

NACKA
KOMMUN

Kallelse/föredragningslista
25 januari 2022

Natur- och trafiknämnden

Tid: kl. 16:30-17:50

Plats: Nacka stadshus

Hans Peters (C), ordförande

Natur- och trafiknämnden

1. Mötesinformation

Förslag till beslut

Sammanträde 25 januari 2021, kl 16.30, Lokal Orminge, via Teams
Endast nämndens ordförande, trafik och fastighetsdirektör samt nämndsekreterare deltar på plats i Nacka stadshus.

2. Inledning av sammanträdet

Förslag till beslut

Upprop
Justering
Övriga frågor / anmälan av extra ärenden
Anmälan av jäv

3. Ramar och förutsättningar för att inleda upphandling av ramavtal bergentreprenör (NTN 2021/289)

Förslag till beslut

Natur och trafiknämnden beslutar att inleda upphandling av ramavtal avseende bergentreprenör i enlighet med enheten offentlig utemiljös och inköpsenhetens tjänsteskrivelse daterad den 7 januari 2022.

4. Samråd för Skarpnäs naturreservat (NTN 2021/140)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden förelägger, enligt 24§ förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., ägare och innehavare av särskild rätt till marken att lämna yttrande över förslaget till bildande av Skarpnäs naturreservat daterat 2022-01-11, enligt bilaga 1 till denna tjänsteskrivelse. Samrådstiden ska vara från och med 2022-01-28 till och med 2022-03-14.

Handlingen med förslaget till naturreservat ska under samrådstiden hållas tillgängligt i Nacka stadshus, Granitvägen 15, samt i biblioteket i Nacka Forum. Förslaget ska även finnas på kommunens hemsida www.nacka.se/skarpnas-naturreservat. Meddelande om detta och handlingens huvudsakliga innehåll kungörs i Post- och Inrikes Tidningar, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Nacka-Värmdö Posten.

Natur- och trafiknämnden beslutar omedelbar justering av paragrafen.

5. Ryssbergens naturreservat (NTN 2020/212)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige att med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken besluta om att förklara Ryssbergen som naturreservat enligt förslag till

Natur- och trafiknämnden

föreskrifter, avgränsning och skötselplan daterad den 11 januari 2022, bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 23 december 2021.

Beslutet gäller endast om beslut om detaljplan för del av Ryssbergen vinner laga kraft, KFKS 2016/97-214. Föreskrifterna för naturreservatet träder i sådant fall i kraft fyra veckor efter publicering på kommunens webbplats.

6. Medborgardialog kring delprojekt, Trivsel och tillgänglighet, Pump-trackbana i Älta (NTN 2019/131)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden godkänner föreslagna dialog med allmänheten gällande pump- track i Älta centrum. Delprojektet ryms inom budgeten för projektet Trivsel och tillgänglighet.

7. Cykelåret 2021 (NTN 2021/296)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden noterar informationen till protokollet.

8. Muntlig information, Resultat medborgarundersökning 2021 (NTN 2022/6)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden noterade informationen.

9. Remiss - En förbättrad förpackningsinsamling, nya roller för kommuner och producenter (NTN 2022/5)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunstyrelsen besluta följande.

1. Kommunstyrelsen antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 21 januari 2022.

2. Beslutet justeras omedelbart.

10. Remiss, Detaljplan för Tryckluftsfabriken, del av fastigheterna Sicklaön 83:22 m.fl. (NTN 2021/282)

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden antar förslag till yttrande enligt tjänsteskrivelsens bilaga 1, 2021-12-27

Natur- och trafiknämnden

11. **Remiss, detaljplan för Björknäs-Värmdövägen i Boo, (NTN 2020/149)**
Förslag till beslut
Natur- och trafiknämnden antar förslag till yttrande enligt tjänsteskrivelsens bilaga 1, 2021-12-17.
12. **Medborgarförslag gällande på/avstigningszon rondellen Ekuddsvägen 21-23 (NTN 2021/271)**
Förslag till beslut
Natur- och trafiknämnden beslutar att avslå förslaget i medborgarförslaget då utrymmet i cirkulationsplatsen är begränsat och busstrafikens framkomlighet behöver säkerställas. Medborgarförslaget är där med behandlat.
13. **Medborgarförslag om gångbana till Svindersvik (NTN 2021/253)**
Förslag till beslut
Natur- och trafiknämnden beslutar att avslå förslaget om att anlägga en gångbana längs med Svindersviksvägen. Medborgarförslaget är därmed behandlat.
14. **Medborgarförslag, konstgräsplan i Lillängen (NTN 2021/234)**
Förslag till beslut
Natur- och trafiknämnden avslår förslaget då behovet av konstgräsplaner redan är uppfyllt i området. Medborgarförslaget är därmed hanterat.
15. **Övriga frågor**
16. **Muntlig information enheten offentlig utemiljö**
17. **Muntlig information trafikenheten**
18. **Redovisning av delegationsbeslut och anmälda handlingar (NTN 2021/286)**
Förslag till beslut
Natur- och trafiknämnden noterar informationen till protokollet.
19. **Nyval av 1e vice ordförande i nacka naturvårdsråd (NTN 2022/14)**

NACKA
KOMMUN

Kallelse/föredragningslista
25 januari 2022

Natur- och trafiknämnden

Förslag till beslut

Natur och trafiknämnden utser Richard Wendt (M) som 1e vice ordförande i nackas naturvårdsråd

Ramar och förutsättningar för
att inleda upphandling av
ramavtal bergentreprenör

3

NTN 2021/289

2022-01-07

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2021/289

Ramar och förutsättningar för att inleda upphandling av ramavtal bergentreprenör

Förslag till beslut

Natur och trafiknämnden beslutar att inleda upphandling av ramavtal avseende bergentreprenör i enlighet med enheten offentlig utemiljö och inköpsenhetens tjänsteskrivelse daterad den 7 januari 2022.

Sammanfattning

Upphandlingen avser ett ramavtal med två entreprenörer. Arbeten som kommer att ingå i avtalet är bergrensning (skrotning), bergssäkring med bult, nät och fjällband samt liknande arbeten som syftar till att säkra bergsslänter och bergskärningar från att stenar och block lossnar och faller ner. Ramavtalet föreslås vara i fyra år inklusive optioner och start planeras till 1 maj 2022.

I avtalet föreslås krav ställas på Betong kompetensklass 1, liftutbildning, bulstättning och fallskyddsutbildning. Utvärderingsgrund föreslås vara lägst pris.

Ärendet

Bakgrund och syfte med upphandlingen

Underhållet av bergskärningar och bergsslänter i kommunen är eftersatt varför det finns ett stort behov av arbeten som syftar till att säkra bergsslänter och bergskärningar från att stenar och block lossnar och faller ner. Arbetena som behöver utföras omfattar bland annat vegetationsrensning, skrotning, nätning, spräckning och bultning.

Kommunen har inte egna resurser för att utföra dessa arbeten varför enheten för offentlig utemiljö har behov av att anlita en entreprenör för detta. Enheten för fastighetsförvaltning kan i mindre utsträckning ha behov av liknande arbeten i anslutning till kommunens fastigheter. Enheten offentlig utemiljö kommer att avropa tjänsterna och ansvara för avtalet.

Kommunen har inget renodlat avtal inom det här området idag. Den här typen av arbeten har istället avropats som ett tillägg till avtalet för drift och underhåll av byggnadsverk.

Omfattning

Ramavtalet kommer att omfatta både planerat och akut avhjälpande underhåll av bergobjekt i Nacka kommun. Kommunen utför löpande inspektioner av bergbeståndet vilka kommer att ligga till grund för det planerade underhållet.

Arbeten som kommer att ingå i avtalet är bergrensning (skrotning), bergsäkring med bult, fjällband och skyddsnät, röjning av vegetation, trädfällning, spräckning av berg, schakt och bortforsling av stenar och block.

Avrop kommer att ske genom rangordning för akut avhjälpande arbeten och förnyad konkurrensutsättning för planerade, tidsstyrda arbeten.

Ramavtal kommer att tecknas med två entreprenörer och vara fyra år inklusive optioner och start planeras till 1 maj 2022.

Mål med avtalet

Målet med avtalet är att säkerställa tillgång till en entreprenör som kan utföra bergarbeten så att kommunens bergsslänter och bergskärningar säkras från att stenar och block lossnar och faller ner.

Upphandlingsförfarandet

Eftersom värdet på avtalet förväntas understiga tröskelvärdet på 55 991 099 kronor kommer upphandlingen att genomföras genom ett förenklat förfarande enligt LOU.

Ett förenklat förfarande innebär att alla leverantörer har rätt att delta. Förfarandet kräver annonsering för att uppsöka konkurrensen.

Roller och ansvar

Namn	Befattning	Roll
Kristina Petterqvist	Enhetschef, enheten för offentlig utemiljö	Avtalsägare
Johan Ramstedt	Förvaltare, enheten för offentlig utemiljö	Projektledare
Camilla Blomdahl	Inköpare	Inköpsansvarig

Tidsplan

Process	Klart
Behovsanalys	Februari 2022
Marknadsanalys	Februari 2022
Annonsering	Februari 2022
Utvärdering	Mars 2022
Tilldelningsbeslut	Mars 2022
Kontraktsskrivning	April 2022
Avtalstid	Maj 2022 – Februari 2024 med möjlighet till förlängning till februari 2026

Krav på leverantören och entreprenaden

Krav kommer att ställas på att anbudsgivare har följande certifieringar för att säkerställa god kvalitet och säkerhet vid utförandet av arbetena:

- Betong kompetensklass 1 (gäller en person i arbetsledande funktion)
- Liftutbildning
- Bultsättning (Svenska bergteknikföreningen)

I avtalet kommer krav ställas på att arbetsledningen har tidigare erfarenhet av liknande arbeten.

Leverantörsuppföljning

Uppföljning kommer att ske av förvaltare på enheten för drift offentlig utemiljö. Detta kan genomföras genom stickprov på utfört arbete samt granskning av tillhörande fakturor.

Miljö och hållbarhet

Miljökrav kommer att ställas på fordon, maskiner och drivmedel samt krav på leverantörens miljöarbete. Miljökraven kommer att motsvara samma nivå som anges i ”Miljökrav vid utförande av entreprenader” som tagits fram för entreprenader i stadsbyggnadsprojekt.

Marknadsanalys och inköpsstrategi

Det finns både stora och små leverantörer på marknaden och vissa har begränsad erfarenhet av att delta i offentliga upphandlingar. För att underlätta för anbudsgivarna kommer antalet uppgifter som ska lämnas i anbudet att begränsas.

Dialogmöten har genomförts med några kända leverantörer för att hitta rätt nivå på avtalsvillkoren så att avtalet blir attraktivt för anbudsgivarna.

Utvärdering

Den anbudsgivare som uppfyller de ställda kraven på certifiering och utbildning och har lämnat lägst pris tilldelas kontraktet.

Risker

Om upphandlingen inte genomförs har kommunen inte tillgång till en entreprenör som kan utföra bergarbeten. Det skulle innebära att kommunens bergsslänter och bergskärningar med tiden blir osäkra och att risken för nedfallande stenar och block ökar.

En risk är att det inkommer få anbud eftersom flera leverantörer har en begränsad erfarenhet av att delta i offentliga upphandlingar. Risken minskas genom information till potentiella anbudsgivare, dialogmöten, tydligt och enkelt utformade upphandlingsdokument och tillräcklig tid för att lämna anbud.

Ekonomiska konsekvenser

Beräknat sammanlagt värde för avtalet är cirka 2 -3 miljoner kronor per år. Detta rymms inom den föreslagna budgeten för reinvesteringar på konstbyggnader.

Konsekvenser för barn

Säkra bergsslänter och bergskärningar bidrar till en tryggare miljö för de som vistas på kommunens gator och gång och cykelvägar i och med att risken för nedfallande stenar reduceras. Att kommunen har tillgång till en entreprenör som kan utföra bergarbeten bidrar även till en säker miljö för barn på de skolor och förskolor som har bergsslänter i anslutning till fastigheten.

Kristina Petterqvist
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Johan Ramstedt
Förvaltare konstbyggnad
Enheten offentlig utemiljö

Camilla Blomdahl
Inköpare
Inköpsenheten

Samråd för Skarpnäs
naturreservat

4

NTN 2021/140

2022-01-14

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2021/140

Samråd för Skarpnäs naturreservat

Förslag till beslut

1. Natur- och trafiknämnden förelägger, enligt 24§ förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., ägare och innehavare av särskild rätt till marken att lämna yttrande över förslaget till bildande av Skarpnäs naturreservat daterat 2022-01-11, enligt bilaga 1 till denna tjänsteskrivelse. Samrådstiden ska vara från och med 2022-01-28 till och med 2022-03-14.
2. Handlingen med förslaget till naturreservat ska under samrådstiden hållas tillgängligt i Nacka stadshus, Granitvägen 15, samt i biblioteket i Nacka Forum. Förslaget ska även finnas på kommunens hemsida www.nacka.se/skarpnas-naturreservat. Meddelande om detta och handlingens huvudsakliga innehåll kungörs i Post- och Inrikes Tidningar, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Nacka-Värmdö Posten.

Sammanfattning

Sedan slutet av 90-talet har kommunen haft ambitionen att avsätta natur- och strövområdet Skarpnäs som naturreservat, och ärendet har beretts två gånger men beslutet har av olika anledning aldrig vunnit laga kraft. Ambitionen är nu att reservatet ska vara bildat senast hösten 2022.

Skarpnäs är ett kärnområde för biologisk mångfald med höga naturvärden. Områdets gamla barrskogar, hållmarker och blandskogar har en lång kontinuitet med många äldre träd, rikligt med död ved samt en mängd naturvårdsarter, varav flera är rödlistade. Området har mycket höga frilufts- och rekreationsvärden tack vare närheten till Orminge samt det strategiska läget som en av de inre delarna av Nacka-Värmdökilen. Genom området går Boo-leden och många delar är välbesökta.

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och

gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Ärendet

Skarpnäs naturreservat har varit nära att bildas två gånger redan. Första förslaget till naturreservat genomgick en bred remissbehandling under tiden 27 september till och med 10 december 1999. Förslaget antogs av områdesnämnden i Boo den 21 mars 2001 och återremitterades sedan av kommunstyrelsens arbetsutskott den 17 april 2001. Därefter låg ärendet vilande.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden tog den 16 juni 2010 beslut om att förslaget skulle färdigställas och omarbetas enligt direktiv från kommunstyrelsen den 31 maj 2010. Kommunstyrelsens arbetsutskott tog sedan den 16 november 2010 beslut om att återremittera ärendet till miljö- och stadsbyggnadsnämnden för samordning med kommande detaljplan för Telegrafberget. Naturreservatsnämnden beslutade efter ändringarna om nytt samråd. Det nya förslaget till naturreservat genomgick en ny bred remissbehandling under perioden 4 juli till och med 14 september 2014. Den 19 oktober 2015 tog Kommunfullmäktige slutligen beslut om reservatet, varpå länsstyrelsen den 13 oktober 2017 upphävde beslutet på grund av felaktig delgivning.

Enligt 7 kap. 4§ miljöbalken får ett markområde av kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Syftet med Skarpnäs naturreservat i förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftsaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Naturreservatet är av regional betydelse då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm. Området är en del av spridningssambandet för barrskogslevande arter både åt norr och söder. Åt söder är området också ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till hållmarkstallskogar, brandpåverkad skog, gamla barrdominerade skogar med mycket gamla tallar, öppna marker med ädellövträd samt sjöar och våtmarker.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftsaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Inför nytt samråd har förslaget återigen omarbetats för att bättre spegla dagens förutsättningar med avseende på detaljplaner och markanvändning. Föreskrifter och reservatsskötsel har uppdaterats. Bland annat har en föreskrift införts om att cykling i terrängen är förbjudet annat än på markerade cykelstigar. Kanaliseringen sker för att minimera slitaget på naturmarken och minska intressekonflikter med gående.

Ett nytt hundrastningsområde har också införts för att inte koppelvång ska råda året runt i hela Skarpnäs och därmed försvåra alltför mycket för hundägare.

Ekonomiska konsekvenser

Idag ägs en del av marken inom det blivande reservatet av Kvalitena AB. Bolaget och kommunen har kommit överens om kommunen förvärvar det dotterbolag som marken ligger i av Kvalitena till en kostnad av 13,5 miljoner kronor. Förvärvet av bolaget beslutas i särskild ordning av kommunfullmäktige. Enheten för drift offentlig utemiljö kommer under 2022 att söka markåtkomstbidrag för reservatet.

Vid bildande av reservatet kommer det tillkomma en del engångskostnader, exempelvis för utmärkning av reservatets gräns och anläggning av friluftsanordningar. Denna kostnad beräknas till cirka 600 000 kr. Driften av reservatet beräknas därefter till cirka 150 000 kr årligen.

Konsekvenser för barn

Skarpnäs naturreservat kommer att vara mycket positivt för barn då området bevaras för framtiden och de biologiska värden som finns i reservatet bevaras och utvecklas.

Reservatet har stora pedagogiska värden och är redan idag väl använt av skolor och förskolor för motion, lek och pedagogik.

Bilagor

1. Förslag till beslut och avgränsning, beslutskarta och skötselplan, daterad 2022-01-11
2. Missiv till remissinstanser med sändlista

Kristina Petterqvist
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Anna Engström
Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

SKARPNÄS NATURRESERVAT

Föreskrifter – Avgränsning – Skötselplan

SAMRÅDSHANDLING 2021-01-11

Dnr NTN 2021/140

Förslag till beslut om bildande av Skarpnäs naturreservat i Nacka kommun

Nacka kommun beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat. Reservatets namn ska vara Skarpnäs naturreservat.

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Nacka kommun bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning. Förvaltare för naturreservatet ska vara Nacka kommun, natur- och trafiknämnden, i enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden är tillsynsmyndighet.

Beslutet riktar sig till allmänhet, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden inom reservatsområdet berörs.

Uppgifter om reservatet

Namn	Skarpnäs naturreservat
Kommun	Nacka
Naturvårdsregister-ID	
Socken	Boo
Naturgeografisk region	Svealands sprickdalslandskap (24) Roslagens kust och skärgård (25a)
Läge	Reservatet ligger i kommundelen Boo i Nacka, cirka 1,5 km nordväst om Orminge centrum.
Fastigheter inom området	<i>Kommunala:</i> Skarpnäs 1:77, 1:78, 2:16, 4:1 samt del av Björknäs 1:1, 10:1, Hasseludden 1:75, Orminge 60:1, Rensättra 2:3, Skarpnäs 1:83 och 2:1. <i>Privata:</i> Skarpnäs 2:6, 2:7, 2:9, 2:10, 2:12, 2:13 samt del av Björknäs 1:59, Skarpnäs 2:4, 2:8, 2:11, 2:14 och 2:19.
Areal	248 ha varav land ca 226 ha

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Föreskrifter

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Nacka kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. gräva, spränga, borra, schakta, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning,
2. uppföra byggnad, mast, torn, brygga eller annan anläggning,
3. kalka, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller tillföra växtnäringsämnen,
4. anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar, husbilar eller andra fordon och maskiner
5. nyanläggning av ledning i mark, berg, luft eller vatten,
6. anordna alla typer av upplag inklusive snöupplag annat än tillfälliga i samband med områdets skötsel,
7. anlägga väg eller parkering, eller asfaltera befintlig sådan,
8. införa växt- och djurarter som är främmande för området

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare, arrendatorer och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas att tåla följande anordningar och åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet:

1. Utmärkning av reservatets gränser och stigar samt uppsättning av reservatsskyltar och övriga upplysningsskyltar,
2. anläggning och underhåll av anläggningar för friluftslivet såsom sittplatser, stigar, spänger, trätrappor, gångbroar, grillplatser, vindskydd, bryggor, belysning, hundrastgård, utegym, badplats, torrtoalett, sopkärl och liknande anordningar,
3. underhåll av anlagda grusvägar och motionsstigar, vid behov flytt av stenar och utläggning av flis,
4. förstärkning vid behov med flis eller träspänger av stigar som utsätts för hårt slitage,
5. naturvårdande skötsel såsom gallring, röjning, frihuggning, ringbarkning, randbarkning, veteranisering av träd, kvarlämnande införande och skapande av död ved samt bete eller slätter
6. drift och underhåll av dagvattenanläggningen vid Myrsjön,
7. underhåll av kulturhistoriska lämningar,
8. åtgärder i syfte att minska utbredning samt förebygga etablering och spridning av invasiva främmande arter,
9. provtagningar eller undersökningar av växt- och djurarter samt övriga naturförhållanden i reservatet,
10. uppsättning och kontroll av fågelholkar, fladdermusholkar, insektsfällor, mulmholkar och liknande åtgärder,
11. kapning av träd som fallit över stig eller väg. Hindrande stamdelar flyttas och lämnas i reservatet. Träd eller grenar som riskerar att falla över välanvända stigar och vägar eller fast egendom får fällas eller beskäras,
12. anlägga anordning exempelvis damm för att rena och fördröja dagvatten från Västra Orminge,
13. igensättning av skogsdiken,
14. rensning av diken,
15. framföra motordrivet fordon på vatten för underhålls- och anläggningsarbeten, exempelvis vattenvegetationsborttagning.

Åtgärderna beskrivs närmare i gällande skötselplan

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. sätta upp skylt, affisch, orienteringskontroll eller liknande anordning annat än tillfälligt,
2. fälla, skada eller ta bort levande eller döda träd och buskar, såväl stående som liggande.
3. gräva, hacka, borra, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jord och sten.
4. skada vegetationen genom att gräva upp växter eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar.
5. införa växt- och djurarter som är främmande för området,
6. medföra okopplad hund eller annat husdjur som inte är kopplat, annat än inom anvisat område,
7. cykla i terrängen annat än på markerade cykelstigar,
8. göra upp eld annat än på anvisad grillplats.
9. tälta eller sätta upp vindskydd eller liknande anordning mer än två nätter i rad.

Utan kommunens tillstånd är det förbjudet att:

10. anordna tävlingar, marknader, event eller liknande verksamheter med fler än 100 personer, med undantag för aktiviteter som ordnas av skolor och förskolor för deras elever,
11. i kantzoner i naturmark närmast bebyggelse (max tio meter från tomtgräns) anlägga ledning, dikesdragning eller liknande

Inom reservatet gäller förutom föreskrifter även andra lagar och bestämmelser, se rubriken *Upplysningar*.

D. Undantag från föreskrifterna

Reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som ska tillgodose syftet med naturreservatet och som anges i föreskrifterna B.1 – B.15.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för:

- erforderlig skötsel och underhåll av kraftledningar och kraftledningsgator,
- markförläggande av kraftledningar i befintlig ledningsgata eller sjöförläggning av kraftledning, eller för
- renovering och underhåll av ledningar enligt befintliga ledningsrätter
- Uppförande av mindre byggnad för el eller vatten såsom transformatorstation, pumpstation eller dylikt
- bedrivande av jakt enligt gällande jaktlagstiftning

Inom reservatet gäller förutom föreskrifterna även andra lagar och bestämmelser, se nedan.

Upplysningar

Reservatsbeslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft med undantag för de föreskrifter som meddelats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, vilka gäller omedelbart även om de överklagas.

Nacka kommun får meddela dispens från föreskrifterna enligt 7 kap. 7 § miljöbalken. Dispens får endast ges om det finns särskilda skäl.

Förutom naturreservatets föreskrifter gäller i området bland annat följande bestämmelser:

- Terrängkörningslagen (1975:1313) som reglerar körning i terräng med motordrivna fordon (även eldrivna). Till terräng räknas allt utanför vägmark, till exempel skogsmark, ängar, stränder, motionsspår, stigar och traktorvägar.
- Strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 15 § miljöbalken. Strandskydd omfattar stora delar av reservatet.
- Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).
- Allemansrätten som ger alla rätt att vistas i skog och mark men som också kräver att hänsyn tas till natur och djurliv. Observera att allemansrätten begränsas av de föreskrifter som gäller i reservatet.
- Kulturmiljölagen (1988:950), enskilda såväl som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks och begränsas.
- Förbud mot nedskräpning enligt 15 kap. 30 § miljöbalken.
- Bestämmelser om vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Vissa av åtgärderna som listas i föreskrifter och skötselplan kan utgöra vattenverksamhet.
- Förbud mot att framföra motordrivna farkost i alla Nackas insjöar utom Järlasjön och Sicklasjön (Länsstyrelsen i Stockholms läns föreskrifter (01FS 2001:138) om sjötrafiken m.m., utom vissa ankringsförbud, inom Stockholms län)
- Inom utpekade hundrastningsområde gäller lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter. Enligt 16§ gäller att hundar under tiden den 1 mars-20 augusti skall hållas under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.

Skäl för beslutet

Beskrivning av området

Skarpnäs utgörs av ett starkt kuperat och bergigt skogslandskap, som bär tydliga spår av inlandsisen. Det varierande landskapet har gett Skarpnäs en omväxlande och rik natur, där de värdefullaste delarna klassats som nyckelbiotoper av Skogsstyrelsen. Här finns många olika slags naturvärden inom ett begränsat område. Naturreservatet är av regional betydelse för den gröna infrastrukturen (RUFS), då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm – den så kallade Nacka–Värmdökilen. Området är en betydelsefull del av spridningssambandet för barrskogslevande arter i nord-sydlig riktning. I södra delen utgör reservatet även ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till hållmarkstallskog, övriga äldre barrdominerade skogar, öppna marker, ädellövträd samt inslag av sjöar och våtmarker.

Bild 1. Hållmarker vid Krokträskan

Barrskogen dominerar berg- och moränområdena. På hållmarkerna finns tallar som är uppåt 300 år. Här finns bland annat rödlistade arter som talticka och mottaggsvamp, samt noteringar om praktbagge och reliktböck. Inga större skogliga åtgärder har utförts sedan början av 1980-talet. Vid de många sjöarnas utlopp finns inslag av sumpskogar med al på socklar. Den höga

fuktigheten och den goda tillgången på död ved, ofta i form av murkna granlågor, ger mycket höga naturvärden och ett flertal signalarter av mossa och vedsvampar har hittats.

På sluttningar och i dalar finns såväl äldre blandskog med inslag av ek, lind och andra lövträd, som lövrika bryn och sumpskogar. I buskskiktet finner man hasselbuketter och skogsolvon. Danmarks ängar slås varje år. Där finns även noteringar om förekomst av smalvingad blomcock, en rödlistad skalbagge som är beroende av fuktig ängsmark. 2008 brann ett område mellan Krokträskan och Danmarks ängar. Det har gjort området till en värdefull miljö för arter som bara lever i bränd och död ved eller blottad jord eller sand.

Idag används området i huvudsak som promenad- och närströvområde för boende i närliggande bostadsbebyggelse. Området har ett rikt förgrenat stigsystem. Förkastningen vid norra kusten är hög och brant, vilket skapar ett dramatiskt landskap med storslagna vyer ut över Saltsjön. Insjöarna lockar med bad och fiske. Trots att området inte hyser mycket synlig bebyggelse, har det en rik och spännande historia, framför allt från tiden kring förra sekelskiftet.

Ärendets beredning

Skarpnäs naturreservat har varit nära att bildas två gånger redan. Första förslaget till naturreservat genomgick en bred remissbehandling under tiden 27 september till och med 10 december 1999. Förslaget antogs av områdesnämnden i Boo den 21 mars 2001 och återremitterades sedan av kommunstyrelsens arbetsutskott den 17 april 2001. Därefter låg ärendet vilande.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden tog den 16 juni 2010 beslut om att förslaget skulle färdigställas och omarbetas enligt direktiv från kommunstyrelsen den 31 maj 2010. Kommunstyrelsens arbetsutskott tog sedan den 16 november 2010 beslut om att återremittera ärendet till miljö- och stadsbyggnadsnämnden för samordning med kommande detaljplan för Telegrafberget. Naturreservatsnämnden beslutade efter ändringarna om nytt samråd. Det nya förslaget till naturreservat genomgick en ny bred remissbehandling under perioden 4 juli till och med 14 september 2014. Den 19 oktober 2015 tog Kommunfullmäktige slutligen beslut om reservatet, varpå länsstyrelsen, efter överklagande den 13 oktober 2017 upphävde beslutet på grund av felaktig delgivning.

Inför nytt samråd har förslaget återigen omarbetats för att bättre spegla dagens förutsättningar med avseende på detaljplaner och markanvändning. Föreskrifter och reservatsskötsel har också uppdaterats.

Reservatets avgränsning

Området avgränsas av befintliga bebyggelseområden och Saltsjön med inloppet mot Stockholm (se bilaga 1). Reservatet har även en lång gräns mot Kummelbergets verksamhetsområde, som ligger omslutet av reservatet i dess östra del. Reservatgränsen har lagts med ett avstånd på 2-3m från angränsande bebyggda fastigheter och mot verksamhetsområdet (15m). I Saltsjön är gränsen dragen cirka tjugo meter från strandlinjen ut i vattnet. I öster ansluter

reservatet till Rensättra naturreservat, där endast den mellanliggande Hasseluddsvägen skiljer dem åt.

Kommunens bedömning

Skarpnäs är ett kärnområde för biologisk mångfald med höga naturvärden.

Områdets gamla barrnatturskogar, hållmarkstallskogar och blandskogar har en lång kontinuitet med många äldre träd, rikligt med död ved samt en mängd naturvårdsarter, varav flera är rödlistade. Området har mycket höga friluftsvärden på grund av närheten till Orminge samt det strategiska läget som en av de inre delarna av Nacka-Värmdökilen. Genom området går Boo-leden.

En exploatering eller avverkning av området skulle innebära stora negativa konsekvenser för biologisk mångfald och för de ekologiska spridningssambanden i Nacka-Värmdökilen, samt påtagligt försämra befolkningens tillgång till friluftsområden.

Nacka kommun gör därför bedömningen att Skarpnäs bör skyddas som naturreservat. Reservatsbildningen ligger i linje med kommunens övergripande mål att skapa attraktiva livsmiljöer i hela Nacka. Inom reservatet finns reglerande, stödjande samt kulturella ekosystemtjänster. Ett skydd av området bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsmålen *Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar, Myllrande våtmarker och En god bebyggd miljö*. Genom förordnandet säkerställs områdets målinriktade skötsel genom en fastställd skötselplan, och genom skötselplanen regleras skötseln av marken så att friluftsvärden, naturvårds- och kulturmiljöintressena tillgodoses.

Förenlighet med översiktsplan, detaljplan och hushållningsbestämmelserna

Naturreservatet är förenligt med vid tiden för beslutet gällande översiktsplan (fastställd 2018), där Skarpnäs anges som ett område där reservatsbildning pågår. Ett flertal detaljplaner berörs. Områdena ifråga är av naturmarkskaraktär och planer kommer att upphävas där så krävs.

Strandskydd gäller för Krokträskan, Myrsjön, Vittjärn, Svartputten, Glasbrukssjön, Övre Glasbrukssjön samt Saltsjön enligt förordnandekarta. Naturminne finns vid Mariedal (en gran) och vid Övre Glasbrukssjön (en tall). Fiskevårdsområde omfattar sötvattensjöarna.

Större delen av reservatet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården (Stockholms farled och inlopp) enligt 3 kap 6 § samt för kust och skärgård enligt 4 kap 2 § miljöbalken. Nacka kommun bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken.

Intresseprövning

Nacka kommun har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken gjort bedömningen att naturreservatet inte går längre i inskränkningen av enskilds rätt att använda mark och vatten än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

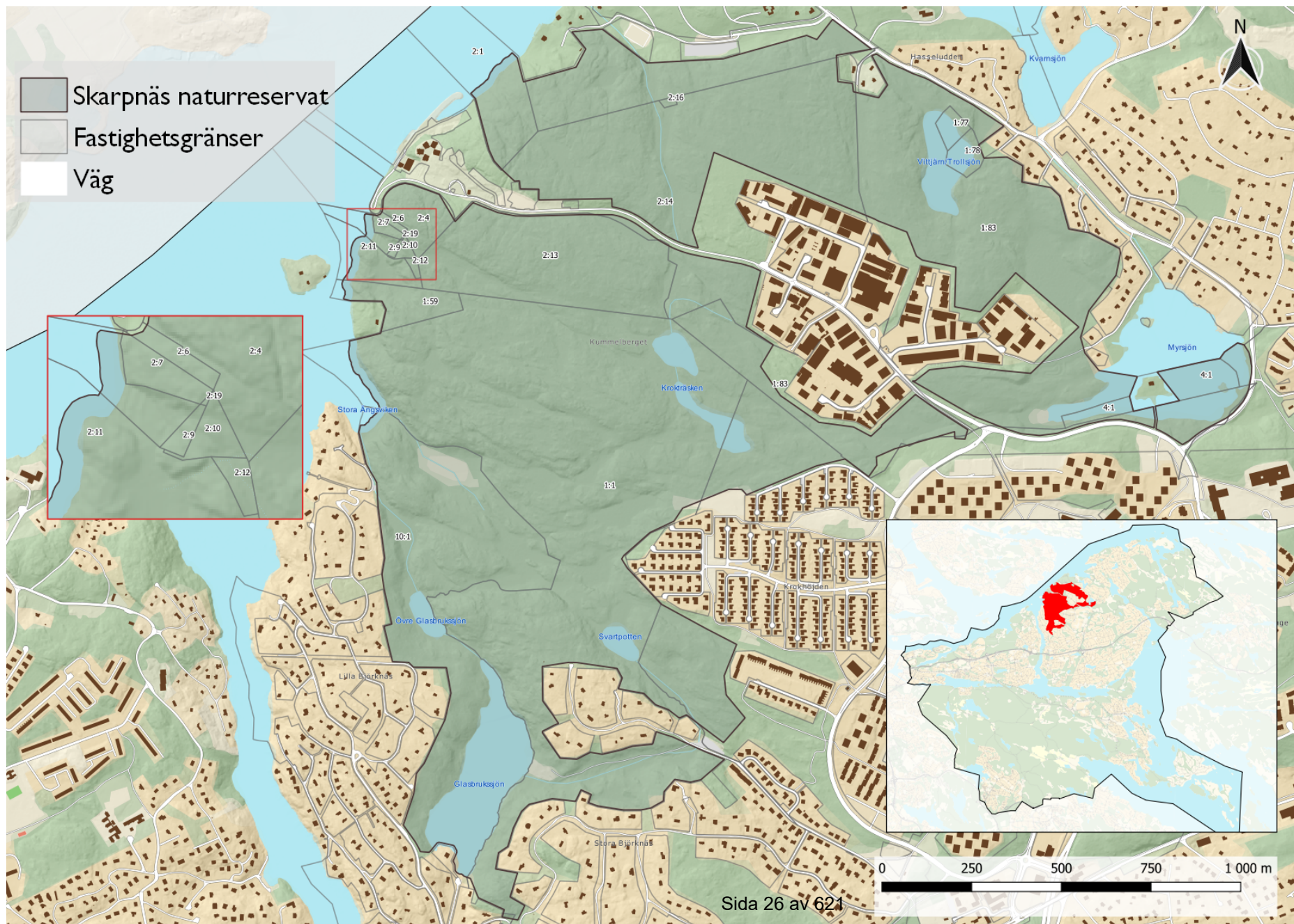
Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsstyrelsen i Stockholms län, se bilaga 3.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar

Beslutskarta

SKÖTSELPLAN

Innehåll

Innehåll	1
A. ALLMÄN BESKRIVNING	2
Beskrivning av reservatet.....	2
Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning	2
Landskapets förutsättningar	3
Biologiska bevarandevärden	3
Pågående markanvändning	6
Historisk markanvändning	6
Byggnader och anläggningar.....	8
Värden för friluftslivet.....	8
B. PLANDEL	9
Syfte	9
Generella riktlinjer	9
Skötselområden	10
1. Tallskog (cirka 145 hektar)	10
2. Blandskog (cirka 56 hektar).....	11
3. Före detta kraftledningsgata (cirka 7,4 hektar	12
4. Våtmark (cirka 1,9 hektar).....	12
5. Sumpskog (cirka 8,9 hektar).....	13
6. Igenväxningsmark (cirka 2,1 hektar).....	13
7. Ängsmark (cirka 5,2 hektar).....	14
8. Sjöar (cirka 17,8 hektar).....	14
Fornlämningar/Kulturhistoriska lämningar.....	15
Anordningar för friluftsliv	15
Jakt	18
Utmärkning av reservatets gräns	18
Dokumentation och uppföljning.....	18
Revidering.....	18
Källförteckning	19

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Beskrivning av reservatet

Biotoper	Tallskog	135,8 hektar
	Blandskog	52,5 hektar
	Före detta kraftledningsgata	7,4 hektar
	Våtmark	1,9 hektar
	Sumpskog	8,9 hektar
	Igenväxningsmark	2,1 hektar
	Ängsmark	5,2 hektar
	Sjöar	17,8 hektar

Bevarandevärden

Biotoper	Äldre barr- och hållmarkstallskog och blandskogsmiljöer med ädellöv, sjöar, våtmarker och hävdade marker.
Arter/grupper	Arter knutna till gammal tallskog, ädellöv, brandfält, slätter och död ved.
Strukturer/funktioner	Gamla grova träd, död ved i olika nedbrytningsstadier, bränd ved, träd med brandljud.
Kulturhistoria	Kulturhistoriska lämningar
Friluftsliv	Tätortsnära naturområde för friluftslivet.

Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning

Skarpnäs naturreservat ligger utmed Nackas norra kust mot Saltsjön och inloppet till Stockholm. Saltsjön avgränsar naturreservatet mot väster och nordväst. Övrigt gränsar reservatet mot bebyggelseområden. Kummelbergets verksamhetsområde ligger i reservatets östra halva och bostadsområdet Telegrafberget, som för närvarande är under utbyggnad, gränsar mot reservatet i nordväst.

Naturområdet är av regional betydelse, då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm. Området är även en del av spridningssambandet för barrskogslevande arter i nord-sydlig riktning. I söder är området också ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald, tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till

hällmarkstallskogar, brandpåverkad skog, gamla barrdominerade skogar med mycket gamla tallar, öppna marker med ädellövträd samt sjöar och våtmarker.

Landskapets förutsättningar

Reservatet är ett starkt kuperat och bergigt skogslandskap med markerade dalstråk. Lokalt finns rester av gammal jordbruksmark. Någon omfattande bebyggelse finns inte och har inte heller funnits inom området. Naturgeografiskt gränsar det till Östersjökustens skärgård, och norra delen, som vetter mot farleden in mot Stockholm, är av skärgårdskaraktär. Förkastningsbranterna stupar här brant och perspektiven är hisnande. Fallhöjden från Kummelbergets högsta punkt till vattnet är 70 meter.

Berggrunden domineras av gnejsgraniter (urgraniter) och av olika gnejser. Jordarterna fördelar sig snarlikt inom hela området. Höjdpartiernas övre delar utgörs av hällmarker, där jordtäckte endast finns i sprickor och sänkor i berggrunden. Slutningarna på sprickdalarnas sidor täcks av morän som i de lägre partierna stråkvis överlagras av lera, t ex vid Danmarks ängar och i dalgången mellan Sjöängshöjden och Björknäsplatån. I flera sprickdalbottnar finns organiska jordlagerföljder med olika typer av torv och gyttja. I nordöst mellan Hasseludden och Kummelbergets verksamhetsområde finns partier med svallgrus.

Ytvattnets fördelning inom området präglas av sprickdalstopografin. Nederbörden rinner snabbt av från höjdryggarna och samlas upp som sjöar eller mindre vattendrag/diken i dalbottnarna. Grovt kan sägas att områdets västra delar, Svartpotten och Glasbrukssjöarna avvattnas mot Skurusundet, Ängsviken och Halvkakssundet. De centrala och östra delarna – Krokträskan, Myrsjön och Vittjärn – avvattnas mot Kvarnsjön som ligger utanför området och vidare till Lövbergaviken och Höggarnsfjärden.

Vegetationen speglar berggrunden, jordarterna och vattentillgången. På hällmarkerna dominerar tallskogen och på slutningarnas moräner konkurrerar den mer närings- och fuktkrävande granen. På finsedimenten i dalstråken är lövträdsinblandningen stor. Det bergiga skogslandskapets underlag, som i huvudsak utgörs av sura bergarter, ger att vegetationen mestadels är relativt artfattig.

Biologiska bevarandevärden

Skogen präglats av att den i stora delar varit undantagen från rationellt skogsbruk. Inga större skogliga åtgärder har utförts i reservatet sedan början av 1980-talet. Områdets varierade terräng och natur ger mycket omväxlande och skilda naturvärden inom ett relativt litet område. Skarpnäs utgör ett av Nackas 20 identifierade ekologiska kärnområden, vilket innebär att det har stor betydelse för kommunens och regionens gröna infrastruktur.

Skogsmark

Det finns ett antal nyckelbiotoper (mest barrnaturskog) som identifierats av Skogsstyrelsen. På höjderna står hällmarkstallskog med stort inslag av gamla tallar, många är 200–300 år gamla. Här förekommer de rödlistade svamparna tallticka och motaggsvamp. Värmegynnade insektsarter som praktbagge och reliktblöck kan hittas vid de solexponerade tallarna. I branterna finns blandskogar av hög ålder där tallen successivt ersätts av gran, björk, asp och ek längre ner i slutningarna. En stor gammal gran knappt 40 meter sydost om parkeringen vid Mariedalsvägen är naturminnesmärkt.

Mot Danmarks ängar och mitt emot Danmarks holme förekommer skogslind och hassel. I sprickdalarna finner man blandskog och vid de många sjöarnas utlopp finns inslag av sumpskogar med al på socklar. Den höga fuktigheten och den goda tillgången på död ved, ofta i form av murkna granlågor, ger mycket höga naturvärden med bland annat rika förekomster av mossor och vedsvampar.

Öppna marker

Mellan Krokträskan och Danmarks ängar finns ett cirka 2 hektar stort brandfält som brann sommaren 2008. Brandfältet erbjuder värdefull miljö för snabbspridda eller länge vilande brandberoende arter knutna till bränd död ved och blottad mineraljord. Danmarks ängar är tillsammans med nuvarande och före detta kraftledningsgator de enda öppna markerna i reservatet. I området kring ängarna är variationen stor. Här finns en mosaik av olika lövskogstyper, blandskog och våtmarker som ett resultat av tidigare jordbrukshävd. Vid Danmarks ängar har flera rödlistade skalbaggsarter observerats; såsom smalvingad blombeck som är beroende av fuktig ängsmark, samt ädelguldbagge vars larver lever i mulmen i de gamla ekarna och lindarna kring ängen. Även hasselnok – som trivs på hållmarker och vid soliga bryn – finns rapporterad från området.

Sjöar och våtmarker

Vittjärn är en högt belägen, näringsfattig och klar sjö som aldrig utsatts för föroreningar. Den har dock kalkats ett par gånger. Sjön har en sparsam vegetation och är en populär badsjö. Krokträskan ligger också högt men har en krans av myrvegetation med bland annat skvattram, liksom Svartpotten. Här finns ett rikt insekts- och fågelliv. Glasbrukssjön är också populär som badsjö. Den är djup och har måttlig vegetation och gott om fisk såsom gädda, abborre, mört, benlöja, gers och kräftor. I området finns ett flertal våtmarker, både barr-, löv och blandsumpskogar som tillsammans skapar en sumpskogsmosaik.

Rödlistade arter, signalarter och andra naturvårdsarter

I tabell 1 nedan anges signalarter och rödlistade arter som observerats i reservatet. Tabellen bygger på utdrag från Artportalen december 2021.

Tabell 1. Rödlistade arter (2020 års rödlista) och signalarter som registrerats i Artportalen mellan åren 1990 och 2021. Fynden kommer från Artportalen 2021-12-15, efter artnamnet har senaste fyndår angetts inom parentes. Rödlistekategorier: NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = akut hotad. S = signalart enligt Skogsstyrelsens bok *Skyddsvärd skog* från 2e019. * = arter som har hittats inom detaljplaneområdena söder om reservatet men inte påträffats i reservatet.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödlistad/signalart/Övrigt
FLADDERMÖSS	Inga fynd i artportalen	
FÅGLAR	Grönfink (2021)	EN
	Tornseglare (2020)	EN
	Kricka (2021)	VU
	Stare (2020)	VU
	Gråtrut (2019)	VU
	Tallbit (2019)	VU
	Östersjötrut (2017)	VU
	Hussvala (2012)	VU
	Bläsand (2009)	VU
	Stjärtand (2006)	VU

	Fiskmås (2021)	NT
	Gråkråka (2021)	NT
	Kråka (2020)	NT
	Rödvingetrast (2020)	NT
	Entita (2020)	NT
	Duvhök (2020)	NT
	Mindre hackspett (2020)	NT
	Grönsångare (2020)	NT
	Sävspurv (2020)	NT
	Björktrast (2020)	NT
	Svartvit flugsnappare (2020)	NT
	Duvhök (2020)	NT
	Ärtsångare (2019)	NT
	Rörsångare (2012)	NT
	Spillkråka (2017)	NT
	Talltita (2009)	NT
	Smådopping (2009)	NT
	Gulspurv (2007)	NT
KRÄLDJUR	Hasselsnok (2017)	VU
INSEKTER		
Skalbaggar	Myskbock (2018)	Signalart
	Björksplintborre (2017)	Signalart
Steklar	Svartpälsbi (2020)	NT
KÄRLVÄXTER	Storfryle (2020)	VU
	Vippärt (2006)	NT
	Klofibbla (1999)	NT
	Vätterros (2020)	Signalart
	Grönpyrola (2019)	Signalart
	Myskmadra (2004)	Signalart
	Svart trolldruva (2001)	Signalart
	Strutbräken (2001)	Signalart
	Vårärt (1999)	Signalart
LAVAR	Vedskivlav (2019)	NT
	Gullpudrad spiklav (2001)	Signalart
MOSSOR	Vedtrappmossa (2008)	NT
	Skogstrappmossa (1997)	NT
	Blåmossa (2020)	Signalart
	Flagellkvastmossa (2019)	Signalart
	Grön sköldmossa (2008)	Signalart
	Guldlockmossa (2001)	Signalart
	Mörk husmossa (2001)	Signalart
	Stubbspretmossa (2001)	Signalart
SVAMPAR	Gropticka (2021)	NT
	Tallticka (2020)	NT
	Ekticka (2013)	NT
	Oxtungesvamp (2008)	NT
	Ullticka (2008)	NT
	Granticka (2008)	NT
	<i>Hapalopilus aurantiacus</i> (2008)	NT
	Grovicka (2008)	Signalart
	Rostfläck (2008)	Signalart

	Blomkålssvamp (2008)	Signalart
--	----------------------	-----------

Pågående markanvändning

Området används till största delen som friluftsområde; med ett rikt förgrenat stigsystem, badsjöar och en fantastisk utsikt över Stockholms inlopp lockar Skarpnäs mängder av besökare året runt. Ett fåtal arrenden och andra avtal berör området:

- Lilla Björknäs Villaägareförening har för närvarande avtal med kommunen gällande pumpanläggning för sommarvatten vid Glasbrukssjön.
- Söder om Stenhuggarvägen, väster om Möjavägen samt väster om Sjöängsvägens vändplan finns arrenden för mobilmaster och teknikbodas.
- Vattenfall AB, Boo Energi samt Stokab AB innehar rättigheter för kraftledningar inom naturreservatet.
- Dagvattenreningsdammar har anlagts mellan Kummelbergets verksamhetsområde och Myrsjön, söder om Myrsjövägen.

Historisk markanvändning

Naturreservatet bestod förr av ett större skogsområde än idag. På häradsökonomiska kartan från 1901–1906 kan man se att Skarpnäs mestadels bestod av barrskog med inslag av lövskog, sjöar och några blöta partier. Området är kuperat och skogsbruket har varit begränsat med undantag av mindre ytor norr om Telegrafvägen.

Jordbruk

På 1920-talet bedrevs fortfarande jordbruk vid gårdarna Stora och Lilla Björknäs. Korna betade i skogen vid Talludden, och Danmarks ängar (som tillhörde gården) användes för slåtter. Höet togs hem över sjöarna om vintern när isen bar. Vid Danmarks ängar finns även rester av torpgrund. 1926 hade båda jordbruken upphört och marken styckades i vissa delar upp för sommarstugetomter. Danmarks ängar har dock fortsatt betats eller slagits.

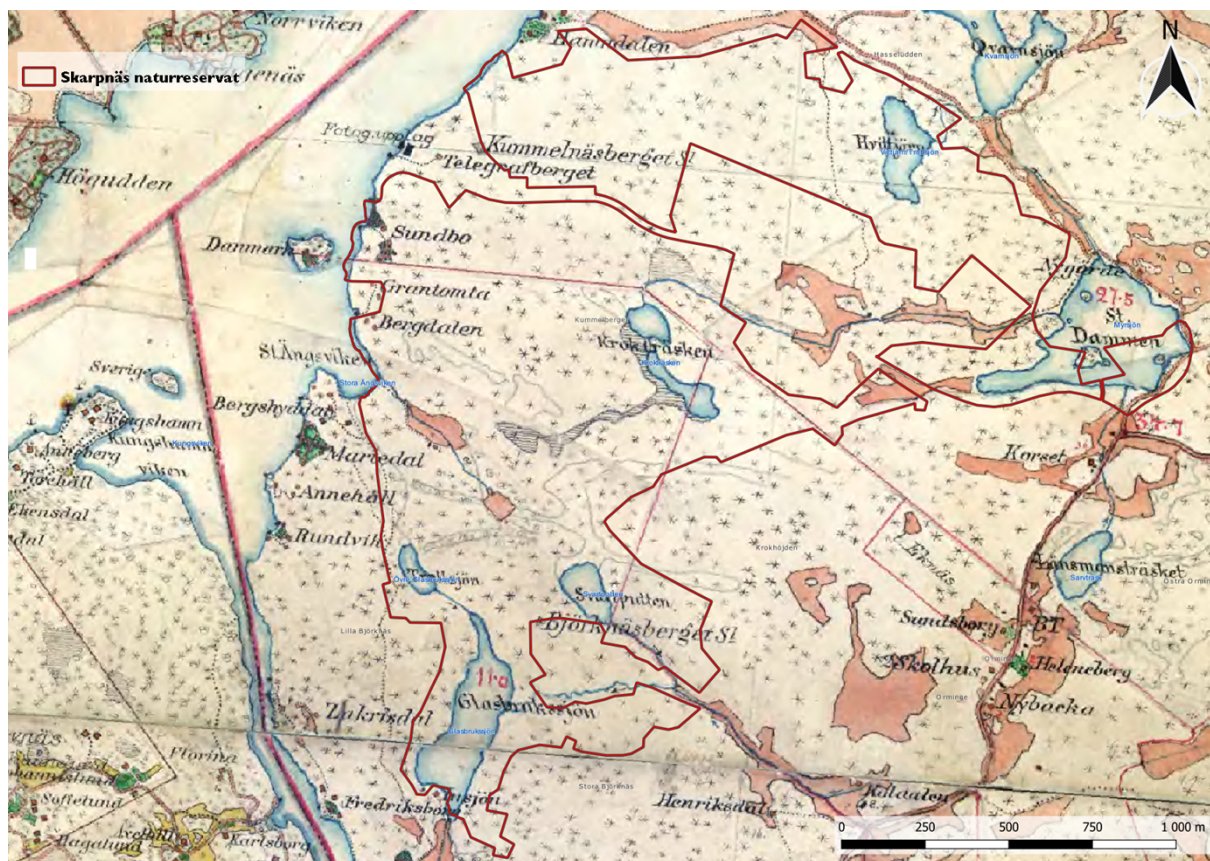

Bild 1. Utsnitt ur häradsekonomska kartan (1901–1906). Området kring Skarpnäs bestod mestadels av barrskog med inslag av blöta partier (rastrerat) och öppna områden (gula). Källa: Lantmäteriets öppna geodata, licens Creative Commons, CCO.

Vid Glasbrukssjöns utlopp finns fragment av gammal industribebyggelse. Nedströms låg Björknäs glasbruk, som grundades 1763. Mellan Svartpotten och Glasbrukssjön finns idag rester av ett vattensystem som användes av glasbruket.

Telegrafberget

Vid Saltsjön ligger Telegrafberget, områdets högsta punkt. Där finns ännu spår av Kummelnässtationen; en optisk telegraf som var i drift 1795–1809 och 1836–1866. Stationen var en länk på telegraflinjen från Mosebacke i Stockholm till Fredriksborgs fästning på Värmdö och vidare mot norra skärgården och Gävle. En optisk telegraf signalerar med hjälp av ett system av ställbara luckor monterade på en mast som lätt kan ses med kikare från nästa station. Luckorna kan kombineras på otaliga sätt, och det var ett hårt arbete att ständigt bevaka masten och tolka signalerna. Ett meddelande från Stockholm till Gävle nådde fram på 45 minuter, till skillnad från en ordonnans som tog 2 dagar. Än idag finns tydliga spår av den stensatta stig som går upp mot toppen av berget.

Alpbaden

Bostadsområdet Lilla Björknäs sydväst om Skarpnäs bebyggdes med sommarhus vid förra sekelskiftet. Norr om Lilla Björknäs, vid gamla Sundbo, fanns i början av 1900-talet stora planer på att anlägga ett nytt Saltsjöbaden här. Alpbaden skulle det heta, och det skulle nås med både ångbåt och järnväg, eftersom man ville bygga ut järnvägen till Värmdö och göra ett stickspår till Alpbaden. Dessutom skulle man bygga ett till bostadsområde – Skarpnäs villastad – mellan Alpbaden och Kummelnäs. Planerna grusades av lågkonjunkturen 1907 och första världskriget, i

likhet med marinens planer för en kanal mellan Kilsviken och Sågsjön, och den planerade Rörstrandsfabriken i Lilla Björknäs. Det enda som finns kvar av projekten idag är stenterrasser och stengrunder vid Alpbaden, och Skarpnäsområdet hade sannolikt sett väldigt annorlunda ut om denna utveckling skett som det var tänkt.

För den som vill läsa mer om områdets historia rekommenderas ett besök på Lilla Björknäs Villaägareförenings hemsida.

Byggnader och anläggningar

Vid Glasbrukssjöns sydspets finns en parkeringsplats anlagd och längre upp, på östra stranden, en badplats. I sjön finns idag en pumpanläggning för bevattning mm för kringliggande bebyggelse. I anslutning till bebyggelsen i Orminge finns upplysta motionsspår anlagda. Här startar också Boo-leden, en vandringsled som anlades redan på 1940-talet. Parkeringsplats för ett 20-tal bilar har anlagts vid Sjöängsvägen.

Skarpövägen som centralt korsar området går via Kummelbergets industriområde ner till bostadsområdet Telegrafberget vid Saltsjön, tidigare en oljehamnsanläggning, som dock inte ingår i reservatet. Utmed Skarpövägen, vid entrén till Kummelbergets industriområde, ligger ett mindre telestationshus. En avloppspumpstation finns på stranden vid Myrsjövägens västra del.

Området genomkorsas av flera kraftledningars med varierande styrka. De största har grävts ner och ytterligare sträckningar mark- eller sjöförläggs inom de närmsta åren.

Värden för friluftslivet

Områdets naturliga förutsättningar med ett variationsrikt landskap, närheten till flera bostadsområden och allmänna kommunikationer gör att naturreservatet är ett populärt friluftsområde och nyttjas för olika aktiviteter. Flera mindre stigar löper genom skogsområdena. Välbesökta platser är elljusspåret, markerade leder inklusive Boo-leden som startar i Skarpnäs. I synnerhet sommartid är sjöarna välbesökta.

Vid medborgardialog som genomfördes 2016 framkom att besökare främst besöker området för att promenera och vandra i och för att uppleva naturen, växterna och djuren. Även bada och att umgås med vänner angavs som vanliga anledningar till vistelse i Skarpnäs.

Fiske

Sjöarna Krokträskan, Myrsjön, Vittjärn, Svartpotten, Glasbrukssjön och Övre Glasbrukssjön ingår i fiskevårdsområde. Fiskerätten innehas av Boo fiskevårdsområdesförening. I samtliga sjöar är det fritt fiske med handredskap. Rätten att fiska gäller inte kräftor. För Saltsjön gäller fritt handredskapsfiske.

B. PLANDEL

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Målet med skötselåtgärderna är att uppfylla syftet. I dagsläget finns det ett stort behov av inventeringar då många observationer av intressanta arter är rent anekdotiska.

Generella riktlinjer

Reservatet har höga naturvärden och skogen ska till största delen utvecklas fritt genom naturlig dynamik och naturliga processer. Till stor del ska skötseln vara punktinsatser på specifika områden, i regel utan användning av större maskiner.

Inom varje skötselområde specificeras hur reservatet ska skötas. Nedan listas några generella åtgärder och anvisningar som gäller i hela reservatet och som gynnar både natur- och rekreationsvärden.

- Grova och gamla ädellövträd och ekar samt presumtiva solitärer av dessa träslag kan med fördel friställas.
- Död ved ska lämnas och kan även tillskapas där det är lämpligt, både stående och liggande.
- Sälg, rönn och bärande buskar ska gynnas.
- Bryn med blommande och bärande träd och buskar ska sparas.
- Skador på stigar, spår och leder i området som nyttjas frekvent ska undvikas.

- Skötselinsatser som kräver maskiner ska genomföras så att marktrycket blir så litet som möjligt och utföras när det är tjäle i marken eller under torra perioder för att minimera risken för markskador.
- Skötselinsatserna ska genomföras på ett sådant sätt att störning av djurlivet minimeras.
- Arter som är eller riskerar bli invasiva, exempelvis jätteloka, ska bekämpas på adekvat sätt.

Skötselområden

Naturreservatet är indelat i olika skötselområden utifrån naturtyp och skötselbehov.

Kulturlämningar och friluftsanordningar har egna skötselbeskrivningar. Skötselområden och friluftsanordningar redovisas på kartorna på sidan 24 och 25. En sammanfattning och prioritering av skötselåtgärderna redovisas i tabell 2 på sidan 21.

I. Tallskog (cirka 135,8 hektar)

Beskrivning

Tallskogen utgörs till största delen av tallskog, med inslag av gran och lövträd i de mer låglänta områdena. Stora delar om området har en varierande åldersstruktur där det växer enstaka riktigt gamla tallar, stort antal medelålders träd och grupper med unga tallar och granar. Det finns också ett litet inslag av ek, björk och gran. Övervägande delen av barrskogen växer på hållmarker. Fuktiga partier och små kärr ger området variation. Bitvis branta och blockrika partier. Mycket branta partier mot Saltsjön och Glasbrukssjön. Jämnårig tät tallskog i svackor mellan bergen. Skogen är mycket tät med enstaka mycket gamla träd. Björk dominerar bland lövträden. Välanvänd stig går genom området.

I vissa områden, exempelvis i de mer låglänta områdena norr om Telegrafvägen, har skogliga åtgärder utförts i produktionssyfte vilket har resulterat i en likåldrig och ung skog. Mängden död ved är i de flesta områden liten med undantag av höjden norr om Danmarks ängar som brann 2008. På brandfält finns rikligt av döda träd i form av torra träd och lågor samt ett rikligt lövuppslag av björk samt enstaka tall. I naturreservatets barrskog finns två träd som är skyddade som naturminnen, en tall vid Myrsjöns östra strand samt en kraftig gran i anslutning till Mariedalsvägen.

Bevarandemål

Skogen ska ha en naturskogskaraktär med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt döda träd i olika nedbrytningsstadier. Tallskogen ska domineras av äldre träd med visst inslag av löv och gran där det bedöms lämpligt. Omvälvande störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Typiska arter av mossor och insekter förekommer.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Glesa ut i täta yngre bestånd

- Skapa död ved
- Frihuggning av grova, gamla träd
- Gran kan behöva avverkas eller ringbarkas för att bevara och öka den biologiska mångfalden

Löpande åtgärder:

- På sikt kan äldre, enstaka träd behöva frihuggas och stamtäta grupper med yngre tall och löv glesas ut.
- Unga granar som växer upp under äldre tallar tas bort.
- Där det är lämpligt lämnas död, gärna solbelyst ved från naturvårdsåtgärder.

2. Blandskog (cirka 52,5 hektar)

Beskrivning

Blandskog finns på flera områden i reservatet, främst på bördiga områden i sluttningar, raviner och svackor. I dessa områden ingår också mindre hållmarks avsnitt, raviner, fuktstråk och strandskogspartier. Blandskogen har höga upplevelsevärden med småvatten, bäckar, kärr och branta stup. Skogen är varierad och i huvudsak flerskiktad. Den består av tall, gran, ek, lind asp, björk och sälg i varierande proportioner. I området kring Danmarksängarna är inslaget av ek tydligt. Även blandskogen längs den stenlagda vägen till gamla militära anläggningen i västra delen mot Saltsjön domineras av ek, vilka nu är inväxta med gran och andra lövträd. Flera av dessa ekar har dött och bildat högstubbar. I nordöstra delen av reservatet växer granar med inslag av björk på dikad näringsrik mark, granarna växer bitvis mycket tätt. Söder om detta område, runt Myrsjön är skogen mer varierad med inslag av björk, sälg, ek och asp och hållmarkstallskog på höjderna. Här finns inslag av gamla lövträd och tallar. Söder om Kummelbergets industriområde finns en tidigare stenkrossanläggning bestående av jord och stenmassor, här består skogen till största delen av lövträd.

Bevarandemål

Blandskogen är olikåldrig och skiktad med ett rikligt inslag av gamla träd och död ved. I blandskogen finns rikligt av lövträd såsom ek, asp, rönn, sälg och björk. Gamla värdefulla lövträd hotas inte av inväxande träd. I bryn mot öppna marker och vatten är lövinslaget kraftigt. Typiska arter av mossor och lavar förekommer i området.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Frihuggning gamla värdefulla lövträd och tallar.
- Hassel och blommande och bärande buskar gynnas genom röjning
- Veteranisering av träd kan utföras för att gynna arter som är beroende av strukturer som normalt bildas på äldre och större träd
- Minska andelen gran exempelvis genom ringbarkning för att gynna uppväxande träd, öka andelen löv och skapa död ved
- Glesa ut i yngre och täta bestånd, framförallt med hjälp av ringbarkning
- Öka andelen död ved i området
- Utred möjligheten att lägga igen diken för att återskapa en naturlig vattenståndsamplitud

Löpande åtgärder:

- Vissa områden lämnas för fri utveckling och i andra områden röjs löv- och granuppslag runt äldre och större träd.
- Efterträdare till de gamla träden, företrädesvis av ek och lind, väljs ut och gynnas.
- Död ved från naturvårdsåtgärder lämnas kvar där det är lämpligt. Ytterligare död ved kan tillföras som faunadepåer, mulmholkar och sittplatser.

3. Före detta kraftledningsgata (cirka 7,4 hektar)

Beskrivning

Före detta kraftledningsgata med enstaka träd i kanterna.

Bevarandemål

Öppet område med enstaka träd och buskar. Flerskiktad och artrik brynmiljö mot skog med blommande träd och buskar. Rikligt med solbelyst död ved och enstaka äldre träd.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Vid behov skapa markblottor
- Utred förutsättningarna för naturvårdsbränning
- Tillförsel av död ved exempelvis i form av faunadepåer

Löpande åtgärder:

- Håll efter uppväxande träd
- Slyröjning för att gynna blommande örter i kraftledningsgatan
- Tillförsel av död ved

4. Våtmark (cirka 1,9 hektar)

Beskrivning

Det finns en våtmark söder om Kummelbergets industriområde. Det är ett lövkärr med klibbal, glasbjörk, sälg, viden och enstaka tallar omgivet av små branter. Mellan Kummelbergets verksamhetsområde och Myrsjön finns en anlagd dagvattenanläggning för att rena tillrinnande vatten. Dammarna tillsynas varje månad under sommaren och cirka en gång på våren och två gånger på hösten. Dammarna, brunnar och in- och utlopp rensas och felaktiga flöden åtgärdas. Tillsyns- och skötselplan kan komma att göras om för att anpassa dagvattenanläggningens funktion.

Bevarandemål

Våtmarken söder om kummelbergets industriområde är ett lövkärr med lövträd och en varierande hydrologi. Den anlagda våtmarken renar tillrinnande vatten.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder: Inga aktuella.

Löpande åtgärder:

- Vid behov håll efter lövsly och annan oönskad växtlighet
- Dagvattenanläggningen ska skötas enligt Nacka Vatten och Avfalls tillsyns- och skötselplan
- Gräsmarken runt dagvattenanläggningen slås årligen

5. Sumpskog (cirka 8,9 hektar)

Beskrivning

Väster om Krokhöjden finns flera små sumpskogar med träd som växer på socklar. Dessa sumpskogar har kontakt med varandra genom diken vilka idag avvattnar dem. Mängden död ved varierar. Björk och klibbal dominerar trädslagsblandningen. Runt Kroksjön finns en sumpskog med tall, gran, björk och klibbal.

Bevarandemål

Sumpskogarna väster om Krokhöjden har grova träd på socklar. Skogarna har en naturlig och varierande hydrologi.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Öka andelen död ved
- Återställ en naturlig vattenståndsamplitud

6. Igenväxningsmark (cirka 2,1 hektar)

Beskrivning

Området söder om Telegrafberget är en fortfarande relativt öppen yta mellan bergbranter med en lövdominerad trädslagsfördelning. Grova ekar växer nära stranden och i branterna växer skogslind och gamla tallar. Flera gamla stenlagda trappor, terrasser och husgrunder finns, samtliga- i dåligt skick. Längs strandkanten går en stig som också är terrasserad. Längre upp längs den gamla inägan har gran, asp och tall växt in. Runt Danmarksängar växer glesa gamla och grova ekar och skogslindar med inslag av hassel växer i sluttningarna mot den öppna marken. Tall, asp och björk är vanliga i skogen runt den öppna marken. Gran konkurrerar med lövträden. I området lever hasselnok. Där bäckfåran är som brantast finns en samling stenar som kan utgöra rester av ett fundament för en kvarnanläggning. Rester av en torpgrund finns inom området.

Bevarandemål

Före detta inäga med gamla och grova lövträd med inslag av hassel, tall och björk. Området runt Danmarks ängar har rikligt med grova friställda träd och uppväxande ersättningsträd. Goda förutsättningar för hasselnok.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Friställ gamla och grova träd
- Avverkning eller ringbarkning av gran nära ek, skogslind och större aspar samt för att skapa gynnsam biotop för hasselnok

- Gallra bland aspar för att ge utrymme åt vissa av asparna att utvecklas
- Öka andelen död och döende ved i olika successionsstadier

Löpande åtgärder:

- Røj bort uppväxande gran och vid behov triviällöv
- Gynna uppväxande ersättningsträd, framförallt ek och lind

7. Ängsmark (cirka 5,2 hektar)

Beskrivning

Danmarksängarna är den enda öppna marken i området. Marken har brukats som åker för länge sedan och därefter omväxlande varit slåtter och betesmark fram till 1950-talet. Sedan dess har diken delvis vuxit igen och marken successivt blivit blötare vilket gynnat bland annat asp och sålg.

Bevarandemål

Slätteräng med en artrik hävdgynnad flora.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Ringbarkning och/eller avverkning av samtliga träd och buskar.

Löpande åtgärder:

- Området hålls fri från uppväxande träd och buskar
- Slätter, växtdelar tas bort från området.

8. Sjöar (cirka 17,8 hektar)

Beskrivning

I reservatet finns sex sjöar Glasbrukssjön, Myrsjön, Vittjärn, Krokträskan, Svartpotten och Övre Glasbrukssjön. Glasbrukssjön är en näringsfattig och relativt klar sjö som avvattnar mot Skurusundet. Myrsjön är en grund sjö som bildats genom uppdämning som avvattnar mot Kvarnsjön. Vittjärn kallas av många Trollsjön eller "Trollan". Den är en näringsfattig och klar sjö med hög vattenkvalitet och högt naturvärde. Sjön är opåverkad då ingen bebyggelse ligger inom dess tillrinningsområde. Vittjärn, Krokträskan och Svartpotten är näringsfattiga och humusrika sjöar. Krokträskan avvattnar mot Myrsjön, Svartpotten mot Glasbrukssjön och Övre Glasbrukssjön mot Stora Ängsviken. Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn är populära badsjöar och används också för fiske. Myrsjön är en grund sjö som bildats genom uppdämning. Myrsjön är mycket näringsrik och vegetationen är riklig.

Bevarandemål

God vattenkvalitet och goda förutsättningar för sjöns växt- och djurliv som ger goda förutsättningar för friluftsliv.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Utred behov av att minska näringshalten i Myrsjön och vidta relevanta åtgärder,
- Utredda behov av att anlägga anordning för att rena och fördröja dagvatten från Västra Orminge,
- Vid försämrad vattenkvalité ska orsakerna utredas och nödvändiga åtgärder ska vidtas

Löpande åtgärder:

- Vattenprover tas kontinuerligt i Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn.
- Utloppsdike ska rensas vid behov

Fornlämningar/Kulturhistoriska lämningar

Beskrivning

Det finns inga fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets databas, Fornsök. Däremot finns ett flertal lämningar av äldre bebyggelse och anläggningar i reservatet. Vid Danmarks ängar, där bäckfåran är som brantast, finns en samling stenar som skulle kunna vara rester från fundament från en kvarnanläggning. Vid Danmarks ängar finns även rester av torpgrund. Telegrafberget som ligger vid Saltjön är områdets högsta punkt. Platsen har fått sitt namn efter den optiska telegraf som placerad där. Den var en del i kommunikationsnätet längs oskusten på 1700- och 1800-talet. Än idag finns tydliga spår av den stensatta stig som går upp mot toppen av berget. Söder om telegrafbergets finns ett område kallat Alpbaden. Alpbaden var i början av 1900-talet tänkt att bli ett nytt Salstjööbaden. Projektet lades ner men det finns tydliga spår av gammal bebyggelse kvar i form av stengrunder och stenterasser. Glasbrukssjön har fått sitt namn på grund av att det på 1700-talet låg ett glasbruk vid sjön. Mellan Svartpotten och Glasbrukssjön finns idag rester av ett vattensystem som användes av glasbruket.

Bevarandemål

De kulturhistoriska lämningarna ska bevaras och skyddas. Information om lämningarnas kulturhistoria ska finnas.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Skyltar tas fram för kulturlämningarna vid Alpbaden.

Löpande åtgärder:

- Röjning av sly som riskerar att skada eller täcka lämningarna.

Anordningar för friluftsliv

Beskrivning

Närheten till stora bostadsområden och kollektivtrafik gör naturreservatet till ett viktigt friluftsområde. Många stigar löper genom naturreservatet däribland Boo-leden som har sin startpunkt här. Områdets varierade topografi erbjuder ett varierat område med tysta platser och stark skogskänsla. Branterna vid Saltsjön ger en vacker utsikt över havet. Även Drottningberget

vid Glasbrukssjöns sydspets erbjuder en vacker utsikt. Det finns trappor från Bäcktorsvägen och en bänk vid utsikspunkten att vila sig på. Idag använda entréer in i området finns i väster från Talludden och Björknäs, i söder från Krokhöjden och Orminge samt i öster från Rensättra och Hasseludden. Upplysta gångvägar ansluter från Krokhöjden och Orminge. Elbelyst motionsspår finns i anslutning till Krokhöjden. Parkeringsplatser finns i söder vid Glasbruksvägen och Sjöängsvägen (Boo-leden). I öster vid Ormingevägen (lastbilspartering) samt centralt i området i Kummelbergets industriområde (angöring Vittjärn från söder).

Tack vare sitt läge nära bebyggelse och vatten av god kvalitet är Glasbrukssjön en attraktiv badsjö. På sjöns östra sida finns en anlagd badplats med brygga och sandstrand. Där finns bord, bänkar, sopstall och sommartid även toaletter. Man badar också direkt från klipporna på motsatta stranden. Här finns en enkel badtrappa. En stig går också från Glasbruksvägen i södra ändan. Vittjärn är också en omtyckt badsjö och får varje sommarsäsong ta emot ett stort antal badgäster. Vattnet är klart och rent och av hög kvalitet. Friluftsbad förekommer på lämpliga ställen längs hela stranden, dock med koncentration i den norra delen. Vid Vittjärn finns bänkar och sopstall.

Bevarandemål

Entréer, anordningar och information ska vara i gott skick, förhöja besökarens upplevelser, vara tillgängliga för besökare med olika funktionsvariationer och bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Friluftslivet kanaliseras genom att vissa områden har tillgängliga och tydligt markerade leder med bänkar medan andra områden är fria från anordningar och erbjuder stillhet och tystnad. Det är enkelt att ta sig till området med kollektivtrafik eller cykel.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Informationsskyltar med karta och beskrivande text om reservatet tas fram och sätts upp enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Åtgärder för att öka tillgängligheten kan göras i form av anläggande av enklare trätrappor, broar, spänger samt avjämning av befintliga anlagda leder enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Bänkar, bänkbord eller enklare sittplatser placeras ut vid utsiktsplatser, längs med större stigar för att öka tillgängligheten, vid entréer eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Vindskydd anläggs vid Krokträskan eller där reservatsförvaltaren anser det lämpligt
- Grillplats anläggs enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Hundrastområde märks ut enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Stignät för cykling anläggs i norra delen av reservatet, enligt karta över *Anordning för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.

Stigar som utsätts för hårt slitage kan förstärkas med flis eller spänger i syfte att bevara naturvärden och kanalisera besökare för att begränsa slitaget i naturmarken.

Löpande åtgärder:

- Gränsmarkering underhålls vid behov
- Informationstavlor, vägvisningsskyltar, spänger, broar, bryggor, markerade stigar och leder, grillplatser, vindskydd, sittplatser och andra anläggningar ses över kontinuerligt och rengörs och repareras vid behov.
- Ved fylls på kontinuerligt vid behov
- Markerade stigar och leder hålls fria från nedfallna träd eller grenar.
- Skräp, klotter och dumpningar tas omhand löpande.
- Beläggning och belysning i motionsspåret vid Krokhöjden underhålls.
- Badplatserna städas kontinuerligt under badsäsong.
- Toaletter och sopkärl töms och hålls rena.

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder.

Skötselåtgärd	När	Var	Prio
Uppsättning av reservats- och informationsskyltar	Initialt	Vid entréer och vid Alpbaden	1
Markering av naturreservatets gräns	Initialt	Gräns, se beslutskarta	1
Anläggning av grillplatser och vindskydd	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Uppmärkning av hundrastningsområde med skyltar i fält	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Markering av promenadstigar och cykelstigar	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Mindre framkomlighetsåtgärder	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Digital information om naturreservatet	Initialt/vid behov	Kommunens hemsida	1
Utglesning av stamtäta grupper med yngre tall och löv	Löpande	Skötselområde 1, 2	3
Skapande och tillförsel av död ved	Löpande	Skötselområde 1, 2, 3, 4, 5, 6	3
Frihuggning av gamla och grova träd	Löpande	Skötselområde 1, 2, 6	2
Minskning av andelen gran	Löpande	Skötselområde 1, 2, 6	3
Hassel gynnas genom röjning	Löpande	Skötselområde 2, 6	3
Blommande träd och buskar gynnas genom röjning	Löpande	Skötselområde 2, 6	2
Igenläggning av diken	Vid behov	Skötselområde 2	3
Skapande av markblottor	Löpande	Skötselområde 3,	3
Slyröjning för att skapa flerskiktat och artrikt bryn	Löpande	Skötselområde 3	3
Slyröjning av uppväxande träd	Löpande	Skötselområde 3, 4	3

Skötsel av dagvattenanläggning	Löpande	Skötselområde 4	1
Återställ en naturlig vattenståndsamplitud	Vid behov	Skötselområde 5	3
Gallring bland aspar	Löpande	Skötselområde 6	3
Slätter av äng	Årligen	Skötselområde 7	1
Röjning av samtliga träd och buskar	Löpande	Skötselområde 7	1
Laxtrappa till Glasbrukssjön	Vid behov	Skötselområde 8	3
Minska näringshalten i Myrsjön	Vid behov	Skötselområde 8	2
Vattenprover tas i Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn	Årligen	Skötselområde 8	1
Utloppsdike ska rensas	Vid behov	Skötselområde 8	2
Rengöring av grillplatser och vindskydd samt påfyllning av ved	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2
Underhåll av träkonstruktioner, skyltar, anlagda grusvägar och belysning	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2
Utplacering av bänkar och bänkbord för att öka tillgängligheten	Vid behov	Exempelvis vid utsiktsplatser, längs större stigar och entréer	3
Anläggning av trätrappor, broar, spänger samt avjämning av befintliga anlagda leder	Vid behov	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	3
Städning av badplatser samt tömning och renhållning av toaletter	Löpande	Badplatser enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2

Jakt

Jakt och fiske regleras inte i reservatsföreskrifterna.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatgränsen ska utföras snarast efter att reservatet vunnit laga kraft och i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Dokumentation och uppföljning

Genomförda skötselåtgärder i reservatet dokumenteras och följs upp löpande. Vid behov kan inventeringar och provtagningar genomföras för att följa upp förändringar av naturförhållanden och naturvärden i reservatet.

Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen cirka vart 15:e år.

Källförteckning

Artdatabanken, Sveriges Lantbruksuniversitet, Artportalen <https://www.artportalen.se/2021-12-20>

Bovin, M. 2020. Grön infrastruktur i Nacka kommun och ekologiska samband för arter knutna till gammal ädellövskog och gammal barrskog. WSP och Nacka kommun.

Eklund, S. 2016–2019. Digital skogsskötselplan till Nacka kommun. Skogsstyrelsen

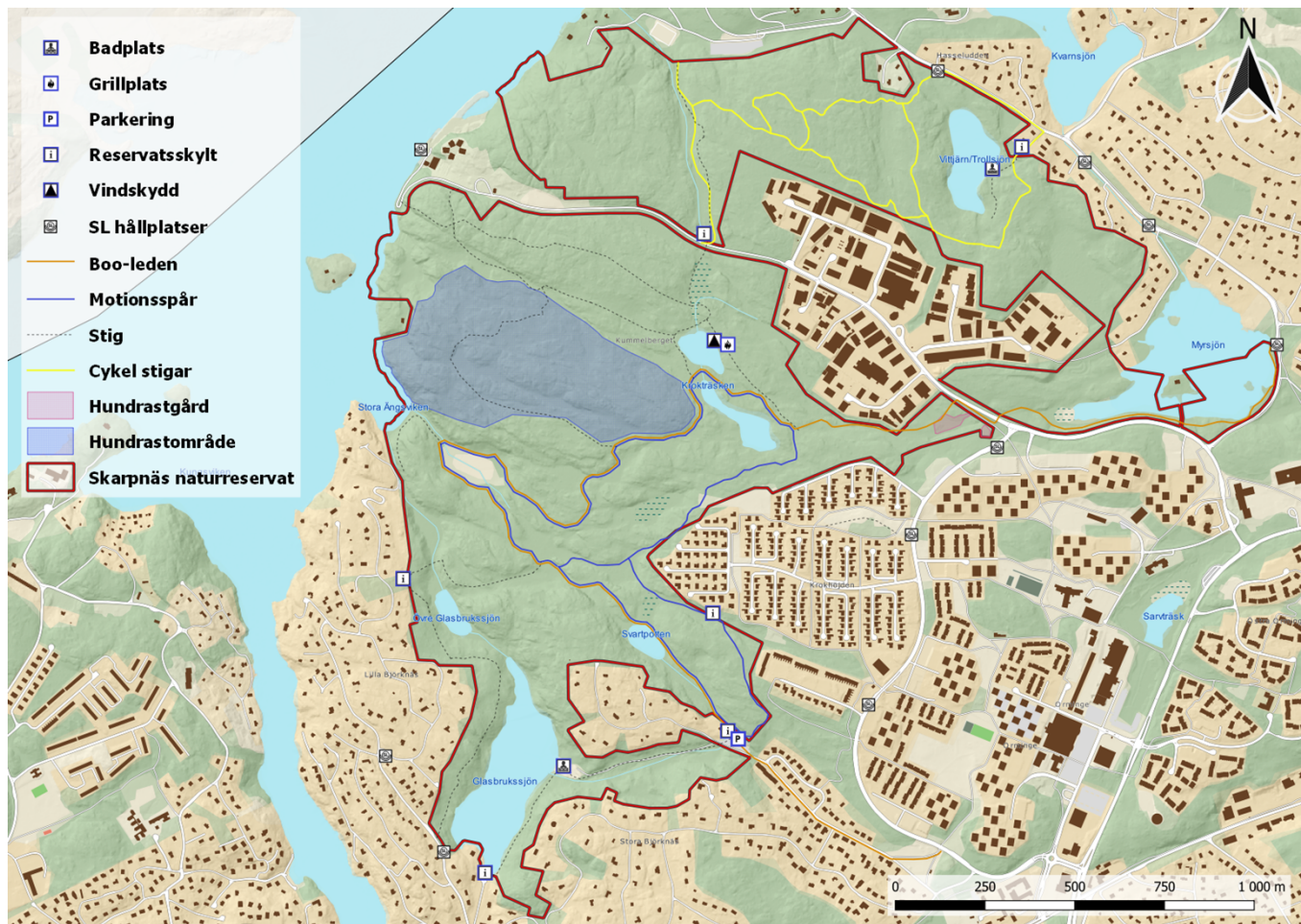
Lilla Björknäs Villaförening. www.lillabjorknas.se/historia-for-lilla-bjorknas/historia2/ 2021-11-18

Regionplane- och trafikkontoret. 2004. Nacka - Värmdökilen. Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar. 5:2004. Stockholm, Regionplane- och trafikkontoret

Riksantikvarieämbetet. Fornsök. <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/>, 2021-11-18.

Teleseum. <https://teleseum.se/lasvart/optisk-telegraf/> 2021-11-18

Anordningar för friluftslivet

Beslut och skötselplan har upprättats av Nacka kommun under 2021–2022. Handläggare har varit Anna Engström och Matilda Apelqvist. Kartor har tagits fram av Yann Buhot på Lantmäterienheten. Inventeringar har utförts av Skogsstyrelsen.

Foto omslag Nacka kommun, sidan 6 Birgitta Held Paulie och omslagsbild till Skötselplan Matilda Apelqvist

2020-12-15

Dnr: NTN 2021/140

Hur man överklagar

Kommunens beslut kan överklagas. Överklagan ska vara skriftlig och ställd till Länsstyrelsen i Stockholms län men skickas till Nacka kommun på postadress: Nacka kommun, Registrator, 131 81 Nacka. Överklagan kan också skickas via e-post till registrator@nacka.se.

Överklagan ska ha inkommit senast tre (3) veckor från den dag klaganden fick del av beslutet. Klaganden anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen varit införd i ortstidningen alternativt den dag klagande undertecknat delgivningskvitto eller mottagningsbevis.

Av överklagan ska det tydligt framgå vilket beslut det är som överklagas samt hur och varför beslutet ska ändras. Överklagan ska undertecknas med namn, adress, telefonnummer och ärendets diarienummer, NTN 2021/140 .

NACKA
KOMMUN

2022-01-14

Dnr: NTN 2021/140

Missiv med sändlista

Förslag till bildande av Skarpnäs naturreservat

Förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan för Skarpnäs naturreservat, daterad 2022-01-11, översändes härmed för synpunkter.

Under samrådstiden kommer förslaget att visas i utställningshallen i Nacka stadshus, Granitvägen 15, samt i biblioteket i Nacka Forum. Förslaget finns även på kommunens hemsida www.nacka.se/ryssbergens-naturreservat.

Synpunkter ska insändas med e-post till: registrator@nacka.se. Diarienummer NTN 2021/140 ska skrivas in i ämnesraden.

Synpunkter kan också insändas skriftligen till Registrator, Nacka kommun, 131 81 Nacka. Märk handlingen med diarienummer NTN 2021/140.

Samrådstiden varar mellan 2022-01-28 och 2022-03-14.

Bilagor

1. Förslag till beslut och avgränsning, beslutscharta och skötselplan, daterad 2022-01-11
2. Protokollsutdrag från natur- och trafiknämnden, 2022-01-25

Vänliga hälsningar

Matilda Apelqvist

Kommunekolog

matilda.apelqvist@nacka.se

08-598 474 74

Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

Sändlista

(skickas endast till länsstyrelsen)

Missiv med sändlista

Sakägare och innehavare av särskild rätt:

Skarpnäs 2:6, 2:7, 2:9, 2:10, 2:12, 2:13 samt del av Björknäs 1:59, Skarpnäs 2:4, 2:8, 2:11, 2:14 och 2:19.

Övriga med e-post:

Lilla-Björknäs Villaägarförening
Boo Energi
Boo Hembygdsförening
Boo Miljö- och naturvänner
Cykelfrämjandet
Friluftsförbundet
Fritidsnämnden, Nacka kommun
Havs- och vattenmyndigheten
Järla Orientering
Kommunstyrelsen, Nacka kommun
Kulturnämnden, Nacka kommun
Lantmäterimyndigheten, Nacka kommun
Länsstyrelsen i Stockholms län
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden, Nacka kommun
Nacka Brukshundsklubb
Nacka Miljövårdsråd
Nacka vatten och avfall AB
Naturskyddsförening Nacka
Naturvårdsverket
OK ravinen
PRO
Region Stockholm, Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
Region Stockholm, Trafikförvaltningen
Riksantikvarieämbetet
Sjöfartsverket
Skanova Nätplanering Stockholm
Skogsstyrelsen
Statens jordbruksverk
Stockholm Exergi
Stokab
Sveriges geologiska undersökningar
Södertörns brandförsvärsförbund
Telegrafbergets Fastighets AB
Trafikverket Region Stockholm
Utbildningsnämnden, Nacka kommun

NACKA
KOMMUN

Vattenfall
Äldrenämnden, Nacka kommun

Missiv med sändlista

Övriga med post:

Försvarsmakten Stockholms län

Ryssbergens naturreservat

5

NTN 2020/212

2021-12-23

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2020/212

Ryssbergens naturreservat

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunfullmäktige att med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken besluta om att förklara Ryssbergen som naturreservat enligt förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan daterad den 11 januari 2022, bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 23 december 2021.

Beslutet gäller endast om beslut om detaljplan för del av Ryssbergen vinner laga kraft, KFKS 2016/97-214. Föreskrifterna för naturreservatet träder i sådant fall i kraft fyra veckor efter publicering på kommunens webbplats.

Sammanfattning

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden beslutade den 27 april 2011 att påbörja inrättandet av Ryssbergens naturreservat under 2012. Sedan dess har ett stort antal inventeringar genomförts i Ryssbergen, bland annat naturvärdesinventeringar och inventeringar av fladdermöss, fåglar och insekter. En mindre workshop har också hållits med natur- och friluftsföreningar. Arbetet med att ta fram förslaget till föreskrifter, avgränsning och skötselplan skedde under 2020. Förslaget sändes på ett brett samråd under perioden 15 januari-15 mars 2021. Vid samrådet inkom totalt 145 yttranden, varav 123 från privatpersoner. Enligt beslut i natur- och trafiknämnden den 23 november 2021 skickades samrådshandlingar ut till ny ägare av bolaget som äger fastighet Sicklaön 13:2. Ett yttrande inkom december 2021. Synpunkter och ändringar beskrivs närmare i samrådsredogörelsen, bilaga 2.

I stort sett hela det blivande naturreservatet har höga eller högsta naturvärde och cirka hälften av reservatet utgörs av en nyckelbiotop. Reservatet utgör cirka 40% av en ekologisk värdekärna och är en viktig spridningslänk i öst-västlig och nord-sydlig riktning för barrskogslevande arter och arter knutna till gammal ädellövskog.

Syftet med Ryssbergens naturreservat i förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer samt att inom ramen för bevarande av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv.

Synpunkterna i samrådet handlade i huvudsak om att avgränsningen av reservatet bör göras om och utökas till att omfatta hela den ekologiska värdekärnan på cirka 30 hektar mellan Svindersviks gård och Östra Vikdalen. Majoriteten av yttrandena framför att ett mindre reservat riskerar att utarma den biologiska mångfalden i hela Ryssbergen, även inom reservatet. Även exempelvis rekreationsvärden och områdets förmåga att leverera ekosystemtjänster bedöms försämrats. Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, föreningar och privatpersoner vill se ett större naturreservat. Bland annat Länsstyrelsen, Sjöfartsverket, Nacka vatten och avfall, fastighetsägarna och föreningarna hade även en del mindre synpunkter på föreskrifterna och skötselplanen.

Efter samrådet har förtydliganden och tillägg gjorts i föreskrifterna. Reservatets avgränsning har inte ändrats.

Ärendet

Den 27 april 2011 beslutade miljö- och stadsbyggnadsnämnden att påbörja inrättandet av Ryssbergens naturreservat under 2012. I den reviderade översiktsplanen från 2018 finns området med som pågående reservatsbildning. Sedan beslutet i miljö- och stadsbyggnadsnämnden har ett stort antal inventeringar genomförts i Ryssbergen, bland annat naturvärdesinventeringar och inventeringar av insekter, fåglar och fladdermöss. En mindre workshop med natur- och friluftsföreningar genomfördes i juni 2020. Arbetet med att ta fram förslaget till föreskrifter, avgränsning och skötselplan skedde under 2020.

Syftet med Ryssbergens naturreservat är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets hållmarkstallskogar, bergbranter med gamla tallar samt lövdominerade skogspartier med hassel, ek och grova aspar ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarande av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att skogen i huvudsak får utvecklas fritt. På vissa platser genomförs naturvårdande skötsel såsom frihuggning av gamla träd, utglesning av stamtäta grupper med löv och yngre tall samt skapande av död ved. Biologiska värden ska stärkas och skogens strukturer bevaras och utvecklas. Vidare ska syftet tillgodoses genom information samt vid behov skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar och utmärkning av stigar och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Friluftsanordningarna ska ha en kanaliseringseffekt och samordnas med bevarande av områdets höga naturvärden.

I stort sett hela det föreslagna naturreservatet har höga eller högsta naturvärde och cirka hälften av reservatet utgörs av en nyckelbiotop, klassad som barrnaturskog av Skogsstyrelsen. Området karaktäriseras av mycket gammal skog av främst tall men det finns även inslag av lövträd och det finns en stor mängd död ved i olika nedbrytningsstadier. Skogen har en lång kontinuitet på flera hundra år och ett stort antal

naturvårdsarter, varav flera rödlistade, har påträffats. Bland annat många arter kopplade till gamla träd, död och bränd ved och det finns en rik insektsfauna. Efter att delar av Ryssbergen brann 2018 har många brandberoende och brandgynnade arter påträffats, exempelvis sotsvart praktbagge, liten brandlöpare, brandsvartlöpare och ragghornig kamklobagge (EN- starkt hotad). Förutom insekter förekommer olika sällsynta och intressanta arter, exempelvis fågel, fladdermöss, svampar, mossor och lavar. Reservatet utgör cirka 40% av en ekologisk värdekärna och är regionalt viktigt då det ligger i anslutning till Nacka-Värmdökilen. Det utgör en viktig del i den gröna infrastrukturen och är en spridningslänk i öst-västlig och nord-sydlig riktning, främst för barrskogslevande arter men även för arter knutna till gammal ädellövskog.

Ryssbergen som helhet är välanvänt av boende, föreningar, skolor och förskolor i Nacka. Flera mindre stigar finns i området och på vissa ställen är marken hårt sliten. Inom reservatet finns två kulturhistoriska lämningar; en fyndplats för en bit slagen kvarts, som påträffades i markytan efter skogsbranden 2018, samt ett område med militära lämningar.

Framtagande av förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan för Ryssbergens naturreservat har samordnats med detaljplaneprojekten för Ryssbergen och trafikplats Kvarnholmens verksamhetsområde.

Förslaget sändes på ett brett samråd till bland annat myndigheter, fastighetsägare, föreningar och allmänhet under perioden 15 januari-15 mars 2021. Vid samrådet inkom totalt 145 yttranden, varav 123 från privatpersoner. Synpunkterna handlade i huvudsak om att man vill göra om reservatets avgränsning så att hela den ekologiska värdekärnan på cirka 30 hektar mellan Svindersviks gård och Östra Vikdalen omfattas. Majoriteten av yttrandena lyfter fram vikten av att bevara ett större område som naturreservat för att inte riskera att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag, även inom reservatet. I yttrandena framhävs också att reservatets begränsade storlek innebär negativa konsekvenser för rekreativvärdena i och med att de mest lättillgängliga och låglänta delarna av Ryssbergen exkluderas från naturreservatet. Även Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar bedöms försämrats i med den begränsade omfattningen av naturreservatet.

I Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen synpunkter framkommer att de i huvudsak vill se att reservatet utökas till att omfatta hela området mellan Svindersviken och väg 222. Länsstyrelsen har även några mindre synpunkter på föreskrifterna och skötselplanen. Sjöfartsverkets synpunkter handlar om att de vill att det ska vara möjligt att fortsättningsvis sätta upp och underhålla sjösäkerhetsanordningar. Nacka vatten och avfall AB har synpunkter på möjligheter att ansluta va-ledningar samt avleda dagvatten till reservatet. Fastighetsägarna har synpunkter på ersättningsfrågor (KF Fastigheter) och gränsdragningar samt vissa av föreskrifterna (Nacka Mark). I Kommunstyrelsens synpunkter framkommer att de vill att föreskrifterna ska möjliggöra ytterligare åtgärder

som är till gagn för reservatets syften, exempelvis utegym. Miljö- och stadsbyggnadsnämndens synpunkter handlar bland annat om att föreskrifter och skötselplan ska förtydligas för att kanalisera besökare och minska slitage samt påpekar de att uppföljande inventeringar av naturvärdena kan behövas.

Efter samrådet har förtydliganden och tillägg gjorts i föreskrifterna, exempelvis har tältning och klättring förbjudits, B-föreskrifterna har förtydligats och undantag för sjösäkerhetsanordningar, anslutning av va-ledningar samt avledning av dagvatten gjorts. Mindre justeringar har även gjorts i skötselplanen med förtydligande av tillhörande kartor. Synpunkter på fastighetsägarfrågor hanteras i en separat process. Reservatets avgränsning har inte ändrats.

(KF Fastigheter AB) sålde sitt bolag med tillhörande fastighet Sicklaön 13:2 till (PEFAB Peter Eriksson Fastighets AB) i oktober 2021. Beslut togs då i NTN 2021-11-23 att delge handlingarna till den nya ägaren av bolaget som inkom med sina synpunkter i december 2021. Synpunkter och ändringar beskrivs närmare i samrådsredogörelsen, bilaga 2.

Ekonomiska konsekvenser

Vid bildande av reservatet kommer det tillkomma en del engångskostnader, exempelvis för utmärkning av reservatets gräns och anläggning av friluftsanordningar. Denna kostnad beräknas till cirka 800 000 kr. Driften av reservatet beräknas därefter till cirka 150 000 kr årligen. Enheten offentlig utemiljö planerar att söka markåtkomstbidrag för reservatet.

Konsekvenser för barn

Ryssbergens naturreservat kommer att vara mycket positivt för barn då reservatsområdet bevaras för framtiden och de biologiska värden som finns i reservatet bevaras och utvecklas. Reservatet har stora pedagogiska värden och är redan idag väl använt av skolor och förskolor för motion, lek och pedagogik. De höga naturvärdena som finns inom reservatet är viktiga att bevara för framtida generationer.

Bilagor

1. Föreskrifter, avgränsning och skötselplan, daterad 2022-01-11
2. Samrådsredogörelse Ryssbergen

Kristina Petterqvist
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Anita Priebe
Projekteringsledare
Enheten för bygg och
anläggning

SAMRÅDSREDOGÖRELSE
2022-0019-0312

Dnr NTN 2020/212

Natur- och trafiknämnden

Kommentar [PA1]:

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Ryssbergens naturreservat

Bakgrund

Syftet med Ryssbergens naturreservat är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets hållmarkstallskogar, bergbranter med gamla tallar samt lövdominerade skogspartier med hassel, ek och grova aspar ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarande av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att skogen i huvudsak får utvecklas fritt. På vissa platser genomförs naturvårdande skötsel såsom frihuggning av gamla träd, utglesning av stamtäta grupper med löv och yngre tall samt skapande av död ved. Biologiska värden ska stärkas och skogens strukturer bevaras och utvecklas. Vidare ska syftet tillgodoses genom information samt vid behov skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar och utmärkning av stigar och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Friluftsanordningarna ska ha en kanaliseringseffekt och samordnas med bevarande av områdets höga naturvärden. Vid utveckling av området ska funktioner för biologisk mångfald, ekologiska spridningsvägar och ekosystemtjänster prioriteras.

Förslaget till naturreservat omfattar 13,6 hektar och är beläget på norra Sicklaön, söder om Kvarnholmen och cirka 1,5 km väster om Nyckelvikens naturreservat.

Beslutet om att skicka förslaget till naturreservatet på samråd fattades av natur- och trafiknämnden den 15 december 2020. Samrådshandlingarna varade mellan den 15 januari – 15 mars 2021. Reservatsbildningen samordnas med detaljplanläggning för delar av Ryssbergen. Enligt beslut i NTN 2021-11-23 skickades samrådshandlingar ut till ny ägare av fastighet Sicklaön 13:2. 1 yttrande inkom i dec 2021.

Yttranden under samråd

Följande remissinstanser har inga synpunkter på förslaget

- Ellevio
- Försvarsmakten
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Södertörns brandförsvarsförbund
- Skanova
- Sveriges geologiska undersökning (SGU)
- Trafikverket

Följande remissinstanser har synpunkter på förslaget

- Boo Miljö- och Naturvänner
- Forum Finntorps Trafik och Miljögrupp
- ~~KF Fastigheter AB (fastighetsägare till Sicklaön 13:2)~~
- ~~PEFAB (Ny fastighetsägare till Sicklaön 13:2)~~
- Kommunstyrelsen i Nacka kommun
- Länsstyrelsen i Stockholms län
- Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun
- Nacka Mark Exploatering KB (fastighetsägare till Sicklaön 13:3 samt även Sicklaön 39: 1, genom Ryssbacken förvaltning HB)
- Nacka miljövårdsråd
- Nacka vatten och avfall AB (NVOA)
- Naturskyddsföreningen i Nacka
- Nätverket Rädda Ryssbergen
- Region Stockholm
- Sjöfartsverket
- Skogsstyrelsen
- Skuruparkens vänner
- ~~PEFAB (Ny fastighetsägare till Sicklaön 13:2)~~

Det har även inkommit 123 yttranden från privatpersoner.

Inkomna synpunkter

Då många yttranden har inkommit återges synpunkterna i sammanfattad och förkortad form nedan, om inte annat anges, med enheten offentlig utemiljös kommentarer.

Återkommande synpunkter

Områdets avgränsning och konsekvenserna av ett reservat på 13,6 hektar

Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har bland annat inkommit med synpunkter på reservatets avgränsning. Länsstyrelsen förordar att hela området norr om väg 222 avsätts som naturreservat, öster om Marinstadsvägen och väster om bebyggelsen i Vikdalen, alltså merparten av fastigheten Sicklaön 13:3. Det skulle betyda ett skyddat område om cirka 20 hektar och innefatta hela den aktuella nyckelbiotopen samt två objekt med naturvärden

enligt Skogsstyrelsens klassificering. Det skulle även betyda att en befintlig kulturlämning i form av en äldre militär anläggning kan bevaras i sin helhet, något som är av stor vikt för förståelsen av anläggningen. Länsstyrelsen framför också att områdes bärighet för artrikedom och biologisk mångfald är starkt kopplad till områdets storlek samt att möjligheterna för de mer störningskänsliga naturvårdsarterna att finnas kvar i området sannolikt kommer att minska om vissa delar bebyggs. Länsstyrelsen bedömer också att genomförandet av en detaljplan på delar av området skulle ha en negativ påverkan på den gröna infrastrukturen och försvaga spridningssambanden för gammal barr- och ädellövskog.

Skogsstyrelsen anser även de att reservatet bör sträcka sig ända fram till motorvägen i söder då nyckelbiotopen som finns i det blivande reservatet även till stor del omfattar den gamla hällmarkstallskogen inom planerat detaljplaneområde. Det finns mycket höga dokumenterade naturvärden även utanför det föreslagna reservatsområdet samt kulturvärden kopplade till försvaret av Stockholm under kriget med befästningsrester. Skogsstyrelsen anser också att Ryssbergen har stora sociala värden då välanvända stigar genomkorsar hela området samt att pedagogiska värden går förlorade om det brända området bebyggs och förlorar kontakten med den naturskog som blir kvar som naturreservat.

Föreningarna Boo miljö- och naturvänner, Forum Finntorps trafik och miljögrupp, Nacka miljövårdsråd, Naturskyddsföreningen i Nacka, Nätverket Rädda Ryssbergen, Skuruparkens vänner samt 123 yttranden från privatpersoner eller grupper har alla inkommit med synpunkter på reservatets avgränsning. Generellt är man emot att delar av Ryssbergen exploateras och förordar att hela naturområdet mellan Svindersviks gård och Östra Vikdalen, Svindersviken och väg 222 ska bli naturreservat. Man poängterar att reservatsbildningen bör avbrytas och göras om så att hela naturområdet tas med. Majoriteten av yttrandena lyfter också fram vikten av att bevara ett större område som naturreservat för att inte riskera att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag. Man menar att en minskning av värdekärnan samtidigt som flera nuvarande exploateringsförslag kommer att skära av den gröna infrastrukturen leder till en minskad areal av livsmiljöer för en mängd olika arter samt minskade spridningsmöjligheter för arterna till andra områden.

I majoriteten av yttrandena framhävs också att områdets begränsade storlek innebär negativa konsekvenser för rekreationsvärden samt friluftsliv och hälsa i och med att det nuvarande reservatsförslaget innebär att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna av Ryssbergen exkluderas från naturreservatet. Detta leder till sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och en avsevärd försämring av reservatets rekreationsvärden. Även Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar bedöms försämrats och minska markant med den begränsade omfattningen av naturreservatet.

Till sist lyfter majoriteten av yttrandena fram att bevarandet av hela Ryssbergenområdet på cirka 30 hektar är viktig för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas lokala miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål.

Samtliga inkomna yttranden återges nedan i sammanfattad och förkortad form om inte annat anges.

Enhetens kommentar. Många expertutredningar av både natur- och friluftslivsvärden har tagits fram i samband med reservatsbildningen och exploateringsplanerna för delar av Ryssbergen. Bland annat en naturvärdesinventering, insektsinventering, fladdermusinventering och fågelinventering. I samtliga utredningar framgår det tydligt att Ryssbergen som helhet har stora värden, vilket även bekräftas av den MKB som tagits fram i samband med detaljplaneförslaget för Ryssbergen.

Enheten delar bedömningen att hela värdekärnan mellan Svindersviks gård och Östra Vikdalen, Svindersviken och väg 222 bland annat har mycket höga naturvärden, kulturvärden och sociala värden. Den biologiska mångfalden, gröna infrastrukturen samt områdets förmåga att leverera ekosystemtjänster kan komma att påverkas negativt av att endast en del av Ryssbergen skyddas. Ett mindre reservat kan även få negativa effekter på den biologiska mångfalden inom reservatet då arternas livsmiljöer minskar, spridningsmöjligheterna till andra områden begränsas och reservatsområdet blir mer utsatt för olika kanteffekter.

Kommunen har vägt intressena av bostadsbyggande i kollektivtrafikhöga läge mot intresset av att bevara natur samt markägares intresse att utveckla marken och kommit fram till ett förslag där delar av Ryssbergen bebyggs och delar blir naturreservat. Det är utifrån dessa förutsättningar som avgränsningar, föreskrifter och skötselplaner för det förslagna naturreservatet tagits fram. Naturreservatet kommer att utgöra ett viktigt inslag i centrala Nacka både för att värna de höga naturvärdena samt vara en stor tillgång för friluftslivet. Exploateringen av delar av Ryssbergen hanteras i en separat process för detaljplanerna för Ryssbergen och Östra Vikdalen.

På beslutskartan och övriga kartor i samrådsunderlaget syns att gränsen för reservatet inte går hela vägen ner till vattnet vid Svindersviken. Gränsen är inmätt i fält och reservatet ansluter till strandpromenaden. Ett antal träd kommer att hamna utanför reservatet men kommunen planerar att överta marken och sköta den tillsammans med reservatsförvaltningen. Anledningen till att strandpromenaden inte är med i reservatet är för att underlätta skötsel och framtida renovering av anläggningen.

I övrigt är reservatsgränsen dragen så att en zon på cirka 20 meter lämnas vid väg 222 i sydväst och med en buffert på minst fem meter till den synliga brokonstruktionen för Svindersviksbron. I väster hålls en buffert på tre meter från fastighetsgräns och i sydost en buffert på minst 20 meter från öppningen till Kvarnholmstunneln. Buffertzonerna är till för att undvika konflikter med skötseln av exempelvis bro- och tunnelkonstruktioner samt för

att undvika att gränsen går exakt i fastighetsgräns till privata fastigheter. Av erfarenhet av andra naturreservat i Nacka bedömer enheten att detta förenklar skötseln av gränsområdena. Inom detaljplanen för Ryssbergen planeras en buffertzon på 10 meter mot reservatet. Utformningen av zonen hanteras i planprocessen.

Inkomna synpunkter från fastighetsägare inom reservatet

1. [KF Sicklaön 13:2 i Nacka AB ägare av fastigheten Sicklaön 13:2, -som vid samrådets genomförande var ett dotterbolag till KF Fastigheter AB \(KFF\), äger via dotterbolaget KF Sicklaön 13:2 i Nacka AB fastigheten Sicklaön 13:2.](#) Fastigheten är till största delen berörd av förslaget till bildande av Ryssbergens naturreservat. [KFF Bolaget](#) anser att samrådsunderlaget saknar en beskrivning av konsekvenserna för fastighetsägarna. Vidare anser [KFF-bolaget](#) i huvudsak att frågan om hur kommunen vill lösa markfrågan samt hur kommunen avser att ge ekonomisk kompensation inte har hanterats på ett bra sätt. [KFF-Bolaget](#) har inte fått tillräckligt med tid för att ta ställning till kommunens förslag och/eller möjlighet att ta fram egna ekonomiska bedömningar. De har inte heller fått något förslag på eventuell inträngsersättning om någon försäljning inte skulle ske.

[KFF-Bolaget](#) motsätter sig därför bildande av naturreservatet så länge frågan om ersättning inte är löst på ett för dem tillfredställande sätt, såväl hanterings- som ersättningsmässigt.

Enhetens kommentar. Nacka kommun har initierat en dialog rörande marken inom fastigheten som ägs av [KFF-KF Sicklaön 13:2 i Nacka AB](#) -och som ämnas ingå i reservatet. Dessvärre har dialogen fått lida på grund av olika faktorer och kommunen är medveten om detta. Nacka kommuns exploateringsenhet [kommer att](#) hantera frågan om ersättning och [föra en vidare](#) dialog med [KF Sicklaön 13:2 KFF](#) rörande detta. Konsekvenserna av reservatsbildningen för fastighetsägarna är A-föreskrifterna, vilka medför inskränkningar i rätten till markområdet. Enheten bedömer att en utveckling av fastigheten redan idag är begränsad av strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken och att skillnaderna vid ett naturreservatsbildande inte blir nämnvärt stora. Kommunen [ämnar avsikt var att](#) köpa marken om en överenskommelse [kunde](#) nås med [KF Sicklaön 13:2 i Nacka AB KFF](#).

[Under hösten 2021 efter samrådets genomförande sålde KF Fastigheter AB bolaget KF Sicklaön 13:2 i Nacka AB till PEFAB \(Peter Eriksson fastighetsutveckling AB\). Eftersom fastigheten Sicklaön 13:2 förvärvats genom köp av ett bolag, så fanns ingen formell skyldighet att samråda med PEFAB. Synpunkter från KF Sicklaön 13:2 i Nacka AB hade redan inkommit under samrådet. Natur- och trafiknämnden gav ändock PEFAB möjlighet att inkomma med synpunkter.](#)

- 1.1 [PEFAB har som ny ägare av bolaget som äger fastigheten Sicklaön 13:2 givits möjlighet att yttra sig. I bolagets PEFABs yttrande framförs att kommunen inte bör fatta beslut om reservatsbildning innan ersättningsfrågan hanterats, samt att](#)

reservatsbildningen är ersättningsgrundande. Vidare menar bolaget att ett naturreservat inte är det från allmän synpunkt lämpligaste utnyttjandet av platsen.

Enhetens kommentar. Enheten menar att ett naturreservat är en lämplig användning av platsen då området i kommunens översiktsplan är utpekade som natur och större rekreativområde. Vidare begränsar strandskyddsreglerna möjligheterna att exploatera området. Vad gäller ersättningsfrågan så har kommunen förhandlat med tidigare ägare av fastigheten, och avser att göra så även med PEFAB utifrån de ersättningsregler som finns när naturreservat bildas. Om det visar sig att det inte är möjligt för kommunen att köpa Sicklaön 13:2 kan reservatet ändå bildas. Ersättning till markägaren hanteras i en förhandling.

2. **Nacka Mark Exploatering KB**, fastighetsägare till Sicklaön 13:3 samt även Sicklaön 39: 1 (genom Ryssbacken förvaltning HB) och således markägare till största delen av det föreslagna naturreservatet har tagit del av samrådshandlingarna och vill lämna följande *huvudsakliga* synpunkter.

Nacka Mark Exploatering KB vill se att det under rubriken *Uppgifter om reservatet* förtydligas vilka fastighetsägare som äger vilka fastigheter.

D-föreskrifterna behöver kompletteras med ett undantag för anslutningar från det planerade utbyggnadsområdet söder om reservatet till befintliga va-anordningar inom reservatet. Anslutningen inom reservatet får ingen påverkan ovan mark. Undantag kan behövas både för uppförande av ledning och eventuell skötsel eller underhåll som kan komma ifråga senare. Det bör också förtydligas att det finns ett behov av att sköta och uppföra det område till vilket dagvatten kommer att avvattnas från planområdet. Dels behövs en diskussion om vilken kvalitet vattnet som leds ner till reservatet ska ha och dels behöver eventuella behov av skötsel eller underhåll av området utredas och eventuella ledningar dit.

Nacka Mark Exploatering KB anser att reservatet bör gå ända ut i fastighetsgränsen för Sicklaön 13:3 för att undvika att hamna i diskussioner om vem som ska sköta marken. Ytorna som blir kvar består av smala remsor som i vissa fall ligger i ett svårtillgängligt läge. Reservatet bör även omfatta dessa ytor samt även ytan söder om Hjässan som i planhandlingarna är markerade som natur.

I kartan *Anordningar för friluftsliv* skulle det vara förtydligande om det anges vilka stigar som är befintliga och vilka som är tillkommande samt att det anges att läget för tillkommande stigar inte är exakt.

B-föreskrifterna är i vissa fall väldigt detaljerat beskrivna. De skulle med fördel kunna skrivas mindre precisa och hänvisning istället ske till skötselplanen för att inte försvåra framtida mindre justeringar av skötselplanen. Föreskrift C8 är hårdare

reglerad under A12 och det är oklart om man får sätta upp skyltar tillfälligt eller inte alls. I föreskrift D6 är det bra om det tydligt framgår att denna typ av aktivitet kräver samråd med reservatförvaltare. Som det är skrivet nu kan det tolkas som att det inte behövs. Bevarandemålen i skötselplanen är ganska löst skrivna och det kan övervägas om de ska förtydligas för att göra dem mer uppföljningsbara.

Enhetens kommentar. Uppgifterna om vilken fastighetsägare som äger vilken fastighet har förtydligats i tabellen under rubriken *Uppgifter om naturreservatet*. Beslutskartan (bilaga 1 i samrådshandlingarna) innehåller sedan tidigare fastighetsbeteckningar och gränser. Kartan med *Anordningar för friluftsliv* har förtydligats med stigar och spänger som är tillkommande. Stigarna inom reservatet anläggs av reservatförvaltaren på ett skonsamt sätt utifrån områdets förutsättningar. B-föreskrifterna är skrivna precis för att det ska vara tydligt vad som får göras i reservatet. Enheten bedömer att B-föreskrifterna är omfattande och täcker många olika åtgärder. Vidare följer enheten Naturvårdsverkets vägledning om att hänvisning till skötselplanen ska undvikas i föreskrifterna eftersom skötselplanen då måste betraktas som en del av beslutet enligt 7 kap. 4–6 §§ miljöbalken vilket i sin tur innebär krav på att synnerliga skäl ska finnas för upphävande av skötselplanen i motsvarande delar. Detta kan omöjliggöra en framtida uppdatering av skötselplanen.

För kommentar till undantag för anslutning av va-anordning samt avledning av dagvatten till reservatet, se enhetens kommentar under Nacka vatten och avfalls yttrande (nr 12). För synpunkter på ytor utanför reservatet inom fastigheten Sicklaön 13:3 hänvisas till separat avtalsprocess mellan Nacka kommun och Nacka Mark Exploatering KB. Avgränsningen för reservatet kommer inte att ändras inför ett beslut om bildande.

Föreskriften C8 har förtydligats, enheten bedömer att både C8 och A12 behövs då A12 riktar sig enbart till sakägare medan C8 riktar sig till både sakägare och allmänhet. Föreskrift D6 har förtydligats så att det framgår att åtgärder som *ringmärkning av fågel eller att i vetenskapligt syfte samla in arter för artbestämning* ska stämmas av med reservatförvaltare innan de utförs. Bevarandemålen i skötselplanen har justerats något men behålls generella för respektive skötselområde.

Inkomna synpunkter från myndigheter och remissinstanser

3. **Boo Miljö- och Naturvänner** är verksamma inom Boo-området men lämnar synpunkter på reservatsbildningen eftersom de anser att ett bevarande av hela Ryssbergens naturområde är angeläget och berör alla som bor i Nacka. Föreningen framför i *huvudsak* nedanstående synpunkter.

Planen för reservatsbildningen bör avbrytas, göras om och hela Ryssbergens naturområde på cirka 30,5 hektar skyddas. Det nuvarande förslaget innebär att endast 44% av Ryssbergen skyddas och ett reservat på 13,6 hektar skulle bli det näst minsta reservatet i Nacka. Ett mindre naturreservat ger negativa konsekvenser för

den biologiska mångfalden, områdets rekreativvärden, friluftsliv och hälsa samt minskar områdets förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar. Föreningen anser att reservatet bör gå hela vägen ner till vattnet undrar varför en smal strandremsa är undantagen i samrådsförslaget.

Vidare anser föreningen att Ryssbergen inte kan skyddas genom en kompromiss där man exploaterar en del av området. Majoriteten av Ryssbergens yta skyddas inte. Föreningen undrar varför politikerna inte lyssnar när samtliga utredningar som gjorts i samband med exploateringsplanerna och reservatsbildningen drar slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Vidare undrar föreningen varför man vägrar ta konsekvenserna av vad utredningarna ger för information och varför man inte tittar på alternativa lösningar.

Föreningen framför att om Ryssbergen även i framtiden ska kunna hysa den stora biologiska mångfald som finns idag så får inte skogen minska i omfattning. I synnerhet inte om man också beaktar andra pågående exploateringsprojekt i centrala Nacka vilka innebär ytterligare förluster av biologisk mångfald samt att Ryssbergen kommer bli än mer isolerat. Flera arter kommer att minska eller försvinna helt vid ett genomförande av exploateringsplanerna i Ryssbergen och ett litet naturreservat riskerar att utarma den biologiska mångfalden som finns i Ryssbergen idag.

Ett litet naturreservat kommer även att innebära stora negativa konsekvenser för rekreativvärden, friluftsliv och hälsa i och med att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna av Ryssbergen inte tas med. Den delen som är lätt att promenera i planeras för en exploatering. Äldre och barn exkluderas från att kunna utnyttja det enda större naturområde som blir kvar i centrala Nacka och det är allvarligt och inte demokratiskt. Det rimmar också illa med kommunens mål att ingen medborgare ska ha längre än 300 meter till ett grönområde.

Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant med den mindre storleken på naturreservatet. En naturlig kolsänka försvinner delvis och skogens naturliga förmåga till temperaturreglering och rening av luft och vatten minskar då delar av skogsmarken försvinner. Exempelvis exkluderas ett naturligt infiltrationsområde för omhändertagande av dagvatten. Reservatets begränsade storlek i kombination med ett ökat antal besökare kommer också att medföra ett ökat slitage i området som kan leda till att bland annat lavar, mossor och svampar försvinner. Därför måste ett större område avsättas för att garantera att livsmiljöerna finns kvar för olika arter.

Föreningen har endast några få synpunkter på föreskrifterna och skötselplanen. Det är bra att belysning inte är tillåten samt att anordningarna för friluftslivet är begränsade. Föreslagna grillplatser har bra lägen. Ett förbud mot bergsklättring och

tältning bör införas. Det är bra att skogen i huvudsak får utvecklas fritt. Syftet skulle kunna kompletteras med att upplevelsevärden av trolskhet och orördhet ska värnas.

Till sist framför föreningen att ett bevarande av hela Ryssbergen på 30,5 hektar är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet och för att uppnå Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål.

Enhetens kommentar. Se yttrande nr 13.

4. **Ellevio** har inget att erinra.
5. **Forum Finntorps Trafik och Miljögrupp** lämnar följande synpunkter (återges i sin helhet, samma yttrande som nr 23, som även lämnats av Skuruparkens vänner).

Planen för reservatsbildningen bör avbrytas, göras om och omfatta hela Ryssbergen!

De föreslagna föreskrifterna och skötselplanen är väl genomarbetade ur natur -och miljösynpunkt. Det stora problemet är att enbart 44 procent av Ryssbergen skyddas med nuvarande reservatsförslag. Syftet med att bilda ett naturreservat är fel när det är så uppenbart att markägarna och de styrande kommunpolitikerna använder bildandet av naturreservatet för att legitimera en exploatering av 24 % av Ryssbergen.

Naturreservatets ringa omfattning botar den biologiska mångfalden

I exploateringsområdet har naturvärdesobjekt med både högt eller högsta naturvärde konstaterats och 31 naturvärdesintressanta arter har observerats där, varav 11 rödlistade. Dessa arter samt många fler kommer att minska eller försvinna helt vid genomförande av detaljplanen. Ett naturreservat på endast 13,6 ha riskerar att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag. Samtliga studier och utredningar som gjorts i samband med exploateringsplanerna och den pågående naturreservatsutredningen har dragit slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet.

Reservatets ringa omfattning försämrar friluftsliv, hälsa och rekreativvärde

Naturreservatet, med en areal på 13,6 ha, ligger främst i en norrsluttning ner mot vattnet och med flera uppstickande berghällar med branter. Det nuvarande reservatsförslaget innebär att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna av Ryssbergen exkluderas från naturreservatet, vilket leder till sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och en rejäl försämring av reservatets av rekreativvärde.

Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant med den ringa omfattningen på naturreservatet

Naturreservatets ringa omfattning i kombination med exploateringsplanerna innebär att flera viktiga ekosystemtjänster kommer att försämrats. Skogens naturliga förmåga till temperaturregulering och rening av luft och vatten minskar då delar av skogsmarken försvinner. Det är speciellt allvarligt att ett naturligt infiltrationsområde exkluderas från naturreservatet som möjliggör ett effektivt och kostnadsfritt omhändertagande av dagvatten i Nacka stad.

Bevara hela Ryssbergen!

Bevarandet av hela Ryssbergen är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål. I Nackas miljömål "Ett rikt växt och djurliv" är det strategiska målet att värna ett varierat landskap med hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter d.v.s. precis de kvaliteter som finns i Ryssbergen. Globalt, regionalt och lokalt pågår en omställning där vi människor börjar förstå att vi behöver värna biologisk mångfald och ekosystemtjänster för vår egen och alla andras överlevnads skull.

Enhetens kommentar. För kommentar till synpunkter på avgränsning och konsekvenserna av ett reservat på 13,6 hektar, se under rubriken "Återkommande synpunkter" ovan.

6. **Försvarsmakten** har inget att erinra.
7. **Kommunstyrelsen i Nacka kommun** tillstyrker förslaget till bildande av Ryssbergens naturreservat och lämnar följande synpunkter (återges i sin helhet). Kommunstyrelsen anser att bildandet av Ryssbergens naturreservat är förenligt med kommunens miljöprogram och översiktsplan, samt även med planprogrammet för Centrala Nacka och reservatsbildningen har gjorts samordnat med stadsutvecklingen och i takt med omgivande detaljplaner.

Eftersom ett viktigt syfte med naturreservatet är att säkra området som ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv är det viktigt att såväl reservatsföreskrifter som skötselplaner utformas i balans mellan att å ena sidan skydda värdefull naturmiljö och å andra sidan underlätta för att området kan nyttjas av nackaborna. Det är därför positivt att föreskrifterna medger anordningar för att främja detta, såsom spänger, trätrappor, grillplatser och sittplatser och även ett utsiktstorn. Därför bör föreskrifterna utformas så att de möjliggör för ytterligare åtgärder som är förenliga med och till gagn för reservatets syften, men som inte är preciserade i föreskrifterna. Ett exempel på en sådan åtgärd är utegym.

Det föreslagna området nyttjas av förskolor och skolor för utflykter, friluftsdagar och undervisning. Kommunstyrelsen är därför positiv till att det i förslag till föreskrifter för Ryssbergens naturreservat framgår att skolor och förskolor är undantagna föreskrifter gällande förbudet att utan naturreservatsförvaltarens tillstånd anordna större tävlingar, marknader, event eller liknande verksamheter med fler än 100 personer. Detta ökar möjligheterna till spontan användning av

naturreservatet för eleverna och barnen i de många närliggande skolorna och förskolorna.

Enhetens kommentar. Reservatsföreskrifterna och skötselplanen är utformade för att bevara de höga biologiska värden och värden för friluftslivet som finns i reservatet. Föreskrifterna är preciserade för detta syfte och enheten bedömer inte att området är lämpligt för exempelvis utegym då området är mycket kuperat med många gamla träd. Naturreservatet kommer heller inte vara belyst eftersom det inom området finns flera skyddade arter, exempelvis fladdermöss, och lämpar sig därför inte för att leda in människor i skogen kvällstid. Exempelvis ett utegym kan fördel anläggas inom befintliga eller nya detaljplaner eller i anslutning till befintliga motionsslingor i närliggande områden. Platsen ovanför Svindersviksbron som inte ingår i reservatet kan eventuellt också utredas för ett utegym.

8. **Länsstyrelsen i Stockholms län** har fått förslaget till beslut om bildande av Ryssbergens naturreservat för samråd och lämnar följande synpunkter (återges i sin helhet).

Det föreslagna reservatet omfattar ett 13,6 hektar stort område i Nacka kommun. Syftet med reservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer samt att bevara ett tätortsnära område för rekreation och friluftsliv.

Länsstyrelsen finner att kommunen har tagit fram välutformade beslutsdokument, där områdets natur- och friluftsvärden är välbeskrivna och där den skötsel som föreslås för att värda området är genomtänkt och väl avvägd.

Förenlighet med planer

Länsstyrelsen konstaterar att förslaget naturreservat är förenligt med kommunens gällande översiktsplan, antagen i maj 2018. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att reservatsbildningen inte strider mot detaljplanen (0182K-2013/37) för Kvarnholmstunneln. Bland annat görs undantag från föreskrifterna för reparation och underhåll av tunneln.

Reservatets angränsning

Länsstyrelsen tillstyrker att ett naturreservat bildas i området. Länsstyrelsen förordar dock att en större del av Ryssberget än vad som föreslås i aktuellt förslag skyddas som naturreservat, för att säkerställa bevarandet av de mycket höga naturvärden som finns i området som helhet samt för att säkerställa områdets ekologiska funktion i den tätortsnära gröna infrastrukturen.

Förslagsvis bör hela naturområdet norr om väg 222, öster om Marinstadsvägen och väster om bebyggelsen i Vikdalen skyddas, alltså merparten av fastigheten Sicklaön 13:3. Det innebär att det område av Ryssberget omedelbart norr om väg 222 där detaljplanering nu pågår i stället skulle ingå i naturreservatet. Det skulle betyda ett

skyddat område om cirka 20 hektar och innefatta hela den aktuella nyckelbiotopen samt två objekt med naturvärden enligt Skogsstyrelsens klassificering. Det skulle även betyda att befintliga kulturlämningar i form av en äldre militär anläggning kan bevaras i sin helhet, något som är av stor vikt för förståelsen av anläggningen. En del av området med lämningar ligger nu inom föreslaget naturreservat medan en del ligger inom föreslaget detaljplaneområde.

Biologisk mångfald

Av de underlag som kommunen har tagit fram under processerna med reservatsbildning och detaljplanering framgår att även det område som nu detaljplaneras har mycket höga naturvärden. Värdena i Ryssbergen som helhet är främst knutna till de talldominerade skogarna och till bestånden av lövträd. Ryssbergen har lång skoglig kontinuitet vilket har givit förutsättningar för dess artrikedom. Vid inventeringar i området har man hittat inte mindre än 28 rödlistade arter och en lång rad övriga arter som är sällsynta och av stort intresse för naturvärden. Dessa artfynd belyser (och utgör en viktig del av) områdets höga naturvärden.

En ekologisk grundsats är att ett områdes bärighet för artrikedom och biologisk mångfald är starkt kopplad till områdets storlek. Om inte hela värdekärnan skyddas utan delar istället exploateras enligt föreslagen detaljplan kommer möjligheten för i synnerhet de mer störningskänsliga av de förekommande naturvårdsarterna att leva kvar i området sannolikt att minska. Med andra ord riskeras en utarmning av den biologiska mångfalden i området om föreslagen detaljplan skulle genomföras.

Grön infrastruktur

Länsstyrelsen bedömer att ett plangenomförande skulle ha negativ påverkan på den gröna infrastrukturen och försvaga spridningssambanden för gammal barr-och ädellövskog. För att länets gröna infrastruktur ska bibehållas och utvecklas behövs tillräckligt stora ytor av livsmiljöer av tillräcklig kvalitet samt möjlighet för arter att sprida sig mellan livsmiljöerna. En population av en art ska ha möjlighet att både söka föda, föröka sig och, vid förlust av livsmiljön, kunna hitta nya livsmiljöer. Olika arter har olika krav på sina livsmiljöer. I den MKB som kommunen har låtit ta fram under detaljplaneprocessen poängteras att konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna bedöms vara mycket negativa då föreslagen detaljplan medför att mängden livsmiljöer i en regionalt viktig värdekärna i barrskogs nätverket minskar och en viktig länk i ädellövsnätverket försvagas.

Beslut om skydd kan ske i flera steg

Länsstyrelsen rekommenderar att beslut om bildande av Ryssbergens naturreservat ändå bör fattas i detta skede med den nu föreslagna geografiska utbredningen. Ytterligare delar av Ryssbergen kan om möjligt därefter skyddas i senare skede genom ett beslut om utvidgning av reservatet.

Reservatsdokumenten

Länsstyrelsen anser att syftet med reservatet och de föreskrifter och den skötsel som föreslås för reservatet är välformulerade och välutformade med hänsyn till de natur- och friluftsvärden som finns i reservatsområdet. Länsstyrelsen vill dock lämna följande detaljsynpunkter på innehållet i beslutsdokumentet och skötselplanen.

Föreskrifter

Länsstyrelsen har följande synpunkter på föreskrifterna:

- Föreskrift B3. I B-föreskrifterna bör samtliga skötselåtgärder som beskrivs i skötselplanen räknas upp specifikt. I föreskriften finns formuleringar som anger syftet med åtgärder snarare än vilka specifika åtgärder som avses ("åtgärder för att minska slitage och bevara biologiska värden" samt "mindre framkomlighetsåtgärder"). Det är viktigt att specificera de rent fysiska åtgärderna så att sakägarna vet vad de förpliktigas tåla. Ett exempel som återfinns i skötselplanen är flytt av stenar.
- Föreskrift C6. Kommunen bör överväga att helt förbjuda tältning i detta reservat, eller att, om det bedöms vara lämpligt, anvisa särskilda platser för tältning.
- Undantag D5. Detta undantag bör istället formuleras som en B-föreskrift, eftersom det sannolikt i detta reservat är reservatsförvaltaren som kommer att genomföra de åtgärder som anges i undantaget. Om även andra sakägare än reservatsförvaltaren avses kunna genomföra åtgärderna bör de anges både under D (på det viset som är gjort i förslaget) och under B.
- Undantag D6. Detta undantag är formulerat så, att det som undantas (ringmärkning av fåglar och insamling av biologiskt material för artbestämning) är tillåtet med villkor att det sker i enlighet med övrigt regelverk. Övriga regelverk gäller dock oavsett om de villkoras i undantaget, och det är helt enkelt onödigt att skriva in i föreskrifterna att man ska följa andra lagar och regler, varför den andra satsen ("om detta sker i enlighet med ...") bör tas bort. Istället kan förslagsvis följande text tillfogas direkt efter avsnitt D: "Ovanstående undantag gäller reservatsföreskrifterna. Kommunen erinrar om att oavsett undantag kan prövning enligt andra bestämmelser i miljöbalken eller annan lagstiftning erfordras."

Skötselplanen

Beskrivningsdelen

I artlistan (s. 10) står vedspik och kortskaftad ärgspik under rubriken svampar, men dessa två arter är lavar.

Plandelen

Skötselområdena 2 och 4. Bland åtgärderna nämns veteranisering av träd. De åtgärder som avses bör specificeras samt tillfogas B-föreskrifterna ifall de saknas där.

Kartor

I någon karta som hör till skötselplanen kan med fördel såväl brandfält som nyckelbiotoper ritas ut. Detta kan öka förståelsen för utbredningen av olika värdefulla habitat och för hur skötseln har utformats.

Anordningar för friluftsliv

I kartans teckenförklaring finns en symbol för ”grusad gångväg”. Någon sådan återfinns dock inte i kartan. Om det är samma sak som de ”anlagda grusade stigar” som avses i föreskrift C7 bör detta framgå tydligt.

Enhetens kommentar. Enheten noterar länsstyrelsens synpunkter om reservatets avgränsning, biologisk mångfald, grön infrastruktur och skydd i olika steg och delar länsstyrelsens bedömning om att den biologiska mångfalden och gröna infrastrukturen kan komma att påverkas negativt av att endast en del av Ryssbergen skyddas. Detta har också framkommit i de utredningar och i MKBn som tagits fram inom ramen för detaljplanarbetet för Ryssbergen. Se vidare svar under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

Föreskrift B6 (tidigare B5) har kompletterats med *veteranisering av träd*. Åtgärderna i föreskrift B3 har specificerats och föreskriften har delats i två (B3 och B4). Föreskrift C6 har justerats och tältning förbjuds i hela reservatet. Enheten delar länsstyrelsens bedömning att tältning inte bör vara tillåten och eftersom enheten inte ser några särskilt tydliga tältplatser i reservatet bedöms en skärpning av föreskriften inte medföra en större inskränkning för allmänheten. I föreskriften C7 har ”anlagda grusade stigar” justerats till ”anlagda grusvägar” och detta har även ändrats föreskrift B3 och i skötselplanekartan *Anordningar för friluftslivet*. Föreskrift D5 har flyttats till B-föreskrifterna (B11) och förtydligats. Föreskrift D6 har justerats och texten om att ringmärkning av fågel eller insamling av arter för artbestämning *ska ske i enlighet med övrigt regelverk, exempelvis artskyddsförordningen* har tagits bort. En text: *Ovanstående undantag gäller reservatsföreskrifterna. Kommunen upplyser om att oavsett undantag kan prövning enligt andra bestämmelser i miljöbalken eller annan lagstiftning erfordras* har lagts till under D-föreskrifterna. Föreskriften har också förtydligats så det framgår att åtgärderna ska stämmas av med reservatsförvaltare innan de utförs.

I skötselplanen, tabell 1, har arterna vedspik och kortskaftad ärgspik som tidigare stod under rubriken svampar i artlistan på sidan 10 flyttats in under rubriken lavar. I kartan på sidan 4 i skötselplanen finns nyckelbiotopen inom det föreslagna reservatet inritade. Brandfältet har lagts till i skötselplanekartan på sidan 24.

9. **Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun** har tagit del av samrådsunderlaget för inrättandet av Ryssbergens naturreservat och har följande synpunkter (återges i sin helhet).

Föreskrifter

Såsom föreskrifterna har formulerats finns det ett tydligt syfte att bevara och vårda de höga naturvärden som området besitter. Rekreation ska gynnas inom de ramar som sätts upp av naturvårdens behov. Av den anledningen kan det vara lämpligt att förtydliga i såväl föreskrifterna som i skötselplanen att anläggningar för friluftslivet bör utformas för att så långt möjligt kanalisera besökare och begränsa slitaget på naturmarken. I övrigt bedöms föreskrifterna möjliggöra effektiv tillsyn och en bra kontroll över aktiviteter i reservatet.

Avgränsning

Reservatsgränserna är mer eller mindre förutbestämda av omgivande strukturer (Strömmen, Värmdöleden mm) och detaljplaner. En buffertzon om 20 meter lämnas till Värmdöleden, vilket bedöms vara lämpligt. 3 meter lämnas mot fastighetsgräns i väster, men ingen buffertzon lämnas mot plangränsen för den kommande detaljplanen Ryssbergen, som just ligger ute på samråd. Man bör säkerställa att byggnation inom planen inte kan påverka natur och topografi inom reservatet genom en buffertzon i själva planen (exempelvis planlägga 3m mot reservatsgräns som naturmark eller prickmark).

Skötselplan

Den föreslagna skötselplanen betonar fri utveckling men med naturvårdande inslag, till exempel frihuggning av äldre solitärer, brandefterliknande åtgärder för att skapa döende ved och en aktiv förvaltning som säkerställer kontinuitet (gynnande av lämpliga efterträdare, kvarlämnande av död ved mm). Eftersom området är unikt i Nacka som värdekärna med flera hotade och känsliga arter behöver reservatet följas upp noga för att säkerställa en långsiktigt gynnsam status för dessa arter. Populationer av exempelvis fladdermöss och insekter kan med fördel inventeras efter exploateringen i detaljplanområdet. Vid behov bör man överväga att sätta in stödatgärder för dessa, så som fladdermusholkar eller gynnande av födosöksplatser för insekter. Det sistnämnda skulle kunna ordnas genom att man anlägger en slätterräng, exempelvis ovanför tunnelmyningen vid Kvarnholmsbron (Svindersviksbron). Eftersom området hyser många brandgynnade arter (vilka samtliga för en tynande tillvaro i Sverige) bör dessa ägnas särskild uppmärksamhet. Som föreskrifterna nämner så finns det såväl naturvårdsbränning att ta till (vilket vanligtvis inte görs nära tätbebyggda områden, av förklarliga skäl) som brandefterliknande åtgärder. De sistnämnda innebär att man skadar levande träd för att efterlikna brandljud mm. Huruvida dessa åtgärder skapar en likvärdig miljö för brandälskande arter är svårt att säga, eftersom det finns mycket lite litteratur att tillgå i ämnet. Sammanfattningsvis bedömer nämnden att föreslagna föreskrifter och skötselplan för Ryssbergens naturreservat i största möjliga mån kommer att gynna bevarandet av ett mycket värdefullt område i Nacka.

Enhetens kommentar. Föreskrifterna och skötselplanen har förtydligats med åtgärder för att minska slitage och kanalisera besökare. En buffertzona mot reservatet finns inom den pågående detaljplanen för Ryssbergen där en tio meter bred remsa lämnas som naturmark. Syftet med buffertzonen är att minimera exploateringen påverkan på de träd och naturvärden som finns i reservatsgränsen samt att eventuella schaktarbeten, slänter mm utförs så att de inte påverkar reservatet. Enheten delar nämndens synpunkter om att utvecklingen för vissa artgrupper behöver följas upp samt att stödåtgärder kan behövas för vissa arter och föreslår att medel för detta avsätts i investerings- och driftbudgetar. En slätteräng ovanför tunnelmyningen vid Svindersviksbron var tidigare en del av reservatsförslaget men på grund av att området lutar kraftigt bedöms det inte gå att slått och forsla bort materialet på ett kostnadseffektivt sätt. Ytan anlades i samband med att Svindersviksbron byggdes och tanken var då att den så småningom skulle återgå till skogsmark varför det finns planterad tall i området idag.

10. **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap** avstår från att lämna synpunkter.
11. **Nacka miljövrådsråd** har tagit del av två förslag som gäller delar av Ryssbergen och avstyrker både detaljplanen och förslaget till naturreservat i sin helhet. Nedan redovisas föreningens *huvudsakliga* synpunkter på reservatsbildningen.

Föreningen anser att kommunen bör lägga ner de föreslagna planerna på naturreservat och bebyggelse och istället göra ett planprogram för Ryssbergenområdet där hela skogsområdets värden blir enhetligt belysta och ett större område skyddas som naturreservat. Föreslagna exploateringar ger irreparabla skador på den biologiska mångfalden både i själva området och för grönstrukturen i stort. Ryssbergen nyttjas idag av bland annat skolor, orienteringsklubbar samt olika natur- och friluftspjrojekt som anordnas av föreningar. Många närboende utnyttjar också Ryssbergen för rekreation.

Vidare anser föreningen att planerna för Ryssbergen inte hänger ihop och redovisas på olika sätt i olika handlingar, vilket försvårar en överblick av helheten. Hur vägar och stigar, i samt från och till området, är tänkta att fungera övertid är inte enhetligt redovisat. Möjligheterna att till fots nå och vistas i Ryssbergen redovisas otydligt i de förslag som kommunen presenterar. Den enda utbyggda stigen är den tidigare arbetsvägen för byggandet av Kvarnholmsförbindelsen och den påverkas av trafikplatsbyggen som kommer i etapper. Varför kommunen valt ut vissa stigar i förslaget till naturreservat framgår inte liksom vilka stigar som är tillgängliga och vilka som är "klätterleder". Det går inte att förflytta sig från Hjässan till övriga delar av skogen utan att gå tillbaka till huvudgatan i detaljplanen via trappor. Det har heller inte beaktats hur fordon som ska sköta Hjässan ska kunna ta sig fram.

Nacka miljövrådsråd anser att miljökonsekvenserna av en exploatering i Ryssbergen kommer bli mycket omfattande. En värdekärna i grönstrukturen försvinner och de sammantagna ekosystemtjänsterna reduceras mer än skogsareans minskning. Den

biologiska mångfalden, rekreativa värden mm minskar. Den bästa skogsmarken tas i anspråk av detaljplanen och detta kommer kraftigt att minska den biologiska mångfalden. Våtmarken som har speciella värden och ligger centralt i det föreslagna detaljplanområdet försvinner. Trycket kommer att bli hårt på naturreservatet från närboende och slitaget på markvegetationen omfattande.

Föreningen ställer sig frågande till varför naturreservatet har avgränsats så snävt. Exempelvis finns inte området västerut med och området runt Svindersviksbrons fäste och trappleden ligger också utanför. Vattenområdet som är en del av naturvärdet och strandpromenaden ingår inte.

Det område som är tänkt att exploateras har idag högre naturvärden än det område som kommunen stolt vill göra till naturreservat. Föreningen undrar om främst markägar- och exploateringsmöjligheterna styrt och bevarandeskäl kommit in i efterhand. Föreningen håller inte med om att bevarande av naturen bara kan ske om viss naturmark exploateras som kommunen låter påskina.

Föreningen anser att de mycket tydliga negativa miljökonsekvenserna som framgår av olika utredningar talar mot en utbyggnad. Remissinstanserna är eniga i att utbyggnaden är olämplig vilket är precis vad Nackas invånare yttrat. Föreningen undrar hur de underlag som finns hanteras. Flera frågor är fortfarande inte lösta i detaljplanarbetet. Ett område i det tänkta naturreservatet får ta hand om överskott av dagvatten men hur området kommer att påverkas av detta beskrivs inte. Till samrådet för reservatet bifogas endast ett 39-sidigt dokument och underlagen finns endast i källförteckningen. Vad som ligger bakom reservatets avgränsning förklaras inte.

Workshopen som genomförts i reservatsbildningen nämns i källförteckningen men har inte redovisats för deltagarna. Den mer omfattande workshopen som genomfördes i arbetet med ekosystemtjänster i Ryssbergen har inte fått det avtryck som den förtjänar i nuvarande förslag.

Till sist frågar sig Nacka miljövårdsråd hur markägarna värderar naturmark när de exploaterar. Att äga mark ger inte automatisk rätt att bygga och efter en prövning av möjligheter och konsekvenser kan det visa sig vara olämpligt.

Enhetens kommentar. För synpunkter på reservatets avgränsning, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. För synpunkter som i huvudsak rör exploateringen hänvisar enheten till de separata planprocesserna och de samråd som hållits där för svar. Underlag som redovisas i källförteckningen till reservatsbildningen finns till stor del på reservatsbildningens och detaljplaneförslagets websidor.

Det finns idag många välanvända stigar i området, de som valts ut att redovisas på kartan *Anordningar för friluftsliv* i samrådsförslaget är de huvudsakliga stråken som ansluter till

detaljplaneområdet samt de anlagda grusvägarna. Huvuddelen av stigarna är naturliga och mer eller mindre svårtillgängliga i olika delar. Enheten har gjort bedömningen att en tillgänglig anlagd grusväg upp till Hjässan skulle göra för stort intrång i naturvärdena på platsen jämfört med nyttan av vägen och därför anläggs istället en trappa från detaljplaneområdet. Vidare gör enheten bedömningen att fler stigar inte ska anläggas om det inte behövs i syfte att minska slitage eller kanalisera besökare för att minska påverkan på områdets naturvärden.

Skötselområde 4 i reservatsförslaget kommer enligt nuvarande planer att motta renat dagvatten från detaljplaneområdet. Detta har förtydligats i föreskrifter och skötselplan. Enheten bedömer att detta inte kommer att påverka naturvärdena i området negativt.

12. **Nacka vatten och avfall AB** anser att syftet med att skapa ett naturreservat är gott då det är av stor vikt att bevara de grönområden som finns i centrala Nacka samt att skydda dem från framtida exploateringar.

Nacka vatten och avfall vill dock påtala några brister i underlaget som rör allmänna va-anläggningar (yttrandet återges i sin helhet).

Dels saknas information om att det redan nu finns befintliga va-anläggningar i området som va-huvudmannen äger rätt att ha åtkomst till. Det måste även fortsättningsvis vara möjligt för va-huvudmannen att göra anslutningar till befintliga va-anordningar. Detta medför att förslaget undantag från föreskrifterna punkt D.2 inte uppfyller va-huvudmannens krav då anslutningar även kommer att behöva ske via borrhning. Nacka vatten och avfall yrkar därför på att det, genom ytterligare undantag till föreskrifterna, punkt A.3, säkerställs att detta är möjligt.

Dels sker i nuläget planering av angränsande områden där frågan om dagvattenhantering ska lösas med så kallade kompensationsåtgärder som bland annat innebär avledning av dagvatten till intilliggande områden.

Nacka vatten och avfall yrkar här att det tillkommer en punkt i föreskrifterna under undantag från föreskrifterna, D.7, som möjliggör avledning av dagvatten till reservatsområdet.

I övrigt har Nacka vatten och avfall inget att erinra i ärendet.

Enhetens kommentar. D-föreskrifterna har kompletterats med en ny föreskrift som gör det möjligt för va-huvudmannen att fortsättningsvis göra anslutningar till befintliga va-anordningar. Detta får ske genom borrhning. Åtgärderna ska stämmas av med reservatsförvaltare innan de genomförs.

D-föreskrifterna har också kompletterats med att en ny föreskrift som medger att *avledning av renat dagvatten från detaljplaneområdet Ryssbergen får ske till våtmarken som ligger centralt i reservatet. Vattnet ska vara renat enligt kommunens anvisningar och våtmarken i sig har inte en reningsfunktion.*

I skötselplanen under rubriken *Byggnader och anläggningar* har texten kompletterats med att det inom reservatet finns befintliga va-anläggningar.

13. **Naturskyddsföreningen i Nacka** har tagit del av samrådshandlingarna och lämnar följande *huvudsakliga* synpunkter.

Naturskyddsföreningen anser att reservatsförslaget bör göras om och omfatta hela Ryssbergen på cirka 30,5 hektar. Ett naturreservat på 13,6 hektar är mycket litet och föreningen tvivlar på om det är stort nog för att uppfylla reservatets två syften. Även om hela området skyddas är det ett av de mindre reservaten i Nacka.

En motivering till reservatets avgränsning saknas, vilket föreningen anser är mycket märkligt. Skogsområdet väster om Marinstadsvägen, liksom en berghäll med höga naturvärden i öster ingår inte. Reservatet bör också gå hela vägen ner till vattnet och varför strandpromenaden inte ingår motiveras.

Föreningen framför att alla utredningar som gjorts i Ryssbergen säger att området har unikt höga naturvärden för att vara så litet och tätortsnära. Varför lyssnar inte kommunen på de slutsatser som framkommit i de inventeringar som gjorts och drar konsekvenserna av dem? Föreningen anser att det är fel att villkora ett reservat med en exploatering. När samtidigt stora arealer lämnas oskyddade är själva idén med ett reservat i grunden felaktig och motverkar reservatets syfte. Dessutom omfattar strandskyddsbestämmelserna redan en stor del av naturreservatet. Det föreslagna naturreservatet kan aldrig bli en kompensation för att en fjärdedel av Ryssbergen exploateras. Kommunen bör istället använda sitt planmonopol och göra hela Ryssbergen till naturreservat.

Föreningen anser att naturreservatets begränsade omfattning innebär stora negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. Ett kärnområde för biologisk mångfald kommer att minska samtidigt som den omgivande grönstrukturen drastiskt minskar, vilket leder till både minskad areal av livsmiljöer för en mängd olika arter samt minskade spridningsmöjligheter. Detta kommer därmed att motverka reservatets syfte. I ett av områdena som planeras exploateras har 31 naturvårdsintressanta arter hittats, varav 11 rödlistade. Dessa och andra arter kommer att minska eller försvinna helt vid genomförandet av en detaljplan. Ett naturreservat på endast 13,6 hektar riskerar att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag. Ryssbergen behöver bibehålla hela sin nuvarande areal på 30,5 hektar för att säkra den biologiska mångfalden för framtida generationer. Samtliga utredningar som tagits fram i samband med exploateringsplanerna och reservatsbildningen drar slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Om Ryssbergen även i framtiden ska kunna hysa den stora biologiska mångfald som finns där idag får inte skogen minska i omfattning, i synnerhet inte om man också beaktar annan pågående exploatering i centrala Nacka. En fråga som också bör

belysas är hur ett ökat besöksstryck går att kombinera med att bevara områdets naturvärden.

Reservatets begränsade omfattning innebär stora negativa konsekvenser för rekreativvärden, friluftsliv och hälsa då reservatet främst ligger i en nordsluttning med flera uppstickande berghällar och branter. Det nuvarande förslaget innebär att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna exkluderas från naturreservatet och istället planeras exploateras. Detta leder till sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och en rejäl försämring av reservatets rekreativvärden. Äldre och barn exkluderas från att kunna utnyttja det enda större naturområdet som blir kvar i centrala Nacka och det rimmar illa med kommunens mål att ingen medborgare ska ha längre än 300 meter till ett grönområde.

Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant med den begränsade omfattningen på naturreservatet. En naturlig kolsänka försvinner delvis och skogens naturliga förmåga till temperaturregulering och rening av luft och vatten minskar när delar av skogen försvinner. Ett naturligt infiltrationsområde som möjliggör ett effektivt och kostnadsfritt omhändertagande av dagvatten i Nacka stad exkluderas från reservatet. Naturreservatets begränsade omfattning i kombination med ett ökat antal invånare kommer att medföra ett ökat slitage på den naturmark som blir kvar. Detta kan göra att exempelvis mossor, lavar och svampar försvinner.

Naturskyddsföreningen har några synpunkter på de föreslagna föreskrifterna och skötselplanen. Syftet för naturreservatet bör kompletteras med att området ska behålla sin karaktär av orördhet och trolsk naturskog. Föreskrifterna bör också kompletteras med ett förbud mot bergsklättring för att skydda rostlumtermossans växtplatser samt ett förbud mot tältning. Föreningen tycker att det är bra att det finns ett förbud mot att anlägga belysning och vill betona att åtgärderna i skötselplanen måste ske mycket varsamt och inte bli för omfattande så att områdets karaktär av naturskog ändras.

Slutligen framför föreningen att ett bevarande av hela Ryssbergen är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål. Föreningen undrar hur det är politiskt möjligt att bortse från alla utredningar som gjorts som visar på områdets höga naturvärden och MKBn som visar på exploaterings negativa påverkan på området.

Enhetens kommentar. För synpunkter på reservatets avgränsning och konsekvenserna av ett reservat på 13,6 hektar, se svar under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. C-föreskrifterna har kompletterats med ett förbud mot tältning samt mot att *anlägga permanenta eller tillfälliga klätterleder, klättra i berg med hjälp av linor eller liknande aktiviteter*. Skötselplanen har på några ställen kompletterats så att det tydligare framgår att åtgärderna ska ske varsamt. Upplevelsevärden av orördhet och trolskhet har lagts till under rubriken *Skäl för beslut* men

kompletteras inte under *Syftet* då enheten bedömer att det är subjektiva värden som skulle kunna bli otydliga att ha med i reservatets syfte. Enheten delar bedömningen att pågående exploateringsprojekt i centrala Nacka kan komma att öka slitaget i det nya reservatet och har därför i föreskrifter och skötselplan möjliggjort för åtgärder med syfte att minska slitage och kanalisera besökare.

14. **Nätverket Rädda Ryssbergen** består av boende i närområdet, Nacka miljövårdsråd och Naturskyddsföreningen i Nacka. Föreningen lämnar i *huvudsak* följande synpunkter.

Nätverket anser att reservatsförslaget bör göras om och omfatta hela Ryssbergen eller läggas ner. En motivering till reservatets avgränsning saknas vilket är mycket märkligt. Hela skogsområdet väster om Marinstadsvägen samt en berghäll med högt naturvärde längst i öster ingår inte och det bör motiveras varför dessa områden inte är med.

Föreskrifterna bör inkludera ett förbud mot bergsklättring för att skydda den ovanliga rostlummermossan.

Nätverket anser att det är fel att villkora naturreservatet med en exploatering. När samtidigt stora arealer lämnas oskyddade är själva idén med ett reservat i grunden felaktig och motverkar reservatets syfte. Dessutom omfattar strandskyddsbestämmelserna redan en stor del av naturreservatet. Kommunen bör istället använda sitt planmonopol och göra hela Ryssbergen till naturreservat.

Naturreservatets begränsade omfattning innebär stora negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. Ett kärnområde för biologisk mångfald kommer att minska samtidigt som den omgivande grönstrukturen drastiskt minskar, vilket leder till både minskad areal av livsmiljöer för en mängd olika arter samt minskade spridningsmöjligheter och detta kommer motverka reservatets syfte. I ett av områdena som planeras exploateras har 31 naturvårdsintressanta arter hittats, varav 11 rödlistade. Dessa och andra arter kommer att minska eller försvinna helt vid genomförandet av en detaljplan. Samtliga utredningar som tagits fram i samband med exploateringsplanerna och reservatsbildningen drar slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Om Ryssbergen även i framtiden ska kunna hysa den stora biologiska mångfald som finns där idag så får inte skogen minska i omfattning.

Reservatets begränsade omfattning innebär också stora negativa konsekvenser för rekreationsvärden, friluftsliv och hälsa då reservatet främst ligger i en nordsluttning med flera uppstickande berghällar och branter. Det nuvarande förslaget innebär att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna exkluderas från naturreservatet och istället planeras exploateras. Detta leder till sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och en rejäl försämring av reservatets rekreationsvärden. Äldre och barn exkluderas från att kunna utnyttja det enda större naturområdet som blir kvar i centrala Nacka och det är allvarligt och odemokratiskt samt rimmar illa med

kommunens mål att ingen medborgare ska ha längre än 300 meter till ett grönområde.

Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och be behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant med den begränsade omfattningen på naturreservatet. En naturlig kolsänka försvinner delvis och skogens naturliga förmåga till temperaturreglering och rening av luft och vatten minskar när delar av skogen försvinner. Ett naturligt infiltrationsområde som möjliggör ett effektivt och kostnadsfritt omhändertagande av dagvatten i Nacka stad exkluderas från reservatet. Naturreservatets begränsade omfattning i kombination med ett ökat antal invånare kommer att medföra ett ökat slitage på den naturmark som blir kvar.

Till sist framför nätverket att ett bevarande av hela Ryssbergen är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål. Nätverket undrar hur det är politiskt möjligt att bortse från alla utredningar som gjorts och uppmanar ansvariga i Nacka kommun att ta sitt ansvar naturen och för människors livsmiljö i Nacka genom att göra hela Ryssbergen till naturreservat.

Enhetens kommentar. Se yttrande nr 13.

15. **Region Stockholm** har genom tillväxt- och regionplanenämnden på remiss från Nacka kommun beretts möjlighet att yttra sig över förslag till bildande av Ryssbergens naturreservat. Yttrandet utgår från ett samlat regionalt utvecklingsperspektiv utifrån Region Stockholms ansvar för regional fysisk planering och regional utveckling (yttrandet återges i sin helhet).

Synpunkter

I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen 2050 (RUF5 2050) är området utpekad som central regionkärna. Då ingen del av området utgör grön kil, grönt svagt samband eller stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden så saknar bildandet av naturreservatet direkt stöd i plankartan. Region Stockholm ser dock att även om den centrala kärnan ska utvecklas med en tät, mångsidig och funktionsblandad stads- och bebyggelsemiljö så är det område som avses skyddas som naturreservat inte särskilt tillgängligt ur service- och kollektivtrafiksynpunkt.

Region Stockholm anser vidare att när Stockholmsregionen byggs ut och förtätas är det viktigt att grönstrukturens värden och funktioner stärks och utvecklas, för att behålla och stärka regionens attraktivitet, goda livsmiljö och miljö kvalitet. Då området har höga naturvärden, stor biologisk mångfald och är en viktig kulturell ekosystemtjänst ser Region Stockholm positivt på att området skyddas.

Region Stockholm vill framhålla att det är av stor vikt för den centrala kärnans attraktivitet att området tillgängliggörs för regionens invånare. Av beslutskartan att utläsa är det tänkta reservatsområdet relativt avskärmat och Region Stockholm saknar en beskrivning av hur entréer placeras för att öka tillgängligheten och möjligheten för besökare att nå reservatet både med kollektiva färdmedel och på egen hand.

Enhetens kommentar. Entréerna till reservatet anges i kartan *Anordningar för friluftsliv*, reservatet planeras att ansluta till exploateringsplanerna i Ryssbergen, söder om reservatet. Om exploateringsplanerna för Ryssbergen genomförs planeras det för kollektivtrafik till området. Tillgängligheten till kollektiva färdmedel redovisas inte i reservatsdokumenten utan informationen kommer att finnas på kommunens hemsida när reservatet är bildat. Där kan informationen hållas aktuell och uppdateras kontinuerlig allt eftersom Sicklaön förtätas och byggs ut.

16. **Sjöfartsverket** har lämnat synpunkter (återges i sin helhet) och skriver att det planerade naturreservatet ligger vid farled 5415, som går från den riksintresseklassade farleden 540. Farleden trafikeras bland annat av bogserbåtar vilka har sin hemmahamn i Svindersviken samt fritidsbåtar med sjötrafik till närliggande småbåtshamnar, båtklubbar och båtmarinor.

För att sjösäkerheten inte ska äventyras är det viktigt att Sjöfartsverket medges undantag i rätten att använda vatten- och landområden för eventuella nyetableringar av sjösäkerhetsanordningar (farledsutmärkning), exempelvis bojar och prickar och i detta ärende i synnerhet fasta sjösäkerhetsanordningar såsom tavlor och ensmärken.

Därtill att underhåll kan göras på sjösäkerhetsanordningar (farledsutmärkning) och objekt utpekade som riksintresse för sjöfarten (DGPS-referensstationer, VHF-stationer och AIS basstationer) samt andra objekt väsentliga för sjöfarten (Navtex-stationer och MF-stationer). Det vill säga, sjösäkerhetshöjande åtgärder påkallat av säkerhetsskäl i befintliga farleder och vattenområden ska omfattas av ett undantag.

Enhetens kommentar. D-föreskrifterna kompletteras med ett undantag för nyetableringar och underhåll av sjösäkerhetsanordningar samt underhåll av objekt utpekade som riksintresse för sjöfarten eller andra objekt väsentliga för sjöfarten. Naturreservatet omfattar endast landområde.

17. **Skanova** har inget att erinra.

18. **Skogsstyrelsen** har tagit del av samrådshandlingarna och har följande synpunkter (återges i sin helhet).

Skogsstyrelsen har god insyn i området och har inga synpunkter på reservatsbildningen i sig men däremot synpunkter på avgränsningen. Reservatet bör sträcka sig ända fram till motorvägen i söder då nyckelbiotopen till stor del även

omfattar denna del med mycket gammal hällmarkstallskog. En stor del av hällmarken utanför biotopen brann 2018 och gav området rikligt med död ved.

Det finns mycket höga dokumenterade naturvärden även utanför det föreslagna reservatsområdet samt kulturvärden kopplade till försvaret av Stockholm under kriget med befästningsrester. Området har även stora sociala värden då välanvända stigar genomkorsar hela Ryssbergenområdet samt att pedagogiska värden går förlorade om det brända området bebyggs och förlorar kontakten med den naturskog som blir kvar som naturreservat om det aktuella förslaget antas.

Enhetens kommentar. Enheten noterar Skogsstyrelsens synpunkter på reservatets avgränsning och delar bedömning om att det finns mycket höga naturvärden, kulturvärden samt sociala och pedagogiska värden även utanför det föreslagna reservatsområdet. För ytterligare kommentarer kring reservatets avgränsning, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

19. **Skuruparkens vänner** lämnar samma yttrande som Forum Finntorps Trafik och Miljögrupp samt som yttrande nr 23.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

20. **Sveriges geologiska undersökning (SGU)** avstår från att yttra sig.
21. **Södertörns brandförsvärsförbund** har inget att erinra.
22. **Trafikverket** har inget att erinra mot att ärendet prövas positivt.

Inkomna synpunkter från privatpersoner

23. **36 privatpersoner** har lämnat identiska yttranden med följande synpunkter (återges i sin helhet).

Planen för reservatsbildningen bör avbrytas, göras om och omfatta hela Ryssbergen!

De föreslagna föreskrifterna och skötselplanen är väl genomarbetade ur natur -och miljösynpunkt. Det stora problemet är att enbart 44 % av Ryssbergen skyddas med nuvarande reservatsförslag. Syftet med att bilda ett naturreservat är fel när det är så uppenbart att markägarna och de styrande kommunpolitikerna använder bildandet av naturreservatet för att legitimera en exploatering av 24 % av Ryssbergen.

Naturreservatets ringa omfattning hotar den biologiska mångfalden

I exploateringsområdet har naturvärdesobjekt med både högt eller högsta naturvärde konstaterats och 31 naturvårdsintressanta arter har observerats där, varav 11 rödlistade. Dessa arter samt många fler kommer att minska eller försvinna helt vid genomförande av detaljplanen. Ett naturreservat på endast 13,6 hektar riskerar att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag. Samtliga studier och utredningar som gjorts i samband med exploateringsplanerna och den

pågående naturreservatsutredningen har dragit slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet.

Reservatets ringa omfattning försämrar friluftsliv, hälsa och rekreationsvärde

Naturreservatet, med en areal på 13,6 hektar, ligger främst i en norrsluttning ner mot vattnet och med flera uppstickande berghällar med branter. Det nuvarande reservatsförslaget innebär att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna av Ryssbergen exkluderas från naturreservatet, vilket leder till sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och en rejäl försämring av reservatets av rekreationsvärde.

Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant med den ringa omfattningen på naturreservatet

Naturreservatets ringa omfattning i kombination med exploateringsplanerna innebär att flera viktiga ekosystemtjänster kommer att försämrats. Skogens naturliga förmåga till temperaturregulering och rening av luft och vatten minskar då delar av skogsmarken försvinner. Det är speciellt allvarligt att ett naturligt infiltrationsområde exkluderas från naturreservatet som möjliggör ett effektivt och kostnadsfritt omhändertagande av dagvatten i Nacka stad.

Bevara hela Ryssbergen!

Bevarandet av hela Ryssbergen är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål. I Nackas miljömål "Ett rikt växt och djurliv" är det strategiska målet att värna ett varierat landskap med hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter det vill säga precis de kvaliteter som finns i Ryssbergen. Globalt, regionalt och lokalt pågår en omställning där vi människor börjar förstå att vi behöver värna biologisk mångfald och ekosystemtjänster för vår egen och alla andras överlevnads skull.

Enhetens kommentar. Se under rubriken "Återkommande synpunkter" ovan.

24. **47 privatpersoner** har lämnat identiska yttranden med följande synpunkter (återges i sin helhet).

Planen för reservatsbildningen bör avbrytas, göras om och omfatta hela Ryssbergen! Syftet med att bilda ett naturreservat är fel när markägarna och de styrande kommunpolitikerna gör 44 % till ett naturreservat för att legitimera en exploatering av 24 % av Ryssbergen.

Naturreservatets ringa omfattning hotar den biologiska mångfalden. Ett naturreservat på endast 13,6 hektar riskerar att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag. Samtliga inventeringar och utredningar som gjorts i

samband med exploateringsplanerna och den pågående naturreservatsutredningen drar slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet.

Reservatets ringa omfattning försämrar friluftsliv, hälsa och rekreationsvärde. De mest lättillgängliga delarna av Ryssbergen ingår inte i reservatsförslaget, vilket leder till en rejäl försämring av reservatets rekreationsvärde och upplevelsevärde.

Ryssbergens höga förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant med den ringa omfattningen på naturreservatet. Skogens naturliga förmåga till temperaturreglering och rening av luft och vatten minskar då delar av skogsmarken försvinner.

Bevara hela Ryssbergen!

Globalt, regionalt och lokalt pågår en omställning där vi människor börjar förstå att vi behöver värna biologisk mångfald och ekosystemtjänster för allt levandes överlevnads skull.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

25. En **privatperson** stödjer ett skyddande av naturområdet men anser att det är fel att förstöra en så stor del av skogen i och med att det föreslås en exploatering vid motorvägen. Vidare anser personen att skogen behöver städas från skräp och dumpningar. Gångvägen genom skogen mellan Kvarnholmen och motorvägen används mycket men anses inte säker nattetid eller på vintern och det borde sättas upp ordentlig belysning. Personen undrar varför naturområdet väster om Marinstadsvägen inte är med i reservatsförslaget och om det signalerar att den ytan kommer att bebyggas i framtiden. Den borde inkluderas i reservatet.

Vidare anser personen att området borde bullerskyddas från Värmdöleden och att man borde försöka göra skogen till en tyst zon. Detta skulle minska ljudföroreningarna runt hela Svindersviken, även på Kvarnholmen och därmed förbättra förutsättningarna för rekreation.

Med tanke på närheten till Svindersviken vill personen att mer fokus läggs på strandzonen. Svindersviken behöver restaureras från föroreningar och personen skulle vilja se ett helhetsgrepp för hela vatten- och naturområdet runt viken.

Enhetens kommentar. För svar på synpunkter på reservatets avgränsning, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. Skräp som idag finns i skogen kommer att städas inom ramen för reservatsförvaltningen. Belysning kommer inte vara tillåten med hänsyn till de skyddade arter som finns i området och inget bullerskydd är planerat inom reservatet. Enheten noterar synpunkterna på att ett helhetsgrepp behöver tas på hela området kring Svinderviken, detta ingår inte i reservatsbildningsprocessen.

26. Två **privatpersoner** anser att Ryssbergen ska bevaras i sin helhet och att det inte ska bebyggas. De är positiva till att Ryssbergen blir naturreservat (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

27. Två **privatpersoner** lämnar följande synpunkter som berör detaljplanläggningen i Ryssbergen (återges i sin helhet).

Angående trafikintensiteten på Birkavägen från den planerade nybyggnationen norr om motorvägen vid Ryssbergen.

Vi är några av de boende i den lilla bostadsföreningen Sicklaby 65-66 upa., och vi bor i Villa Birka (som för övrigt gett namn till området) sedan 40 år. Vi känner en stor oro inför den trafikökning som kan komma att ske då nybyggnaden sker i Ryssbergens urskogsområde. Bortsett från det sorgliga att behöva ge sig på rödklassad natur, så indikerar planerna på en möjlig trafikökning av 10-20 gånger den nuvarande trafiken efter byggets färdigställande. Även om vårt område inte är detaljplanerat, så är det en omöjlig trafikmängd, i synnerhet som många skolbarn av olika åldrar passerar över Birkavägen under dagtid. Vi bara väntar på att en svår trafikolycka kommer att ske i hörnet Järneksvägen/Birkavägen även vid dagens trafik-intensitet. Vi hoppas att planerarna kan finna att vägen österut från området bör göras attraktiv. Redan nu är det en hel del smitkörande på Birkavägen upp till Tallidsområdet och Finntorp. Det lär ju inte minska sedan.

Enhetens kommentar. Trafiksituationen med den trafikökning som sker när detaljplaneområdet för Ryssbergen byggs hanteras i planprocessen.

28. En **privatperson** lämnar i *huvudsak* följande synpunkter. Personen anser att Ryssbergen är ett stadsnära unikt kärnområde för biologisk mångfald med mycket höga naturvärden och en exploatering av området skulle innebära stora negativa konsekvenser för biologisk mångfald och för de ekologiska spridningssambanden på västra Sicklaön. Ryssbergen bör skyddas som naturreservat. Ett skydd bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsmålen ”Ett rikt växt- och djurliv” och ”Levande skogar” samt mål nr 15 i Agenda 2030.

Personen anser att den planerade exploatering gräver sig för djupt in i den värdefulla naturen. Dagens buller från väg 222 borde vara ett mindre problem än det som exploateringen kommer att orsaka med en högljudd byggrop i 10 år och därefter en aktiv och trafikerad miljö.

Personen tillhör en grupp vars boendemiljö påtagligt försämrats på grund av framdragningen av den nya tunnelbanan. Sprängningar och borrhningar har tårt på inomhusmiljön. Personen uppmanar nu kommunen att inte skära i Ryssbergens med dess kritiska ekologiska, sociala och estetiska värden som alla gynnar

utvecklingen mot visionen om en grön hållbar stad och anser att det heller inte behövs när 36 000 m² mark frigörs från privatpersoner i Birka. Istället föreslås fler verksamhetsbyggnader som löper längs ett längre stycke längs Värmdöleden som då också blir ett skydd för ett större kritiskt naturområde. Boende, skolor med mera kan koncentreras till Birka kan och på så sätt kan biologisk mångfald i Ryssbergen bevaras.

Enhetens kommentar. För synpunkter på reservatets avgränsning, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. Synpunkter angående exploateringen hanteras i detaljplaneprocessen för Ryssbergen.

29. En **privatperson** skriver under på förslaget till att behålla Ryssbergen i befintligt skick. Vi behöver inte fler bostäder där. Vi vet att det finns unika mossor och andra flora som har överlevt hundratals år (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

30. En **privatperson** skriver under på att bevara hela Ryssbergen (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

31. En **privatperson** anser att Ryssbergen ska bevaras i sin helhet. Ta vara på den biologiska mångfalden som skogen erbjuder. En tätortsnära urskog med möjlighet till rekreation är väl gott för oss Nackaborna (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

32. En **privatperson** protesterar mot exploateringen av Ryssbergen (synpunkten har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

33. En **privatperson** anser att hela Ryssbergen ska bevaras. Globalt, regionalt och lokalt pågår en omställning där vi människor börjar förstå att vi behöver värna biologisk mångfald och ekosystemtjänster för allt levandes överlevnads skull (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

34. En **privatperson** har tagit del av kommunens planer på att bilda reservat i Ryssbergen som omfattar endast 44% av urskogens yta. Personen yrkar på att kommunen avbryter reservatsbildningen och gör om förslaget så att det omfattar 100 % av Ryssbergen från Svindersviks gård till Vikdalen och från Svindersviken till Finntorp. Det är enda lösningen som bidrar till att lösa pågående klimatkatastrofen, bevara biologisk mångfald och bevara ett uppskattat rekreativområde på Västra

Sicklaön där kommunen skapar en mycket tät, hårt trafikerad stad (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

35. En **privatperson** protesterar mot att inte hela Ryssbergen tas med i förslaget till naturreservat. Trafiktunneln till Kvarnholmen och Värmdöledens nya påfart i riktning mot Stockholm har redan förstört tillgängligheten till naturen för Nackaborna. Låt det inte bli sämre genom att bebygga delar av Ryssbergen. Planen för reservatsbildningen bör avbrytas, göras om och omfatta hela Ryssbergen (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

36. En **privatperson** anser att ett naturreservat på 13,6 hektar kommer att utarma den biologiska mångfalden. Samtliga studier och utredningar som gjorts beträffande exploateringsplanerna säger att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Svenska politiker och beslutsfattare ska vara föredömen när det gäller att bevara mångfalden som alla vet idag är en förutsättning för vår överlevnad (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

37. En **privatperson** anser att planen för reservatsbildningen bör göras om och omfatta hela Ryssbergen. Det som gör Nacka till en attraktiv kommun är den fina naturen. Ryssbergen med dess biologiska mångfald är viktig att behålla, för dess ekosystemtjänster, förmåga till temperaturregulering samt rening av luft och vatten. Det är också ett viktigt rekreationsområde (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

38. En **privatperson** anser att den exploatering som just nu sker i vårt samhälle trots den klimatkris vi står inför kräver att skogen skyddas. Ryssbergen bör därför i sin helhet klassas som naturreservat (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

39. En **privatperson** anser att Ryssbergen har sådana kvaliteter att det i sin helhet bör bevaras och göras till naturreservat (synpunkten har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

40. En **privatperson** anser att hela Ryssbergen ska bevaras. Globalt, regionalt och lokalt pågår en omställning där vi människor börjar förstå att vi behöver värna biologisk mångfald och ekosystemtjänster för allt levandes överlevnads skull (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

41. En **privatperson** anser att det inte ska byggas i Ryssbergen. Det är inte en hållbar lösning att bygga där, varken för människor eller djur. Pengar är inte allt, tänk på framtiden. Ni har alla argument och all kunskap mot och för att bygga där. Tänk igenom, allt är inte ekonomi. Redan nu byggs Kvarnholmen sönder till tät stadsdel med alldeles för små naturplättar för människor och djur (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

42. En **privatperson** anser att hela Ryssbergen ska bli naturreservat (synpunkten har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

43. En **privatperson** lämnar samma yttrande som nr 23 samt anser att Ryssbergen inte ska bebyggas och att hela området istället ska bli naturreservat.

Nacka kommun riskerar att göra ett enormt misstag och förstöra ett oersättligt område som dessutom har stor betydelse för de tusentals kommuninvånare som har Ryssbergen som vårt närmaste grönområde. Bygget framstår mer och mer som ogenomtänkt från kommunens sida, både vad gäller planerade kommunikationer till och från området samt vad gäller miljömässiga konsekvenser. Det är helt orimligt att smälla upp en bilhall, McDonalds och sextonvåningshus mitt i en biologiskt unik, stadsnära, 400 år gammal urskog. Kommunala beslutsfattare måste kunna tänka om och backa på ett mindre genomtänkt beslut, precis som alla vi andra behöver göra ibland.

Det är ett geografiskt litet, men viktigt, område. Förslaget att göra Ryssbergen delvis till naturreservat ser jag enbart som ett spel för gallerierna. Att bygga i Ryssbergen skulle påverka ekologin i området på ett irreparabelt sätt. De miljömässiga konsekvenserna blir alltför stora, vilket till exempel Naturskyddsföreningen har visat på i flera artiklar och insändare i Nacka-Värmdöposten. Jag har heller inte hört några som helst övertygande argument från kommunens sida om varför den planerade bebyggelsen måste placeras just i Ryssbergen.

Det unika med Nacka är just tillgången till grönområden och det stadsnära läget. Men när kommunen nu förtätar till varje pris och till den grad att man vill förstöra en 400 år gammal urskog som aldrig kan ersättas, då har det passerat långt över någon form av fartblind smärtgräns. Det räcker nu. En annan tänkbar konsekvens på sikt är att skattebasen helt enkelt flyttar när Nacka förlorar sin karaktär. Jag känner personligen flera familjer som valt att lämna Nacka för att det börjar bli för mycket betong.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

44. En **privatperson** lämnar samma yttrande som nr 23 samt stödjer att det skulle bli ett utsiktstorn på Hjässan. I övrigt anser personen att det nuvarande reservatsförslaget är villkorat med exploatering. Om man bildar ett naturreservat enbart i syfte att möjliggöra och legitimera ett exploateringsområde på ca en fjärdedel av Ryssbergen samt dessutom lämna stora arealer oskyddade, vilket kan innebära framtida exploateringar, så är själva idén med naturreservatet i grunden felaktigt och motverkar syftet med reservatet det vill säga att värna områdets biologiska mångfald. Dessutom omfattar strandskyddsbestämmelserna redan en stor del av naturreservatet. Det föreslagna naturreservatet, på 13,6 hektar, kan aldrig bli en kompensation för att minst en fjärdedel av Ryssbergen exploateras.

Om målet med att bebygga i Ryssbergen är att de kvarvarande delarna av skogen ska bli tysta, då tror jag att det behövs göras mer. Min uppfattning är att det i Ryssbergen blivit mer buller sen branden och att ganska mycket också kommer från typ från där väg 222 korsar Marinstadsvägen. Kommer det att byggas något bullerplank där? För annars är jag rädd för att stora delar av reservatet kommer att vara fortsatt bullerutsatt.

Ansvariga i Nacka kommun, ta ert ansvar för naturen och för människors livsmiljö i Nacka och gör hela Ryssbergen till naturreservat! Jag flyttade ifrån Järla sjö i höstas. Skulle hela Ryssbergen få bli ett naturreservat, då finns det anledning att flytta tillbaka, annars inte.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. Inget bullerplank planeras inom reservatet.

45. En **privatperson** lämnar följande *huvudsakliga* synpunkter. Personen anser att planen för reservatsbildning ska avbrytas och en ny plan där hela Ryssbergen blir naturreservat ska tas fram. Vidare anser personen att det är felaktigt när Nacka kommun framställer det som att det endast ska byggas lite i kanten i syfte att bullerskydda skogen och göra naturreservat. 25 % av Ryssbergen kommer att skövlas och en stadsnära skog behöver inte bullerskyddas.

Ryssbergen är i det närmaste ovärderlig när det gäller biologisk mångfald och ekosystemtjänster och behöver sin areal för att överleva. Hur är det ens möjligt att i en kommun i Sverige 2021 skövla en fjärdedel av en naturskog som är livsviktig för kommuninvånarnas miljö och hälsa, för att istället prioritera en placering av McDonalds, Circle K och dyra bostäder där?

Varför väljer ansvariga i Nacka kommun att bortse från samtliga naturvärdesinventeringar som visar på högsta och höga naturvärden? Delar av Ryssbergen klassas som nyckelbiotop. Flera arter samt kommer att minska eller försvinna helt med ett naturreservat på endast 13,6 hektar. Den rika biologiska mångfald som idag finns i Ryssbergen är hotad.

Personen ställer sig frågande till varför mark som i och med Värmdöleden blir isolerat från övriga staden tas i anspråk när man i kommunen talar om att bygga en sammanhållen stad samt när byggtakten har också halverats i projektet Nacka bygger stad.

Slutligen anser personen att planen för reservatsbildning är djupt odemokratisk och saknar förankring i forskning om hoten mot biologisk mångfald. Ryssbergens mer tillgängliga delar undantas från reservatet och hindrar delar av allmänheten från att uppleva skogens andliga och rekreativa värden. Ryssbergen är en unik stadsnära naturskog, en skatt med biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Låt det bli en plats för lärande om natur och miljö och en ovärderlig oas för alla invånare i Nacka, Stockholm och världen.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. Synpunkter angående stadsplaneringen hanteras i detaljplaneprocessen för Ryssbergen.

46. En **privatperson** lämnar samma yttrande som nr 23. Personen påpekar också att Sverige inte har mycket gammal skog kvar. Dagens Nyheter avslöjade i en artikelserie hur illa det står till med skogsbruket i Sverige. Egentligen kunde man ju tänka sig, att Sverige är ett land med gått om skog. Så är dock inte fallet. Det mesta som nuförtiden kallas för skog är snabbväxande monokulturer som totalavverkas så snabbt som det bara går. I själva verket är statliga Sveaskog ett gigantiskt utrotningsmaskineri. Än har denna kortsiktiga vinstmaximering inte lyckats att förstöra allt, dock finns det inte mycket levande skog kvar och den gamla skogen som finns, måste bevaras.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

47. En **privatperson** lämnar samma yttrande som Nätverket Rädda Ryssbergen (nr 14).

Enhetens kommentar. Se kommentar till yttrande nr 13.

48. En **privatperson** lämnar i *huvudsak* samma yttrande som nr 23 och anser att det är ett slöseri med skattebetalarnas pengar att för så få bostäder behöva bygga så mycket infrastruktur.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. För synpunkter på exploateringen hänvisas till planprocessen.

49. En **privatperson** säger nej tack till reservatsförslaget i Ryssbergen i dess nuvarande utformning (yttrandet återges i sin helhet). Vad blir meningen blir med ett naturreservat när man först ser till att undanta den mest framkomliga delen och bebygga den. Hur kommer det bli att promenera i Ryssbergen vintertid eller efter häftiga regn sommartid? I svårtillgängliga berghällar med branter och ökat buller?

Det gör att tillgängligheten försämras, upplevelsen av orörd natur försvinner och rekreativsvärdet minskas.

Hur litet kan ett naturreservat bli? Varför undantas delen från Marinstadsvägen och västerut? Den biologiska mångfalden som idag finns i Ryssbergen går förlorad när området minskas. Se istället till att bevara hela Ryssbergen med de låglänta delarna och sätt upp bullerskydd mot Värmdöleden.

Hur påverkas vår hälsa, temperaturregulering, rening av luft och vatten? Det är frågor som diskuteras allt mer i tider av pandemier och ökade klimatförändringar. Varför inte kostnadsfritt ta hand om regnvatten? Varför inte ta vara på de gratis tjänster som naturen ger oss?

Vad betyder miljömål och hållbarhetsmål? De handlar om vår livsmiljö och vår överlevnad. Globalt, regionalt och lokalt pågår en omställning där vi människor börjar förstå att vi måste värna biologisk mångfald och de tjänster som vi får av naturen.

Planen för reservatsbildningen bör pausas, göras om och omfatta hela Ryssbergen! Ta beslutet att bevara Ryssbergen i sin helhet.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

50. En **privatperson** lämnar följande *huvudsakliga* synpunkter.

Planen för reservatsbildning bör avbrytas, göras om och omfatta hela Ryssbergen. Med nuvarande reservatsförslag skyddas endast 44 % av Ryssbergen och syftet med att bilda ett naturreservat är fel när det är uppenbart att kommunpolitikerna använder naturreservatet för att legitimera en exploatering av 24 % av Ryssbergen. Det föreslagna reservatet på 13,6 hektar kan aldrig bli en kompensation för att en fjärdedel av Ryssbergen exploateras. Kommunen bör använda sitt planmonopol för att inte tillåta någon bebyggelse i Ryssbergen, alternativt göra hela Ryssbergen till naturreservat.

I ett av områdena som planeras exploateras har 31 naturvårdsintressanta arter hittats, varav 11 rödlistade. Dessa arter samt många fler kommer att minska eller försvinna helt vid genomförande av detaljplanen. Ett naturreservat på endast 13,6 hektar riskerar att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag. Samtliga utredningar som gjorts har dragit slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Om Ryssbergen även i framtiden ska kunna hysa den stora biologiska mångfald som finns där idag får inte skogen minska i omfattning. I synnerhet om man också tar i beaktande den pågående och kommande exploateringen av centrala Nacka som innebär ytterligare förluster av biologiskt värdefulla skogsområden.

Föreskrifterna bör även inkludera ett förbud mot bergsklättring för att skydda den ovanliga rostlummermossan.

Personen anser att det nuvarande reservatsförslaget innebär att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna av Ryssbergen exkluderas från naturreservatet, vilket leder till sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och en rejäl försämring av reservatets rekreativvärde. Den delen som lämpar sig bäst lek och promenader planeras för exploatering. Slitaget på naturen kommer att öka i och med att antalet invånare i Nacka stad ökar samt att naturområdet minskar.

Exploateringsplanerna innebär också att områdets förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant. En naturlig kolsänka försvinner och skogens förmåga till temperaturreglering och rening av luft och vatten minskar. Ett naturligt infiltrationsområde som möjliggör ett effektivt och kostnadsfritt omhändertagande av dagvatten i Nacka stad försvinner.

Bevarandet av hela Ryssbergen är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål. Hur är det ens politiskt möjligt att år 2021 bortse från alla utredningar som visar på Ryssbergens höga naturvärden och förmåga att leverera ekosystemtjänster samt miljökonsekvensbeskrivningen som visar på exploateringens negativa påverkan på Ryssbergen.

Enhetens kommentar. C-föreskrifterna har kompletterats med ett förbud mot att *anlägga permanenta eller tillfälliga klätterleder, klättra i berg med hjälp av linor eller liknande aktiviteter*. För övriga synpunkter, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

51. En **privatperson** lämnar samma yttrande som nr 23 samt framför följande synpunkter.

Jag bor sedan tio år tillbaka i Finntorp i Nacka. Det var ett aktivt val att bo nära både natur, stad och en modig plats där många olika typer av människor kan skapa sin framtid. Ryssbergen är en av mina naturliga platser och jag har besökt den flera gånger i veckan de senaste åren. Oftast tillsammans med min hund men även med vänner och kollegor från hela Stockholmsregionen.

När jag läser på om de värden som skogen tillför inte bara mig som bor nära, utan hela Stockholmsregionen, blir jag förfärad över de planer som görs. Att bygga över 600 lägenheter i en så pass unik urskog, känns som en gammaldags och bakåtsträvande politik. 600 dyra lägenheter mitt i tid då allt fler kommuner, regioner, organisationer, företag och till och med EU1 erkänner och utlyser att vi lever i ett ekologiskt nödläge, känns för mig omöjligt att förstå.

Att dessutom lägga företag och ytterligare bygga in oss i ett ohållbart bilberoende känns kontraproduktivt. Framför allt när allt fler kommuner erkänner att den omställning vi alla måste bidra med kräver en kraftansträngning utan motstycke. Bland annat med koldioxidminskningar om 10 – 15% per år(!). Kan vi inte tillsammans använda den kraft och politiska vilja att vandalisera ett unikt naturområde och istället erkänna det som en fantastisk möjlighet att bygga det naturbana Nacka som det tidigare beslutat om?

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. För synpunkter på exploateringen hänvisas till planprocessen för Ryssbergen.

52. Två **privatpersoner** har lämnat följande *huvudsakliga* synpunkter.

Hela Ryssbergen måste bevaras och bli naturreservat. Det är ofattbart att kommunen kan driva en plan som ger så stora negativa konsekvenser. Den viktigaste och inte alltför branta delen av Ryssbergen skövlas för byggnation. Personerna anser att det är avsevärt mycket bättre att bygga en bullermur än att bullerskydda skogen genom byggnation.

Personerna anser vidare att kommunen genom sitt planmonopol kan säga nej till byggnation i Ryssbergen och på så sätt bevara området. En överdriven snabb och intensiv utbyggnad av bostäder och andra byggnader till priset av omfattande naturförstörelse är inte nödvändig. Många medborgare som kommer att bo söder om motorvägen med Ryssbergen som enda större skogsområde. Det vore fruktansvärt om området skövlades för kommande generationer.

Personerna har även yttrat sig över planförslaget till exploatering i Ryssbergen.

Enhetens kommentar. Se ovan under rubriken ”Återkommande synpunkter”. För synpunkter på exploateringen hänvisas till planprocessen för Ryssbergen.

53. Två **privatpersoner** har lämnat följande *huvudsakliga* synpunkter.

Planen för reservatsbildningen bör omarbetas och omfatta hela Ryssbergen. Att bilda ett reservat för att legitimera en exploatering av en fjärdedel av Ryssbergen samtidigt som stora arealer lämnas oskyddade motverkar reservatets syfte. Naturreservatet ligger främst i en nordsluttning ner mot vattnet och de mest tillgängliga, plana och låglänta delarna av Ryssbergen planeras exploateras. Detta leder till en sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och rekreationsvärden. Man exkluderar äldre och barn från att kunna nyttja det enda större naturområde som blir kvar i centrala Nacka.

Ett naturreservat på endast 13,6 hektar riskerar att utarma den biologiska mångfalden som finns i Ryssbergen idag. En minskad areal livsmiljöer för en mängd olika arter samt minskade spridningsmöjligheter kommer att motverka reservatets syfte. I en del av Ryssbergen som avses exploateras har 31 naturvårdsintressanta arter observerats, varav 11 rödlistade. Samtliga utredningar som gjorts pekar på att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Om Ryssbergen även i framtiden ska kunna hysa den stora biologiska mångfald som finns där idag får skogen inte minska i omfattning. I synnerhet om man även beaktar kommande exploateringar i centrala Nacka som innebär att området isoleras än mer samt ytterligare förluster av biologisk mångfald.

Slitaget i det begränsade naturreservat kommer att öka i och med att befolkningen i Nacka Stad ökar. Bevarandet av hela Ryssbergen är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål. Hur är det politiskt möjligt att bortse från alla utredningar som visar på Ryssbergens höga naturvärden, förmåga att leverera ekosystemtjänster samt den MKB som tagit fram och som visar på exploateringens negativa påverkan på Ryssbergen?

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

54. En **privatperson** lämnar samma yttrande som nr 23 samt vill även som boende i närområdet framhålla att en etablering av McDonalds kommer leda till ytterligare nedskräpning i området. Att McDonalds i nuläget inte klarar av renhållningen kring sin egen restaurang är uppenbar för alla som passerar området kring restaurangen i nuläget, en etablering i skogsområden kommer leda till nedskräpning.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. Enheten delar bedömningen att det finns en ökad risk för nedskräpning i området och detta kommer att hanteras av naturreservatets löpande förvaltning.

55. En **privatperson** säger nej tack till reservatsförslaget i Ryssbergen i dess nuvarande utformning. Exploatera ingen del av Ryssbergen utan införliva hela området Ryssbergen i ett naturreservat och bilda Nackas Nationalstadspark.

Ryssbergen är av Skogsstyrelsen klassat som ett sällsynt värdefullt urskogsområde i storstadens närhet en halvmil från Stockholms centrum. Med en pandemi som sprider sig över jordklotet och påverkar alla människor och samhällen sedan ett drygt år kan man konstatera att vikten av kunskap, beredskap för förändring och samarbete är möjligt och livsviktigt. Det gäller också klimatproblemen över hela klotet, här och nu, och att värna biologisk mångfald också i Nacka, i Ryssbergen. Vad blir meningen med naturreservatet när man först ser till att undanta den mest framkomliga delen och bebygga den? Hur blir det att promenera i Ryssbergen vintertid eller efter häftiga regn sommartid? I svårtillgängliga berghällar med branter

och ökat buller? Det gör att tillgängligheten försämras, upplevelsen av orörd natur försvinner och rekreationsvärdet minskas.

Hur litet kan ett naturreservat bli? Varför undantas delen från Marinstadsvägen och västerut? Den biologiska mångfalden som idag finns i Ryssbergen går förlorad när området minskas. Se istället till att bevara hela Ryssbergen med de låglänta delarna och sätt upp bullerskydd mot Värmdöleden.

Hur påverkas vår hälsa, temperaturreglering, rening av luft och vatten? Det är frågor som diskuteras allt mer i tider av pandemier och ökade klimatförändringar. Varför inte kostnadsfritt ta hand om regnvatten? Varför inte ta vara på de gratistjänster som naturen ger oss?

Vad betyder miljömål och hållbarhetsmål? De handlar om vår livsmiljö och vår överlevnad. Globalt, regionalt och lokalt pågår en omställning där vi människor börjar förstå att vi måste värna biologisk mångfald och de tjänster som vi får av naturen.

Planen för reservatsbildningen bör pausas, göras om och omfatta hela Ryssbergen! Ta beslutet att bevara Ryssbergen i sin helhet och bilda Nackas Nationalstadspark.

Med hopp om att Ryssbergen blir Nackas nationalstadspark (synpunkterna har återgetts i sin helhet).

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

56. En **privatperson** lämnar samma yttrande som nr 23 samt har följande synpunkt. Snälla, bevara hela Ryssbergen i sin helhet, det går inte att återskapa en urskog igen. Låt mina och alla våra barn få möjlighet att få uppleva, vistas och lära sig om denna gamla fina skog - i sin helhet. Vi bygger redan sönder Nacka och dess vackra natur som Nacka ofta stoltserar med. Berghällar sprängs bort och går aldrig mer att återskapa. Till förmån för fler bostäder och med det ännu fler bilar. Ta inte bort skogen också!

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

57. En **privatperson** lämnar följande *huvudsakliga* synpunkter.

Personen anser att en exploatering av Ryssbergens urskog rimmar illa med ett grönt Nacka och är en oersättlig förlust för kommande generationer. Det går fort att spränga bort och skövla ett uråldrigt kretslopp och naturlig plantskola men är ogörligt att återskapa. Inom kort kommer Europas urskogar att omfattas av lagligt skydd för biologisk mångfald men i nuläget är de rättslösa.

Personen lyfter att exploateringsplanerna innebär en total ödeläggelse av den natur som finns idag som ersätts av ett ödsligt hårdmarkslandskap med betong och asfalt. Nya träd som planteras kan inte ersätta de som tas bort och släpper ut mer koldioxid än de tar upp, växer långsamt och blir koldioxideffektiva långt senare. Urskogen utgör en helhet med en långvarig egen historia med naturlig förökning av den växtlighet som är hemmahörande i dess specifika geografiska topografi. En intakt urskog som Ryssbergen utgör en sund och välfungerande kolsänka, inte enstaka nyplanterade träd. Varje träd i Ryssbergen behövs i den pågående kampen om vi eller bilarna ska förbruka den rena luften.

I miljöbalken listas flera anledningar för kommuner och länsstyrelser att bilda naturreservat. Inget hindrar kommunen från att bilda ett naturreservat i hela Ryssbergen med stöd av länsstyrelsen. När kommunen uttalar i lokalpressen att naturreservatet är hotat om inte markägaren får bebygga del av urskogen, glömmar man nämna att miljöbalken ger kommunen och länsstyrelsen rätten att bilda naturreservat.

Ryssbergen är unik och behöver hela sin yta för att inte rubba livsviktiga ekosystemtjänster. Sverige har idag knappt 4 % formellt skyddad skog och kommande generationer kommer att drabbas av dagens kortsiktiga vinstinriktade beslut.

Personen anser vidare att en väl fungerande kolsänka i Ryssbergen som kan ta upp koldioxid- och partikelutsläpp från Värmdöleden kommer att gå förlorad i och med exploateringen. Den planerade bullerdämpande verksamhetslängan kommer varken ta upp koldioxid- eller partikelutsläpp från trafiken. Kolsänkan som Ryssbergen utgör får sin kapacitet reducerad med 25 % samtidigt som ett ospecificerat antal fossilburna fordon tillkommer i området.

Den ekologiska ekvationen är oroväckande, då Sverige procentuellt avverkar mer urskog än till exempel Brasilien. Med exploateringsplanerna, tvekar man inte att slutgiltigt skada/utplåna två kulturarv. Birkavägens planerade breddning och anslutning till en genomfartsled innebär dödsstöten för ett område vars kulturarv redan nu är i fara. Det andra hotade kulturarvet är Ryssbergen. Logiken haltar när kommunen marknadsför att tunnelbanan ska minska bilismen samtidigt som man bereder nya breda trafikstråk.

Sverige kan nog bli ensamt i världen om att utplåna en del av en urskog för att anlägga bensinstation, bilhall och McDonalds. Personen anser att detta är kortsiktigt vinstbringande och att kommande generationer kommer att få betala. Det fossila samhället är snart historia och dagens utformning av infrastruktur måste föregripa detta.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. För synpunkter på exploateringsplanerna i Ryssbergen och Birka hänvisas till stadsbyggnadsprocessen.

58. En **privatperson** lämnar samma synpunkter som nr 23 samt framför även att det lär bli trångt på de tillgängligare delarna av reservatet med ett ökat slitage som följd samt att reservatet kommer att bli ett av de mindre i Nacka. I och med att de mest lättillgängliga delarna av Ryssbergen exkluderas från reservatet kommer reservatet att vara olämpligt för handikappade, äldre personer med balans- och/eller rörelseproblem samt för förskolebarn att vistas i.

Vidare anser personen att de solstudier som tagits fram i samband med exploateringsplanerna indikerar att delar av reservatet kommer att beskuggas vissa tider och att detta kan påverka både träd och många andra arter som är knutna till träden negativt.

Enhetens kommentar. Se ovan under rubriken ”Återkommande synpunkter”.

59. En **privatperson** lämnar samma synpunkter som Nätverket rädda Ryssbergen (nr 14) samt framför även att naturreservatets ringa areal genererar ett större markslitage då fler människor kommer att besöka Ryssbergen samtidigt som arealen naturmark minskar om delar av området exploateras. Detta försämrar vissa arters etablerings- och överlevnadsmöjligheter exempelvis olika mossor och marksvampar.

Personen anser vidare att ett naturreservat på endast 13,6 hektar där de mest lättillgängliga delarna exkluderas kommer att leda till mindre yta för rekreation, längre avstånd för att komma ut i skogen samt försämrade upplevelsevärden med ett tio våningshus som sticker upp och skapar både ljud- och synintryck.

Om man bevarar och inkluderar de mest lättillgängliga delarna av Ryssbergen samt lägger ner exploateringsplanerna skulle man få ett avsevärt bättre naturreservat för friluftsliv och rekreation. Reservatet skulle bli ännu bättre om ett bullerplank sattes upp längs Värmdöleden. Bullerplanket skulle också kunna användas som informationsplank för att informera om Ryssbergen och dess värden och arter och varför det är så viktigt att värna den biologiska mångfalden.

Enhetens kommentar. För synpunkter på reservatets avgränsning och konsekvenserna av ett reservat på 13,6 hektar, se svar under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. C-föreskrifterna har kompletterats med ett förbud mot tältning samt mot att *anlägga permanenta eller tillfälliga klätterleder, klättra i berg med hjälp av linor eller liknande aktiviteter*. Inget bullerplank planeras inom reservatet.

60. En **privatperson** lämnar samma yttrande som nr 24 samt anser att det inte känns bra att skövla den lilla och viktiga grönska som vi har kvar i Nacka när de delar av Nacka kommun som redan är exploaterade inte är utnyttjade till max. Det gröna som finns kvar behövs för både djur och människor i en växande stad. Precis

bredvid ska ett av Sveriges mest tätbebyggda områden, Kvarnholmen byggas. Det behövs balans i exploateringen. Vänligen skydda den grönska som finns kvar på Ryssbergen.

Enhetens kommentar. Se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

61. **Barnfamiljer på Kvarnholmen och Vikdalen** har lämnat ett yttrande på detaljplaneförslaget i Ryssbergen med följande *huvudsakliga* synpunkter.

Hela Ryssbergen ska bevaras som naturreservat och detaljplanearbetet ska avbrytas. Personerna anser att det är oacceptabelt att avverka skogen med och höga naturvärden och att redan ianspråktagen mark istället ska bebyggas. Ryssbergen bör bevaras för kommande generationer.

Personerna anser att Nacka gjort ett fantastiskt arbete med fyra fina bostadsområden som tidigare var industriområden, Nacka Strand, Järla, Sickla och Kvarnholmen, där man byggt på ianspråktagen mark. Man kan inte förstå hur den politiska alliansen nu vill avverka en skog med gamla träd och höga nyckelbiotopsvärden. Sverige missar 15 av 16 miljömål som skulle vara uppnådda 2020 och därmed också generationsmålet. En exploatering i Ryssbergen utarmar den biologiska mångfalden och viktiga naturtyper och arter riskerar att försvinna. Skogen bidrar också med flera ekosystemtjänster.

Personerna lyfter också att en exploatering av området ger direkta och påtagliga konsekvenser för barn och unga samt anser att en barnkonsekvensanalys ska utföras. Att avverka en urskog, och bygga bostäder i direkt närhet till en motorväg, med höga buller- och partikelhalter är inte ett steg mot en barnvänligare stad. Personerna anser att Nacka kommun inte följer Barnkonventionen i samhällsplaneringen vilket man anser är mycket anmärkningsvärt.

Exploateringen i Ryssbergen medför oåterkalleliga förluster av naturvärden. De biologiska värdena är utmärkande jämfört med många andra skogar i Stockholms län och nationellt där både gamla träd och död ved är en bristvara. Flera arter kommer att minska eller försvinna helt vid ett genomförande av exploateringen. För alla livsmiljöer finns tröskelvärden där även små förluster av yta kan orsaka dramatiska förluster av antalet arter. Om detaljplanen genomförs påverkas även skogen utanför planområdet negativt genom bland annat ökat slitage, ökad tillförsel av näringsämnen och föroreningar samt genom beskuggning med förlust av både naturvärden och arter som följd.

Samtliga utredningar som gjorts i Ryssbergen har rekommenderat att området bevaras i sin helhet. Trots detta väljer Nacka kommun att planera för bostäder och verksamheter. Ett genomförande av exploateringsplanerna innebär att den gröna

infrastrukturen på Västra Sicklaön minskar och påverkas negativt med minskad livsmiljö och försvärad spridning för många arter som följd.

Exploateringen medför också en stor påverkan på rekreationsvärdena samt ger en förändrad landskapsbild och påverkan på riksintresset för Kust och skärgård. Man bebygger den delen av Ryssbergen som är den mest lättillgängliga och som används mest av inte minst skolor och förskolor. Den planerade bebyggelsen förstör också upplevelsen av orördhet och trolskhet.

Exploateringen innebär också en förlust av viktiga ekosystemtjänster. En naturlig kolsänka försvinner och skogens naturliga förmåga till temperaturregulering och rening av luft och vatten minskar.

Slutligen anser personerna att planen strider också mot flera nationella och kommunala miljömål samt att den MKB som tagits fram i samband med planarbetet har allvarliga brister. Exempelvis saknas frågor som dagvattenhantering, luftföroreningar och rekreativa värden. Det saknas även en alternativbeskrivning av en annan plats som inte innebär en betydande miljöpåverkan.

Enhetens kommentar. Synpunkter på exploateringen i Ryssbergen hanteras separat i stadsbyggnadsprocessen. För synpunkter på reservatets avgränsning, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

62. En **privatperson** som har engagerat sig i nätverket Rädda Ryssbergen ger följande *huvudsakliga* synpunkter.

Personen anser att det är uppenbart att syftet med att inrätta ett naturreservat i Ryssbergen är att möjliggöra en exploatering i området. Kommunen har också valt att bara skydda delar av det som blir kvar av skogsområdet efter exploateringarna. Personen anser att hela Ryssbergen bör skyddas och att det förslag som nu finns inte är ett förslag till skydd utan till exploatering.

Endast 44 % av det område som naturvärdesinventerats i Ryssbergen ingår i reservatet, dels på grund av att delar exploateras, dels på grund av att området väster om Marinstadsvägen har utelämnats. Ett stort antal skyddsvärda arter har hittats i Ryssbergen och flertalet av dessa skulle påverkas negativt om området exploateras i dagsläget eller i framtiden. Flera arter som bara hittats i exploateringsområdena kommer med stor sannolikhet att försvinna från Ryssbergen då det inte finns några andra lämpliga livsmiljöer.

Eftersom området redan idag är välbesökt och mängden besökare troligen kommer att öka är det viktigt att ett så stort område som möjligt bevaras och att det finns lättillgängliga områden att röra sig i. De områden som i förstudien om tillgänglighet pekats ut som lättillgängliga planeras att exploateras.

Föreskrifterna bör utökas med ett förbud mot bergsklättring för att skydda lokaler för den sällsynta rostlummermossan. Mossans förekomst i Ryssbergen har bedömts som skyddsvärd av ordföranden i Mossornas vänner och organismgruppsansvarig för mossor vid SLU Artdatabanken.

Om Nacka kommun bevarar Ryssbergen i sin helhet skulle blandningen av storstad och gammelskog bli unik för Stockholmsområdet. Personen anser slutligen att kommunen vilseleder allmänheten med påståenden om reservatsbildningen och exploateringsplanerna. Bland annat står det på hemsidan för reservatsbildningen att arbete pågår med att göra större delen av Ryssbergen till naturreservat samt på sidan för detaljplanen att nya bostäder och förskola byggs nära naturområdet trots att man planerar att bygga i naturområdet.

Enhetens kommentar. För synpunkter på reservatets avgränsning, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. Ett förbud mot att *anlägga permanenta eller tillfälliga klätterleder, klättra i berg med hjälp av linor eller liknande aktiviteter* har lagts till i föreskrifterna. Enheten har också korrigerat texten på hemsidan för reservatsbildning om att större delen av Ryssbergen planeras för naturreservat.

63. En **privatperson** vill upplysa om att personen hittat ett löst fornyfynd som sannolikt är en del av en bearbetad flinta, i Ryssbergen. Flintan är 3,5 x 2,5 cm och har en vass egg. Personen kommer att förmedla fyndet till länsstyrelsens kulturmiljöenhet. En arkeolog som tittat på fyndet har bedömt att det sannolikt är skapat av människan på stenåldern. Fyndet gjordes på en sådan höjd att den stack upp ur havet för 6000-7000 år sedan, enligt SGU:s karta över strandnivåer.

Fyndplatsen är vid högsta punkten i den del av Ryssbergen som brann 2018. Att flintan är vit kan ha att göra med att den upphettades starkt vid branden. Fler små flintbitar kan finnas.

Personen vill framföra att en detaljerad arkeologisk undersökning bör bekostas i samband med detaljplanen för Ryssbergen. Fyndet av flinta indikerar att det förmodligen funnits en tillfällig eller permanent boplats i Ryssbergen under stenåldern.

Gällande Ryssbergen som helhet förordar personen att hela skogen ska bli naturreservat.

Enhetens kommentar. Yttrande har skickats vidare till projektet som har hand om detaljplanearbetet i Ryssbergen. För avgränsning av reservatet, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan.

64. En **privatperson** lämnar följande *huvudsakliga* synpunkter.

Föreskrifterna bör inkludera ett förbud mot bergsklättring för att skydda den ovanliga rostlummermossan.

Syftet med att bilda ett naturreservat är fel när naturreservatet används för att legitimera en exploatering av 24 % av Ryssbergen. Det föreslagna reservatet kan aldrig bli en kompensation för att en fjärdedel av Ryssbergen exploateras och eftersom själva idén med reservatet är fel bör planerna på reservatsbildningen avbrytas. Kommunen bör istället använda sitt planmonopol för att inte tillåta någon bebyggelse alternativt göra hela området till naturreservat.

I ett av områdena som planeras exploateras har 31 naturvårdsintressanta arter hittats, varav 11 rödlistade. Dessa och andra arter kommer att minska eller försvinna helt vid genomförandet av en detaljplan. Samtliga utredningar som tagits fram i samband med exploateringsplanerna och reservatsbildningen drar slutsatsen att Ryssbergen bör bevaras i sin helhet. Om Ryssbergen även i framtiden ska kunna hysa den stora biologiska mångfald som finns där idag så får inte skogen minska i omfattning. Särskilt inte om också tar i beaktande annan pågående exploatering i centrala Nacka som innebär ytterligare förluster av biologiskt värdefulla områden.

Reservatets begränsade omfattning innebär stora negativa konsekvenser för rekreativvärden, friluftsliv och hälsa då reservatet främst ligger i en nordsluttning med flera uppstickande berghällar och branter. Det nuvarande förslaget innebär att de mest lättillgängliga, plana och låglänta delarna exkluderas från naturreservatet och istället planeras exploateras. Detta leder till sämre tillgänglighet, försämrade upplevelsevärden och en avsevärd försämring av reservatets rekreativvärden.

Ryssbergens förmåga att leverera ekosystemtjänster och behålla sin motståndskraft mot förändringar minskar markant med den begränsade omfattningen på naturreservatet. En naturlig kolsänka försvinner och skogens förmåga till temperaturreglering och rening av luft och vatten minskar när delar av skogen försvinner. Ett naturligt infiltrationsområde som möjliggör ett effektivt och kostnadsfritt omhändertagande av dagvatten i Nacka stad exkluderas från reservatet. Naturreservatets begränsade omfattning i kombination med ett ökat antal invånare kommer att medföra ett ökat slitage på den naturmark som blir kvar.

Ett bevarande av hela Ryssbergen är viktigt för att uppnå en god livsmiljö för alla i närområdet, Sveriges och Nackas miljömål samt FN:s globala hållbarhetsmål. Hur är det politiskt möjligt att bortse från alla utredningar som gjorts som visar på Ryssbergens höga värden och exploaterings negativa påverkan?

Enhetens kommentar. För synpunkter på reservatets avgränsning, se under rubriken ”Återkommande synpunkter” ovan. Ett förbud mot att *anlägga permanenta eller tillfälliga klätterleder, klättra i berg med hjälp av linor eller liknande aktiviteter* har lagts till i föreskrifterna.

Ändringar efter samråd

Uppgifter om reservatet

- Uppgifterna om vilken fastighetsägare som äger vilken fastighet har förtydligats i tabellen.

Föreskrifterna

- B3. Åtgärderna i föreskrift B3 har specificerats och föreskriften har delats i två (B3 och B4). Uttrycket grusade stigar har bytts ut till anlagda grusvägar som stämmer överens med det som står på kartan *Anordningar för friluftsliv*.
- B6 (tidigare B5). Föreskriften har kompletterats med *veteranisering av träd*.
- B11. Tidigare föreskrift D5 som flyttats till B-föreskrifterna och förtydligats.
- C6. Föreskriften har justerats och tältning förbjuds i hela reservatet.
- C7. Uttrycket grusade stigar har bytts ut till anlagda grusvägar som stämmer överens med det som står på kartan *Anordningar för friluftsliv*.
- C8. Föreskriften har kompletterats så att den nya lydelsen blir: *sätta upp skylt, affisch, orienteringskontroller eller liknande anordning annat än tillfälligt i samband med exempelvis föreningsverksamhet, skolverksamhet och tillåtna tävlingar*.
- C9. Ny föreskrift som förbjuder *anläggning av permanenta eller tillfälliga klätterleder, klättring i berg med hjälp av linor eller liknande aktiviteter*.
- C11 (tidigare C10). Föreskriften har förtydligats.
- Under C-föreskrifterna har följande mening lagts till: *Inom reservatet gäller förutom föreskrifterna även andra lagar och bestämmelser, se rubriken Upplysningar*.
- D3. Ny föreskrift. *Va-buvudman får fortsättningsvis göra anslutningar till befintliga va-anordningar. Detta får ske genom borrning. Åtgärderna ska stämmas av med reservatsförvaltare innan de genomförs*.
- D5. Föreskriften har flyttats till B-föreskrifterna (B11) och förtydligats.
- D6. Justerad föreskrift. Texten om att ringmärkning av fågel eller insamling av arter för artbestämning *ska ske i enlighet med övrigt regelverk, exempelvis artskyddsförordningen* har tagits bort. Föreskriften har förtydligats så att det framgår att åtgärderna ska stämmas av med reservatsförvaltare innan de genomförs. En text: *Ovanstående undantag gäller reservatsföreskrifterna. Kommunen upplyser om att oavsett undantag kan prövning enligt andra bestämmelser i miljöbalken eller annan lagstiftning erfordras* har lagts till under D-föreskrifterna.
- D7. Ny föreskrift. *Nyetableringar och underhåll av sjösäkerhetsanordningar samt underhåll av objekt utpekade som riksintresse för sjöfarten eller andra objekt väsentliga för sjöfarten*.
- D8. Ny föreskrift. *Avledning av renat dagvatten från detaljplaneområdet Ryssbergen får ske till våtmarken som ligger centralt i reservatet. Vattnet ska vara renat enligt kommunens anvisningar och våtmarken har i sig inte en reningsfunktion*.

Beskrivning av området

- Texten har kompletterats med upplevelsevärden av orördhet och trolskhet.

Ärendets beredning

- Texten har kompletterats med inkomna synpunkter och justeringar efter samrådet.

Reservatets avgränsning

- Texten har kompletterats.

Skötselplanen

- Vedspik och kortskaftad ärgspik som tidigare stod under rubriken svampar i artlistan i tabell 1 i skötselplanen har flyttats in under rubriken *Lavar*.
- Texten under rubriken *Generella riktlinjer* har förtydligats för att tydliggöra att skötselåtgärder i reservatet ska utföras varsamt. Detta har även förtydligats under några av skötselområdena.
- Under rubriken *4. Lövskog* har beskrivningen kompletterats med att det ska ledas dagvatten dit från bebyggelseområdet.
- Under rubriken *Anordningar för friluftslivet* har bevarandemålet kompletterats samt några av åtgärderna förtydligats.
- Under rubriken *Anordningar för friluftslivet* har det förtydligats att *Stigar som utsätts på hårt slitage kan förstärkas med flis eller spänger i syfte att bevara naturvärden och kanalisera besökare för att begränsa slitage i naturmarken.*

Kartor

- *Skötselområden*. En symbol för brandfältet har lagts in i kartan.
- *Anordningar för friluftsliv*. Grusad gångväg har bytt namn till anlagd grusväg och symbolen har förtydligats i kartan. Spängerna har markerats med orange färg i kartan och anslutningspunkten till detaljplaneområdet justerats. Tillkommande stig har markerats med röd färg.

Kristina Petterqvist
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Anna Herrström
Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

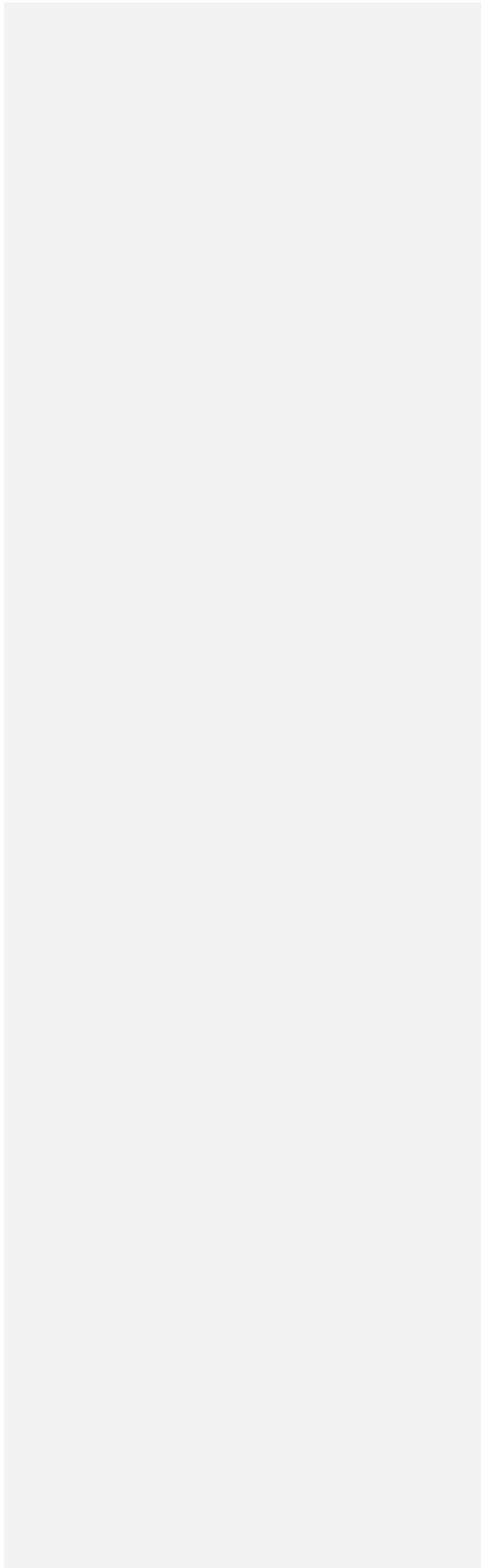

RYSSBERGENS NATURRESERVAT

Föreskrifter – Avgränsning – Skötselplan

~~Beslutshandling~~ ~~Beslutshandling~~ 202+2-0+1-23|1

Kommentar [ES1]: Dubbelkolla datum

Dnr NTN 2020/212
Dnr KFKS 2021/487

Beslut om bildande av Ryssbergens naturreservat i Nacka kommun

Nacka kommuns beslut

Nacka kommun beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat. Reservatets namn ska vara Ryssbergens naturreservat.

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Nacka kommun bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning. Förvaltare för naturreservatet ska vara Nacka kommun, natur- och trafiknämnden, i enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden är tillsynsmyndighet.

Beslutet riktar sig till allmänhet, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden inom reservatsområdet berörs.

Uppgifter om reservatet

Namn	Ryssbergens naturreservat
Kommun	Nacka
Naturvårdsregister-ID	2055382
Socken	Nacka
Naturgeografisk region	Svealands sprickdalslandskap (24)
Läge	Reservatet ligger på norra Sicklaön, söder om Kvarnholmen och cirka 1,5 km väster om Nyckelvikens naturreservat.
Fastigheter inom området (fastighetsägare)	Del av fastigheterna Sicklaön 13:2 (KF Sicklaön 13:2 i Nacka ABPEFAB), Sicklaön 13:3 (Nacka Mark Exploatering Kb) och Sicklaön 39:1 (Nacka Mark Exploatering KB genom Ryssbacken Förvaltning Hb). Marken kommer att förvärvas av Nacka kommun efter att reservatet bildats.
Areal	13,6 hektar

Kommentar [ES2]: Byt fastighetsägare

Syftet med naturreservatet

Syftet med Ryssbergens naturreservat är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets hällmarkstallskogar, bergbranter med gamla tallar samt lövdominerade skogspartier med hassel, ek och grova aspar ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarande av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att skogen i huvudsak får utvecklas fritt. På vissa platser genomförs naturvårdande skötsel såsom frihuggning av gamla träd, utglesning av stamtäta grupper med löv och yngre tall samt skapande av död ved. Biologiska värden ska stärkas och skogens strukturer bevaras och utvecklas. Vidare ska syftet tillgodoses genom information samt vid behov skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar och utmärkning av stigar och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Friluftsanordningarna ska ha en kanaliseringseffekt och samordnas med bevarande av områdets höga naturvärden. Vid utveckling av området ska funktioner för biologisk mångfald, ekologiska spridningsvägar och ekosystemtjänster prioriteras.

Föreskrifter

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Nacka kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. avverka eller skada träd och buskar eller utföra annan skoglig åtgärd,
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
3. gräva, spränga, borra, schakta, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning,
4. uppföra byggnad, mast, torn eller annan anläggning,
5. anlägga väg, parkering eller asfaltera befintlig grusväg,
6. dra fram ledning i mark, berg eller luft,
7. kalka, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
8. anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar, husbilar eller andra fordon och maskiner,
9. anlägga belysning,
10. anordna alla typer av upplag, inklusive snöupplag, annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel,

11. införa för området främmande växter eller djur,
12. sätta upp skylt, affisch eller liknande anordning.

Utan naturreservatsförvaltarens tillstånd är det förbjudet att:

13. renovera och gräva om befintliga markledning,ar,
14. upprätta tillfälliga körvägar vid reparation och underhåll av ledning eller vid reparation och underhåll av Kvarnholmstunneln.

Undantag från föreskrifterna anges i punkt D nedan.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare, arrendatorer och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas att tåla följande anordningar och åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatets gränser och stigar samt uppsättning av reservatsskyltar och övriga upplysningsskyltar,
2. anläggning och underhåll av sittplatser, bänkbord, spänger, trätrappor och grillplatser,
3. underhåll av anlagda grusvägar, vid behov flytt av stenar och utläggning av flis vid den tillkommande stigen från Ryssbergens detaljplaneområde upp till Hjässan,
4. stigar som utsätts för hårt slitage kan vid behov förstärkas med flis eller träspänger,
5. anläggning och underhåll av mindre utsiktstorn eller plattform i trä vid Hjässan,
6. naturvårdande skötsel såsom gallring, röjning, frihuggning, ringbarkning, randbarkning, veteranisering av träd, kvarlämnande och skapande av död ved samt slätter,
7. underhåll av kulturhistoriska lämningar,
8. åtgärder i syfte att minska utbredning samt förebygga etablering och spridning av invasiva främmande arter,
9. provtagningar eller undersökningar av växt- och djurarter samt övriga naturförhållanden i reservatet,
10. uppsättning och kontroll av fågelholkar, fladdermusholkar, insektsfällor eller liknande åtgärder,
11. träd som fallit över stig eller väg får kapas och hindrande stamdelar flyttas och lämnas i reservatet. Träd eller grenar som riskerar att falla över välanvända stigar och vägar eller fast egendom får fällas eller beskäras.

Åtgärderna beskrivs närmare i gällande skötselplan.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. gräva, hacka, borra, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jord eller sten,
2. fälla eller skada levande eller döda träd eller buskar,
3. skada vegetation genom att gräva upp växter eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar,
4. göra upp eld annat än på anvisad grillplats,
5. medföra okopplad hund,
6. tälta,
7. cykla annat än på anlagda grusvägar,
8. sätta upp skylt, affisch, orienteringskontroller eller liknande anordning annat än tillfälligt i samband med exempelvis föreningsverksamhet, skolverksamhet och tillåtna tävlingar,
9. anlägga permanenta eller tillfälliga klätterleder, klättra i berg med hjälp av linor eller liknande aktiviteter.

Utan naturreservatsförvaltarens tillstånd är det förbjudet att:

10. anordna större tävlingar, marknader, event eller liknande verksamheter med fler än 100 personer, med undantag för aktiviteter som ordnas av skolor och förskolor för dess elever,
11. utföra enstaka vetenskaplig undersökning eller studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurliv eller påverka artens fortlevnad lokalt i området.

Inom reservatet gäller förutom föreskrifterna även andra lagar och bestämmelser, se rubriken *Upplysningar*.

D. Undantag från föreskrifterna

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för följande:

1. reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som behövs för reservatets skötsel och som anges i föreskrifterna B1-B11,
2. innehavare av ledning får utföra normalt underhåll av befintlig ledning och ledningsgata samt akut reparation av ledning. Vid akut reparation av ledning får vid behov en tillfällig körväg upprättas. Körvägen ska anpassas så att påverkan på naturvärden och friluftsliv minimeras. Tillstånd för körvägen ska sökas i efterhand enligt föreskrift A14, om skadan sker vardag under arbetstid ska reservatsförvaltaren om möjligt kontaktas innan körvägen upprättas. Marken ska i möjligaste mån återställas.
3. va-huvudman får fortsättningsvis göra anslutningar till befintliga va-anordningar. Detta får ske genom borrhning. Åtgärderna ska stämmas av med reservatsförvaltare innan de genomförs.

4. underhåll och reparation av Kvarnholmstunneln och för tunneln tillhörande anläggningar,
5. pågående verksamheter och underhåll av befintliga anläggningar som omfattas av officialrätter eller inskrivna servitut,
6. ringmärkning av fågel eller att i vetenskapligt syfte samla in arter för artbestämning, åtgärderna ska stämmas av med reservatsförvaltare innan de genomförs,
7. nyetableringar och underhåll av sjösäkerhetsanordningar samt underhåll av objekt utpekade som riksintresse för sjöfarten eller andra objekt väsentliga för sjöfarten,
8. avledning av renat dagvatten från detaljplaneområdet Ryssbergen får ske till våtmarken som ligger centralt i reservatet. Vattnet ska vara renat enligt kommunens anvisningar och våtmarken har i sig inte en reningsfunktion.

Ovanstående undantag gäller reservatsföreskrifterna. Kommunen upplyser om att oavsett undantag kan prövning enligt andra bestämmelser i miljöbalken eller annan lagstiftning erfordras.

Upplysningar

Reservatsbeslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft med undantag för de föreskrifter som meddelats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, vilka gäller omedelbart även om de överklagas.

Nacka kommun får meddela dispens från föreskrifterna enligt 7 kap. 7 § miljöbalken. Dispens får endast ges om det finns särskilda skäl.

Förutom naturreservatets föreskrifter gäller i området bland annat;

- Terrängkörningslagen (1975:1313) som reglerar körning i terräng med motordrivna fordon (även eldrivna). Till terräng räknas allt utanför vägmark, till exempel skogsmark, ångar, stränder, motionsspår, stigar och traktorvägar.
- Strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 15 § miljöbalken som omfattar stora delar av reservatet och gäller både på land och i vatten.
- Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).
- Allemansrätten som ger alla rätt att vistas i skog och mark men som också kräver att hänsyn tas till natur och djurliv. Observera att allemansrätten begränsas av de föreskrifter som gäller i reservatet.
- Kulturmiljölagen (1988:950), enskilda såväl som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks och begränsas.
- Förbud mot nedskräpning enligt 15 kap. 30 § miljöbalken.

Skäl för beslutet

Beskrivning av området

Reservatet karaktäriseras av mycket gammal skog av främst tall men det finns även inslag av ek, hassel, björk och asp samt mindre inslag av lind, rönn, sälg och gran. Skogen är varierad med magra hållmarker, branter och fuktigare partier. Den största delen utgörs av en komplex barnaturskog med mycket gamla tallar och en stor mängd död ved i olika nedbrytningsstadier. Skogen har en lång kontinuitet på flera hundra år vilket har skapat förutsättningar för ett stort antal naturvårdsarter, varav flera är rödlistade. Naturområdet mellan Svindersviks gård och Östra Vikdalen ligger i anslutning till Nacka-Värmdökilen och är en ekologisk värdekärna, ett område med höga biologiska värden. Naturreservatet utgör cirka 40 % av värdekärnan och är en viktig spridningslänk i öst-västlig och nord-sydlig riktning, främst för barrskogslevande arter men även för arter knutna till gammal ädellövskog. Nästan hela reservatet har högsta eller höga naturvärden och cirka hälften av reservatet utgörs av en nyckelbiotop, klassad som barnaturskog av Skogsstyrelsen.

I reservatet finns många arter kopplade till gamla träd, död och bränd ved, och det finns en rik insektsfauna. Artfynden av insekter innefattar bland annat vallrovfluga (VU), skarptandad barkborre (NT), reliktböck (NT), bronspraktbagge (NT), mattblombagge (NT), plattad lövvedborre (NT), skeppsvarvsfluga (NT), aspvedgnagare samt timmertickgnagare (NT). Fynd har också gjorts av skarptandad barkborre (NT), vilket är ett nytt landskapsfynd för Sörmland. I juni 2018 brann tre områden norr om Värmdöleden, en del i reservatet och två delar i den omgivande naturmarken. Efter branden har sex brandberoende arter som har sina huvudförekomster på färsk brandfält samt ett 20-tal brandgynnade arter påträffats. Bland dessa återfinns exempelvis sotsvart praktbagge, liten brandlöpare, brandsvartlöpare och ragghornig kamklobagge (EN).

Andra sällsynta eller på ett annat sätt intressanta arter som förekommer i reservatet är axveronika (NT), ekticka (NT), oxtungssvamp (NT), talticka (NT), grovticka, rävticka, vedtrappmossa (NT), guldpuddrad spiklav, kruskalkmossa och brandskiktdyna. Blåmossa och vågig sidenmossa förekommer och indikerar en kontinuitet av gammal skog. Sju arter av fladdermöss har påträffats, varav två rödlistade, brunlångöra (NT) och nordfladdermus (NT). Flera rödlistade fågelarter har också observerats, bland annat grönsångare (NT), mindre hackspett (NT), duvhök (NT), spillkråka (NT) och tornseglare (EN). Det är okänt om några av arterna ovan häckar i reservatet.

Ryssbergen är välanvänt av boende, föreningar, skolor och förskolor i Nacka. Flera mindre stigar finns i området och på vissa ställen är marken hårt sliten. Delar av skogen används frekvent av såväl skolungdomar som förskolebarn, bland annat för orientering, lek och friluftaktiviteter. Välbesökta platser är utsiktspunkten på Hjässan, några mindre utsiktspunkter inom reservatet och planare områden där spår finns av lek. I delar av Ryssbergen finns upplevelsevärden som kan kopplas till orördhet och trolska naturmiljöer, där det finns lite spår av mänsklig aktivitet och där ljudnivån från omgivande vägar och bebyggelse är lägre. Begreppet används bland annat i beskrivningar av upplevelsevärden i Nacka-Värmdökilen.

Inom reservatet finns två kulturhistoriska lämningar; en fyndplats för en bit slagen kvarts, som påträffades i markytan efter skogsbranden 2018, samt ett område med militära lämningar. Det senare ligger kring bergsplatåerna vid Hjässan med utblick över Stockholms inlopp och består av minst tre pjäsvärn, ett flertal stridsvärn, terrasseringsar, husgrunder, vägbankar och utfyllnader av sten. De militära lämningarna är troligen från tidigt 1900-tal.

Större delen av reservatet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården, Stockholms farled och inlopp, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Ärendets beredning

Den 27 april 2011 beslutade miljö- och stadsbyggnadsnämnden att inrättandet av Ryssbergens naturreservat skulle påbörjas under 2012. I den reviderade översiktsplanen från

2018 finns området med som pågående reservatsbildning. Inför bildandet av naturreservatet samt i samband med detaljplaneläggningar av området söder om reservatet har ett flertal inventeringar genomförts; bland annat naturvärdesinventeringar och inventeringar av fladdermöss, insekter och fåglar. En mindre workshop med natur- och friluftsföreningar genomfördes den 8 juni 2020. Arbetet med att ta fram ett förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan har skett under 2020.

Förslaget till naturreservat har sänts på samråd till fastighetsägare, övriga sakägare och myndigheter i enlighet med 24-26 §§ förordningen om områdesskydd m.m. Förslaget sändes också till kommunala nämnder och aktiva föreningar i Nacka kommun. Samrådet genomfördes perioden 15 januari – 15 mars 2021. Vid samrådet inkom totalt 145 yttranden, varav 123 från privatpersoner. [Enligt beslut i NTN 2021-11-23 skickades samrådshandlingar ut till ny ägare av bolaget som äger fastighet Sicklaön 13:2. Ett yttrande inkom i december 2021.](#)

Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen vill i huvudsak se att reservatet utökas till att omfatta hela området mellan Svindersviken och väg 222. Reservatet skulle då innefatta hela nyckelbiotopen och även de naturvärdesobjekt som klassificerats av Skogsstyrelsen samt hela den militära anläggningen. Länsstyrelsen har även några mindre synpunkter på föreskrifterna och skötselplanen. Sjöfartsverket vill att det ska vara möjligt att fortsättningsvis sätta upp och underhålla sjösäkerhetsanordningar. Nacka vatten och avfall har synpunkter på möjligheter att ansluta va-ledningar samt avleda dagvatten till reservatet. Fastighetsägarna har synpunkter på ersättningsfrågor (KFF) och gränsdragningar samt vissa av föreskrifterna (Nacka Mark Exploatering Kb). Kommunstyrelsen vill att föreskrifterna ska möjliggöra ytterligare åtgärder som är till gagn för reservatets syften, exempelvis utegym. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden vill bland annat att föreskrifter och skötselplan ska förtydligas för att kanalisera besökare och minska slitage samt påpekar att uppföljande inventeringar av naturvärdena kan behövas.

Synpunkterna från föreningar och privatpersoner handlade i huvudsak om att man vill att reservatsbildningen ska avbrytas och göras om så att hela den ekologiska värdekärnan på cirka 30 hektar ingår i reservatet. Majoriteten av yttrandena lyfter fram vikten av att bevara ett större område som naturreservat för att inte riskera att utarma den rika biologiska mångfald som finns i Ryssbergen idag, även inom reservatet. Det framhävs också att ett reservat på endast 13,6 hektar innebär negativa konsekvenser på den gröna infrastrukturen, områdets förmåga att leverera ekosystemtjänster, tillgängligheten för rekreation och friluftsliv samt försvårar möjligheten att uppnå lokala, regionala, nationella och globala miljömål. Flera vill även se ett förbud mot tältning och klättring.

Efter samrådet har förtydliganden och tillägg gjorts i föreskrifterna, exempelvis har tältning och klättring förbjudits, B-föreskrifterna har förtydligats och undantag för sjösäkerhetsanordningar, anslutning av va-ledningar samt avledning av dagvatten gjorts. Mindre justeringar har även gjorts i skötselplanen med förtydligande av tillhörande kartor.

Synpunkter på fastighetsägarfrågor hanteras i en separat process. Reservatets avgränsning har inte ändrats.

Reservatets avgränsning

Reservatets avgränsning är gjord så att den följer planerade detaljplanegränser för Ryssbergen och Kvarnholmens trafikplats och verksamhetsområde i söder samt håller ut cirka 20 meter från dagens vägbanekant för Värmdöleden. I väster ligger reservatsgränsen utanför detaljplanen för Sicklaön 13:1 m.fl. Nacka Marinstad i Svindersviken eftersom kommunen bedömer att detaljplanelagd vägmark inte bör vara med i reservatet. Gränsen har också dragits så att exempelvis höga bergsskärningar inte omfattas av reservatet. I norr går gränsen söder om strandpromenaden längs med Svindersviken och med en buffert på minst fem meter till den synliga brokonstruktionen för Svindersviksbron, detta för att underlätta framtida skötsel och renovering av anläggningarna. I väster hålls en buffert på tre meter från fastighetsgräns och i söder en buffert på minst 20 meter från öppningen till Kvarnholmstunneln.

Kommunens bedömning

Ryssbergen är ett kärnområde för biologisk mångfald med mycket höga naturvärden. Områdets gamla barrnaturskogar, hållmarkstallskogar och blandskogar har en lång kontinuitet med många äldre träd, rikligt med död ved samt en mängd naturvårdsarter, varav flera är rödlistade. Sedan branden 2018 har naturvärdena ökat ytterligare och flera ovanliga insektsarter knutna till brand har påträffats. En exploatering eller avverkning av området skulle innebära stora negativa konsekvenser för biologisk mångfald och för de ekologiska spridningssambanden på västra Sicklaön. Nacka kommun gör därför bedömningen att Ryssbergen bör skyddas som naturreservat. Inom reservatet finns reglerande, stödjande samt kulturella ekosystemtjänster. Ett skydd av området bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsmålen *Ett rikt växt- och djurliv* och *Levande skogar*.

Förenlighet med översiktsplan, detaljplan och hushållningsbestämmelserna

Naturreservatet är förenligt med vid tiden för beslutet gällande översiktsplan (fastställd 2018) där Ryssbergen anges som ett område där reservatsbildning pågår. I beskrivningen anges att större delen av området mellan Svindersviks gård och bebyggelsen i Östra Vikdalen planeras bli naturreservat men att exakt avgränsning inte är helt klarlagd.

I reservatet ingår delvis detaljplanen för förbindelsen mellan Kvarnholmen och Nacka centrum (DP 535). De delar av detaljplanen som ligger inom reservatsgränsen har bestämmelserna park, natur, gångstig samt huvudgata tunnel. Ett litet område omfattar kvartermark, E-område, med användningen rökgasschakt. Ingen bilväg ovan mark finns i reservatet. Reservatsbildningen bedöms inte strida mot detaljplanens syfte som är att möjliggöra en tunnelförbindelse och bevara naturen ovan mark.

Inom reservatet gäller 100 meter strandskydd från Svindersviken. Nacka kommun bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken.

Intresseprövning

Nacka kommun har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken gjort bedömningen att naturreservatet inte går längre i inskränkningen av enskilds rätt att använda mark och vatten än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hur man överklagar

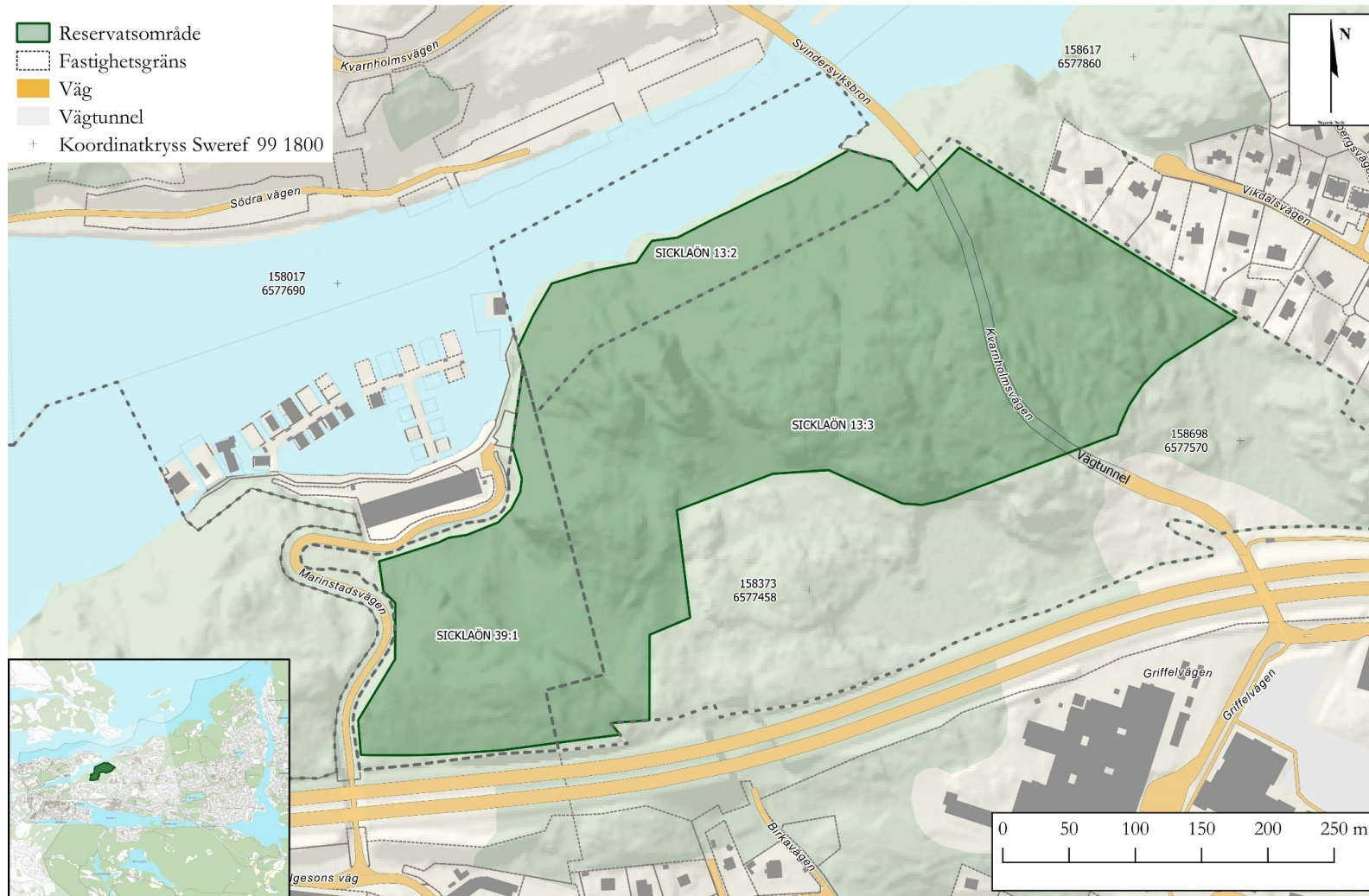
Detta beslut kan överklagas hos Länsstyrelsen i Stockholms län, se bilaga 3.

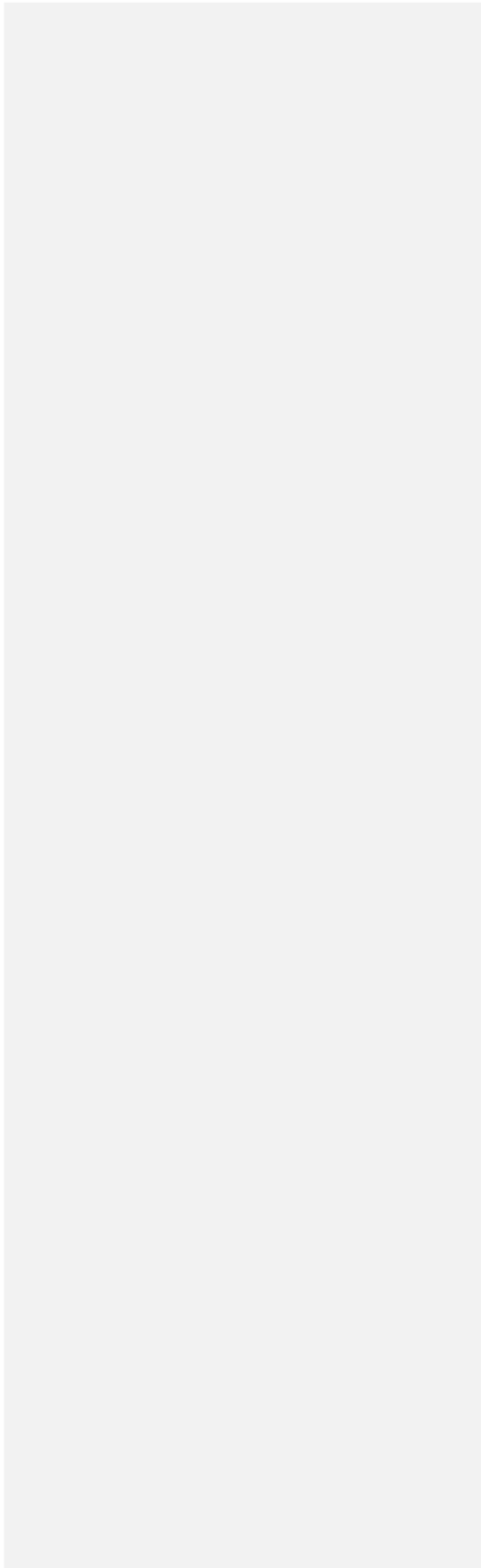
Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar

Beslutskarta

- Reservatsområde
- Fastighetsgräns
- Väg
- Vägtunnel
- + Koordinatkruss Sweref 99 1800

SKÖTSELPLAN

Innehåll

A. ALLMÄN BESKRIVNING	2
Beskrivning av reservatet	2
Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning	2
Historisk markanvändning	3
Biologiska bevarandevärden	4
Byggnader och anläggningar	10
Värden för friluftslivet	10
B. PLANDEL	11
Syfte	11
Generella riktlinjer	11
Skötselområden	12
1. Barrskog (cirka 3,6 hektar)	12
2. Blandskog (cirka 1,8 hektar)	13
3. Hällmarkstallskog (cirka 7,6 hektar)	14
4. Lövskog (cirka 0,4 hektar)	16
5. Igenväxningsmark (cirka 0,1 hektar)	17
Kulturhistoriska lämningar	17
Anordningar för friluftslivet	18
Jakt	21
Utmärkning av reservatets gräns	21
Dokumentation och uppföljning	21
Revidering	21

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Beskrivning av reservatet

Biotoper	Barrskog	3,6 hektar
	Blandskog	1,8 hektar
	Hällmarkstallskog	7,6 hektar
	Lövskog	0,4 hektar
	Igenväxningsmark	0,1 hektar
Varav Natura2000-naturtyper	Västlig taiga	8,2 hektar

Bevarandevärden

Biotoper	Äldre barr- och hällmarkstallskog och blandskogsmiljöer med ädellöv och hasselinslag.
Arter/grupper	Arter knutna till gammal tallskog, ädellöv, brandfält och död ved.
Strukturer/funktioner	Gamla grova träd, död ved i olika nedbrytningsstadier, bränd ved, träd med brandljud.
Kulturhistoria	Kulturhistoriska lämningar.
Friluftsliv	Tätortsnära naturområde för friluftslivet.

Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning

Ryssbergens naturreservat ligger på den norra delen av Sicklaön i Nacka kommun. I väster gränsar reservatet till naturområdet kring Svindersviks gård och i öster till Östra Vikdalens villabebyggelse. Söder om reservatet ligger väg 222 och området för de pågående detaljplanearbetena med Ryssbergen och Kvarnholmens trafikplats och verksamhetsområde. I norr ligger Svindersviken.

Reservatet är regionalt viktigt då det ligger i anslutning till Nacka-Värmdökilen och utgör en viktig del av den gröna infrastrukturen mellan Nyckelvikens naturreservat, Henriksdalsberget, Kvarnholmen och södra Djurgården samt Svindersvik och Svindersberg. Området är en del av spridningssambandet för främst barrskogslevande arter både i nord-sydlig riktning och i öst-västlig riktning samt för arter knutna till gammal ädellövskog. Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till hällmarkstallskogar, brandpåverkad skog, gamla barrdominerade skogar med mycket gamla tallar samt till ek- och hasseldominerade lövskogspartier. Reservatet utgör en dryg tredjedel av ett större sammanhängande område med höga naturvärden på cirka 30 hektar.

Inom reservatet finns cirka 7,9 hektar av en av Skogsstyrelsen registrerad nyckelbiotop. Den utgör över hälften av reservatets yta. Nyckelbiotopen anges som barrnaturskog med ett stort inslag av senvuxna träd, rikligt med grova träd, värdefull kryptogamflora och lägre fauna samt med en riklig frekvens av gammal tall och tämligen gott om lågor och torrträd.

Rekreativvärdet i reservatet är högt, då dess naturmiljö ger möjlighet till såväl fysisk aktivitet som återhämtning i en variationsrik miljö med utblickar över Svindersviken och Strömmen.

Historisk markanvändning

Ryssbergen, eller Ryssbacken som området också kallats, bestod förr av ett större skogsområde än idag. På häradsekonomiska kartan från 1859–1934 kan man se att området kring Ryssbergen mestadels bestod av barrskog med inslag av lövskog och några blöta partier (figur 1). De södra delarna är nu till stor del bebyggda, men det norra området mellan Östra Vikdalen och Svindersvik finns fortfarande kvar. Området är kuperat och skogsbruket har varit mycket begränsat.

Figur 1. Utsnitt ur häradsekonomiska kartan (1859–1934), kartblad J112-75-20. Området kring Ryssbergen bestod mestadels av barrskog (stjärnor) med inslag av lövskog (ringar) och några blöta partier (rastrerat). Källa: Lantmäteriets öppna geodata, licens Creative Commons, CCO.

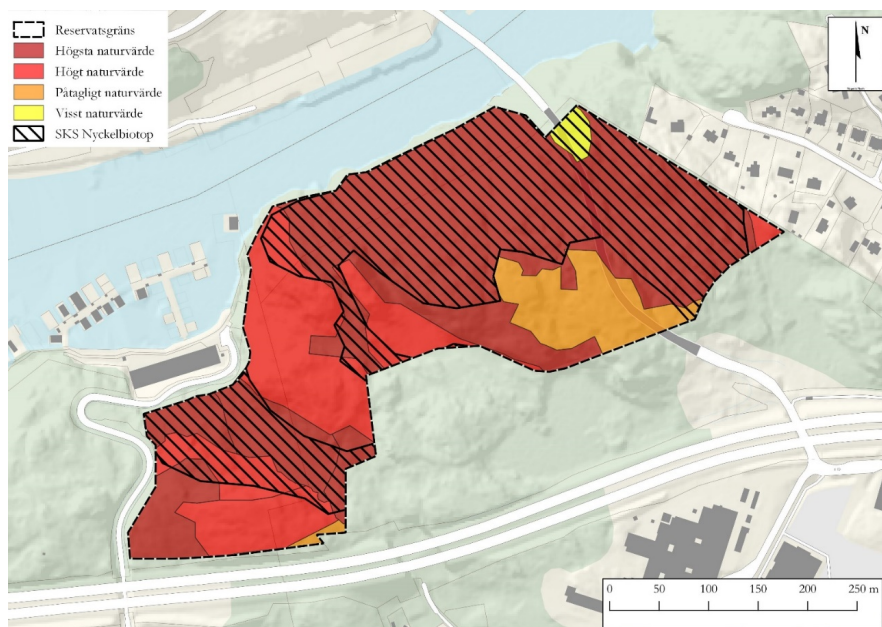
Namnet Ryssbergen kommer från Ryssviken i Svindersvik och kan troligtvis härledas till de ryssar som ankrade sina båtar i viken i väntan på förtullning vid Stora Sjötullen med tullhus

på Blockhusudden (muntlig kommunikation Johan Aspfors). Vid Ryssbacken fanns i slutet på 1800-talet en importhamn för olja och stora källare byggdes för förvaring av fotogenfat. Ryssbacken och Dockan i Svindersviken blev några av de första platserna som försedde Stockholm med fotogen och andra produkter som kunde framställas av oljan.

Kring reservatets högsta punkt på den så kallade Hjässan finns ett område med militära anläggningar, troligen från tidigt 1900-tal (muntlig kommunikation Kjell Andersson). Bland annat finns här murade luftvärn som är riktade norrut mot Stockholms inlopp. Anläggningarna användes fram till mitten av 1950-talet men revs sedan på 60-talet (muntlig kommunikation Per Johansson). Värnen är idag igenfyllda med sten.

Biologiska bevarandevärden

Skogen präglas av att en längre tid ha stått orörd och i princip hela reservatet har höga eller högsta naturvärde (figur 2). Speciellt för Ryssbergen är det stora antalet mycket gamla tallar och den rikliga mängden död ved, både torrträd och lågor, i olika nedbrytningsstadier. Den döda veden är viktig för insekter, fåglar, svampar och andra organismer som söker föda eller kräver döda träd att växa på eller leva och fortplanta sig i. Skogen har en flera hundra år lång kontinuitet, vilket har skapat livsförutsättningar för en mängd rödlistade arter, signalarter och andra naturvårdsintressanta arter (tabell 1).

Figur 2. Naturvärdeskartan från Calluna AB:s inventeringar 2016–2019 (SIS standard) samt redovisning av Skogsstyrelsens utpekade nyckelbiotop (rastretad).

Naturen i reservatet är variationsrik. Stora delar av skogsområdet är flerskiktat med komplex barrskogsstruktur. Reservatet har höga biologiska värden, främst i hållmarkstallskogen med gamla tallar där många träd är äldre än 300 år. Många grova träd med pansarbark förekommer. Här finns också bördiga svackor med förekomst av hassel, gammal ek och fuktigare stråk som domineras av asp och björk. Reservatet är kuperat och i norr sluttar barrskogen brant ner mot Svindersviken. Drygt hälften av reservatet utgörs av Natura 2000-naturtypen västlig taiga.

Stora delar av området bär spår av äldre bränder i form av levande tallar med brandljud. 2018 brann tre områden i Ryssbergen, varav ett på cirka 1,7 hektar finns inom reservatet. Branden ökade generellt naturvärdena i området och här finns nu en stor mängd brandskadade tallar och en rik insektsfauna av brandberoende och brandgynnade arter. Sex arter som har sina huvudförekomster på färska brandfält har påträffats liksom ett 20-tal arter som är starkt gynnade av brand. Ett av de intressantare fynden är den ovanliga och starkt hotade arten ragghornig kamklobagge. Fynd har även gjorts av de typiska brandberoende arterna sotsvart praktbagge, liten brandlöpare, fuktbaggen *Henoticus serratus* samt brandsvartlöpare. En del av de arter som påträffats och är starkt gynnade av brand kan även vara vanliga i obrända skogsmiljöer, exempelvis brun barkbock, vanlig snytbagge och blå praktbagge.

Andra insektsarter som finns i reservatet är bland annat de rödlistade arterna skarptandad barkborre, vallrovfluga, timmerticknagare, matt blombagge och plattad lövvedborre. Utöver dessa har flera andra intressanta arter påträffats, bland annat har granbarknagare, mindre mörkborre, vågbandad barkbock, åttafläckig praktbagge, rödhalsad svartbagge, myskbock och tiofläckig vedsvampbagge hittats precis utanför reservatet. Den stora mängden död ved kommer att gynna vedlevande insekter under en lång tid framöver.

I reservatet finns en mångfald av mossor, lavar och svampar som för sin överlevnad är beroende av gamla träd och död ved. Exempelvis har fynd gjorts av grovticka, vedtrappmossa, ekticka, oxtungssvamp och rävticka. Svampen brandskiktdyna växer på brända björkar, och kan bara etablera sig efter bränder. Den utgör viktig föda för många specialiserade insektsarter. Taltickan förekommer frekvent och har en stabil population i området. Blåmossan som är en indikator på en längre tids kontinuitet och stabila förhållanden finns spridd i reservatet.

Sju fladdermusarter, varav två rödlistade, har påträffats i Ryssbergen vid inventeringar utförda under 2017–2020. Dominerande arter vid inventeringarna var nordfladdermus och dvärgpipistrell. Arterna gråskimlig fladdermus, brunlångöra och större brunfladdermus, påträffades endast under sensommaren, då artrikedomen av fladdermöss var som störst och fladdermössen är mindre knutna till kolonier. Reservatets gamla grovbarkade träd med sina håligheter och barksprickor erbjuder gott om möjliga boplatser för fladdermössen.

Bland kräldjuren har endast kopparödla påträffats, även om det troligen också finns snok och huggorm i området.

Flera fågelarter som är beroende av en komplex skogsstruktur med hög kvalitet och storlek, exempelvis duvhök, tofsmes och kungsfågel, har påträffats i Ryssbergen. Andra fågelarter som lever i barrskogen såsom blåmes, nötvecka, större hackspett och spillkråka har observerats samt mindre hackspett och gröngöling, arter som är mer typiska för lövskogen. Utöver dessa har de rödlistade arterna tornseglare, kråka och grönsångare observerats. Det är okänt om någon av arterna ovan, förutom större hackspett, häckar i reservatet.

Figur 3. Några av de insekter som påträffades under Callunas inventering av brandinsekter i Ryssbergen 2018–2019. Överst från vänster: ragghornig kamklobagge *Hymenophorus doublieri*, skarptandad barkborre *Ips acuminatus* och klubbhornsbaggen *Trichonyx sulciollis*. Nederst från vänster: Sotsvart praktbagge *Melanophila acuminata*, liten brandlöpare *Sericoda quadripunctata* och åsryggbaggen *Arrhenopeplus tesseraula*. (Foto: Calluna AB).

Rödlistade arter, signalarter och andra naturvårdsarter

Ryssbergens naturreservat är väl inventerat och många naturvårdsintressanta arter har identifierats. I tabell 1 nedan anges signalarter och rödlistade arter som observerats i reservatet. Där listas även andra naturvårdsarter. Tabellen bygger på de inventeringar som listas i källförteckningen samt på utdrag från Artportalen.

Tabell 1. Rödlistade arter (2020 års rödlista), signalarter och andra naturvårdsarter som påträffats i naturreservatet. Fynden kommer från inventeringarna som listas i källförteckningen samt från Artportalen. Rödlistekategorier: NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = akut hotad. S = signalart enligt Skogsstyrelsens bok *Skyddsvärd skog* från 2019. * = arter som har hittats inom detaljplancmrådena söder om reservatet men inte påträffats i reservatet.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödlistad/signalart/Övrigt
FLADDERMÖSS		
<i>Eptesicus nilssonii</i>	Nordfladdermus	NT
<i>Myotis daubentonii</i>	Vattenfladdermus	
<i>Myotis mystacinus/brandtii</i>	Mustasch-/tajgafladdermus	
<i>Nyctalus noctula</i>	Större brunfladdermus	
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Dvärgpipistrell	
<i>Plecotus auritus</i>	Brunlångöra	NT
<i>Vespertilio murinus</i>	Gråskimlig fladdermus	
FÅGLAR		
<i>Accipiter gentilis</i>	Duvhök	NT
<i>Apus apus</i>	Tornseglare	EN
<i>Corvus corone</i>	Kråka	NT
<i>Dendrocopos minor</i>	Mindre hackspett	NT
<i>Dryocopus martius</i>	Spillkråka	NT
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Grönsångare	NT
KRÄLDJUR		
<i>Anguis fragilis</i>	Kopparödla	
INSEKTER		
Fjärilar		
<i>Hipparchia semele</i>	Sandgräsfjäril	
Skalbaggar		
<i>Ampedus balteatus</i>		Starkt brandgynnad
<i>Ampedus sanguineus</i>		Starkt brandgynnad
<i>Arhopalus rusticus</i>	Brun barkbock	Starkt brandgynnad
<i>Aromia moschata*</i>	Myskbock*	S (gamla triviallövträd och triviallövskogar)
<i>Arrhenopeplus tesseraula</i>		Brandberoende

<i>Bembidion obliquum</i>	Spräcklig strandlöpare	
<i>Buprestis baemorrhoidalis</i>	Bronspraktbagge	NT
<i>Buprestis octoguttata*</i>	Ättafläckig praktbagge*	S (barnnatureskog)
<i>Caenoscelis subdeplanata*</i>		Starkt brandgynnad
<i>Cartodere constricta</i>		Starkt brandgynnad
<i>Corticaria ferruginea</i>		Starkt brandgynnad
<i>Corticaria rubripes*</i>		Starkt brandgynnad
<i>Corticarina minuta</i>		Starkt brandgynnad
<i>Corticicara gibbosa</i>		Starkt brandgynnad
<i>Dacne bipustulata</i>		Starkt brandgynnad
<i>Dicerca moesta*</i>	Barrpraktbagge*	VU
<i>Dryocoetes villosus</i>	Ekbarkborre	
<i>Euglenes oculus</i>	Mörk ögonbagge	
<i>Glischrochilus hortensis*</i>		Starkt brandgynnad
<i>Glischrochilus quadripunctatus</i>		Starkt brandgynnad
<i>Henoticus serratus</i>		Brandberoende
<i>Hylobius abietis</i>	Vanlig snytbagge	Starkt brandgynnad
<i>Hymenophorus doublieri</i>	Ragghornig klamklobagge	EN, stark brandgynnad
<i>Ips acuminatus</i>	Skarptandad barkborre	NT
<i>Ischnomera cinerascens</i>	Matt blombagge	NT
<i>Litargus connexus</i>		Starkt brandgynnad
<i>Lymexylon navale</i>	Skeppsvarvsfluga	NT
<i>Melanophila acuminata</i>	Sotsvart praktbagge	Brandberoende
<i>Microbregma emarginatum*</i>	Granbarkgnagare*	S (barnnatureskog)
<i>Mycetophagus decempunctatus*</i>	Tiofläckig vedsvampbagge*	NT
<i>Mycetophagus piceus</i>	Ljusfläckig vedsvampbagge	
<i>Neomida baemorrhoidalis*</i>	Rödhalsad svartbagge*	S (gamla triviallövträd och triviallövskogar)
<i>Nothorbina muricata</i>	Reliktbock	NT
<i>Phaenops cyaneus</i>	Blå praktbagge	Starkt brandgynnad
<i>Phloeonomus pusillus</i>		Starkt brandgynnad

<i>Platystomos albinus</i> *	Vanlig plattnosbagge*	Starkt brandgynnad
<i>Pterostichus quadrijoveolatus</i>	Brandsvartlöpare	Brandberoende
<i>Ptilinus fuscus</i>	Aspvedgnagare	S (gamla triviallövsråd och triviallövsskogar)
<i>Rhagium inquisitor</i>	Barrträdlöpare	Starkt brandgynnad
<i>Semanotus undatus</i> *	Vågbandad barkbock*	S (barrnaturskog)
<i>Sericoda quadripunctata</i>	Liten brandlöpare	Brandberoende
<i>Stagetus borealis</i>	Timmerticknagare	NT
<i>Tomicus minor</i> *	Mindre märgborre*	S (barrnaturskog)
<i>Trichoceble memmonia</i>		
<i>Triplax rufipes</i> *		NT
<i>Xyleborus monographus</i>	Plattad lövvedborre	NT
Steklar		
<i>Lasius brunneus</i>	Brun trämyra	
<i>Vespa crabro</i>	Bålgeting	
Tvävingar		
<i>Brachypalpus lapbriformis</i>	Brun mulmblomfluga	
<i>Choerades igneus</i>	Vallrovfluga	VU
KÄRLVÄXTER		
<i>Veronica spicata</i>	Axveronika	NT
LAVAR		
<i>Calicium abietinum</i> *	Vedspik*	VU
<i>Calicium adpersum</i>	Gulpudrad spiklav	S (gamla ädellövsråd och örtfattiga ädellövsskogar)
<i>Microcalicium ablneri</i> *	Kortskaftad ärgspik*	NT
MOSSOR		
<i>Crossocalyx hellerianus</i>	Vedtrappmossa	NT
<i>Dicranum flagellare</i> *	Flagellkvastmossa*	S (barrnaturskog)
<i>Leucobryum glaucum</i>	Blåmossa	S (barrsumpskogar, bäckmiljöer och källpåverkade)

		marker samt lövsumpskogar och strandskogar).
<i>Plagiothecium undulatum</i>	Vägig sidenmossa	
<i>Tetralophozia setiformis</i>	Rostlummermossa	
<i>Tortella tortuosa</i>	Kruskalkmossa	
SVAMPAR		
<i>Daldinia loculata</i>	Brandskiktdyna	Brandgynnad
<i>Dichomitus campestris</i>	Hasselticka	S (gamla triviallövträd och triviallövskogar)
<i>Fistulina hepatica</i>	Oxtungssvamp	NT
<i>Fomitiporia robusta</i>	Ekticka	NT
<i>Inocutis rheades</i>	Rävticka	S (gamla triviallövträd och triviallövskogar)
<i>Irpicodon pendulus*</i>	Vintertagging*	NT
<i>Phaeolus schweinitzii</i>	Grovticka	S (barnnaturskog)
<i>Porodaedalea pini</i>	Tallticka	NT
<i>Sparassia crispa*</i>	Blomkålssvamp*	S (barnnaturskog)

Byggnader och anläggningar

Inga byggnader finns i reservatet. Kvarnholmstunneln går i nord-sydlig riktning under marken i reservatets östra del. I reservatet finns lämningar efter militära anläggningar, dessa beskrivs under *Kulturbistoriska lämningar*. Inom reservatet finns befintliga va-anläggningar.

Värden för friluftslivet

Reservatet är välanvänt av boende i närområdet och många människor rör sig dagligen i skogsmarken. Flera mindre stigar löper genom reservatet och på sina ställen är marken hårt sliten till följd av högt besöksstryck. Välbesökta platser är utsiktspunkten på den så kallade Hjässan, några mindre utsiktspunkter inom reservatet och planare områden med spår av lek och pedagogisk verksamhet. Norr om bostadsområdet Birka används skogen frekvent av såväl skolungdomar som förskolebarn, för bland annat orientering, lek och friluftaktiviteter.

B. PLANDEL

Syfte

Syftet med Ryssbergens naturreservat är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets hållmarkstallskogar, bergbranter med gamla tallar samt lövdominerade skogspartier med hassel, ek och grova aspar ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarande av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv.

Målet med skötselåtgärderna är att uppfylla reservatets syfte.

Generella riktlinjer

Reservatet har höga naturvärden och skogen ska till största delen utvecklas fritt genom naturlig dynamik och naturliga processer. Området är känsligt och de skötselåtgärder som utförs ska genomföras i mindre skala på ett för naturen skonsamt sätt. Åtgärderna ska ske varsamt så att områdets karaktär av naturskog bibehålls. Till stor del ska skötseln vara punktinsatser på specifika områden, i regel utan användning av större maskiner. Dessa ska endast användas i områden där det går att köra på anlagda grusvägar eller andra anlagda ytor.

Inom varje skötselområde specificeras hur reservatet ska skötas. Nedan listas några generella åtgärder och anvisningar som gäller i hela reservatet och som gynnar både natur- och rekreationsvärden.

- Grova gamla ekar och tallar samt presumtiva solitärer av dessa trädslag kan med fördel friställas.
- Död ved ska lämnas och kan även skapas där det är lämpligt, både stående och liggande.
- Sälg, rönn och bärande buskar ska gynnas.
- Skötselinsatser som kräver maskiner ska genomföras så att marktrycket blir så litet som möjligt och utförs när det är tjäle i marken eller under torra perioder för att minimera risken för markskador.
- Skötselinsatserna ska genomföras på ett sådant sätt att störning av djurlivet minimeras.
- Arter som är eller riskerar att bli invasiva, exempelvis jätteloka, ska bekämpas på adekvat sätt.

Skötselområden

Naturreservatet är indelat i olika skötselområden utifrån naturtyp och skötselbehov. Kulturlämningar och friluftsanordningar har egna skötselbeskrivningar. Skötselområden och friluftsanordningar redovisas på kartorna på sidorna 24–25. En sammanfattning och prioritering av skötselåtgärderna redovisas i tabell 2 på sidan 20.

I. Barrskog (cirka 3,6 hektar)

Beskrivning

Områdena med barrskog finns i den norra delen av reservatet och ligger till stor del i en norrvänd brant ner mot Svindersviken. Skogen är flerskiktad och består främst av tall men har även inslag av senvuxen ek samt andra yngre lövträd. Området präglas av en lång kontinuitet och här finns en riklig förekomst av mycket gamla träd och en rik tillgång på död ved, främst av tall. Den döda veden förekommer i olika former och nedbrytningsstadier samt med varierad solexponering och fuktighetsgrad. Mängden död ved är i vissa delar stor. Det finns många väl upptrampade stigar och det är tydligt att området nyttjas för rekreation. Området är kuperat och varierat med bergssprickor och block samt partier med bördiga lokala sprickdalar med ett större inslag av lövträd av ek och björk samt en del hassel i buskskiktet. Det finns även ett betydande inslag av gammal ek med död ved och mulm.

En lång rad naturvårdsarter har noterats i området varav fem rödlistade. Taltickan (NT) förekommer frekvent och har en stabil population i området. Andra arter som påträffats är exempelvis blåmossa, ekticka (NT), reliktbody (NT), skeppsvarvsfluga (NT), matt blombagge (NT) och även några insektsarter som gynnas av brand.

Bevarandemål

Naturskogskaraktär. Tallskogen ska bevaras och domineras av äldre träd med vissa inslag av löv och gran där det bedöms som lämpligt. Grova träd ska förekomma liksom liggande och stående död ved i olika nedbrytningsstadier. Typiska arter såsom blåmossa, talticka och reliktbody samt andra arter som är knutna till barrskogen ska ges förutsättningar att finnas kvar på lång sikt.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Varsam naturvårdsgallring i områden med yngre tallar.
- Frihuggning av grova, gamla tallar.

Löpande åtgärder:

- På sikt kan äldre, enstaka träd behöva frihuggas och stamtäta grupper med yngre tall och löv glesas ut.
- Unga granar som växer upp under de gamla tallarna tas bort.
- Där det är lämpligt lämnas död, gärna solbelyst ved, från naturvårdsåtgärder.

- Röjning av sly görs med friställning av efterträdare, det vill säga träd som får åldras och på sikt utveckla naturvärden.
- Bärande träd gynnas liksom ädellöv.

Figur 4. Bilderna visar från vänster: blåmossa, *Leucobryum glaucum*, och tallticka, *Porodaedalea pini* (Foto: Calluna AB).

2. Blandskog (cirka 1,8 hektar)

Beskrivning

Blandskog finns på flera områden i reservatet. Det är främst på bördiga områden i naturliga svackor, omgivna av bergväggar eller berg i dagen. Ett område i väster norr om brandfältet har rik förekomst av hassel samt flera gamla grova tallar och ekar. Åldern på de äldsta tallarna uppskattas till minst 300 år. Även mulmfyllda hålträd av ek förekommer. I trädskiktet i övrigt finns även björk och rönn och i vissa delar en del asp. Här finns gott om död ved i form av torrträd och lågor av främst tall och ek. I fältskiktet växer främst blåbär, men även en del träjon och liljekonvalj. I områdena finns väl upptrampade stigar. Här finns flera naturvårdsarter knutna till gamla eller döda träd, exempelvis tallticka (NT), ekticka (NT) och rävticka. Andra arter såsom blåmossa, vågig sidenmossa och axveronika förekommer.

Bevarandemål

Blandskog med ett stort inslag av gamla träd och olika arter av lövträd. Ädla lövträd och tall ska prägla området. Där hassel finns ska en viss luckighet behållas eller skapas. Stående och liggande döda träd ska finnas i riklig mängd. Arter som finns i blandskogen ska ges förutsättningar att finnas kvar på lång sikt.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder: Frihuggningar och varsamma naturvårdsgällringar.

- Frihuggning av gamla ekar och tallar.
- Hassel och blommande och bärande buskar gynnas genom röjning.
- I vissa områden kan lövuppslag och mindre barrträd röjas för att öka sikten i området.

- För att gynna hackspettar och vedlevande insekter kan veteranisering av träd utföras, det vill säga åtgärder som syftar till att efterlikna strukturer som normalt bildas på gamla träd.

Löpande åtgärder:

- Vissa områden lämnas för fri utveckling och i andra områden röjs löv- och granuppslag runt äldre och större träd.
- Efterträdare till de gamla träden, företrädesvis av ek, väljs ut och gynnas.
- Död ved från naturvårdsåtgärder lämnas kvar där det är lämpligt. Ytterligare död ved kan tillföras som faunadepåer och sittplatser.
- Där hassel förekommer kan luckor skapas mellan de grövre hasselbuketterna.

3. Hällmarkstallskog (cirka 7,6 hektar)

Beskrivning

Drygt hälften av reservatet utgörs av hällmarkstallskog. Längst i sydväst ligger brandfältet från 2018. Här finns stora mängder brandskadade tallar i olika grovlekar och många av träden ligger på marken. De flesta har av säkerhetsskäl fällts efter branden men några träd är vindfällna. Här finns även ett litet antal brända ekar. Branden har påverkat botten- och fältskikt och stora delar av området har öppna, solexponerade hållar. Åren efter branden började små grästuvor, femfingerört, nagelört, bergsyra, kärleksört, röllika, lungmossa och gott om klyvblad komma upp liksom en hel del lövsly. Inom brandfältet har en lång rad naturvårdsarter påträffats, varav flera är rödlistade. Fem brandberoende och ovanliga insektsarter, bland annat sotsvart praktbagge (NT), liten brandlöpare, brandsvartlöpare har påträffats. Andra arter som starkt gynnas av brand har också hittats, exempelvis blå praktbagge och den mycket sällsynta arten ragghornig kamklobagge (EN) som endast har påträffats på några få platser i Sverige. Den brandgynnade svampen brandskiktodyna förekommer, en art som bildar fruktkroppar på brandskadade björkar och som är viktig för flera brandberoende insekter. Förutom dessa arter som har en stark koppling till brand har tallticka (NT), bronspraktbagge (NT), vallrovflugan (VU) och Södermanlands tillsynes första rapporterade fynd av skarptandad barkborre (NT) påträffats.

Norr om brandfältet finns en mager, relativt ljus och gles hällmarkstallskog - dominerad av tall i olika åldrar. Även där finns spår av brand i form av levande tallar med brandljud, brända stående och liggande träd samt stubbar och högstubbar med brandljud. I stora delar av området finns det gott om mycket gamla tallar och allmän tillgång på död tallved och kontinuiteten av gammal tall och död tallved är lång. Det finns både stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier. I buskskiktet växer en och lövsly, i fältskiktet bland annat ljung och i bottenskiktet renlav. Naturvårdsarter som förekommer är bland annat tallticka (NT), matt blombagge (NT), plattad lövvedborre (NT), timmertickgnagare (NT), oxtungssvamp (NT), blåmossa, kruskalkmossa och rostlumtermossa.

I området kring Hjässan, utkikspunkten i den östra delen av reservatet, är skogen yngre med främst ung tall och inslag av asp och ek. Enstaka äldre tallar förekommer. Området är ljust

med rikt inslag av gräs och örter. Här finns flera mindre blomrika, solexponerade klippängar med bland annat blåeld, blåmunkar, femfingerört, harklöver, kärleksört, renfana, styvmorsviol, tjärblomster, tulkört och flera arter av fibblor, till exempel gråfibbla. De är potentiellt värdefulla miljöer för blombesökande insekter. Ett antal tallstockar är upplagda som faunadepåer, men i övrigt är inslaget av död ved mindre än i den övriga hållmarkstallskogen. Efter byggnationen av Kvarnholmtunneln har det här lagts upp en del högar med sprängsten. I högarna finns gott om skrymslen som kan användas av reptiler och andra smådjur.

Skogen runt om Hjässan är en flerskiktad, äldre hållmarkstallskog. Området är kuperat och här förekommer rikligt med gamla tallar och rikligt med död ved, både torrträäd och lågor. Den döda veden har en lång kontinuitet i området och förekommer i många olika nedbrytningsstadier. Exempel på arter som finns spridda i den här delen av hållmarkstallskogen är blåmossa, vedtrappmossa (NT), guldpuddrad spiklav, talticka (NT), rävticka, grovticka och timmerticknagare (NT). Fynd har även gjorts av kopparödla.

Figur 5. Bild från brandfältet (Foto: Märten Sessler, december 2020)

Bevarandemål

Äldre hållmarkstallskog med naturskogskaraktär. Skogen ska domineras av gamla tallar och ha ett visst inslag av löv. Mängden död ved ska öka och det ska finnas en kontinuitet av stående och liggande död ved i olika nedbrytningsstadier. Solbelysta öppna branter ska bevaras. Arter som är knutna till hållmarkstallskogen ska ges förutsättningar att finnas kvar på lång sikt.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder: Hällmarkstallskogen lämnas i stort för fri utveckling.

- Varsam naturvårdsgallring kan utföras i områden med yngre tallar så att de på sikt kan utvecklas och bli grova.

Löpande åtgärder: Ur naturvårdssynpunkt skulle det vara positivt att utföra naturvårdsbränning i skogen men med tanke på områdets tätortsnära läge bedöms brandefterliknande åtgärder, exempelvis ringbarkning, vara lämpligare.

- Ringbarkning för att skapa död ved och bibehålla en gles skog. En del yngre tallar kan randbarkas för att bli härdade och få en kådrik ved.
- Unga granar som växer upp under gamla tallar tas bort. Röjd gran lämnas med fördel kvar i reservatet.
- Äldre, enstaka träd frihuggs vid behov och stamtäta grupper med yngre tall och löv glesas ut.
- Död ved tillåts öka genom naturliga processer samtidigt som stammar från eventuella naturvårdsåtgärder kan lämnas kvar.
- I områden med rik örtflora röjs buskar och småträd undan.

4. Lövskog (cirka 0,4 hektar)

Beskrivning

Lövskogsbeståndet är litet och består av ett fuktigare område som domineras av asp, björk och ek. Det finns ett flertal hålträd i området och stående och liggande död lövved. En del äldre asp och björk förekommer. I lövskogen har naturvårdsarterna ekticka (NT) och rostlumnermossa dokumenterats. Den senare är sällsynt i södra Sverige.

Renat dagvatten från bebyggelseområdet söder om reservatet planeras att ledas till lövskogen och bidra till att den fuktiga miljön bibehålls. I norr finns en naturlig tröskel som håller kvar vattnet och vattennivån kommer att fluktuera under året.

Bevarandemål

Fuktig lövskog med stående och liggande död ved som skapar goda förutsättningar för insekter och fågelarter såsom hackspettar.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Veteranisering av lövträd för att skapa mer död ved.

Löpande åtgärder:

- Uppslag av barrplantor röjs.
- Död ved lämnas.

5. Igenväxningsmark (cirka 0,1 hektar)

Beskrivning

Igenväxningsmarken är ett påverkat område vid brofästet till Svindersviksbron. Marken sluttar mot norr och här finns bland annat baldersbrå, ryssgubbe, vitmåra och tallplantor. Tallplantorna är små och har planterats i samband med anläggningen av Svindersviksbron. Solexponerad död tallved har placerats ut i området.

Bevarandemål

Området ska på sikt övergå till mager tallskog med god tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Röjning av sly samt annan växtlighet kring uppkommande tallplantor.

Löpande åtgärder:

- Uppslag av sly röjs undan.
- Död ved kan placeras ut där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.

Kulturhistoriska lämningar

Beskrivning

Inom reservatet finns två kulturhistoriska lämningar. I utkanten av brandfältet finns en fyndplats för en bit slagen kvarts (L2019:6901). Den påträffades i markytan efter skogsbranden 2018. Fyndplatsen ligger ca 50–55 meter över havet.

Den andra kulturhistoriska lämningen är ett område med militära lämningar (L 2019:502) som är ca 180 x 20–110 meter stort. Lämningen ligger strategiskt runt bergsplåtarna kring Hjässan med utblick över Stockholms inlopp och består av minst tre pjäsvärn, ett flertal stridsvärn, terrasseringar, husgrunder, vägbankar och utfyllnader av sten. Murade skyttevärn förekommer längs med bergets sidor, dessa är nu igenfyllda med sten. Det är oklart när de militära anläggningarna kom till men troligen tidigt 1900-tal inför första världskriget. Anläggningarna har använts fram till mitten på 50-talet men revs någon gång under 60-talet.

Bevarandemål

De kulturhistoriska lämningarna ska bevaras och skyddas i enlighet med kulturmiljölagen. Information om lämningarnas kulturhistoriska värde ska finnas.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Skyltar tas fram och sätts upp som beskriver områdets historia och kopplar ihop lämningarna i reservatet med övriga kulturhistoriska lämningar och fornlämningar i närområdet.

Löpande åtgärder:

- Röjning av sly som riskerar att skada eller täcka lämningarna.

Anordningar för friluftslivet

Beskrivning

Ryssbergen är välbesökt av närboende, skolor och förskolor. De flesta tar sig till området till fots, med cykel, kollektivtrafik eller liknande då en allmän parkering saknas. Området har ett rikt stigsystem och gångvägen mot bron över till Kvarnholmen passerar genom naturreservatets östra del. De flesta stigarna är upptrampade stigar som inte är anlagda förutom de grusade gångvägarna upp till utsiktspunkten vid Hjässan och gångvägen mot Kvarnholmen. Två platser där besökare ofta grillar finns i området och behovet av en anlagd grillplats är stort.

Figur 6. Utsikt från den östra höjden vid Hjässan (Foto: Märten Sessler)

Bevarandemål

Målet är att bevara ett tätortsnära naturområde för friluftsliv och naturpedagogik samtidigt som områdets värdefulla natur med hög biologisk mångfald värnas. Reservatet ska uppmuntra en mångfald av besökare med olika intressen, bakgrund och möjligheter. Skolor och förskolor ska ha möjlighet att nyttja platser för undervisning, motion och lek. Reservatets friluftsanordningar och gränsmarkeringar ska vara i gott skick. Entréerna ska vara välkomnande och försedda med tydliga kartor och information om reservatet. Utöver detta ska digital information finnas tillgänglig på kommunens hemsida. Områdets friluftsanläggningar ska vara i gott skick och förhöja upplevelsen av området.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Informationsskyltar med karta och beskrivande text om reservatet tas fram och sätts upp enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Åtgärder för att öka tillgängligheten kan göras i form av anläggande av enklare trätrappor, spänger samt avjämning av befintliga anlagda grusvägar enligt karta över *Anordningar för friluftsliv*.
- Informativa skyltar om till exempel kulturhistoria respektive värdefull natur sätts upp där reservatsförvaltaren bedömer att det passar.
- Två grillplatser anläggs enligt karta över *Anordningar för friluftsliv*.
- Bänkar, bänkbord eller enklare naturanpassade sittplatser placeras ut vid utsiktsplatser, längs med större stigar, invid entréer eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Ett lägre utsiktstorn eller mindre plattform i trä kan anläggas vid Hjässan.
- Den tillkommande stigen som ansluter från detaljplaneområdet Ryssbergen upp till Hjässan kan beläggas med flis. Mindre åtgärder såsom röjning av sly och flytt av stenar kan göras för att öka framkomligheten.
- Stigar som utsätts på hårt slitage kan förstärkas med flis eller spänger i syfte att bevara naturvärden och kanalisera besökare för att begränsa slitaget i naturmarken.

Löpande åtgärder:

- Gränsmarkeringar underhålls vid behov.
- Informationsskyltar, vägvisningsskyltar, spänger, trappor, anlagda grusvägar, grillplatser, sittplatser och andra anläggningar ses över kontinuerligt och rengörs eller repareras vid behov.
- Ved fylls på kontinuerligt vid grillplatserna.
- Större stigar hålls fria från nedfallna träd eller ris och grenar som kan uppstå vid skötselåtgärder.
- Kanterna utmed den anlagda grusvägen längst i öster mellan trappan mot Svindersviksbron och Kvarnholmens trafikplats och verksamhetsområde slås vid behov för att behålla sikt utmed gångvägen och gynna blommande örter.
- Skräp, klotter och dumpningar tas omhand löpande.

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder.

Skötselåtgärd	När	Var	Prio
Markering av naturreservatets gräns	Initialt	Gränsen, se beslutskarta	1
Påfyllning av material på anlagda grusvägar	Initialt/vid behov	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Uppsättning av reservats- och informationsskyltar	Initialt/vid behov	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Anläggning av grillplatser, utsiktsplats, trätrappa, sittplatser och spänger	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Mindre framkomlighetsåtgärder och utläggning av flis på tillkommande stig upp till Hjässan.	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Ajourhållning av digital information om reservatet	Initialt/vid behov	Kommunens hemsida och Naturkartan	1
Frihuggning av gamla tallar	Löpande	Skötselområde 1, 2, 3	2
Frihuggning av gamla ekar	Löpande	Skötselområde 2	2
Röjning av sly med friställning av efterträdare	Löpande	Skötselområde 1, 2	2
Utglesning av stamtäta grupper med yngre tall och löv	Löpande	Skötselområde 1, 3	3
Skapande av död ved	Löpande	Skötselområde 1, 2, 3, 4	3
Röjning av sly och annan växtlighet samt utplacering av död ved	Initialt/löpande	Skötselområde 5	3
Ädellöv och bärande träd gynnas	Löpande	Skötselområde 1, 2	3
Hassel gynnas	Löpande	Skötselområde 2	3
Veteranisering av träd	Löpande	Skötselområde 2	3
Skapande av luckighet med hassel	Löpande	Skötselområde 2	3
Röjning av buskar och småträd i områden med örtrik flora	Löpande	Skötselområde 3	3
Röjning av barrplantor	Löpande	Skötselområde 4	3
Rengöring av grillplatser och påfyllning av ved	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2
Underhåll av träkonstruktioner, skyltar och anlagda grusvägar	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2

Jakt

Jakt regleras inte i reservatsföreskrifterna.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras snarast efter att reservatet vunnit laga kraft och i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Dokumentation och uppföljning

Genomförda skötselåtgärder i reservatet dokumenteras och följs upp löpande. Vid behov kan inventeringar och provtagningar genomföras för att följa upp förändringar av naturförhållanden och naturvärden i reservatet.

Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen cirka vart 15:e år.

Källförteckning

Andersson, K. 2019. Ryssbergen - Arkeologisk utredning inom del av fastigheten Sicklaön 13:3, Nacka socken och kommun, Stockholms län. Arkeologistik AB, Rapport 2019:6.

Andersson, P. 2019. Inventering av insekter på ett brandfält i Ryssbergen, Nacka kommun, 2018–2019. Calluna AB.

Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet. Artfakta - artbestämning. <https://artfakta.se/artbestamning>.

Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet. Artportalen. <https://www.artportalen.se/>, 2020-08-10.

Bovin, M. 2020. Grön infrastruktur i Nacka kommun och ekologiska samband för arter knutna till gammal ädellövskog och gammal barrskog. WSP och Nacka kommun.

Eklund, S. 2016–2019. Digital skogsskötselplan till Nacka kommun. Skogsstyrelsen.

Eklöf, J. och Rydell, J. 2020. Fladdermusinventering i Ryssbergen och Östra Vikdalen, Nacka kommun. Nattbakka ord och natur och Pro Natura.

Fasth, T. 2008. Ryssbergens naturvärdesträd - Detaljerad naturinventering 2008. Pro Natura.

Hebert, M. och Palmqvist, G. 2020. Artskyddsutredning för fåglar i centrala Nacka, Nacka kommun. Calluna AB.

Lantmäteriet. Öppna geodata. Häradsekonomiska kartan (1859–1934), kartblad J112-75-20.

Nilsson, H., Le Moine, R., Andersson, P., Lindén, A-S. och Andersson, H. 2019. Naturvärdesinventeringar (NVI) och insektsinventering för Ryssbergen och Östra Vikdalen, Nacka kommun. Sammanställning av inventeringar i Ryssbergen 2016 med kompletterande fältbesök 2019, Östra Vikdalen 2018 samt Ryssbergens brandområde 2019. Calluna AB.

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvårdsbedömning. Jönköping, Skogsstyrelsen.

Palmqvist, G. och Lindén, A-S. 2019. Artskyddsutredning för kräldjur i centrala Nacka 2019. Calluna AB.

Regionplane- och trafikkontoret. 2004. Nacka-Värmdökilen. Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar. 5:2004. Stockholm, Regionplane- och trafikkontoret.

Riksantikvarieämbetet. Fornsök. <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/>, 2020-08-14.

Skogsstyrelsen. 2007. Registrerad nyckelbiotop N 88–2007. Skogsstyrelsen.

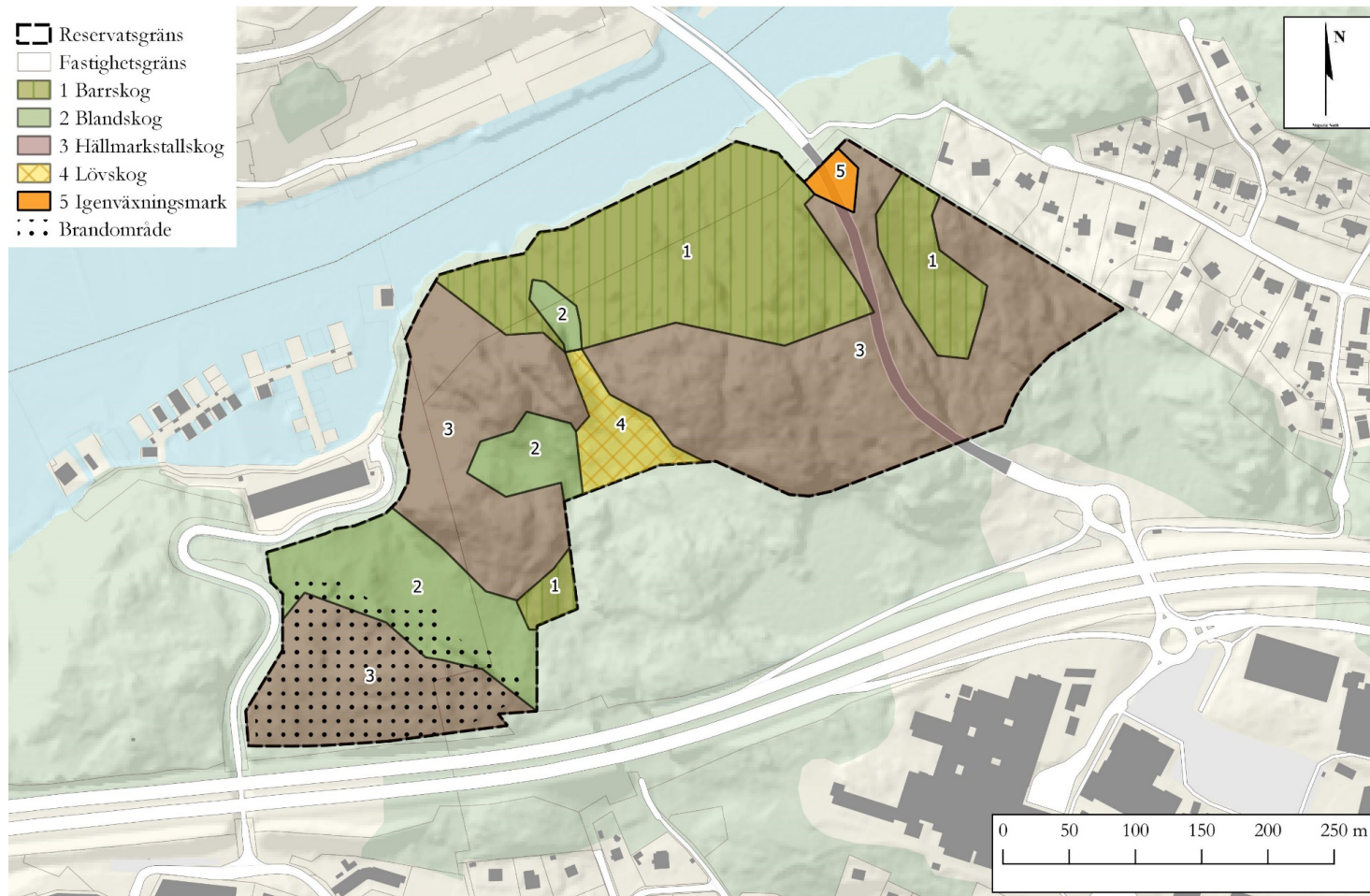
Stahre, M. och Ignell, H. 2017. Inventering av fladdermöss vid Ryssberget 2017 - Fladdermusinventering, inför bildande av naturreservat i Ryssberget i Nacka kommun. Calluna AB.

Sylvin, H. 1979. Kring Sicklabergen och Svindersviken. I Strandman (red.) Nackaboken 1979. Nacka, Nacka kommun. 55-64.

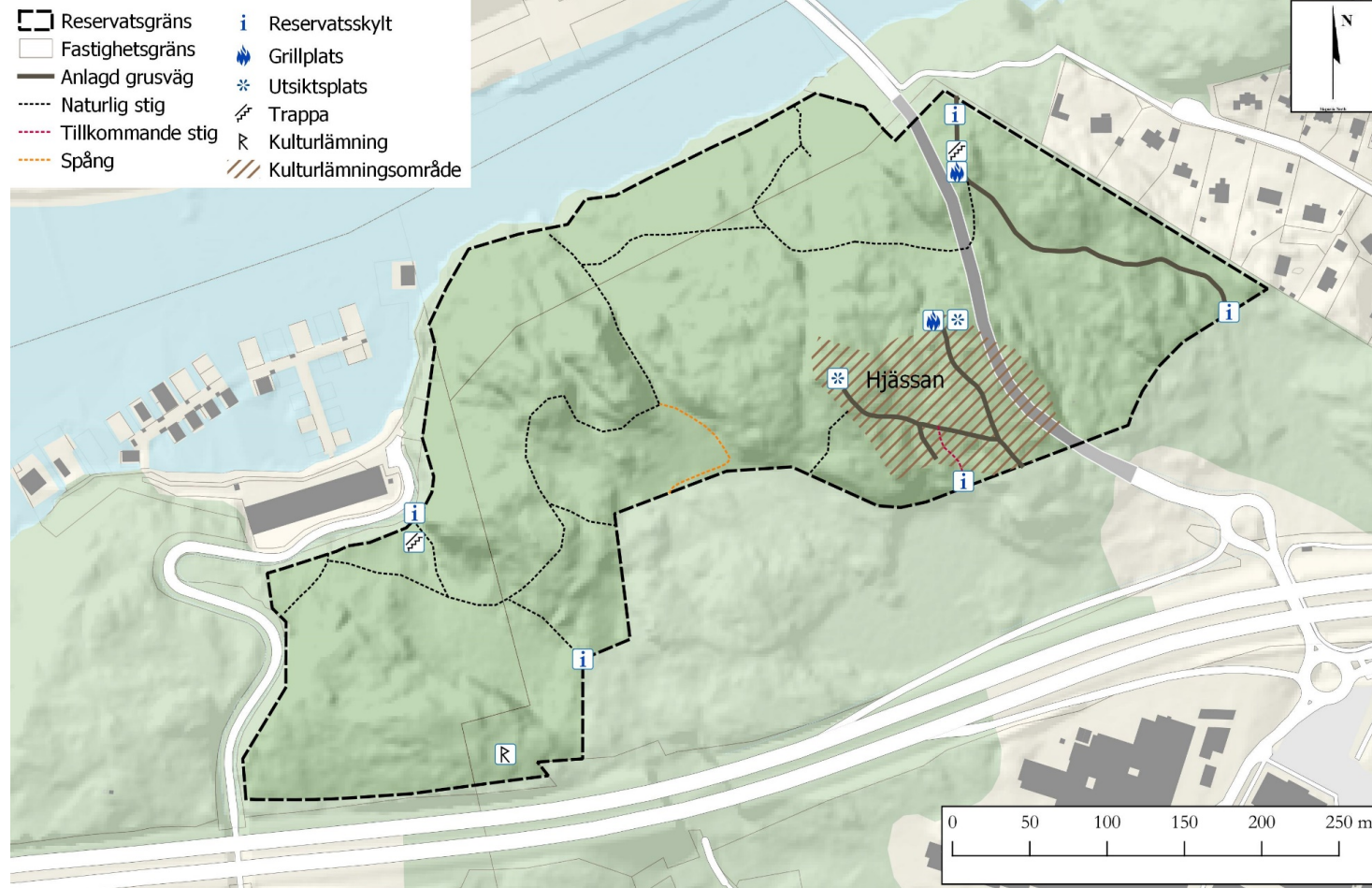
Workshop med intresseföreningar den 8 juni 2020. Deltagare: Friluftsförbundet, Naturskyddsföreningen, Boo miljö- och naturvänner, Nacka miljövårdsråd, Nätverket Rädda Ryssbergen och Skuruparkens vänner.

Åslund, M. 2016. PM Ryssbergen värden – känslighet – potential – ekosystemtjänster. WSP samhällsbyggnad.

Skötselområden

Anordningar för friluftsliv

Föreskrifter, avgränsning och skötselplan har upprättats av Nacka kommun under 2020. Handläggare har varit Anna Herrström och Viveca Jansson (Nacka kommun). Kartor har tagits fram av lantmäterienheten (Nacka kommun). Inventeringar och förstudier har utförts av Skogsstyrelsen, Nacka kommun, WSP, Calluna AB, Pro Natura, Nattbakka ord och natur och Arkeologistik AB. Inventeringar har utförts både i samband med reservatsbildningen och detaljplaneläggningen i närområdet.

Foto omslag: Mårten Sessler. Foto första sidan i skötselplanen: Henrik Trygg. Foto sid 6 och 13 i skötselplanen: Calluna AB. Foton sid 15 och 18 i skötselplanen: Mårten Sessler.

| 2024-041-1123

| ~~BESLUTSHANDLING~~ BESLUTSHANDLING

Dnr NTN 2020/212

Dnr KFKS 2021/487

2024-012-4113

Dnr: KFKS 2021/487

Hur man överklagar

Kommunens beslut kan överklagas. Överklagan ska vara skriftlig och ställd till Länsstyrelsen i Stockholms län men skickas till Nacka kommun på postadress: Registrator, Nacka kommun, 131 81 Nacka. Överklagan kan också skickas via e-post till registrator@nacka.se. Överklagan ska ha inkommit senast tre (3) veckor från den dag klaganden fick del av beslutet. Klaganden anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen varit införd i ortstidningen alternativt den dag klagande undertecknat delgivningskvitto eller mottagningsbevis.

Av överklagan ska det tydligt framgå vilket beslut det är som överklagas samt hur och varför beslutet ska ändras. Överklagan ska undertecknas med namn, adress, telefonnummer och ärendets diarienummer, KFKS 2021/487.

Medborgardialog kring
delprojekt, Trivsel och
tillgänglighet, Pump-trackbana
i Älta

6

NTN 2019/131

2022-01-10

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2019/131

Medborgardialog kring delprojekt, Trivsel och tillgänglighet, Pump-trackbana i Älta

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden godkänner föreslagna dialog med allmänheten gällande pump-track i Älta centrum. Delprojektet ryms inom budgeten för projektet Trivsel och tillgänglighet.

Sammanfattning

Ärendet avser beslut om att hålla medborgardialog med allmänheten inför en eventuell anläggning av pump-track i parken. Dialogen skall ge en bild av om intresse finns för att ha en sådan anläggning i parken, samt om placeringen fungerar med dagens aktiviteter som finns. Platsen för pump-track är vald efter information från Trygg och säker rådet i Älta. De synpunkter som kommer fram i medborgardialogen kommer vara rådgivande för fortsatt projektering av delprojektet, inför beslutsfattande i nämnd.

Ärendet

Ärendet avser beslut om medborgardialog med allmänheten i Älta centrum och kringliggande bostadsområde om anläggning av pump-track i parken, belägen mellan Ältavägen och Fågelvägen, ishallen.

På ett av höstens Trygg och säkert råd i Älta, framkom att det förekommer skadegörelse och stök, både vid ishallen och i parken bakom Coop. De olika centrumorganisationerna samt polisen och Polarna vittnar om stök och att ungdomsgäng cyklar omkring i centrum och på andra platser i Älta. Dialog har förts med närmaste grannen, Allianskyrkan i Älta, vilka är positiva till en anläggning i parken. Den valda ytan ligger på en plats där ungdomar uppehåller sig idag, men där det finns få aktiviteter att företa sig.

De synpunkter som kommer fram i medborgardialogen är rådgivande och kommer tas med under framtagandet av förslag. Utifrån dessa synpunkter samt ekonomiska, tekniska samt andra aspekter som behöver beaktas kommer ett förslag ta fram för beslut i nämnden.

Skyltar planeras att sättas upp i parken och längs gångvägen. På så vis nås de personer som använder parken idag, samt att även de ungdomar som idag vistas sig i området får ta del av informationen och komma till tals.

Se även bilaga 1 för platsens placering.

Ekonomiska konsekvenser

En grov kostnadsuppskattning har gjorts och anläggningen ryms inom projektets budget, men en mer exakt beräkning kommer göras inför beslut om anläggning av pump-track, vilket kommer göras efter medborgardialog.

Konsekvenser för barn

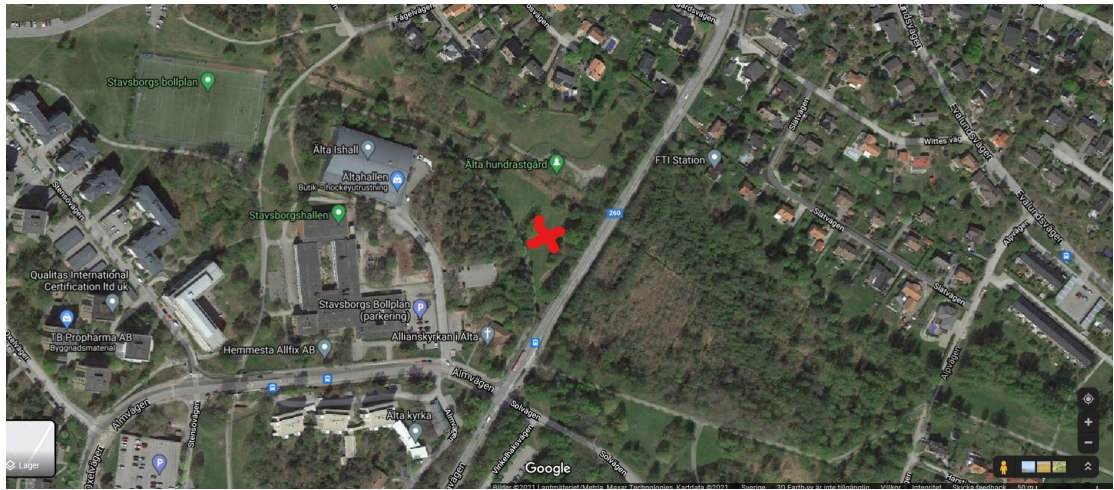
En pump-track attraherar och engagerar personer i olika åldrar, från yngre barn till vuxna. Genom medborgardialog möjliggörs det för barn och ungdomar som rör sig och vistas i parken och kringliggande ytor att komma till tals och få information och en ev. kommande anläggning innan den byggs. Värdefull information till projekten kan komma från denna grupp, som gör att anläggningen blir mer attraktiv efter anläggandet.

Bilagor

Bilaga 1. Placering pump-track

Kristina Petterqvist
Enhetschef
Drift offentlig utemiljö

Marika Zetterström
Landskapsingenjör
Bygg och anläggning

Cykelåret 2021

7

NTN 2021/296

Natur- och Trafiknämnden

Cykelåret 2021

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning av ärendet

Under året som gått har intresset och engagemanget för cykel och cykelfrågorna fortsatt varit stort i kommunen. Under 2021 har totalt sett färre cykelpassager uppmätts vid kommunens mätpunkter för cykelpassager än under rekordåret 2020. En minskning har skett i hela landet och är inte unikt för Nacka kommun. Orsakerna kan vara flera - strängare vinterväglag, ett utökat hemarbete, fler ”nya” cyklister har återgått till de transportsätt dem valde innan pandemin bröt ut samt pågående stadsbyggnadsprojekt.

Enligt olycksstatistik från STRADA så har olyckor med cykel minskat under 2021.

I kommunen har vi på olika sätt arbetat med att förbättra förutsättningarna för ökat cyklande, genom framtagande av åtgärdsplaner, fysiska utbyggnader, underhåll och kommunikation kring cykelvägnätet, liksom de cykelfrämjande projekten. Vi har tagit emot och behandlat en rad förbättringsförslag, synpunkter och initiativ kring cykelinfrastrukturen. Vi har breddat gång- och cykelväg, anlagt en cykelöverfart, cykelställ- och parkeringar samt anlagt ytterligare en mätpunkt för att räkna cykelpassager. Därutöver har vi uppdaterat vägmärken för cykel samt cykelvägvisning.

Den totala investeringskostnaden för våra satsningar på cykelinfrastruktur under 2021 landande på omkring 2,6mkr, som belastat Trafikenhetens tidigare beslutade investeringsprojekt för olika cykelsatsningar och åtgärder.

Under 2021 påbörjades ett revideringsarbete av Nackas befintliga cykelstrategi. Under hösten 2021 beslutades hur kommunens nästa cykelstrategi kommer att utformas. Den kommande cykelstrategin kommer att delas in i tre fristående delar;

ett *strategidokument*, en *kommunövergripande handlingsplan* samt en del för *tekniskutformning och underhåll* för cykel, vilken samlas i kommunens tekniska handbok.

Kommunen har även deltagit i flera olika samarbeten kring och varit aktiva i de nätverk som vi ingår i. Vi har genomfört de årliga återkommande events och satsningar som planerats ramen för hållbart resande och beteendepåverkande åtgärder, så som exempelvis gå och cykla till skolan, cykelvänlig arbetsplats och vintercyklist.

Ärendet

Under 2021 har Nacka kommun fortsatt sitt pågående arbete för ett ökat cyklande i kommunen. Arbetet med att förbättra förutsättningarna genom utredning, planering och utbyggnad av den fysiska cykelinfrastrukturen har fortsatt rullat på, lika så arbetet med beteendepåverkande åtgärder. Nedan följer en redovisning av alla de olika åtgärder, projekt och kommunikationsinsatser som Trafikenheten i Nacka kommun genomfört under 2021 inom ramen för cykelfrågor.

Cykelinfrastruktur och investeringsprojekt

Cykelstrategi

Nacka Kommuns cykelstrategi antogs av kommunfullmäktige 27 oktober 2014. Strategin lyfter fram principer för utformning, drift och underhåll, cykelparkeringar, vägvisning, kommunikation och beteendepåverkan samt behovet av tydligare mätning och uppföljning av cykeltrafiken. Den innehåller en åtgärdsplanering där nyanläggning och förbättring av cykelvägnätet föreslås. Mellan åren 2014 och 2021 har merparten av de föreslagna åtgärderna i åtgärdsplanen genomförts.

Under året 2021 påbörjades ett revideringsarbete av Nackas befintliga cykelstrategi. Under hösten 2021 beslutades hur kommunens nästa cykelstrategi kommer att utformas. Den utformning som nästa cykelstrategi kommer att få kommer att skilja sig från den befintliga strategins upplägg. Den kommande cykelstrategin kommer att delas in i tre fristående delar; ett *strategidokument* på 2-4 sidor, en *kommunövergripande handlingsplan* för cykelinsatser samt en del som berör *tekniskutformning och underhåll* för cykel och som blir en del av kommunens tekniska handbok. Revideringsarbetet av de tre fristående delarna kommer att fortlöpa under större delen av 2022 och förhoppningen är att samtliga är färdigställda och beslutade under året 2022.

Regionala samarbeten

Under 2021 har Trafikenheten yttrat sig i två remisser gällande uppdaterade cykelplaner regionen. I februari besvarades Regions Stockholms utkast till ny Regional cykelplan och i augusti Stockholms Stads utkast till ny cykelplan. I november publicerade Cykelkansliet och Region Stockholm en slutversion av den uppdaterade Regionala cykelplanen, vilken fungerar som är ett vägledande dokument för alla regionens kommuner samt ett stöd och underlag för Nacka i arbetet med att forma en ny cykelstrategi.

Cykelpassager/Statistik

Under 2021 har totalt sett färre cykelpassager uppmätts vid kommunens mätpunkter för cykelpassager än under rekordåret 2020.. En minskning har skett i hela landet och är inte unikt för Nacka kommun. Våra mätare är placerad på platser utmed det regionala cykelstråket som till stor del mäter de som använder cykel för att pendla fram och tillbaka till arbetet. Mätningarna visar således inte i vilken mån nackaborna har använt cykeln för exempelvis rekreation och motion.

Det minskade antalet cykelresor kan bero på flera faktorer och en av orsakerna kan vara att ”nya” cyklister som valde att cykla under 2020 har återgått till de transportsätt de reste via innan pandemin bröt ut. En annan orsak är att större del av befolkningen har valt att arbeta hemifrån på heltid och fler cykelpendelresor uteblivit. Ytterligare en orsak kan vara att pågående stadsbyggnadsprojekt påverkar till att fler väljer att inte cykla, exempelvis i anslutning till mät punkt *Skurubron* där byggtakten har intensifierats samt att strängare vinterförhållanden rådde under året 2021.

Sicklavägen på Sicklaön - helårsvärde:

- 2021: 600.746 passager
- 2020: 872 519 passager
- 2019: 779 097 passager

Olycksstatistik - STRADA

Enligt databasen STRADA registrerades totalt 129st cykelolyckor under 2021 i det kommunala cykelvägnätet, varav 115 stycken var singelolyckor på cykel. Övriga olyckor är registrerade som olyckor mellan cykel och bil, cykel och moped eller cykel och gående. Den samlade statistiken visar att 86 stycken olyckor klassats som lindriga, 41 stycken som måttliga samt 2 stycken som allvarliga olyckor. Inga olyckor med dödlig utgång har registrerats.

Enligt statistiken har cykelolyckorna minskat under året 2021 jämförelsevis med året 2020. Under 2020 uppmättes totalt sätt 189 stycken cykelolyckor i Nacka både på det kommunala och det statliga cykelvägnätet och under 2021 uppmättes 181 stycken, en minskning med åtta olycksfall.

Investeringsprojekt för cykelinfrastruktur

Följande investeringsprojekt nedan är samtliga riktade mot cykelinvesteringar i det kommunala cykelvägnätet och finansierar de cykelinfrastrukturprojekt och åtgärder som Trafikenheten initierar;

- *Cykelpaket 2020-2021 – 9mkr.* Paketet öppnades under tredje kvartalet 2020. Inom ramen för dessa investeringsmedel finns inga riktade åtgärder beslutade i dagsläget för cykelinfrastrukturen.
- *Cykelinsatser 2020-2022 – 6mkr.* Paketet öppnades under tredje kvartalet 2020. Under året 2021 har en rad både mindre och större cykelåtgärder utretts och genomförts. Detta paket planeras att avslutas under 2022. Det samlade utfallet i kronor för cykelinsatser inom ramen för detta paket under 2021 är: 2.114.307 kronor.
- *Cykelpaket 2022 – 4.5mkr.* Detta investeringspaket planeras att öppnas under året 2022 alternativt 2023 och tillägnas cykelinvesteringar som planeras inför 2023 och 2024.
- *Cykelpaket 2017-2019 – 7.9 mkr.* Paketet öppnades 2018 och avslutades under första halvan av 2021 efter att samtliga investeringsmedel upphandlats. Projektavslut har presenterats i NTN under 2021.

Utbyggnad av cykelinfrastruktur och cykelvägnätet

Cykelinfrastrukturprojekt färdigställda under 2021;

- *Lovisedalsvägen - breddning gång- cykelväg, färdigställt.*

Under 2021 genomfördes en breddning av gång- och cykelväg längs Lovisedalsvägen korsningen Solvägen i Älta. Sträckan omfattade 70 meter och en breddning till två meter på gång- och cykelväg. Arbetet inkluderade ny asfaltläggning, väglinjemålning samt vägmärken för cykel och gående.

- *Cykelöverfart Velamsund*

Under 2020 påbörjades utredningsarbetet om en utbyggnation av cykelöverfart i Velamsund – korsningen Värmdövägen och Velamsundsvägen. Projektet i sin helhet var färdigställt i september 2021. Cykelöverfarten indikerar med vägmärken, väglinje- och rödmålning i vägbanan att motordriven trafik har väjningsplikt gentemot gående och cyklister då dessa skall korsa överfarten.

- *Rödmålning övergångsställen*

I anslutning till den nyanlagda cykelöverfarten i Velamsund längs det regionala cykelstråket uppdaterades två övergångsställen med väglinje- och rödmålningar vid Näsvägen och Fiskarevägen under sommaren 2021. Syftet med rödmålningen var dels att förstärka övergången för gående och cyklister samt att förtydliga och göra motordriven trafik uppmärksam på att regionalt cykelstråk råder vid övergångställena.

- *Cykelbarometer*

Under 2020 påbörjades ett anläggningsarbete i syfte att placera ut en cykelbarometer vid Centralplan. Projektet i sin helhet var färdigställt i april 2021. Cykelbarometern fungerar likt kommunens övriga nedgrävda cykelräknare. Skillnaden är att barometern är synbar ovan jord och utformad likt en pelare med en display som uppvisar antal passerande cyklister per dygn.

- *Klaffbommar längs cykel- och gångvägar*

Under 2021 anlades klaffbommar vid två platser i kommunen, dels vid Igelboda skolan och i centrala Fisksätra. Syftet med anläggningsarbetet var att tillskapa ett trafiksäkrare miljö för gående och cyklister där båda trafikslagen upplevde otrygghet.

- *Utredning – kartläggning Cykelöverfarter*

Under 2021 påbörjade Trafikenheten ett kartläggningsarbete över kommunens befintliga cykelöverfarter. Kartläggningsarbetet resulterade i en karta över vilka platser längs det regionala cykelstråket det i dag i Nacka finns cykelöverfarter samt förslag på cykelpassager och övergångsställen som på sikt skulle kunna omformas till cykelöverfarter. Vi flera av det identifierade cykelöverfarterna har Trafikenheten också uppdaterat lokala trafikföreskrifter. Uppdateringen är ett arbete som kommer att fortlöpa under 2022.

Under 2022 har Trafikenheten förhoppningen att kunna genomföra en upphandling av en extern utredning gällande cykelöverfarter.

Cykelställ- och parkeringar

Under 2021 har följande cykelställ- och parkeringar tillkommit eller nyanlagts om till högre standard;

- *Boo Kyrka* – cykelparkering, 10 platser
- *Lillebo busshållplats* – cykelparkering i anslutning till kollektivtrafikpunkt, 10 platser
- *Hasseluddens Brygga* – cykelparkering i anslutning till kollektivtrafikpunkt, 10 platser

Cykelräknare

Nacka kommun räknar antalet cyklister dagligen och detta görs per automatik via kommunens åtta cykelräknare, vilka fångar upp förbipasserande cyklister. Den data cykelräknarna genererar är värdefull för att mäta hur cykelflödena utvecklas. All data samlas i ett digitalt verktyg och ligger ofta till grund för olika underlag eller annan statistik och material som presenteras både internt som externt.

Under 2021 genomfördes en uppdatering av en av kommunens cykelräknare.

Kommunen mest passerade mät punkt *Sicklavägen på Sickla ön* byttes ut till en helt ny räknare i senaste modell.

Cykelvägvisning och vägmärken

Under 2021 fortsatte Trafikenheten det arbete kring uppdatering av cykelvägvisningsnätet som påbörjades under 2019. Arbetet kommer att fortlöpa successivt under de kommande åren, anpassat till var i kommunen det pågår mest stads- och infrastrukturprojekt och var det är möjligt att uppdatera nätet.

Tillsammans med Enheten för Drift- och offentlig utemiljö drivs ett projekt med syfte att uppdatera befintlig cykelvägvisning områdesvis. Under 2021 uppdaterades cykelvägvisningen längs det regionala cykelstråket Värmdövägen mellan Sickla Bro och Skurustugan. Sträckan uppdaterades genom att befintliga vägmärken klistermärktes med den senaste versionen av klistermärken från Regions Stockholms grafiska profilutformning.

Det genomfördes också ett antal mindre omfattande uppdateringar av vägmärken för cykel. Längs Sickla Strand och i Nacka Strand placerades vägmärken och tilläggsmärken för cykel ut för att förtydliga samspelet mellan olika trafikantslag.

Samarbeten och beställningar till andra enheter under 2021 och 2022

Nedan redovisas samarbeten mellan Trafikenheten och andra enheter i Nacka kommun som pågått under 2021 och som kommer att fortlöpa under 2022, samtliga har koppling till den befintliga cykelstrategin och cykelinfrastrukturen.

Enheten för offentlig Drift- och underhåll

I december 2021 överlämnade Trafikenheten en lista på önskade cykelåtgärder till Enheten för offentlig Drift- och underhåll som önskas utföras under 2022. Listan innehöll önskemål på utbyggnation av cykelöverfarter, cykelparkeringar, uppsättning av cykelvägvisning, vägmärken för cykel och väglinjemålning. Under första kvartalet 2022 kommer Trafikenheten få svar på

vilka åtgärder enheten kan åta sig under 2022. Nedan presenteras några av de åtgärdsförslag som föreslogs:

- Anläggning av en eller två cykelöverfarter längs det regionala cykelstråket
- Anläggning av cykelställ i Skogsö och Nyckelviken
- Fortsatt uppdatering av kommunens cykelvägvisningsnät
- Anläggning av fler cykelräknare för att bättre följa cykelmönster
- Utplacering av fler cykelpumpar i hela kommunen

Enheten för Bygg- och anläggning

Projekten nedan leds av Enheten för Bygg- och anläggning och är projekt som är kopplade specifikt till åtgärdsplanen i Nackas Cykelstrategi.

Ansvariga projektledare driver projekten och förser Trafikenheten med information och status löpande om arbetena:

- *Saltsjöbadsvägen*, Anläggning av gång- och cykelväg. Projektledare Lars Hedrén
- *Mensättravägen etapp 2*, Anläggning av gång- och cykelväg mellan Myrsjöskola till Myrsjösporthall. Projektledare Carl Vaugeois
- *Entré Velamsund*, Åtgärdsvalstudie och eventuell anläggning av gång- och cykelväg längs Lagnövägen. Projektledare Charlotte Bromar, tidigare Per Björkander

Inköpsenheten

Trafikenheten har under 2021 påbörjat en upphandlingsprocess tillsammans med Inköpsenheten. Inköpsprocessen kommer att slutföras under första kvartalet av 2022 och upphandlingen rör följande:

- Nytt ramavtal gällande cykelpumpar, cykelställ- och parkeringar för åren 2022-2024

Kartor och GIS

Under 2021 avslutades det arbete som påbörjades under 2020 påbörjades med att digitalisera delar av Nackas gångvägnät in till digitala kartor i NVDB – den Nationella väg databasen. Arbetet har delats in områdesvis och kommer fortsätta etappvis under 2021. Gångvägarna i Ältaområdet var bland de första att digitaliseras. Uppdateringen och digitaliseringen av gångvägnätet finansieras inom ramen för cykelinvesteringsprojekten.

Cykelrelaterade ärenden till nämnd

Trafikenheten har under 2021 behandlat och redovisat totalt åtta stycken ärendet till nämnden gällande cykelinfrastruktur och investeringsprojekt – två informationsärenden, två remissyttranden, tre stycken medborgarförslag samt ett ärende gällande investeringsbeslut. Ärendena har främst berört frågor om remissvar på cykelplaner, projektavslut samt medborgarförslag gällande satsningar på cykelvägar och cykelparkeringar.

1. Informationsärende - *Cykelåret 2020* NTN 2021/7
2. Remissyttrande - *Regional cykelplan för Stockholms län* NTN 2021/11
3. Medborgarförslag - *Sopsaltning Saltsjöbaden till Fisksätra* NTN 2021/12

4. Medborgarförslag - *Cykel- och gångväg vid Bastusjöns norra strand NTN 2021/14*
Informationsärende – *Projektavslut för investeringsprojekt för Cykelpaket 2017-2019*
NTN 2021/79
5. Remissyttrande – *Remiss av Cykelstaden – Cykelplan för Stockholm 2021* NTN
2021/124
6. Investeringsbeslut – *Investeringsbeslut för Reinvesteringar cykelanordningar 2022-2023*
NTN 2021/180
7. Medborgarförslag – *Cykelställ i anslutning till busshållplats Ångbåtsvägen i Lännersta*
NTN 2021/215

Drift och underhåll

Under vintersäsongen - som sträcker sig mellan 15 oktober till 15 april – vinterväghålls cykelbanorna i Nacka för att öka trafiksäkerheten och framkomligheten bland cyklister. En metod som tillämpas längs de mer trafikerade sträckorna är metoden *Sopsaltning*. Stråk som sopsaltas i kommunal regi är bland annat det regionala cykelstråket längs Värmdövägen. Trafikverket ansvarar för sopsaltningen över Skurubron och det regionala cykelstråket längs Ältavägen. Under 2021 påbörjades en dialog mellan Trafikenheten och Enheten för Drift- och offentlig utemiljö gällande att utöka antalet sopsaltade sträckor i kommunen. Enheterna har enats om ett upplägg för vintersäsongen 2022 och 2023, där två stäcker kommer att tillkomma i sopsaltningskartan med start 2022:

- Saltsjöbadsvägen
- Mensättravägen

Projekt för hållbart resande och beteendepåverkande åtgärder

Elsparkcyklar i Nacka

I maj 2021 hörde elsparkcykelföretaget Voi av sig om att de tänkte etablera sig i Nacka och ville skriva en överenskommelse med Nacka kommun. Den överenskommelsen skrevs under i juni. Nu finns en ny överenskommelse beslutad i december av NTN, och i januari väntas den signeras av Voi, Lime och Tier.

Projekt för hållbart resande och beteendepåverkande åtgärder

Flera av de projekt som presenteras nedan har egna webbsidor, där det finns mer information och reportage, på www.nacka.se/cykel

Gå och cykla till skolan

Projektet Gå och cykla till skolan riktar sig till alla skolor i Nacka som har elever i förskoleklass och upp till årskurs 6.

- Bilfria veckan har under 2021 genomförts på 10 nackaskolor. På de deltagande skolorna har eleverna fått cykelservice.
- Ett utskick sker vid varje skolstart i augusti till alla Nackas nya förskoleklass elever. De får ett kuvert som innehåller ett informationshäfte till 6-åringarnas föräldrar om alla fördelar

(miljö, trafiksäkerhet, hälsa, koncentration) med att inte skjutsa sina barn till skolan med bil, utan istället gå, cykla eller åka kollektivt med sitt barn till skolan. Materialet innehåller även två trafikpyssel som liksom kuvertet har illustrationer med ”kompisfigurer” som väcker barnens intresse. (Även i år hade vi ett tilläggsblad om att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer kring resande med kollektivtrafik.)

- Utskick till alla Nackas rektorer med uppmaning att delta i Trafikkalenderns nationella ”Gå och cykla utmaning” samt information om vårt projekt ”Gå och cykla till skolan”. I år deltog 7 nackaskolor, och Vilans skola kom på fjärde plats i hela tävlingen.

Cykelvänligast/Cykelvänlig arbetsplats

- I början av 2020 har Nackas projekt Cykelvänlig arbetsplats gått in i det regionala projektet Cykelvänligast, som har samma syfte och finns för alla kommuner i Stockholms län.
- Från och med januari 2022 kommer Cykelfrämjandet och Svenska Cykelstäder hålla i projektet Cykelvänligast nationellt.

Cykelkurser

- Målgruppen för cykelkurserna är vuxna och ungdomar som vill lära sig cykla. Majoriteten av deltagarna är utrikes födda kvinnor.
- Under augusti och september har Cykelfrämjandet genomfört två cykelkurser i Fisksätra. Varje kurs har haft 15 deltagare och innehållit 6 kurstillfällen.

Cykeldagen

- Den 16 september genomfördes Nackas årliga ”Tack för att du cyklar” aktivitet. Under eftermiddagen fanns vi på plats mellan 16.00-18.00 vid tunneln under Sicklavägen.
- Fokus för Cykeldagen var även det här året dialog med cyklisterna. Det blev en bra dialog med många cyklister. Cyklisterna bjöds på cykelservice, vilket var uppskattat.

Vintercykelprojektet Cykla i vinter

- Sedan 2016 genomförs vintercykelprojektet, i år med 50 deltagare. Totalt 87 personer sökte till projektet. Samtliga deltagare som valts är nya som vintercyklister, så vi har valt ut deltagare som tidigare arbetspendlat med bil eller kollektivtrafik under vintern.
- Projektet fortlöper enligt plan och deltagarna har en gemensam grupp på Facebook och appen Strava.
- Reportage publiceras i samråd med kommunikationsenheten under vintern (på webben och sociala medier) om vintercykling.

Utan bilen-dealen

- Under våren 2021 deltog Nacka kommun Energimyndighetens regionala projekt Utan bilen-dealen. Det gick ut på att 20 familjer fick låna lastcyklar för att under tre månader prova att använda sin bil så lite de kunde. I Nacka deltog en familj. Projektet blev lyckat och deltagarna minskade sina korta bilresor med 83% under projektet jämfört med innan. Många familjer valde också att köpa ut lådcyklarna de fått låna.

Samarbetsnätverk

- Det regionala cykelkansliet arbetar för att kommunerna i Stockholms län och Trafikverket ska bygga ut och förbättra det regionala cykelvägnätet. Cykelkansliet underlättar samordning genom att ta fram en regional cykelplan, ha regelbundna möten, mm.
- Nacka är en del av samarbetsnätverket ResSmart, som är en plattform för erfarenhetsutbyte, kunskapshöjning och samarbete kring arbetet med hållbara resor i Stockholms län. ResSmart består av 22 kommuner i Stockholms län, Trafikförvaltningen och Regionala cykelkansliet.
- Nacka är även med i Svenska Cykelstäder, som är en förening bestående av kommuner, regioner och organisationer som arbetar för ökad och säkrare cykling. Ordinarie medlemmar är 35 svenska kommuner och 6 regioner som är ledande inom arbetet för attraktivare vardagscykling.
- Nacka deltar också i det nationella kommunnätverket Möjligheter med Mobility Management i Samhällsplaneringen (MMMIS). Nätverket har som syfte att utveckla hur mobility management används inom stadsplanering. Det är en mötesplats och plattform där deltagande kommuner kan utbyta erfarenheter, diskutera frågeställningar och utmaningar på nätverksträffar, webbdiskussioner och webinarier.
- Kommunvelometern är Cykelfrämjandets årliga nationella granskning av vad kommuner gör för att öka cyklingen och göra den säkrare och mer attraktiv. Granskningen rör framför allt vad kommunen har gjort under det senaste året. 2021 valde Nacka att inte delta i kommunvelometern (som rörde insatser gjorda under 2020), men kommer att delta i den 2022.

Charlotte Bromar
Trafikplanerare
Trafikenheten

Marianne Areskog
Projektledare hållbart resande
Trafikenheten

Remiss – En förbättrad
förpackningsinsamling, nya
roller för kommuner och
producenter

9

NTN 2022/5

2022-01-21

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2022/5

Remiss – En förbättrad förpackningsinsamling, nya roller för kommuner och producenter

Yttrande över remiss från Miljödepartementet

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden föreslår kommunstyrelsen besluta följande.

1. Kommunstyrelsen antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 21 januari 2022.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Nacka kommun är remissinstans till Miljödepartementets promemoria En förbättrad förpackningsinsamling – nya roller för kommuner och producenter. Remissvaren ska ha kommit in till Miljödepartementet senast den 7 februari 2022.

I promemorian föreslås nya bestämmelser om ett system för utökat producentansvar för förpackningar. Den största förändringen som föreslås är att kommunerna ska ta över det operativa ansvaret för insamlingen av förpackningsavfall från hushåll.

Målet om en än bättre förpackningsinsamling är angeläget, däremot bedöms inte förslaget i remissen ge rätt förutsättningar för att uppnå målet. Mot den bakgrunden avstyrker Nacka kommun det liggande förslaget. I övrigt framförs bland annat synpunkter om att kommunerna bör ha rådighet och utrymme att välja lokala lösningar för fastighetsnära insamling, vikten av att samtliga kommuner får full kostnadstäckning, att införandetiden enligt förslaget är orimligt kort samt att det saknas en risk- och konsekvensbedömning av följderna av den ändrade avfallshanteringen för kommunernas hantering av bygglov och detaljplaner.

Ärendet

Nacka kommun är en av de kommuner som ombetts svara på Miljödepartementets remiss av promemorian En förbättrad förpackningsinsamling – nya roller för kommuner och producenter. Remissvaren ska ha kommit in till Miljödepartementet senast den 7 februari 2022. Remissen bereds parallellt i natur- och trafiknämnden den 25 januari 2022.

Promemorians huvudsakliga förslag

I promemorian föreslås nya bestämmelser om ett system för utökat producentansvar för förpackningar. Den största förändringen som föreslås är att kommunerna ska ta över det operativa ansvaret för insamlingen av förpackningsavfall från hushåll. De vanligaste förekommande förpackningsslagen (papper, plast, glas och metall) ska samlas in fastighetsnära. Övriga förpackningsslag såsom keramik, textil och skrymmande förpackningar ska samlas in på lättillgängliga platser. Kommunerna ska även samla in förpackningsavfallet från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushåll.

Det insamlade förpackningsavfallet ska sedan lämnas över till producentansvarsorganisationerna. Producentansvarsorganisationerna ska betala avgifter för att finansiera kommunernas och Naturvårdsverkets verksamhet. Utbetalning av ersättning till kommunerna sker kvartalsvis i efterskott via Kammarkollegiet. Infasning av kommunerna i det nya systemet föreslås ske i tre etapper 2024–2026.

Kommunerna ska också, på producentansvarsorganisationernas bekostnad, samla in utsorterat förpackningsavfall i utomhusmiljöer. Det ska ske på platser som kommunen särskilt ställt i ordning och där det uppkommer förpackningsavfall i betydande omfattning. Detta krav ska börja gälla först i juli 2026.

Avfall Sveriges och SKRs syn på förslaget

Avfall Sverige konstaterar i sitt remissvar att deras ståndpunkt avseende ett kommunalt ansvar för insamling av avfall från hushåll som lyder under producentansvar, under ett finansiellt producentansvar, överensstämmer med utredningens förslag. Avfall Sverige välkomnar utredningens förslag om kommunalt insamlingsansvar. Kommunalt insamlingsansvar för förpackningsavfall från hushåll är en fråga som Avfall Sverige, på medlemmarnas uppdrag, har drivit i många år.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) poängterar vikten av ett fullständigt producentansvar för förpackningar och är ytterst måna om att det finns kvar och utvecklas för att stärka den cirkulära ekonomin. SKR är positiva till fastighetsnära insamling under förutsättning att det är praktiskt möjligt och att det borde vara en grundprincip som går att göra avsteg från när så är motiverat. Vidare måste finansieringsfrågan lösas innan det kan bli aktuellt att förändra förpackningsinsamlingen. SKR framför att kommunerna måste ha rådighet att i större utsträckning kunna påverka insamlingsystem och göra avvägningar gällande servicegrad. SKR avstyrker förslaget på grund av att de anser att det är osäkert om förslaget ger alla kommuner kostnadstäckning, samtidigt som införandet bedöms vara orimlig.

Stadsledningskontorets utredning och bedömning

Förslaget i remissen har beretts av stadsledningskontoret och under arbetet har synpunkter inhämtats från Nacka vatten och avfall AB.

Promemorian berör flera viktiga delar såsom fastighetsnära insamling. Fastighetsnära insamling av förpackningsavfall ger bäst sortering och möjlighet att nå målen i kommunens avfallsplan, ger bäst service för hushållen, möjliggör samordning med insamling av övrigt avfall från hushållen, minskar kostnader för insamling och behandling av restavfall samt minskar nedskräpningen. Stadsledningskontoret ser en behållning i ambitionen i förslaget att förpackningsavfall som grundprincip ska samlas in fastighetsnära men bedömer att en grundförutsättning behöver vara att kommunerna har rådighet att påverka val av insamlingssystem och avvägning av servicegrad. Det ska vara möjligt för kommunerna att göra avsteg exempelvis med hänsyn till befintliga miljöer.

Stadsledningskontorets samlade bedömning av förslaget är att målet om en än bättre förpackningsinsamling är angeläget och att producenterna fullt ska stå för kostnader som är förknippade med insamlingen. Stadsledningskontoret delar dock SKRs oro över finansieringen i förslaget. Det är av yttersta vikt att producenterna bär hela kostnadsansvaret och att samtliga kommuner får full kostnadstäckning. Det är inte en acceptabel lösning att kommunerna som kollektiv ska få full kostnadstäckning. Mot bakgrund av att saknas grundläggande förutsättningar i det liggande remissförslaget bedömer stadsledningskontoret att förslaget avstyrks.

Förslag till yttrande

Ett förslag till yttrande har tagits fram, bilaga 1. Målet om en än bättre förpackningsinsamling är angeläget, däremot bedöms inte förslaget i remissen ge rätt förutsättningar för att uppnå målet. Mot den bakgrunden avstyrker Nacka kommun det liggande förslaget. I övrigt framförs bland annat synpunkter om att kommunerna bör ha rådighet och utrymme att välja lokala lösningar för fastighetsnära insamling, vikten av att samtliga kommuner får full kostnadstäckning, att införandetiden enligt förslaget är orimligt kort samt att det saknas en risk- och konsekvensbedömning av följderna av den ändrade avfallshanteringen för kommunernas hantering av bygglov och detaljplaner.

Ekonomiska konsekvenser

Fastighetsnära insamling av förpackningar innebär en kostnad som enligt förslaget ska finansieras genom ökade förpackningsavgifter på de varor som förpackningarna omsluter. På så sätt är det konsumenterna av varorna som finansierar återvinningen. Den totala ekonomiska påverkan på konsumenterna framgår inte av förslaget. Storleksordningen på förpackningsavgiften om förslaget genomförs är okänd. Sammantaget blir det sannolikt en ökad kostnad för de boende i kommunen genom högre pris på varor med förpackning.

Producenterna ska enligt förslaget ge full kostnadstäckning till kommunerna som kollektiv för att täcka insamlingskostnaden. Det är osäkert om förslaget ger alla kommuner full kostnadstäckning. Detta är av yttersta vikt då producenterna bär hela kostnadsansvaret.

Konsekvenser för barn

Sortering av avfall som uppstår löpande i hemmet är en tydlig och konkret handling med vardaglig miljönytta som barn med fördel kan vara delaktiga i. Barns engagemang i den här typen av frågor kan många gånger påverka vuxna att bidra till ökad avfallssortering. Många barn och unga tycker att handlingar med klimatnytta är viktiga och genom att göra sortering till tydlig standard bidrar förslaget till att ge barn möjlighet att bidra i klimatarbetet.

Bilagor

- Bilaga 1 Förslag till yttrande
- Bilaga 2 Remiss av miljödepartementets promemoria – En förbättrad förpackningsinsamling, nya roller för kommuner och producenter

Mats Bohman
Trafik- och fastighetsdirektör
Stadsledningskontoret

Förslag till yttrande

Dnr: NTN 2022/5

Dnr: KFKS 2021/1272

Ert drnr: M2021/02118

Miljödepartementet

Yttrande över remiss En förbättrad förpackningsinsamling – nya roller för kommuner och producenter

Nacka kommun har fått tillfälle att yttra sig över Miljödepartementets promemoria om en förbättrad förpackningsinsamling och anför därför följande.

Nacka kommun ser en behållning med införande av fastighetsnära insamling och att återvinningen av förpackningar behöver öka. Det behöver också vara enkelt för hushåll och verksamheter att återvinna förpackningar. Detta har kommunen uttryckt i sin avfallsplan där det anges att allt fler hushåll har tillgång till fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper. Nacka kommun bedömer att målet om en än bättre förpackningsinsamling är angeläget, däremot bedöms inte förslaget i remissen ge rätt förutsättningar för att uppnå målet. Mot den bakgrunden avstyrker Nacka kommun det liggande förslaget och utvecklar dess synpunkter nedan.

Kommunens rådighet och utrymme för lokala lösningar

Nacka kommun konstaterar att dagens system för insamling av förpackningsavfall behöver utvecklas och ser en behållning med fastighetsnära insamling. Nacka kommun bedömer dock att en grundförutsättning behöver vara att kommunerna har rådighet att påverka val av insamlingssystem och avvägning av servicegrad. Att utöka den fastighetsnära insamlingen kan medföra svårigheter i befintlig miljö och då måste det finnas utrymme för avsteg. Då kommunerna ansvarar för att ta fram avfallsplaner så bör de kommunala avfallsplanerna vara styrande i bedömningen över vilka som är de effektivaste sätten att få en hög insamlingsgrad av förpackningsmaterial. Det är nödvändigt att kommunerna kan göra anpassningar och avsteg när så är motiverat. Exempelvis bör det finnas möjlighet till undantag vad gäller fastighetsnära insamling och kommunen ska ha rådighet att medge dessa undantag. Nacka kommun anser inte att det finns skäl att genom lagstiftning detaljstyra kommunens insamling. I det avseendet bör kommunerna ges en rådighet och

utrymme att välja lämpliga lokala lösningar med målet att ha en hög utsorterings- och insamlingsgrad.

Kostnadstäckning och införandetid

Nacka kommun anser att det är av yttersta vikt att producenterna bär hela kostnadsansvaret och att samtliga kommuner får full kostnadstäckning. Det är inte en acceptabel lösning att kommunerna som kollektiv ska få full kostnadstäckning. Nacka kommun anser att tiden för ansvarsövergång är orimligt kort och det är en brist att dispensmöjlighet för införande av insamlingssystem saknas. Majoriteten av kommunerna har inte ett fastighetsnära insamlingssystem för förpackningar utan måste införa ett sådant. Införandet av denna typ av infrastruktur kräver långsiktig planering och tar tid att bygga ut.

Fysiska och stadsbyggnadsmässiga svårigheter

Nacka kommun bedömer att promemorian saknar en risk- och konsekvensanalys av de fysiska och stadsbyggnadsmässiga följderna av den ändrade avfallshanteringen samt vilka konsekvenser den innebär för kommunernas hantering av bygglov och detaljplaner. I de fall detaljplaner måste ändras kommer det att innebära tid och kostnader som inte står i rimlig proportion till nyttan. Nacka kommun anser att det ska vara en förutsättning för avfallshanteringen att den går att lösa inom befintliga detaljplaner eftersom konsekvenserna av kraven annars blir oöverblickbara. Även här vill Nacka återigen poängtera vikten av utrymmet för olika lokala lösningar för hur en fastighetsnära återvinning ska ske.

Omlastningsplats

I förslaget föreslås att det ska skapas omlastningsplatser där kommunerna ska lämna insamlat förpackningsavfall som sedan hämtas av producenterna. Som anförts ovan konstaterar Nacka att kommunerna behöver ges rådighet över val av lösning för att uppnå en fastighetsnära insamling och att det inte finns skäl att detaljreglera krav på att kommunerna ska ha en omlastningsplats. Det väsentliga i sammanhanget är att kommuner ska överlämna förpackningsavfallet till producenterna och här ska kommunerna ges möjlighet att dels kunna samverka med andra kommuner, dels komma överens med producenterna kring val av lämplig lösning. Om kommunerna ska bygga en omlastningsplats innebär det merkostnader och dessa ska i sådant fall täckas av producenternas ersättning till kommunen. I sammanhanget ska det påtalas att i många kommuner, däribland Nacka, är mark en bristvara och det saknas mark som är planlagd och lämpad för omlastningsplats.

Sortering på allmän plats

Nacka kommun ser ett antal oklarheter kring vad som åsyftas med allmän plats, däribland vilka platser som lagförslagen åsyftar. Det är inte säkert att kommunen har rådighet över alla de platser som omfattas av regleringen, exempelvis badplatser som inte ägs av kommunen. Eftersom kommunen inte har någon möjlighet att tvinga fram sorteringslösningar som kommunen ska ansvara för på sådana platser kan det vara omöjligt för kommunen att

uppfylla förordningens krav. Det bör därför övervägas om kravet endast ska gälla platser, definierade på visst sätt, som kommunen har rådighet eller förfogar över.

Namn Namn
Ordförande i kommunstyrelsen
Nacka kommun

Namn Namn
Stadsdirektör
Nacka kommun

Promemoria

Miljödepartementet

En förbättrad förpackningsinsamling – nya roller
för kommuner och producenter

M2021/02118

November 2021

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	10
1.1	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	10
1.2	Förslag till förordning om producentansvar för förpackningar	15
	1 kap. Ordförklaringar och tillämpningsområde	15
1.3	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar	56
1.4	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.....	61
1.5	Förslag till förordning om ändring i offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)	63
1.6	Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)	65
1.7	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:259) om miljöstraffavgifter	67
1.8	Förslag till förordning om ändring i avfallsförordningen (2020:614).....	69
2	Ärendet.....	76
3	Cirkulär ekonomi	76
3.1	Svensk strategi och handlingsplan för en cirkulär ekonomi.....	76
3.2	EU:s handlingsplan för en cirkulär ekonomi.....	77
4	Utsortering och insamling kan förbättras	77
4.1	Möjlighet och vilja till utsortering i hushållen kan påverkas.....	77
4.2	Fastighetsnära insamling vid hushållen förbättrar utsortering och kvalitet.....	78
5	Klimat- och miljövinster med återvinning	79
5.1	Insamling och återvinning minskar utsläppen av koldioxid och sparar naturresurser	79
5.2	Förpackningsavfallet blir till nya förpackningar eller råvara till andra nya varor	80
5.3	Bristfällig utsortering orsakar utsläpp av koldioxid	81
6	Regleringen av producentansvaret för förpackningar	81
6.1	Regleringen i miljöbalken	82
6.2	2006 års förpackningsförordning	82
6.3	2014 års förpackningsförordning	83
6.4	2018 års förpackningsförordning	84
6.4.1	Insamling av förpackningsavfall från hushållen.....	84
6.4.2	Insamling av förpackningsavfall från yrkesmässiga verksamheter	85
6.4.3	Tillämpningsproblem med samrådsskyldighet och tillståndsgivning	85

	6.4.4	Regeringens beslut om att skjuta upp tillämpningen till utgången av december 2022	86
	6.5	Retursystemsförordningen.....	87
7		Dagens system för insamling av förpackningsavfall.....	88
	7.1	Låg lönsamhet i förpackningsåtervinningen.....	88
	7.2	Brister i dagens insamling	88
	7.3	Två tredjedelar av hushållen lämnar förpackningsavfall vid 5 000 återvinningsstationer	90
	7.4	Många förpackningar hamnar i restavfallet	91
	7.5	Insamling och återvinning av plastförpackningar är särskilt problematisk.....	92
	7.6	En tredjedel av hushållen erbjuds i dag fastighetsnära insamling	94
	7.7	Hushållens kostnader för dagens fastighetsnära insamling har beräknats	95
	7.8	En majoritet av kommunerna upphandlar sin insamling av hushållsavfall	96
	7.9	Verksamheter lämnar sitt avfall vid mottagningspunkter	97
	7.10	Plastflaskor och metallburkar med konsumtionsfärdig dryck hanteras i ett retursystem	99
	7.11	Bonus kan erbjudas via app	102
	7.12	Tre av nio materialåtervinningsmål uppnåddes 2020	103
	7.13	Metoder för insamling av glasförpackningar kan påverka kvaliteten.....	104
	7.14	Marknaden för metallförpackningar är vikande	109
	7.15	Återvinning av fiberbaserade förpackningar	110
	7.16	Förpackningsavfall samlas sällan in i utemiljöer där många människor vistas	110
	7.17	Träförpackningar behöver samlas in och materialåtervinnas.....	111
8		Insamlingssystem i andra länder	113
	8.1	Belgien	113
	8.2	Nederländerna	115
	8.3	Tyskland	115
	8.4	Finland.....	116
	8.5	Danmark	117
	8.6	Utvärderingar av konkurrens mellan producentansvarsorganisationer	118
9		Överväganden och förslag.....	120
	9.1	Den fastighetsnära insamlingen behöver byggas ut för att nå återvinningsmålen och en cirkulär ekonomi ..	120
	9.2	En ny förordning om producentansvar för förpackningar.....	122
	9.3	Utsorteringskrav för förpackningsavfall.....	123
	9.3.1	Krav på separat insamling och utsortering förtydligas.....	123
	9.3.2	Undantag från kraven	128

9.4	Krav på utsortering och separat hantering av farligt avfall.....	129
9.5	Ett kommunalt insamlingsansvar	130
9.5.1	Kommunal insamling av förpackningsavfall från hushåll och vissa verksamheter	130
9.5.2	Kommunens ansvar ska upphöra när förpackningsavfallet överlämnats till en godkänd producentansvarsorganisation.....	135
9.6	Utformningen av den kommunala insamlingen.....	137
9.6.1	Fastighetsnära insamling	137
9.6.2	Utrymmen för avfall i flerbostadshus	142
9.6.3	Lättillgängliga insamlingsplatser.....	144
9.6.4	Successiv ansvarsövergång från producentansvarsorganisationerna till kommunerna	145
9.6.5	Insamlingen på allmän plats	146
9.6.6	Information om utsortering och insamling	148
9.7	Insamling av förpackningsavfall från verksamheter.....	149
9.7.1	Producentansvarsorganisationerna bör även i fortsättningen ha ansvaret	149
9.7.2	Producentansvarsorganisationernas grundsystem	150
9.7.3	Den största producentansvarsorganisationen ska ha det operationella ansvaret	152
9.7.4	Marknadsdrivna återvinningssystem	155
9.7.5	Producentansvarsorganisationens ansvar att informera om utsortering och insamling	156
9.8	Producentens ansvar för hantering av förpackningsavfallet förtydligas	157
9.9	Producentansvarsorganisationer för förpackningar	160
9.9.1	Syfte och ansvarsområde.....	160
9.9.2	Producentansvarsorganisationerna ska inte få dela ut vinst	161
9.9.3	Likabehandling.....	167
9.9.4	Beräkning av förpackningsavgifterna.....	168
9.9.5	Ekonomisk säkerhet	170
9.9.6	Producentansvarsorganisationernas återanvändning och materialåtervinning.....	171
9.9.7	Offentliggörande av information på producentansvarsorganisationens webbplats.....	172
9.9.8	Rutiner för internkontroll	172
9.9.9	Ytterligare krav på en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem	174
9.9.10	Godkännande av en producentansvarsorganisation	175

9.9.11	Naturvårdsverket ska ansvara för prövning och tillsyn av retursystemet.....	178
9.10	Beräkning av marknadsandelar som en grund för fördelning av ersättningsansvar och ansvar för materialåtervinning.....	179
9.11	Finansiering av kommunernas insamlings- och informationsansvar	182
9.11.1	Utgångspunkter för ett nytt finansieringssystem	182
9.11.2	Producentansvarsorganisationerna ska betala producentavgift och årsavgift.....	186
9.11.3	Betalning av avgifter och utbetalningen av ersättning till kommunerna och till Naturvårdsverket	188
9.11.4	Den ersättning en kommun får ska räknas av från renhållningsavgiften	191
9.12	Rapportering.....	192
9.13	Dialog och tillsyn	194
9.13.1	En löpande dialog mellan aktörerna	194
9.13.2	Marknadskontroll och sekretess	195
9.13.3	Små producenter ska slippa betala tillsynsavgift	195
9.13.4	Avgifter för Naturvårdsverkets prövning och tillsyn	197
9.14	Sanktioner.....	198
9.15	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	199
9.15.1	Den nya förpackningsförordningen	199
9.15.2	Övriga författningsförslag	201
10	Alternativet att producenterna ansvarar för insamling vid hushållen	202
10.1	Utveckling av tillståndssystemet	202
10.2	Tilldelning av monopol	203
10.3	Ett statligt upphandlingssystem	203
10.3.1	Övergripande konsekvenser för aktörerna	204
10.3.2	Aktörernas syn på den administrativa bördan	206
10.4	Hybrida modeller.....	206
11	Konsekvensanalys.....	207
11.1	Tidigare utredningar	207
11.2	Problembeskrivning och utgångspunkter	207
11.3	Effekter om någon reglering inte kommer till stånd (nollalternativet)	208
11.4	Aktörer som berörs av förslagen	209
11.5	Förslaget att kommunerna ansvarar för insamlingen vid hushållen.....	210
11.5.1	Kommuner.....	210
11.5.2	Producenter och producentansvarsorganisationer	211
11.5.3	Fastighetsägare	217
11.5.4	Avfallsentreprenörer.....	219

	11.5.5	Hushåll	220
	11.5.6	Verksamheter samlokaliserade med flerbostadshus.....	221
	11.5.7	Myndigheter	221
11.6		Förslaget om producentansvarsorganisationernas insamling från verksamheter	223
	11.6.1	Producenter och producentansvarsorganisationer	223
	11.6.2	Verksamheter.....	224
	11.6.3	Kommunerna.....	225
	11.6.4	Avfallsentreprenörer.....	225
	11.6.5	Naturvårdsverket	225
11.7		Förslaget om insamling av hushållens förpackningsavfall på allmän plats.....	226
	11.7.1	Producenter och producentansvarsorganisationer	226
	11.7.2	Kommunerna.....	226
	11.7.3	Avfallsentreprenörerna.....	227
	11.7.4	Hushållen.....	227
	11.7.5	Kiosker och mobila serveringsverksamheter	227
	11.7.6	Arrangörer av offentliga tillställningar.....	227
	11.7.7	Naturvårdsverket	227
11.8		Förslaget om förtydligande rörande utsortering vid matserveringar.....	228
11.9		Förslaget om att en förpackning som innehåller avfall ska skiljas från innehållet i förpackningen	228
	11.9.1	Verksamheter.....	228
	11.9.2	Kommuner.....	229
11.10		Förslaget om att farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall.....	230
11.11		Förslagen om retursystemet.....	230
	11.11.1	Producenterna.....	230
	11.11.2	Dagligvaruhandeln	230
	11.11.3	Myndigheterna.....	231
11.12		Förslaget om differentierad ersättning.....	231
	11.12.1	Producenter och producentansvarsorganisationer	232
	11.12.2	Myndigheter	232
	11.12.3	Övriga aktörer.....	232
11.13		Förslaget om att producentansvarsorganisationer ska vara icke vinstdrivande.....	233
	11.13.1	Inledning.....	233
	11.13.2	Producenter och producentansvarsorganisationer	233
	11.13.3	Naturvårdsverket	234
	11.13.4	Avfallsentreprenörer.....	234
	11.13.5	Kommunerna.....	234
	11.13.6	Övriga aktörer.....	234
11.14		Förslaget om krav på förmedlare av distansförsäljning	234

11.15	Effekter på domstolsväsendet.....	235
11.16	Effekter på jämställdhet.....	235
11.17	Miljömässiga konsekvenser.....	236
11.17.1	Förbättrad förpackningsinsamling minskar utsläppen av växthusgaser och förbrukningen av jungfruliga råvaror	236
11.17.2	Fastighetsnära insamling vid hushåll förbättrar utsortering och ökar insamlingen.....	236
11.17.3	Fastighetsnära insamling vid hushåll kan minska buller och nedskräpning	238
11.17.4	Förbättrad insamling från verksamheter kommer att öka utsorteringen av plastförpackningar	238
12	Författningskommentar till förslaget till lag om ändring i miljöbalken	239
Bilaga 1	Översikt över hur bestämmelserna i 2018 års förpackningsförordning och retursystemsforordningen föreslås bli behandlade	242

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås nya bestämmelser om ett system för utökat producentansvar för förpackningar.

Producenterna ska, genom godkända producentansvarsorganisationer som de anlitar, ansvara ekonomiskt för insamling och behandling av förpackningsavfall. Det operativa ansvaret för insamling av förpackningsavfall fördelas mellan kommuner och producentansvarsorganisationer.

Kommunerna ska ta över det operativa ansvaret för insamlingen från hushåll och verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushåll. De vanligast förekommande förpackningsslagen – pappersförpackningar, plastförpackningar, ofärgade och färgade glasförpackningar och metallförpackningar – ska samlas in fastighetsnära. Övriga förpackningsslag – t.ex. trä, keramik, och textil – och skrymmande förpackningar ska samlas in på lättillgängliga platser. Kommunerna ska lämna över det insamlade förpackningsavfallet till producentansvarsorganisationerna utifrån organisationernas marknadsandelar per materialslag. Naturvårdsverket ska beräkna marknadsandelar och övervaka att fördelningen blir rättvis. Producentansvarsorganisationerna ska betala avgifter för att finansiera kommunernas och Naturvårdsverkets verksamhet. Utbetalning av ersättning till kommunerna sker kvartalsvis i efterskott via Kammarkollegiet. Medlen ska hållas avskilda från statsbudgeten. Infasning av kommunerna i det nya systemet föreslås ske i tre etapper 2024–2026.

Kommunerna ska också, på producentansvarsorganisationernas bekostnad, samla in utsorterat förpackningsavfall i utomhusmiljöer. Det ska ske på platser som kommunen särskilt ställt i ordning och där det uppkommer förpackningsavfall i betydande omfattning. Detta krav ska börja gälla först i juli 2026.

Den största producentansvarsorganisationen ska ordna minst en mottagningsplats i varje kommun för insamling från övriga verksamheter och blir även ansvarig för att informera verksamheterna om insamlingen. Verksamheter ska kunna lämna sitt avfall på en mottagningsstation i sin kommun utan avgift, oavsett volym och frekvens. Avfallet ska därefter tas om hand av producentansvarsorganisationerna. En producentansvarsorganisation som inte ansvarar för mottagningsplatserna ska ersätta den ansvariga producentansvarsorganisationen för skäliga kostnader.

Marknadsdrivna system för insamling från verksamheter ska liksom i dag kunna verka parallellt men vara skyldiga att ge in en mer omfattande anmälan till Naturvårdsverket. Det ska styrkas att systemen bidrar till en bättre materialåtervinning av det aktuella materialslaget jämfört med producentansvarsorganisationernas system.

Det införs nya utsorteringskrav. Den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen särskiljs från innehållet. Detta gäller inte en förpackning som på grund av sitt innehåll utgör farligt avfall, eller som innesluter läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av läkemedelsavfallet. Det införs också en bestämmelse som innebär att farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall.

Nuvarande tillståndskrav för insamlingssystem (producentansvarsorganisationer) ersätts av en något mindre omfattande godkännande-

prövning. När en producentansvarsorganisation är godkänd ställs krav på att ställa säkerhet och att offentliggöra uppgifter om bl.a. vilka producenter som har anlitat organisationen, avgifter, återvinning och hur organisationen når upp till materialåtervinningsmål. En producentansvarsorganisation ska inte få dela ut vinst till sina ägare.

Producenter som årligen släpper ut förpackningar på marknaden vars sammanlagda vikt underskrider 1 000 kilogram ska inte behöva rapportera in uppgifter till Naturvårdsverket eller betala tillsynsavgift. För dessa producenter ska det räcka med en anmälan till producentregistret. Lättnaden ska dock inte gälla producenter av sådana förpackningar som är engångsplastprodukter (plastlock till muggar, matlådor, muggar, m.fl) för vilka det ska betalas nedskräpningsavgifter.

Naturvårdsverket ska ta över ansvaret från Jordbruksverket för godkännandeprovning och tillsyn av det nuvarande retursystemet för plastflaskor och metallburkar. Tillsynsavgifterna för producenterna differentieras utifrån försälda volymer, i enlighet med ett tidigare förslag från Jordbruksverket.

Den nya regleringen införs i en ny förordning om producentansvar för förpackningar. I miljöbalken införs nya bemyndiganden och en bestämmelse om skyldighet för producentansvarsorganisationer att ersätta den producentansvarsorganisation som ansvarar för insamling av förpackningsavfall från verksamheter.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 15 kap. 15, 21 och 22 §§, 21 kap. 1 § och 27 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 15 kap. 16 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

15 §¹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet för producenter att tillhandahålla eller anlita en producentansvarsorganisation,

2. förbud att yrkesmässigt överlåta eller saluföra produkter om produktens producent inte tillhandahåller eller har anlitat en producentansvarsorganisation,

3. tillstånd, godkännande eller anmälan för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation,

4. kriterier för hur ersättning som en producentansvarsorganisation tar ut från producenterna ska bestämmas, *och*

4. kriterier för hur ersättning som en producentansvarsorganisation tar ut från producenterna ska bestämmas,

5. att en producentansvarsorganisation för förpackningar inte får dela ut vinst till sina ägare,

5. skyldighet för en producentansvarsorganisation att fullgöra sådana skyldigheter som avses i 12 och 13 §§.

6. skyldighet för en producentansvarsorganisation att fullgöra sådana skyldigheter som avses i 12 och 13 §§, *och*

7. att en producentansvarsorganisation ska hantera mer avfall än vad som

a) motsvarar organisationens marknadsandel, eller

b) står i rimlig proportion till den verksamhet som bedrivs av de producenter som anlitar organisationen.

Föreskrifter enligt första stycket 7 får endast avse hantering av avfall som producentansvarsorganisationen kan få skälig ersättning för.

16 b §

Om flera producentansvarsorganisationer för förpackningar har godkänts enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 15 § 3, och en av de organisationerna ska ansvara för insamling av förpackningsavfall från verksamheter och information om avfallshanteringen, ska övriga producentansvarsorganisationer ersätta den ansvariga organisationen för skäliga kostnader. Ersättningens storlek ska beräknas utifrån den ersättande organisationens marknadsandel.

Den myndighet som regeringen bestämmer ska vid behov i beslut fastställa hur stor en producentansvarsorganisationens marknadsandel ska anses vara.

21 §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kommunens ansvar enligt 20 och 20 a §§ i fråga om avfall som ska samlas in eller behandlas av en producent eller en producentansvarsorganisation enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 eller 15 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undantag från kommunens ansvar enligt 20 och 20 a §§ i fråga om avfall som samlas in eller behandlas av en producent eller en producentansvarsorganisation enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 eller 15 §, och

2. skyldigheter för kommuner att vidta de åtgärder som krävs för att ansvarsfördelningen mellan kommuner och producenter eller producentansvarsorganisationer ska fungera.

² Senaste lydelse 2021:881.

Regeringen eller den myndighet eller kommun som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att kommunen ska ansvara för att annat avfall än sådant som avses i 20 § behandlas och transporteras från den fastighet där avfallet finns.

Föreskrifterna får endast avse avfall som av hälso- eller miljöskäl behöver hanteras av kommunen.

Föreskrifterna får endast avse

1. avfall som av hälso- och miljöskäl behöver hanteras av kommunen, *eller*

2. *avfall som omfattas av producentansvar, om det finns samordningsfördelar med att kommunen hanterar sådant avfall tillsammans med avfall som kommunen ansvarar för enligt 20 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 1.*

21 kap.

1 §⁴

Mark och miljödomstol prövar som första instans mål om

Mark- och miljödomstol prövar som första instans mål om

1. miljöfarlig verksamhet som är ansökningsmål enligt 1 a § första stycket,

2. vattenverksamhet och vattenanläggningar enligt 11 kap. samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, utom verksamheter som avser markavvattning vilka ska prövas av länsstyrelsen och säkerhetsklassificering av dammar,

3. markavvattningar som enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet har överlämnats från länsstyrelsen eller anmälts av en lantmäterimyndighet,

4. ersättning för skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§,

5. ersättning och inlösen vid ingripande av det allmänna enligt denna balk och vid vattenverksamhet, om inte annat har särskilt föreskrivits,

6. ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap., talan om förbud eller försiktighetsmått enligt 32 kap. 12 § samt grupptalan enligt 32 kap. 13 §,

7. fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga,

8. utdömande av vite enligt ett föreläggande som har förenats med vite med stöd av balken, efter särskild ansökan av den myndighet som har beslutat vitesföreläggandet eller, om vitesföreläggandet har beslutats i förfarandet, med tillämpning av 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten,

9. kostnadsansvar för fastighetsägare enligt 10 kap. 9 §,

³ Senaste lydelse 2020:601.

⁴ Senaste lydelse 2016:781.

10. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artiklarna 27.6 och 30.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

11. fördelning av kostnader för utbyte av information enligt det som följer av artikel 62.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG, *och*

12. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artikel 63.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter.

11. fördelning av kostnader för utbyte av information enligt det som följer av artikel 62.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

12. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artikel 63.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter, *och*

13. kostnadsansvar för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar enligt 15 kap. 16 b §.

27 kap.

5 §⁵

En avgift som avses i 4 § första stycket ska vara årlig eller på annat sätt periodisk. Om avgiften avser insamling, transport och behandling vid enstaka tillfällen, får kommunen besluta att avgiften ska betalas särskilt för varje tillfälle.

Den avgift som avses i 4 § första stycket 1 ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för den infrastruktur som behövs för avfallshantering samt nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader för renhållningen. Från

Den avgift som avses i 4 § första stycket 1 ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för den infrastruktur som behövs för avfallshantering samt nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader för renhållningen. Från

⁵ Senaste lydelse 2020:601.

dessas kostnader ska kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än renhållning räknas av. Avgiften får tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshandling främjas.

dessas kostnader ska kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än renhållning räknas av. *Även ersättning för avfallshandling som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk ska räknas av.* Avgiften får tas ut på ett sådant sätt att återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshandling främjas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

1.2 Förslag till förordning om producentansvar för förpackningar

Härigenom föreskrivs följande¹.

1 kap. Ordförklaringar och tillämpningsområde

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om ett system för utökat producentansvar för avfallshandling av förpackningar.

Förordningen syftar till att

1. minska mängden förpackningsavfall genom att förpackningar
 - a) framställs på ett sådant sätt att deras volym och vikt begränsas till den nivå som krävs för att upprätthålla en god säkerhets- och hygiennivå,
 - b) endast används när det är nödvändigt, och
 - c) återanvänds,
2. begränsa skadligheten för miljön av material och ämnen i förpackningar,
3. producentansvarsorganisationer ska förebygga och hantera förpackningsavfall,
4. förpackningsavfall ska tas om hand på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt,
5. nå materialåtervinningsmålen i 2 kap., och
6. minska nedskräpningen.

2 § Denna förordning är meddelad med stöd av

- 15 kap. 12 § miljöbalken i fråga om 9 kap. 19 §, 10 kap. 5 och 8 §§,
- 15 kap. 13 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 2–10 §§, 4 kap. 4 och 9 §§, 10 kap. 1–4, 11 § 1 och 13 §,
- 15 kap. 14 § miljöbalken i fråga om 4 kap. 5–7 §§,
- 15 kap. 15 § miljöbalken i fråga om 3 kap. 11 §, 4 kap. 1–3 §§, 5 kap. 2–13, 15–28 §§, 6 kap. 9 och 10 §§, 7 kap. 1–4, 6 och 7 §§, 8 kap. 2–3 §§, 9 kap. 1 och 2 §§, 10 kap. 6–8 §§, 11 § 2 och 14 §,
- 15 kap. 16 § miljöbalken i fråga om 10 kap. 10 §,
- 15 kap. 16 a § miljöbalken i fråga om 4 kap. 8 §,
- 15 kap. 17 § miljöbalken i fråga om 6 kap. 16 och 17 §§, 7 kap. 3, 5, 9 och 10 §§, och
- 15 kap. 21 § miljöbalken i fråga om 6 kap. 2 § andra stycket 2, 5, 7 och 15 §§,
- 15 kap. 22 § miljöbalken i fråga om 6 kap. 2 § första stycket 2 och 4 § andra stycket,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2019/852, Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2018/851, och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 av den 5 juni 2019 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön.

- 15 kap. 31 § miljöbalken i fråga om 10 kap. 8 §, 11 § 3 och 4 och 13 §§,
- 15 kap. 38 § miljöbalken i fråga om 5 kap. 14 §,
- 15 kap. 39 § miljöbalken i fråga om 6 kap. 3 § och 7 kap. 8 § 1,
- 15 kap. 45 § miljöbalken i fråga om 6 kap. 2 § andra stycket 3–5, 8 och 12 §§ och 9 kap. 19 § 2, och
- 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Ordförklaringar

3 § I denna förordning avses med

återanvändbar förpackning: förpackning som har utformats, konstruerats och släppts ut på marknaden för att under sin livscykel återanvändas flera gånger genom att återfyllas eller återanvändas för samma ändamål som den utformades för,

rotation: den resa som en återanvändbar förpackning gör från det att den släpps ut på marknaden tillsammans med den vara som den är avsedd att innehålla, skydda, leverera eller presentera, till dess att den lämnas till ett system för återanvändning av förpackningar i syfte att på nytt släppas ut på marknaden tillsammans med en vara som den är avsedd för,

system för återanvändning av förpackningar: organisatoriska, tekniska eller finansiella arrangemang som säkerställer att återanvändbara förpackningar gör flera rotationer,

marknadsdrivet återvinningssystem: organisatoriska, tekniska eller finansiella arrangemang som drivs på marknadsmässig grund och som säkerställer att förpackningsavfall från verksamheter återvinns,

retursystem: ett system för insamling av plastflaskor och metallburkar för dryck som innebär att en pant eller premie betalas ut i syfte att uppmuntra att förpackningarna lämnas tillbaka till systemet,

producentansvarsorganisations marknadsandel: den andel förpackningar som de producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen har satt på marknaden i förhållande till den totala mängden förpackningar som satts på marknaden, och

producents marknadsandel: den andel förpackningar som en producent har satt på marknaden i förhållande till den totala mängden förpackningar som satts på marknaden.

4 § I denna förordning avses med

tillhandahålla på den svenska marknaden: att mot betalning eller gratis göra en förpackning tillgänglig för distribution, förbrukning eller användning på den svenska marknaden i samband med yrkesmässig verksamhet,

släppa ut på den svenska marknaden: att för första gången tillhandahålla en förpackning på den svenska marknaden, och

vara etablerad i Sverige: att ha hemvist eller säte i Sverige och bedriva en yrkesmässig verksamhet här.

5 § Med *polymer* avses i denna förordning detsamma som i artikel 3.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikalie-

myndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG.

6 § Med *plast* avses i denna förordning en polymer som kan användas som huvudsaklig strukturkomponent i slutprodukter, oavsett om polymeren har tillförts tillsatser eller andra ämnen.

Med plast avses inte en polymer som förekommer naturligt i miljön och som inte har modifierats på kemisk väg.

7 § Med *förpackning* avses i denna förordning en engångsartikel eller en annan produkt som har framställts för att innehålla, skydda eller presentera en vara eller för att användas för att leverera eller på annat sätt hantera en vara, från råmaterial till slutlig produkt och från producent till användare, om produkten

1. på försäljningsstället utgör en säljenhet för den slutliga användaren eller konsumenten av varan (konsumentförpackning),

2. på försäljningsstället omfattar en grupp av ett visst antal säljenheter och kan tas bort utan att det påverkar varan eller varorna, oavsett om säljenheterna säljs som en sådan grupp till den slutliga användaren eller konsumenten eller om produkten endast används som komplement till hyllorna på försäljningsstället (gruppförpackning),

3. underlättar hantering och transport av ett antal säljenheter eller gruppförpackningar för att förhindra skador vid fysisk hantering eller transportskador (transportförpackning), eller

4. fylls vid försäljningstillfället eller används för obearbetade produkter från jordbruk eller trädgårdsnäring (serviceförpackning).

8 § Med *förpackningsavfall* avses i denna förordning förpackningar eller förpackningsmaterial som är avfall enligt 15 kap. 1 § miljöbalken.

9 § I denna förordning avses med

plastflaska: flaska som är en förpackning och som huvudsakligen är tillverkad av plast, med undantag för flaskor som är avsedda för och används för speciella medicinska ändamål enligt definitionen i artikel 2 g i förordning nr 609/2013,

metallburk: förpackning som är tillverkad av metall, och

tjock plastbärkasse: plastbärkasse vars vägg är 50 mikrometer eller tjockare.

10 § Med *flexibelt omslag* avses i denna förordning en förpackning som

1. är en engångsplastprodukt,

2. är böjbar, och

3. används till ett livsmedel som är avsett att ätas direkt ur förpackningen utan ytterligare beredning.

11 § I denna förordning avses med *engångsprodukt*, *engångsplastprodukt*, *matlåda*, *mugg*, *engångsmugg*, *dryckesbehållare*, *bärkasse*, *plastbärkasse* och *tunn plastbärkasse* detsamma som i förordningen (2021:996) om engångsprodukter.

12 § Med *producent* avses i denna förordning den som yrkesmässigt

1. fyller eller på annat sätt använder en förpackning som inte är en serviceförpackning i syfte att skydda, presentera eller underlätta hanteringen av en vara,
2. för in en förpackad vara till Sverige,
3. tillverkar en förpackning i Sverige,
4. för in en förpackning till Sverige, eller
5. från ett annat land än Sverige säljer en förpackning eller en förpackad vara till en slutlig användare i Sverige.

13 § Med *energiåtervinning* avses i denna förordning återvinning av avfall genom en användning av brännbart förpackningsavfall för att generera energi genom direkt förbränning, med eller utan annat avfall men med utnyttjande av värme.

14 § Med *biologisk behandling* avses i denna förordning en aerob (syrekrävande) eller anaerob (inte syrekrävande) behandling av de biologiskt nedbrytbara delarna av ett förpackningsavfall, om behandlingen

1. sker under kontrollerade förhållanden och med användning av mikroorganismer, och
2. innebär att stabiliserade organiska restprodukter eller metan produceras.

Deponering av avfallet ska inte anses vara en biologisk behandling.

15 § I denna förordning avses med

direktiv 94/62/EG: Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/852.

direktiv 2008/98/EG: Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851,

förordning nr 609/2013: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 609/2013 av den 12 juni 2013 om livsmedel avsedda för spädbarn och småbarn, livsmedel för speciella medicinska ändamål och komplett kostersättning för viktkontroll och om upphävande av rådets direktiv 92/52/EEG, kommissionens direktiv 96/8/EG, 1999/21/EG, 2006/125/EG och 2006/141/EG, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/39/EG och kommissionens förordningar (EG) nr 41/2009 och (EG) nr 953/2009, och

direktiv 2019/904: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 av den 5 juni 2019 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön, i den ursprungliga lydelsen.

16 § I övrigt har ord och uttryck i denna förordning samma betydelse som i 15 kap. miljöbalken och avfallsförordningen (2020:614).

Närmare om vad som är en förpackning

17 § En produkt ska anses vara en förpackning enligt denna förordning, om produkten har de funktioner som anges i 7 § även om produkten också har andra funktioner.

En produkt ska dock inte anses vara en förpackning om

1. produkten är en fast del av den vara som produkten omsluter, skyddar eller presenterar,
2. produkten behövs för att omfatta, stödja eller bevara varan under hela dess livslängd, och
3. alla delar är avsedda att användas, konsumeras eller bortskaffas tillsammans.

18 § Vid tillämpningen av 17 § ska följande slag av produkter anses vara förpackningar:

1. blomkrukor som är avsedda endast för försäljning och transport av växter och inte är avsedda att följa med växten under hela dess livstid,
2. cd-spindlar som saluförs med cd-skivor och inte är avsedda för förvaring,
3. glasflaskor för injektionslösningar,
4. kapslar som används i kaffe-, kakao- eller mjölkdryckessystem eller andra dryckessystem och som lämnas tomma efter användning,
5. klädhängare som saluförs med ett klädesplagg,
6. konfektaskar,
7. plastfolier kring cd-fodral,
8. postpåsar som är avsedda för kataloger och tidskrifter och som innehåller en tidskrift,
9. rullar, tuber och cylindrar som böjligt material är upprullat på, dock inte rullar, tuber eller cylindrar som är avsedda som delar i en tillverkningsutrustning och som inte används för att presentera en vara som en säljenhet,
10. sterilbarriärssystem i form av påsar, brickor eller annat material som krävs för att bevara varans sterilitet,
11. tårtpapper som saluförs med ett bakverk,
12. tändsticksaskar,
13. återfyllbara stålcyllindrar för gas, dock inte brandsläckare, och
14. andra produkter än de som anges i 1–13, om produkterna uppfyller kriterierna för att anses som förpackningar.

19 § Vid tillämpningen av 17 § ska följande slag av produkter inte anses vara förpackningar:

1. blomkrukor som är avsedda att följa med växten under hela dess livstid,
2. cd-, dvd- och videofilmfodral som saluförs innehållande cd-skivor, dvd-skivor eller videofilmer,
3. cd-spindlar som saluförs tomma och är avsedda för förvaring,
4. gravlyktor som är behållare för ljus,
5. kaffekapslar för dryckessystem, foliepåsar för kaffe och kaffekuddar av filterpapper som slängs tillsammans med den använda kaffeprodukten,
6. klädhängare som saluförs separat,
7. korvskinn,

8. mekaniska kvarnsystem som är integrerade i återfyllbara pepparkvarnar eller i andra återfyllbara behållare,
9. skrivarpatroner,
10. tepåsar,
11. vattenlösliga påsar för rengöringsmedel,
12. vaxskikt som exempelvis finns runt ost,
13. verktyglådor, och
14. andra produkter än de som anges i 1–13, om produkterna inte uppfyller kriterierna för att anses som förpackningar.

20 § En produkt ska anses vara en förpackning enligt denna förordning, om produkten är utformad för och avsedd att fyllas vid försäljningsstället och fyller en förpackningsfunktion.

Om en engångsprodukt är fylld när den säljs vid försäljningsstället, ska även den anses vara en förpackning enligt denna förordning.

En engångsmugg ska anses vara en förpackning enligt denna förordning även om den inte är avsedd att fyllas vid ett försäljningsställe.

21 § Vid tillämpningen av 20 § ska följande slag av produkter anses vara förpackningar:

1. aluminiumfolier,
2. bärkassar av papper eller plast,
3. engångstallrikar och engångskoppar,
4. plastfolier,
5. plastfolier för tvättade kläder i tvätterier,
6. smörgåspåsar, och
7. andra produkter än de som anges i 1–6, om produkterna uppfyller kriterierna för att anses som förpackningar.

22 § Vid tillämpningen av 20 § ska följande slag av produkter inte anses vara förpackningar:

1. bakformar av papper som saluförs utan innehåll,
2. engångsbestick,
3. omrörare,
4. omslagspapper som saluförs separat,
5. tårtpapper som saluförs utan bakverk, och
6. andra produkter än de som anges i 1–5, om produkterna inte uppfyller kriterierna för att anses som förpackningar.

23 § Förpackningskomponenter och underordnade element som är integrerade i förpackningar ska räknas som en del av den förpackning som de är integrerade i. Underordnade element som är hängda på eller fästa vid en produkt och som fyller en förpackningsfunktion ska anses vara förpackningar enligt denna förordning.

Första stycket gäller inte förpackningskomponenter eller underordnade element som är fasta delar av produkten, om alla delar är avsedda att konsumeras eller bortskaffas tillsammans som en enhet.

24 § Vid tillämpningen av 23 § ska följande slag av produkter anses vara del av förpackningar:

1. doseringsmått som utgör en del av tillslutningen på förpackningen för rengöringsmedel,
2. häftklamrar,
3. mascaraborstar som utgör en del av förpackningens tillslutning,
4. mekaniska kvarnsystem som är integrerade i pepparkvarnar fyllda med peppar eller i andra fyllda engångsbehållare,
5. plastmanschetter,
6. självhäftande etiketter fästa på annat förpackningsföremål, och
7. andra produkter än de som anges i 1–6, om produkterna uppfyller kriterierna för att anses som del av förpackningar.

25 § Etiketter hängda direkt på eller fästa på en vara ska vid tillämpningen av 23 § anses vara förpackningar.

26 § Radiofrekvensidentifieringsetiketter (RFID-taggar) ska vid tillämpningen av 23 § inte anses vara förpackningar.

Tillämpningsområde

27 § Denna förordning ska inte tillämpas

1. på väg-, järnvägs-, fartygs- eller flygfraktcontainrar,
2. i fråga om 6–9 kap. på producentansvarsorganisationer som driver ett retursystem, producenter som anlitat en sådan organisation eller plastflaskor och metallburkar som omfattas av ett retursystem, och
3. på förpackningar som på grund av sitt tidigare eller resterande innehåll utgör farligt avfall enligt avfallsförordningen (2020:614).

Ytterligare bestämmelser i andra författningar

28 § Bestämmelser om skyldighet att sortera ut förpackningsavfall från annat avfall och att skilja en förpackning som innehåller avfall från innehållet i förpackningen och var man ska lämna förpackningsavfallet finns i 3 kap. 4–4 c och 4 e §§ avfallsförordningen (2020:614).

29 § Bestämmelser om förpackningar som är engångsprodukter finns i förordningen (2021:996) om engångsprodukter.

Bestämmelser om nedskräpningsavgifter för vissa förpackningar finns i förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter.

30 § Bestämmelser om tungmetaller i förpackningsmaterial finns i 12–14 §§ förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter.

31 § Bestämmelser om material i kontakt med livsmedel finns i

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1935/2004 av den 27 oktober 2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel och om upphävande av direktiven 80/590/EEG och 89/109/EEG,

2. kommissionens förordning (EG) nr 1895/2005 av den 18 november 2005 om begränsad användning av vissa epoxidderivat i material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel,

3. kommissionens förordning (EG) nr 2023/2006 av den 22 december 2006 om god tillverkningssed när det gäller material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel,

4. kommissionens förordning (EG) nr 282/2008 av den 27 mars 2008 om återvunna plastmaterial och plastprodukter avsedda att komma i kontakt med livsmedel och ändring av förordning (EG) nr 2023/2006,

5. kommissionens förordning (EG) nr 450/2009 av den 29 maj 2009 om aktiva och intelligenta material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel,

6. kommissionens förordning (EG) nr 10/2011 av den 14 januari 2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel,

7. kommissionens förordning (EU) 2018/213 av den 12 februari 2018 om användning av bisfenol A i lack och ytskikt avsedda att komma i kontakt med livsmedel och om ändring av förordning (EU) nr 10/2011 vad gäller användningen av det ämnet i plastmaterial avsedda att komma i kontakt med livsmedel, och

8. livsmedelsförordningen (2006:813) och Livsmedelsverkets föreskrifter som är meddelade med stöd av den förordningen och förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer.

2 kap. Mål för materialåtervinning, minskad nedskräpning och innehåll av återvunnen plast

1 § I fråga om allt förpackningsavfall är målet att materialåtervinningsgraden ska vara minst 65 procent per år till och med år 2029 och därefter minst 70 procent.

2 § I fråga om förpackningsavfall av papper och kartong är målet att materialåtervinningsgraden ska vara minst 85 procent.

3 § I fråga om förpackningsavfall av plast är målet att materialåtervinningsgraden ska vara

1. minst 90 procent för förpackningsavfall av plast från plastflaskor som ingår i ett retursystem, och

2. minst 50 procent per år till och med år 2029 och därefter minst 55 procent för övrigt förpackningsmaterial av plast.

4 § I fråga om förpackningsavfall av glas är målet att materialåtervinningsgraden ska vara minst 90 procent.

5 § I fråga om förpackningsavfall av järn är målet att materialåtervinningsgraden ska vara

1. minst 90 procent för förpackningsavfall av järn från metallburkar som ingår i ett retursystem, och

2. minst 70 procent per år till och med år 2029 och därefter minst 80 procent för övrigt förpackningsavfall av järn.

6 § I fråga om förpackningsavfall av aluminium är målet att materialåtervinningsgraden ska vara

1. minst 90 procent för förpackningsavfall av aluminium från metallburkar som ingår i ett retursystem, och

2. minst 50 procent per år till och med år 2029 och därefter minst 60 procent för övrigt förpackningsavfall av aluminium.

7 § I fråga om förpackningsavfall av trä är målet att materialåtervinningsgraden ska vara

1. minst 15 procent per år till och med år 2024,

2. minst 25 procent från och med år 2025 till och med år 2029, och

3. minst 30 procent från och med år 2030.

8 § I fråga om förpackningsavfall av andra material än de som anges i 2–7 §§ är målet att materialåtervinningsgraden ska vara minst 15 procent.

9 § Beräkning av om målen uppnås ska ske i enlighet med artikel 6a i direktiv 94/62/EG.

Mål för minskad nedskräpning

10 § I fråga om förpackningar som är engångsplastprodukter är målet att nedskräpningen utomhus ska ha minskat med 50 procent år 2030 jämfört med år 2023. Hur stor nedskräpningen är ska bedömas utifrån de skräpmätningar som Naturvårdsverket utför enligt 31 § förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter.

11 § En producent av sådana förpackningar som är engångsplastprodukter ska effektivt bidra till att nå målet i 10 §.

Mål för användning av återvunnen plast i plastförpackningar

12 § I fråga om förpackningar som innehåller mer än 50 procent plast är målet att i genomsnitt minst 30 procent av förpackningsmaterialet ska bestå av återvunnen plast senast från och med 2030.

13 § En producent av sådana förpackningar som innehåller mer än 50 procent plast ska effektivt bidra till att nå målet i 12 §.

Om målen inte uppnås

14 § Om Naturvårdsverket bedömer att det finns risk för att målen i 2–8, 10 och 12 §§ inte uppnås i tid ska myndigheten lämna förslag till regeringen på ändamålsenliga åtgärder.

3 kap. Utformning och märkning av förpackningar

Onödiga förpackningar

1 § En producent ska utnyttja de möjligheter som finns inom sin verksamhet för att begränsa användningen av onödiga förpackningar i syfte att minska mängden avfall enligt 2 kap. 5 § miljöbalken.

En förpackning ska kunna återanvändas eller återvinnas

2 § En förpackning får endast tillhandahållas på den svenska marknaden av en producent om förpackningen

1. har en volym och vikt som begränsas till det minimum som krävs för att upprätthålla en god säkerhets- och hygiennivå,
2. kan återanvändas eller återvinnas, och
3. är framställd så att utsläppen av skadliga ämnen minimeras och inverkan i övrigt på miljön begränsas när förpackningsavfallet behandlas eller restprodukter från hanteringen av förpackningsavfallet bortscaffas.

3 § En förpackning ska anses kunna återanvändas enligt 2 § 2 om förpackningens fysiska egenskaper och utformning gör det möjligt att

1. under normalt förutsebara användningsförhållanden återanvända förpackningen flera gånger,
2. behandla den använda förpackningen i enlighet med hygien- och säkerhetskrav för arbetstagare, och
3. återvinna förpackningen när den inte längre används.

4 § En förpackning ska anses kunna återvinnas enligt 2 § 2 genom

1. materialåtervinning, om förpackningen är framställd på ett sådant sätt att det är möjligt att utnyttja en viss viktprocent av förpackningsmaterialet för framställning av säljbara produkter,
2. energiåtervinning, om förpackningsavfallet har ett lägsta värmevärde för att ge optimal energiåtervinning, eller
3. kompostering, om förpackningsavfallet är biologiskt nedbrytbart i sådan grad att det inte hindrar separat insamling eller hindrar den komposteringsprocess eller komposteringsaktivitet som avfallet underkastas samt är av sådan art att det kan underkastas fysisk, kemisk, termisk eller biologisk nedbrytning på ett sådant sätt att det mesta av den färdiga komposten slutligen bryts ned till koldioxid, biomassa och vatten.

5 § En förpackning ska anses uppfylla kraven i 2–4 §§ om

1. den överensstämmer med relevanta kriterier i de harmoniserade standarderna
 - SS-EN 13427:2004, utgåva 2,
 - SS-EN 13428:2004, utgåva 2,
 - SS-EN 13429:2004, utgåva 2,
 - SS-EN 13430:2004, utgåva 2,
 - SS-EN 13431:2004, utgåva 2, och
 - SS-EN 13432:2000, utgåva 1, eller
2. producenten på annat sätt visar att kraven uppfylls.

Återvunnet material i plastflaskor

6 § En engångsflaska för dryck som är tillverkad av polyetentereftalat (PET) som huvudsaklig komponent får endast tillhandahållas på den svenska marknaden av en producent om flaskan innehåller minst 25 procent återvunnen plast.

Kravet gäller inte flaskor

1. med en volym av mer än tre liter, eller

2. som är avsedda för att användas för speciella medicinska ändamål enligt definitionen i artikel 2 g i förordning nr 609/2013.

Innehållet av återvunnen plast ska beräknas som ett genomsnitt av innehållet i de flaskor som producenten har tillhandahållit på den svenska marknaden under ett kalenderår.

Utformningen av dryckesbehållare

7 § En dryckesbehållare får endast tillhandahållas på den svenska marknaden av en producent om dryckesbehållaren är utformad så att korkar och lock som är gjorda av plast är fästa vid behållaren under hela användningen.

En dryckesbehållare ska anses uppfylla kravet om

1. den överensstämmer med relevanta kriterier i den harmoniserade standarden SS-EN 17665, eller

2. producenten på annat sätt visar att dryckesbehållaren är utformad så att korkar och lock som är gjorda av plast är fästa vid behållaren under hela användningen.

Kravet gäller inte dryckesbehållare

1. i glas eller metall, eller

2. som är avsedda för och används för livsmedel för speciella medicinska ändamål enligt definitionen i artikel 2 g i förordning nr 609/2013.

Märkning av förpackningar

8 § Om en producent märker en förpackning med en uppgift om vilket förpackningsmaterial som har använts, ska märkningen göras enligt kommissionens beslut 97/129/EG av den 28 januari 1997 om fastställandet av ett identifieringssystem för förpackningsmaterial i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall.

9 § En plastflaska eller metallburk som ingår i ett retursystem i enligt 4 kap. 2 § ska vara märkt med en uppgift om detta. Av märkningen ska det framgå vilket retursystem som flaskan eller burken ingår i samt vilket belopp som utbetalas som pant när flaskan eller burken lämnas tillbaka till retursystemet.

10 § En mugg som är en engångsplastprodukt får endast tillhandahållas på den svenska marknaden av en producent om muggen är märkt i enlighet med kommissionens genomförandeförordning (EU) 2020/2151 av den 17 december 2020 om fastställande av harmoniserade specifikationer för märkning av plastprodukter för engångsbruk som finns förtecknade i del D i bilagan till direktiv (EU) 2019/904.

Märkningen ska vara framträdande, lätt att läsa och outplånlig.

Överlåtelseförbud avseende plastflaskor och metallburkar

11 § Dryck i plastflaska eller metallburk får yrkesmässigt överlätas eller saluföras endast om plastflaskan eller metallburken ingår i ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 2 §.

Första stycket gäller inte dryck som huvudsakligen består av mejeri-produkter eller om Naturvårdsverket har beslutat om dispens enligt 4 kap. 3 § i fråga om plastflaskan eller metallburken.

Bemyndigande att meddela föreskrifter om beräkningar

12 § Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om hur den andel återvunnet innehåll som avses i 6 § ska beräknas och verifieras.

4 kap. Producentansvar för hantering av förpackningsavfall

1 § Innan en producent tillhandahåller en förpackning på den svenska marknaden ska producenten

1. anlita en eller flera producentansvarsorganisationer som åtar sig att ta hand om producentens förpackningar när de blivit avfall, eller
2. tillhandahålla en egen producentansvarsorganisation som åtar sig att ta hand om producentens förpackningar när de blivit avfall.

Den producentansvarsorganisation som anlitas eller tillhandahålls ska vara godkänd av Naturvårdsverket i enlighet med bestämmelserna i 5 kap.

Producenten måste anlita eller tillhandahålla en producentansvarsorganisation även om producentens förpackningar när de blir avfall omhändertas av ett marknadsdrivet återvinningssystem enligt 7 kap. 10–12 §§.

2 § För producenter av plastflaskor eller metallburkar för dryck ska den producentansvarsorganisation som avses i 1 § vara en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem som flaskan eller burken ska ingå i.

Första stycket gäller inte dryck som huvudsakligen består av mejeri-produkter.

3 § Naturvårdsverket får i det enskilda fallet ge dispens från kravet i 2 § första stycket under en begränsad tid om det med hänsyn till metallburkens eller plastflaskans utformning eller material finns särskilda skäl.

4 § Den som avser att i egenskap av producent tillhandahålla en förpackning på den svenska marknaden ska före tillhandahållandet anmäla det till Naturvårdsverket. Anmälan ska innehålla

1. producentens namn, kontaktuppgifter, person- eller organisationsnummer,
2. vilken producentansvarsorganisation som producenten har anlitat för producentens förpackningar, och
3. på vilken grund producenten är producent enligt 1 kap. 12 §.

Producenten ska underrätta Naturvårdsverket om ändringar i fråga om de uppgifter som har lämnats.

Ombud i ett annat EES-land

5 § En producent av förpackningar som är etablerad i Sverige och säljer förpackningar till ett annat land i Europeiska ekonomiska samarbets-

området (EES) där producenten inte är etablerad ska utse ett ombud i det landet. Ombudet ska fullgöra det ansvar som producenten har i det landet enligt de nationella bestämmelser som genomför direktiv 94/62/EG och direktiv 2019/904/EU.

Ombud i Sverige

6 § En producent som inte är etablerad i Sverige får utse ett ombud som är etablerat i Sverige. Ombudet ska utses genom skriftlig fullmakt.

Ombudet ska i stället för producenten fullgöra skyldigheterna i denna förordning och förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter i fråga om de produkter som omfattas av ombudets anmälan enligt 7 §.

7 § Ett ombud som har utsetts enligt 6 § ska göra en anmälan till Naturvårdsverket.

Anmälan ska innehålla

1. ombudets namn, kontaktuppgifter, person- eller organisationsnummer,

2. en kopia på fullmakten,

3. producentens namn, kontaktuppgifter och skatteregistreringsnummer, och

4. uppgift om vilken produkt som ombudet ska ansvara för.

Ombudet ska snarast underrätta Naturvårdsverket om ändringar i fråga om de uppgifter som lämnats.

Yrkesmässig förmedling av distansförsäljning

8 § Den som är etablerad i Sverige och yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning av förpackningar eller förpackade varor till slutanvändare i Sverige får endast förmedla distansförsäljning från producenter som har uppfyllt sina skyldigheter enligt 1 § och, om det rör plastflaskor eller metallburkar, 2 §. Förmedlaren ska lämna uppgifter till Naturvårdsverket om

1. namn, kontaktuppgifter, person- eller organisationsnummer, och

2. på vilket sätt det säkerställs att de producenter som säljer sina produkter via förmedlaren tillhandahåller eller anlitar en producentansvarsorganisation enligt 1 § och, om det rör plastflaskor eller metallburkar, 2 §.

Bemyndigande att meddela föreskrifter om uppgiftslämnande

9 § Naturvårdsverket får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter en producent och ett ombud ska lämna enligt 4 och 7 §§.

5 kap. Producentansvarsorganisationer för förpackningar

Syfte och ansvarsområde

1 § En producentansvarsorganisation för förpackningar ska ha som syfte att förebygga och hantera förpackningsavfall.

2 § En producentansvarsorganisation för förpackningar får inte dela ut vinst till ägarna.

3 § En producentansvarsorganisation för förpackningar som inte omfattas av 4 § ska ha ett ansvarsområde som omfattar förpackningsavfall av alla förpackningsmaterial.

En producentansvarsorganisation för förpackningar ansvarar för att

1. behandla och materialåtervinna förpackningsavfall från den insamling som sker enligt 6 kap.,
2. samla in, behandla, materialåtervinna och tillgängliggöra information om vissa verksamheters avfall enligt 7 kap.,
3. finansiera det kommunala insamlingsystemet enligt 9 kap., och
4. rapportera uppgifter enligt 10 kap. 6 § till Naturvårdsverket.

4 § En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska ha ett ansvarsområde som omfattar förpackningsavfall från plastflaskor och metallburkar med dryck, dock inte förpackningar med dryck som består av mejeriprodukter.

En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ansvarar för separat insamling och behandling av förpackningsavfallet, information enligt 15 § och rapportering till Naturvårdsverket enligt 10 kap. 6 §§.

Likabehandling av producenter

5 § En producentansvarsorganisation ska ge producenter oavsett storlek och ursprung möjlighet att uppfylla kravet i 4 kap. 1 och 2 §§ utan villkor som diskriminerar någon producent, om producentens förpackningar omfattas av producentansvarsorganisationens ansvarsområde enligt 3 eller 4 §.

Ersättning från producenter till en producentansvarsorganisation

6 § Vid beräkningen av den ersättning som en producentansvarsorganisation tar ut från en enskild producent (förpackningsavgifter) ska producentansvarsorganisationen ta hänsyn till den mängd förpackningar som producenten tillhandahåller på den svenska marknaden.

Hänsyn ska också tas till bland annat förpackningarnas

1. återanvändbarhet,
2. materialåtervinningsbarhet, och
3. innehåll av återvunnet material.

Ekonomisk säkerhet

7 § En producentansvarsorganisation ska ställa en ekonomisk säkerhet som motsvarar kostnaderna för att under en period av nio månader samla in och behandla det förpackningsavfall som producentansvarsorganisationen ansvarar för.

En säkerhet ska godtas om den är betryggande för sitt ändamål. Säkerheten ska prövas av och ställas till Naturvårdsverket.

Återanvändning och materialåtervinning

8 § En producentansvarsorganisation ska

1. se till att allt förpackningsavfall som samlats in separat
 - a) genomgår ett fullständigt behandlingsförfarande i enlighet med 15 kap. 10 § miljöbalken, och
 - b) inte förbränns i strid med 3 kap. 19 § avfallsförordningen (2020:614),
2. effektivt bidra till att nå materialåtervinningsmålen och målen för minskad nedskräpning i 2 kap., och
3. verka för att de producenter som anlitar producentansvarsorganisationen för att ta hand om förpackningsavfall ökar andelen återanvändbara förpackningar som släpps ut på marknaden.

Information som producentansvarsorganisationen ska göra tillgänglig

9 § En producentansvarsorganisation ska på sin webbplats tillgängliggöra information om

1. vem eller vilka som är producentansvarsorganisationens ägare,
2. vilka producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen,
3. hur den ersättning som producenterna ska betala till producentansvarsorganisationen beräknas, per såld förpackning eller per kilogram förpackningar som släpps ut på marknaden,
4. på vilka grunder producentansvarsorganisationen väljer att anlita aktörer för att hantera avfall, och
5. hur insamlingssystemets verksamhet bidrar till att nå materialåtervinningsmålen och målen om minskad nedskräpning i 2 kap.

Rutiner för intern kontroll

10 § En producentansvarsorganisation ska ha rutiner för intern kontroll för att säkerställa

1. att den ersättning som tas ut av producenterna uppfyller de krav som anges i 6 § och de föreskrifter som har meddelats med stöd av 28 §,
2. kvaliteten på de uppgifter som ska samlas in och rapporteras till Naturvårdsverket enligt 10 kap. 6 § och
3. att kraven i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall uppfylls.

Ytterligare krav på producentansvarsorganisationer som driver ett retursystem

11 § En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska tillhandahålla ett system för separat insamling av plastflaskor och metallburkar som ska vara rikstäckande.

Producentansvarsorganisationen ska se till att kostnaderna för retursystemet belastar producenterna.

12 § En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska kostnadsfritt tillhandahålla insamlingskärl för insamling av plastflaskor och metallburkar som omfattas av retursystemet på platser utomhus där många människor normalt vistas och kommunen har renhållningsansvar

på platsen enligt 2 och 4 §§ lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gatuhållning och skyltning.

Insamlingskärlen ska

1. tillhandahållas i den omfattning som

a) är skäligen utifrån omständigheterna på platsen, och

b) behövs för att motverka nedskräpning och främja materialåtervinning, och

2. vara utformade så att de motverkar nedskräpning och främjar materialåtervinning.

13 § En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska samråda med kommunerna om utformningen av insamlingskärlen, lämpliga platser för placering av insamlingskärl och hur många insamlingskärl som ska tillhandahållas.

14 § En kommun ska, på de platser och i den omfattning som avses i 12 §,

1. underlätta för en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem att placera ut insamlingskärl, eller

2. själv placera ut insamlingskärlen.

15 § En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska årligen ta fram lättillgänglig information till hushållen och verksamheterna om

1. skyldigheten att sortera ut plastflaskor och metallburkar från annat avfall,

2. hur plastflaskor och metallburkar ska lämnas i retursystemet,

3. hur hushållen och verksamheterna kan bidra till ökad materialåtervinning, och

4. de insamlingsresultat som utsorteringen bidrar till i Sverige.

En producentansvarsorganisation för förpackningar som driver ett retursystem ska även ta fram information om hur utsortering ska ske på platser utomhus.

Godkännande av en producentansvarsorganisation

16 § Frågor om godkännande av en producentansvarsorganisation för förpackningar prövas av Naturvårdsverket.

17 § En ansökan om godkännande av en producentansvarsorganisation ska innehålla

1. sökandens namn, kontaktuppgifter, organisationsnummer eller, om sådant inte finns, skatteregistreringsnummer,

2. uppgifter om hur kraven i 1–10 §§ och de föreskrifter som Naturvårdsverket har meddelat med stöd av 28 § avses uppfyllas, och

3. en redogörelse för på vilket sätt producentansvarsorganisationen har ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för att genomföra de uppgifter som en producentansvarsorganisation har enligt denna förordning.

Ansökan ska vara inlämnad senast den 31 mars året innan verksamheten ska påbörjas.

18 § En ansökan om godkännande av en producentansvarsorganisation som avser att driva ett retursystem, ska utöver det som anges i 17 §, innehålla

1. en uppgift om vilken märkning som ska användas, och
2. en redogörelse för hur kraven i 11–15 §§ avses uppfyllas.

Beslut om godkännande

19 § Ett godkännande får endast ges till en producentansvarsorganisation som

1. kan antas uppfylla kraven i 1–10 §§ och de föreskrifter som Naturvårdsverket har meddelat med stöd av 28 §§, och, i fråga om en producentansvarsorganisation som avser att driva ett retursystem, även 11–15 §§, och

2. har de ekonomiska och organisatoriska förutsättningar som behövs för att genomföra de uppgifter som en producentansvarsorganisation har enligt denna förordning.

Ett godkännandes giltighet får göras beroende av att producentansvarsorganisationen ställer den ekonomiska säkerhet som anges i 7 § och att Naturvårdsverket finner säkerheten betryggande för sitt ändamål.

Ett godkännande får förenas med de villkor som behövs och ska begränsas till att avse viss tid, dock längst till tio år.

20 § Naturvårdsverket ska ta emot ansökningar om godkännande och fatta beslut inom högst tolv veckor från den tidpunkt då all information som anges i 17 § och, för en producentansvarsorganisation som avser att driva ett retursystem, 18 § har lämnats in.

Beslut om godkännande ska meddelas senast den 31 oktober varje år för att gälla för en producentansvarsorganisation nästkommande år.

21 § Senast en månad efter beslutet om godkännande ska producentansvarsorganisationen lämna in uppgifter om

1. vilka producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen och på vilken grund de är producenter enligt 1 kap. 12 §, och

2. de förpackningar som de producenter som anlitat producentansvarsorganisationen tillhandahållit på den svenska marknaden under det närmast föregående kalenderåret i ton per år, specificerat i fråga om förpackningsmaterial.

22 § Naturvårdsverket ska informera allmänheten om

1. vilka producentansvarsorganisationer som är godkända,
2. vilka producentansvarsorganisationer som är godkända och driver ett retursystem,
3. vilken märkning som används inom det godkända retursystemet, och
4. vilka dispenser som beviljats enligt 4 kap. 3 §.

Motsvarande godkännanden i andra länder

23 § Den som i ett annat land inom EU eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet yrkesmässigt driver en producentansvarsorganisation

med de skyldigheter som motsvarar en producentansvarsorganisations skyldigheter enligt denna förordning och bedriver verksamhet enligt ett tillstånd eller annat godkännande som getts i det landet får begära att Naturvårdsverket prövar om det utländska godkännandet motsvarar ett godkännande enligt 19 § och uppfyller kraven i denna förordning.

24 § Om ett utländskt godkännande motsvarar ett godkännande enligt 19 § och uppfyller kraven i denna förordning, ska Naturvårdsverket besluta att det utländska godkännandet gäller som ett godkännande enligt 19 §.

Omprövning av villkor och återkallelse av godkännande

25 § Naturvårdsverket får, på eget initiativ, ompröva ett villkor som ett godkännande är förenat med, om det behövs för att producentansvarsorganisationen ska uppfylla kraven i denna förordning.

Naturvårdsverket får även ompröva ett villkor om en producentansvarsorganisation har ansökt om det.

26 § Naturvårdsverket får återkalla ett beslut om att godkänna en producentansvarsorganisation, om producentansvarsorganisationen inte uppfyller kraven i denna förordning och bristerna är av väsentlig betydelse.

27 § Naturvårdsverket ska återkalla ett beslut om att godkänna en producentansvarsorganisation, om organisationen inte längre avser att driva verksamhet enligt denna förordning. Producentansvarsorganisationen ska underrätta Naturvårdsverket om avsikten senast tre månader innan verksamheten avvecklas.

Bemyndigande om att meddela föreskrifter om ersättning

28 § Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om kriterier för hur den ersättning som avses i 6 § ska bestämmas.

6 kap. Insamling av förpackningsavfall från hushåll och vissa verksamheter

1 § Bestämmelser om att kommunen ska ansvara för att samla in och behandla avfall finns i 15 kap. 20 och 20 a §§ miljöbalken. I denna förordning

1. preciseras kommunens ansvar när det gäller förpackningsavfall från hushåll, från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus och förpackningsavfall som produceras på allmän plats,

2. utvidgas kommunens ansvar när det gäller sådant förpackningsavfall från verksamheter som inte är kommunalt avfall, i fråga om avfall från verksamheter som har en avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll i flerbostadshus, och

3. begränsas kommunens ansvar genom det producentansvar som föreskrivs i förordningen.

2 § Kommunens insamlingsansvar innefattar att samla in förpackningsavfall från

1. hushåll,
2. verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushåll i flerbostadshus, och
3. de allmänna platser som anges i 6 §.

I kommunens ansvar ingår också att

1. överlämna det insamlade förpackningsavfallet till godkända producentansvarsorganisationer enligt 7 §,
2. tillhandahålla omlastningsstationer enligt 7 §,
3. lämna uppgifter om överlämnade mängder förpackningsavfall till Naturvårdsverket enligt 8 §,
4. ta fram information och göra den tillgänglig enligt 12 §, och
5. lämna de uppgifter som behövs till Naturvårdsverket så att Naturvårdsverket kan beräkna en kommuns ersättning enligt föreskrifter som har meddelas med stöd av 9 kap. 18 §.

När en kommun har överlämnat förpackningsavfallet till godkända producentansvarsorganisationer upphör kommunens ansvar.

Separat insamling

3 § När kommunen samlar in förpackningsavfall enligt detta kapitel ska följande material samlas in separat:

1. papper och kartong,
2. plast,
3. metall,
4. färgat glas,
5. ofärgat glas, och
6. övrigt.

I 3 kap. 14 a § avfallsförordningen (2020:614) finns bestämmelser om att Naturvårdsverket får besluta om dispens från kravet på separat insamling.

Fastighetsnära insamling

4 § Kommunen ska samla in hushållens avfall som består av pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar från den fastighet där avfallet producerats (fastighetsnära insamling).

Även från verksamheter, vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus, ska kommunen samla in pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar fastighetsnära. Från dessa verksamheter ska även förpackningsavfall som inte är kommunalt avfall samlas in.

Kravet på fastighetsnära insamling gäller inte stora förpackningar som normalt förekommer sällan i ett hushåll (skrymmande sällanförpackningar).

Lättillgängliga insamlingsplatser

5 § Kommunen ska tillhandahålla ett system med lättillgängliga insamlingsplatser för att från hushåll och de verksamheter vars

avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus samla in sådant utsorterat förpackningsavfall som

1. består av övrigt förpackningsmaterial, eller
2. består av skrymmande sällanförpackningar.

Insamling av förpackningsavfall på allmän plats

6 § Kommunen ska göra det möjligt att sortera ut det förpackningsavfall som avses i 3 § 1–5 på särskilt iordningsställda platser för allmänheten där det produceras förpackningsavfall i betydande omfattning. Insamlingen ska ske separat. Skyldigheten gäller inte om det finns en arrangör av en offentlig tillställning och arrangören i egenskap av verksamhetsutövare ansvarar för att förpackningsavfall som produceras på mark som avses i första stycket sorteras ut och omhändertas enligt 3 kap. 4 c §§ avfallsförordningen (2020:614).

Överlämning av förpackningsavfallet till producentansvarsorganisationer

7 § Kommunen ska, så långt som möjligt, till respektive producentansvarsorganisation överlämna förpackningsavfall i respektive förpackningsmaterial i en mängd som motsvarar producentansvarsorganisationens marknadsandel enligt 8 kap. 2 § första stycket.

Kommunen ska

1. tillhandahålla de omlastningsstationer som behövs för att överlämna förpackningsavfallet, och
2. ha rutiner för att på ett skäligt sätt beräkna och kontrollera att rätt avfallsmängd överlämnas till respektive producentansvarsorganisation.

Uppgifter från kommunerna till Naturvårdsverket om insamlade och överlämnade mängder förpackningsavfall

8 § En kommun ska, till Naturvårdsverket lämna uppgifter om insamlade mängder enligt 3 § för respektive material som förpackningsavfallet består av. Uppgifter ska också lämnas om de mängder av respektive förpackningsmaterial som lämnats till respektive producentansvarsorganisation enligt 7 §.

Uppgifterna ska lämnas kvartalsvis senast en vecka efter utgången av varje kvartal.

Producentansvarsorganisationernas skyldigheter att ta emot förpackningsavfall

9 § En producentansvarsorganisation ska ta emot det förpackningsavfall i respektive förpackningsmaterial som kommunen samlat in i en mängd som motsvarar organisationens marknadsandel enligt 8 kap. 2 § första stycket.

Uppgifter från producentansvarsorganisationerna till Naturvårdsverket om mottagna mängder förpackningsavfall

10 § Producentansvarsorganisationerna ska till Naturvårdsverket lämna uppgifter om mottagna avfallsmängder i varje kommun av de material som förpackningsavfallet består av.

Uppgifterna ska lämnas kvartalsvis senast en vecka efter utgången av varje kvartal.

Om en producentansvarsorganisation tagit emot för mycket eller för lite förpackningsavfall

11 § Naturvårdsverket ska besluta att producentansvarsorganisationerna i stället för sin marknadsandel ska ta emot korrigerade mängder förpackningsavfall för nästkommande år, om de inrapporterade mängderna enligt 8 och 10 §§ efter kalenderårets utgång inte överensstämmer med den fördelning som ska gälla mellan producentansvarsorganisationerna.

Kommunens informationsansvar

12 § Kommunen ska årligen ta fram lättillgänglig information till hushållen och de verksamheter som avses i 2 § första stycket 2 om

1. hushållens och verksamheternas skyldighet att sortera ut förpackningsavfall och hur sorteringen ska gå till,

2. hur hushållen och verksamheterna ska lämna sitt förpackningsavfall i kommunens insamlingsystem,

3. hur hushållen och verksamheterna kan bidra till ökad materialåtervinning, och

4. de insamlingsresultat som utsorteringen bidrar till, angivet i kilogram per invånare.

Kommunen ska ta fram information om på vilka iordningsställda platser på allmän plats i kommunen det finns utsorteringsmöjligheter.

Godkända producentansvarsorganisationer ska ges möjlighet att lämna synpunkter på informationen innan den görs tillgänglig för hushållen och verksamheterna.

Kommunalt ansvar i andra hand

13 § Om det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation ska kommunen se till att det förpackningsavfall som samlas in enligt detta kapitel behandlas.

Utbyggnad av den fastighetsnära insamlingen

14 § En kommuns ansvar att samla in avfall enligt 3–5 §§ och informera om avfallshanteringen enligt 12 § ska gälla från och med den 1 januari 2024, den 1 januari 2025 eller den 1 januari 2026. I de kommuner som anmält sig enligt 16 § ska den fastighetsnära insamlingen utföras i enlighet med den utbyggnadsplan som avses i 17 § 7.

15 § Senast den 1 januari 2026 ska kommunerna separat samla in förpackningsavfall enligt 4 § från alla hushåll och de verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus.

Före den 1 januari 2026 får kommunen, i stället för fastighetsnära insamling enligt 4 §, samla in förpackningsavfallet på kvarternära insamlingsplatser (återvinningsstationer).

16 § En kommun som före den 1 januari 2026 vill samla in förpackningsavfall och få ersättning enligt 9 kap. ska anmäla detta till Naturvårdsverket

1. senast den 31 maj 2023 om insamlingen ska påbörjas den 1 januari 2024, eller

2. senast den 31 maj 2024 om insamlingen ska påbörjas den 1 januari 2025.

17 § En anmälan enligt 16 § ska innehålla

1. uppgifter om det totala antalet hushåll, uppdelat på flerbostadshus och enbostadshus samt permanent- och fritidsboenden,

2. uppgift om antalet hushåll som vid anmälningsstillfället har fastighetsnära insamling enligt 4 § i kommunen, enligt den uppdelning som anges i 1,

3. uppgifter om hur många verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus som vid anmälningsstillfället har fastighetsnära insamling enligt 4 §,

4. uppgifter om det totala antalet verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus i kommunen,

5. antalet lättillgängliga insamlingsplatser i kommunen,

6. antalet återvinningsstationer i kommunen,

6. antalet invånare i kommunen, och

7. en utbyggnadsplan som beskriver i vilken takt den fastighetsnära insamlingen ska utökas, om fler hushåll och verksamheter än de som avses i 1 och 3 ska erbjudas fastighetsnära insamling före den 1 januari 2026.

18 § Naturvårdsverket ska pröva om anmälningsplikten enligt 16 § har uppfyllts och fatta beslut senast den 30 september året innan insamlingsansvaret ska övergå till kommunen. Naturvårdsverket ska sända beslutet till kommunen och till godkända producentansvarsorganisationer samt publicera detta på sin webbplats.

7 kap. Insamling av förpackningsavfall från verksamheter

Ansvarig producentansvarsorganisations skyldigheter

1 § Den producentansvarsorganisation som har den största sammanvägda marknadsandelen ska benämnas ansvarig producentansvarsorganisation. Den organisationen ska ordna och driva mottagningsplatser för utsorterat förpackningsavfall som producerats i eller i samband med en verksamhet som inte har en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens i ett flerbostadshus.

Verksamheterna ska få lämna sitt förpackningsavfall på mottagningsplatserna utan kostnad och utan begränsningar i avfallsmängder.

2 § När en ansvarig producentansvarsorganisation ordnar mottagningsplatser för att samla in det förpackningsavfall som produceras i eller i samband med verksamheter ska producentansvarsorganisationen se till att nätverket av mottagningsplatser täcker hela landet och att det finns minst en mottagningsplats per kommun.

I kommuner med över 200 000 invånare ska det finns en mottagningsplats per påbörjade 200 000 invånare.

3 § När den ansvariga producentansvarsorganisationen samlar in förpackningsavfall enligt detta kapitel ska följande material samlas in separat:

1. papper och kartong,
2. plast,
3. metall,
4. färgat glas,
5. ofärgat glas, och
6. övrigt.

I 3 kap. 14 a § avfallsförordningen (2020:614) finns bestämmelser om att Naturvårdsverket får besluta om dispens från kravet på separat insamling.

4 § Den ansvariga producentansvarsorganisationen ska årligen ta fram lättillgänglig information till de verksamheter som avses i 1 § om

1. verksamhetens skyldighet att sortera ut förpackningsavfall och hur sorteringen ska gå till,
2. hur verksamheterna lämnar sitt förpackningsavfall kostnadsfritt till mottagningsplatserna,
3. hur verksamheter kan bidra till ökad materialåtervinning, och
4. de återvinningsresultat som sorteringen bidrar till.

Informationen ska tas fram per kommun. Kommunen och övriga producentansvarsorganisationer ska ges möjlighet att lämna synpunkter på den framtagna informationen innan den görs tillgänglig för verksamheterna.

5 § Naturvårdsverket ska senast den 31 december 2022 besluta om vilken producentansvarsorganisation som ska ansvara för att ordna och driva mottagningsplatser enligt detta kapitel.

Beslutet ska begränsas till att avse viss tid, dock längst till tio år.

Naturvårdsverket får ompröva beslutet på eget initiativ eller efter att den ansvariga producentansvarsorganisationen har ansökt om det.

Naturvårdsverket ska senast ett år innan beslutet upphör meddela ett nytt beslut.

Producentansvarsorganisationernas skyldigheter gentemot varandra

6 § I 15 kap. 16 b § miljöbalken finns en bestämmelse om skyldighet för producentansvarsorganisationer som inte utsetts som ansvariga av Naturvårdsverket att ersätta den ansvariga producentansvarsorganisationen för kostnader enligt 1–4 §§.

7 § Den marknadsandel som ska användas för beräkning av en producentansvarsorganisations ersättningskyldighet enligt 15 kap. 16 a § miljöbalken ska vara organisationens sammanvägda marknadsandel enligt 8 kap. 2 § andra stycket.

8 § En producentansvarsorganisation ska hämta förpackningsavfall i respektive förpackningsmaterial som samlas in vid mottagningsplatserna i en mängd som motsvarar organisationens marknadsandel enligt 8 kap. 2 § första stycket.

9 § Den ansvariga producentansvarsorganisationen ska, så långt möjligt, till respektive producentansvarsorganisation överlämna förpackningsavfall i respektive förpackningsmaterial i en mängd som motsvarar respektive producentansvarsorganisations marknadsandel enligt 8 kap. 2 § första stycket.

Rutiner för överlämnande ska inrättas av den ansvariga producentansvarsorganisationen för att på ett skäligt sätt beräkna och kontrollera att rätt avfallsmängd överlämnas till övriga producentansvarsorganisationer.

Anmälningsskyldighet för marknadsdrivna återvinningssystem

10 § Den som driver ett marknadsdrivet återvinningssystem får samla in utsorterat förpackningsavfall som producerats i eller i samband med en sådan verksamhet som avses i 1 § om

1. insamlingen ger en materialåtervinning av det aktuella materialslaget som är åtminstone likvärdig med producentansvarsorganisationernas,
2. verksamheten har anmälts enligt 11 §, och
3. Naturvårdsverket har beslutat att anmälningsskyldigheten är uppfylld.

11 § Den som avser att driva ett marknadsdrivet återvinningssystem ska anmäla detta till Naturvårdsverket. Anmälan ska innehålla uppgift om

1. namn, kontaktuppgifter, person- eller organisationsnummer, avseende insamlaren,
2. i vilka kommuner insamlingen ska bedrivas,
3. hur mycket förpackningsavfall, angett i vikt per respektive material, som samlats in under föregående år eller en prognos av de mängder som avses att samlas in, och
4. hur kravet i 10 § 1 uppfylls.

Den som driver ett marknadsdrivet återvinningssystem ska underrätta Naturvårdsverket om ändringar i fråga om de uppgifter som har lämnats.

12 § Naturvårdsverket prövar om anmälningsskyldigheten enligt 11 § är uppfylld. Beslut att anmälningsskyldigheten är uppfylld ska fattas om kravet i 10 § 1 är uppfyllt.

Innan beslut meddelas ska Naturvårdsverket ge producentansvarsorganisationer tillfälle att yttra sig.

Verksamheternas ansvar i andra hand

13 § Om det inte finns någon producentansvarsorganisation ska verksamheterna se till att avfallet behandlas enligt 5 kap. 8 §.

8 kap. Beräkning av marknadsandelar

1 § Om det finns mer än en producentansvarsorganisation ska frågor om beräkning av marknadsandelar för att fördela kostnader mellan producentansvarsorganisationerna bestämmas enligt detta kapitel.

Marknadsandelar

2 § Naturvårdsverket ska fastställa varje producentansvarsorganisations marknadsandel för vart och ett av följande förpackningsmaterial:

1. papper och kartong,
2. plast,
3. metall,
4. glas.

Naturvårdsverket ska också fastställa varje producentansvarsorganisations totala marknadsandel utifrån en sammanvägning av de marknadsandelarna.

Uppgifter från producentansvarsorganisationerna till Naturvårdsverket

3 § En producentansvarsorganisation ska till Naturvårdsverket lämna uppgift om

1. ändringar i fråga om vilka producenter som anlitat producentansvarsorganisationen och på vilken grund de är producenter enligt 1 kap. 12 §, och
2. den mängd förpackningar som de producenter som anlitat producentansvarsorganisationen har tillhandahållit eller släppt ut på marknaden, angett i ton per förpackningsmaterial.

Uppgifterna ska lämnas kvartalsvis senast en vecka efter utgången av varje kvartal.

Naturvårdsverkets beslut

4 § Naturvårdsverket ska i beslut fastställa de marknadsandelar som avses i 2 § efter utgången av varje kvartal. Beräkningen av marknadsandelar ska baseras på de uppgifter som producentansvarsorganisationerna har lämnat till Naturvårdsverket enligt 3 §.

Om uppgifter ändras eller det finns behov av justeringar i beräkningarna får Naturvårdsverket ändra besluten om marknadsandelar till nackdel för en producentansvarsorganisation genom omprövning eller genom det beslut som meddelas senast den 31 januari påföljande år.

Beslutet om marknadsandelar ska sändas till producentansvarsorganisationerna och publiceras på Naturvårdsverkets webbplats.

5 § Ett beslut enligt 4 § gäller omedelbart även om det överklagas.

9 kap. Finansiering av det kommunala insamlingssystemet

Avgiftsskyldighet

1 § En producentansvarsorganisation för förpackningar ska betala avgifter för att finansiera

1. den verksamhet som kommunerna bedriver enligt 6 kap., och
2. Naturvårdsverkets verksamhet enligt denna förordning, utom den del som avser prövning enligt 5 kap. och tillsyn som avses i 11 kap. 1 §,

Avgifter för kommunernas verksamhet tas ut som en producentavgift och avgifter för Naturvårdsverkets verksamhet som en årsavgift.

2 § Producentavgiften ska betalas av en producentansvarsorganisation till och med kvartalet efter det att en anmälan enligt 5 kap. 27 § har gjorts.

Årsavgiften ska betalas till och med det år en producentansvarsorganisation anmäler att verksamheten kommer att avslutas.

Producentavgiftens storlek

3 § Producentavgiftens storlek ska beräknas utifrån kommunernas kostnader enligt 5 och 6 §§ och de föreskrifter som meddelas med stöd av 18 §.

Kommunernas kostnader för den fastighetsnära insamlingen ska fördelas mellan producentansvarsorganisationerna utifrån organisationernas marknadsandelar enligt 8 kap. 2 § första stycket. Kommunernas kostnader för lättillgängliga insamlingsplatser och för information ska fördelas mellan producentansvarsorganisationerna utifrån organisationernas sammanvägda marknadsandel enligt 8 kap. 2 § andra stycket.

Årsavgiftens storlek

4 § Årsavgiftens storlek ska bestämmas genom att beloppet 2,5 miljoner kronor fördelas mellan producentansvarsorganisationerna. Beloppet ska fördelas utifrån ett medelvärde av producentansvarsorganisationernas marknadsandelar enligt 8 kap. 2 § andra stycket under året.

Kommunernas kostnader

5 § Kommunernas kostnader för insamlingen av förpackningsavfall fastighetsnära och via lättillgängliga insamlingsplatser enligt 6 kap. 4 och 5 §§ samt för information enligt 6 kap. 12 § ska beräknas enligt formlerna i bilaga 1. Kostnaderna ska också variera utifrån kommunindelningen i bilaga 2. Det närmare innehållet i formlerna och ytterligare kriterier för beräkning av kostnaderna bestäms av Naturvårdsverket i föreskrifter som meddelas med stöd av 18 §.

6 § Kommunernas kostnader för insamling på allmän plats enligt 6 kap. 6 § ska beräknas utifrån de föreskrifter som Naturvårdsverket meddelar med stöd av 18 §.

Betalning av avgifterna

7 § Naturvårdsverket fattar beslut om de producentavgifter som producentansvarsorganisationerna ska betala efter utgången av varje kvartal.

Naturvårdsverket får ändra ett beslut om producentavgift till nackdel för en producentansvarsorganisation genom omprövning eller genom det beslut som meddelas senast den 31 januari påföljande år. Ändringen av besluten får ske på grund av ändrade uppgifter eller andra behov av justeringar i beräkningarna.

8 § Naturvårdsverket fattar beslut om de årsavgifter som producentansvarsorganisationerna ska betala efter utgången av varje kalenderår.

9 § De avgiftsmedel som Naturvårdsverket beslutar om ska sättas in av producentansvarsorganisationerna på ett konto i Kammarkollegiet (förpackningsproducenternas konto).

Indrivning och verkställighet

10 § Naturvårdsverkets beslut om producentavgifter enligt 3 § gäller omedelbart även om det överklagas.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i beslutet får beslutet verkställas enligt utsökningsbalken. Dröjsmålsavgift ska utgå enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift.

Ersättning till kommuner

11 § De producentavgifter som har betalats in ska fördelas mellan kommunerna och betalas ut till dem som ersättning.

12 § Naturvårdsverket fattar beslut om den ersättning som varje kommun ska få utifrån de föreskrifter som meddelas med stöd av 18 §. Ersättningen ska betalas ut efter varje kvartals utgång.

Besluten får inte överklagas.

Kammarkollegiet

13 § Kammarkollegiet ska disponera avgiftsmedlen på förpackningsproducenternas konto och betala ut avgiftsmedel till kommunerna utifrån Naturvårdsverkets beslut enligt 12 §.

De årsavgifter som har betalats in ska betalas ut av Kammarkollegiet till Naturvårdsverket vid varje kalenderårs utgång.

14 § Kammarkollegiet ska snarast underrätta Naturvårdsverket om någon producentansvarsorganisation är försenad med betalningen.

15 § Kammarkollegiet ska senast den 1 mars varje år lämna en redogörelse över in- och utbetalningar på förpackningsproducenternas konto under föregående år till Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket ska publicera Kammarkollegiets redogörelse på sin webbplats.

Avgiftsmedel som inte tas i anspråk

16 § Om avgiftsmedel för ett visst år inte tas i anspråk för kommunernas eller Naturvårdsverkets verksamhet ska Naturvårdsverket besluta om återbetalning av överskottet till producentansvarsorganisationerna utifrån den marknadsandel som avses i 8 kap. 2 § andra stycket.

Producenternas kostnadsansvar i andra hand

17 § Om det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation ska i stället producenterna betala producentavgifter och årsavgifter. Kommunernas kostnader ska då även omfatta behandlingen och materialåtervinningen av förpackningsavfallet.

Kostnaderna ska fördelas mellan producenterna utifrån deras respektive marknadsandel av alla förpackningar som släppts ut på marknaden.

Återbetalning

18 § Naturvårdsverket får i enskilda fall besluta att kräva tillbaka utbetald ersättning från kommunerna om beslutet om ersättning har grundats på oriktiga eller ofullständiga uppgifter eller om beräkningar eller bedömningar som Naturvårdsverket har utfört visat sig vara felaktiga.

Bemyndigande att meddela föreskrifter om ersättning till kommunerna

19 § Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om

1. hur de kostnader som avses i 5 och 6 §§ och hur den ersättning som kommunen ska få enligt 11 § ska beräknas, och
2. skyldighet för kommunerna att lämna de uppgifter som behövs för att ersättningen enligt 11 § ska kunna beräknas.

10 kap. Rapportering

Skyldighet för producenter att varje år rapportera till Naturvårdsverket

1 § En producent ska senast den 31 mars varje år lämna en rapport till Naturvårdsverket, om producenten

1. fyller eller på annat sätt använder en förpackning som inte är en serviceförpackning i syfte att skydda, presentera eller underlätta hanteringen av en vara,
2. för in en förpackad vara till Sverige,
3. tillverkar en serviceförpackning i Sverige,
4. för in en serviceförpackning till Sverige,
5. från ett annat land än Sverige säljer en förpackning eller en förpackad vara till en slutlig användare i Sverige, eller
6. i Sverige tillverkar eller till Sverige för in en sådan engångsmugg som avses i 1 kap. 20 §.

Rapporten ska innehålla uppgifter om den mängd förpackningar som producenten har tillhandahållit på den svenska marknaden under det närmast föregående kalenderåret. Av uppgifterna ska det framgå hur stor mängd av förpackningarna som är

1. konsumentförpackningar,
2. återanvändbara förpackningar,
3. återanvändbara konsumentförpackningar,
4. flaskor för dryck som är engångsplastprodukter, och
5. sådana plastflaskor och metallburkar som ingår i ett retursystem.

Uppgifterna om mängd enligt andra stycket ska anges i vikt och specificeras i förpackningsmaterial. Uppgifterna enligt andra stycket 5 ska även anges i antal.

2 § En producent som årligen släpper ut mindre än 1 000 kilogram förpackningar på den svenska marknaden behöver inte rapportera in uppgifter till Naturvårdsverket enligt 1 §.

Undantaget från rapporteringsplikten gäller inte förpackningar som omfattas av avgiftsskyldigheten enligt 8 § förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter.

3 § Rapporten i 1 § ska innehålla uppgift om

1. det antal förpackningar som en producent har tillhandahållit på den svenska marknaden under det närmast föregående kalenderåret som är

- a) matlådor som är engångsplastprodukter,
- b) muggar som är engångsplastprodukter,
- c) engångsplastlock till muggar,
- d) flexibla omslag,
- e) plastflaskor för dryck som rymmer mindre än 0,6 liter,
- f) andra dryckesbehållare än plastflaskor som rymmer mindre än 0,6 liter,

g) tunna plastbärkassar,

h) tjocka plastbärkassar, och

2. mängden plast som använts i matlådor och muggar som är engångsplastprodukter.

Av uppgifterna ska det framgå hur många av de tunna plastbärkassarna som utgör bärkassar vars vägg är tunnare än 15 mikrometer och

1. behövs av hygienskäl, eller

2. tillhandahålls som primära förpackningar för livsmedel som säljs i lösvikt.

Uppgifterna ska specificeras i varje produktkategori.

4 § En producent som på den svenska marknaden tillhandahåller en engångsflaska för dryck som tillverkats av PET som huvudsaklig komponent ska senast den 31 mars varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket om hur mycket återvunnen plast som har använts i flaskorna under närmast föregående kalenderår.

Rutiner för internkontroll

5 § En producent ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa kvaliteten på de uppgifter som ska samlas in och rapporteras till Naturvårdsverket enligt 1 och 3–4 §§.

Skyldighet för producentansvarsorganisationer att varje år rapportera till Naturvårdsverket

6 § En producentansvarsorganisation för förpackningar ska senast den 31 mars varje år till Naturvårdsverket lämna

1. uppgifter om vilka producenter som har anlitat organisationen med uppgift om varje producers person- eller organisationsnummer eller, om sådant inte finns, producentens skatteregistreringsnummer,

2. i fråga om det förpackningsavfall, specificerat i förpackningsmaterial, som hanteras av producentansvarsorganisationen, uppgifter om den mängd i vikt som under det närmast föregående kalenderåret har

a) samlats in och behandlats i Sverige,

b) samlats in utanför Sverige och behandlats i Sverige,

c) samlats in i respektive kommun,

d) transporterats till ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för behandling, och

e) exporterats till ett land utanför EES för behandling, och

3. uppgifter, i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 14 §, som Naturvårdsverket behöver

a) för att rapportera till Europeiska kommissionen i enlighet med 11 § och

b) för det digitala system för uppgifter om förpackningar och förpackningsavfall som avses i 13 §.

Uppgifter enligt första stycket 2 a, b, d och e ska specificeras i fråga om hur mycket som har materialåtervunnits, energiåtervunnits, återvunnits på annat sätt eller bortskaffats.

7 § En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska, förutom uppgifterna i 6 §, på begäran av Naturvårdsverket lämna uppgifter om hur många plastflaskor och metallburkar som 1. omfattas av retursystemet och har förts ut ur Sverige, eller

2. inte omfattas av retursystemet men som ändå tagits om hand av retur-systemet när de blivit avfall.

8 § När det gäller uppfyllelse av målen i denna förordning för sådant förpackningsavfall som förs ut från Sverige till ett land utanför EU ska producentansvarsorganisationen kunna visa att materialen återvunnits på det sätt som anges i denna förordning.

Skyldighet för marknadsdrivna återvinningssystem att varje år rapportera till Naturvårdsverket

9 § Den som samlar in verksamhetens avfall i ett marknadsdrivet återvinningssystem enligt 7 kap. 8 § ska lämna uppgifter till Naturvårdsverket senast den 31 mars varje år som motsvaras av de som lämnas av en producentansvarsorganisation enligt 6 §.

Anmälningsskyldighet för system för återanvändning av förpackningar

10 § Den som yrkesmässigt driver ett system för återanvändning av förpackningar ska till Naturvårdsverket anmäla namn, kontaktuppgifter och person- eller organisationsnummer. Den som driver systemet ska

också underrätta Naturvårdsverket om ändringar i fråga om de uppgifter som har lämnats.

Skyldighet att lämna uppgifter på begäran till Naturvårdsverket

11 § På Naturvårdsverket begäran ska de uppgifter som myndigheten behöver för att rapportera i enlighet med direktiv 94/62/EG lämnas av

1. producenter,
2. producentansvarsorganisationer,
3. de som driver marknadsdrivna återvinningssystem, och
4. de som driver system för återanvändning av förpackningar.

Uppgifterna ska lämnas inom den tid och på det sätt som Naturvårdsverket bestämmer.

Rapportering till Europeiska kommissionen

12 § Naturvårdsverket ska rapportera till Europeiska kommissionen i enlighet med direktiv 94/62/EG.

Digitalt system för uppgifter om förpackningar

13 § Naturvårdsverket ska se till att det finns ett sådant digitalt system för uppgifter om förpackningar och förpackningsavfall som uppfyller kraven i artikel 12 i direktiv 94/62/EG.

Statistik

14 § Uppgifter som lämnas till Naturvårdsverket enligt denna förordning får användas av Naturvårdsverket för att ta fram statistik.

Bemyndiganden att meddela föreskrifter om uppgiftslämnande och beräkningar

15 § Naturvårdsverket får meddela

1. ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas enligt 1, 3, 4, 6 och 9 §§ av dem som omfattas av dessa bestämmelser, och
2. föreskrifter om skyldighet att lämna sådana uppgifter om avfall, avfallshantering och avfallsförebyggande åtgärder, som behövs för att uppfylla skyldigheter enligt direktiv 94/62/EG och direktiv 2008/98/EG.

11 kap. Övriga bestämmelser

Tillsyn

1 § Bestämmelser om tillsyn finns i 26 kap. miljöbalken, miljötillsynsförordningen (2011:13) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

Bestämmelser om det tillsynsansvar som hör samman med denna förordning finns i 26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken samt 2 kap. 4, 24, 29 och 30 §§ miljötillsynsförordningen.

Forum för dialog

2 § Naturvårdsverket ska se till att producentansvarsorganisationerna, kommunerna, avfallsentreprenörerna, fastighetsägarna, miljöorganisationerna och övriga berörda kan föra en löpande dialog i frågor som har betydelse för producentansvaret.

Verkställighetsföreskrifter

3 § Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

Sanktioner

3 § Bestämmelser om miljöstraffsavgifter finns i förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

Överklagande

4 § I 19 kap. 1 § miljöbalken finns bestämmelser om överklagande till mark- och miljödomstolen av beslut enligt denna förordning.

Naturvårdsverkets beslut enligt 9 kap. 12 § får inte överklagas.

1. Denna förordning träder i kraft den 3 juli 2024 i fråga om 3 kap. 6 §, den 1 januari 2025 i fråga om 3 kap. 7 §, den 1 januari 2026 i fråga om 5 kap. 2 § och i övrigt den 1 januari 2023.

2. Genom förordningen upphävs

a) förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar, och

b) förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar.

3. Beslut om dispens som har meddelats enligt 7 § den upphävda förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar ska fortfarande gälla.

4. Bestämmelserna i 5 kap. tillämpas före ikraftträdandet på ansökningar om godkännande av en producentansvarsorganisation som lämnas in till Naturvårdsverket efter den 1 juli 2022 och som avser tid efter den 1 januari 2023.

5. I fråga om en producentansvarsorganisation som ska driva verksamhet från den 1 januari 2023 ska, i stället för det datum anges i 5 kap. 20 §, ett beslut om godkännande första gången meddelas senast den 30 november 2022.

6. Bestämmelserna i 6 kap. tillämpas första gången i fråga om förpackningsavfall som uppstår i en kommun

a) efter den 1 januari 2024, om Naturvårdsverket senast den 30 september 2023 har beslutat att anmälningsplikten för kommunen är uppfylld,

b) efter den 1 januari 2025, om Naturvårdsverket senast den 30 september 2024 har beslutat att anmälningsplikten för kommunen är uppfylld, och

c) efter den 1 januari 2026 i alla kommuner som inte har anmält sig enligt 1 eller 2.

7. Bestämmelserna i 25–30 §§ i den upphävda förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar gäller fortfarande för förpackningsavfall i de kommuner som inte omfattas av Naturvårdsverkets beslut enligt 6 kap. 18 § under 2024 och 2025. Vid tillämpningen av 25–30 §§ i den upphävda förordningen ska med producent avses det som anges i 1 kap. 12 §.

8. Bestämmelsen i 6 kap. 6 § om insamling av förpackningsavfall på allmän plats tillämpas första gången i fråga om avfall som samlas in efter utgången av juni 2026.

9. Bestämmelserna i 7 kap. tillämpas första gången i fråga om avfall som samlas in efter utgången av december 2023.

10. Bestämmelserna i 25–30 §§ i den upphävda förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar gäller fortfarande för förpackningsavfall från sådana verksamheter som avses i 7 kap. och som samlas in före utgången av december 2023.

11. Bestämmelsen i 10 kap. 6 och 7 §§ tillämpas första gången i fråga om de uppgifter som en producentansvarsorganisation ska lämna efter utgången av december 2023.

12. Bestämmelsen i 31 § 1 i den upphävda förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar gäller fortfarande för uppgifter som avser tiden till och med kalenderåret 2023. Vid tillämpningen av 31 § 1 i den upphävda förordningen ska med producent avses det som anges i 1 kap. 12 §.

13. Bestämmelsen i 10 a § i den upphävda förordningen (2005:220) om retursystem gäller fortfarande för uppgifter som ett retursystem ska lämna för tid till och med kalenderåret 2023.

14. Bestämmelsen i 10 kap. 9 § tillämpas första gången i fråga om de uppgifter som ska lämnas av ett marknadsdrivet återvinningssystem efter utgången av december 2023.

15. Bestämmelsen i 68 § 1 b) i den upphävda förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar gäller fortfarande för uppgifter som avser tid till och med kalenderåret 2023.

Formler för beräkning av den ersättning som kommunerna ska få för förpackningsinsamlingen

Ersättning för fastighetsnära insamling av förpackningar i kommunerna

Ersättning per materialslag = $x\text{SEK}/\text{Lgh} \cdot \text{antal Lgh} + xy\text{SEK}/\text{Verks} \cdot \text{antal Verks} + y \text{ SEK}/\text{SH} \cdot \text{antal SH} + yx \text{ SEK}/\text{SS} \cdot \text{antal SS} + (a, b, c, d) \text{ kr/ton} \cdot \text{mängd insamlat förpackningsmaterial}$

I formeln står variablerna för

- a = pappers- och kartongförpackningar
- b = plastförpackningar
- c = metallförpackningar
- d = glasförpackningar
- x, y, z, yx, xy = de olika delersättningar som ska tas fram i en kostnadsberäkningsmodell
- SEK/SH, SEK/SS, SEK/Lgh, SEK/Verks, SEK/LIP = det som beskriver delersättningens enhet
- SH = småhus med helårsabonnemang för fastighetsnära insamling
- SS = småhus med säsongabonnemang för fastighetsnära insamling
- Lgh = lägenheter i flerbostadshus med fastighetsnära insamling
- Verks = samlokaliserade verksamheter.

Ersättningen för insamling från lättillgängliga insamlingsplatser och återvinningsstationer

$q\text{SEK}/\text{LIP} \cdot \text{antal LIP} + qq\text{SEK}/\text{ÅVS} \cdot \text{antal ÅVS}$

I formeln står variablerna för

- q och qq = de olika delersättningar som ska tas fram i en kostnadsberäkningsmodell
- LIP = lättillgängliga insamlingsplatser
- ÅVS = återvinningsstationer.

Ersättningen för kommunens information

$i\text{SEK} / \text{invånare} \cdot \text{antalet invånare}$

I formeln står variabeln i för den ersättning som ska tas fram i en kostnadsberäkningsmodell.

Kommungruppsindelning

Tabell 1.1 A. Storstäder och stadsnära kommuner

Grupp	Typ av kommun	Kommun
A1	Storstäder	Stockholm
		Malmö
		Göteborg
A2	Pendlingskommun nära storstad	Upplands Väsby
		Vallentuna
		Österåker
		Värmdö
		Järfälla
		Ekerö
		Huddinge
		Botkyrka
		Salem
		Haninge
		Tyresö
		Upplands- Bro
		Täby
		Danderyd
		Sollentuna
		Nacka
		Sundbyberg
		Solna
		Lidingö
		Vaxholm
		Sigtuna
		Nynäshamn
		Håbo
		Staffanstorps
		Burlöv
		Vellinge
		Kävlinge
		Lomma
		Svedala
		Skurup
Trelleborg		
Kungsbacka		
Härryda		
Partille		

Grupp	Typ av kommun	Kommun
		Öckerö
		Stenungsund
		Ale
		Lerum
		Bollebygd
		Lilla Edet
		Mölnadal
		Kungälv
		Alingsås

Tabell 1.2 Större städer och kommuner nära större stad

Grupp	Typ av kommun	Kommun
B3	Större stad	Södertälje
		Uppsala
		Eskilstuna
		Linköping
		Norrköping
		Jönköping
		Växjö
		Lund
		Helsingborg
		Halmstad
		Trollhättan
		Borås
		Karlstad
		Örebro
		Västerås
		Borlänge
		Gävle
		Sundsvall
		Östersund
Umeå		
Luleå		
B4	Pendlingskommun nära större stad	Nykvarn
		Älvkarleby
		Knivsta
		Heby
		Tierp
		Gnesta
		Strängnäs
		Trosa
		Åtvidaberg
		Söderköping
Mjölby		

Grupp	Typ av kommun	Kommun
		Aneby
		Mullsjö
		Habo
		Lessebo
		Alvesta
		Svalöv
		Örkelljunga
		Bjuv
		Sjöbo
		Hörby
		Höör
		Perstorp
		Klippan
		Åstorp
		Landskrona
		Höganäs
		Eslöv
		Ängelholm
		Laholm
		Färgelanda
		Grästorp
		Mark
		Svenljunga
		Vänersborg
		Kil
		Hammarö
		Forshaga
		Grums
		Lekeberg
		Hallsberg
		Kumla
		Nora
		Surahammar
		Hallstahammar
		Gagnef
		Säter
		Timrå
		Krokom
		Nordmaling
		Bjurholm
		Vännäs
B5	Lågpendlingskommun nära större stad	Enköping
		Östhammar
		Flen
		Kinda
		Finspång
		Valdemarsvik

Grupp	Typ av kommun	Kommun
		Motala
		Vaggeryd
		Nässjö
		Tranås
		Uppvidinge
		Tingsryd
		Hylte
		Tranemo
		Herrljunga
		Lysekil
		Uddevalla
		Ulricehamn
		Munkfors
		Kristinehamn
		Säffle
		Laxå
		Askersund
		Lindesberg
		Sala
		Köping
		Ockelbo
		Hofors
		Sandviken
		Bräcke
		Berg
		Vindeln
		Robertsfors
		Älvsbyn
		Boden

Tabell 1.3 Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

Grupp	Typ av kommun	Kommun
C6	Mindre stad/tätort	Norrtälje
		Nyköping
		Katrineholm
		Värnamo
		Ljungby
		Kalmar
		Oskarshamn
		Västervik
		Gotland
		Karlskrona
		Karlshamn
		Ystad

Grupp	Typ av kommun	Kommun
		Kristianstad
		Hässleholm
		Falkenberg
		Varberg
		Mariestad
		Lidköping
		Skövde
		Falköping
		Karlskoga
		Falun
		Avesta
		Hudiksvall
		Härnösand
		Örnsköldsvik
		Skellefteå
		Piteå
C7	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Kiruna
		Vingåker
		Oxelösund
		Ödeshög
		Ydre
		Boxholm
		Vadstena
		Gnosjö
		Sävsjö
		Eksjö
		Älmhult
		Markaryd
		Högsby
		Torsås
		Mörbylånga
		Hultsfred
		Mönsterås
		Emmaboda
		Nybro
		Olofström
		Ronneby
		Sölvesborg
		Östra Göinge
		Tomelilla
		Bromölla
		Osby
		Simrishamn
		Tjörn
		Orust
		Munkedal
		Vårgårda

Grupp	Typ av kommun	Kommun
		Essunga
		Karlsborg
		Gullspång
		Mellerud
		Vara
		Götene
		Tibro
		Töreboda
		Skara
		Hjo
		Tidaholm
		Storfors
		Degerfors
		Ljusnarsberg
		Skinnskatteberg
		Kungsör
		Norberg
		Fagersta
		Arboga
		Smedjebacken
		Hedemora
		Nordanstig
C8	Landsbygdskommun	Gislaved
		Vetlanda
		Vimmerby
		Dals-Ed
		Bengtstorsfors
		Åmål
		Torsby
		Årjäng
		Sunne
		Filipstad
		Hagfors
		Arvika
		Hällefors
		Vansbro
		Mora
		Ludvika
		Ovanåker
		Ljusdal
		Söderhamn
		Bollnäs
		Ånge
		Kramfors
		Sollefteå
		Ragunda
		Strömsund

Grupp	Typ av kommun	Kommun
		Norsjö
		Malå
		Sorsele
		Dorotea
		Vilhelmina
		Åsele
		Lycksele
		Arvidsjaur
		Jokkmokk
		Överkalix
		Kalix
		Övertorneå
		Pajala
		Gällivare
		Haparanda
C9	Landsbygdskommun med besöksnäring	Borgholm
		Båstad
		Sotenäs
		Tanum
		Strömstad
		Eda
		Malung-Sålen
		Leksand
		Rättvik
		Orsa
		Älvdalen
		Åre
		Härjedalen
		Storuman
		Arjeplog

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar

dels att 3 kap. 4, 6, 11 och 12 §§, 4 kap. 2 §, 5 kap. 4 § och 10 kap. 4 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 3 kap. 3 a § och 5 kap. 5 a §, av följande lydelse.

3 kap.

3 a §

En förpackning ska anses kunna återvinnas enligt 2 § om

1. minst 75 viktprocent av det material som har använts i förpackningen kan materialåtervinnas till säljbart material eller säljbara produkter, eller

2. förpackningen kan återvinnas enligt kraven i 4 § och förpackningen

a) behövs för att på ett inte obetydligt sätt förlänga hållbarheten hos livsmedel,

b) behövs för att uppfylla kraven i annan författning,

c) till mer än 50 viktprocent är gjord av återvunnen plast som är av så låg kvalitet att förpackningen inte går att materialåtervinna, eller
d) är en träförpackning.

Vid bedömningen av om en förpackning behövs enligt första stycket 2 a eller b ska hänsyn tas till vilka möjligheter det finns att byta ut förpackningen till en förpack-

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 av den 5 juni 2019 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön, i den ursprungliga lydelsen, och Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/852. Se även Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (kodifiering).

ning som har tillverkats av ett material som går att materialåtervinna. Hänsyn ska också tas till vilka effekter ett sådant materialbyte har på människors hälsa och miljön.

Lydelse enligt förslaget i 1.2

Föreslagen lydelse

4 §

En förpackning ska anses kunna återvinnas *enligt 2 § 2* genom En förpackning *som avses i 3 a § 2* ska anses kunna återvinnas genom

1. materialåtervinning, om förpackningen är framställd på ett sådant sätt att det är möjligt att utnyttja en viss viktprocent av förpackningsmaterialet för framställning av säljbara produkter,

2. energiåtervinning, om förpackningsavfallet har ett lägsta värmevärde för att ge optimal energiåtervinning, eller

3. kompostering, om förpackningsavfallet är biologiskt nedbrytbart i sådan grad att det inte hindrar separat insamling eller hindrar den komposteringsprocess eller komposteringsaktivitet som avfallet underkastas samt är av sådan art att det kan underkastas fysisk, kemisk, termisk eller biologisk nedbrytning på ett sådant sätt att det mesta av den färdiga komposten slutligen bryts ned till koldioxid, biomassa och vatten.

Vid tillämpningen av första stycket 3 ska plastförpackningar som är nedbrytbara genom oxidation inte anses vara biologiskt nedbrytbara.

6 §

En *engångsflaska för dryck som är tillverkad av polyetentereftalat (PET) som huvudsaklig komponent* får endast tillhandahållas på den svenska marknaden av en producent om *flaskan innehåller minst 25 procent* återvunnen plast. En *flaska för dryck som är en engångsplastprodukt* får endast tillhandahållas på den svenska marknaden av en producent om *flaskan består av minst 30 procent av* återvunnen plast.

Kravet gäller inte flaskor

1. med en volym av mer än tre liter, eller

2. som är avsedda för att användas för speciella medicinska ändamål enligt definitionen i artikel 2 g i förordning nr 609/2013.

Innehållet av återvunnen plast ska beräknas som ett genomsnitt av innehållet i de flaskor som producenten har tillhandahållit på den svenska marknaden under ett kalenderår.

11 §

Dryck i plastflaska eller metallburk får yrkesmässigt överlåtas eller saluföras endast om plastflaskan eller metallburken ingår i ett sådant retursystem som avses i 4 kap. 2 §.

Första stycket gäller inte *dryck som huvudsakligen består av mejeriprodukter eller* om Naturvårdsverket har beslutat om dispens enligt 4 kap. 3 § i fråga om plastflaskan eller metallburken.

Första stycket gäller inte om Naturvårdsverket har beslutat om dispens enligt 4 kap. 3 § i fråga om plastflaskan eller metallburken.

12 §

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om hur andelen återvunnet innehåll i 6 § ska beräknas och verifieras.

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om

1. att en förpackning som inte uppfyller kraven i 3 a § ska anses kunna återvinnas, om det finns särskilda skäl att använda den förpackningen, och

2. hur andelen återvunnet innehåll i 6 § ska beräknas och verifieras.

4 kap.

2 §

För producenter av plastflaskor eller metallburkar för dryck ska den producentansvarsorganisation som avses i 1 § vara en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem som flaskan eller burken ska ingå i.

Första stycket gäller inte dryck som huvudsakligen består av mejeriprodukter.

5 kap.

4 §

En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska ha ett ansvarsområde som omfattar förpackningsavfall från förpackningar av dryck i plastflaska eller metallburk, *dock inte förpackningar med dryck som består av mejeriprodukter.*

En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska ha ett ansvarsområde som omfattar förpackningsavfall från förpackningar av dryck i plastflaska eller metallburk.

En producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ansvarar för separat insamling och behandling av förpackningsavfallet, informa-

tion enligt 19 § och rapportering till Naturvårdsverket enligt 10 kap. 6 och 7 §§.

5 a §

En producentansvarsorganisation får åta sig att ta hand om en förpackning när den blivit avfall, åt en producent som ska uppfylla kravet i 4 kap. 1 eller 2 §, endast om

1. producentansvarsorganisationen har tekniska förutsättningar och tillräcklig kapacitet för att kunna materialåtervinna minst 75 viktprocent av det material som har använts i förpackningen till säljbart material eller säljbara produkter,

2. producentansvarsorganisationen ser till att någon annan som har tekniska förutsättningar och tillräcklig kapacitet åtar sig att materialåtervinna minst 75 viktprocent av det material som har använts i förpackningen till säljbart material eller säljbara produkter,

3. förpackningen är en sådan förpackning som avses i 3 kap. 3 a § 2, eller

4. förpackningen omfattas av föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 12 § 1.

10 kap.

4 §

En producent som på den svenska marknaden tillhandahåller en engångsflaska för dryck som tillverkas av PET) som huvudsaklig komponent ska senast den 31 mars varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket om hur mycket återvunnen plast som har använts i flaskorna under närmast föregående kalenderår.

En producent som på den svenska marknaden tillhandahåller en flaska för dryck som är en engångsplastprodukt ska senast den 31 mars varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket om hur mycket återvunnen plast som har använts i flaskorna under det närmast föregående kalenderåret.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2025 i fråga om 3 kap. 3 a, 4 och 12 §§ och 5 kap. 5 a §, den 1 januari 2029 i fråga om 3 kap. 11 §, 4 kap. 2 § och 5 kap. 4 §, och i övrigt den 1 januari 2030.

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

dels att 7 kap. 8 c § och 8 h § ska upphöra att gälla,

dels att 7 kap. 8 i § ska betecknas som 7 kap. 8 s §,

dels att den nya 7 kap. 8 s § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 7 kap. 8 p–8 r, av följande lydelse.

7 kap.

8 p §

Den som ansöker om att en producentansvarsorganisation ska godkännas enligt 5 kap. 17 eller 18 § förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar ska betala en avgift till Naturvårdsverket med 225 000 kronor för verkets handläggning.

8 q §

En producentansvarsorganisation för förpackningar som inte driver ett retursystem enligt förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar ska för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket med 270 000 kronor för verkets tillsynsverksamhet.

8 r §

En producent av sådana plastflaskor och metallburkar som ingår i ett retursystem enligt förordningen (2022:000) om förpackningar ska för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket för verkets tillsynsverksamhet. Avgiften ska baseras på mängd

den plastflaskor och metallburkar som släppts ut på marknaden under föregående år och tas ut

1. med 2 000 kronor för 0–10 000 flaskor och burkar,

2. med 5 000 kronor för 10 001–100 000 flaskor och burkar,

3. med 10 000 kronor för 100 001–500 000 flaskor och burkar,

4. med 20 000 kronor för 500 001–1 000 000 flaskor och burkar,

5. med 30 000 kronor för 1 000 001–10 000 000 flaskor och burkar, och

6. med 40 000 kronor för mer än 10 000 000 flaskor och burkar.

Lydelse enligt SFS 2021:1021

8 i §

En producent enligt förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar som tillhandahåller en förpackning på den svenska marknaden ska för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket med 1 000 kronor för verkets tillsynsverksamhet.

Föreslagen lydelse

8 s §

En producent enligt förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar ska för varje kalenderår betala en avgift till Naturvårdsverket med 1 250 kronor för verkets tillsynsverksamhet, om producenten på den svenska marknaden släpper ut

1. mer än 1 000 kilogram förpackningar varje år, eller

2. släpper ut en förpackning som omfattas av avgiftsskyldigheten enligt 8 § förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

1.5 Förslag till förordning om ändring i offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) att bilagan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bilaga¹

Verksamheten består i Särskilda begränsningar i sekretessen

1. utredning, planering, tillståndsgivning, prisreglering, tillsyn och stödverksamhet hos regeringen i frågor som rör näringslivet

154. utredning hos Boverket av systematiska fel inom byggandet och utbredda skador i bygnadsbeståndet som kan påverka människors hälsa eller säkerhet.

155. utredning och *tillståndsgivning* enligt förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar eller *förordningen (2018:1463) om producentansvar för returpapper* eller enligt motsvarande äldre föreskrifter samt tillsyn enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) i fråga om förpackningar och *returpapper*

sekretessen enligt 9 § första stycket 1 gäller inte om intresset av allmän kännedom om något förhållande som rör människors hälsa, miljön, redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut

156. utredning enligt *förordningen (2016:1041) om plastbärkassar och tillsyn enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) i fråga om plastbärkassar*

sekretessen enligt 9 § första stycket 1 gäller inte om intresset av allmän kännedom om något förhållande som rör människors hälsa, miljön, redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut

¹ Senaste lydelse 2021:838.

Bilaga

Verksamheten består i

Särskilda begränsningar i sekretessen

1. utredning, planering, tillståndsgivning, prisreglering, tillsyn och stödverksamhet hos regeringen i frågor som rör näringslivet

154. utredning hos Boverket av systematiska fel inom byggandet och utbredda skador i byggnadsbeståndet som kan påverka människors hälsa eller säkerhet.

155. utredning och *prövning* enligt förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar eller enligt motsvarande äldre föreskrifter samt tillsyn enligt miljö-tillsynsförordningen (2011:13) i fråga om förpackningar

sekretessen enligt 9 § första stycket 1 gäller inte om intresset av allmän kändedom om något förhållande som rör människors hälsa, miljön, redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut sekretessen enligt 9 § första stycket 1 gäller inte om intresset av allmän kändedom om något förhållande som rör människors hälsa, miljön, redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut

156. utredning enligt förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar, förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter, förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger, förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter, förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter eller förordningen (2021:997) om engångsprodukter och tillsyn enligt miljö-tillsynsförordningen (2011:13) i fråga om sådana produkter

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

1.6 Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 24 och 25 §§ miljötillsynsförordningen (2011:13) att ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2021:1011 *Föreslagen lydelse*

2 kap.

24 §¹

Naturvårdsverket har ansvar för tillsynen i fråga om

1. producentansvaret enligt förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier, med undantag för frågor om hur insamlingen av batterier lokalt uppfyller kraven i 19 och 20 §§ samma förordning,

2. förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i förordningen,

3. förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i förordningen, 3. förordningen (2022:00) om producentansvar för förpackningar, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i förordningen,

4. förordningen (2021:996) om engångsprodukter, med undantag för frågor om hur 17–22 och 28 §§ förordningen (2021:996) om engångsprodukter uppfylls lokalt,

5. förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i förordningen,

6. förordningen (2021:999) om producentansvar för ballonger,

7. förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter,

8. förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, med undantag för frågor om hur hanteringen av sådant avfall som omfattas av förordningen lokalt uppfyller kraven i förordningen,

9. förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter,

10. förbud mot att släppa ut varor på marknaden som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 § 2 miljöbalken,

11. förordning (EG) nr 1013/2006 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för, och

12. förordning (EU) nr 1257/2013 när det gäller frågor som verket är behörig myndighet för.

¹ Senaste lydelse 2021:1011

25 §

Statens jordbruksverk har ansvar för tillsynen i fråga om

1. retursystem enligt förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar, och

2. kontroll av utrustning som är avsedd att användas yrkesmässigt för spridning av växtskyddsmedel enligt förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

Statens jordbruksverk har ansvar för tillsynen i fråga om kontroll av utrustning som är avsedd att användas yrkesmässigt för spridning av växtskyddsmedel enligt förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:259) om miljöstraffavgifter

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2012:259) om miljöstraffavgifter

dels att 11 kap. 12 och 19–21 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 21 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

12 §

För en överträdelse av 8 och 10 §§ förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar genom att saluföra eller överlåta konsumtionsfärdig dryck i plastflaska eller metallburk som inte ingår i ett godkänt retursystem och som inte är märkt med uppgift om att förpackningen ingår i ett sådant system ska en miljöstraffavgift betalas

För en överträdelse av 3 kap. 9 eller 11 § förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar genom att saluföra eller överlåta dryck i plastflaska eller metallburk som inte ingår i ett retursystem och som inte är märkt med uppgift om att förpackningen ingår i ett sådant system ska en miljöstraffavgift betalas

1. med 1 000 kronor, om överträdelsen avser 100 flaskor och burkar eller färre,

2. med 5 000 kronor, om överträdelsen avser fler än 100 flaskor eller burkar men inte fler än 1 000 flaskor eller burkar,

3. med 20 000 kronor, om överträdelsen avser fler än 1 000 flaskor eller burkar men inte fler än 20 000 flaskor eller burkar, och

4. med 50 000 kronor, om överträdelsen avser fler än 20 000 flaskor eller burkar.

Lydelse enligt SFS 2021:1010

Föreslagen lydelse

19 §

För en överträdelse av 40 c § förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar genom att på den svenska marknaden tillhandahålla en dryckesbehållare som inte är utformad så att korkar och lock som är gjorda av plast är fästa vid behållaren under hela användningen ska en miljö-

För en överträdelse av 3 kap. 7 § förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar genom att på den svenska marknaden tillhandahålla en dryckesbehållare som inte är utformad så att korkar och lock som är gjorda av plast är fästa vid behållaren under hela användningen ska en miljö-

sanktionsavgift betalas med 10 000 kronor. sanktionsavgift betalas med 10 000 kronor.

20 §

För en överträdelse av *41 a §* förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar genom att på den svenska marknaden tillhandahålla en mugg utan att den är försedd med föreskriven märkning ska en miljö-sanktionsavgift betalas med 10 000 kronor.

För en överträdelse av *3 kap. 10 §* förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar genom att på den svenska marknaden tillhandahålla en mugg utan att den är försedd med föreskriven märkning ska en miljö-sanktionsavgift betalas med 10 000 kronor.

21 §

För en överträdelse av *62 §, 68 § 1 b, 72, 73 eller 73 a §* förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar genom att vara försenad med att lämna in föreskrivna uppgifter till Naturvårdsverket ska en miljö-sanktionsavgift betalas med 10 000 kronor.

För en överträdelse av *10 kap. 1, 3 6, 9 eller 10 § eller 4 kap. 4 §* förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar genom att vara försenad med att lämna in föreskrivna uppgifter till Naturvårdsverket ska en miljö-sanktionsavgift betalas med 10 000 kronor.

21 a §

För en överträdelse av 4 kap. 1 eller 2 §§ förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar genom att inte anlita eller tillhandahålla en producentansvarsorganisation ska en miljö-sanktionsavgift betalas med 30 000 kr.

Denna förordning träder i kraft den 3 juli 2024 i fråga om 11 kap. 19 § och i övrigt den 1 januari 2023.

1.8 Förslag till förordning om ändring i avfallsförordningen (2020:614)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om avfallsförordningen (2020:618)

dels att 3 kap. 4 a §² ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 8 §, 3 kap. 4, 13, 16 och 18 §§ och 9 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas nio nya paragrafer 3 kap. 4 a–4 f, 11 a, 14 a och 15 a §§ och närmast före 11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

I denna förordning avses med

handlare: den som yrkesmässigt köper och säljer avfall, *och*

mäklare: den som yrkesmässigt köper och säljer avfall.

handlare: den som yrkesmässigt köper och säljer avfall,

mäklare: den som yrkesmässigt köper och säljer avfall,

serveringsställe: en inrättning där det bedrivs näringsverksamhet som består i att servera mat eller dryck till allmänheten och där möjlighet ges till förtäring på stället, *och*

hushåll: en bostad som en eller flera personer använder permanent eller som fritidsboende.

3 kap.

4 §³

Den som har förpackningsavfall ska sortera ut *förpackningsavfallet* från annat avfall *och lämna förpackningsavfallet till*

1. ett godkänt retursystem enligt förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar, om avfallet utgörs av flaskor eller burkar som retursystemet är avsett för,

Den som har förpackningsavfall ska sortera ut *följande material* från annat avfall:

1. papper och kartong,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2019/852, Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2018/851.

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2020:1302.

³ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2020:1302.

2. ett insamlingssystem som har tillstånd enligt 43 § förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar, om avfallet utgörs av förpackningar som insamlingssystemet är avsett för, eller

3. någon som enligt 67 § förordningen om producentansvar för förpackningar samlar in förpackningsavfallet, om avfallet har producerats i eller i samband med yrkesmässig verksamhet.

2. plast,

3. metall,

4. färgat glas,

5. ofärgat glas,

6. plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem enligt 4 kap. 2 § förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar, och

7. övrigt.

Förpackningar som på grund av sitt tidigare innehåll utgör farligt avfall ska i stället sorteras ut och hanteras som farligt avfall enligt 11 a §.

Om det finns ett beslut om dispens från separat insamling enligt 14 a § som omfattar materialen gäller i stället det beslutet.

4 a §

Den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet.

Förpackningar som på grund av sitt tidigare innehåll utgör farligt avfall ska i stället sorteras ut och hanteras som farligt avfall enligt 11 a §.

Förpackningar som innesluter läkemedelsavfall behöver inte skiljas från sitt innehåll om det underlättar den praktiska hanteringen av läkemedelsavfallet.

4 b §

Den som har förpackningsavfall som har producerats i ett hushåll eller i eller i samband med en sådan verksamhet som har en avfallshantering som är samlokaliserad med hushåll i ett flerbostadshus, ska lämna det utsorterade förpackningsavfallet till

1. ett retursystem enligt 4 kap.2 § förordningen (2022:00) om producentansvar för förpackningar, om avfallet utgörs av plastflaskor eller metallburkar som retursystemet är avsett för, eller

2. det insamlingssystem som kommunen tillhandahåller enligt 6 kap. 4 och 5 §§ förordningen om producentansvar för förpackningar, om avfallet utgörs av andra förpackningar än sådana som avses i 1.

4 c §

Den som har förpackningsavfall som har producerats i eller i samband med en verksamhet som inte omfattas av 4 b § ska lämna förpackningsavfallet till

1. de kostnadsfria mottagningsplatser som tillhandahålls av en producentansvarsorganisation enligt 7 kap. 1 § förordningen (2022:00) om producentansvar för förpackningar,

2. ett anmält marknadsdrivet återvinningsystem enligt 7 kap. 9 § förordningen om producentansvar för förpackningar, eller

3. ett retursystem enligt 4 kap. 2 § förordningen om producentansvar för förpackningar, om avfallet utgörs av plastflaskor eller metallburkar som retursystemet är avsett för.

4 d §

Den som driver ett serveringsställe där det säljs mat eller dryck i förpackningar ska ge den som har förpackningsavfall som producerats i serveringslokalen möjlighet att sortera ut sådant avfall enligt 4 §.

4 e §

Den som har förpackningsavfall som har producerats på allmän plats ska sortera ut avfallet och, om avfallet inte ska lämnas enligt 4 c §, lämna det till,

1. ett insamlingssystem enligt 6 kap. 6 § förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar, om avfallet utgörs av förpackningar som insamlingssystemet är avsett för,

2. ett retursystem enligt 4 kap. 2 § förordningen om producentansvar för förpackningar, om avfallet utgörs av plastflaskor eller metallburkar som retursystemet är avsett för, eller

2. det insamlingssystem som avses i 4 b §.

4 f §

I förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar finns bestämmelser om att kommunen och ansvarig producentansvarsorganisation ska samla in förpackningsavfallet separat.

Farligt avfall

11 a §

Farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall.

13 §

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om undantag från kraven i 1 och 10 §§ och 12 § första

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om undantag från kraven i 1 §, 4 a § första stycket,

stycket i fråga om avfall där separat insamling inte är genomförbar eller inte ger fördelar som överväger nackdelarna enligt 16 §.

10 § och 12 § första stycket, i fråga om avfall där det inte är genomförbart eller inte ger fördelar som överväger nackdelarna enligt 16 § att samla in avfallet separat eller att skilja förpackningarna från sitt innehåll.

14 a §

Naturvårdsverket får i det enskilda fallet ge en kommun eller en ansvarig producentansvarsorganisation dispens från kravet på sådan separat insamling som avses i 4 e och 4 f §§, i fråga om avfall där separat insamling inte är genomförbar eller inte ger fördelar som överväger nackdelarna enligt 16 §.

15 a §

Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet ge den som producerar avfall i en yrkesmässig verksamhet dispens från kravet i 4 a §

Dispensen får ges i fråga om avfall där det inte är genomförbart eller inte ger fördelar som överväger nackdelarna enligt 16 § att skilja förpackningar från innehållet.

16 §

Separat insamling ska inte anses genomförbar eller inte anses ge fördelar som överväger nackdelarna, om

1. separat insamling inte är tekniskt genomförbar med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling,
2. en annan hantering ger ett återvinningsresultat som är jämförbart med det som skulle uppnås vid separat insamling,
3. separat insamling inte ger det bästa miljömässiga resultatet med

Att samla in avfall separat eller skilja förpackningarna från sitt innehåll ska inte anses genomförbart eller inte anses ge fördelar som överväger nackdelarna, om

1. det inte är tekniskt genomförbart med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling,
2. det skulle bli ett jämförbart återvinningsresultat med en annan hantering,
3. det inte ger det bästa miljömässiga resultatet med hänsyn till

hänsyn till avfallshanterings-
sammanlagda miljöpåverkan, eller
4. separat insamling skulle med-
föra oskäligen ekonomiska kost-
nader.

avfallshanterings sammanlagda
miljöpåverkan, eller
4. det skulle medföra oskäligen
ekonomiska kostnader.

18 §

Naturvårdsverket får meddela före-
skrifter om att tillsynsmyndigheten
är skyldig att lämna uppgifter om
beslut om dispens enligt 15 §.

Naturvårdsverket får meddela före-
skrifter om att tillsynsmyndigheten
är skyldig att lämna uppgifter om
beslut om dispens enligt 15 *eller*
15 a §.

Lydelse enligt SFS 2021:1008

Föreslagen lydelse

9 kap.

3 §

Föreskrifter enligt 1 § 1–3 och 2 § får inte avse hantering av avfall som
hanteras genom en producents försorg enligt föreskrifter om
producentansvar som har meddelats med stöd av 15 kap. 12–15 §§
miljöbalken.

*Föreskrifter enligt 1 § 1 får inte
förhindra en fastighetsägare från
att bekosta en dyrare insamlings-
lösning med avseende på förpack-
ningsavfall än den som kommunen
tillhandahåller, om insamlings-
lösningen*

*1. uppfyller kraven om fastig-
hetsnära insamling i 6 kap. 4 §
förordningen (2022:000) om
producentansvar för förpack-
ningar,*

*2. leder till ett återvinnings-
resultat som är likvärdigt med den
erbjudna kommunala insamlingen,
och*

*3. inte försvårar kommunens
separata insamling av förpack-
ningsavfallet.*

Föreskrifter enligt 1 § 1 får inte avse hur mottagnings- och
behandlingsanordningar för avfall i hamnar ska vara beskaffade och
skötas.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 4 a § tillämpas första gången i fråga om
avfall som produceras efter utgången av december 2023.

3. Med insamlingssystem i 3 kap. 4 b § ska till och med utgången av december 2025 avses ett insamlingssystem som producenterna tillhandahåller, om det enligt övergångsbestämmelserna till förordningen (2022:000) om producentansvar för förpackningar är producenterna som tillhandahåller insamlingssystemet.

4. Med insamlingssystem i 3 kap. 4 c § ska till och med utgången av december 2023 avses ett insamlingssystem som producenterna tillhandahåller enligt 10 § förordningen (2022:000) om införande av förordningen om producentansvar för förpackningar.

5. Bestämmelsen i 3 kap. 4 e § tillämpas första gången på avfall som producerats på allmän plats efter utgången av december 2025.

2 Ärendet

Naturvårdsverket kom den 15 juni 2020 in med en skrivelse till regeringen om att se över förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar (M2020/00911). Regeringen beslutade den 24 september 2020 att skjuta fram tillämpningen av förordningens bestämmelser om tillståndspliktiga insamlingssystem och därmed sammanhängande bestämmelser till och med utgången av december 2022 (se SFS 2020:815).

Denna promemoria, som tagits fram av Miljödepartementet, innehåller förslag till nya bestämmelser i syfte att förbättra insamlingen av förpackningsavfall, framför allt genom nya och tydligare roller för kommuner och producenter. Promemorian innehåller också förslag som syftar till att genomföra de s.k. minimikraven för utökat producentansvar i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet).

3 Cirkulär ekonomi

3.1 Svensk strategi och handlingsplan för en cirkulär ekonomi

Regeringen beslutade i juli 2020 en nationell strategi för en cirkulär ekonomi. Strategin pekar ut inriktningen för det arbete som behöver göras för att ställa om till cirkulär produktion och design, konsumtion och affärsmodeller, samt giftfria och cirkulära materialkretslopp. Visionen är ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter nya material (Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige, Miljödepartementet M2020/01133 juli 2020).

Strategin följdes upp av en nationell handlingsplan med mer än 100 åtgärder för en cirkulär omställning av Sverige (Cirkulär ekonomi – handlingsplan för omställning av Sverige, Miljödepartementet. Januari 2021). Handlingsplanen bygger på de fyra fokusområden som regeringen beslutade om i strategin. Fokusområde tre ”Cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp” innehåller flera förslag för en förbättrad avfallshantering. En förutsättning för att avfall ska kunna användas som en resurs genom materialåtervinning är att avfallet sorteras. Rena fraktioner ger högre kvalitet och skapar bättre möjligheter för det material som ska återvinnas. Punkt 3.4 ”Underlätta för hushåll och verksamheter att enkelt kunna göra sig av med allt sitt källsorterade avfall” handlar om att det ska vara lätt att göra rätt för hushåll och verksamheter när de lämnar ifrån sig sitt avfall. Det ska därför vara en hög servicegrad med tydlig information och rationella system.

3.2 EU:s handlingsplan för en cirkulär ekonomi

År 2015 presenterade kommissionen den första EU-handlingsplanen för cirkulär ekonomi (se den faktapromemoria som regeringen har lämnat till riksdagen, 2015/16:FPM30). Syftet med strategin är att minska resursutnyttjandet och klimatpåverkan samt öka den globala konkurrenskraften, främja hållbar ekonomisk tillväxt och skapa nya jobb. Handlingsplanen innehåller 54 åtgärder som ska medföra slutna kretslopp i produkters livscykel, från produktion och konsumtion till avfallshantering och marknaden för returråvaror. I handlingsplanen pekas plast ut som särskilt prioriterat för övergången mot en cirkulär ekonomi.

4 Utsortering och insamling kan förbättras

4.1 Möjlighet och vilja till utsortering i hushållen kan påverkas

Hur väl hushåll kommer att lyckas sortera ut sina förpackningar kommer bl.a. bero på de praktiska lösningar som erbjuds dem av insamlingsystemen. Om det sker felsortering eller en utsortering av olika anledningar inte blir av kommer förpackningarna att i stället kunna hamna i restavfallet, i returpappersfraktionen, i papperskorgar (om avfallet uppstår på allmän plats) eller skräpa ned runt återvinningstationerna (om kärlen där är överfulla).

Även kvaliteten på det utsorterade materialet är betydelsefull. Ju mindre andel felsorterat material, desto högre blir kvaliteten och desto högre blir andrahandsvärdet. Det är alltså angeläget att den som har förpackningsavfall inte enbart undviker att lägga förpackningarna i restavfallet utan även har förmåga och motivation att placera dem i rätt kärl.

De fysiska förutsättningarna för utsortering är avgörande för huruvida människor kommer lämna sitt avfall till återvinning eller inte. Det är dock tydligt att även om hushåll vill sortera sitt avfall så prioriterar många bekvämlighet och ordning i hemmet mer. En av de vanligaste orsakerna till att hushåll väljer att inte källsortera är att de saknar utrymme till förvaring av avfall samt att det upplevs som opraktiskt. Studier har genomförts där återvinningsgraden har jämförts mellan bostadsnära insamling och insamling via återvinningsstationer. Resultatet visar att bostadsnära insamling resulterar i mer sorterat avfall då det upplevs som enklare för hushållen, framförallt eftersom avståndet blir kortare (Rebecka Lysholm ”Vad krävs för motivering för att öka din källsortering?”, Lunds universitet. 2020).

En metod för att påverka konsumenters beteende kan vara med så kallad ”nudging”, vilket innebär att man försiktigt leder eller ”puttar” människor i en önskvärd riktning för att de ska fatta mer hälsosamma och miljövänliga beslut. Det kan bland annat handla om hur information framställs. Genom att förenkla information och sätta den i ett sammanhang kan man förändra människors val.

Ett exempel är avfallshanteringsföretaget Sysav i Malmö som varje månad skickar ut ett nyhetsbrev där de presenterar avfallsströmmarna från hushållen och månadens sortering av avfall. Därefter kopplar de mängden biogas som deras sorterade matavfall har genererat och hur många bussar som kan köra på den. Nyhetsbrevet kopplar därför den personliga handlingen till hur det direkt påverkar samhället på ett positivt sätt.

Förändringar i den fysiska miljön kan också påverka individens val. Framgångsfaktorer för att främja återvinning beskrivs vara tillgängligheten på återvinningsstationer, en tilltalande design och tydliga riktlinjer för användarna (Naturvårdsverket, "Nudging – Ett verktyg för hållbara beteenden?", Rapport 6642. 2014).

Insamlingssystemets funktion är inte bara viktig för miljön utan också (precis som insamlingen av restavfall och matavfall) en samhällsviktig funktion. Den behöver fungera varje dag, 365 dagar om året.

4.2 Fastighetsnära insamling vid hushållen förbättrar utsortering och kvalitet

I den promemoria Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper – utveckling av producentansvaret som Miljö- och energidepartementet remitterade våren 2018 (i det följande "2018-års promemoria") pekades det på att flera studier visat att kvaliteten på det insamlade materialet ökar när fastighetsnära insamling vid hushåll införs. Det förutsågs att med en utbyggd fastighetsnära insamling skulle medborgarna få tillgång till mer lättillgängliga insamlingssystem, genom vilket den största delen av det förpackningsavfall som sorterades till restavfallet i stället skulle lämnas i därför avsedda kärl.

Sedan dess har ytterligare studier tillkommit som bekräftar den fastighetsnära insamlingens positiva effekter på utsortering och kvalitet. Avfall Sverige publicerade 2017 en rapport med resultat från insamling av förpackningar i separata kärl i lägenheter i några exempelområden i Skåne och Blekinge. Innehållet av förpackningar i restavfallet är lågt och ligger i de flesta exempelområden på cirka 1 kg per hushåll och vecka, vilket jämförs med Avfall Sveriges nationella nyckeltal för hög anslutningsgrad till fastighetsnära insamling (>80 procent av lägenheterna) på i genomsnitt 1,5 kg per hushåll och vecka respektive låg insamlingsgrad (<20 procent av lägenheterna) på i genomsnitt 2 kg per hushåll och vecka. Den fastighetsnära insamlingen har alltså enligt denna rapport en potential att halvera graden av osorterat avfall. I sin rapport Hushållsavfall i siffror 2018 redovisade Avfall Sverige att mängden felsorterat avfall är 1,4 kg per hushåll per vecka i villahushåll med fastighetsnära insamling, att jämföra med att det i andra villahushåll slängs 1,9 kg felsorterat avfall. I rapporten Svensk Avfallshantering 2019 framgick att mängden restavfall i Sverige har minskat med fyra procent sedan året innan, samtidigt som andelen kommuner med fastighetsnära fyrfacksinsamling från småhus har ökat från 15 till 19 procent. I rapporten Bättre sortering nära bostaden publicerad av Avfall Sverige 2021 framgick att mängden felsorterade förpackningar fortsätter att minska i kommuner med fastighetsnära insamlingssystem. I villahushåll med fastighetsnära insamling hamnar

1,2 kg förpackningar och returpapper jämfört med 1,4 kg förra året. I villahushåll utan fastighetsnära insamling slängs 1,9 kg felsorterat, vilket är samma som året innan. Enligt Avfall Sverige visar dessa siffror sammantaget att den ökande fastighetsnära insamlingen ger resultat.

FTI lät 2019 en konsult beräkna insamlade mängder och miljönytta för genomförandet av 2018 års bestämmelser om fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper. Beräkningarna gjordes med antagandet att småhus med redan kommuninförd borttransport från fastighetsgränsen inte påverkas av den systemutbyggnad som följer av nya förordningskrav. I det första scenariot samlades returpapper och förpackningar av de vanligast förekommande materialen in vid fastighetsgränsen. I det andra scenariot samlades glasförpackningar och returpapper inte in vid fastighetsgränsen för småhus och fritidshus utan dessa samlades i stället in vid befintliga återvinningsstationer samt 2 200 nya singelstationer. Under scenario 1 minskade andelen producentmaterial i restavfallet med 7,6 procent. Motsvarande siffra för scenario 2 uppgick till 6,5 procent. Ökningen i insamlade mängder beräknades för respektive materialslag till (procent): papper 20, plastförpackningar 38, glasförpackningar 3, metall 26. Miljönyttan ökade under båda scenarierna. Scenario 1 medförde en minskning på 86 000 ton och scenario 2 en minskning på 80 000 ton koldioxid-ekvivalenter, vilket innebar en kostnad på 40 000 respektive 34 000 kronor för varje ton som koldioxidekvivalenterna minskade med. (Roland Berger "Beräkning av kostnader och miljönytta med fastighetsnära insamling. Jämförelse mellan två scenarier". Rapport. April 2019).

5 Klimat- och miljövinster med återvinning

5.1 Insamling och återvinning minskar utsläppen av koldioxid och sparar naturresurser

Daglig utsortering av avfall, från hushåll såväl som från verksamheter, är en viktig insats i vardagen för att bidra till ett cirkulärt, resurssnålt och hållbart samhälle. Varje rätt sorterad förpackning som sedan återvinns till nytt material minskar åtgången av nya råvaror, vilket i sin tur reducerar utsläppen av koldioxid.

Exempelvis gjordes koldioxidbesparingar på 180 000 ton 2019 genom insamlad pant i Sverige, vilket motsvarar lika mycket koldioxid som en mindre svensk stad släpper ut på ett år (<https://pantamera.nu/pantsystem/varfor-pantar-vi/att-panta-ar-miljosmart/>, hämtad 2021-02-09). När pappersförpackningar återvinns sparas 0,2 kg koldioxidekvivalenter per kg avfall, vilket motsvarar utsläppen från en bensindriven personbil vid 2 kilometers körning (IVL Svenska Miljöinstitutet, "Klimatpåverkan från olika avfallsfraktioner", rapport B 2356. 2019). År 2019 var utsläppen av växthusgaser från el- och fjärrvärmeproduktion 4,6 miljoner ton koldioxidekvivalenter, och stod för 9 procent av det totala växthusgasutsläppet. Av dessa kom cirka 2,9 miljoner ton 2019 från avfalls-

förbränning, vilket motsvarade 64 procent av el- och fjärrvärmesektorns utsläpp, och utsläppstrenden är ökande. Den främsta orsaken till växthusgasutsläppen är förbränning av plast (Naturvårdsverket, ”Förbättrad styrning av plastförpackningar från verksamheter”, rapport 6999, 2021).

5.2 Förpackningsavfallet blir till nya förpackningar eller råvara till andra nya varor

Genom återvinning av förpackningsavfallet kan det bli till nya förpackningar eller andra nya varor.

För metall och glas är kretsloppet i princip evigt. En återvunnen glasflaska kan bli t.ex. en ny syltburk. När metall återvinns så separeras stål från aluminium. Stålet kan bli till ny råvara och aluminiumet kan bli t.ex. motordelar eller däckfälgar.

För papper och kartong begränsas antalet gånger de kan återvinnas av att fibrerna slits ned. Pappersfibrer kan återvinnas upp till sju gånger innan de är uttjänta.

För plastförpackningar är återvinning en större utmaning. För flera polymerer saknas i dag tekniska eller ekonomiska förutsättningar för återvinning. I de fall återvinning förekommer sker den ofta också till andra varor än förpackningar med en lägre kvalitet. Av hårda plastförpackningar tillverkas t.ex. blomkrukor eller delar till fordonsindustrin och mjuka plastförpackningar kan återvinnas till soppsåsar eller kabelskydd. Ett ton hårda plastförpackningar kan t.ex. återvinnas till 84 000 blomkrukor (<https://www.ftiab.se/839.html>, hämtad 2021-08-12).

I promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035) (i det följande ”engångsplastpromemorian”) föreslås att en producent ska få tillhandahålla en förpackning på den svenska marknaden endast om förpackningen går att återvinna. En förpackning ska anses kunna återvinnas om minst 75 viktprocent av materialet som använts i förpackningen kan materialåtervinnas till säljbart material eller säljbara produkter. Förslaget välkomnas av de flesta remissinstanser. Flera aktörer, bl.a. Svensk plaståtervinning, FTI, delegationen för cirkulär ekonomi, Hagainitiativet (www.hagainitiativet.se), Essity och Coca Cola anser att kravet om materialåtervinning bör stärkas ytterligare och vill gärna se att kravet även styr mot högkvalitativ materialåtervinning för att minska risken för så kallad ”downcycling”. Hagainitiativet anser att kravet är en bra start men att ambitionen sedan måste höjas ytterligare över tid. Dessa förslag har ännu inte genomförts eftersom de har anmälts till kommissionen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (kodifiering) (anmälningsnummer 2021/0393/S och 2021/0392/S i den s.k. TRIS-databasen). Kommissionen har lämnat ett s.k. detaljerat utlåtande över förslagen och en frysningsperiod löper t.o.m. 30 december 2021 (TRIS/(2021) 03544). Det är för närvarande oklart om och i så fall när förslagen kan genomföras.

5.3 Bristfällig utsortering orsakar utsläpp av koldioxid

Den bristfälliga utsorteringen och insamlingen av förpackningar påverkar förbränningen av restavfall. Stockholmarnas osorterade hushållssopor orsakar t.ex. år 2020 175 000 ton i koldioxidutsläpp. Det totala koldioxidutsläppet från avfallet i regionen motsvarar ett halvårs biltrafik, enligt beräkningar från Stockholm Exergi. Varje stockholmare bidrar årligen med i snitt 57 kg koldioxidutsläpp i sitt avfall.

Hushållsavfallet består av 10 procent plast- och 10 procent pappersförpackningar. Det bidrar till koldioxidutsläpp i avfallsförbränningsanläggningarna och innebär att material destrueras som hade kunnat användas till annat. Det leder också till att fjärrvärmens får stå som ansvarig för koldioxidutsläpp som hade kunnat undvikas tidigare i kedjan, och till miljönyckeltal som i slutändan får bäras av fjärrvärmekunderna. Om alla plast- och pappersförpackningar med plast sorterades ut skulle utsläppen mer än halveras till 22 kg, visar Stockholm Exergis beräkningar. Totalt handlar det om 105 000 ton mindre utsläpp.

6 Regleringen av producentansvaret för förpackningar

År 1994 beslutades att ansvaret för förpackningsavfall skulle flyttas från den kommunala avfallshanteringen till producenterna. Detta gjordes utifrån principen att ”förorenaren betalar” i syfte att ge producenterna incitament att medverka till att mängden avfall minskade och att återvinningen ökade. Förordningen (1994:1235) om producentansvar för förpackningar infördes samtidigt som Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (förpackningsdirektivet) beslutades. Sverige har således en lång tradition av ett producentansvar för förpackningar. Alltsedan producentansvaret infördes har ansvaret för insamling legat på producenterna men med möjlighet även för kommunerna att samla in förpackningsavfall. Ansvaret för transporten efter insamlingen och behandlingen har legat på producenterna. Under 2000-talet har det, med begränsad framgång, gjorts försök att effektivisera insamlingen av förpackningar. De förändringar i ansvaret som beslutats genom förordningen från 2014 respektive 2018 har inte genomförts.

För producenterna gäller i dag kraven på insamlingssystem i den upphävda förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar (2006 års förpackningsförordning) varför relevanta bestämmelser i denna förordning beskrivs i detta avsnitt. Innehållet i förordningen (2014:1073) om producentansvar för förpackningar (2014 års förpackningsförordning) behandlas också, eftersom den var ett steg på vägen till de krav som infördes genom förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar (2018 års förpackningsförordning).

Regeringen beslutade den 24 september 2020 att skjuta upp tillämpningen av 2018 års förpackningsförordning i de delar den avser tillståndskravet och i fråga om kommunernas möjligheter att samla in förpackningsavfall (SFS 2020:815). Innehållet i 2018 års förpackningsförordning är dock relevant för att ge en helhetsbild av producentansvaret. Delar av bestämmelserna i 2018 års förpackningsförordning har också tillämpats, såsom ansökan om tillstånd och Naturvårdsverkets prövning av tillståndsansökningarna, innan bestämmelsernas tillämpning sköts upp.

Förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar (retursystemsforordningen) utgör också ett genomförande av EU:s förpackningsdirektiv, som bl.a. kräver att det införs ett producentansvar för förpackningar.

6.1 Regleringen i miljöbalken

I 15 kap. miljöbalken finns bestämmelser som bl.a. reglerar avfallsinnehavares, kommuners och producenters ansvar för avfallshanteringen. Utgångspunkten är att den som innehar avfall ska se till att det hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt. När det gäller kommunalt avfall ansvarar kommunen för borttransport och behandling (15 kap. 20 och 20 a §§), i den mån inte annat gäller enligt föreskrifter om producentansvar (15 kap. 21 §).

Med kommunalt avfall avses avfall från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll (15 kap 3 §). Uttrycket kommunalt avfall ersatte termen hushållsavfall den 1 augusti 2020. Kommunalt avfall omfattar t.ex. blandat avfall och separat insamlat avfall från hushåll (jfr artikel 3.2b a i rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet) och prop. 2019/20:156 s 91). Avfall som liknar avfall från hushåll från andra källor kan komma från detaljhandeln, förvaltningar, skolor, hälso- och sjukvårdsinrättningar, hotell- och restaurangbranschen och andra tjänster och verksamheter. Av författningskommentaren till bestämmelsen (prop. 2019/20:156 s. 91) framgår att kommunalt avfall omfattar avfallskategorierna förpackningar och separat insamlade fraktioner (se underkapitel 15 01 och 20 i bilaga 3 till avfallsförordningen (2020:614)).

Regeringen har meddelat föreskrifter om producentansvar för förpackningar och kommunen ansvarar därför inte för borttransport eller behandling av förpackningsavfallet (15 kap 21 § miljöbalken). Ett flertal bemyndiganden i 15 kap. sätter ramarna för vad som kan regleras i ett producentansvar. De aktuella bemyndigandena har nyligen ändrats i syfte att ändringar i avfallsdirektivet ska kunna genomföras på förordningsnivå (SFS 2021:881, prop. 2020/21:198).

6.2 2006 års förpackningsförordning

Flertalet bestämmelser i 2006 års förpackningsförordning tillämpas fortfarande trots att förordningen är upphävd. Dessa bestämmelser innebär

att producenterna ska tillhandahålla lämpliga insamlingssystem (punkt 10 i övergångsbestämmelserna till 2018 års förpackningsförordning och 25 § i 2006 års förpackningsförordning). Att systemen ska vara ”lämpliga” innebär att systemen ska vara lättillgängliga och ge en god service åt dem som vill lämna förpackningsavfall till systemet. Det krävs också att samråd genomförts med kommunen (26 och 27 §§). Kraven enligt förordningen gäller för alla producenter och är inte riktade mot den som driver ett insamlingssystem. Även kommunerna kan tillhandahålla insamlingsystem för förpackningsavfall. Hushållen och andra förbrukare ska sortera ut förpackningar och lämna dem i de insamlingssystem som producenterna eller kommunen tillhandahåller för sådant avfall (punkt 11 i övergångsbestämmelserna till förpackningsförordningen och 28 § i 2006 års förpackningsförordning).

Övriga alltjämt gällande bestämmelser i 2006 års förordning rör hanteringen av utsorterade förpackningar och producentens uppgiftsskyldighet (punkterna 12 och 13 i övergångsbestämmelserna till 2018 års förpackningsförordning och 29 och 30 §§ samt 31 § 1 i 2006 års förpackningsförordning).

6.3 2014 års förpackningsförordning

Regeringen beslutade i augusti 2014 om förordningen (2014:1073) om producentansvar för förpackningar. Genom förordningen från 2014 infördes det krav på tillstånd för producenter att driva ett insamlingssystem för förpackningsavfall. Kommunerna fick fortfarande samla in förpackningsavfall, på uppdrag från ett insamlingssystem eller på eget initiativ, men skulle efter insamlingen lämna över avfallet till ett insamlingssystem som hade tillstånd (55 och 56 §§). Insamling av utsorterat förpackningsavfall som uppkommit i eller i samband med en yrkesmässig verksamhet fick bedrivas utan tillstånd (38 §). Insamling från yrkesmässig verksamhet fick ske av kommunen, ett tillståndspliktigt insamlingssystem eller av någon annan så länge aktören antingen själv såg till att avfallet behandlades på rätt sätt och utförde erforderlig rapportering till Naturvårdsverket eller överlämnade avfallet till ett tillståndspliktigt insamlingssystem (57 §).

Producenternas skyldighet i fråga om hushållens förpackningsavfall innebar att se till att lämpliga insamlingssystem tillhandahölls för insamling. I förordningen reglerades inte servicegraden på annat sätt än att det skulle finnas lättillgängliga insamlingsplatser. Bestämmelserna innebar också att det blev möjligt att utöva tillsyn, inte bara över producenterna, utan också över de tillståndspliktiga insamlingssystemen. Förordningen trädde i kraft den 1 november 2014. Övergångsbestämmelserna för 2014 års förpackningsförordning innebar dock att bestämmelser om exempelvis tillståndsplikt skulle börja tillämpas först senare. Tillämpningen av de nya bestämmelserna sköts upp vid två tillfällen, år 2015 och år 2017, för att ge utrymme för utredning av vissa frågor. Bestämmelserna om tillståndspliktiga insamlingssystem i 2014 års förordning hann aldrig börja tillämpas utan i stället beslutades 2018 års förpackningsförordning och 2014 års förpackningsförordning upphävdes. I övergångsbestämmel-

serna till 2018 års förordning görs inga hänvisningar till 2014 års förordning.

6.4 2018 års förpackningsförordning

Den 1 januari 2019 trädde 2018 års förordning i kraft. Förordningen ställer som huvudregel krav på en fastighetsnära insamling hos hushållen. Liksom 2014 års förordning ställer 2018 års förordning upp krav på tillstånd för ett insamlingssystem. Det ställs också krav på samråd mellan insamlingssystem.

I avsnitt 6.5.1 och 6.5.2 beskrivs innehållet i 2018 års förordning när det gäller insamling från hushåll respektive från yrkesmässiga verksamheter. Dessa bestämmelser har inte börjat tillämpas ännu, och som framgår i avsnitt 6.5.4 har regeringen skjutit upp tillämpningen med anledning av att inget insamlingssystem fått det tillstånd som krävs. Det senare beskrivs i avsnitt 6.5.3.

6.4.1 Insamling av förpackningsavfall från hushållen

Enligt 2018 års förpackningsförordning ska ”borttransport från bostadsfastigheten”, dvs. fastighetsnära insamling av förpackningsavfallet ske från och med den 1 januari 2021 från minst 60 procent av alla bostadsfastigheterna (45 §). Insamlingen får göras kvarternära om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna (45 § andra stycket).

Från och med den 1 april 2025 ska insamlingssystemen erbjuda borttransport av hushållens förpackningsavfall från alla bostadsfastigheter (45 § i lydelsen enligt SFS 2018:1470). Undantag från kravet gäller om borttransport från bostadsfastigheten är olämplig med hänsyn till exempelvis fastighetens utformning, belägenhet eller andra omständigheter som gör det svårt att ordna transport från fastigheten. Orsaken till det etappvisa införandet var att ge aktörerna tillräcklig tid att anpassa sig till de nya kraven.

De uppskjutna förordningsbestämmelserna innehåller också preciseringar av i vilka fall förpackningsavfallet kan samlas in vid lättillgängliga insamlingsplatser (46 §):

- förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen (papp, papper, kartong, wellpapp, plast, glas och metall) från de bostadsfastigheter där avfallet fram till den sista mars 2025 inte samlas in från bostadsfastigheten,
- förpackningsavfall av andra material än papp, papper, kartong, wellpapp, plast, glas och metall, och
- skrymmande sällanförpackningar.

I och med förordningen infördes en begränsning av kommunernas rätt att samla in förpackningsavfall. De får endast samla in utsorterat förpackningsavfall på uppdrag av ett insamlingssystem som har tillstånd (66 §). Vidare infördes samrådsskyldighet för de tillståndspliktiga insamlingssystemen. Samråd ska utföras både med kommunen och med andra insamlingssystem och både i ett förberedande skede innan tillstånd beviljats och under drift (52, 53, 64 och 65 §§).

6.4.2 Insamling av förpackningsavfall från yrkesmässiga verksamheter

Beträffande de yrkesmässiga verksamheterna anges, i de uppskjutna förordningsbestämmelserna, att den som utan tillstånd samlar in förpackningsavfall som uppkommit i eller i samband med yrkesmässig verksamhet ska anmäla detta till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket ska vidare underrättas om det sker ändringar i fråga om de uppgifter som har lämnats i anmälan (67 §). Den som samlar in förpackningsavfallet ska behandla och hantera det på ett lämpligt sätt så att materialutnyttjande av förpackningsavfall främjas, och se till att rapportering sker till Naturvårdsverket (68 §). Alternativt ska insamlaren lämna avfallet till ett tillståndspliktigt insamlingssystem utan att begära någon betalning om inte annat avtalats (68 § 2).

6.4.3 Tillämpningsproblem med samrådsskyldighet och tillståndsgivning

Förberedande samråd mellan den som ansöker om ett tillstånd att samla in förpackningsavfall och de insamlingssystem som redan har tillstånd infördes första gången i 2014 års förordning (41 §). Även en skyldighet att samråda med kommunerna infördes (42 §). Syftet med samråden var att de tillståndspliktiga insamlingssystemen skulle kunna samordnas med varandra och med den kommunala avfallshanteringen. Det ansågs vara av vikt att producenterna tog hänsyn till de lokala förhållandena. Reformen 2018 syftade inte till att ändra detta. Reglerna i 2018 års förordning är dock uppdelade på förberedande samråd (52–53 §§) och samråd under drift (64–65 §§).

Naturvårdsverket prövade under våren 2020 två ansökningar om tillstånd enligt 2018 års förordning. Ansökningarna var från de två företag som i dag är verksamma på marknaden med avseende på avfallshandling av förpackningsavfall, Förpacknings- och Tidningsinsamlingen (FTI) och Tailor Made Responsibility (TMR). I Naturvårdsverkets beslut konstaterades att ansökningarna hade lämnats in samma dag till Naturvårdsverket, vilket gjort det svårt för aktörerna att samråda enligt 52 § förordningen om producentansvar för förpackningar (Naturvårdsverkets beslut dnr. NV-03372-20 och dnr NV-03316-20). Enligt bestämmelserna i förordningen ska förberedande samråd ske med befintliga aktörer ”som har tillstånd”. I bilagan, benämnd Problembeskrivning, till Naturvårdsverkets skrivelse till regeringen, daterad 2020-06-15, om förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar anges att det finns tillämpningsproblem med samrådsbestämmelserna (M2020/00911). Naturvårdsverket pekar på att det är en komplex uppgift att samråda med alla kommuner och andra aktörer och att förutsättningarna för samråd påverkas av osäkerheten kring tillståndsfrågan, eftersom tillstånd är en grundförutsättning för att insamlingen ska bli verklighet. På grund av denna osäkerhet kan det också ses som slöseri med tid att samråda med aktörer om det är osäkert om insamlingssystemen kommer att beviljas tillstånd. Det saknas även krav på att aktörerna i samråden ska komma fram till lämpliga lösningar. För de fall insamlingssystemen inbördes eller

i förhållande till kommunerna inte är överens i ett samråd är det oklart hur detta ska hanteras.

Naturvårdsverket konstaterar att insamlingssystemen verkar på samma marknad och får i många avseenden betraktas som konkurrenter. I egen- skap av konkurrenter kan de ha svårt att samverka och det finns ofta ett starkt intresse av att hemlighålla uppgifter om hur ett insamlingssystem är avsett att byggas ut och bedrivs. De kan också, lite beroende på hur stora de är, vara olika angelägna om att samarbeta med andra insamlingssystem. Ett mindre system är av naturliga skäl mer beroende av samarbete med andra aktörer. När det finns flera system och de inte lyckas eller vill samarbeta med varandra blir situationen problematisk.

I prövningen av ansökningarna om tillstånd för att driva ett insamlings- system för förpackningsavfall konstaterade Naturvårdsverket att ingen av de två sökandena vare sig ensamt eller tillsammans med varandra kunnat uppfylla kravet på borttransport av förpackningsavfall från bostads- fastigheter i den omfattning som krävs enligt 45 §. Det konstaterades också att insamlingssystemen avsåg att bygga ut sina insamlingssystem på lik- artade sätt och att systemen delvis var tänkta att omfatta samma bostads- fastigheter. Utan krav på samordning kan således flera insamlingssystem erbjuda borttransport till samma bostadsfastigheter, vilket är ineffektivt. En annan komplikation är att ett erbjudande om borttransport inte innebär en faktisk hämtning. Utbyggnad kan således komma att ske vid ett senare tillfälle. Naturvårdsverket påpekar vidare att i de fall som fastighetsägarna avböjer erbjudande om borttransport så är det otydligt vem som ska följa upp detta och i vilken utsträckning det ska följas upp. Att ordet ”bostads- fastigheter” användes i förordningstexten ansåg Naturvårdsverket vara problematiskt då det blev otydligt vad som avsågs och det saknas officiell statistik över antalet bostadsfastigheter i Sverige.

6.4.4 Regeringens beslut om att skjuta upp tillämpningen till utgången av december 2022

I och med att Naturvårdsverket den 20 maj 2020 meddelade avslag på ansökningarna om tillstånd blev det tydligt att det inte skulle finnas något tillståndspliktigt insamlingssystem som skulle kunna sköta insamlingen från och med den 1 januari 2021. Inte heller kommunernas pågående insamling skulle vara tillåten efter den 1 januari 2021. Därför beslutade regeringen den 24 september 2020 att skjuta fram tillämpningen av bestämmelserna om tillståndspliktiga insamlingssystem och därmed sammanhängande bestämmelser till och med utgången av december 2022 (se SFS 2020:815).

I beslutet bestämdes också att registreringsplikten för alla producenter hos Naturvårdsverket skulle börja tillämpas från och med den 1 januari 2021. Syftet med bestämmelsen är att stärka tillsynen. Genom registret blir det bland annat lättare att identifiera friåkare och se till att de ansluter sig till ett insamlingssystem. Regeringen meddelade samtidigt att det behövde göras en översyn av förpackningsförordningen, vilket har resulterat i denna promemoria (Pressmeddelande från Miljödepartementet 24 september 2020 ”Beslut om insamling av matavfall och övergångs- bestämmelser för förpackningar”).

6.5 Retursystemsförordningen

Retursystem för plastflaskor och metallburkar regleras i förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar (retursystems-förordningen). I förordningen finns krav på att den som yrkesmässigt tappat konsumtionsfärdig dryck i en plastflaska eller metallburk yrkesmässigt för in en sådan flaska eller burk till Sverige ska se till att flaskan eller burken ingår i ett godkänt retursystem (2 §). Ett retursystem innebär att en pant eller premie ska utbetalas i syfte att uppmuntra att förpackningar lämnas tillbaka till systemet (6 §). Konsumtionsfärdig dryck i plastflaska eller metallburk får yrkesmässigt överlåtas eller saluhållas endast om plastflaskan eller burken ingår i ett godkänt retursystem (10 §). Det är således förbjudet att sälja drycker i flaskor och burkar som inte kan lämnas tillbaka och samtidigt ge rätt till en pant eller premie. Den som säljer en flaska eller en burk som inte är märkt med en symbol som visar att den ingår i ett godkänt retursystem ska betala en miljösanktionsavgift (11 kap. 12 § förordningen om miljösanktionsavgifter). Jordbruksverket är tillsynsmyndighet i fråga om retursystemet och är också den myndighet som prövar godkännande av retursystem (2 kap. 25 § miljö-tillsynsförordningen och 3 § retursystemförordningen). Rapportering av de uppgifter som behövs på grund av förpackningsdirektivet och för att avgöra hur det går med materialåtervinningen sker till Naturvårdsverket (10 a § retursystemförordningen).

Kraven har i huvudsak gällt i deras nuvarande form sedan 1 januari 2006. En mer utförlig beskrivning av hur retursystemet fungerar i praktiken finns i avsnitt 7.10.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 av den 5 juni 2019 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön (engångsplastdirektivet) är medlemsstaterna skyldiga att senast 2025 säkerställa separat insamling i materialåtervinningssyfte för dryckesflaskor som är plastprodukter för engångsbruk med en kapacitet av högst tre liter, inklusive korkar och lock. De insamlingsmål som ska uppnås är minst 77 procent till 2025 och minst 90 procent till 2030. För att uppnå dessa mål får medlemsstaterna bl.a. införa pantsystem och fastställa mål för separat insamling för relevanta system för utökat producentansvar.

Miljödepartementet remitterade i december 2020 promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035). Promemorians förslag innebär att även plastflaskor och metallburkar som innehåller dryck som inte är konsumtionsfärdig eller som består av grönsaks-, frukt- eller bärjuice ska ingå i ett godkänt retursystem. Kravet ska börja gälla den 5 januari 2023. Även plastflaskor och metallburkar som innehåller dryck som huvudsakligen består av mjölk ska omfattas av ett retursystem. Kravet ska börja gälla den 1 januari 2029. Dryck i plastflaska eller metallburk som inte är konsumtionsfärdig, huvudsakligen består av mjölk eller består av grönsaks-, frukt- eller bärjuice ska yrkesmässigt få överlåtas eller saluhållas endast om plastflaskan eller burken ingår i ett retursystem.

7 Dagens system för insamling av förpackningsavfall

7.1 Låg lönsamhet i förpackningsåtervinningen

Insamling och återvinning av förpackningar är i dag överlag inte lönsam. Det är endast för ett fåtal material, t.ex. viss slags wellpapp, som det finns en lönsamhet. För övriga materialslag överstiger intäkterna från det insamlade materialet kostnaderna för insamling. För vissa plastförpackningar går det inte att få någon intäkt alls.

I ett hypotetiskt scenario där samhället utan reglering överlät helt åt marknaden att samla in och återvinna förpackningar, skulle insamling således endast ske av ett fåtal lönsamma material och i områden där det finns tillräckligt med hushåll eller verksamheter i förhållande till transportkostnaderna. Övrig insamling skulle helt enkelt inte bli av utan avfallsinnehavarna skulle sortera förpackningarna till restavfallet. Det har därför sedan lång tid tillbaka funnits anledning för staten att reglera hanteringen av förpackningsavfall. EU:s förpackningsdirektiv beslutades 1994 (se avsnitt 6.1). Ett obligatoriskt producentansvar för förpackningar beslutades genom ändringar i förpackningsdirektivet 2018 och ska ha inrättats i alla medlemsstater senast till år 2025.

Syftet bakom att Sverige och många andra länder redan tidigare valt att införa producentansvar har framför allt varit att producenterna ska bära kostnaderna för återvinningen, vilket är förenligt med principen om att förorenaren ska betala. Ett producentansvar är också tänkt att bidra till att det lönar sig för den enskilde producenten att dels minska sina förpackningsvolymen överlag, dels utveckla mer återanvändnings- eller återvinningsbara förpackningar för enskilda varor.

7.2 Brister i dagens insamling

I 2018 års promemoria var bedömningen att producentansvaren för förpackningar och returpapper behövde ses över för att bättre tillgodose medborgarnas behov av en lättillgänglig insamling och för att andelen avfall som materialåtervinns ska öka. Promemorian innehöll därför bl.a. förslag till en ny förpackningsförordning, som regeringen beslutade i juni 2018.

Bedömningen var att det, sedan producentansvaren infördes 1994, hade uppstått en rad problem på området. Det hade inte funnits några faktiska möjligheter att bedriva tillsyn över insamlingssystemen för förpackningsavfall respektive returpapper eller över hur förpackningar utformas. Problemen hade dessutom handlat om bl.a. otydligt ansvar, osäkerhet kring krav på servicenivå för producenternas insamlingssystem, svårigheter att få in uppgifter till statistik, nedskräpningsproblem, dubbel-

betalning för insamling och behandling samt otillräcklig utsortering av förpackningsavfall från restavfallet.

Det konstaterades i promemorian att en stor andel av återvinningsstationerna i dagens insamlingssystem för förpackningsavfall, på grund av problem med bygglov eller oenighet om ersättning, kommit att placeras där mark relativt enkelt har kunnat upplåtas, såsom på vändplaner och parkeringsplatser vid köpcentrum. Återvinningsstationernas placering innebär att många kör bil till dem. Det riskerar att leda till att de som inte har tillgång till bil och även andra väljer att slänga förpackningsavfallet och returpapperet i restavfallet i stället för att lämna det på återvinningsstationerna.

Vidare konstaterades att flera frivilliga privata entreprenörer erbjudit fastighetsnära insamlingstjänster till flerbostadshus som kompletterar producenternas återvinningsstationer. Ett antal kommuner hade även byggt ut fastighetsnära insamlingssystem för villahushåll. Detta innebär att vissa hushåll får betala för insamlingen av förpackningsavfall och returpapper genom ett påslag på hyran eller föreningsavgiften eller genom högre renhållningstaxa. Andra hushåll bidrar endast genom att betala den osynliga förpackningsavgift som är integrerad i varans pris. I många fall väljer hushållen inte själva om de ska finansiera insamlingen på två sätt. Genom att systemet hade utvecklats på ett sådant sätt att fastighetsägare och hushåll måste bidra till finansieringen, blev de faktiska kostnaderna för insamling och övrig hantering av förpackningsavfallet inte fullt ut transparenta. Vidare innebär det att producenterna inte tar hela det finansiella ansvar som de har enligt producentansvaret.

Det konstaterades också att det är oklart vilken servicenivå som krävs. Producenterna ska enligt nuvarande övergångsbestämmelser se till att det finns ett lämpligt insamlingssystem. Exakt vad som avses med ett lämpligt insamlingssystem servicegrad är inte helt tydligt. Producenterna tillhandahåller ett insamlingssystem vars servicegrad skiljer sig väsentligt från den servicegrad kommunerna ger vid insamlingen av restavfall från hushållen. Restavfall är det avfall som är kvar när hushållen sorterat ut det avfall som samlas in. Det finns ingen bestämmelse som exakt anger hur långt ett hushåll ska ha till närmaste återvinningsstation. Detta bedömdes vara en av anledningarna till att stora delar av förpackningsavfallet inte sorteras ut från restavfallet. Det konstaterades i sammanhanget att plockanalyser visar att mer än 60 procent av avfallet från hushållen som i dag går till avfallsförbränning skulle kunna materialåtervinnas. Drygt 30 procent av innehållet i restavfallet består i dag av förpackningsavfall och returpapper, något mer utgörs av matavfall och cirka tre procent är textilavfall. Bedömningen var att hushållen har stor potential att sortera ut mer förpackningsavfall från restavfallet.

Slutligen uppmärksammades också nedskräpningen vid återvinningsstationer. Nedskräpningen består i stor utsträckning av förpackningsavfall och returpapper som inte får plats i behållaren och även av grovavfall och annat avfall som lämnas i anslutning till återvinningsstationerna trots att dessa inte är avsedda för sådant avfall. Problemet beror på att avfallslämnarna upplever dessa platser som "sopstationer". De uppfattar inte att det enbart är förpackningsavfall och returpapper som ska lämnas vid återvinningsstationerna. Problemen med grovavfall på återvinningsstationer kan bero på bristande information om insamlingen av grovavfall,

eller brister i service för denna insamling, men det kan också bero på att återvinningsstationerna är tillgängliga dygnet runt, obemannade och att de ofta ligger på platser som möjliggör dumpning av avfall utan att bli iakttagen.

Som framgår i avsnitt 6.5 är det krav som gäller i dag, i och med att tillämpningen av 2018 års förpackningsförordning i denna del har skjutits upp, att producenterna ska tillhandahålla lämpliga insamlingssystem. Att systemen ska vara ”lämpliga” innebär att systemen ska vara lättillgängliga och ge en god service åt dem som vill lämna förpackningsavfall till systemet. Kraven enligt förordningen gäller för alla producenter och är inte riktade mot den som driver ett insamlingssystem. Även kommunerna kan tillhandahålla insamlingssystem för förpackningsavfall.

7.3 Två tredjedelar av hushållen lämnar förpackningsavfall vid 5 000 återvinningsstationer

Det svenska systemet för producentansvar för förpackningar riktad mot hushållen består dels av ett retursystem för plastflaskor och metallburkar för dryck (se avsnitt 7.10 nedan), dels av ett generellt system för (övriga) förpackningar.

Producenterna har valt att gå samman i materialbolag för att gemensamt tillhandahålla insamlingssystem för förpackningsavfall. Det finns två producentansvarsorganisationer på den svenska marknaden, Förpacknings- och Tidningsinsamlingen AB (FTI) och Tailor-Made Responsibility AB (TMR). FTI representerar cirka 90 procent av producenterna och TMR cirka 10 procent.

FTI bildades på 1990-talet och ägs av fyra materialbolag: Svenska Metallkretsen AB, Svensk Plaståtervinning i Motala AB, Svensk Glasåtervinning AB och Returkartong AB.

Metallkretsen är materialbolaget för de metallförpackningar som omfattas av producentansvaret för förpackningar i Sverige. Metallkretsen ägs gemensamt av fyllare (de som fyller förpackningarna), importörer och handeln.

Svensk Plaståtervinning är materialbolaget för de plastförpackningar som omfattas av producentansvaret för förpackningar i Sverige. Svensk Plaståtervinning ägs gemensamt av fyllare, importörer, handel och emballagetillverkare. Dessa är Plastbranschens Informationsråd, Dagligleverantörernas Förbund, Svensk Handel och Svensk Dagligvaruhandel.

Svensk Glasåtervinning ansvarar för insamling och återvinning av glasförpackningar i Sverige. På deras anläggning i Hammar tas alla insamlade glasförpackningar i Sverige om hand och blir till ny glasråvara. De uppdrar åt FTI att utföra planering och utveckling av de gemensamma återvinningsstationerna. Svensk Glasåtervinning organiserar sin egen insamling, men har ett nära samarbete med FTI. Till exempel har FTI mandat att kontrollera att deras entreprenörer fullföljer sina åtaganden.

Returkartong är materialbolaget för de pappersförpackningar som omfattas av producentansvaret för förpackningar i Sverige. Returkartong ägs av 15 företag och organisationer. Ägarna representerar hela förpack-

ningskedjan från materialtillverkare, förpackningstillverkare (konverterare), fyllare (de som fyller förpackningarna till importörer, handel och distributör.

FTI:s verksamhet bedrivs utan vinstintresse och enligt företagets bolagsordning får ingen ekonomisk utdelning till ägarna förekomma. Nettoomsättningen var år 2018 cirka 851 miljoner kronor. Bolagets befintliga insamlingssystem består av dels ca 5 000 återvinningsstationer i landet samt 200 platser där glas (och returpapper) samlas in, dels en fastighetsnära insamling hos cirka 1,9 miljoner hushåll, motsvarande närmare 40 procent av hushållen i landet. Insamlingssystemet finansieras huvudsakligen av förpackningsavgifter som erläggs av de drygt 10 000 producenter som är anslutna till FTI:s insamlingssystem. FTI har avtal med entreprenörer för transport av insamlat förpackningsavfall från återvinningsstationer till en anläggning där förpackningsavfallet sätts ihop i balar (balningsanläggning) samt för drift av ett trettiotal återvinningsanläggningar.

Materialbolagen bildade i augusti 2021 ett nytt samägt bolag, Svenskt Producentansvar AB. Svenskt Producentansvar har till uppdrag att verka för att skapa bästa möjliga förutsättningar för ett kostnadseffektivt och långsiktigt hållbart producentansvar för förpackningar. Denna uppgift ingick tidigare i FTI:s uppdrag. Svenskt Producentansvar driver frågor som rör förutsättningar och ramvillkor för producentansvaret för förpackningar. Fokus ligger på relationer med myndigheter och andra beslutsfattare för att bistå dessa i arbetet med lagstiftning för en långsiktigt hållbar utveckling av producentansvaret och uppföljning av detsamma. FTI fortsätter att driva den operativa verksamheten. FTI har också fortsatt relationerna med de företag med producentansvar som finansierar verksamheten.

TMR är ett privatägt företag och obundet från bransch- och råvaru-intressen. TMR:s årliga omsättning är cirka 120 miljoner kronor. Bolaget erbjuder flera olika lösningar för fastighetsnära insamling (fyrfackskärl, separata kärl, optisk sortering) samt insamling via återvinningsstationer, återvinningscentraler och fria mottagningspunkter, inklusive ”pick-up service” – en hushållsnära hämtning som sker vid bostadens dörr och inkluderar pappers-, plast- och metallförpackningar. Anledningen till att flera olika lösningar erbjuds är enligt TMR att vissa lösningar förutsätter en samordning med den kommunala insamlingen av mat- och restavfall. Det insamlingssystem som TMR erbjuder i de fall kommunen vill samordna den fastighetsnära kommunala insamlingen är i första hand fyrfackskärl för en- och tvåbostadshus och separata kärl för flerbostadshus.

7.4 Många förpackningar hamnar i restavfallet

Även om mängden restavfall minskar i Sverige som helhet, förblir utsorteringen och insamlingen av förpackningar fortfarande ett stort problem eftersom Sverige inte uppnår EU:s återvinningsmål. Enligt Naturvårdsverkets uppföljning av producentansvar för förpackningar och tidningar 2019 (Naturvårdsverket, ”Sveriges återvinning av förpackningar och tidningar. Uppföljning av producentansvar för förpackningar och

tidningar 2019”) är det okänt exakt hur mycket förpackningar som samlas in via den kommunala restavfallshämtningen. Genom att gå igenom resultat från plockanalyser som genomförts på kommunalt avfall går det att sammanställa information om ungefär hur mycket förpackningsavfall som slängs som restavfall. Genom att applicera andelen förpackningsavfall i restavfallet på den totala insamlade mängden restavfall, samt korrigera för fukt och smuts, går det att uppskatta mängden förpackningar i det kommunala restavfallet 2019 till ungefär:

- plastförpackningar 182 000 ton
- pappersförpackningar 121 000 ton
- glasförpackningar 45 000 ton
- metallförpackningar 19 000 ton

Sammantaget framgår det att det är betydande mängder förpackningsavfall som slängs i det kommunala restavfallet. När dessa mängder jämförs med skillnaden mellan mängden förpackningar som sätts på den svenska marknaden och materialåtervunnen mängd som materialbolagen rapporterar in, framgår det att den redovisade mängden förpackningar som sätts på den svenska marknaden kan vara underskattad för åtminstone plast-, glas- och metallförpackningar. Detta leder i sin tur till att materialåtervinningsgraden är överskattad för dessa förpackningslag.

7.5 Insamling och återvinning av plastförpackningar är särskilt problematisk

Enligt Naturvårdsverkets statistik för 2019 ökade materialåtervinningen av plastförpackningar jämfört med 2018 med tre procentenheter till 49 procent 2019. Därmed nåddes det nationella målet på 30 procents materialåtervinning. Verkets beräkningar följde den då gällande beräkningsmetoden för förpackningsdirektivet enligt vilken den mängd förpackningar som materialåtervunnits (i vilket även ingår energiutvinning) – 106 700 ton – dividerats med den mängd som registrerats som satt på marknaden och rapporterats av producentansvarsorganisationerna – 217 000 ton.

Som framgår i avsnitt 7.4 beräknade Naturvårdsverket i sin statistik för 2019 samtidigt att en stor mängd förpackningar som tillförs marknaden inte källsorteras utan slängts i en blandad avfallsfraktion, exempelvis i det kommunala restavfallet (Naturvårdsverket, ”Sveriges återvinning av förpackningar och tidningar. Uppföljning av producentansvar för förpackningar och tidningar”. 2019). Enligt plockanalyser i Sverige slängs cirka 55 procent av alla plastförpackningar i restavfallet (Naturvårdsverket, ”Ökad plaståtervinning – potential för utvalda produktgrupper”. 2018).

Sveriges Radios (SR) nyhetsredaktion gjorde i oktober 2019, med utgångspunkt från Naturvårdsverkets respektive FTI:s statistik, egna beräkningar av återvinningsgraden. I beräkningarna tog de hänsyn till den mängd förpackningar som aldrig registrerats och som hamnat i restavfall som sedan bränts upp. SR uppskattade att ytterligare 150 000 ton borde läggas till vad som totalt satts på marknaden, som därmed skulle uppgå till

367 000 ton. SR beaktade också att bland de förpackningar som lämnats till återvinning skickades mer än hälften till förbränning. Orsaken till det var enligt SR att de är tillverkade av plaster som anses vara svåra eller dyra att återvinna. Sammantaget betydde det att enbart 20 procent av plastförpackningarna återvanns till ny plast. I den siffran ingick också förpackningar som verksamheter lämnat. Om man enbart räknade på de plastförpackningar som hushållen slänger blev återvinningsgraden ännu lägre – runt 10 procent. (Sveriges Radio, inslag i Dagens Eko, ”Prylarnas pris. 80 procent av förpackningarna eldas upp,” 2019)

Enligt Naturvårdsverkets statistik för 2020 var materialåtervinningen för plastförpackningar 34 procent och därmed nåddes inte målet på 50 procent. Målet höjdes 2020 till 50 procent från tidigare 30 procent. Jämfört med 2019 har materialåtervinningsgraden för plastförpackningar markant gått ner, vilket främst beror på att beräkningspunkten för materialåtervinning har flyttats framåt i värdekedjan.

Plastförpackningar tillverkas av många olika plasttyper och kan dessutom bestå av kombinationer av plast och annat material, vilket försvårar sortering och materialåtervinning.

Merparten av plastförpackningarna som samlas in från hushåll sorteras och upparbetas på Svensk Plaståtervinnings anläggning i Motala som stod klar 2019. Där separeras materialet efter storlek och mjukplast avskiljs från hårdplast med hjälp av tryckluft, vilket gör att mjuka och hårda plastförpackningar kan samlas in tillsammans. Därefter används near infrared (NIR)-teknik i kombination med tryckluft för att identifiera och separera plasttyper från varandra. Tekniken bygger på att olika plasttyper absorberar olika våglängder i infrarött ljus. De förpackningar som sorteringstekniken inte kan identifiera blir s.k. rejekt som går till förbränning med energiutvinning eller används som bränsle i cementindustrin.

De största utgående fraktionerna som säljs vidare till tvätt- och granuleringsföretag i Europa är lågdensitetspolyeten (LDPE), högdensitetspolyeten (HDPE) och polypropen (PP).¹⁴

Efter tvättning och annan upparbetning kan plasten smältas ner till ett granulat som används vid tillverkning av nya plastprodukter. Granulat av mjuka plastförpackningar, som påsar, används framför allt till bärkassar och sopsäckar, medan granulat från hårda plastförpackningar kan användas till allt från pallklossar till blomkrukor, plastmöbler och hinkar.

Svensk Plaståtervinning bygger just nu en ny sorterings- och upparbetningsanläggning för plastförpackningsavfall i Motala som kommer stå färdig 2023. Med den nya anläggningen kommer Svensk Plaståtervinning att fördubbla sin kapacitet och tredubbla antalet plastsorter som kan sorteras ut för att materialåtervinnas. Tvätt och granulering kommer att finnas på anläggningen från och med 2025.

Det planeras även för en ny sorterings- och upparbetningsanläggning för plastförpackningsavfall i Ängelholm. Anläggningen, som ägs av TMR, testas under 2021 för att stå klar under 2022. Enligt TMR ska anläggningen använda ny teknik för att möjliggöra materialåtervinning av komplexa flexibla plastfilmer som i dagsläget inte kan materialåtervinnas (Naturvårdsverket, ”Sveriges återvinning av förpackningar och tidningar. Uppföljning av producentansvar för förpackningar och tidningar 2020”. Oktober 2021).

7.6 En tredjedel av hushållen erbjuds i dag fastighetsnära insamling

I 2018 år promemoria skattades, baserat på uppgifter från FTI, att ungefär 35 procent av hushållen hade fastighetsnära insamling. För flerbostadshusen rörde det sig om ungefär 50 procent av hushållen och för villafastigheter om ungefär fem procent.

Naturvårdsverket fick i augusti 2018 i uppdrag av regeringen att följa upp hur utbyggnaden av den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfall och returpapper fortgår och vilka effekter som utbyggnaden medför. I en konsultstudie från juni 2020 som utfördes som en del i uppdraget, angavs med hänvisning till uppgifter från FTI att drygt 35 procent av Sveriges hushåll har fastighetsnära insamling. Vidare angavs att mer än hälften av hushållen i flerfamiljshus har fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar enligt Återvinningsindustrierna medan FTI angav att det rör sig om 55 procent, motsvarande cirka 1,4 miljoner hushåll. Oftast samlas samtliga fraktioner in. Andelen hushåll i småhus med fastighetsnära insamling var 15 procent.

Insamlingen vid småhus sker vanligen med s.k. fyrfackskärl. Flertalet kommuner har en fördelning enligt följande: kärl 1 – restavfall, matavfall, färgat glas, tidningar; kärl 2 – plast, papper, ofärgat glas, metall. Det är vanligt med cirka 39 tömningar under ett år, 26 av kärl 1 och 13 av kärl 2 (WSP Sverige AB, ”Kostnader för insamling av hushållens förpackningar och returpapper med utbyggd fastighetsnära insamling, Underlagsmaterial del 1: Kostnader för dagens insamlingssystem”.2020).

FTI bedömer att de tekniska lösningar som finns tillhanda för fastighetsnära insamling från småhus är mycket starkt begränsade. Det riskerar enligt FTI att uppstå en situation där en teknisk lösning som idag omfattas av patent är den enda praktiskt genomförbara.

Enligt uppgifter som kommunerna lämnat till Avfall Sverige via ett frivilligt informationssystem, finns det för närvarande 67 kommuner med fastighetsnära insamling med fyrfackssystem. I fyra av dessa är systemet en tilläggstjänst som läggs på den vanliga taxan. Ytterligare två kommuner har beslutat att införa fyrfackskärl. Tre kommuner har fastighetsnära insamling med olikfärgade påsar för optisk sortering (s.k. optibag). Glasförpackningar ingår inte i det optiska systemet. Fyra kommuner tillämpar två-facksystem. I en av dessa kommuner, Höganäs, innebär det att hushållen (utöver ett tvåfackskärl för mat- och restavfall) erbjuds ett kärl 2 för pappersförpackningar och ett kärl 3 med ett fack för tidningar och ett fack för förpackningar av metall och glas. Plastförpackningar samlas in i en plastsäck (<https://nsr.se/privat/allt-om-din-sophamtning/vad-kostar-det-abonnemang-vara-alternativ/hoganas/>, hämtad 2021-06-29).

I Lidköpings kommun erbjuds en- och tvåbostadshus extra abonnemang för hämtning av plast- och pappersförpackningar (<https://lidkoping.se/bygga-bo-och-miljo/avfall--atervinning/tjanster-och-abonnemang-for-avfallshantering>, hämtad 2021-06-29). Enligt Avfall Sveriges uppgifter till Miljödepartementet i juni 2021 erbjuds i två kommuner en extra tjänst (ReturMera) från Ragn-Sells.

På uppdrag av företaget San Sac tog IVL Svenska Miljöinstitutet 2021 fram en jämförande kalkyl för fastighetsnära insamling i tre olika system: optibag, fyrfackssystem och DECEM-systemet. Det sistnämnda bygger på tvåfackskärl, där varje hushåll får tre eller fyra tvåfackskärl för av matavfall, tidningar, pappersförpackningar, plastförpackningar, restavfall samt en blandad fraktion med metall samt färgat/ofärgat glasavfall. I kalkylen ingick att eftersorteringen av blandfraktionen metall görs på en anläggning i Danmark. Enligt kalkylen blir investeringskostnaden för DECEM med fullständig fastighetsnära insamling lägre än för optibag och fyrfackssystemet.

7.7 Hushållens kostnader för dagens fastighetsnära insamling har beräknats

Naturvårdsverket lät 2020 ett konsultföretag beräkna kostnaderna med dagens insamlingssystem (se avsnitt 7.6). Sammanfattningsvis uppskattades kostnaderna för återvinningsstationerna till 820 miljoner kronor, fastighetsnära insamling i flerfamiljshus till 1 282 miljoner kronor och fastighetsnära insamling i villor till 257–305 miljoner kronor. Vidare beräknades hanteringen av felsorterade förpackningar i restavfallet kosta 373–1 007 miljoner kronor. Den totala kostnaden blev därmed 2 732–3 414 miljoner kronor per år. Konsulterna värderade inte hushållens kostnader för att nyttja återvinningsstationer eller de motsvarande vinster som uppstår när de får tillgång till FNI.

Den totala kostnaden för fastighetsnära insamling i flerfamiljshus skattades till 929 kronor per lägenhet och år och entreprenörskostnaden för insamling till 187 kronor. Övriga kostnadsposter utgjordes av städning, eftersortering och snöröjning, insamling och bortforsling med egna fordon, investeringar i utrymmen och utrustning, kostnaden för själva utrymmet samt information till boende.

Konsulterna beräknade kostnaden per materialslag vid insamling i flerbostadshus. Det är inte vikten på materialet utan antalet hämtningar som krävs vid insamlingen som är kostnadsdrivande. Glas är tungt men kräver färre hämtningar än de skrymmande pappers- och plastförpackningarna. Antalet kärl som krävs för hämtning låg därför till grund för fördelning av totalkostnaden. Resultatet visade att förpackningar i papper, plast och metall är dyrast att samla in mätt per ton medan insamlingen av glasförpackningar är betydligt billigare, vilket överensstämmer med tidigare beräkningar av Avfall Sverige.

Den genomsnittliga årliga insamlingskostnaden för fastighetsnära insamling i ett småhus med fyrfackskärl som modell skattades till 820–980 kronor per hushåll. I det beloppet ingick kostnader för tömning och för kärl men inte för omlastning, transport till mottagningspunkt eller administrativa kostnader på kommunen.

Konsulterna beräknade också kostnaderna per materialslag vid insamling vid småhus. Utgångspunkten för beräkningarna var de vanliga förekommande hämtningsintervallen för fyrfackskärl. Resultatet visade att metallförpackningar är 4–9 gånger dyrare att samla in än pappers-, plast- och glasförpackningar mätt per ton. Mätte man i stället per kubikmeter

blev insamlingen av både metall- och glasförpackningar närmare tio gånger dyrare än insamlingen av pappers- och plastförpackningar.

Slutligen beräknande konsulterna hushållens kostnad för förpackningar i restavfallet till 81–219 kronor per hushåll och år. Beräkningarna gjordes genom att multiplicera andelen förpackningar i restavfallet (enligt plockanalyser) med hushållens årliga kostnad för insamling av mat- och restavfall.

FTI lät 2019 en konsult beräkna kostnaderna för genomförandet av 2018 års bestämmelser om fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper. Beräkningarna gjordes med antagandet att småhus med redan kommuninförd borttransport från fastighetsgränsen inte skulle påverkas av den systemutbyggnad som följde av de nya förordningskraven. Konsulten kom fram till att den totala årliga kostnaden för insamlingssystemet uppgår till cirka 3,4 miljarder kronor när hushållens returpapper och förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen samlas in vid fastighetsgränsen. Investeringskostnader uppskattades till cirka 13,5 miljarder kronor. I studien ingick också ett scenario där plast, papper- och metallförpackningar samlas in vid fastighetsgränsen medan glasförpackningar och returpapper samlas in via återvinningsstationer och 2 200 singelstationer. I detta scenario blev motsvarande kostnadsposter 2,7 respektive 9,2 miljarder kronor (Roland Berger, ”Beräkning av kostnader och miljönytta med fastighetsnära insamling. Jämförelse mellan två scenarier”, rapport. 2019).

7.8 En majoritet av kommunerna upphandlar sin insamling av hushållsavfall

Mindre än hälften av kommunerna verkställer sitt nuvarande ansvar för avfallshanteringen genom kommunala bolag, eget eller samägt med andra kommuner. Det finns 56 helägda kommunala bolag och 21 regionbolag inom avfallsområdet. Det är endast vissa kommunala bolag som sköter insamling av förpackningar och returpapper. De kommunala bolagen företräds i allmänhet av Avfall Sverige (Miljödepartementets utredning M2105:A).

En majoritet av de svenska kommunerna anlitar efter upphandling privata entreprenörer för insamling av hushållsavfallet. Totalt samlades 60 procent av mat- och restavfallet in av privata entreprenörer 2019. Övriga kommuner utför insamlingen i egen regi. Det är företrädesvis större kommuner som har insamling i egen regi. Som egen regi räknas insamling genom egen kommunal förvaltning, kommunalförbund, gemensam nämnd eller ägt kommunalt bolag. Några kommuner har en kombination av egen regi och anlåtande av entreprenörer. De har delat upp kommunen i olika områden och har lagt ut en eller flera av dessa områden på entreprenad. Den större andelen ligger vanligtvis inom egen regi för dessa kommuner. Under 2019 var cirka 60 privata entreprenörer verksamma på avfallsmarknaden för insamling av mat- och restavfall i svenska kommuner (SOU 2021:24, s. 62).

7.9 Verksamheter lämnar sitt avfall vid mottagningspunkter

Insamlingssystemen skiljer sig mellan hushållen och verksamheterna. Det är bara hushåll som får lämna sitt förpackningsavfall vid de cirka 5 000 återvinningsstationerna. Verksamheterna erbjuds i stället att lämna avfallet vid särskilda mottagningsplatser. Små verksamheter som är inhysta i flerbostadshus tillåts dock dela källsorteringsutrymme eller kärll med de boende i fastigheten.

I en rapport från Naturvårdsverket om insamling av plastförpackningar vid verksamheter ("Förbättrad styrning av plastförpackningar från verksamheter". 2021) förklaras att verksamheternas avfall kan bestå både av så kallade verksamhetsförpackningar och av konsumentförpackningar. Typiska verksamhetsförpackningar är sådana som slutligen når eller hamnar hos företaget, industri eller annan verksamhet och där omhändertas. Exempel är transportförpackningar som wellpapplådor, lastpallar, sträck- och krympfilm, pallmellanlägg, pallhuvor, plast- och metallband, kant-skydd m.m. samt fat, säckar, bigbags, dunkar, vissa hylsor, refill-förpackningar till tvåldispenser, displayer av wellpapp m.m. Flera av verksamhetsförpackningarna – wellpapp, lantbruksplast, krymp- och sträckfilm, mjuka bulkbehållare lådor och lastpallar – kan antingen återanvändas eller återvinnas på ett lönsamt sätt och ingår därför ofta i marknadsbaserade system. Engångsförpackningar som styva plastband, frigolit och emballageplast hittas i skräpmätningar. Jämfört med hushållen finns också stora skillnader mellan olika verksamheters volym av och karaktär på förpackningsavfallet, exempelvis mellan en stor industri och ett litet handelsföretag.

FTI:s förpackningsavgifter skiljer sig markant mellan verksamhetsförpackningar och service- respektive konsumentförpackningar, då den förstnämnda inte inkluderar någon avgift för behandling av avfallet. För verksamhetsförpackningar av plast är avgiften 3 öre per kg medan den för service- respektive hushållsförpackningar varierar mellan 5,52 och 8,56 kronor per kg. Avgifterna för serviceförpackningar (t.ex. matlådor som fylls på en lunchrestaurang, pizzakartonger) är beräknade utifrån ett antagande att 90 procent av förpackningarna hamnar i insamlingssystemet för hushåll medan resterande del hamnar i systemet för verksamheter.

Om en verksamhet innehar en mindre mängd förpackningsavfall kan den lämna det kostnadsfritt på någon av FTI:s mottagningsplatser (cirka 90 st. runt om i landet). Dessa mottagningsplatser kan sammanfalla med återvinningscentraler (antingen en kommunal eller en återvinningsentreprenörs). I vissa kommuner kan det dock tas ut en avgift (i Göteborg är avgiften exempelvis 300 kr/gång). Med "mindre mängd" avses upp till en kubikmeter per materialslag och avlämningstillfälle. Att transportera avfallet till en mottagningsstation beräknas vara dyrare att göra själv jämfört med att anlita en återvinningsentreprenör som nyttjar sina fordon och kan samla fler enheter i ett fordon. Det finns dock enligt FTI ingen statistik över hur många verksamheter som nyttjar denna möjlighet. FTI erbjuder också kostnadsfri mottagning av större mängder avfall vid balningsanläggningar. Enligt uppgifter i FTI:s ansökan om tillstånd enligt

2018 års förordning måste den som lämnar avfallet visa att avfallet uppfyller angivna kvalitetskrav.

I huvudsak sköts insamlingen av verksamhetsavfall genom privata återvinningsentreprenörer. Vid insamling av verksamhetsavfall konkurrerats behandlingsledet eftersom entreprenörerna normalt styr det insamlade avfallet till den anläggning som erbjuder lägst pris vilket ofta leder till att det hamnar i en energiåtervinningsanläggning. För verksamheter som producerar stora mängder avfall av ett enhetligt och rent material, kan avfallet användas som råvara vid produktion av nya produkter. Detta innebär i normalfallet att verksamhetsutövaren får betalt för hämtning av dessa fraktioner. Verksamheter som i stället producerar mindre volymer avfall kan ha svårare att få lönsamhet i utsortering av plastförpackningsavfall. Det kan också vara fråga om plats för att förvara förpackningsavfallet samt en hygienfaktor om förpackningen innehållit mat.

I Naturvårdsverkets rapport om insamling av plastförpackningar vid verksamheter konstaterades att insamlingen i dag har flera brister då insamlingssystemen ofta är mindre tillgängliga, det saknas drivkrafter för separat insamling, materialåtervinning och återanvändning samt att det ofta är svårt för mindre verksamheter att hantera en separat fraktion, t.ex. på grund av utrymmesbrist. Verksamheter beskrivs också ha begränsad kunskap om möjligheten att lämna förpackningsavfallet på mottagningspunkter samt om nyttan med återanvändning, insamling och materialåtervinning.

Det finns stor osäkerhet kring plastförpackningar vad gäller hur många ton som sätts på den svenska marknaden och som sluthanteras. Så mycket som 70 procent av alla plastförpackningar uppskattas gå till energiåtervinning trots krav på utsortering. En del av dessa plastförpackningar härrör från utebliven sortering av hushållsavfall men även från osorterade förpackningar från verksamheter. Det är dock osäkert hur stor andel av de plastförpackningar som förbränns som kommer från just verksamheter. Hushållens restavfall uppskattas innehålla ca 15–30 viktprocent plastförpackningar och andelen plastförpackningar i verksameters restavfall (brännbart fraktionen) uppskattas till cirka 25 viktprocent. Enligt Avfall Sverige behandlas 3,7 miljoner ton verksamhetsavfall i de svenska energianläggningarna.

Det är generellt svårt att få fram information och data om plastförpackningar i verksamhetsavfallet. En del av problemet beskrivs vara att en del producenter av plastförpackningar som återfinns i verksamheter (från exempelvis importörer eller varumärkesägare/fyllare av förpackningar) inte har anslutit sig till ett insamlingssystem. Orsaker till detta är att vissa producenter tar hand om plastförpackningarna själva genom marknadsdrivna system medan andra inte ansluter sig på grund av okunskap eller andra skäl. Oavsett orsak så medför detta svårigheter för uppföljning och spårning av förpackningsavfallet. Återvinningsentreprenören samlar statistik från sina kunder gällande avfallets karaktär och mängder men av konkurrensskäl och därmed sekretess lämnas detta sällan ut. Vid intervjuer med branschorganisationerna Återvinningsindustrierna och Avfall Sverige bekräftas att statistik över verksamhetsavfall och därmed mängden plastförpackningar är svåråtkomlig och ingen samlad statistik finns. De sektorer som uppskattas ge stora strömmar av plastförpackningsavfall är

snabbmat, kontorsavfall, livsmedel, vården (där det mesta går till förbränning), samt från byggsektorn. Exempel på företag som samlar in förpackningar i verksamhetsavfall är de privata återvinningsentreprenörerna Ragnsells, Veolia, Stena Recycling och Suez. Dessa bolag ingår i branschorganisationen Återvinningsindustrierna (Naturvårdsverket, "Förbättrad styrning av plastförpackningar från verksamheter". 2021).

7.10 Plastflaskor och metallburkar med konsumtionsfärdig dryck hanteras i ett retursystem

Frågor om godkännande av retursystem prövas av Jordbruksverket. Det finns för närvarande ett godkänt retursystem i Sverige – Returpack. Bolaget ägs gemensamt av Sveriges Bryggerier (50 procent, Livsmedels-handlarna (25 procent) och Svensk Dagligvaruhandel (25 procent). Bolaget är moderbolag till två helägda dotterbolag – Returpack-Pet Svenska AB och Returpack-Burk Svenska AB. År 2019 hade Returpack 69 anställda och en omsättning på 3,1 miljarder kronor.

Enligt uppgifter från Returpack så ingår Returpack avtal med butikskedjor eller butiker som mot erhållande av pant och hanteringsersättning åtar sig att hantera och överlämna återtagna förpackningar till Returpack. För närvarande finns cirka 4 500 komprimerande pantautomater utplacerade i cirka 3 100 butiker. I och med att dagligvaruhandelns butikskedjor samtliga är anslutna och är rikstäckande, blir Returpacks system också rikstäckande. Servicehandeln (t.ex. Pressbyrån och 7Eleven) har valt att inte ansluta sig på grund av problem med utrymme i kombination med att köparna är "on-the-go"

Butikerna köper in och äger automaten. Kostnaden för en automat kan variera mellan ca 80 000 kronor för en mindre automat upp till cirka 1 500 000 kronor för de största automaterna. Det förekommer också att större butiker investerar i flera automater för att underlätta pantningen och minska eventuell köbildning. Avskrivningstiden är på cirka sju år. Automaten är vanligen uppkopplad både mot Returpack och affärens kassasystem. Principen för Returpacks hanteringsersättning är att den ska täcka handelns kostnader för panthanteringen (pantautomat, service, arbete, lokalutrymme, material) och spegla kostnaden i en genomsnittlig butik. Grundersättningen ligger på 20 000 kronor per år vilket ska täcka avskrivning och service för en mindre maskin. Därutöver får butiken en ersättning på cirka 20 öre per förpackning. Mindre butiker ser anslutningen till Returpack främst som en service till sina kunder medan större butiker även kan se fördelar ur konkurrenssynpunkt och vinstmöjligheter. På försök har Returpack i ett köpcenter i Norrköping två maskiner med kontantutbetalning som inte har anknytning till butik. Faller försöket väl ut kan detta koncept komma att utvecklas, som ett komplement till den existerande butikensinsamlingen.

Butiksautomaterna står för 93 procent av alla burkar och petflaskor som kommer till Returpacks anläggning. Returpack erbjuder även butiker, restauranger, pizzerior, caféer, kiosker eller liknande att bli så kallade manuella kunder. En manuell kund samlar sina förpackningar i säckar.

Kundens grossist eller dryckesleverantör tar med sig förpackningarna vid varuleveranser.

Vid återvinningscentraler i landet finns för närvarande totalt 54 st. Pantamera Express-automater som Returpack äger själva. I dessa automater kan man tömma säckar med burkar. Kunden kan välja att få sina pengar utbetalda till konto, via betalcheckar för mataffär eller att skänka panten till välgörande ändamål.

Stora campingar eller turistanläggningar i vissa områden kan få låna s.k. pantigloos. Pantamera ombesörjer hämtning och transport av returförpackningarna. Tjänsten är kostnadsfri. Det enda kravet är att kunden skänker pengarna till satsningar inom miljö och hållbarhet. Returpack samarbetar också med i princip alla större festivaler och evenemang i Sverige. Sammanlagt finns det cirka 12 500 ställen där det går att lämna returförpackningar.

Enligt Returpacks villkor ska butiken ta emot alla burkar och flaskor som en konsument vill panta. Om en konsument vill ha kontantutbetalning för panten ska de erbjudas det eller en kontoinsättning, kortinsättning eller annan digital betalningslösning som butiken tillämpar och som konsumenten kan ta emot. Ett mindre antal insamlare begränsar för närvarande möjligheten att få ut panten i pengar. Främst rör det sig om innerstadsbutiker i Stockholm med begränsade utrymmen och som tar emot en betydligt högre volym av förpackningar än vad de säljer. Dessa butiker hänvisar till att de har svårt att upprätthålla en tillgänglig och hygienisk pantmottagning för sina kunder utan begränsningar. Returpack arbetar med handeln för att undvika begränsningar. Under alla omständigheter ska det framgå vid pantautomaten vad som gäller för den som pantar.

För att konsumenten ska få tillbaka panten på sin burk eller flaska krävs (förutom att behållaren ingår i det svenska systemet) att EAN-koden är oskadad och läsbar, att förpackningen är hel och att förpackningen är noterad som "aktiv" i Returpacks system. En flaska eller burk ger pant i två år efter att försäljningen av produkten har upphört.

Nivån på pant och modell för beräkning av nivån på hanteringsersättning fastställs av Returpacks styrelse. Panten på burkar och små petflaskor är 1 krona och på stora petflaskor 2 kronor. Senast panten höjdes var 2010 (på burkar).

Returpack har som affärsidé att samla in så många returförpackningar som möjligt. För att ha en stabil ekonomi med utrymme för investeringar finns ett önskemål om att gå med en vinst över tid om cirka 1,5 procent. Det har förekommit att pengar delats ut från burkbolaget men aldrig från PET-bolaget.

Typiskt tar Returpack in avgifter från anslutna företags petflaskor på 250–300 miljoner kronor per år. Hanteringsersättningar till handeln uppgår till cirka 500 miljoner kronor och kostnaderna för insamling och transport till återvinningsanläggningen i Norrköping cirka 200 miljoner kronor. Aluminiumburkar är mer värda än petflaskor och har periodvis genererat goda inkomster. Återvinning av petflaskor har alltid varit en förlustaffär, som måste finansieras via en administrativ avgift som tas ut av de producenter och importörer som är anslutna till pantsystemet. Även den pant som inte har betalats ut till kunder blir en intäkt, som hjälper till att finansiera verksamheten. Utan denna intäkt skulle avgifterna för de deltagande företagen vara större. Cirka 50 miljoner kronor satsas årligen

på marknadsföring i både traditionella och sociala medier för att förmå konsumenterna att pantas.

År 2020 pantades och materialåtervanns 86 procent av de petflaskor som satts på marknaden, vilket var två procentenheter högre än året innan. Materialåtervinningsgraden innebar att målet om att 90 procent av PET-flaskorna ska materialåtervinnas inte uppfylldes.

I princip kan allt material som återvinns från de pantade flaskorna användas till tillverkning av så kallade formflaskor som kan blåsas upp till nya PET-flaskor för dryck. I vilken utsträckning det sker beror av förekomsten av färgade pantflaskor vilka negativt påverkar möjligheten att få önskad genomskinlighet i de nya flaskorna. På den svenska marknaden är inblandningen av återvunnet material i nya flaskor i genomsnitt cirka 50 procent. Allt insamlat plastmaterial materialåtervinns, även om det ibland går till andra ändamål än nya flaskor, t.ex. plasttråg för livsmedelsindustrin eller plastband i förpackningsindustrin. Korkarna till flaskorna kan materialåtervinnas till andra ändamål. Pantburkar materialåtervinns och blir till nya burkar.

Enligt Returpack pantas stora petflaskor i större utsträckning än små. Orsakerna till detta kan vara flera men beror främst på var man konsumerar drycken och därmed hur man pantar. Stora förpackningar konsumeras främst i hemmen. En annan förklaring är att små petflaskor ofta återanvänds flera gånger som exempelvis vattenflaska och då inte pantas. Om etiketten med tiden försvinner kan flaskan slutligen inte pantas och risken finns då att flaskan slängs i plastinsamlingen eller bland hushållens restavfall.

År 2020 pantades och materialåtervanns 87 procent av aluminiumburkarna, vilket innebar en ökning med tre procentenheter jämfört med 2019. Det innebar samtidigt att målet om att 90 procent ska materialåtervinnas inte uppnåddes.

Enligt Returpack ökade pantningen av flaskor och burkar på de flesta håll i landet under 2020 med undantag för delar där gränshandeln vanligtvis är stor, som Värmland, Jämtland, Västra Götaland och Norrbotten. Norrmän har varken kunnat handla eller pantas i Sverige under 2020, förutom under några få veckor. Även om alla flaskor som förs över den norska gränsen inte pantas i Sverige är coronapandemin sannolikt anledningen till att pantningen i gränshandelsområden har minskat. I andra delar av Sverige har pantningen i stället ökat, i vissa län upp till 12 procent jämfört med föregående år. Även här är den troliga anledningen pandemin som gjort att vi har stannat hemma mer. Från undersökningar är det känt att vi är generellt bättre på att pantas flaskor och burkar som vi konsumerar hemma jämfört med "on the go". Även pantning från restauranger minskade under 2020 (Naturvårdsverket, "Sveriges återvinning av förpackningar och tidningar. Uppföljning av producentansvar för förpackningar och tidningar 2020". Oktober 2021).

Enligt Returpacks årsredovisning för räkenskapsåret 2020 gjorde bolaget ett negativt resultat. Försäljningen av burkar och flaskor minskade. Den främsta orsaken till det var att gränshandeln mot Norge låg nere under stora delar av året på grund av pandemin. Detta förde i sin tur med sig att den sammanlagda återvinningsgraden ökade till 88,1 procent (Returpack Svenska AB organisationsnummer 556753-4259. Årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2020-01-01–2020-12-31).

Enligt den i december 2020 från Miljödepartementet remitterade promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035), visar undersökningar av nedskräpningen i Sverige att endast en liten del, cirka 0,1 procent, härrör från mindre pantförpackningar av plast. Andelen burkar och större pantförpackningar är ännu mindre. För att ta större ansvar för minskad nedskräpning och ökad återvinning tillhandahåller Returpack insamlingskärl, i form av s.k. pantrör, vilka kan monteras bredvid papperskorgar i park- och stadsmiljö. Returpacks undersökningar visar att en pantförpackning som lagts i ett pantrör sällan blir liggande längre än några minuter innan någon kommer förbi och plockar upp den. Ett hundratal av Sveriges kommuner har monterat pantrör. Returpack har antingen skänkt pantrören eller sålt dem till självkostnadspris. Därutöver arbetar även Returpack med nedskräpningsfrågan i Sverige på en övergripande nivå. Returpack är tillsammans med Naturvårdsverket instiftare av Stiftelsen Håll Sverige Rent och ger årligen bidrag till stiftelsens verksamhet. Returpack stöttar även andra organisationer som bedriver insamling av skräp, t.ex. Städa Sverige genom kampanjen #städamera.

Jordbruksverket utövar tillsyn över att bestämmelserna i retursystems-förordningen följs och tar i det syftet ut en anslutningsavgift av varje producent på 10 000 kronor. Avgiften upplevs som orättvis av de mindre producenterna. Jordbruksverket har därför föreslagit att anslutningsavgifterna i stället ska differentieras till mellan 2 000 och 40 000 kronor beroende på antalet anslutna flaskor och burkar (Jordbruksverkets skrivelse med ändringsförslag avseende retursystemet för flaskor och burkar, M2015/03109). Anslutna företag är också enligt Returpacks anslutningsvillkor skyldiga att erlägga ett säkerhetsbelopp till Returpack motsvarande tre månaders försäljning.

Enligt Jordbruksverket hanterar de årligen ett fåtal ansökningar om dispens från kravet på att ingå i retursystemet. De som ansöker är vanligtvis utländska företag och dispenser handlar om mycket stora eller små förpackningar, sällan om materialet (Uppgift från Heléne Ström, Jordbruksverket, 2021-02-18).

7.11 Bonus kan erbjudas via app

Företaget Bower erbjuder en tjänst, baserad på en app till mobiltelefoner, genom vilka företaget kan ansluta alla förpackningar som har en streckkod. Konsumenten skannar streckkoden på förpackningen och får ett s.k. pantvärde – poäng eller pengar – direkt i mobilen när hen tar med sina förpackningar till en återvinningsstation (<https://www.getbower.com>, hämtad 2021-08-19).

Företag som redan anslutit sig till Bowers tjänst är bl.a. Apoteket, Fazer och Procter & Gamble. Exempel på förpackningar som gjorts pantbara är påsar från Apoteket AB, Yesflaskor och Skogaholms brödpåsar. Det finns enligt Bower över 250 000 användare av appen, alltså motsvarande 2,5 procent av den svenska befolkningen.

7.12 Tre av nio materialåtervinningsmål uppnåddes 2020

Enligt Naturvårdsverkets förpackningsstatistik för 2020 uppnådde Sverige materialåtervinningsmålen för glasförpackningar och metallförpackningar av järnbaserad metall (stål) respektive aluminium. Glasförpackningar materialåtervanns i högst utsträckning, följt av pantburkar av aluminium. 94 procent av glasförpackningarna som sattes på den svenska marknaden 2020 gick till materialåtervinning.

Materialåtervinningsmålen för träförpackningar, petflaskor med pant, pantburkar av aluminium, plastförpackningar, pappersförpackningar och totalt förpackningsavfall uppnåddes inte.

Från och med januari 2020 höjdes materialåtervinningsmålen med upp till 20 procentenheter beroende på typ av förpackningsslag, förutom för pantburkar, Petflaskor med pant och träförpackningar. Det gör att materialåtervinningsmålen är svårare att nå jämfört med 2019. Beräkningsskärningspunkten för när en förpackning anses vara materialåtervunnen har förtydligats och flyttats närmre faktiskt materialåtervinning till nya produkter, vilket gör det ännu svårare att nå uppsatta mål. Förtydligandet kring hur materialåtervunna mängder ska tas fram gör att materialåtervinningsresultaten för 2020 inte är helt jämförbara med tidigare år.

Materialåtervinningsgraden för glasförpackningar har legat över 90 procent de senaste åren. För 2020 materialåtervanns 94 procent av glasförpackningarna som sattes på marknaden. Materialåtervinningsmålet för glasförpackningar höjdes från och med 2020 till 90 från att ha varit 70 procent.

Materialåtervinningen för plastförpackningar var 34 procent och därmed nåddes inte målet på 50 procent. Målet höjdes 2020 till 50 procent från tidigare 30 procent. Jämfört med 2019 har materialåtervinningsgraden för plastförpackningar markant gått ner, vilket främst beror på att beräkningsskärningspunkten för materialåtervinning har flyttats framåt i värdekedjan.

I Sverige gick 78 procent av förpackningarna av papper och kartong till materialåtervinning 2020, vilket är en ökning med tre procentenheter jämfört med 2019. En trolig orsak till den höjda materialåtervinningsgraden är förändrade beteendemönster under pandemin och ökad e-handel, vilket har resulterat i högre insamling och materialåtervinning av pappersförpackningar. För 2020 års siffror har beräkningsskärningspunkten för materialåtervinning flyttats framåt i värdekedjan varför materialåtervinningsgraderna för 2019 och 2020 inte är jämförbara. Målet på 85 procent materialåtervinning uppfylldes inte.

Både materialåtervinningsmålet för metallförpackningar av järnbaserad metall och metallförpackningar av aluminium inklusive pantburkar uppfylldes för 2020. För merparten av de materialåtervunna metallförpackningarna var beräkningsskärningspunkten för materialåtervinning densamma för 2019 som för 2020.

PET-flaskor med pant materialåtervanns till 86 procent år 2020, vilket är två procent högre än året innan. Trots ökningen innebär det att materialåtervinningsmålet på 90 procent inte uppfylldes. Inte heller

materialåtervinningsmålet för pantburkar av aluminium uppfylldes. Pantburkar materialåtervanns till 87 procent år 2020.

Materialåtervinningsmålet för träförpackningar på 15 procent uppfylldes inte för 2020. Från och med 2020 års data redovisas reparation av träförpackningar för återanvändning separat. Materialåtervinningsgraden för 2020 beräknas, i enlighet med EU:s regler²², genom: $(\text{materialåtervinning} + \text{reparation}) / (\text{tillförd mängd} + \text{reparation})$. Det går inte att jämföra materialåtervinningsgraderna mellan 2019 och 2020 på grund av det nya beräkningssättet och det faktum att återanvändning och förberedelse för återanvändning ingick i beräkningen för 2019. Naturvårdsverket och uppgiftslämnarna har under de senaste åren arbetat med att tydliggöra hur materialåtervinning av träförpackningar bör rapporteras (Naturvårdsverket. ”Sveriges återvinning av förpackningar och tidningar. Uppföljning av producentansvar för förpackningar och tidningar 2020”. Oktober 2021).

7.13 Metoder för insamling av glasförpackningar kan påverka kvaliteten

Inom ramen för den aktörsdialog som genomförts för framtagande av denna promemoria, har frågan om olika insamlingsmetoders inverkan på glasavfallens kvalitet varit uppe för diskussion. Den största utmaningen består i att glaset oundvikligen kommer att krossas i mindre bitar när hushållen slänger de tomma förpackningarna i samlingskärlen och när glaset hämtas och transporteras vidare till återvinning.

Miljödepartementet har fått in underlag från dels FTI och Svensk Glasåtervinning, dels Avfall Sverige. Departementet har också bitt Naturvårdsverket om stöd i att få vissa frågor besvarade. Aktörerna ger delvis olika bild om hur insamlingen bedrivs, om problemens ursprung samt om i vilken utsträckning problemen kan förebyggas. Nedan återges vad som framkommit genom framför allt aktörernas skriftliga underlag.

Optimal fraktionsstorlek för återvunnen glaskross för tillverkning av nya glasförpackningar är cirka 20–60 mm. Glaskrossen blandas med jungfruliga råmaterial (bl.a. sand, soda och kalk) och med lite grövre glasbitar (>20 mm) luckras råmaterialen upp, energin tränger in och råmaterialen löses enklare upp vilket ger en bra energieffektivitet. Glaskross som är mindre än 1 mm kan degenerera ugnarna som förlorar energieffektivitet (dvs. ger högre utsläpp av koldioxid och kväveoxider) och måste bytas i förtid.

Glas mindre än 10 mm kan vara användbart som råvara för tillverkning av förpackningsglas under vissa förutsättningar (t.ex. om det inte innehåller föroreningar så som smuts, damm, metall, etiketter eller matrester). Det är dock inte en optimal fraktion för tillverkning av förpackningsglas. Fraktionen används därför vanligen för tillverkning av s.k. skumglas, vilken används som lättbyggnadsmaterial vid grundanläggning av byggnader och vägar.

Fraktionen med en kvalitet mellan den för förpackningsglas och skumglas används för tillverkning av glasull. De två kvalitetsnivåerna för glasbruk och glasull har likvärdig kvalitetsspecifikation med högsta

kvalitetskrav. För dessa kvaliteter gäller dessutom kraven i Kommissionens förordning (EU) nr 1179/2012 av den 10 december 2012 om kriterier för fastställande av när vissa typer av krossglas upphör att vara avfall enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG. Svensk Glasåtervinnings (SGÅ) anläggning i Hammar i södra Närke arbetar med dessa tre kvalitetsnivåer till sina kunder. En av de största kunderna till SGÅ är Ardagh Glass i Limmared som bl.a. tillverkar flaskor av återvunnet glas åt Absolut Vodka.

Naturvårdsverket har sökt svar på frågan om det finns teknik, i eller utanför Sverige, som innebär att återvinning till förpackningsglas av den minsta fraktionen (0–10 mm) kan ske någon annanstans än i Sverige. Enligt branschföreningen för glasåtervinnare i Europa, FERVER, så fungerar den teknik som används för att sortera glas bäst på glasbitar över 8 mm. Teknikens effektivitet reduceras avsevärt för glasbitar under 5 mm, med den absolut nedre gräns för den senaste tekniken som motsvarar 2–3 mm. En av de stora leverantörerna av sorteringsutrustning, Binder+Co AG, uppger att de har ett optiskt sorteringsystem som klarar av att sortera glasbitar från 1 mm och uppåt. Naturvårdsverket noterar samtidigt att Svensk Glasåtervinning och Ardagh Group Limmared bedömer att tekniken som säger sig kunna sortera glaskross under 10 mm inte visar på en bra sortering och därmed inte genererar en tillfredsställande kvalitet. Enligt den information Naturvårdsverket fått så finns det anläggningar i Europa som klarar av att sortera glasbitar under 10 mm. Det har inte varit möjligt för Naturvårdsverket att verifiera vilken teknik som används och vilken avsättning som finns för det utsorterade glaskrosset som är under 10 mm.

Vid insamling är det också viktigt att mängden föroreningar hålls så låg som möjligt för att undvika kontaminering av glaset. De mest problematiska föroreningarna är keramik, sten och porslin (s.k. KSP) vilka kan ge olika ingjutningar som skadar glasets hållfasthet. Kravet från glasbruken är att summan av de tre föroreningar högst ska vara 20 gram per ton.

FTI:s och SGÅ:s erfarenhet är att inleveranser från fastighetsnära insamling (FNI) inte håller samma höga kvalitet som glas som samlats in vid återvinningsstationer (ÅVS) eller singelstationer. SGÅ lät med start våren 2019 ett konsultföretag, Miljöbyrå i Örebro AB, ta prover på slumpmässigt utvalda inkommande leveranser till anläggningen i Hammar. Proverna analyserades med avseende på dels andel glas 0–10 mm, dels KSP. Resultaten visade att kvaliteten i genomsnitt var sämre vid FNI än vid ÅVS. Glaset från FNI i flerfamiljsfastigheter innehöll cirka 3,4 ggr mer glas i fraktionen 0–10 mm än glas insamlat via ÅVS. För glas från FNI vid villor var motsvarande förhållande 2,1 ggr. Glas insamlat genom FNI hade också mer än dubbelt (flerfamiljshus 2,8 ggr; villor 2,1 ggr) så mycket föroreningar som glas insamlat via ÅVS. SGÅ förklarar dessa skillnader med att FNI-materialet hanteras annorlunda, vilket innebär att en större andel glas går sönder och krossas. SGÅ pekar också på att den fastighetsnära insamlingen sker i öppna kärl som kan inbjuda till att annat material kastas ned, medan ÅVS-behållarna har ett inkasthål som är begränsat i storlek och utformade specifikt för glasförpackningar (Svensk Glasåtervinning, ”Faktablad glasåtervinning”, maj 2021).

Svensk Glasåtervinning tar i nuläget emot och processar cirka 240 000 ton glas per år. För närvarande kommer 70 procent av glaset från ÅVS, 24 procent från FNI vid flerbostadshus och 6 procent från FNI vid småhus. Konsekvenserna av en fortsatt utbyggnad av glasinsamling via FNI skulle enligt SGÅ:s beräkningar, allt annat lika, innebära att volymen glas som inte uppfyller kvalitetskraven för förpackningsglas ökar med närmare 20 000 ton per år. Denna mängd måste då ersättas med importerade jungfruliga råvaror såsom sand, fältspat och dolomit. I sin tur leder det till utsläpp av stora mängder koldioxid vid brytning och transport och vid smältning av glasråvaror, som användning av återvunnet glas inte ger upphov till. Detta bedöms kunna påverka SGÅ:s glasbrukskunder negativt även från andra synpunkter än råvaruförsörjning. Vidare uttrycker SGÅ en oro för att i framtiden inte få avsättning för fraktionen 0-10 mm som råvara för skumglas. Enligt SGÅ skulle den då sannolikt behöva deponeras eftersom marknaden för denna fraktion är mycket begränsad. SGÅ uttrycker också en oro för att utbyggd FNI starkt ökar mängden problematiska föroreningar och därmed mängden glas som inte kan återanvändas utan behöver deponeras (Miljöbyrån i Örebro AB, ”Rapport från jämförande provtagning på glas från återvinningscentraler och från fastighetsnära insamling”, april 2021).

Svensk Glasåtervinning beskriver också i sitt underlag (”Faktablad glasåtervinning”, maj 2021) att det dominerande insamlingssystemet i övriga Europa är s.k. ”bottle banks”, motsvarande de glasbehållare som finns vid ÅVS eller singelstationer, dvs. vid stationer där det enbart finns behållare för glas och inga andra förpackningsmaterial. Enligt en studie som togs fram av en sammanslutning av regioner och städer konstaterades att kvaliteten på insamlat glas från ”bottle banks” är högre än i ”door-to-door” (motsvarande fastighetsnära insamling). Exempelvis hade man i Berlin förluster på 15,5 procent vid ”door-to-door” att jämföra med 9,5 procent för ”bottle banks”.

Avfall Sverige har med stöd av ett konsultföretag, Miljö- och Avfallsbyrån i Mälardalen AB, lämnat kommentarer på SGÅ:s underlag. Avfall Sveriges erfarenhet är att ett lättillgängligt finmaskigt insamlings-system som FNI kan bidra till både större insamlingsvolym och en god kvalitet på insamlat glas. Plockanalyser som genomförts av insamlade fraktioner visar att FNI ger hög kvalitet generellt. Erfarenheter visar också att kvaliteten på insamlade fraktioner är högst hos villor, där FNI med fyrfackskärl ger den allra bästa och jämnaste kvaliteten. Erfarenheter visar även att det finns goda förutsättningar att uppnå en hög kvalitet på insamlade fraktioner vid FNI från flerbostadshus. Kvaliteten på insamlade fraktioner vid FNI från både villor och flerbostadshus har undersökts av bl.a. Samverkan Sydsvenskt Avfall i samarbete med Avfall Sverige. Erfarenheter visar också, enligt Avfall Sverige, att mer anonyma insamlingssystem, som exempelvis insamling vid ÅVS, inte har samma goda förutsättningar att ge hög kvalitet på insamlade fraktioner

Enligt Avfall Sverige har anläggningen i Hammar för uppbyggnad av glasråvara till industrin goda erfarenheter av så kallade direktleveranser där insamlingsentreprenören samlar in glaset via FNI-systemet och levererar direkt till anläggningen i Hammar utan omlastning. Detta har skett med stora volymer under relativt lång tid. Glaset har visat sig hålla den bästa kvaliteten med lågt innehåll av föroreningar av keramik, sten

och porslin och med ett minimum av nedkrossning och risk för kontaminering. Enligt Avfall Sverige gav direktleveranser av glas från FNI bättre kvalitet än ÅVS-insamlat glas (Miljö och Avfallsbyrån, ”Kvaliteten på glasförpackningar vid FNI”, maj 2021).

Enligt Svensk Glasåtervinning kommentarer på Avfall Sveriges underlag rör det sig inte om direktleveranser. Det sker inga direktleveranser utan omlastning av fastighetsnära insamlat glas till Hammar. Det som finns är direktleverans från insamlat ÅVS-glas från närområdet (20–25 mil) där ÅVS behållarna töms direkt i bil som körs till Hammar när den är full. SGÅ har ett nät med områdesentreprenörer för tömning av ÅVS behållarna, ta emot fastighetsnära insamlat glas, mellanlagring och lasta glaset på fordon som hämtar glaset för transport till Hammar. Privata avfallsentreprenörer och kommunala avfallsbolag lämnar insamlat FNI-glas inom det geografiska området till områdesentreprenören. I ett antal kommuner har det gjorts avtal att SGÅ hämtar glaset på kommunalt upplag. Det är såvitt SGÅ känner till ingen skillnad på hur områdesentreprenör eller kommun hanterar glaset på upplagen. I redovisade data från Miljöbyrån i Örebro AB ingår även FNI-glas från kommunala upplag (Svensk Glasåtervinning, ”Kommentarer till PM Miljö & Avfallsbyrån”, augusti 2021).

Enligt Avfall Sveriges underlag kan en risk vid fastighetsnära insamling av glasförpackningar vara att lossningen vid mottagande anläggning för omlastning orsakar nedkrossning av glas. Fallhöjden vid lossning kan variera beroende på typ av insamlingsfordon liksom hur mottagningen är utformad. Vid insamling med fyrfacksbilar samlas glaset in i bilens övre fack, vilket skulle kunna innebära en särskild risk för nedkrossning. Det finns dock, enligt Avfall Sverige, inga uppgifter om att glas som samlats in med fyrfacksbilar skulle orsaka nedkrossning i högre utsträckning än glas från andra typer av insamlingssystem. Däremot innebär omlastning generellt en kvalitetsrisk, varför det bör ske på ett sätt som minimerar risken för såväl nedkrossning som tillförsel av föroreningar. Avfall Sverige drar slutsatsen att eventuell kvalitetsförsämring sker efter FNI och beror på logistiken fram till anläggningen i Hammar (Miljö & Avfallsbyrån, ”Kvalitet på glasförpackningar vid FNI”, maj 2021).

Svensk Glasåtervinning menar att nedkrossning startar redan under den fastighetsnära insamlingen. Intervjuer har enligt SGÅ gjorts med entreprenör som menar att det alltid blir mer nedkrossning med baktömmande fordon (FNI) än med krantömmande fordon (ÅVS). För krantömmande fordon sänks ÅVS-behållaren ned till glasnivån och där öppnar man bottenluckorna. Glaset glider ut med minimal fallhöjd. När tömning är gjord ligger glaset kvar med hjälp av gravitation (inget annat tryck). När man lossar fordonet är tippningshöjden cirka 1 m från mark. Vid tippning kommer de första flaskorna att träffa mark, resterande kommer att ramla ”mjukt” på föregående flaska. Vid FNI-tömning hissas kärnen upp bakifrån och töms horisontellt med ett ryck på slutet så att allt innehåll tippas av i fordonet. Inne i fordonet skjuts glaset in med en hydraulisk stålplatta. I en fyrfacksbil tömmer man oftast glaset högst upp eftersom dessa fack är minst i volym. Efter var tredje tömning måste man skjuta in glaset med bottenplattan. När facket blir mer och mer fullt måste man hålla emot med bottenplattan så att glaset trycks upp i facket. Vid lossning sitter det en bottenplatta längst in i facket som skjuter ut glaset. Fallhöjden på

fyrfacksbilen är cirka 3 m från mark och för en tvåfacksbil cirka 1 m. Insamling via FNI bygger på att man samlar flera material och de mest förekommande förpackningarna (plast och kartong) behöver fordon som trycker in och komprimerar materialet, medan vid ÅVS-tömning varje materialslag hanteras för sig och fordonen kan anpassas för det enskilda materialet förutsättningar. Efter att ÅVS- respektive FNI-glas lämnats på lokalt upplag för hämtning och transport till Hammar hanteras glaset på samma sätt (Svensk Glasåtervinning, ”Kommentarer till PM Miljö & Avfallsbyrå”, augusti 2021).

Avfall Sverige kommenterar även riskerna för ökad deponering och sänkt återvinningsgrad. I Sverige har marknaden ett underskott av råmaterial i form av återvunnet glas till skumglas och blåsterglas. Idag importerar stora volymer till Sverige för detta ändamål, enligt Avfall Sverige. Det är därmed, enligt Avfall Sverige, ingen risk för deponering av fraktionen 0–10 mm. Om inte kvaliteten är tillräcklig för leverans till glasbruk kan stora volymer skickas till glasullsindustrin eller till skumglastillverkning (Miljö & Avfallsbyrå, ”Kvalitet på glasförpackningar vid FNI”, maj 2021). Svensk Glasåtervinning kommenterar att de exporterar den nämnda 0–10 mm fraktionen för skumglas (med förlust) under ett antal år då det till dags dato inte funnits tillräcklig avsättning i Sverige. SGÅ känner inte till att det i nuläget finns ett underskott på marknaden (Svensk Glasåtervinning, ”Kommentarer till PM Miljö & Avfallsbyrå”, augusti 2021).

Avfall Sverige för slutligen fram ett antal förslag på åtgärder för bättre kvalitet och mindre nedkrossning. Generellt bedömer Avfall Sverige att hela systemet från FNI till upparbetning i anläggningen i Hammar bör styras upp logistiskt och kvalitetssäkras för att bästa möjliga resultat ska uppnås. Behållarna vid FNI från flerbostadshus där flera hushåll nyttjar samma behållare bör helst vara slutna och låsbara med runda inkasthåll vid insamling, motsvarande som vid ÅVS. (Vid FNI från villor föreligger inte behov av motsvarande åtgärder). Behållarna ska vara tydligt uppmärkta med vilken glasfraktion som samlas in och övriga anvisningar (motsvarande som vid ÅVS). Glaset bör lossas i ett tidigt skede i en container som följer flödet och som skickas till anläggningen i Hammar utan omlastning (jämför direktleveranser). Vid glasupplagen bör hårdgjorda ytor vara asfalterade och säkrade från sten och grus. En första kvalitetsgranskning bör göras vid upplag av mottagande chaufför från anlitat åkeri. Ankomstkontroll med leverantörsuppföljning med återkoppling till insamlingsentreprenör bör göras vid anläggning i Hammar. Genom att på detta sätt arbeta strukturerat och målinriktat kan, enligt Avfall Sverige, både nedkrossningen minimeras, kontamineringen minska och kvaliteten kraftigt förbättras. Anläggningen för uppabetning i Hammar bedöms enligt Avfall Sverige kunna erhålla högre kvalitet än idag på sin glasråvara till sina kunder med ett fastighetsnära insamlingsssystem och dessutom leverera mer råvara till glasbruken.

Svensk Glasåtervinning instämmer med Avfall Sverige i att slutna och låsbara behållare med runda inkasthåll bör ge högre insamlingskvalitet i flerbostadshus och att tydlig uppmärkning är viktig (men redan existerar). Enligt SGÅ förekommer det leverans av glas i containrar men hur dessa hanterats före leverans och vilken typ av glas de innehåller (ÅVS/FNI) är osäkert. Det finns inga studier som visar på praktiskt genomförande i stor

skala och eventuella kvalitetskillnader. Övriga förslag är enligt SGÅ redan uppfyllda (Svensk Glasåtervinning, ”Kommentarer till PM Miljö & Avfallsbyrån”, augusti 2021).

7.14 Marknaden för metallförpackningar är vikande

FTI och Svenska Metallkretsen har uppmärksammat Miljödepartementet på hur metallförpackningarnas förpackningsavgifter kan påverkas av en utbyggd fastighetsnära insamling i allmänhet och av insamling via 4-fackssystem vid småhus i synnerhet. Den modell för fördelning av kostnaden för insamling som är framförhandlad mellan de fyra materialbolagen bygger på principen att kostnaden bör fördelas lika mellan de fyra materialslagen. (Insamlingskostnaden drivs av att ett fack blir fullt och att ett fack blir fullt beror enbart på tilldelad volym). Samtidigt är det stor skillnad mellan olika materialslag gällande hur stora volymer som sätts på marknaden i produkter riktade till hushållen. År 2020 rörde det sig om närmare 200 000 ton pappersförpackningar och 115 000 ton plastförpackningar, att jämföra med 17 000 ton metallförpackningar. Således blir 4-fackssystemets påverkan på respektive materialslags förpackningsavgifter högst varierande (FTI, ”Metallförpackningar”, presentation, maj 2021).

De ökande kostnaderna som en utbyggnad av den fastighetsnära insamlingen medför kommer att behöva finansieras av höjda förpackningsavgifter. Metallförpackningar används i stor utsträckning till varor med låg enhetskostnad, vilket gör att förpackningsavgiften utgör en inte oväsentlig del av varans pris. Ett exempel på en sådan vara är krossade tomater, som kan kosta cirka 5 kronor och där förpackningsavgiften blir 21 öre, motsvarande cirka 4 procent. (Förpackningsavgift stålplåt - hushåll 4,20 kronor per kilogram; konservburk 50 gram). FTI:s förpackningsavgift för metall har ökat de senaste åren, bl.a. på grund av minskade volymer satt på marknaden med bibehållna eller ökade kostnader samt fluktuerande materialvärden. Enligt FTI:s beräkningar skulle förpackningsavgiften vid fullt utbyggd fastighetsnära insamling, givet viss kostnadsfördelning för 4-fack för småhus, behöva höjas till 13,48 kronor per kilogram. En konservburk skulle då belastas med en förpackningsavgift på 68 öre. En sådan prishöjning torde enligt FTI leda till att producenter väljer andra förpackningsmaterial. Det blir då en minskad volym metallförpackningar att fördela de fasta insamlingskostnaderna på, vilket leder till behov av ytterligare höjda förpackningsavgifter. FTI understryker att metall är ett i stort helt cirkulärt material, samtidigt som de befäror att de ökande avgifterna i förlängningen skulle kunna leda till att det inte kommer att sättas några metallförpackningar alls på marknaden och att den fastighetsnära insamlingen i denna del (4-fack) inte skulle fylla någon funktion.

I sammanhanget framhåller FTI också att både stål- och aluminiumförpackningar för 2020 preliminärt kommer att nå de nya materialåtervinningsmålen med striktare mätpunkter: stål: 87 procent återvinningsgrad jämfört med mål 70 procent; aluminium 56 procent återvinningsgrad jämfört med mål 50 procent (FTI, ”Metallförpackningar”, presentation, maj 2021).

7.15 Återvinning av fiberbaserade förpackningar

Utifrån Returkartong AB:s beräkningar så var återvinningsgraden för fiberbaserade förpackningar 2020 totalt 79 procent. Återvinningsgraden för avfall från hushållen var 66 procent och från övriga avfallsinnehavare 84 procent. Vidare beräknar Returkartong att konsumtionen av kartong och wellpapp för förpackningstillverkning i Sverige var 691 kiloton år 2020. Returkartong är skyldig att årligen rapportera en uppskattning av återvinningsgraden för den svenska fiberbaserade förpackningen till Naturvårdsverket. Graden beräknas för närvarande genom att ta den totala volymen fiberbaserad förpackning som samlats in av Returkartong samt den estimerade volymen förpackningar som samlats in av kommersiella aktörer i förhållande till volymen förpackningar som satts på marknaden inom producentansvaret (AFRY Management Consulting OY, ”Återvinning av fiberbaserade förpackningar i Sverigeförpackningar i Sverige. Resultat för år 2020. Slutrapport”, 2021).

7.16 Förpackningsavfall samlas sällan in i utemiljöer där många människor vistas

I 2018 års promemoria uppmärksammade Miljö- och energidepartementet att problemen med nedskräpning i samhället har ökat under senare år och att förpackningsavfall är vanligt bland det skräp som bidrar till nedskräpningen enligt de skräpmätningar som bl.a. Håll Sverige Rent har genomfört.

Den 3 november 2021 beslutades ändringar i retursystems-förordningen (SFS 2021:1005) utifrån förslag i engångsplastpromemorian. Bland annat infördes en skyldighet för ett retursystem för plastflaskor och metallburkar att kostnadsfritt tillhandahålla insamlingskärl för insamling av plastflaskor och metallburkar på platser utomhus där många människor normalt vistas och kommunen har renhållningsansvar. Insamlingskärlen ska tillhandahållas i den omfattning som är skäligen utifrån omständigheterna på platsen och behövs för att motverka nedskräpning och främja materialåtervinning. Insamlingskärlen ska även vara utformade så att de motverkar nedskräpning och främjar materialåtervinning. Retursystemet ska samråda med kommunerna om utformningen av insamlingskärlen, lämpliga platser för placering av insamlingskärl och hur många kärl som ska tillhandahållas. En kommun ska underlätta för ett retursystem att placera ut insamlingskärl eller själv placera ut insamlingskärlen. Kraven ska börja gälla den 5 januari 2023. Bestämmelserna bygger på förslag som lämnats i promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035).

I promemorian om genomförande av engångsplastdirektivet konstaterades att det framgår av förpackningsförordningen att en producent ska tillhandahålla ett insamlingssystem som innebär att en förpackning tas om hand när den blir avfall eller se till att någon annan åtar sig att ta hand om förpackningen när den blir avfall (42 §). Bestämmelsen ska tillämpas första gången i fråga om förpackningar som släpps ut eller tillhandahålls på den svenska marknaden efter utgången av 2022. Liknande krav finns

även för förpackningsavfall som släppts ut på den svenska marknaden innan utgången av 2022 (övergångsbestämmelserna till förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar och 25 § förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar). Det finns inga undantag för vilket förpackningsavfall som ska tas om hand. Producenternas skyldighet att tillhandahålla ett insamlingssystem gäller således allt förpackningsavfall oavsett om det uppstår i ett hushåll, i en utemiljö eller i yrkesmässig verksamhet.

Vidare konstaterades att ansvaret för renhållningen inte är detsamma som skyldigheten att samla in förpackningsavfall. Syftet med renhållningen är framförallt att minska nedskräpningen och hålla rent och snyggt på gator, torg, parker och andra allmänna platser. Syftet med insamlingen av förpackningar är att producenterna ska ta ett finansiellt och operativt ansvar för att samla in och behandla förpackningsavfall, att förpackningsavfall ska tas om hand på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt och att målen för materialåtervinning ska nås. Syftet med ett insamlingssystem är således inte att upprätthålla renhållningen. Dessa två ansvar har således olika syften och bör tillämpas parallellt. Kommunerna bör därför sköta renhållningen samtidigt som insamlingssystemen för förpackningar samlar in förpackningsavfall som uppkommer på de plaster som kommunerna har renhållningsansvar för.

Bedömningen var därför att en producent av förpackningar enligt gällande rätt har en skyldighet att tillhandahålla ett insamlingssystem som innebär att förpackningsavfall samlas in. Frågan om förtydligande av krav på insamling i utemiljöer borde övervägas i samband med en översyn av insamlingssystemet för förpackningar.

Miljödepartementet har i dialogen med berörda aktörer för framtagandet av denna promemoria fått bekräftat att producenterna inte bedriver någon omfattande eller systematisk insamling i utemiljöer. Den insamling som existerar är ofta en försöksverksamhet och ett resultat av lokala initiativ. Vissa aktörer pekar på att det hittills visat sig mycket svårt att få medborgarna att sortera rätt och att kvaliteten på det sorterade materialet ofta blir så låg att materialåtervinning inte är möjlig. Andra aktörer bedömer att det bör vara möjligt att nå bättre utsorteringsresultat i takt med att alla hushåll får möjlighet till fastighetsnära insamling. Hittillsvarande skräpmätningar indikerar att det rör sig om mindre än 1 procent av det totala förpackningsavfallet som hamnar i miljön. Därutöver finns det också en potential i att börja sortera ut och samla in det förpackningsavfall som i dag slängs i papperskorgar i utemiljöer.

7.17 Träförpackningar behöver samlas in och materialåtervinnas

Enligt förpackningsdirektivets regler om återvinning och materialutnyttjande (artikel 6) ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att uppnå en materialåtervinning för träförpackningar av minst 25 procent senast den 31 december 2025 och minst 30 procent senast den 31 december 2030. Naturvårdsverket lät därför Svenska Miljöemissionsdata SMED (ett samarbete mellan IVL Svenska

Miljöinstitutet, SCB, SLU och SMHI) göra en kartläggning av tillverkning, insamling, reparation och återanvändning av träförpackningar. Kartläggningen visade att träförpackningar är ett förpackningsflöde som är svårt att följa, dels på grund av avsaknaden av ett materialbolag som samlar alla producenter, dels eftersom det saknas ett heltäckande insamlingssystem. Endast Svenskt Trä, en verksamhet under branschorganisationen Skogsindustrierna, uppfyller i dagsläget det rapporteringskrav som det för andra förpackningsslag finns producentansvarsorganisationer som gör. Förpackningsstatistiken gällande träförpackningar är inte heltäckande då uppgifterna kommer uteslutande från Svenskt Träs 47 medlemsföretag. En underskattning vad gäller mängden som sätts på marknaden riskerar att överskatta återvinningsgrad, medan en underskattning vad gäller mängden i insamlings- och återvinningsledet riskerar att underskatta materialåtervinningsgrad.

SMED försökte i sin rapport kartlägga antalet tillverkare av träförpackningar genom att söka på SNI-koder av företag som registrerat sig som träförpackningstillverkare. SNI är en standard för svensk näringsgrensindelning som används för att hänföra ett företags verksamhet till en eller flera näringsgrenar. I och med att företag själva registrerar sina SNI-koder så finns viss osäkerhet i resultatet. I SCB:s företagsdatabas klassar 324 företag sin huvudsakliga näringsgren som träförpackningstillverkning. Det totala antalet företag som anser att verksamheten bedriver träförpackningstillverkning i någon annan omfattning är 438. Av dessa 438 företag är 30 medlemmar i Svenskt Trä. SMED drog därmed slutsatsen att det verkar finnas många producenter av träförpackningar som i dagsläget inte rapporterar uppgifter till förpackningsstatistiken. Svenskt Trä uppskattar att deras medlemmars täckningsgrad står för cirka 65–70 procent av mängden tillverkade träförpackningar i Sverige. Den andelen omfattar inte förpackningar som kommer med importerat gods och avser därmed den svenska produktionen och inte förbrukningen. Utöver detta finns det enligt Svenskt Trä stora volymer som direktimporteras av användarna. Flöden av träförpackningar som kommer in via importerat gods hanteras i viss mån i svenska återvinnings- och retursystem.

Företag som tillverkar eller reparerar träemballage som ska användas i handel med länder utanför EU behöver söka tillstånd hos Jordbruksverket. Enligt Jordbruksverket finns det i dagsläget cirka 700 företag med tillstånd att märka träemballage med ISPM 15. Träemballage som omfattas av ISPM 15-standarden är till exempel lastpallar, lådor, boxar med mera. Träprodukter som inte behöver märkas enligt standarden är exempelvis tunna träförpackningar (trämaterial tunnare än 6 mm). Siffran visar dock endast på hur många företag som har tillstånd och inte hur många som faktiskt nyttjar det. Jordbruksverket uppskattar att det sannolikt finns en marknad med träförpackningar som inte ingår i deras register, t.ex. förpackningar som cirkulerar inom EU:s gränser samt träförpackningstyper som inte kräver markering. Jordbruksverkets lista över företag som tillverkar träemballage indikerar att antalet träförpackningstillverkare är ännu fler än vad som går att utläsa av SCB:s företagsregister.

Träförpackningar är främst verksamhetsförpackningar och det finns inget insamlingssystem avsett för hushåll. Vissa träförpackningar återanvänds och repareras för återanvändning, något som gör träförpackningar

unika sett till andra typer av förpackningar. Lastpallar är den vanligaste typen träförpackning, men det finns även andra typer så som pallkragar, lådor med mera. Den vanligaste standardiserade lastpallen är EUR-pallen vars tillverkning och reparation kräver licens. En EUR-pall i trä kan användas cirka 80 gånger och Svenskt Trä bedömer att upp till 10 miljoner EUR-lastpallar cirkulerar i Sverige under ett år.

8 Insamlingsystem i andra länder

I Sverige bär producenterna inte bara det finansiella ansvaret utan även det operationella ansvaret för både insamling och återvinning. I andra EU-länder är det inte ovanligt att det offentliga helt eller delvis har tagit ett operationellt ansvar, ibland även det finansiella ansvaret.

Enligt EU:s avfallsdirektiv ska alla medlemsländer senast 2025 ha infört producentansvar för förpackningar och förpackningsavfall. Danmark är ett av få EU-länder som inte har haft något producentansvar. I stället har kommunerna skött all insamling och återvinning av hushållsavfall.

Danmark måste alltså införa ett annat system än dagens. Som ett underlag till sitt ställningstagande lät danska Miljöstyrelsen därför ta fram en jämförande analys mellan fyra till dem närliggande länder: Belgien, Nederländerna, Sverige och Tyskland. Resultat och slutsatser från analysen är intressanta även för svenska överväganden och redovisas nedan (Miljöstyrelsen, ”Nabotjek vedrørende udvidet producentansvar for emballage og emballageaffald, Orientering fra Miljøstyrelsen”, nr. 29. 2019).

Även vetenskapliga rön om funktionen av producentansvar kan vara av betydelse för övervägandena. Nedan sammanfattas resultatet i studier som initierats av OECD och Europeiska kommissionen.

8.1 Belgien

I Belgien styr regionerna och kommunerna insamlingen av hushållens förpackningar genom en interregional förpackningskommission, etablerad genom belgisk lag och ett samarbetsavtal från 1996. Lagen uppdaterades med mer ambitiösa målsättningar 2008. Producenterna är skyldiga att rapportera använda mängder och material. Förpackningskommissionen utövar tillsyn.

Ansvaret för insamling och sortering av hushållens förpackningsavfall ligger på kommunerna medan producenterna är ansvariga för avsättningen av materialet. Hanteringen av verksamheternas avfall sköts av producenterna i ett separat system.

Genom samarbetsavtal görs producenterna ansvariga för att ta tillbaka förpackningarna från avfallsinnehavarna. I praktiken överförs dessa avtal till icke-vinstdrivande producentansvarsorganisationer för hushållsavfall (FostPlus) respektive verksamhetsavfall (Val-I-Pac) genom ackreditering från kommissionen med fem års varaktighet. Organisationerna har i praktiken monopolställning. I ackrediteringarna anges organisationernas

ansvar, förpliktelser samt rättigheter. Det framgår till exempel genom s.k. scenarier i vilken omfattning kommunernas insamling av respektive material från hushållen ska bedrivas beroende på befolkningmängd eller befolkningstäthet (Decision of the Interregional Packaging Commission of 20 December 2018 Concerning Accreditation of the Non-Profit Association Fost Plus As a Packaging Waste Compliance Organisation). Organisationerna är skyldiga att täcka hela Belgien med sina system, uppfylla de nationella målen för insamling och materialåtervinning, rapportera till myndigheterna samt utveckla planer för förebyggande av avfall.

FostPlus tar in avgifter från producenterna baserat på materialslag och mängder förpackningar satta på marknaden. Producenter har en skyldighet att ansluta sig till en producentansvarsorganisation om de sätter ut mer än 300 kg emballage årligen.

Det finns totalt 539 kommuner i Belgien, av vilka de flesta samarbetar genom cirka 35 kommunalförbund. Dessa kan antingen utföra insamlingen själva eller överlåta den till privata aktörer. FostPlus uppfyller sina åtaganden om full kostnadstäckning genom åttaåriga avtal med kommunalförbunden.

Det senaste ackrediteringsbeslutet för FostPlus från december 2018 är på 35 sidor och reglerar relationen till kommuner och kommunförbund (inkl. de insamlingsscenarier som ska ersättas), upphandling, medlemskap för producenter, försäkring och finansiella garantier, förebyggande av avfall samt insamling på andra platser än vid hushållen (Ackreditation FOST PLUS, Interregionale Verpakkingscommissie, 20 december 2018).

För att åskådliggöra detaljeringsgraden i ackrediteringen ges här exempel på hur insamlingen av förpackningar av papper och kartong regleras. Som utgångspunkt gäller att FostPlus ska ersätta kommunerna för insamling på trottoaren (eng. curbside collection) var fjärde vecka. I städer med minst 150 000 invånare ska insamlingen, om det är motiverat, i stället ske varje vecka, och i städer med minst 10 000 invånare eller en befolkningstäthet på minst 1 000 personer per kvadratkilometer varannan vecka. Om befolkningstätheten är lägre än 100 personer per kvadratkilometer sker insamlingen genom återvinningsstationer, kompletterad med insamling på trottoaren.

Förpackningsavfallet från verksamheter samlas in av avfallsentreprenörer på uppdrag av Val-i-Pac. Deras verksamhet behöver inte helt finansieras genom producentavgifter i och med att det finns ett positivt värde i en stor del av de aktuella förpackningarna. Val-I-Pac samlar in data från producenterna om mängder satta på marknaden och från entreprenörerna om insamlade och återvunna mängder. Val-I-Pac ger också finansiella incitament till verksamheterna i syfte att öka utsorteringen. I ackrediteringsbeslutet från december 2016 specificeras fyra olika slags incitament – uthyrning av containrar, främjande av återvinning av specifika material, incitament för nya företag samt en plan för små- och medelstora företag – vilka Val-I-Pac ska tillhandahålla (Ackreditation FOST PLUS, Interregionale Verpakkingscommissie, 20 december 2018).

Förpackningskommissionens roll består bland annat i att bevaka att industrin tar sitt ansvar och att bevaka medborgarnas intressen. Till exempel är det viktigt att inte bara godkänna insamlingssystemen utifrån de ackrediterade organisationernas förslag utan också att kräva

förbättringar eller utvidgning när så är nödvändigt. Kommissionen bevakar också att alla avgifter är korrekta och rättvisa, särskilt för de mindre företagen. Vidare granskar kommissionen att de data som rapporteras in är korrekta samt utövar tillsyn för att identifiera och sanktionera friåkare.

8.2 Nederländerna

I Nederländerna förpliktas producenterna i lag att förebygga förpackningsavfall samt att samla in och återvinna avfallet. I praktiken är producentansvaret implementerat som en renodlad finansiell modell där landets 380 kommuner tar fullt ansvar för insamling och återvinning. Detta gäller för både hushålls- och verksamhetsavfall, med undantag för återvinningsbart verksamhetsavfall som kan levereras direkt till återvinning utan kommunal inblandning. De enskilda kommunerna har stor frihet i hur de vill organisera insamling och återvinning. Några kommuner utför uppgifterna själva medan andra går samman i kommunalförbund. Några gör det inom en egen organisation medan andra upphandlar tjänster.

Organisationen Afvalfonds Verpakking (AV), som har monopolställning, tillvaratar producenternas intressen och samlar in avgifter från producenterna. AV:s överordnade mål är att säkra uppfyllelsen av medlemmarnas producentansvar. Det sker primärt genom ekonomisk kompensation till kommunerna för deras insamlings-, sorterings- och återvinningsaktiviteter. Därutöver finansierar AV en rad aktiviteter när det gäller förebyggande av avfall, forskning, tvärgående samarbeten, kampanjer etc.

Enligt den danska analysen diskuteras kommunernas service frekvent i Nederländerna. Det råder inte sällan oenighet kring effektiviteten och kvaliteten i kommunernas utförande. AV noterar denna diskussion men poängterar att deras fokus övergripande ligger på att uppnå återvinningsmålen.

Enligt den danska analysen kännetecknas den nederländska avfallssektorn av en omfattande tillsyn och kontroll. Både AV och den centrala statliga tillsynsmyndigheten (Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)) utövar tillsyn över producenter och importörer. Till exempel utförs djupgående revisioner av de 150 största verksamheterna vart femte år.

8.3 Tyskland

Tyskland var 1991 bland de första länderna i Europa att införa ett utvidgat producentansvar med sin förpackningsförordning. Ansvar är genomfört genom en fullständigt operationell modell, där producenterna har fullt ansvar för – och kontroll över – kostnaderna. För att säkerställa att systemet levererar den service som medborgarna förväntar, har det fastställts minimikrav på organisationernas täckningsgrad, kommunikation, koordinering med lokala myndigheter, dokumentation och verifikation.

Under de tio första åren hade den icke-vinstdrivande organisationen Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland (DSD) – ett monopol. Detta bröts 2001 och från och med 2005 har DSD varit vinstdrivande och konkurrerat med cirka tio andra aktörer.

Som en reaktion på de stora problemen med friåkare och brister i tillsynen över producentansvarsorganisationer och producenter, antog Tyskland 2017 en förpackningslag som trädde i kraft den 1 januari 2019. Ett centralt element i den nya lagen är inrättandet av en ny myndighet, *Zentrale Stelle Verpackungsregister (Zentrale Stelle)*, och ett online-register med obligatorisk registrering för alla producenter och importörer (utan någon undre gräns för mängd marknadsförda förpackningar). De nya reglerna ställer också krav på att producenterna ska registrera mängd och material för alla förpackningar. Sammantaget kommer den nya tyska förpackningslagen leda till en mycket striktare tillsyn än tidigare, där den nya myndigheten skärper åtgärderna mot friåkare.

De tyska producenterna betalar förpackningsavgift till en producentansvarsorganisation. Organisationerna står tillsammans för infrastrukturen för insamling för att skydda hushållen mot förändringar när det sker ett byte av ansvar i insamling. Rätten till hantering av förpackningsavfallet och dess omkostnader tilldelas organisationerna utifrån kriterier från *Zentrale Stelle* och fastställs utifrån deras marknadsandelar. De största organisationerna får alltså fler insamlingsområden men får samtidigt ta på sig en större andel av de fasta utgifterna i systemet.

Vart tredje år ska organisationerna genomföra en upphandling av insamlingen i de områden som de tilldelats. Både privata företag och kommunala bolag kan lägga anbud. Eftersom utgifterna för infrastrukturen är fixerade och fördelas mellan organisationerna utifrån fastställda kriterier, är det genom anbudsförfarandet som organisationerna kan påverka sina utgifter i denna del. Förutom kostnaderna för drift av infrastruktur delar organisationerna också på kostnader för upplysningskampanjer.

8.4 Finland

Lag om ändring av avfallslagen (7014/2021) antogs av riksdagen den 15 juli 2021. Enligt lagen ska kommuner och en producentansvarsorganisation komma överens om hur separat insamling av förpackningsavfall ska ordnas. Ramarna för avtalet är bl.a. att

- fastighetsvis insamling ska ordnas i tätbefolkade områden av kommunerna och (kompletterande) områdesvis insamling av producentorganisationen,
- förpackningsavfallet bör så långt det är möjligt samlas in tillsammans med annat avfall av samma material, och
- insamling och transport bör ordnas kostnadseffektivt och så att utsläppen till miljön är så små som möjligt.

(Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av avfallslagen och vissa lagar som har samband med den [RP 40/2021 rd]).

Kommunerna och producentansvarsorganisationen ska dessutom gemensamt ordna tillräcklig rådgivning för att effektivisera sorteringen. De ska också gemensamt följa upp hur insamlingen fungerar och bedöma behovet av ytterligare åtgärder för att öka de insamlade mängderna eller förbättra avfallets kvalitet. Förpackningsproducenterna ska genom avtalet stå för minst 80 procent av de totala kostnaderna för hanteringen.

Om ett avtal inte blir av kan producentorganisationen begära medling hos Miljöministeriet. Skulle medlingen inte lyckas övergår ansvaret för insamlingen till producentansvarsorganisationen. Om en enskild kommun inte ansluter sig till avtalet har den inte rätt till ersättning och ska själv ordna insamlingen.

Genom den nya lagen kommer fler än 50 procent av Finlands hushåll att få fastighetsnära insamling.

8.5 Danmark

Danmark är ett av få EU-länder som inte har haft något producentansvar. I stället har kommunerna skött all insamling och återvinning av hushållsavfall.

Genom ändringar i den danska avfallsförordningen från januari 2021 införs nationellt ensade sorteringskriterier för hushållsavfall och hushållsliknande verksamhetsavfall. Avfallet ska framöver sorteras i 9 fraktioner: mat-, tidningspapper-, kartong-, glas-, metall-, plast, mat- och dryckeskartong samt farligt avfall och restavfall. För de allra flesta hushåll kommer insamlingen att ske på fastigheten eller i omedelbar anslutning till densamma. Under vissa förhållanden kan kommunerna för bestämda bostadsslag eller -områden avstå från fastighetsnära insamling och i stället låta hushållen lämna avfallet på centrala uppsamlingsplatser, som till exempel återvinningsstationer. Det kommer att kunna skilja mellan de olika kommunerna hur insamlingen av de 9 fraktionerna sker. Beroende på tillgång till plats ger avfallsförordningen t.ex. möjlighet att samla in flera fraktioner i samma kärl i syfte att senare sortera dem från varandra.

Kommunerna ska som utgångspunkt sörja för att det etableras system för insamling av hushållsavfall som är i överensstämmelse med avfallsförordningen senast den 1 juli 2021. De har dock haft möjlighet att söka dispens från denna frist, exempelvis om det har funnits behov av att låta existerande avtal löpa ut eller funnits behov av ytterligare tid för att involvera medborgarna i utformningen av det nya systemet. Många kommuner har kommit långt med implementeringen men saknar enstaka fraktioner. Miljöstyrelsen har därför beviljat 74 dispenser. Som längst har dispenser kunnat beviljats till den 31 december 2022. Därför kan alla hushåll förvänta sig att det nya systemet också är utrullat till det datumet. Senast nämnda datum ska också alla avfallsbehållare vara uppmärkta med nya piktogram.

Ett samarbetsforum bestående av kommunerna och olika danska branschorganisationer, vilket inrättats av regeringen, presenterade i juni 2021 ett antal rekommendationer om hur producentansvaret bör införas. Aktörerna rekommenderar att insamlingen från hushåll sker i en hybrid modell där förpackningar insamlas tillsammans med annat avfall av

samma material. Förpackningarnas andel av kommunernas kostnader för insamling bör täckas av producenterna och regleras i ett avtal mellan de båda parterna. Verksamheternas förpackningsavfall bör samlas in under producenternas ansvar. Aktörerna rekommenderar vidare en reglering av producentansvarsorganisationer genom godkännande/ackreditering. Det bör enligt aktörerna bara kunna ackrediteras en producentansvarsorganisation i taget. Denna bör drivas utan vinstsyfte (https://mst.dk/media/222325/samarbejdsforums-anbefalinger-til-producentansvar_18-juni-2021.pdf).

8.6 Utvärderingar av konkurrens mellan producentansvarsorganisationer

Den övergripande frågan om för- och nackdelar med att låta en producentansvarsorganisation bedriva sin verksamhet med vinst eller inte analyserades och diskuterades i en rapport från OECD 2016 (Extended Producer Responsibility. Updated Guidance for Efficient Waste Management). OECD fann att möjligheten att göra en bedömning påverkas av bristen på detaljerade data från system med vinstdrivande producentansvarsorganisationer som ett resultat av att organisationerna av konkurrensskäl önskar skydda vissa data. OECD fann endast en studie – en konsultstudie på uppdrag av kommissionen (Bio by Deloitte, ”Development of Guidance on Extended Producer Responsibility”, 2014) – i vilken man utvärderar frågan om effekten av den legala statusen på producentansvarsorganisationerna i flera jurisdiktioner. I denna studie identifierades att det enbart i 13 av 36 studerade producentansvarssystem inom EU förekom vinstdrivande organisationer.

Huvudargumenten till förmån för att tillåta vinstdrivande producentansvarsorganisationerna är att vinstincitamentet förväntas driva organisationerna att vara effektiva. Om systemet för utökad producentansvar är ordentligt strukturerat kommer samhällsmål att uppnås på ett mer kostnadseffektivt sätt. Således är argumenten för vinstdrivande organisationer sammanflätade med de argument som allmänt gäller till stöd för konkurrens. Till exempel kan icke-vinstdrivande organisationer tillåta höga administrativa kostnader eller höga löner, en företeelse som är i vart fall är mer ovanlig hos vinstdrivande organisationer på grund av press från aktieägarna. Andra argumenterar emellertid att producenternas ägande av organisationerna eller en noggrann övervakning av producentansvarsorganisationernas finanser och agerande kan åstadkomma effektivitet. Konkurrens mellan organisationerna oberoende av deras legala status, kan också reducera oönskade effekter (OECD, ”Extended Producer Responsibility. Updated Guidance for Efficient Waste Management”, 2016).

En särskild drivkraft för framväxten av konkurrerande producentansvarsorganisationer, som ofta är vinstdrivande, har varit producenternas oro över vad som uppfattas som alltför stora finansiella överskott hos producentansvarsorganisationerna. Uppgifter från t.ex. European Portable Battery Association visade att i slutet av 1990-talet ackumulerade vissa organisationer finansiella överskott med 15–65 procent av intäkterna. I ett

annat fall erhöjll vissa producentansvarsorganisationer som ansvarar för elektrisk och elektronisk utrustning i EU avgifter baserade på mängden försäljning av ny utrustning, medan de inte spenderade motsvarande belopp på hanteringen av de mindre kvantiteter utrustning som lämnades som avfall, vilket ledde till stora reserver. Vissa producenter såg storleken på överskotten som obefogade och arbetade för att införa konkurrerande producentansvarsorganisationer som ett sätt att utöva prispress på de avgifter som producenterna betala till organisationerna.

I januari 2013 publicerade en grupp producentansvarsorganisationer för förpackningar ett "manifest" som skisserade fyra huvudargument mot att tillåta vinstdrivande producentansvarsorganisationer:

- Möjligheten att fördela vinster gör det möjligt att diskriminera producenter som inte är aktieägare,
- Vinster i en producentansvarsorganisation riskerar att skapa incitament för producentansvarsorganisationer att erbjuda stora producenter rabatter och annan förmånsbehandling,
- Vinster kan skapa inträdesbarriärer i producentansvarsorganisationer för små producenter eller producenter som inte kommer att öka vinsten för organisationen.
- Icke-vinstdrivande arbete i en producentansvarsorganisations verksamhet (som utbildning, förebyggande arbete, investeringar) är enklare att driva igenom i avsaknad av vinstintresse eftersom dessa aktiviteter kan vara kostsamma.

De producentansvarsorganisationer som skrev manifestet ingår numera i Expra (organisation för icke-vinstdrivande producentansvarsorganisationer). Expra har efter det ovan angivna manifestet argumenterat för att vinstdrivande organisationer kanske inte följer konkurrensrätten när de äger flera delar i avfallskedjan och har möjlighet att sätta de avgifter som producentansvarsorganisationerna ska betala för avfallshanteringen. Vidare hävdar Expra att avfallsoperatörer inte bör vara en del av en producentansvarsorganisation eftersom de har ett vinstintresse som går emot organisationen, dvs. en högre vinst av en ökad avfallsström. Motståndare till vinstdrivande producentansvarsorganisationer argumenterar också för att drivkraften för lönsamhet genererar incitament för å ena sidan högre mål och å andra sidan lägre miljöprestanda som ett sätt att spara pengar.

Konkurrenslagrar i många länder, inklusive Europeiska unionen och USA, gäller företag oavsett deras slutliga ägande – statligt, kommunalt eller privat – eller vinst- respektive icke-vinst status (eng. "profit" och "non-profit"). Enligt EU-lagstiftningen omfattas t.ex. alla enheter som bedriver en "ekonomisk verksamhet" av konkurrenslagstiftning. Detta innebär att om vinst tillåts i systemet behövs en noggrann övervakning av konkurrerande producentansvarsorganisationer.

Kommissionens konsulter fann i sin studie från 2014 att den vanligaste situationen i EU var att nationell lagstiftning påbjöd att en producentansvarsorganisation ska vara icke-vinstdrivande. När ett sådant krav inte fanns, var vinstdrivande producentansvarsorganisationer vanligt förekommande. Båda modellerna existerade i de undersökta varuströmmarna.

Skilnaderna indikerade inte någon ”synlig evidens för teknisk prestanda eller för kostnader.” Konsulterna fann vidare att det finns argument för och emot vinstdrivande producentansvarsorganisationer, samtidigt som det saknas vetenskapligt stöd för att det ena eller andra vägvalet presterar bättre än det andra. Konsulterna fokuserade därför i stället på att identifiera ett antal rekommendationer i syfte att säkerställa rättvis konkurrens och drog den övergripande slutsatsen, vilket även följer av konkurrensrätten, att myndigheterna mycket noggrant behöver reglera och kontrollera systemet och dess producentansvarsorganisationer när vinst tillåts i systemet (Bio by Deloitte, ”Development of Guidance on Extended Producer Responsibility”. 2014).

9 Överväganden och förslag

9.1 Den fastighetsnära insamlingen behöver byggas ut för att nå återvinningsmålen och en cirkulär ekonomi

Bedömning: Den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfall från hushållen bör byggas ut i hela landet. Även insamlingen från verksamheter och på allmän plats behöver byggas ut.

En förbättrad insamling av förpackningsavfall är en viktig åtgärd i strävandena mot en cirkulär ekonomi och nödvändig för att kunna nå skärpta materialåtervinningsmål. De utmaningar med dagens insamling som identifierades 2018 kvarstår.

Nuvarande bestämmelser om tillståndskrav har visat sig svåra att tillämpa, och därför behöver ett nytt system utvecklas.

Skälen för bedömningen: Miljö- och energidepartementet remitterade våren 2018 promemorian Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper – utveckling av producentansvaren. Bedömningen i promemorian var att producentansvaren för förpackningar och returpapper behövde ses över för att bättre tillgodose medborgarnas behov av en lättillgänglig insamling och för att andelen avfall som materialåtervinns ska öka. Sedan producentansvaren infördes 1994 hade det uppstått en rad problem på området. Det hade inte funnits några faktiska möjligheter att bedriva tillsyn över insamlingssystemen för förpackningsavfall respektive returpapper eller över hur förpackningar utformas. Problemen hade dessutom handlat om bl.a. otydligt ansvar, osäkerhet kring krav på servicenivå för producenternas insamlingssystem, svårigheter att få in uppgifter till statistik, nedskräpningsproblem, dubbelbetalning för insamling och behandling samt otillräcklig utsortering av förpackningsavfall från restavfallet. Promemorian innehöll därför förslag till en ny förpackningsförordning, som beslutades i juni 2018 (förordningen [2018:1462] om producentansvar för förpackningar). En övergripande slutsats var att den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfall behövde byggas ut och erbjudas utan extra kostnad. En central

bestämmelse i den nya förordningen innebar att producentansvarsorganisationerna för att få tillstånd för sin hantering skulle kunna erbjuda borttransport från minst 60 procent av bostadsfastigheterna till 2021 och från alla bostadsfastigheter senast i april 2025.

Naturvårdsverkets beslutade i maj 2020 att avslå de två ansökningar om tillstånd för insamling av förpackningsavfall som inkommit till myndigheten. Avslagen motiverades främst med att de föreslagna systemen varken enskilt eller tillsammans levde upp till kravet på att erbjuda borttransport från tillräckligt många bostadsfastigheter. Flera bestämmelser i förordningen visade sig svåra att tillämpa i praktiken, som t.ex. samråds skyldigheten, vilket innebar att insamlingssystemen inte kompletterade varandra utan snarare dubblerade varandras system. Naturvårdsverket lämnade den 15 juni 2020 en hemställan till regeringen om att se över förordningen i olika delar. Regeringen beslutade därför den 24 september 2020 att skjuta upp ikraftträdandet av förordningens bestämmelser om tillståndskrav och bekräftade samtidigt sin avsikt att se över förordningen.

Med anledning av att 2018 års ambitioner inte realiserats, kvarstår samtliga av de problem som då identifierades. Samtidigt har det kommit till ytterligare och skärpta krav genom ändringar i EU:s avfallsdirektiv och förpackningsdirektiv som antogs våren 2018. Genom ändringarna har det bl.a. kommit till mer ambitiösa materialåtervinningsmål och bestämmelser om hur målen ska mätas, vilka redan införts i svensk rätt.

Att uppnå de av EU uppställda materialåtervinningsmålen kommer i många fall att vara en utmaning för Sverige och övriga medlemsstater, särskilt för avfall som utgörs av plastförpackningar. Enligt Naturvårdsverkets förpackningsstatistik för 2020 uppnådde Sverige materialåtervinningsmålen enbart för glasförpackningar och metallförpackningar av järnbaserad metall (stål) respektive aluminium. För att nå materialåtervinningsmålen behöver både insamlingen och materialåtervinningen öka.

Det har även införts bindande minimikrav för system för utökat producentansvar i avfallsdirektivet, som behöver vara genomförda i svensk rätt den 5 januari 2023. Det brådskar därför att se över förpackningsförordningen så att ambitionerna från 2018 års promemoria kan realiseras med beaktande av de ökade kraven i EU-direktiven.

Sedan 2018 har insikten vuxit om behovet av att ställa om till en cirkulär ekonomi för att minska resursanvändningen och därmed begränsa klimat- och miljöpåverkan. Primära resurser ska så långt det är möjligt ersättas av resurser som används effektivt i cirkulära flöden. Regeringen beslutade i juli 2020 en nationell strategi för en cirkulär ekonomi och i januari 2021 en handlingsplan. Enligt dessa bör insatser vidtas för att underlätta för hushåll och verksamheter att enkelt kunna göra sig av med allt sitt källsorterade avfall. Det ska därför finnas en hög servicegrad med tydlig information och rationella system.

Det har sedan 2018 inte kommit fram några rön som ger anledning att ompröva slutsatsen att en utbyggd fastighetsnära insamling vid hushållen är det bästa sättet att åtgärda en del av problemen och öka insamlingen. Sammantaget behöver därför den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfall vid hushållen byggas ut i hela landet, i enlighet med syftet bakom den förpackningsförordning som antogs 2018. Även insamlingen från verksamheter och på allmän plats behöver byggas ut. I och med att

tillståndskraven i förpackningsförordningen visat sig svåra att tillämpa behöver bestämmelserna ses över i grunden.

9.2 En ny förordning om producentansvar för förpackningar

Förslag: Det ska införas en ny förordning om producentansvar för förpackningar. I den nya producentansvarsförordningen ska det förklaras i inledningsbestämmelsen att förordningen innehåller bestämmelser om ett system för utökat producentansvar för avfallshandling för förpackningar.

Flera bestämmelser från 2018 års förpackningsförordning ska, oförändrade eller med redaktionella ändringar, föras över till den nya förordningen. Det gäller bl.a. bestämmelser om tillämpningsområde, mål för materialåtervinning och minskad nedskräpning, utformning av förpackningar, rapportering och tillsyn.

Förordningen om retursystem för plastflaskor och returburkar ska upphävas och bestämmelserna föras över till den nya förordningen med vissa anpassningar.

Skälen för förslaget: Som beskrivs i avsnitt 10 behöver tillståndssystemet i 2018 års förordning ses över i grunden. När förutsättningarna förändras i grunden beträffande både ansvar, prövning och finansiering är behovet stort av en ny reglering. Det bör därför införas en helt ny förordning om producentansvar för förpackningar.

Det centrala bemyndigandet i miljöbalken som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om producentansvar har nyligen ändrats (15 kap. 12 §). I bemyndigandet anges nu att regeringen får införa ”system för utökat producentansvar för avfallshandling” (prop. 2020/21:198). Samtidigt förklaras uttrycket i miljöbalken. Med system för utökat ansvar för avfallshandling avses ett system som innebär att producenter ansvarar ekonomiskt eller organisatoriskt för handlingen av avfallsledet i en produkts livscykel (15 kap. 9 §). I den nya producentansvarsförordningen bör det därför framgå att det genom förordningen inrättas ett system för utökat producentansvar för avfallshandling för förpackningar.

Den nya förordningen bör delas in i kapitel för att underlätta för läsaren. Många bestämmelser bör flyttas över från 2018 års förordning till den nya förordningen med enbart redaktionella ändringar. Det gäller även de bestämmelser som nyligen har införts i 2018 års förordning för att genomföra engångsplastdirektivet (se SFS 2021:1003).

I promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035) (härefter engångsplastpromemorian) föreslås också krav, med vissa undantag, på att minst 75 viktprocent av en förpackning ska gå att materialåtervinna. Det kompletteras av en bestämmelse om att ett insamlingssystem (producentansvarsorganisation) inte får åta sig att ta hand om en förpackning om inte producentansvarsorganisationen kan se till att minst 75 viktprocent av förpackningen materialåtervinns. Dessa förslag har ännu inte genomförts eftersom de har anmälts till kommissionen enligt Europaparlamentets och

rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälingsnummer 2021/0393/S och 2021/0392/S i den s.k. TRIS-databasen). Kommissionen har lämnat ett s.k. detaljerat utlåtande över förslagen och en frysningsperiod löper t.o.m. den 30 december 2021 (TRIS/(2021) 03544). Det är för närvarande oklart om och i så fall när förslagen kan genomföras. I författningsförslaget finns dessa förslag återgivna i författningstext, liksom de ändringar i 2018 års förpackningsförordning som redan har beslutats men som ska träda i kraft efter den 1 januari 2023 (jfr SFS 2021:1003). Avsikten med författningsförslaget är att visa hur de nämnda bestämmelserna skulle kunna se ut i den nya förpackningsförordningen.

Även förordningen (2005:220) om retursystem för plastflaskor och returburkar (retursystems-förordningen) bör upphävas. Bestämmelserna bör föras över till den nya förpackningsförordningen och anpassas efter denna. Ett retursystem bör inte ses som en juridisk person, utan det bör drivas av en producentansvarsorganisation. Alla bestämmelser i den nya förordningen kommer inte att vara relevanta för en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem. Vissa kapitel rör enbart insamlingen av förpackningar som inte ska ingå i ett retursystem. Även i de kapitel som rör retursystemet bör uttrycket ”en producentansvarsorganisation för förpackningar” användas när alla producentansvarsorganisationer avses. I övrigt bör det framgå när en bestämmelse enbart avser en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem eller en producentansvarsorganisation för förpackningar som inte driver ett retursystem.

De bestämmelser som förs över från 2018 års förpackningsförordning och retursystems-förordningen utan ändrat innehåll kommenteras inte särskilt i denna promemoria. I bilaga 1 finns en jämförelsetabell där det framgår vilken motsvarighet bestämmelserna i 2018 års förordning och retursystems-förordningen får i den nya förordningen.

9.3 Utsorteringskrav för förpackningsavfall

9.3.1 Krav på separat insamling och utsortering förtydligas

Förslaget: Kraven på utsortering och separat insamling ska förtydligas. Den som har förpackningsavfall ska sortera ut följande material från annat avfall: papper och kartong, plast, metall, färgat glas och ofärgat glas. Plastflaskor och metallburkar som är avsedda för ett retursystem ska också sorteras ut från annat avfall. Även avfall av övriga förpackningar (t.ex. förpackningar av trä, keramik och textil) ska sorteras ut. Kravet på utsortering gäller inte en förpackning som på grund av sitt tidigare innehåll utgör farligt avfall och i stället ska sorteras och hanteras som farligt avfall.

Vid verksamheter som är serveringsställen, dvs. där det bedrivs näringsverksamhet som består i att servera mat eller dryck till allmänheten och där möjlighet ges till förtäring på stället, ska

serveringsstället se till att förekommande förpackningsavfall sorteras ut i serveringslokalen.

Den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet. Detta gäller inte en förpackning som

1. på grund av sitt innehåll utgör farligt avfall, eller
2. innesluter läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av läkemedelsavfallet.

Bestämmelserna om skyldigheten att skilja en förpackning från dess innehåll ska börja tillämpas i fråga om avfall som produceras efter utgången av december 2023.

Skälen för förslaget

Förtydligade krav på utsortering

Enligt avfallsdirektivet ska medlemsstaterna införa separat insamling av åtminstone papp, metall, plast och glas (artikel 11.1 tredje stycket). Med separat insamling avses insamling som innebär att ett avfallsflöde hålls åtskilt efter avfallens typ och natur i syfte att underlätta en särskild behandling. Enligt gällande regelverk finns ett krav på att avfallsinnehavarna sorterar ut förpackningsavfallet från annat avfall men det anges inte särskilt i vilka förpackningsmaterial. Det finns inte heller ett tydligt krav på separat insamling av utsorterat avfall i avfallsförordningen. Bestämmelser om detta bör således införas. För att genomföra avfallsdirektivet bör utsortering ske i förpackningsmaterialen papp, metall, plast och glas.

Enligt förpackningsdirektivet omfattar minimimålen för materialåtervinning som ska vara uppfyllda 2025 respektive 2030 förpackningsavfall av papper och kartong (artikel 6.1 g). I 2018 års förpackningsförordning omfattar motsvarande mål papp, papper, kartong och wellpapp (18 §). Bestämmelserna bör omfatta papper och kartong. Bedömningen är att detta inbegriper papp och wellpapp. Denna ändring är därför endast språklig.

Glas bör sorteras ut i färgade respektive ofärgade glasförpackningar. Plastflaskor och metallburkar som omfattas av ett retursystem bör sorteras särskilt. Det innebär att avfallsinnehavarna ska sortera ut avfall som består av papper och kartong, plastförpackningar, metallförpackningar, färgade glasförpackningar och ofärgade glasförpackningar liksom plastflaskor och metallburkar avsedda för ett godkänt retursystem från annat avfall. Förpackningsavfall som är mindre vanligt förekommande såsom exempelvis trä, textil- och keramikförpackningar bör sorteras ut men i en gemensam fraktion som avser övriga förpackningar.

De nya bestämmelserna bör kompletteras med nya instruktioner om var hushållen och verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i ett flerbostadshus ska lämna sitt avfall. Förpackningsavfall som produceras i ett hushåll eller i en verksamhet vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i ett flerbostadshus ska lämnas till det insamlingssystem som kommunen tillhandahåller och till ett insamlings-system i form av ett retursystem som en producentansvarsorganisation driver. Genom hänvisningar till förpackningsförordningen bör det framgå

att avfall av de vanligast förekommande förpackningsmaterialen papper och kartong, plastförpackningar, metallförpackningar, färgade glasförpackningar och ofärgade glasförpackningar ska lämnas till det fastighetsnära insamlingssystem som kommunen tillhandahåller. Avfall av övriga förpackningsmaterial, liksom skrymmande förpackningar ska lämnas på de lättillgängliga insamlingsplatserna.

En förpackning som innehåller avfall bör skiljas från innehållet i förpackningen

Av kommissionens tillkännagivande om teknisk vägledning om klassificering av avfall (2018/C 124-01) framgår att en förpackning för att vara förpackningsavfall vid klassificering enligt kommissionens beslut om avfallsförteckning bör vara "nominellt tom" (kommissionens beslut 2000/532/EG av den 3 maj 2000 om ersättning av beslut 94/3/EG om en förteckning över avfall i enlighet med artikel 1 a i rådets direktiv 75/442/EEG om avfall, och rådets beslut 94/904/EG om upprättande av en förteckning över farligt avfall i enlighet med artikel 1.4 i rådets direktiv 91/689/EEG om farligt avfall). Uttrycket nominellt tom bör förstås som att förpackningens produktinnehåll effektivt har avlägsnats, dvs. genom att förpackningen tömts eller skrapats ur. Det faktum att minimala rester av innehållet finns kvar i förpackningsavfallet utesluter inte att förpackningen betraktas som nominellt tom.

I den nuvarande bestämmelsen om utsorteringsskyldighet i avfallsförordningen anges att den som har förpackningsavfall ska sortera ut förpackningsavfallet från annat avfall (3 kap. 4 §). Avsikten med denna bestämmelse har varit att den ska innefatta en skyldighet att skilja förpackningen från innehållet. Mot bakgrund av vad som framgår av kommissionens vägledning finns det dock ett behov av att införa en bestämmelse om att utsorteringskravet innefattar en skyldighet att skilja en förpackning som innehåller avfall från innehållet i förpackningen. Detta överensstämmer även med avfallshierarkin, en prioriteringsordning som regleras i miljöbalken och som syftar till att avfall i första hand ska förebyggas och att det avfall som ändå produceras ska hanteras på ett resurseffektivt sätt (2 kap. 5 § och 15 kap. 10 §).

Enligt 28 § i 2006 års förpackningsförordning finns en skyldighet för bl.a. andra förbrukare än hushåll, till exempel verksamheter, att sortera ut förpackningar från hushållsavfall och annat avfall och lämna dem för borttransport i de insamlingssystem som producenterna eller kommunen tillhandahåller för sådant avfall.

I Naturvårdsverkets skrivelse Uppdrag att föreslå genomförande av artikel 22 om bioavfall Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/98/EG i den svenska lagstiftningen (redovisningen av bioavfallsuppdraget, 2021-09-02) framhålls att en skyldighet att manuellt eller maskinellt packa upp förpackat livsmedelsavfall i butik kan innebära betungande ekonomiska konsekvenser och andra praktiska svårigheter, t.ex. brist på utrymme och personal. Det kan även uppkomma sanitära svårigheter. Av redovisningen framgår att Naturvårdsverket bedömer att sortering vid källan, dvs. hos grossister och i detaljhandelslokaler i praktiken är näst intill orimlig. Naturvårdsverket framhåller dock att en utsortering exempelvis på behandlingsanläggningar skulle resultera i rena strömmar

av bioavfall och förpackningsavfall samt stämma överens med förpackningsförordningens krav.

Naturvårdsverket framhåller att det finns en osäkerhet kring när förpackningsavfall kan anses ha producerats, dvs. om förpackningen ska ha brutits upp för att den ska ses som förpackningsavfall. Av redovisningen av bioavfallsuppdraget framgår dock att det är Naturvårdsverkets tolkning att skyldigheten att sortera ut förpackningar och lämna dem för borttransport inte uppstår så länge dessa är obrutna.

För att främja avfallsförebyggande och ökad materialåtervinning eller biologisk behandling av såväl förpackningsavfall som avfall som är förpackat bör det införas krav på att skilja förpackningar från innehållet i förpackningen införas.

På grund av de praktiska svårigheterna vid hantering av avfallet i butik bör skyldigheten utformas på ett sätt som innebär att den som innehar en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet. Detta innebär att innehavaren kan uppfylla skyldigheten genom att själv skilja innehållet på platsen där avfallet producerats eller genom att se till att förpackningen skiljs från innehållet på en behandlingsanläggning. Om förpackningarna skiljs från innehållet på en behandlingsanläggning så omfattas innehavaren av förpackningsavfallet därefter av skyldigheten att lämna det till insamling i enlighet med bestämmelserna i avfallsförordningen. Om innehavaren själv vill ta hand om detta avfall finns möjlighet att anmäla sig som ett marknadsdrivet återvinningssystem. Med förpackningsavfall avses i förpackningsförordningen och avfallsförordningen förpackningar eller förpackningsmaterial som är avfall enligt 15 kap. 1 § miljöbalken. Denna förklaring kan omfatta även annat avfall än sådant avfall som omfattas av kapitel 15 i bilaga 3 i avfallsförordningen.

Eftersom det är förenat med kostnader att behöva skilja förpackningar från innehållet kommer den nya bestämmelsen särskilt ge ett incitament att förebygga att det uppstår matavfall. I livsmedelshandeln finns redan flera initiativ för att minska matsvinnet, t.ex. prissäskningar för varor med kort bäst före-datum eller att livsmedlen skänks till sociala verksamheter. Om förpackat matavfall ändå uppstår ska matavfallet skiljas från förpackningen. Det ger möjlighet till biologisk behandling genom produktion av biogas. Det innebär även att mer förpackningsavfall kan sorteras ut och materialåtervinnas. Skyldigheten bör dock inte begränsas till förpackningar som innehåller matavfall och den bör gälla både för hushåll och verksamheter.

Undantag för förpackningar som utgör farligt avfall och förpackningar som innesluter läkemedelsavfall

Det bör införas undantag från kravet på att skilja förpackningen från sitt innehåll. Om det tidigare innehållet i en förpackning innebär att det finns rester av eller innehåll som gör att förpackningen är förorenad med farliga ämnen ska förpackningsavfallet inte lämnas i förpackningsinsamlingen. Det bör därför införas en bestämmelse om att förpackningsavfall som på grund av sitt tidigare innehåll utgör farligt avfall inte ska sorteras ut som förpackningsavfall. I avsnitt 9.4 (Krav på utsortering och separat hantering av farligt avfall) föreslås att sådant avfall i stället ska sorteras ut som farligt avfall.

Kravet på att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet bör inte gälla förpackningar som på grund av sitt resterande innehåll utgör farligt avfall. Även dessa förpackningar bör i stället sorteras ut och hanteras som farligt avfall.

Även sådana förpackningar som innehåller läkemedel bör i vissa fall undantas från kravet på att skilja förpackningen från innehållet. Det är viktigt att det är enkelt att lämna ifrån sig läkemedelsavfall. Detta bl.a. med hänsyn till att en stor del av läkemedelsavfallet produceras av äldre människor. För att underlätta den praktiska hanteringen av läkemedelsavfallet finns det skäl att möjliggöra att det lämnas till insamling i sin förpackning. Därför bör det införas en möjlighet till undantag från kravet på att skilja förpackningen från innehållet om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av läkemedelsavfallet.

Utsorteringskrav vid verksamheter

Enligt gällande rätt ska en verksamhetsutövare som producerar eller hanterar avfall ansvara för att det avfall som produceras eller hanteras inom verksamheten tas om hand på ett godtagbart sätt med hänsyn till människors hälsa och miljö (15 kap. 11 och 11 a §§ miljöbalken). Verksamhetsutövaren ansvarar också för att klassificera sitt avfall och sortera ut förpackningsavfall enligt utsorteringskraven i avfallsförordningen. Verksamheterna ska lämna förpackningsavfallet antingen till de insamlingssystem som producenterna tillhandahåller eller till de insamlingssystem som kommunen tillhandahåller (28 § 2006 års förpackningsförordning och övergångsbestämmelserna till 2018 års förpackningsförordning).

I avsnitt 9.3 föreslås att den som har förpackningsavfall ska sortera ut detta i olika förpackningsmaterial. Bestämmelserna träffar även verksamheter. Det bör inte påverka verksamheternas avfallshantering nämnvärt i och med att de bör förfara på detta sätt redan i dag. I avsnitt 9.3 framgår också att om en separat insamling inte är genomförbar eller nackdelar överväger fördelarna med en separat insamling kan Naturvårdsverket besluta om dispens.

När det gäller verksamheter som är serveringsställen och serverar mat och dryck i förpackningar och dessutom erbjuder möjlighet till förtäring på stället, har det uppmärksammats i aktörsdialogerna att nuvarande reglering är något otydlig i fråga om vilka skyldigheter som faller på serveringsstället och vilka skyldigheter som faller på de privatpersoner som besöker serveringsstället i serveringslokalen (till skillnad från i restaurangköket). Det har betydelse både var avfallet produceras och vem som är i besittning av avfallet. Serveringsställena erbjuder också ofta olika service, både sittplatser och möjlighet att ta med sig den förpackade maten från serveringsstället, s.k. take-away. I båda fallen köper privatpersonerna både maten och förpackningarna av serveringsstället. Det är uppenbart att förpackningsavfallet är privatpersonernas ansvar när förpackningsavfallet produceras på ett annat ställe än i serveringsställets lokaler. Den som har förpackningen när den inte längre finns på serveringsstället är privatpersonen, som, när förpackningen blir avfall, ska sortera avfallet i hushållet eller i de insamlingssystem som finns på allmän plats.

Det bör dock förtydligas vem som har ansvaret för förpackningsavfallet när det produceras i serveringsställets lokal. I ett sådant fall bör det vara serveringsställets ansvar att ge den som har förpackningsavfall som har producerats i serveringslokalen möjlighet att sortera ut avfallet och även att se till att det omhändertas på ett korrekt sätt.

En sådan reglering skulle inte träffa s.k. food trucks, kaffevagnar och liknande mobila livsmedelsverksamheter utan sittplatser, dvs. som inte erbjuder förtäring på stället. I avsnitt 9.5.1 föreslås att kommunerna ska samla in förpackningsavfall på särskilt iordningsställda platser för allmänheten. Kommunen kan påverka var mobila livsmedelsverksamheter parkeras inom kommunen och bör därmed kunna styra att dessa ställs upp på lämpliga platser där insamlingssystem finns tillgängliga. Andra mobila livsmedelsverksamheter behöver tillfälliga livsmedelstillstånd eller registreringar av mobila anläggningar. Det är därför inte nödvändigt att införa särskilda skyldigheter med avseende på denna avfallshantering. Miljöförvaltningarna har möjlighet att bedriva tillsyn gentemot dessa verksamheter utifrån miljöbalkens allmänna hänsynsregler och har då möjlighet att utifrån 2 kap. miljöbalken ställa krav på avfallshanteringen om det bedöms som nödvändigt utifrån servering av antalet portioner och eventuell nedskräpningsproblematik.

9.3.2 Undantag från kraven

Förslag: Naturvårdsverket ska få besluta om dispens från kravet på utsortering och separat insamling och därmed medge att de olika material som förpackningsavfallet består av blandas. Dispens ska kunna ges utifrån en bedömning av om separat insamling inte är genomförbar eller inte ger fördelar som överväger nackdelarna.

Tillsynsmyndigheten ska i det enskilda fallet kunna ge den som producerar avfall i en yrkesmässig verksamhet dispens från kravet på att skilja förpackningen från dess innehåll.

Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter om undantag från kravet på att skilja en förpackning som innehåller avfall från innehållet.

Skälen för förslaget

Dispens från kravet på utsortering och separat insamling

Det har under framtagandet av förslagen i denna promemoria inte kommit fram några skäl som ger anledning att frångå utgångspunkten att utsortering och separat insamling ska ske och att blandningar av materialen inte får ske.

Utsorteringen fyller dock inte något självändamål utan syftar till att underlätta insamling och materialåtervinning. Olika länder har olika utsorteringskrav. I Danmark är det t.ex. obligatoriskt att sortera ut kartong för mat och dryck från övriga förpackningar av kartong. I Tyskland och Finland samordnas förpackningsinsamlingen med insamling av annat avfall av samma material. I beaktande av dessa variationer och att avfallsströmmar kan förändras över tiden, är det lämpligt att skapa en viss flexibilitet för effektivare utsorterings- och insamlingslösningar än de gängse.

I avfallsförordningen finns bestämmelser om undantag från kraven på separat insamling där separat insamling inte är genomförbar eller inte ger fördelar som överväger nackdelarna (3 kap. 13–17 §§). Undantag kan göras genom generella föreskrifter eller dispens i det enskilda fallet. För förpackningsavfallet bör Naturvårdsverket kunna meddela dispens på ansökan av en kommun i fråga om det avfall som samlas in av kommunen och på ansökan av den ansvariga producentansvarsorganisationen i fråga om vissa verksamheters avfall.

Dispenser från kraven på att skilja förpackningen från sitt innehåll, utsortering och separat insamling

Det bör också införas en möjlighet att i det enskilda fallet ge dispens från kravet på att skilja en förpackning som innehåller avfallet från dess innehåll. Denna möjlighet kan vara särskilt viktig i områden där det för närvarande finns brist på anläggningar för sådan hantering. Eftersom det är fråga om lokala förutsättningar bör ansökan om sådan dispens prövas av tillsynsmyndigheten. Möjligheten att ansöka om dispens bör begränsas till den som producerar avfall i en yrkesmässig verksamhet. De som producerar avfall i en verksamhet som inte är yrkesmässig bedöms inte ha samma behov av undantag i det enskilda fallet. Även vid prövning av sådan ansökan om dispens bör hänsyn tas till om det är genomförbart att skilja förpackningen från sitt innehåll eller om det inte ger fördelar som överväger nackdelarna.

Föreskrifter om undantag från krav på att skilja förpackningar från sitt innehåll

Naturvårdsverket bör få möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll.

Naturvårdsverket har ett bemyndigande att meddela föreskrifter om att tillsynsmyndigheten är skyldig att lämna uppgifter om beslut om dispens. Detta bemyndigande bör utökas till att även omfatta dispenser från kravet på att skilja förpackningar från sitt innehåll som tillsynsmyndigheten lämnar. Genom information om sådana dispenser kan Naturvårdsverket få ett underlag för att bedöma ett eventuellt behov av undantag genom generella föreskrifter.

9.4 Krav på utsortering och separat hantering av farligt avfall

Förslag: Det ska införas en bestämmelse som innebär att farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall.

Skälen för förslaget: Av avfallsdirektivet framgår att medlemsstaterna senast den 1 januari 2025 ska införa separat insamling av farliga avfallsfraktioner som produceras av hushåll för att säkerställa att de behandlas i enlighet med artiklarna 4 och 13 och inte förorenar andra kommunala avfallsflöden (artikel 20.1).

Merparten av de kommunala renhållningsordningarna innehåller bestämmelser om att farligt avfall ska sorteras ut, hållas skilt från annat avfall

och lämnas i kommunens insamlingssystem för farligt avfall. För att genomföra direktivet bör det införas ett krav i avfallsförordningen på att farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall.

Förekomsten av farliga ämnen riskerar att göra avfall olämpligt för materialåtervinning. För att främja utveckling av giftfria materialkretslopp är det viktigt att hantera avfall med farliga ämnen skilt från annat avfall. Detta gäller både avfall som produceras av hushåll och avfall som produceras av verksamheter. Det bör därför införas en bestämmelse i avfallsförordningen som innebär att farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall.

Det finns även andra krav på hantering av farligt avfall. I 4 kap. avfallsförordningen finns bestämmelser om att farligt avfall inte får blandas eller spädas ut.

9.5 Ett kommunalt insamlingsansvar

9.5.1 Kommunal insamling av förpackningsavfall från hushåll och vissa verksamheter

Förslag: Kommunerna ska ta över ansvaret för insamling av förpackningsavfall från hushåll, inklusive avfall som uppstår på allmän plats och insamling från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus.

Det ska införas en bestämmelse som upplyser om att förordningen innehåller föreskrifter som

- preciserar kommunens ansvar enligt miljöbalken när det gäller kommunalt avfall som består av förpackningar från hushåll, från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens förpackningsavfall och förpackningsavfall som produceras på allmän plats,
- utvidgar kommunens ansvar när det gäller sådant förpackningsavfall från verksamheter som inte är kommunalt avfall, och
- begränsar kommunens ansvar genom det producentansvar som föreskrivs i förordningen.

Möjligheten enligt miljöbalken för regeringen att föreskriva om att kommunen ska ansvara för annat avfall än sådant som kommunen redan ansvarar för ska utvidgas till att avse avfall som omfattas av producentansvar, om det finns samordningsfördelar med att kommunen hanterar sådant avfall tillsammans med avfall som kommunen ansvarar för.

Kommunen ska också informera avfallsinnehavarna om utsorteringskraven och vald insamlingslösning.

Skälen för förslaget

Det finns flera fördelar med kommunal insamling från hushållen

I vägvalet när det gäller hur insamlingen av förpackningsavfall från hushållen ska styras står det mellan att antingen försöka utveckla ett nytt operationellt producentansvar, där ansvaret kan fördelas i tid och rum av staten (se vidare avsnitt 10) eller att låta kommunerna ansvara för insam-

lingen. Med beaktande av för- och nackdelar med de två valmöjligheterna, framstår ett kommunalt ansvar som lämpligast.

Kommunerna har för det första starka ekonomiska incitament att utveckla bostadsnära insamling. De betalar skatt för förbränning av restavfall, vilket betyder att kommuninvånarna får betala extra för de förpackningar som inte har sorterats ut. Hämtning och transport av restavfall kan också bli dyr på grund av onödigt stora volymer. Vidare får kommunerna i praktiken ofta stå för kostnaden för renhållning runt nedskräpade återvinningsstationer, liksom på offentliga platser där producenterna inte erbjuder någon utsorteringsmöjlighet.

Kommunerna har för det andra möjligheter att samordna insamlingen av förpackningsavfall med insamling av annat avfall som kommunen ansvarar för, vilket bör ge ett effektivare transportarbete.

För det tredje är det för staten administrativt enklare att styra kommunerna. De har ett grundläggande ansvar för insamling av vissa avfallsslag som de finansierar via avfallstaxan. De kan samarbeta med varandra i kommunalförbund och är sällan eller aldrig varandras konkurrenter. Regelverket kan hållas betydligt enklare eftersom det t.ex. inte behövs någon prövning av lämplighet eller några krav på säkerheter. Kommunerna besitter vidare stor lokalkännedom och det finns redan kommunala föreskrifter som styr hämtningen av restavfall som tar hänsyn till bl.a. fastigheternas utseende och vägarnas skick i olika kommuner, vilket innebär att kommunerna har bättre möjlighet att praktiskt utföra en hämtning av avfallet i olika delar av kommunen.

En ytterligare fördel med en kommunal insamling är att risken för att avfallet inte hämtas elimineras. Om producenterna ansvarar finns en viss risk för att någon aktör kan hamna på obestånd och att insamlingen plötsligt upphör. Trots sanktionsmöjligheter finns inte någon möjlighet att tvinga ett privat bolag att de facto hämta avfallet.

Det bör samtidigt understrykas att riskerna att kommunerna inte löpande får ut ersättning för sitt insamlingsarbete är små. Förslaget till modell för ersättning och transferering innebär att den säkerhet en producentansvarsorganisation är skyldig att ställa kommer att aktualiseras på kort varsel om organisationen av någon anledning skulle dröja med att betala sin avgift (se avsnitt 9.9.5). Om det av någon anledning inte finns någon producentansvarsorganisation ska Naturvårdsverket fakturera producenterna direkt för kostnaderna.

Även information till och kommunikation med avfallsinnehavarna gynnas av ett kommunalt ansvar för förpackningsinsamlingen. Ett kommunalt ansvar för insamlingen möjliggör en mer samlad information om hur avfallet ska sorteras ut. Det skapar också möjlighet till lokal rådgivning och problemhantering, i kontrast till producentansvarsorganisationernas nationellt centraliserade organisation. I en konfliktsituation kan kommunen utöva myndighet gentemot sina medborgare som leder till ett överklagbart beslut som sedan kan domstolsprövas.

Avfall Sverige och FTI har, parallellt med den aktörsdialog som förts för framtagandet av förslagen i denna promemoria, fört egna diskussioner med utgångspunkten att om kommunerna och majoriteten av producenterna kan komma överens om en gemensam inriktning så skulle den kunna utgöra en grund för Miljödepartementet att ta fram ett förslag som har bästa möjliga förutsättningar för en effektiv och lyckad implemen-

tering. Diskussionerna utmynnade i att det enligt nämnda aktörer finns förutsättningar för att införa ett kommunalt ansvar. Den fortsatta dialogen utmynnade i att det fanns olika uppfattningar i enskilda frågor och detaljer.

Ett kommunalt insamlingsansvar kan sammantaget ge förbättrad kapacitet, säkerhet och lokal förankring, samtidigt som det möter acceptans hos de mest centrala aktörerna. I den dialog som föregått framtagandet av förslagen i denna promemoria har flera alternativa lösningar diskuterats, inte minst alternativet att producenterna ansvarar för insamlingen. Alternativen beskrivs särskilt i avsnitt 10. De alternativ som avhandlas är i tur och ordning:

- en fortsatt utveckling av 2018 års tillståndssystem
- tilldelning av monopol, och
- ett statligt upphandlingssystem

Kommunal insamling av förpackningsavfall från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus

I avsnitt 9.7.1 föreslås att ansvaret för insamlingen av förpackningsavfall från verksamheter även i fortsättningen ska ligga på producenterna. I den dialog som genomförts i samband med framtagandet av förslagen i denna promemoria har både Avfall Sverige och producenterna samtidigt förspåkat att kommunerna bör ansvara för hämtning vid mindre verksamheter. Olika gränsdragningar för det kommunala insamlingsansvaret för hämtning från verksamheter har diskuterats utifrån var samordningsvinster med hämtning från hushållen kan uppkomma.

I den tyska lagstiftningen omfattas vissa verksamheter av samma hämtning som hushållen. En avgränsning görs dels genom en uppräkningslista av specifika verksamheter, dels utifrån mängd avfall och att tömningsfrekvensen ska vara densamma som för hushållen (jfr 3 § Verpackungsgesetz, utfärdad den 5 juli 2017). Aktörerna anser samstämmigt att det kommunala insamlingsansvaret bör avgränsas på ett annat sätt än i Tyskland, nämligen till verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i ett flerbostadshus. Den avgränsningen är tillräckligt tydlig och kommer samtidigt att fånga ett stort antal små företag som bedriver verksamheter i nära anslutning till hushållen i flerbostadshus. Det kan t.ex. handla om restauranger eller frisörsalonger som hyr lokaler på bottenvåningen och utnyttjar hushållens behållare eller har identiska behållare uppställda i samma utrymme som hushållen. De skäl som aktörerna för fram är att andra lösningar skulle vara kostsamma och opraktiska, samtidigt som kommunerna redan i många fall står för insamlingen från sådana verksamheter. Verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus bör därför ingå i det kommunala insamlingsansvaret.

I betänkandet Att äga avfall (SOU 2021:24) föreslås att det ska införas ett s.k. frival som innebär att verksamheter kan välja om de vill hantera kommunalt avfall på annat sätt än genom att lämna detta till kommunen. Avfall som omfattas av producentansvar omfattas dock inte av förslaget, varför ett eventuellt genomförande av frivalet inte påverkar förslagen i denna promemoria (SOU 2021:24 s. 128).

Kommunen bör samla in förpackningar som inte är kommunalt avfall

En verksamhet kan producera förpackningsavfall som är kommunalt avfall men också avfall som inte är kommunalt avfall, dvs. avfall som till sin art och sammansättning inte liknar kommunalt avfall (jfr 15 kap. 3 § miljöbalken). Av Naturvårdsverkets vägledning till definitionen av kommunalt avfall framgår att bedömningen vid gränsdragningssvårigheter behöver utgå från information om avfallet ursprung och natur. Det anges att förpackningsavfall från industrin eller grossistverksamhet sannolikt inte är av samma art och sammansättning som avfall från hushåll.

Ett utvidgat bemyndigande i miljöbalken

För att regeringen ska kunna föreskriva om skyldighet för kommunen att samla in förpackningsavfall som inte är kommunalt avfall bör det införas ett utvidgat bemyndigande i miljöbalken. Regeringen får enligt miljöbalken meddela föreskrifter om att kommunen ska ansvara för att annat avfall än sådant som kommunen redan ansvarar för (15 kap. 22 § miljöbalken). Föreskrifterna får dock endast avse avfall som av hälso- eller miljöskäl behöver hanteras av kommunen. Det kan visserligen hävdas att en kommunal insamling av förpackningsavfall som inte är kommunalt avfall från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushåll är motiverad av miljöskäl på grund av samordningsfördelar. För att tydliggöra detta är det dock lämpligt att uttryckligen ange samordningsfördelar i bemyndigandet.

Det finns andra områden där det är eller kan vara aktuellt att låta kommunen ansvara för insamling av annat avfall än sådant som kommunen redan ansvarar för på grund av samordningsfördelar. Kommunerna har i dag ansvar för att transportera bort avfall från sådana mottagningsanordningar för avfall från fartyg som avses i förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg (4 kap. 8 § avfallsförordningen). Mottagningsanordningarna i hamnar och kommunens borttransport motiveras av att det är viktigt att se till att avfallet inte hamnar i havet. Europaparlamentets och rådet direktiv (EU) 2019/904 av den 5 juni 2019 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön (engångsplastdirektivet) innebär att avfall som utgörs av fiskeredskap ska sorteras ut och samlas in separat, och att det ska införas ett producentansvar för fiskeredskap (artikel 8.6 och 8.7). I promemorian Producentansvar för fiskeredskap – kompletteringar till Havs- och vattenmyndighetens rapport (M2021/01749) föreslås att kommunerna allttjämt ska transportera bort avfall som utgörs av fiskeredskap från mottagningsanordningar men få ersättning för detta från producenterna. Avfall som utgörs av fiskeredskap som varit avsedda att användas i yrkesmässig verksamhet är inte kommunalt avfall. Ett alternativ hade varit att låta producenterna ansvara för insamling av de utsorterade fiskeredskapen. Eftersom kommunen redan har ansvar för borttransport av avfall från mottagningsanordningar finns det dock tydliga samordningsfördelar med att kommunen ska samla in avfallet. Det är lämpligt att bemyndigandet i miljöbalken uttryckligen omfattar även denna situation.

Bemyndigandet bör därför utvidgas till att avse föreskrifter om att kommunen ska ansvara för annat avfall än sådant avfall som avses i 15 kap. 20 §, om det rör sig om avfall som omfattas av producentansvar

och det finns samordningsfördelar med att kommunen hanterar sådant avfall tillsammans med avfall som omfattas av kommunens ansvar.

Kommunal insamling av förpackningsavfall från allmän plats

I aktörsdialogerna har producenterna varit emot att producenterna skulle ha ett ansvar för insamling i utemiljöer, vare sig ett organisatoriskt eller finansiellt ansvar. De har fört fram att det är en mycket liten del av förpackningarna som produceras i utemiljöer och att det avfall som hamnat i de olika behållarna närmast varit osorterat och således av en så låg kvalitet att materialåtervinning av materialen inte varit möjlig. Som motargument har förts fram att det bör gå att erhålla bättre resultat om insamlingen görs över hela Sverige och i större skala samt om det samtidigt införs fastighetsnära insamling vid hushållen och separat insamling på serveringsställen.

Enligt engångsplastdirektivet ska det införas system för utökat producentansvar för alla plastprodukter för engångsbruk som listas i direktivets bilaga del E (artikel 8.1). För flera av de produkter som omfattas av direktivet (livsmedelsbehållare, dryckesbehållare, plastbärkassar m.m.) ska producenterna dels täcka kostnaderna för att städa upp avfallet från dessa produkter (artikel 8.2 första stycket b), dels kostnaderna för insamlingen av avfall från dessa produkter som slängs i offentliga system (artikel 8.2 första stycket b). För i vart fall dessa kostnader krävs det således enligt EU-rätten att producenterna bekostar insamling, påföljande transport och behandling av avfallet. Det kan ske antingen genom separat insamling, eller genom att de står för sin andel av kostnaderna för hanteringen av avfall i offentliga system.

I nuvarande reglering framgår att producenterna ska ha ett lämpligt insamlingssystem som underlättar för den som innehar förpackningsavfall att lämna ifrån sig detta (övergångsbestämmelserna till 2018 års förordning och 25 § 2006 års förordning). Det finns inga undantag för vilket förpackningsavfall som ska tas om hand. Producenternas skyldighet att tillhandahålla ett insamlingssystem gäller således allt förpackningsavfall oavsett om det uppstår i ett hushåll, på allmän plats eller i en verksamhet. Detta fungerar dock inte i praktiken. I engångsplastpromemorian konstateras att frågan om förtydligande av krav på insamling av dessa engångsplastprodukter i utemiljöer bör övervägas i samband med en översyn av insamlingssystemet för alla förpackningar (s. 128–131).

Förpackningsdirektivet omfattar alla förpackningar och allt förpackningsavfall oavsett var förpackningsavfallet härrör från (artikel 2). Kravet på separat insamling enligt avfallsdirektivet (artikel 11.1) gör heller ingen åtskillnad på platsen där avfallet uppkommer. Det måste också anses mest förenligt med direktivets syfte att det ges möjlighet till utsortering av alla förpackningsmaterial även i utemiljöer, och då är det producenterna som ska bekosta den (artikel 8a.4 a avfallsdirektivet).

Det är också pedagogiskt att ha samma utsorteringskrav överallt. Det bör finnas goda chanser att kvaliteten på insamlingen på allmän plats blir fullt acceptabel över tid när det ges möjlighet till utsortering. Insamlingen kommer då också att bli kostnadseffektiv.

När det så gäller vem som bör ansvara för insamlingen görs följande överväganden. Av lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om

gaturenhållning och skyltning (renhållningslagen) framgår att kommunen har renhållningsansvar för allmänna platser för vilka kommunen är huvudman (2 och 4 §§). Kommunerna har också ansvar för att kommunalt avfall inom kommunen behandlas (15 kap. 20 § miljöbalken). Kommunerna städar därför inte enbart upp det avfall som skräpats ned utan tillhandahåller även insamlingskärl på platser utomhus. Insamlingen av avfallet som slängs i dessa kärl finansieras av skatteintäkter eller via avfallstaxan som betalas av kommunens invånare. Förpackningsavfall som produceras i utemiljöer samlas vanligen inte in skilt från annat avfall av en kommun.

Kommunerna har i dag ett renhållningsansvar i utemiljöer och har på grund av detta redan ett antal sopkärl för blandat avfall uppsatta inom sina områden. En separat insamling av förpackningsavfall bör gå att samordna med de befintliga kärlen. Kommunerna har även bättre översikt över var avfall produceras och vilka platser som lämpar sig för att ställa upp insamlingskärl än vad producenterna har. Det är vidare enklare för en kommun, som ändå är huvudman för allmänna platser, att bestämma var och hur insamlingsplatserna för förpackningsavfallet ska utformas. Avfall Sverige har varit positivt till att kommunerna ges detta ansvar men önskat att ansvaret preciseras för att inte bli för vidsträckt (Avfall Sveriges Kommentarer till bestämmelser om förpackningsavfall presenterade vid möte den 21 maj 2021). Det bör således vara kommunerna som ansvarar för den separata insamlingen av förpackningsavfall i utemiljöer. I avsnitt 9.6.5 behandlas frågan om omfattningen på insamlingen.

Kommunen bör ansvara för information till avfallsinnehavarna

När kommunen tar över ansvaret för insamling av förpackningsavfall vid hushåll och samlokaliserade verksamheter samt på allmän plats, är det lämpligt att kommunerna även tar ansvar för information till berörda innehavare av avfall om var och hur de ska sortera ut sitt avfall. Ett kommunalt ansvar för detta förbättrar också möjligheterna att, efter behov, ge en mer samlad information om sortering av samtliga avfallsfraktioner som kan vara aktuella hos hushållen och vissa av verksamheterna. Att informationen kommer från respektive kommun och inte en central producentansvarsorganisation innebär att informationen till hushållen och de samlokaliserade verksamheterna blir mer anpassad till lokala förhållanden.

9.5.2 Kommunens ansvar ska upphöra när förpackningsavfallet överlämnats till en godkänd producentansvarsorganisation

Förslag: Kommunens ansvar ska upphöra när avfallet har överlämnats till en producentansvarsorganisation. Överlämnandet ska ske på omlastningsstationer som kommunen tillhandahåller. Kommunerna ska, så långt som möjligt, till respektive producentansvarsorganisation överlämna den mängd förpackningsavfall som motsvarar organisationens marknadsandel utifrån Naturvårdsverkets beslut. Kommunerna ska ha rutiner för att på ett skäligt sätt beräkna och kontrollera att rätt avfallsmängd överlämnas till respektive producentansvarsorganisation.

Kommunerna ska också till Naturvårdsverket varje kvartal lämna uppgifter om insamlade mängder förpackningsavfall. Producentansvarsorganisationerna ska lämna uppgifter om mottagna mängder förpackningsavfall. Om en producentansvarsorganisation har tagit emot för mycket eller för lite förpackningsavfall ska Naturvårdsverket besluta om korrigering mängder förpackningsavfall för nästkommande år.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldigheter för kommuner att vidta nödvändiga åtgärder för att ansvarsfördelningen mellan kommuner och producenter eller producentansvarsorganisationer ska fungera.

Skälen för förslaget: Kommunerna bör överlämna det insamlade förpackningsavfallet till producentansvarsorganisationerna. För detta ändamål bör kommunerna tillhandahålla omlastningsstationer. Precis som för insamlingen finns inga hinder för att kommunerna samarbetar kring omlastningsstationerna i ett kommunalförbund.

Producentansvarsorganisationerna kommer att ha olika marknadsandelar och kommer att ansvara för sin andel av det totala avfallsflödet för respektive material som förpackningsavfallet består av (se vidare om beräkning av marknadsandelar i avsnitt 9.10). Kommunen bör, så långt det är möjligt, överlämna förpackningsavfallet till producentansvarsorganisationerna i en omfattning som motsvarar den producentansvarsorganisationens marknadsandel för respektive material. För att överlämningen av avfallet ska fungera så bra som möjligt bör kommunen upprätta rutiner för att på ett skäligt sätt beräkna och kontrollera att rätt avfallsmängd överlämnas till respektive producentansvarsorganisation. Efter överlämning och invägning bör kommunens ansvar ta slut och producentansvarsorganisationens ansvar ta vid.

För att säkerställa att producentansvarsorganisationerna över tid inte får för mycket eller för lite förpackningsavfall bör kommunen också vara skyldig att varje kvartal lämna uppgifter till Naturvårdsverket om överlämnade mängder. Producentansvarsorganisationerna bör på motsvarande sätt vara skyldiga att lämna uppgifter om mottagna mängder. Om det visar sig att en producentansvarsorganisation mottagit för mycket eller för lite mängder förpackningsavfall i förhållande till sin marknadsandel bör Naturvårdsverket i slutet av året fatta beslut om korrigering mängder för nästkommande år.

Enligt miljöbalken får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från kommunens ansvar för kommunalt avfall fråga om avfall som omfattas av producentansvar (15 kap. 21 §). De skyldigheter för kommunerna som beskrivs ovan är en konsekvens av att producentansvaret när det gäller avfall från hushåll och samlokaliserade verksamheter begränsas till behandling av avfallet, dvs. insamlingsansvaret ligger kvar på kommunerna. Det nämnda bemyndigandet kan dock inte anses omfatta föreskrifter om skyldighet för kommunerna att tillhandahålla omlastningsstationer och införa rutiner för att rätt mängd avfall ska överlämnas till producentansvarsorganisationerna. Det bör därför införas ett bemyndigande i miljöbalken för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldigheter för kommuner att vidta nödvändiga åtgärder för att ansvars-

fördelningen mellan kommuner och producenter eller producentansvarsorganisationer ska fungera.

9.6 Utformningen av den kommunala insamlingen

9.6.1 Fastighetsnära insamling

Förslag: Kommunerna ska samla in hushållens förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen: papper och kartong (pappersförpackningar), plastförpackningar, ofärgade och färgade glasförpackningar och metallförpackningar. Förpackningsavfall av nämnda material ska samlas in från den fastighet där avfallet produceras (fastighetsnära insamling). Kommunen ska också ansvara för insamling av förpackningsavfall från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus.

Skälen för förslaget

Den fastighetsnära insamlingens positiva effekter består inte enbart i att hushållen har nära till insamlingen utan också i att den är sammanhållen. Förpackningsavfall uppstår dagligen i ett hushåll, kopplat till exempelvis matlagning, rengöring och kroppsvård. Det sparar tid och kraft för hushållen om de kan ta samtliga vanligt förekommande förpackningsavfall till ett och samma utsorteringsställe. I en sammanhållen insamling ligger också att möjligheten till en enkel utsortering i princip ska vara oberoende av var i landet man bor eller vilken boendeform man har valt.

Att en sammanhållen insamling av förpackningsavfall är miljömässigt optimal styrks också av referensdokumentet till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1221/2009 av den 25 november 2009 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (Emas) och om upphävande av förordning (EG) nr 761/2001 och kommissionens beslut 2001/681/EG och 2006/193/EG. Enligt referensdokumentets kriterier för bästa miljöledningspraxis för avfallsinsamling, är det främsta målet med en avfallsinsamlingsstrategi att i rätt tid och på ett ekonomiskt sätt samla in så mycket rätt källsorterat avfall som möjligt, i syfte att underlätta den efterföljande sorteringen och behandlingen och maximera materialåtervinningen. Dessa syften kan enligt kriterierna många gånger uppnås genom att ”införa insamling av återvinningsbara material från dörr till dörr (t.ex. papper, kartong, burkar, plast och glas), individuellt källsorterat där detta accepteras av allmänheten, i annat fall blandat och sorterat vid en materialåtervinningsanläggning; glas, följt av papper och kartong, samlas oftare in mer effektivt separat” (kommissionens beslut (EU) 2020/519 av den 3 april 2020 om referensdokument för bästa miljöledningspraxis (EMAS)).

Av avfallsdirektivet följer att tillgången till insamlingssystemen ska finnas i lämplig omfattning inom de geografiska områden som medlemsstaterna bestämmer (artikel 8a.3 b). En fastighetsnära insamling av de vanligt förekommande förpackningsmaterialen från hushållen innebär en lämplig tillgång i hela Sverige.

Utmaningar i fastighetsnära insamling av glasförpackningar

Erfarenheter från den fastighetsnära insamlingen visar att utsorteringen ökar och att kvaliteten på det utsorterade materialet blir bättre än om insamlingen sker längre från fastigheterna. Även utsorteringen av glas ökar, om än i mindre utsträckning än för de andra materialen.

Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) anser att hämtningen av glas inte bör ske fastighetsnära vid småhus. Den delen av insamlingen skulle i stället ske via glasigloos, på liknande sätt som i dagens system med återvinningsstationer. FTI anför en rad argument för sin ståndpunkt, se avsnitt 7.13. Det finns därför anledning att först redovisa argumenten och därefter bedöma dem.

Enligt studier som Svensk Glasåtervinning låtit utföra har det glasavfall som samlas in genom fastighetsnära insamling inneburit en ökad mängd finkrossat glas, vilket försämrar möjligheten att använda avfallet till nya glasförpackningar. Studierna visar också att mängden föroreningar av keramik, sten och porslin blir större vid fastighetsnära insamling. Dessa negativa resultat gäller i högre utsträckning vid insamling i flerfamiljshus. Enligt FTI riskerar därför en fortsatt utbyggd fastighetsnära insamling att väsentligt sänka kvaliteten på det insamlade glaset.

FTI bedömer också att de merkostnader som den fastighetsnära insamlingen vid småhus medför för avfall som består av glasförpackningar inte står i proportion till den ökade mängden glas. Enligt beräkningar av FTI 2019 skulle insamlade volymer endast öka med 3 procent vid borttransport från fastighetsgränsen. I sammanhanget pekar FTI på att de tekniska lösningar som finns för fastighetsnära insamling är starkt begränsade. Det riskerar därför enligt bolaget att uppstå en situation där en teknisk lösning som i dag omfattas av ett patent är den enda praktiskt genomförbara.

Ytterligare ett argument för att glasförpackningar inte behöver samlas in vid småhus är enligt FTI att det saknas skäl ur hälso- och miljösynpunkt eftersom materialåtervinningsmålet för glas, både utifrån EU:s och svenska bestämmelser, redan uppnås. Därmed finns det enligt FTI objektiva skäl för olika behandling av småhus och flerbostadshus. FTI ser också en risk för snedvridning av konkurrens om materialslag som uppnår sina mål avkrävs ökad servicegrad för att andra material inte når sina mål.

Argument för fastighetsnära insamling av glasförpackningar

Den första frågan som bör besvaras är om det är tillräckligt utifrån EU-lagstiftningen att uppfylla materialåtervinningsmålen och att inga ytterligare krav bör ställas på sådana material som når sina mål. En sådan tolkning saknar helt stöd i avfallsdirektivets och förpackningsdirektivets bestämmelser. Kraven på att varje medlemsstat ska nå viss grad av materialåtervinning till givna datum utgör en bland flera bestämmelser för att uppnå förpackningsdirektivets övergripande mål (artikel 1). Därutöver finns numera minimikrav på producentansvar i avfallsdirektivet. Att glasförpackningarna för närvarande uppnår sina materialåtervinningsmål utgör ensamt därför inget skäl till att inte låta avfall som består av glasförpackningar omfattas av fastighetsnära insamling vid småhus. Avfallsdirektivet kräver en lämplig tillgång till insamlingsssystemet inom det geografiska område som medlemsstaten anger (art. 8a.3 b).

Det är i sammanhanget viktigt att väga in att förslagen i denna promemoria syftar till att bygga upp ett nytt insamlingsystem och bör ses i ett perspektiv av 10–15 år. Därför bör mer långsiktiga effekter beaktas minst lika mycket som kortsiktiga. Frågan som också bör ställas är således hur utfallet långsiktigt skulle bli vid frånvaro av fastighetsnära insamling av glasavfallet. Separat insamling av glasförpackningar har existerat i Sverige långt innan producentansvaret kom till, så på kortare sikt skulle hushållen antagligen acceptera att ta avfall som består av glasförpackningar till ett separat insamlingsställe. På längre sikt finns dock anledning att tro att viljan till utsortering skulle minska och att fler glasförpackningar skulle hamna i restavfallet, om inte även sådant avfall ingår i den fastighetsnära insamlingen.

Fråga nummer två är om olika hämtning mellan småhus och flerbostadshus skulle ha stöd i EU:s lagstiftning. Det kan konstateras att avfallsdirektivets allmänna minimikrav för system för utökad producentansvar bl.a. innebär att medlemsstaterna inte får begränsa de täckningsområden som producenterna ansvarar för ”till de [områden] där avfallsinsamling och avfallshantering är mest lönsamt” (artikel 8a.3 a). Eftersom en utebliven fastighetsnära insamling skulle syfta just till att begränsa insamlingen till ett mindre lönsamt område – småhus – är det tveksamt om en sådan uppdelning skulle accepteras av kommissionen. Avgränsningarna bör bygga på objektiva kriterier och snarare utgå ifrån att det i vissa fall är svårt att nå en viss fastighet eller en grupp av fastigheter på grund av exempelvis fastighetens utseende. Den typen av avgränsningar gör kommunerna redan i dag med stöd av sin föreskriftsrätt ifråga om hämtningen av restavfallet. Avgränsningar bör således inte utgå från boendeform.

Vad som också bör noteras i sammanhanget är de faktiska konsekvenserna av FTI:s förslag för de 15 procent av småhusen, motsvarande runt 300 000 hushåll, som i dag har fastighetsnära insamling som inkluderar glasförpackningar. FTI:s förslag innebär således att den fastighetsnära insamlingen av glas skulle dras tillbaka för nämnda hushåll. Eftersom fastighetsnära insamling generellt har välkomnats i de småhusområden i vilka sådan har erbjudits, kan det förväntas att de flesta hushåll inte skulle se positivt på en försämrad hämtningsservice. Det är troligt att det skulle uppstå ett tryck på berörda kommuner att ordna fortsatt fastighetsnära insamling av glas mot en ersättning via avfallstaxan. Om de 70-talet kommuner där detta är aktuellt skulle gå önskemålen till mötes, skulle en betydande del av den svenska förpackningsinsamlingen återigen lida av varierande service över landet, sned kostnadsfördelning beroende på boendeform och sned kostnadsfördelning mellan vissa hushåll och producenterna. En sådan utveckling skulle inte vara förenlig med inriktningen på förslagen i denna promemoria och heller inte med säkerhet vara förenlig med EU:s krav på att producenterna ska bära de fulla kostnaderna för en lämplig insamling.

En tredje fråga är vilken vikt som bör fästas vid de merkostnader som fastighetsnära insamling medför för glasförpackningar, särskilt vid insamling vid småhus, i förhållande till ökad mängd utsorterad fraktion och minskad andel felsorterat i restavfallet. En relaterad fråga är risken för snedvriden konkurrens gentemot andra materialslag. Den positiva effekten av fastighetsnära insamling på utsortering är betydligt mindre för glas än

för andra material. En trolig förklaring är, som nämnts, att hushållen sedan länge är vana vid att glas ska sorteras separat. Samtidigt har en sammanhållen insamling av förpackningsavfall stora fördelar för insamlingen som helhet och därmed också för de enskilda materialen. Det ligger i systemets natur att det är svårt att dra skarpa gränser för när vissa kostnader, eller skillnader i kostnader, inte längre skulle vara rimliga. Någon absolut rättvisa mellan olika materialslag är inte möjlig att åstadkomma. De aktuella kostnaderna för den fastighetsnära insamlingen framstår som rimliga och bör kunna bäras av glasförpackningsproducenterna.

Det bör i sammanhanget noteras att kostnadsbilden för olika materialslag från och med 2023 även kommer att påverkas av de differentierade förpackningsavgifter som producentansvarsorganisationerna, enligt minimikraven för producentansvar, kommer att behöva ta ut av producenterna där så är möjligt. Differentieringen ska göras med avseende på återanvändbarhet, återvinningsbarhet och andel återvunnet material. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram kriterier för hur avgifterna ska utformas (se avsnitt 9.9.4).

Den fjärde och mer avgörande frågan är hur risken för sänkt kvalitet på det återvunna förpackningsglaset bör värderas. Om en fortsatt fastighetsnära insamling av glas totalt sett skulle leda till att volymerna av högkvalitativt glasavfall minskar, såsom FTI befarar, skulle det vara i konflikt med förpackningsdirektivets syfte såväl som regeringens strävan mot en mer cirkulär förpackningsekonomi.

Det bör finnas goda möjligheter att förbättra hämtningsteknik och logistik samtidigt som det finns ett gemensamt intresse hos producenter och kommuner att utveckla insamlingen så att ökade volymer kan förenas med hög kvalitet. En till synes enkel åtgärd som snabbt borde kunna ge synbart resultat vore att säkerställa att behållarna i flerbostadshus är slutna och låsta och försedda med runda inkasthåll, motsvarande som på glasigloos vid återvinningsstationer.

Det är angeläget att Naturvårdsverket noggrant följer hur glasförpackningarna sammantaget påverkas av de olika nya kraven i förhållande till respektive materialslags miljömässiga för- och nackdelar. Det forum som föreslås inrättas vid Naturvårdsverket (se avsnitt 9.13.1) bör kunna ge hög prioritet åt att främja ett utbyte av erfarenheter på området.

Sammantaget bör således en enhetlig och fastighetsnära insamling av samtliga materialslag öka utsorteringen och ge bättre kvalitet på det utsorterade materialet. Denna fastighetsnära insamling är också väsentlig för hushållens möjlighet och vilja över tid att sortera ut sitt förpackningsavfall. En enhetlig och fastighetsnära insamling är även väl i linje med EU-lagstiftningen. Det är angeläget att stödja aktörerna i deras gemensamma uppgift att förena hög kvalitet med ökad insamling. Olika behandling av småhus och flerbostadshus skulle innebära rättsliga osäkerheter och praktiska utmaningar i förhållande till den insamling som finns och har utvecklats redan i dag.

Fastighetsnära insamling av metallförpackningar

FTI och Svenska Metallkretsen har uppmärksammat Miljödepartementet på hur metallförpackningarnas förpackningsavgifter kan påverkas av en utbyggd fastighetsnära insamling i allmänhet och av insamling via

4-fackssystem vid småhus i synnerhet. De relativt små volymerna förpackningsavfall av metall i kombination med att förpackningarna i stor utsträckning används till varor med låg enhetskostnad, gör att förpackningsavgiften utgör en inte oväsentlig del av varans pris. FTI befarar att de ökande avgifterna i förlängningen skulle kunna leda till att det inte kommer att sättas några metallförpackningar alls på marknaden. I sammanhanget framhåller FTI också att både stål- och aluminiumförpackningar för 2020 preliminärt kommer att nå de nya materialåtervinningsmålen med striktare mätpunkter.

En enhetlig och fastighetsnära insamling av samtliga materialslag ökar utsorteringen och ger bättre kvalitet på det utsorterade materialet. Denna fastighetsnära insamling är också väsentlig för hushållens möjlighet och vilja över tid att sortera ut sitt förpackningsavfall. En enhetlig och fastighetsnära insamling är även väl i linje med EU-lagstiftningen. En skillnad mellan metall- och glasförpackningar är att den fastighetsnära insamlingen av metallförpackningar har en större positiv effekt på utsorteringen. Merkostnaderna för metallförpackningar får anses rimliga i förhållande till merutbytet vid insamlingen. Även för metallförpackningar kommer kostnadsbildningen från och med 2023 att påverkas av de differentierade förpackningsavgifterna. Det är angeläget att Naturvårdsverket noggrant följer hur metallförpackningar sammantaget påverkas av de olika nya kraven i förhållande till respektive materialslags miljömässiga för- och nackdelar.

Hämtplatsen för enbostadshus

I 2018 års förordning anges att borttransport från fastigheten inte gäller om en sådan borttransport är olämplig med hänsyn till fastighetens utformning eller belägenhet, trafiksäkerhet eller andra omständigheter och att avfallet i stället ska samlas in på en plats som med hänsyn till de omständigheterna ligger så nära bostadsfastigheten som möjligt (46 § 2018 års förordning). Det aktuella undantaget bör inte överföras till nuvarande förslag där den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfall i stället bör ske från en hämtplats som motsvarar den som finns för restavfall.

De regler som styr kommunens skyldighet att ta sig till fastigheter för att hämta avfall finns i 15 kap. 20 och 20 a §§ miljöbalken. Där framgår att kommunen är skyldig att transportera bort bl.a. kommunalt avfall från den fastighet där avfallet finns, om det behövs borttransport för att tillgodose skyddet för människors hälsa och miljön, eller om fastighetsinnehavaren begär detta och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna. Enligt förarbetena till bestämmelserna är kommunen inte skyldig att hämta avfall när hämtplatsen är avsidens belägen eller svår att nå (se prop. 1978/79:205, s. 27, och prop. 1997/98:45 del 2, s. 829).

Det kan uppstå konflikter mellan kommunen och fastighetsägaren i fråga om var det kommunala avfallet ska hämtas. Hämtningen ska som huvudregel ske från fastigheten men detta kräver dock i praktiken en väg som en sopbil kan komma fram till fastigheten på samt att arbetsmiljölagens regler kan följas.

Det är möjligt för kommunen och fastighetsägaren att komma överens om att avfallet hämtas på en annan plats än från fastigheten. Om det inte kan träffas någon överenskommelse och kommunen inte kan hämta

avfallet från fastigheten kan kommunen anvisa en ny hämtplats med stöd av sina avfallsföreskrifter. Det går inte att strunta i skyldigheten att hämta avfallet utan en ny hämtplats ska beslutas (jfr MÖD 2013:2). Hur långt gångavstånd som kan accepteras har prövats av mark- och miljödomstolarna och funnits bero av en sammanvägning av olika omständigheter, om det är ett fritidsboende eller ett permanentboende, om det finns arbetsmiljöproblem för personalen som hämtar avfallet och om vägen är farbar. I praxis har en hämtplats upp till 400–500 meter från fastigheten accepterats.

Eftersom det förpackningsavfall som kommunen hämtar från enbostadshuset är kommunalt avfall innebär detta att den föreskriftsrätt som gäller för kommuner i fråga om hämtplats enligt avfallsförordningen även gäller för förpackningsavfallet (9 kap. 1 §). Detsamma gäller den bestämmelse som innebär att kommunen får meddela ytterligare föreskrifter om hanteringen av det avfall som kommunen ansvarar för (9 kap. 2 § avfallsförordningen). Enligt förslaget ska den fastighetsnära insamlingen ske i enlighet med 15 kap. 20 a § miljöbalken från den fastighet där avfallet producerats, dvs. från en hämtplats som motsvarar den som gäller för restavfallet. Det bör därför inte vara möjligt att meddela föreskrifter som innebär att detta avfall ska hämtas på annan plats än den som gäller för restavfallet i kommunen. Gällande föreskrifter för restavfall samt den praxis som utvecklats avseende detta är således relevant även för förpackningsavfallet.

9.6.2 Utrymmen för avfall i flerbostadshus

Förslag: Kommunala föreskrifter ska inte få förhindra en fastighetsägare från att själv bekosta en dyrare insamlingslösning med avseende på förpackningsavfall än den som kommunen tillhandahåller. Detta ska gälla om insamlingslösningen uppfyller kraven på en fastighetsnära insamling i förordningen, leder till ett återvinningsresultat som är likvärdigt med den erbjudna lösningen och den inte försvårar kommunens separata insamling av förpackningsavfallet.

Skälen för förslaget: I avfallsförordningen finns ett krav riktat till ägaren av en bostadsfastighet att underlätta för insamlingssystemen att transportera bort förpackningsavfallet (3 kap. 4 §). Fastighetsägarens ansvar enligt denna bestämmelse innefattar att tillhandahålla plats eller utrymme på sin fastighet för att möjliggöra insamling. Bestämmelsen gäller både befintliga och nya byggnader. När ansvaret för insamlingen går över till kommunen saknas behov av en sådan bestämmelse och den bör således upphöra att gälla. Detta innebär dock inte att fastighetsägarens ansvar förändras. Inom ramen för den aktörsdialog som förts har företrädare för fastighetsägarna lyft frågan om vem som ska bekosta eventuella ombyggnationer av avfallsutrymmena inom fastigheterna. Det finns inte anledning att frångå den grundläggande principen som innebär att det är fastighetsägaren som utför och bekostar åtgärder som behövs för att insamlingen av aktuella fraktioner ska kunna ske inom fastigheten. Avfallsdirektivets minimikrav innebär att producenterna ska stå för insamlingskostnaderna vilket innefattar en s.k. insamlingsinfrastruktur

med kärl, hämtning etc. men inte invändiga ombyggnationer eller tillbyggnader.

I plan- och bygglagen (2010:900) finns bestämmelser om s.k. driftsutrymmen som ger utrymme för att ställa de krav som kommunen anser behövs för att avfallshanteringen ska fungera. I de fall en tillbyggnad behöver utföras gäller kraven i plan- och bygglagen om både bygglov och bygglovsbefriade åtgärder liksom om varsamhet i kulturmiljöer.

Eftersom större delen av det förpackningsavfall som kommunen kommer att hämta är kommunalt avfall innebär den nya regleringen att kommunen kan utnyttja sin föreskriftsrätt i fråga om hur utrymmen, behållare och andra anordningar för hantering av avfall ska vara beskaffade och skötas (9 kap. 1 § avfallsförordningen). Insamlingen av förpackningsavfallet kommer således att kunna styras av kommunala föreskrifter, precis såsom är fallet i dag för restavfallet.

Den fastighetsnära insamlingen vid flerbostadshus är redan långt utbyggd. Det har skattats att cirka 55 procent av hushållen, motsvarande cirka 1,4 miljoner hushåll, i dag har fastighetsnära insamling. Oftast samlas samtliga fraktioner in. För dessa hushåll medför kommunernas övertagande av insamlingsansvaret sannolikt ingen påverkan på utrymmena under förutsättning att den insamlingslösning som kommunen väljer fungerar i fastigheten. För de fastigheter som inte har utsortering av förpackningsavfall i dag kan konstateras att utrymmesbrist kan uppkomma i gemensamma utrymmen, på tomtmark eller i stadsmiljö där fastighetsägare vill ianspråkta mark för att ordna avfallsutrymmen. Eftersom det inte ställs några krav på hur insamlingen ska ske utan endast att den ska vara fastighetsnära finns möjligheter för kommunen och fastighetsägarna att lösa eventuella svårigheter som kan uppkomma på olika platser i en kommun. Det är möjligt att ha olika insamlingslösningar i en kommun om kostnaden är rimlig i förhållande till den ersättning som kommunen erhåller från producenterna och lösningen uppfyller kravet på en fastighetsnära insamling.

För befintliga sopsugsanläggningar förekommer olika lösningar av ägandet. Lantmäteriet kan inrätta en gemensamhetsanläggning som sedan förvaltas av flera fastigheter i en samfällighetsförening eller delägarförvaltning. I vissa kommuner har det beslutats att kommunen ska överta ägande, drift och underhåll av sopsugsanläggningarna. Drift- och underhållskostnader tas sedan ut via avfallstaxan i de områden som har ett stationärt sopsugssystem. Ett sopsugssystem, om detta inbegriper nu aktuella förpackningsmaterial (utom glas som skulle krossas i en sopsug), uppfyller kravet på att en fastighet har en fastighetsnära insamling. Denna lösning innebär dock stora investeringar och underhållskostnader och bör inte ingå i de kostnader som förpackningsproducenterna ska stå för. I kostnader för separat insamling ingår en normal insamlingsinfrastruktur. Hur denna insamlingsinfrastruktur ser ut och vad den består av bestäms av den valda insamlingslösningen men kan inte täcka dyra speciallösningar som endast inrättas för vissa fastigheter eller områden i en kommun.

Kommunens föreskrifter bör dock inte förhindra en fastighetsägare från att själv bekosta en dyrare insamlingslösning med avseende på förpackningsavfall än den som kommunen tillhandahåller om den insamlingslösningen uppfyller kraven på en fastighetsnära insamling i förordningen och leder till ett återvinningsresultat som är likvärdigt med den erbjudna

lösningen. Den valda lösningen bör inte heller försvåra kommunens separata insamling av förpackningsavfallet. I fråga om kostnader för sopsugssystem och finansiering via avfallstaxan med avseende på dessa kostnader, se avsnitt 9.11.4.

9.6.3 Lättillgängliga insamlingsplatser

Förslag: Kommunerna ska samla in skrymmande förpackningar som normalt förekommer sällan i ett hushåll (skrymmande sällanförpackningar) samt förpackningar av annat material än de vanligast förekommande materialen från lättillgängliga insamlingsplatser.

Skälen för förslaget: Kommunen bör samla in avfall som består av s.k. skrymmande sällanförpackningar via lättillgängliga insamlingsplatser. Skrymmande förpackningsavfall av papper och kartong är svåra att rymma i de behållarfack som används för fastighetsnära insamling vid småhus. De kan även ta alltför stor plats i behållare i flerbostadshus. Enligt 2018 års förordning ska ”stora förpackningar som normalt förekommer sällan i ett hushåll (skrymmande sällanförpackningar)” samlas in via lättillgängliga insamlingsplatser (46 och 47 §§). Exempel på sådana förpackningar kan vara förpackningar till möbler eller större husgeråd. Sådant förpackningsavfall samlas i dag in enligt 2006 års förordning. I praktiken innebär det att hushållen ska lämna sådana förpackningar vid en återvinningscentral. Med en växande e-handel har antalet skrymmande förpackningar ökat. De tar stor plats om de förvaras i hemmen. Av miljöskäl bör det vidare undvikas att det sker onödiga transporter till återvinningscentraler. Ett mer miljö- och kostnadseffektivt sätt att samla in detta förpackningsavfall är därför att använda lättillgängliga insamlingsplatser.

Förpackningsdirektivets krav gäller oavsett material på förpackningen. Det betyder att det även för förpackningsavfall som produceras av hushållen av mer udda material – såsom trä, textil eller keramik – finns ett krav på separat utsortering och insamling. För trä finns det dessutom särskilda materialåtervinningsmål. I dag finns inget insamlingssystem för sådana udda material. Det blir mest kostnadseffektivt för kommuner och producenter, och enkelt för hushållen, om även detta förpackningsavfall samlas in på lättillgängliga insamlingsplatser, dvs. på samma platser som avfall som består av skrymmande sällanförpackningar lämnas.

Det bör inte ställas några krav på en viss storlek på behållarna. Det bör heller inte finnas några hinder för att samla in förpackningsavfall av udda material i en gemensam behållare, så länge det inte omöjliggör materialåtervinning.

Förslaget innebär att det ska utvecklas nya insamlingssystem för nämnda förpackningsslag, vilket kan innebära flera utmaningar initialt. Det finns därför särskilt i början anledning till en mer löpande uppföljning och utvärdering av insamlingens resultat och dess kostnader och av den schablonersättning som Naturvårdsverket har att fastställa. Det forum för dialog som föreslås inrättas vid Naturvårdsverket (se avsnitt 9.13.1) bör utnyttjas i detta syfte.

Bestämmelserna kan meddelas med stöd av 15 kap. 39 § miljöbalken. Detta bemyndigande har tidigare använts för att meddela liknande föreskrifter om kommunens insamling (se 3 kap. 2 § avfallsförordningen).

9.6.4 Successiv ansvarsövergång från producentansvarsorganisationerna till kommunerna

Förslag: Den fastighetsnära insamlingen ska vara fullt utbyggd till den 1 januari 2026. Kommunerna ska kunna välja om de vill ta över ansvaret för all förpackningsinsamling i kommunen till 2024, 2025 eller 2026. Kommunerna ska anmäla sitt intresse i maj året innan övertagandet. Naturvårdsverket ska pröva om anmälningsplikten är uppfylld och fatta beslut senast den 30 september året innan insamlingsansvaret ska övergå till kommunen.

Skälen för förslaget: Förutsättningarna och intresset för ett snabbt övertagande av ansvaret skiljer sig mellan kommunerna. Särskilt den grupp av cirka 70 kommuner som redan i dag driver fastighetsnära insamling, främst vid småhus, har ett starkt intresse av att snabbt kunna ta över ansvaret för att kunna avveckla sin finansiering via renhållningsavgiften. I kommuner där erfarenheten av fastighetsnära insamling är begränsad eller saknas kan det å andra sidan finnas behov av mer tid för planering. För producentansvarsorganisationerna och producenterna är det oavsett angeläget med viss förutsägbarhet, både för beräkning av utgifter och för praktikaliteter i ansvarsövergången. Därför bör en infasning ske vid bestämda tidpunkter och föregås av en anmälan till Naturvårdsverket från kommunernas sida.

En infasningsperiod på tre år är rimlig. Den fastighetsnära insamlingen bör vara fullt utbyggd i hela landet till 1 januari 2026, dvs. tre och ett halvt år från det att regeringen beslutat om den nya förordningen. De kommuner som vill ta över ansvaret före den 1 januari 2026 bör ges en möjlighet att anmäla sitt intresse i maj 2023 för övertagande den 1 januari 2024 och i maj 2024 för övertagande den 1 januari 2025.

Övergången av ansvaret behöver ske på en och samma gång för all insamling av förpackningsavfall i kommunen. I annat fall skulle det bli närmast omöjligt att avgöra var gränsen går mellan kommunens respektive producentansvarsorganisationernas ansvar i förhållande till nya och äldre bestämmelser, vilket skulle skapa en ohållbar situation. Det bör samtidigt inte finnas några hinder för en kommun att ta över ansvaret innan den fastighetsnära insamlingen är fullt utbyggd. I praktiken betyder det att kommunen då också tar ansvar för den insamling som fortgår utifrån bestämmelserna i 25–27 §§ i den upphävda förordningen (2006:1273) om producentansvar för förpackningar. Rent praktiskt kan det ske t.ex. genom att kommunen uppdrar åt aktuella producentansvarsorganisationer att fortsätta att bedriva sin insamling och avtalar om hur ersättning ska utgå. Kommunerna bör i sin anmälan ange antalet hushåll av olika slag som för tillfället *har* fastighetsnära insamling och det totala antalet hushåll i kommunen. Kommunen bör i sin anmälan även ange antalet verksamheter som har en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens där en

fastighetsnära insamling är utbyggd och totala antalet verksamheter. Dessa uppgifter bör sedan ligga till grund för den ersättning som betalas ut kommande kalenderår (se även avsnitt 9.11 om ersättningsmodellen). Därutöver bör kommunerna också ge in en plan för utbyggnaden av den fastighetsnära insamling där det anges när den ska vara fullt utbyggd. Naturvårdsverket bör pröva om anmälningsplikten är uppfylld och fatta beslut senast den 30 september året innan insamlingsansvaret ska övergå till kommunen. Besluten bör sändas till kommunen och till godkända producentansvarsorganisationer och publiceras på Naturvårdsverkets webbplats.

Planerna ökar möjligheterna för Naturvårdsverket att bevaka utbyggnaden och för producentansvarsorganisationerna att förutse hur kostnaderna utvecklas och i vilka kommuner de kommer att ha kvar ansvaret för insamlingen till och med 2026. Planerna fyller också funktionen att informera kommunens hushåll och samlokaliserade verksamheter om när det nya systemet börjar tillämpas.

Bestämmelserna om utbyggnad bör upphöra att gälla den 1 januari 2026 då insamlingen bör vara helt utbyggd i Sverige.

9.6.5 Insamlingen på allmän plats

Förslag: Kommunerna ska samla in förpackningsavfall separat vid av kommunen särskilt iordningsställda platser för allmänheten. Sådan insamling ska ske på platser där det produceras förpackningsavfall i betydande omfattning.

Om det finns en arrangör av en offentlig tillställning på allmän plats ska arrangören ansvara för att det sker en insamling och omhändertagande av förpackningsavfallet.

Bestämmelserna ska börja tillämpas den 1 juli 2026.

Skälen för förslaget: Som framgår i avsnitt 9.5.1 har Miljödepartementet i dialogen med berörda aktörer för framtagandet av förslagen i denna promemoria fått bekräftat att producenterna ännu inte bedriver någon omfattande eller systematisk insamling på allmänna platser. Den insamling som existerar är ofta en försöksverksamhet och ett resultat av lokala initiativ. Att någon mer systematisk insamling inte utvecklats kan dels bero på att bestämmelserna uppfattas som otydliga, dels på att någon tillståndsprövning av producentansvarsorganisationer inte kommit till stånd. Det finns därför anledning att införa tydligare krav.

De hittillsvarande erfarenheterna från insamling på allmän plats är att många väljer att inte sortera. Fraktionerna blir därför ofta så kontaminerade, med fel förpackningar eller annat avfall, att de inte lämpar sig för materialåtervinning utan behöver skickas till förbränning. Varför människor som till stor är kapabla att källsortera korrekt i hushållet till synes ändrar beteende på allmän plats är inte känt.

Enligt förpackningsdirektivet ska ett utökad producentansvar införas för förpackningar senast den 31 december 2024 (artikel 7.2). Det anges också att artiklarna 8 och 8a i avfallsdirektivet ska tillämpas. Av minimikraven följer att medlemsstaterna ska inrätta ett lämpligt insamlingssystem som har en geografisk avgränsning (artikel 8a.1 a–b). Den avgränsning som bör

införas är att kommunen samlar in förpackningsavfall i de vanligast förekommande förpackningsmaterialen på särskilt iordningsställda platser för allmänheten. Det innebär att ansvaret avgränsas till exempelvis gator, torg, parker och badplatser som iordningsställts av kommunen för allmänhetens användning. Skyldigheten bör gälla på platser där det produceras förpackningsavfall i betydande omfattning. På andra platser där allmänheten vistas, t.ex. i naturen, där det inte finns möjlighet att lämna utsorterat förpackningsavfall, bör det förväntas att man tar med sig sitt förpackningsavfall och annat avfall hem och sorterar i hemmet.

Insamlingsystemet bör underlätta för människor att enkelt kunna göra sig av med allt sitt källsorterade avfall, även på allmän plats. Genom en systematisk och enhetlig utplacering av källsorteringskärl, kombinerad med riktad information, bör det vara möjligt att få till stånd en utsortering som är nästan lika bra som i hushållen. Initialt kan det alltså förväntas att insamlingen på allmän plats inte är lika kostnadseffektiv som den för hushåll eller yrkesmässiga verksamheter. Miljömässigt och samhälls-ekonomiskt kommer investeringen i insamling på allmän plats dock vara långsiktigt motiverad. I takt med att utsorteringen förbättras kommer också kostnadseffektiviteten att öka.

Skyldigheten för kommunen bör inte gälla när det arrangeras en offentlig tillställning på allmän plats. Då bör skyldigheten att samla in och omhänderta förpackningsavfallet falla på arrangören. Detta följer egentligen av att arrangören är en verksamhet, om än tillfällig. Det är dock lämpligt med förtydliganden i denna del. Med offentlig tillställning bör avses detsamma som i ordningslagen, dvs. tävlingar och uppvisningar i sport, idrott och flygning, danstillställningar, tivolinöjen, festtåg, marknader och mässor och andra tillställningar som inte är att anse som allmänna sammankomster.

En bestämmelse om att kommunen ska samla in förpackningsavfall separat vid av kommunen särskilt iordningsställda platser för allmänheten bör ge tillräckligt tydliga ramar för aktörerna att inleda sin planering. Eftersom förhållandena samtidigt kan skilja sig mycket åt mellan och inom kommuner, kan föreskrifter och vägledning behövas för att underlätta tillämpningen. I avsnitt 9.11.1 föreslås att Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter om vilka ersättningsnivåer som bör gälla.

Precis som för den ersättning som ska utgå för insamlingen vid hushåll och samlokaliserade verksamheter (se avsnitt 9.11) behöver ersättningen till kommunerna stå i proportion till insamlingskravet och baseras på schabloner, samtidigt som det kan behöva finnas utrymme för att också ta hänsyn till specifika omständigheter i enskilda kommuner. I beaktande av de knappa erfarenheterna av insamling på allmän plats, och de utmaningar som utbygganden av fastighetsnära insamling innebär för samtliga aktörer, är bedömningen att de nya kraven på en kommunal insamling på allmän plats inte bör börja tillämpas förrän den fastighetsnära insamlingen etablerats. Bestämmelserna bör därför börja tillämpas den 1 juli 2026. Det forum som föreslås inrättas vid Naturvårdsverket (se avsnitt 9.13.1) bör utnyttjas för dialog med aktörerna om framtagande av eventuell vägledning och för utveckling av ersättning.

För motsvarande insamling av plastflaskor och metallburkar som ingår i ett obligatoriskt retursystem har det nyligen införts särskilda bestäm-

melser i retursystemsförordningen (10 c §) som träder i kraft den 1 januari 2023 (se även avsnitt 9.9.9).

9.6.6 Information om utsortering och insamling

Förslag: Kommunen ska årligen ta fram lättillgänglig information till hushållen och de verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i ett flerbostadshus om skyldigheten att sortera ut förpackningsavfallet från övrigt avfall och hur hushållen och verksamheterna ska lämna sitt förpackningsavfall i kommunens insamlingssystem. Även information om de återvinningsresultat som utsorteringen bidrar till i kilogram per invånare ska tas fram.

Godkända producentansvarsorganisationer ska ges möjlighet att lämna synpunkter på den framtagna informationen innan den görs tillgänglig för hushållen och verksamheterna. Kommunerna ska ha rätt till ersättning av de godkända producentansvarsorganisationerna för kostnader för att ta fram informationen och göra den tillgänglig.

Skälen för förslaget: När kommunen tar över ansvaret för information behöver förpackningsordningen förtydligas med en bestämmelse om vilken slags information som kommunen bör ta fram och med vilka tidsintervall. Detta eftersom kommunerna ska få ersättning från producenterna för kostnaderna för informationen, vilket följer av avfallsdirektivets minimikrav (artikel 8a.4 a). Hushållen och de verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i ett flerbostadshus är betjänta av en särskild informationsinsats åtminstone en gång per år. I den informationen bör det alltid ingå att upplysa om utsorteringskraven samt att återkoppla till avfallsinnehavarna om resultatet av insamlingen under närmast föregående tidsperiod. I övrigt kan informationen exempelvis beskriva hur insamlingen planeras byggas ut inom kommunen.

Det kan vara lämpligt att denna information samordnas med motsvarande information om hur annat avfall ska sorteras ut. Den ersättning som kommunerna får från producentansvarsorganisationerna bör dock endast täcka den del av kostnaderna som förpackningsinformationen genererar.

Den ersättning som kommunerna har rätt till för informationsarbete bör integreras i den delersättning som Naturvårdsverket ska fastställa för insamling vid hushåll (se avsnitt 9.11.1).

9.7 Insamling av förpackningsavfall från verksamheter

9.7.1 Producentansvarsorganisationerna bör även i fortsättningen ha ansvaret

Bedömning: Producentansvarsorganisationerna bör även i fortsättningen ansvara för att samla in förpackningsavfall från verksamheter som inte har en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus.

Skälen för bedömningen: Jämfört med insamlingen från hushållen finns det betydligt mindre underlag till stöd för en utvärdering av insamlingen från verksamheter. Dagens insamling från verksamheter beskrivs i avsnitt 7.9. I en ny rapport från Naturvårdsverket om hanteringen av plastavfall vid verksamheter konstateras att insamlingen i dag har flera brister eftersom mottagningsplatserna för insamling av plastavfallet ofta är mindre tillgängliga, verksamheter har svaga incitament för separat utsortering samt att det ofta är svårt för mindre verksamheter att hantera en separat fraktion, t.ex. på grund av utrymmesbrist. Verksamheter beskrivs också ha begränsad kunskap om möjligheten att lämna förpackningsavfallet på mottagningspunkter samt om nytta med återanvändning, insamling och materialåtervinning. På den positiva sidan finns samtidigt att det finns marknadsdrivna system för dels återanvändning, dels återvinning av mer värdefulla fraktioner, som tycks fungera bra ur cirkulär synvinkel. De nuvarande systemen får i sin helhet anses vara långt ifrån cirkulära. EU:s minimikrav på utökat producentansvar innebär bl.a. att det ska finnas ett insamlingssystem av lämplig omfattning utan begränsning till områden där avfallsinsamling och avfallshantering är mest lönsamt. Vidare ska producenterna täcka kostnaderna för separat insamling. Nämnda förhållanden ger skäl att utveckla och stärka insamlingen av förpackningsavfall från verksamheter.

Utifrån nämnda förhållanden och behov har det funnits anledning att, inom den aktörsdialog som genomförts för framtagandet av förslagen i denna promemoria, ställa frågan om ansvaret för det grundläggande insamlingssystemet – dvs. den insamling som måste finnas tillgänglig för varje verksamhet oavsett förpackningarnas eventuella positiva värde på marknaden – borde flyttas från producenterna till kommunerna. Till kommunernas fördel talar några av de incitament som identifierats i förhållande till insamling vid hushållen. Det finns en risk att verksamheternas avfall ”läcker” till insamlingen av restavfallet, vilket då leder till högre och ofinansierade kostnader för kommunerna. Kommunerna har också en bättre kännedom om det lokala näringslivet än vad en producentansvarsorganisation kan skaffa sig. I det fall kommunerna tar över ansvaret för insamling vid hushållen, skulle det också kunna uppstå samordningsfördelar.

Samtidigt finns det flera skäl emot ett kommunalt ansvar. Kommunernas styrka ligger i hanteringen av mer enhetligt kommunalt avfall. De har i dag

inget övergripande ansvar för verksamheters avfall, varför de kan ha anledning att tveka inför att ta på sig ett nytt ansvar. De saknar också erfarenhet av hur skilda verksamheters olika behov bör mötas. Det kan också uppstå oklarheter i ansvarsfördelningen för verksamheternas förpackningsavfall i dess helhet när både kommuner och producenter är inblandade. Vidare förordar både producentansvarsorganisationer och återvinningsföretag att ansvaret ligger kvar hos producenterna. Sammantaget är bedömningen därför att producenterna även i fortsättningen bör ha ansvaret för insamlingen, med undantag för verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens i flerbostadshus (se avsnitt 9.5.1).

Slutligen har producenterna och handeln fört fram starka önskemål om att värna de marknadsdrivna system som fungerar väl ur ett cirkulärt perspektiv. I ljuset av den stora förändring det innebär att gå över till kommunal insamling från hushållen, har det också funnits önskemål om att i nuläget undvika omfattande förändringar kring insamlingen från verksamheter och i stället så långt möjligt utveckla befintliga strukturer. Ansatsen bör därför vara att dels höja ambitionsnivån i insamlingen vid mottagningsplatser, dels bättre integrera de marknadsdrivna systemen med lagstiftningens krav och med grundsystemet.

9.7.2 Producentansvarsorganisationernas grundsystem

Förslag: Producentansvarsorganisationernas system för insamling av förpackningsavfall från verksamheter ska bestå av minst en mottagningsplats per kommun. Avfallet ska kunna lämnas kostnadsfritt, oavsett volym och frekvens. I kommuner med över 200 000 invånare ska det finns en mottagningsplats per påbörjade 200 000 invånare. Bestämmelsen ska börja tillämpas efter utgången av december 2023.

Skälen för förslaget: Enligt avfallsdirektivet ska tillgång till insamlingssystemet finnas i lämplig omfattning och producenterna ska betala kostnaderna för insamlingen (artikel 8a.3 b och 8a.4).

Dagens insamling från verksamheter beskrivs i avsnitt 7.9. Det system för verksamheter som tillhandahålls av producentansvarsorganisationer i dag utgörs av cirka 90 insamlingsplatser som ägs av FTI. Om en verksamhet innehar en mindre mängd förpackningsavfall kan den lämna det kostnadsfritt på någon av mottagningspunkterna. I vissa kommuner kan det dock tas ut en avgift. Med mindre mängd räknas upp till en kubikmeter per materialslag och avlämningstillfälle. Att själv transportera det utsorterade avfallet till en insamlingsplats är oftast dyrare för en verksamhet jämfört med att anlita en återvinningsentreprenör som nyttjar sina fordon och kan samla fler enheter i ett fordon. Det finns dock enligt FTI ingen statistik över hur många verksamheter som använder sig av möjligheten att lämna avfallet på en insamlingsplats. FTI erbjuder också kostnadsfri mottagning av större mängder avfall vid balningsanläggningar. Enligt uppgifter i FTI:s ansökan om tillstånd enligt 2018 års förordning måste den som lämnar avfallet visa att avfallet uppfyller vissa angivna kvalitetskrav.

I huvudsak sköts insamlingen av verksamhetsavfall genom privata återvinningsentreprenörer. Vid insamling av verksamhetsavfall konkurrerutsätts behandlingsledet eftersom entreprenörerna normalt styr det insamlade avfallet till den anläggning som erbjuder lägst pris vilket ofta leder till att det hamnar i en energiåtervinningsanläggning.

För verksamheter som producerar stora mängder avfall av ett enhetligt och rent material, kan avfallet användas som råvara vid produktion av nya produkter. Detta innebär i normalfallet att verksamhetsutövaren får betalt för hämtning av dessa fraktioner (se om marknadsdrivna insamlings-system i avsnitt 9.7.4)

Verksamheter som i stället producerar mindre volymer avfall kan ha svårare att få lönsamhet i utsortering av plastförpackningsavfall. Det kan också vara fråga om plats för att förvara förpackningsavfallet samt en hygienfaktor om förpackningen innehållit mat.

Av det underlag om insamlingen av olika fraktioner från verksamheter som inkommit från FTI går det inte att dra några slutsatser om efterlevnaden av utsorteringskravet för mindre företag. Det saknas uppgifter om vilka företag som producerar förpackningsavfall och omfattningen av deras verksamheter. Det går därför inte heller att dra några säkra slutsatser om hur stor andel av de mindre företagen som följer gällande utsorteringskrav. För plastförpackningsavfallet finns dock visst underlag i form av Naturvårdsverkets rapport. ”Förbättrad styrning av plastförpackningar från verksamheter” från juni 2021. I rapporten framgår att de två verksamma producentansvarsorganisationerna som finns i dag, FTI och TMR, främst tar emot förpackningsavfall av plast från hushåll och inte från verksamheter. I genomförda aktörsdialoger har det bekräftats av aktörerna att det är troligt att mindre verksamheter, beroende på arten av verksamheten, efterföljer sitt utsorteringskrav i varierande grad.

Den förändring som måste till är alltså att ge de mindre verksamheterna som producerar förpackningsavfall ett starkt och stabilt incitament att låta transportera sitt avfall till mottagningsstationer för återvinning. Detta bör kunna åstadkommas genom att dels bygga ut ett rikstäckande nät av stationer, dels genom att säkerställa att det inte är förenat med några kostnader att lämna avfallet, utöver transporten till mottagningsstationen, oavsett vilka volymer eller frekvenser det handlar om. Med ett väl utbyggt stationsnät krymper transportkostnaderna vilket bör leda till att transportföretagen kan utveckla mer effektiva och billiga tjänster.

Som utgångspunkt bör det finnas minst en mottagningsstation i varje kommun. I de största städerna, där verksamheterna är fler och transportlogistiken kan vara mer utmanande, behövs ytterligare stationer. Minimiantalet bör av praktiska skäl regleras i förhållande till folkmängden i kommunen, vilken får antas stå i ungefärlig proportion till genererandet av förpackningsavfall vid verksamheter. I kommuner med över 200 000 invånare bör kravet vara att det ska finnas en mottagningsplats per påbörjade 200 000 invånare. Mottagningsplatserna bör vara utbyggda den 31 december 2023 vilket ger en tid för utbyggnad på cirka ett år. Eftersom det redan i dag finns 90 mottagningsplatser får tiden anses tillräcklig.

Det är angeläget att noggrant bevaka att det utvecklade systemet med mottagningsstationer får avsedd positiv effekt. Skulle det visa sig att åtgärden inte ger tillräcklig effekt, kan det behöva övervägas att införa ett

nytt system där hämtning sker i nära anslutning till verksamheterna, på liknande sätt som för hushållen. Det kan då också behöva övervägas om staten ska administrera upphandlingen av insamlingstjänster, på liknande sätt som i Tyskland, för att säkerställa att insamlingen blir av och att varje producentansvarsorganisation bär ett ansvar i förhållande till sin marknadsandel.

9.7.3 Den största producentansvarsorganisationen ska ha det operationella ansvaret

Förslag: Den producentansvarsorganisation som är den största enligt beslut från Naturvårdsverket ska ha ansvaret att ordna mottagningsplatser för verksamhetsavfall. Övriga producentansvarsorganisationer ska ersätta den ansvariga producentansvarsorganisation utifrån sina respektive marknadsandelar. En bestämmelse om betalningsskyldighet mellan producentansvarsorganisationer ska införas i miljöbalken.

Den ansvariga producentansvarsorganisationen ska, så långt möjligt, till respektive producentansvarsorganisation överlämna en mängd förpackningsavfall som motsvarar organisationens marknadsandel för respektive förpackningsmaterial.

Övriga producentansvarsorganisationer ska hämta förpackningsavfall som samlas in vid mottagningsplatserna i en mängd som motsvarar deras marknadsandelar.

Marknadsandelarna ska fastställas av Naturvårdsverket. Den ansvariga producentansvarsorganisationen ska ersättas för skäligena kostnader. För det fall producentansvarsorganisationerna är oense om kostnadernas skälighet ska det vara möjligt att få saken prövad i mark- och miljödomstol.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att en producentansvarsorganisation ska hantera mer avfall än vad som motsvarar producentansvarsorganisationens marknadsandel och mer än vad som står i rimlig proportion till organisationens verksamhet. Föreskrifterna ska dock enbart få avse avfallshantering som producentansvarsorganisationen kan få skälig ersättning för.

Skälen för förslaget: Producentansvarsorganisationerna bör bära ett gemensamt finansiellt ansvar för utbyggnad och drift av mottagningsstationerna. De erfarenheter som vunnits i samband med tillståndsprövningen kopplad till 2018 års förpackningsförordning (se avsnitt 9.1) bör samtidigt präglade vägvalet. Det aktuella tillståndssystemet visade sig svårt att tillämpa. Om ansökningarna hade beviljats fanns stor risk för att det i vissa delar av landet skulle etableras parallella och därmed ineffektiva system för verksamheternas avfall, medan andra delar av landet inte skulle få någon utbyggnad.

Ett alternativ skulle kunna vara att staten tilldelade monopol för insamling vid verksamheter, antingen för hela landet eller uppdelat på olika regioner. Som framgår i avsnitt 9.9.2 och 10.3 finns det flera rättsliga utmaningar med monopol, vilket gör att monopol inte bör vara ett förstahandsalternativ. Med hänsyn till de stora skillnader som kan

föreligga mellan olika regioner och kommuner i den geografiska fördelningen av verksamheter, skulle det också vara mycket svårt att fördela ut dem mellan organisationerna på ett konkurrensneutralt sätt. Monopol är därför inte ett alternativ som bör övervägas.

En annat alternativ skulle kunna vara att i stället kräva att varje producentansvarsorganisation ska tillhandahålla minst en mottagningsstation per ett givet geografiskt område, t.ex. en station per kommun. Det skulle då finnas stor risk för att det skulle etableras parallella och ineffektiva system. Det skulle också uppstå ett incitament att hålla nere kostnaderna genom att på olika sätt försöka tillhandahålla en låg servicegrad. I sin tur skulle det i sådant fall tvinga fram ett mer omfattande system för kostnadsutjämning mellan producentansvarsorganisationerna. Inte heller detta är ett lämpligt alternativ.

Det bästa alternativet är i stället att låta den största producentansvarsorganisation på marknaden ta ansvar för utbyggnad och drift. Övriga organisationer bör vara skyldiga att ersätta den största organisationen utifrån sina respektive sammanvägda marknadsandelar. Fördelen med det är att ansvar och roller blir tydliga, vilket minskar osäkerheterna i genomförandet. Om den största organisationen av någon anledning inte helt skulle leva upp till sitt ansvar, kan Naturvårdsverket rikta sig direkt till den. Övriga organisationer behöver inte blandas in.

En nackdel med detta alternativ är att de övriga organisationerna förlorar inflytande över både utförandet och kostnaderna. Det forum för dialog som föreslås inrättas vid Naturvårdsverket (se avsnitt 9.13.1) bör efter behov kunna fungera som ett stöd i att förebygga eventuella meningsskiljaktigheter.

Uppdraget att anordna och driva mottagningsplatser för verksamheternas avfall bör gälla under en begränsad tid av längst tio år, dvs. samma tidsperiod som ett godkännande av en producentansvarsorganisationens verksamhet som längst kan sträcka sig. Även om en producentansvarsorganisation inte längre är den största ligger således ansvaret kvar hos den producentansvarsorganisationen tills tiden för beslutet har löpt ut, förutsatt att ingen påkallar en omprövning av beslutet. Det bör finnas stora ekonomiska fördelar för producentansvarsorganisationer, producenter och verksamheter att så långt möjligt bibehålla en etablerad struktur även om marknadsandelarna skulle fluktuera.

Givet att den i dag största producentansvarsorganisationen, FTI, har cirka 90 mottagningsplatser i landet som fortsatt bör kunna utnyttjas, skulle det handla om att skapa ytterligare cirka 200 platser. Det är angeläget att kompletterande platser kommer till stånd så snart som möjligt mot bakgrund av befintliga utmaningar i insamlingen. En full utbyggnad bör kunna vara avslutad inom ett och ett halvt år från det att förordningen beslutas.

Kostnadsfördelningen mellan producentansvarsorganisationerna för utbyggnad, drift och underhåll av mottagningsplatserna bör ske utifrån den sammanvägda marknadsandel som Naturvårdsverket beslutar (se avsnitt 9.10). Den ansvariga producentansvarsorganisationen bör se till att avfallsmängder överlämnas utifrån de marknadsandelar som gäller för de olika förpackningsmaterialen och övriga producentansvarsorganisationer bör vara skyldiga att ta emot avfall i samma mängder. Naturvårdsverket bör fatta beslut om marknadsandelarna (se vidare avsnitt 9.10).

I miljöbalken bör det införas en skyldighet för producentansvarsorganisationer att ersätta den ansvariga producentansvarsorganisationen för skäligen kostnader för drift av mottagningsplatserna och den information som ska lämnas. Betalningsskyldigheten mellan producentansvarsorganisationer bör införas på lagnivå eftersom den handlar om enskildas ekonomiska förpliktelser i förhållande till varandra (jfr 8 kap. 2 § 1 regeringsformen). En producentansvarsorganisation bör kunna åberopa skyldigheten mot en annan producentansvarsorganisation. Eventuella meningsskiljaktigheter som uppkommer mellan producentansvarsorganisationerna avseende frågor om nedlagda kostnader är skäligen eller inte bör avgöras i mark- och miljödomstol som ett s.k. stämningmål. Ett sådant mål inleds genom en stämningansökan och handläggs som ett tvistemål i allmän domstol (4 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar). Som huvudregel gäller i denna typ av mål att den part som förlorar ska betala den vinnande partens rättegångskostnader.

Ett alternativ till en sådan tvistelösning är att låta Naturvårdsverket fatta ett beslut om kostnaderna som sedan är överklagbart till mark- och miljödomstol (21 kap. 1 § andra stycket miljöbalken). En följd av detta skulle bli att Naturvårdsverket blir den enskildes motpart (5 kap. 2 § lagen om mark- och miljödomstolar). Naturvårdsverkets arbetsuppgifter innefattar inte i normalfallet att avgöra tvister mellan enskilda. En sådan arbetsuppgift passar bättre i den dömande verksamheten. En annan effekt av att låta Naturvårdsverket fatta beslut i denna fråga är att inga rättegångskostnader drabbar den producentansvarsorganisation som har satt igång processen. En av anledningarna till att låta den förlorande parten betala den vinnande partens rättegångskostnader i tvistemål är att detta är avsett att avhålla enskilda från obefogade rättegångar. Att en sådan ordning väljs för denna tvistelösning är av stor vikt då det valda systemet med ersättning mellan producentansvarsorganisationer behöver fungera och enbart befogade anspråk bör avgöras av staten genom mark- och miljödomstolarna.

Ett mål om kostnadernas skälighet liknar de mål om ersättning och skadestånd som mark- och miljödomstolarna i dag prövar som stämningmål och passar därmed bra in i befintligt system.

Enligt förslaget ovan ska den producentansvarsorganisation som har den största marknadsandelen ansvara för att ordna mottagningsplatserna och överlämna avfallsmängder till övriga producentansvarsorganisationer samt informera om avfallshanteringen och ska för detta arbete få ersättning för skäligen kostnader. Enligt miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om att en producentansvarsorganisation ska fullgöra sådana skyldigheter som kan föreskrivas för producenter (15 kap. 15 § 5). Föreskrifter om att producenter ska ansvara för att hantera avfall får endast avse avfall som utgörs av den typ av produkter som producenterna utvecklar, tillverkar, bearbetar, behandlar, överlåter eller för in till Sverige. Om föreskriften avser avfall som inte utgörs av produkter som producenten utvecklar, tillverkar, bearbetar, behandlar, överlåter eller för in till Sverige ska det avfall som producenten ansvarar för motsvara producentens andel av marknaden för nya produkter av sådan typ eller på annat sätt stå i rimlig proportion till producentens verksamhet (12 § andra stycket). För att det ska vara möjligt att föreskriva att en producentansvarsorganisation ska ansvara för att ta emot allt förpackningsavfall från

verksamheter – dvs. även förpackningsavfall som inte motsvarar producentansvarsorganisationens marknadsandel – behöver det införas ett stöd för detta i miljöbalken. Det bör därför införas en bestämmelse som ger möjlighet att föreskriva att en producentansvarsorganisation ska hantera mer avfall än vad som motsvarar producentansvarsorganisationens marknadsandel eller står i rimlig proportion till organisationens verksamhet. Sådana föreskrifter bör dock enbart få avse hantering av avfall som producentansvarsorganisation kan få skälig ersättning för.

9.7.4 Marknadsdrivna återvinningssystem

Förslag: Den som avser att samla in utsorterat förpackningsavfall vid sidan av producentansvarsorganisationernas system med kostnadsfria mottagningsplatser, ska anmäla detta till Naturvårdsverket. För att sådan insamling ska få ske ska det krävas att insamlingen ger en materialåtervinning av det aktuella materialslaget som är åtminstone likvärdig med producentansvarsorganisationernas. Naturvårdsverket ska också ha godkänt anmälan.

Ett marknadsdrivet insamlingssystem ska vidare, precis som i dag, årligen till Naturvårdsverket lämna uppgifter som motsvarar de uppgifter som lämnas av en producentansvarsorganisation.

Skälen för förslaget: Flera av verksamhetsförpackningarna – till exempel wellpapp och krymp- och sträckfilm – kan återvinnas på ett lönsamt sätt och ingår därför ofta i marknadsbaserade system, se avsnitt 7.9. Med ett marknadsbaserat system avses att en annan organisation än den som driver ett grundsystem (se avsnitt 9.7.2) tar ansvar för både insamling och behandling. Detta sker då ofta utan att producenterna är involverade.

De marknadsdrivna insamlingssystem för exempelvis wellpapp och krymp- och sträckfilm som finns i dag får i de flesta fall antas fungera mycket väl utifrån syftet att åstadkomma en cirkulär förpackningsekonomi. Ett dilemma från statens synvinkel är emellertid att det kan uppstå oklarheter kring vilken aktör som tar ansvaret för rapportering av statistik till Naturvårdsverket och därmed i vilken utsträckning statistiken är robust och heltäckande. Brister i statistiken kan leda till att materialåtervinningen underskattas, vilket kan få den svenska insamlingen att framstå som sämre än vad den är. Bristerna kan också dölja luckor i insamlingen som borde åtgärdas.

I den utsträckning systemen inte täcker hela volymen av det aktuella förpackningsslaget finns också risk för en underfinansiering av den andel av avfallet som trots allt behöver tas omhand i producentansvarsorganisationernas grundsystem. Det finns också en risk att marknadsdrivna system plockar ”russinen ur kakan” på ett sätt som missgynnar insamlingen av andra förpackningsslag. De fördelar som marknadsdrivna system kan ha för det förpackningsavfall som omfattas bör alltså vägas mot de nackdelar som systemet kan medföra på andra delar av producentansvaret. Det bör också noteras att minimikraven i EU:s avfallsdirektiv sätter upp ramen att producenterna inte får begränsa sitt täckningsområde till material där insamling och hantering är mest lönsamt.

Den aktuella bestämmelsen i 2018 års förordning (67 §) innebär att utsorterat förpackningsavfall som uppkommit i eller i samband med yrkesmässig verksamhet får samlas in även av andra än den som har tillstånd, under förutsättning att den som samlar in anmäler detta till Naturvårdsverket och redogör för i vilka kommuner insamlingen ska bedrivas. Insamlaren får också lämna förpackningsavfallet till ett insamlingssystem utan att begära betalning om inte annat har avtalats (68 §).

En godkänd anmälan är ett lämpligt instrument för att reglera marknadsdriven insamling. Anmälan behöver innehålla uppgifter om vilket materialslag och vilka volymer som har och som prognostiseras bli behandlade. Vidare bör anmälnaren kunna styrka att det aktuella systemet ger minst en materialåtervinning av det aktuella materialslaget som är likvärdig med producentansvarsorganisationernas. Den möjlighet som finns i 2018 års förordning för ett marknadsdrivet system att lämna förpackningsavfallet till producenternas insamlingssystem bör tas bort. Däremot bör det alltså vara tillåtet för en verksamhet att anlita en avfallstransportör för att transportera avfallet till de mottagningsplatser som anges i avsnitt 9.7.2.

I kommissionens senaste utkast till vägledning om avfallsdirektivets minimikrav för utökat producentansvar (Commission Guidelines on the general minimum requirements for extended producer responsibility schemes set out in article 8a of the Waste Framework Directive 2008/98/EC; draft version 18 September 2020) anges att om någon annan än en producentansvarsorganisation tar hand om förpackningsavfallet är producentansvarsorganisationen enbart skyldig att stå för den nettokostnad som uppstår vid hanteringen. För att undvika ett komplext system med betalningar mellan producentansvarsorganisationer och marknadsdrivna system, bör de marknadsdrivna systemen ta fullt ansvar för det avfall de samlar in och behandlar och enbart verka där det inte uppkommer kostnader för producentansvarsorganisationerna.

Naturvårdsverket bör göra en bedömning och fatta beslut i ärendet, efter att ha hämtat in synpunkter från de godkända producentansvarsorganisationerna. Skyldigheten för producenter att anlita eller tillhandahålla en producentansvarsorganisation bör dock kvarstå för producenter vars förpackningar när de blir avfall omhändertaras av ett marknadsdrivet återvinningssystem (se vidare avsnitt 9.7.4).

Ett marknadsdrivet insamlingssystem bör, precis som i dag, vara skyldigt att årligen till Naturvårdsverket lämna uppgifter som motsvaras av de som lämnas av en producentansvarsorganisation.

9.7.5 Producentansvarsorganisationens ansvar att informera om utsortering och insamling

Förslag: Den största producentansvarsorganisationen (ansvarig producentansvarsorganisation) ska årligen ta fram lättillgänglig information om verksamheters skyldighet att sortera ut förpackningsavfallet och hur sorteringen ska gå till i kommunen. Även information om de kostnadsfria mottagningsplatserna, hur verksamheterna bidrar

till ökad materialåtervinning och de återvinningsresultat som utsorteringen bidrar till ska framgå.

Kommunen och övriga producentansvarsorganisationer ska ges möjlighet att lämna synpunkter på den framtagna informationen innan den görs tillgänglig för de yrkesmässiga verksamheterna. Övriga producentansvarsorganisationer ska vara skyldiga att ersätta den ansvariga producentansvarsorganisation för informationskostnaden.

Skälen för förslaget: I avsnitt 9.7.3 föreslås att den största producentansvarsorganisationen (ansvarig producentansvarsorganisationen) enligt Naturvårdsverkets beslut ska ha det operationella ansvaret att ordna mottagningsplatser i kommunerna. Denna producentansvarsorganisation bör också ansvara för att informera verksamheterna i kommunen. Alternativet att producentansvarsorganisationerna gemensamt skulle utveckla informationen skulle kunna bli administrativt betungande och därmed inte stå i proportion till uppgiftens vikt. Det bör därför anses tillräckligt att övriga organisationer får lämna synpunkter. Även en kommun bör få möjlighet att lämna synpunkter.

Informationen bör vara anpassad till verksamheternas behov och, på samma sätt som kommunernas information till hushållen (se avsnitt 9.5.1), dels förklara hur verksamheterna kan bidra till ökad materialåtervinning, dels ge återkoppling på hur väl de lyckas i sin utsortering. Precis som för informationen till hushållen är det rimligt att information ges ut en gång per år.

Kostnaderna för informationen bör delas mellan producentansvarsorganisationerna utifrån deras marknadsandelar i enlighet med den fördelning som Naturvårdsverket fastställer kvartalsvis (se vidare avsnitt 9.10). Den bestämmelse om producentansvarsorganisationers ersättningskyldighet som föreslås i avsnitt 9.11.2 bör omfatta även kostnader för informationsgivningen.

9.8 Producentens ansvar för hantering av förpackningsavfallet förtydligas

Förslaget: En producent som släpper ut förpackningar på den svenska marknaden ska anlita eller själv tillhandahålla en eller flera producentansvarsorganisationer som är godkända för att ta hand om förpackningsavfallet. Skyldigheten ska gälla även för producenter vars förpackningar när de blir avfall omhändertas av ett marknadsdrivet återvinningssystem.

En producent som fyller dryck i plastflaska eller metallburk eller till Sverige för in dryck i plastflaska eller metallburk ska se till att flaskan eller burken ingår i ett retursystem som drivs av en godkänd producentansvarsorganisation, om flaskan eller burken är avsedd för den svenska marknaden.

Den som är etablerad i Sverige och som yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning till slutanvändare i Sverige av förpackningar ska endast få förmedla sådan försäljning från producenter som har tillhandahållit eller anlitat en producentansvarsorganisation. Förmed-

laren ska till Naturvårdsverket lämna uppgifter om namn, kontaktuppgifter, person- eller organisationsnummer och på vilket sätt det säkerställs att de producenter som säljer sina produkter via förmedlaren har tillhandahållit eller anlitat en producentansvarsorganisation.

Skälen för förslaget

En producent bör anlita eller tillhandahålla en eller flera godkända producentansvarsorganisationer för avfallshanteringen av förpackningsavfallet

För att tydliggöra att producenterna har det ekonomiska ansvaret för avfallshanteringen, säkerställa en tillförlitlig statistik samt motverka friåkning bör det införas ett krav på att en producent som släpper ut förpackningar på den svenska marknaden ska anlita eller själv tillhandahålla en producentansvarsorganisation som är godkänd. Skyldigheten bör omfatta även producenter vars förpackningar när de blir avfall till stor del omhändertas av ett marknadsdrivet återvinningssystem. Som framgår i avsnitt 9.7.4 är det inte säkert att de marknadsdrivna systemen kommer att samla in alla förpackningar av det aktuella slaget. Det finns också risk för brister i både rapportering och finansiering av insamlingen. Därför bör även dessa producenter omfattas av kravet. För tydlighets bör det anges uttryckligen i förordningen.

Ett retursystem bör drivas av en producentansvarsorganisation. I övrigt innebär förslaget inga ändringar i förhållande till i dag.

En producentansvarsorganisation tar ut en ersättning, s.k. förpackningsavgift, för avfallshanteringen av de producenter som anlitar organisationen. Det är på det sättet som producenterna tar ekonomiskt ansvar för avfallshanteringen. Hanteringen av förpackningsavfallet blir då inte beroende av rådande materialpriser på råvarumarknaden utan det finns en garanti för täckning av kostnaderna för en miljömässigt godtagbar hantering även i de fall råvarupriser är negativa. Förslagen i denna promemoria innebär att det skulle kunna finnas flera producentansvarsorganisationer. Det är inte heller ovanligt att en producent producerar förpackningar som hör hemma i både den vanliga förpackningsinsamlingen och i retursystemet. En sådan producent behöver vara med i minst två producentansvarsorganisationer.

Yrkemässig förmedling av distansförsäljning

Inom e-handel, som är en snabbt växande form av distansförsäljning, finns köpare och säljare ibland i olika länder. Om de inte uppfyller sitt producentansvar uppstår problem med friåkare. Friåkarna belastas inte av förpackningsavgifter medan hanteringen av deras förpackningar belastar de aktörer som ingår i producentansvaret. Målsättningen med producentansvaret bör därför vara att det finns minst en producent för alla förpackningar och andra varor som omfattas av producentansvar och som släpps ut på den svenska marknaden.

Naturvårdsverket redovisade i februari 2020 den andra delen i ett regeringsuppdrag om vissa frågor kopplade till producentansvaren för förpackningar och returpapper. Beräkningen från Naturvårdsverket indikerade att den utländska e-handeln står för ungefär 3–5 procent av

plastförpackningarna och 10–13 procent av pappersförpackningarna. Naturvårdsverket såg problem med att utländska distansförsäljare agerar friåkare i det svenska producentansvarssystemet, dvs. att de sätter förpackningar på marknaden utan att ta ansvar genom att delta i producentansvaret. Verket bedömde att sådan friåkning inte medför allvarliga konsekvenser för producentansvarssystemet i dag sett till mängd och kostnad. I takt med en förväntad ökad distansförsäljning från utlandet till privatpersoner i Sverige ansåg verket dock att ett statligt ingripande behövdes för att förebygga och motverka ökad friåkning. Naturvårdsverket bedömde att risken för negativ miljöpåverkan är fortsatt begränsad med befintliga bestämmelser och krav som gäller för insamling och hantering av förpackningsavfall. Verket såg dock risk för att problemet med friåkning på sikt försvårar finansieringen av det svenska systemet för insamling, sortering och hantering av förpackningsavfall (Naturvårdsverkets skrivelse, ”Ansvar och finansiering av förpackningsavfall vid privat införsel av varor”. 2020).

Naturvårdsverket föreslog tillägg i bestämmelser i 2018 års förpackningsförordning för att förtydliga att utländska aktörer som yrkesmässigt säljer förpackade varor till slutliga användare eller konsumenter i Sverige omfattas av producentansvar. Verket bedömde dock att detta förtydligande endast i begränsad utsträckning skulle bidra till att förbättra förutsättningarna för övervakning och kontroll.

Utredningen om producentansvar för textil föreslog i sitt betänkande (SOU 2020:72 Producentansvar för textil – en del av den cirkulära ekonomin) att en digital marknadsplats ska tvingas säkerställa att säljare med producentansvar som använder tjänsten, själva eller genom en producentrepresentant, har slutit ett avtal med ett tillståndsgivet insamlingssystem. Utredningen bedömde, i beaktande av uttalanden från OECD och EU-kommissionen om behov av förtydligande av producentansvaren, att den konkurrensnackdel förslaget kunde komma att medföra för svenska digitala marknadsplatser kommer att vara av övergående natur. Kostnaderna för marknadsplatserna att genomföra ändringarna i sina avtal antog beräknades till cirka 700 000 kronor. Kostnaden för rapportering för de utländska aktörerna skattades till cirka 1,1 miljoner kronor per år. Se avsnitt 11.14.

Det är svårt att utforma bestämmelser som säkerställer en rättvis behandling av alla aktörer. Skälen till detta är att ett säkerställande inte bara kräver att samma krav gäller för såväl svenska som utländska distanshandlare. Det krävs även att de utländska distanshandlarna är medvetna om kraven. För att kontrollera att kraven uppfylls måste det också vara möjligt att fastställa vilka utländska distanshandlare som säljer till Sverige samt att verkställa beslut om sanktioner när utländska distanshandlare inte fullgör sina skyldigheter.

I miljöbalken har det nyligen införts ett bemyndigande som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den som är etablerad i Sverige och yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning av produkter som omfattas av ett system för utökat producentansvar till slutanvändare i Sverige (15 kap. 16 a §, se prop. 2020/21:198). Föreskrifterna får innebära att förmedlaren ska vara skyldig att registrera sig och endast får förmedla distansförsäljning från säljare som har uppfyllt skyldigheter att tillhandahålla eller anlita en producent-

ansvarsorganisation. Med stöd av bemyndigandet bör en bestämmelse med dessa skyldigheter införas i den nya förpackningsförordningen.

Kravet på registrering bör gälla alla som yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning och inte endast de som förmedlar distansförsäljning via Internet. Om den som yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning inte följer en föreskrift om skyldighet att registrera sig, eller en föreskrift om att endast förmedla distansförsäljning från säljare som har tillhandahållit eller anlitat en producentansvarsorganisation, får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att föreskriften ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas (26 kap. 9 § miljöbalken). Ett beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite (26 kap. 14 § miljöbalken).

Bestämmelsen kommer att bidra till att flera förpackningar som används vid distanshandel inkluderas i producentansvaret men riktar sig enbart till förmedlare som är etablerade i Sverige och säljer till slutanvändare i Sverige. Den föreslagna bestämmelsen följer bemyndigandet i miljöbalken och är förenlig med e-handelsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden). Beträffande e-handelsdirektivets innehåll och påverkan på möjligheten att reglera e-handel och utländska distansförsäljare, se vidare prop. 2020/21:198 s 45–48.

Bestämmelsen riktar sig till svenska förmedlare men kan komma att drabba de producenter som säljer via förmedlaren då dessa måste visa att de uppfyllt sitt producentansvar. En sådan reglering kan innebära ett handelshinder i förhållande till producenter utanför EU. Inom EU ska ett system för utökat producentansvar finnas i alla medlemsländer efter år 2024.

9.9 Producentansvarsorganisationer för förpackningar

9.9.1 Syfte och ansvarsområde

Förslag: En producentansvarsorganisation för förpackningar som inte driver ett retursystem ska ha som syfte att förebygga och hantera förpackningsavfall och ska ha som ansvarsområde att ta emot förpackningsavfall av alla material.

En producentansvarsorganisation för förpackningar som driver ett retursystem ska ha ett ansvarsområde som omfattar förpackningsavfall från plastflaskor och metallburkar med dryck.

Skälen för förslaget: De uppgifter som en producentansvarsorganisation har framgår av en ny bestämmelse i miljöbalken. Med producentansvarsorganisation ska avses en juridisk person som förebygger eller hanterar avfall från producenters produkter (15 kap. 9 §). En producentansvarsorganisations uppgift är således att förebygga och hantera avfall.

En producentansvarsorganisation handlar på uppdrag av en eller flera producenter. Avfallshanteringen omfattar de produkter som producenterna

släpper ut på marknaden, när dessa blir avfall. Hantering av avfall innebär bl.a. förberedelse för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning.

Enligt 2018 års förordning ska ett insamlingssystem för att få tillstånd omfatta förpackningsavfall av alla material (44 § 1). För retursystemet innebär bestämmelserna att ansvarsområdet är begränsat till plastflaskor och metallburkar. På motsvarande sätt bör det i den nya förordningen anges vilket syfte och ansvarsområde som en producentansvarsorganisation ska ha.

9.9.2 Producentansvarsorganisationerna ska inte få dela ut vinst

Förslag: En producentansvarsorganisation för förpackningar ska inte få dela ut vinst. Bestämmelsen ska träda i kraft efter utgången av december 2025.

Ett bemyndigande ska införas i miljöbalken som innebär att regeringen kan föreskriva att en producentansvarsorganisation för förpackningar inte ska få dela ut vinst till sina ägare.

Skälen för förslaget

EU-rätten tillåter begränsningar i producentansvarsorganisationernas möjlighet att bedriva vinst (non profit)

Minimikraven i avfallsdirektivet ger utrymme för att införa krav på att producentansvarsorganisationer ska vara icke-vinstdrivande (eng. non-profit). I kommissionens utkast till vägledning om avfallsdirektivets minimikrav för utökat producentansvar, se avsnitt 9.7.4, anges att frågan om vinst eller icke-vinst är upp till varje medlemsstat att bestämma. Det är även möjligt att införa ett krav på att enbart producenter får äga en producentansvarsorganisation.

I nästan alla medlemsstater i EU samarbetar de ansvariga producenterna för att etablera kollektiva system för hantering av förpackningsavfall. De flesta system är icke-vinstdrivande och aktieägare är ofta de ansvariga producenterna. Från ett konkurrensrättsligt perspektiv innebär en reglering av detta slag att det fortsatt är tillåtet med flera producentansvarsorganisationer men att det ställs vissa krav på organisationernas funktion. Det finns inga begränsningar när det gäller vilken organisationsform som en producentansvarsorganisation kan ha.

För- och nackdelar med att låta en producentansvarsorganisation bedriva sin verksamhet med vinst har i begränsad utsträckning analyserats av OECD och kommissionen (se avsnitt 8.6). Analyserna landar i att det finns argument för och emot vinstdrivande producentansvarsorganisationer, samtidigt som det saknas vetenskapligt stöd för att det ena eller andra vägvalet presterar bättre än det andra. Det står dock klart av de olika studierna, liksom av synpunkter från producentansvarsorganisationer och producenter (se nedan) att om vinst tillåts i systemet ställs det stora krav på dels att regelverket är heltäckande, dels att både konkurrensmyndigheter och miljötillsynsmyndigheter är mycket aktiva i sin övervakning och kontroll.

En icke vinstdrivande producentansvarsorganisations finansiella resultat ska över tiden vara noll. Detta betyder att organisationen anpassar förpackningsavgifterna till utvecklingen av kostnaderna för insamling och behandling. Om kostnaderna kan sänkas, t.ex. genom effektivisering, är det producentkollektivet som gynnas av det genom sänkta avgifter.

En vinstdrivande producentansvarsorganisation behöver däremot över tiden generera ett överskott till sina aktieägare. Organisationen behöver därför se till att kostnaden för insamling och behandling är lägre än de förpackningsavgifter som tas in. Samtidigt konkurrerar den vinstdrivande producentansvarsorganisationen med andra producentansvarsorganisationer om producenternas intresse genom storleken på förpackningsavgiften. Syftet med en reglering om producentansvar är att kostnaderna ska minskas genom effektiviseringar som samtidigt är positiva, eller åtminstone neutrala, ur miljösynpunkt. Generellt gäller att en producentansvarsorganisation behöver se till att kostnaden för insamling och behandling täcks av de förpackningsavgifter som tas in. Utöver det så behöver en vinstdrivande producentansvarsorganisation generera ett överskott till sina aktieägare. Vid ett krav från ägarna att dela ut vinst kan det uppstå ett incitament att inte fullt ut ta sitt ansvar för insamlingen eller att välja en behandling som är sämre för miljön.

I dag kan producentansvarsorganisationer konkurrera med varandra på svensk marknad. Kostnaderna för insamlingen av förpackningsavfallet blir utifrån förslaget i denna promemoria reglerat genom att varje producentansvarsorganisation står för sin andel av dessa. Det betyder att det inte längre finns något utrymme för att generera ett överskott i insamlingsledet. Vidare innebär EU:s minimikrav att medlemsstaterna ska säkerställa att producentansvarsorganisationerna differentierar sina förpackningsavgifter utifrån miljöprestanda vilket i viss mån inskränker producentansvarsorganisationernas möjligheter att själva bestämma avgiftsnivåer. Dessa förändringar leder till att vinstdrivande producentansvarsorganisationer i Sverige framöver behöver finna nya sätt att generera överskott, vilket kan förstärka incitamentet att inte fullt ut ta sitt ansvar för behandlingen.

Farhågor bland producenterna om materialåtervinning till lägre kvalitet

I den aktörsdialog som föregått framtagandet av förslagen i denna promemoria har FTI (/Svenskt Producentansvar), vilka representerar en majoritet (cirka 90 procent) av producenterna, och Dagligvaruleverantörernas Förbund (DLF), anfört att materialåtervinningens marknader inte fungerar optimalt och att det inte finns tillräckliga incitament för producenterna att arbeta aktivt enligt avfallshierarkin och göra investeringar i ny teknik eller välja dyrare men för miljön bättre materialåtervinning. FTI bedömer att den konkurrens som i dag råder mellan producentansvarsorganisationer när det gäller materialåtervinningen ger incitament till att materialåtervinna till förpackningar eller produkter av betydligt lägre kvalitet, exempelvis blomkrukor eller järnvägsslipers.

En producentansvarsorganisation väljer i dagsläget i viss utsträckning sin ambition i materialåtervinningen, i och med att förpackningsdirektivet och avfallshierarkin ger utrymme för olika lösningar. De åtgärder som hittills vidtagits i form av nya mätpunkter (NFS 2020:8) är enligt FTI och DLF inte tillräckliga.

FTI befarar också att en producentansvarsorganisation kan vilja avgränsa sin verksamhet till specifika materialslag och åstadkommer detta genom att prissätta sina tjänster för andra materialslag på en sådan nivå att man inte är konkurrenskraftig. I kombination med att det står producenterna fritt att – för olika materialslag eller delar därav – köpa producentansvarstjänster från olika producentansvarsorganisationer, skulle det öppna för att fler organisationer går in på marknaden i syfte att verka i olika nischer. I sin tur skulle det medföra att Naturvårdsverket skulle behöva betydligt större resurser än i dag och utökade sanktionsmöjligheter (E-brev från Svenskt Producentansvar, den 24 augusti 2021).

FTI och DLF lyfter även att det saknas incitament att som producent betala för en dyrare och bättre materialåtervinning för sin produkt om allt material från olika producentansvarsorganisationer blandas och det inte säkras att den PRO som man betalat till tar hand om den produkt som man satt på marknaden.

FTI har också särskilt lyft fram risker med dagens regler för återvinning av plastförpackningar. De plastförpackningar som går till materialåtervinning får som lägst klimatfotavtryck om de kan återvinnas till så nära ursprunglig plastkvalitet som möjligt med så lågt energiutnyttjande i återvinningsprocessen som möjligt. I dag anses mekanisk återvinning av monomaterial vara den metod som ger bäst klimatnytta. I teorin kan kemisk återvinning användas för att återvinna materialet till ursprunglig kvalitet, men det kräver i regel ett högt energiutnyttjande. Att göra s.k. plastagglomerat av blandade plastkvaliteter kan styra bort en stor andel avfall från initial förbränning. Eftersom kvaliteten på materialet inte motsvarar plast i form av primär råvara får det återvunna materialet dock en sämre klimatprestanda än mekaniskt återvunnet material av hög kvalitet. Enligt FTI bör sådan återvinning betraktas som en linjär återvinning där materialet endast får en förlängd livslängd innan det sannolikt går till förbränning.

FTI har därför föreslagit att ett insamlingssystem ska ha tekniska förutsättningar för att säkerställa att minst 60 procent av det insamlade materialet återvinnas i processer som uppfyller vissa krav på sorterings-effektivitet, dvs. att en viss andel av det inkommande materialet sorteras ut för användning som ett monomaterial (Svensk Plaståtervinning, ”Förslag till nyckeltal sorteringsprocess till lagstiftning”, presentation, 2021).

FTI och DLF efterfrågar en skärpt reglering av materialåtervinningen, företrädesvis genom att det ska finnas enbart en central producentansvarsorganisation. De önskar också ett krav på att en producentansvarsorganisation ska vara icke-vinstdrivande och vara kontrollerad av producenter.

Farhågorna delas inte av alla producenter

Tailor Made Responsibility (TMR), vilka representerar cirka tio procent av producenterna, har invänt mot de bedömningar och förslag som förts fram av FTI med flera.

I kommentarer till ”Avfall Sverige och producenternas gemensamma uppfattningar” bedömer TMR att konkurrensen mellan producentansvarsorganisationer har varit drivande i innovation och effektivisering av

hanteringen av producentansvaret för förpackningar. Detta gäller enligt TMR både insamlingen och återvinningen men även de kringtjänster som producenterna efterfrågar när det gäller förpackningsdesign, rådgivning, administrativa verktyg, statistikrapportering, etc. Att konkurrens är bättre än monopol när det gäller att tillgodose effektiv resursallokering och andra samhällsekonomiska intressen anser TMR vara självklart. Företaget pekar bl.a. på att det i avfallsdirektivet uttryckligen framgår att flera parallella organisationer kan fullgöra det utvidgade producentansvaret på uppdrag av olika producenter. De pekar också på att det i kommissionens utkast till riktlinjer för allmänna minimikrav för utvidgat producentansvar framgår uttryckligen, i avsnittet om differentierade avgifter, att det ska tillförsäkras att *konkurrerande* producentansvarsorganisationer ska kunna konkurrera om grundavgift, servicenivå och operationellt utförande.

När det särskilt gäller hur avgifter kan tas ut från producenter anser TMR att det självklart är så att ett företag som – likt FTI – har en dominerande ställning i konkurrenslagens mening inte får diskriminera mellan likvärdiga kunder (producenter) men att detta krav inte gäller icke-dominerande företag. Vidare betyder enligt TMR inte likabehandling att alla företag måste betala samma avgift. Även likabehandling som uppfyller konkurrensrättsliga krav ger utrymme för att beakta volymskillnader, funktionsskillnader etc. så länge dessa skillnader på objektiva grunder medför olika kostnader för leverantören vid utförandet av tjänsten. Emligt TMR är ”pris efter prestation” den vägledande principen, inte ”one size fits all”, för att stimulera utveckling samt kostnads- och resurseffektivitet (TMR:s kommentar till dokumentet ”Avfall Sveriges och producenternas gemensamma uppfattningar 2021-04-21”, skrivelse till Miljödepartementet).

I ett rättsutlåtande, i vilket TMR kommenterar ett rättsutlåtande från FTI, anser företaget i sammanfattning att FTI:s rättsutlåtande till stora delar bygger på faktiska utgångspunkter som inte stämmer med de verkliga och nu aktuella förhållanden såsom TMR uppfattar dem. Företaget anser att FTI:s rättsutlåtande bortser från det möjliga alternativet att kommunerna ansvarar för insamlingen och att de förslag som lämnas därför delvis redan är överspelade. I andra delar är förslagen enligt TMR uppenbart oanvändbara, såsom förslagen om monopolisering och vinstförbud, dels därför att de inte är sakligt underbyggda, dels därför att de skulle strida mot EU-rätten (Advokat Eric Ericsson, ”Kommentarer till rättsutlåtande av Vladimir Bastidas Venegas. PM till TMRresponsibility AB”, 2021).

Riskerna för osund konkurrens bör minskas

Den övergripande slutsatsen i denna promemoria är att insamlingen av förpackningsavfall i Sverige måste förbättras väsentligt för att uppfylla EU-lagstiftningens krav, minska koldioxidutsläpp och effektivisera resursanvändningen på väg mot en cirkulär förpackningsekonomi. Den föreslagna flytten av ansvar för insamling till kommunerna, i kombination med en full utbyggnad av fastighetsnära insamling från hushållen och en väsentligt ökad ambition i insamlingen från yrkesmässiga verksamheter, innebär sammantaget att helt nya lösningar behöver sättas på plats under en period som i praktiken kan komma att sträcka sig 10–15 år framåt innan systemet satt sig fullt ut. Det innebär i sin tur betydande utmaningar för

aktörerna och vissa osäkerheter kring hur lösningarna kan och bör realiseras i detalj. Den svenska insamlingen av förpackningsavfall kommer att befinna sig i en kritisk övergångsperiod under dessa år.

Det är vidare svårt att förena konkurrerande vinstdrivande producentansvarsorganisationer med incitament för att nå höga materialåtervinningsmål och en hög kvalitet i materialåtervinningen. Tvärtom riskerar en vinstdrivande konkurrens att driva på producentansvarsorganisationerna att tävla med successivt sänkta avgifter där det lönar sig att gå så långt ned i avfallshierarkin som reglerna ger utrymme för. Det är angeläget att systemets prestanda och trovärdighet inte kan äventyras av skadliga incitament i återvinningsledet.

Om det bildas många producentansvarsorganisationer kommer detta framförallt att innebära att de administrativa kostnaderna för Naturvårdsverket kommer att öka, dels på grund av fler godkännandeprövningar och fler tillsynsobjekt, dels på grund av fler parametrar att hantera och beräkna när det gäller marknadsandelar och kostnadsfördelning. Kostnaden för systemet belastar producenterna och i slutändan hushållen och verksamheterna.

Det bör därför övervägas att minska riskerna för osund konkurrens där så kan ske på ett enkelt sätt och utan rättsliga komplikationer. De fyra verktyg som teoretiskt står till buds är skärpta krav på producentansvarsorganisationer vid prövning och tillsyn, att staten delar ut ett monopol till en producentansvarsorganisation, att ställa krav på att producentansvarsorganisationerna ska vara icke-vinstdrivande eller att producentansvarsorganisationerna ska vara ägda av producenterna.

Kommissionen har aviserat att den under hösten 2021 kommer lägga fram ett förslag till ändringar i förpackningsdirektivet, som i sådant fall blir föremål för förhandlingar i rådet och Europaparlamentet under 2022. Med stor sannolikhet kommer alltså ett sådant förslag offentliggöras i närtid och omfatta överväganden kring materialåtervinningen. Det framstår därför inte i nuläget som en framkomlig åtgärd att anmäla nationella bestämmelser som ställer andra krav på materialåtervinningen än de som ställs i dag.

Det tre verktyg som därmed återstår att överväga är att införa ett monopol, att ställa krav på att producentansvarsorganisationerna ska vara icke-vinstdrivande och att producentansvarsorganisationerna ska vara ägda av producenterna.

Möjligheter och utmaningar i att införa ett monopol

Sveriges reglering av konkurrensrätten har sin grund i den EU-rättsliga regleringen och är i huvudsak utformad efter denna. Eftersom konkurrensbegränsningar i Sverige potentiellt kan påverka EU:s inre marknad råder i Sverige en parallell tillämpning av den svenska och den EU-rättsliga regleringen (prop. 2016/17:9 s. 19).

Att genom lagstiftning införa ett monopol och tilldela en ensamrätt till en aktör kan komma i konflikt med EU-rätten. Även en medlemsstat, dvs. inte bara privata företag, kan göra sig skyldig till en överträdelse av konkurrensrätten. En medlemsstat bör inte införa eller vidhålla åtgärder som kan leda till att de konkurrensregler som är tillämpliga på företag förlorar sin ändamålsenliga verkan (se t.ex. mål C 35/99 p. 34–35

Arduino). Som utgångspunkt är statliga åtgärder som leder till missbruk av en dominerande ställning inte tillåtna. Enbart det förhållande att några producenter skulle vilja anlita en annan producentansvarsorganisation som kan erbjuda lägre avgifter, skulle därmed vara tillräckligt för att ifrågasätta ett monopol. Även vid samma avgiftsnivå kan producenter som tillhandahåller liknande produkter vilja anlita skilda producentansvarsorganisationer för att kunna konkurrera genom miljömässigt bättre förpackningar.

EU-domstolen har funnit att avfallshantering kan vara en sådan tjänst av allmänt ekonomiskt intresse som visserligen omfattas av EU:s regler för konkurrens men där undantag kan göras om det är fråga om ett allvarligt miljöproblem och det finns otillräcklig kapacitet för återvinning (se mål C-209/98 Sydhavnens Sten & Grus). Flera miljöavtal har vidare prövats mot konkurrensrättens krav. I Tyskland fanns tidigare ett enda insamlings- och återvinningssystem, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland AG (DSD), som var landsomfattande och vars stordriftsfördelar och tillämpade ensamrätter inom olika insamlingsområden bedömdes vara konkurrensbegränsande (se bl.a. Kommissionens beslut 2001/837/EC 2001). Även det österrikiska systemet ARA (Kommissionens beslut C-432-05) och franska Eco-Emballage (Kommissionens beslut 2001/663/EG COMP/34.950) har befunnits vara i strid med konkurrensrätten.

Mot bakgrund av att Sverige har haft en öppen marknad sedan producentansvarets införande år 1994 är utfallet av en prövning av ett nytt svenskt monopol för en privat aktör osäkert. Därför utreds inte alternativet med ett monopol vidare i denna promemoria.

Möjligheter och utmaningar i att kräva att producenterna ska äga en producentansvarsorganisation

Ett argument för ett krav på att producenterna ska äga en producentansvarsorganisation är att det kan motverka drivkrafter inom producentansvarsorganisationer att, t.ex., korssubventionera sin konkurrenskraft för att stärka denna för vissa förpackningsslag. Avfallsdirektivets minimikrav innebär emellertid att systemen ska behandla alla producenter lika, oavsett deras storlek eller ursprung. Systemen ska även anpassa de ekonomiska bidragen med hänsyn till produkternas återanvändbarhet, materialåtervinningsbarhet m.m. genom att tillämpa en livscykelstrategi (se avsnitt 9.9.4) samt ska offentliggöra information om de ekonomiska bidrag (förpackningsavgifter) som betalas av produkters producenter (se avsnitt 9.9.7). Dessa krav bör tillsammans motverka nämnda drivkrafter. Det kan därför ifrågasättas vilken ytterligare effekt som skulle uppnås av ett krav på att producenter ska äga en producentansvarsorganisation.

Att påbjuda en viss ägarstruktur i en viss näringsverksamhet innebär vidare en inskränkning av näringsfriheten i regeringsformen (2 kap. 17 §). Det skulle också kunna anses vara ett handelshinder och det är därför osäkert hur kommissionen skulle ställa sig till ett sådant krav. Ägarstrukturen skulle i sådan innebära att alla eller åtminstone alla typer av producenter finns representerade. Om kravet är att en eller ett fåtal producenter äger organisationen skulle det vara lätt att kringgå syftet med regleringen. Till exempel skulle en ägare av till en producentansvarsorganisation kunna skaffa en verksamhet som tillhandahåller ett litet antal förpackningar på marknaden. Därför är införandet av ett krav på att

producentansvarsorganisationer ska ägas av producenter inte heller något som utreds vidare i denna promemoria.

En producentansvarsorganisation bör inte få dela ut vinst till ägarna

Riskerna för osund konkurrens bör minskas genom att det förs in ett krav på att producentansvarsorganisationer inte får dela ut vinst till sina ägare.

Att medlemsstaterna sätter upp villkor om att producentansvarsorganisationer ska vara icke-vinstdrivande möter, som nämns ovan, inga EU-rättsliga hinder. Det är också ett vanligt förekommande villkor i producentansvar för olika slags varor i andra medlemsstater.

Genom ett krav på att producentansvarsorganisationen ska bedriva sin verksamhet utan vinst minskar det incitament som i dag kan finnas att välja en materialåtervinningsmetod som är mindre bra ur ett miljöperspektiv och därigenom erbjuda en lägre förpackningsavgift och ta ut en vinst vid utförandet av den lagstadgade uppgiften som utförandet av ett producentansvar innebär. Marknaden för behandlings- och återvinningsanläggningar samt försäljning av eventuellt råmaterial skulle fortsatt vara öppen för konkurrens, vilket fortsatt främjar kostnadseffektivitet. En vinstbegränsning innebär enbart att möjligheten att ta ut vinst till aktieägarna tas bort.

En producentansvarsorganisation kan antingen ägna sig åt materialåtervinning själv eller anlita ett materialåtervinningsföretag. Ett materialåtervinningsföretag kan också ägas av producenter. Ett krav som innebär att producentansvarsorganisationer inte får dela ut vinst till ägarna syftar inte till att indirekt reglera materialåtervinningsföretagens verksamhet. Det blir således upp till producentansvarsorganisationen att anpassa sin verksamhet till befintligt regelverk.

Förslaget syftar till att ett ekonomiskt överskott antingen ska återinvesteras i verksamheten eller gynna hela producentkollektivet genom sänkta avgifter. På det sättet säkerställs syftet med en reglering genom producentansvar då det skapar incitament att kostnaderna ska minskas genom effektiviseringar som samtidigt är positiva, eller åtminstone neutrala, ur miljösynpunkt.

Avfalls- och förpackningsreglerna är under ständig utveckling varför det inte finns några berättigade förväntningar från aktörerna att få driva sina verksamheter vidare under viss tid med oförändrade regler. Uppbyggnaden av det nya insamlingssystemet ska ske över några år och vara helt utbyggt den 1 januari 2026. Innan dess bör 2006 års bestämmelser om producenternas ansvar för insamling fortsätta att gälla i de kommuner som inte har tagit över insamlingsansvaret. Det är därför lämpligt att producentansvarsorganisationerna inte behöver anpassa sin verksamhet efter det nya kravet på att inte dela ut vinst till ägarna förrän den 1 januari 2026.

Förslaget ska inte ses som ett principiellt ställningstagande till vinstuttag i producentansvar, varken för förpackningar eller andra varugrupper, utan som en nödvändig åtgärd i ett kritiskt utbyggnadsskede. Det är lämpligt att utvärdera effekten av bestämmelsen efter fem till tio år.

9.9.3 Likabehandling

<p>Förslag: En producentansvarsorganisation ska ge producenter oavsett storlek och ursprung möjlighet att anlita organisationen utan villkor</p>

som diskriminerar någon producent, om producentens förpackningar omfattas av producentansvarsorganisationens ansvarsområde.

Skälen för förslaget: Enligt avfallsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa likabehandling av produkters producenter oavsett deras ursprung eller storlek utan att lägga en oproportionerlig regelbörda på producenter av små mängder produkter (artikel 8a.1 d).

I 2018 års förordning anges att ett insamlingsssystem ska ge producenterna möjlighet att låta förpackningar omfattas av systemet utan villkor som diskriminerar någon producent (50 § 3). En motsvarande bestämmelse bör införas i den nya förordningen. Den bör innebära att en producentansvarsorganisation ska ge producenter oavsett storlek och ursprung möjlighet att anlita organisationen utan villkor som diskriminerar någon producent, om producentens förpackningar omfattas av producentansvarsorganisationens ansvarsområde. I avsnitt 9.9.1 föreslås att en producentansvarsorganisationens ansvarsområde – om det inte handlar om en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem – ska vara att ta emot förpackningsavfall av alla material.

Enligt retursystemsförordningen krävs för att retursystemet ska godkännas att det, om det har en dominerande ställning på marknaden, är utformat så att de villkor som gäller för anslutning inte är diskriminerande, och de krav som ställs på flaskornas och burkarnas utformning och egenskaper är skäliga (5 §). I den nya förordningen bör det för en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem, på samma sätt som för andra producentansvarsorganisationer, krävas att producenter får anlita organisationen utan villkor som diskriminerar någon producent.

Om och när det krav på materialåtervinningsbarhet som föreslagits i engångsplastpromemorian genomförs (se avsnitt 9.2) ska dock en producentansvarsorganisation inte åta sig att ta hand om en förpackning om inte producentansvarsorganisationen har tekniska förutsättningar och kapacitet för att kunna materialåtervinna minst 75 viktprocent av materialet i förpackningen eller ser till att någon annan som har sådana förutsättningar åtar sig att göra det (se författningsförslaget i avsnitt 1.4). Eftersom en producentansvarsorganisation ska åta sig att ta hand om förpackningar av alla materialslag, bör den bestämmelsen inte anses ge utrymme för att en producentansvarsorganisation systematiskt vägrar att åta sig att ta hand om förpackningar av visst materialslag. Om det rimligen finns tekniska möjligheter att låta materialåtervinna förpackningen bör producentansvarsorganisationen också åta sig att ta hand om förpackningen, på villkor som inte diskriminerar någon producent.

9.9.4 Beräkning av förpackningsavgifterna

Förslag: En producentansvarsorganisation ska vid beräkningen av den ersättning som en enskild producent ska betala till organisationen ta hänsyn till vikten på de förpackningar som producenten släpper ut eller tillhandahåller på den svenska marknaden.

Hänsyn ska också tas till bland annat förpackningarnas återanvändbarhet, materialåtervinningsbarhet och innehåll av återvunnet material.

Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter om kriterier för hur ersättningen ska bestämmas.

Skälen för förslaget: I principen om likabehandling ligger att ersättning som enskilda producenter ska betala till en producentansvarsorganisation (förpackningsavgifter) ska spegla principen om att förorenaren betalar. En producent som släpper ut färre produkter på marknaden bör därför betala en mindre andel av kostnaderna. En bestämmelse som innebär att en producentansvarsorganisation ska ta hänsyn till mängden produkter som producenten släpper ut på den svenska marknaden bör därför införas i förordningen.

Det följer också av avfallsdirektivet att de bidrag som producentansvarsorganisationerna tar ut av producenterna ska täcka producentansvarsorganisationernas kostnader för separat insamling, efterföljande transport, behandling av avfall, informationskostnader och kostnader för rapportering (artikel 8a.4 a). Vidare följer av direktivet att de ekonomiska bidrag som en producent ska betala till en producentansvarsorganisation ska differentieras ”när så är möjligt” med avseende på, till exempel, förpackningarnas hållbarhet, reparerbarhet, återanvändbarhet och materialåtervinningsbarhet (artikel 8a.4 b). I 2018 års förpackningsförordning regleras inte hur ersättningen ska utformas, varför det behöver föras in bestämmelser som genomför avfallsdirektivet i denna del.

Som nämns i avsnitt 9.7.4 har kommissionen har tagit fram ett utkast till vägledning åt medlemsstaterna om hur avfallsdirektivets minimikrav för utökad producentansvar bör tillämpas (Commission Guidelines on the general minimum requirements for extended producer responsibility schemes set out in article 8a of the Waste Framework Directive 2008/98/EC; draft version 18 September 2020). Enligt vägledningen är differentieringen ett ekonomiskt styrmedel, bland flera, som kan användas för att stimulera mer hållbara produktions- och konsumtionsmönster i syfte att utveckla en cirkulär ekonomi. Det är viktigt att beakta i vilken utsträckning den förändring som en differentiering skulle kunna leda till för ett givet kriterium och om andra verktyg skulle kunna åstadkomma en större förändring på ett mer genomgripande eller kompletterande sätt.

Av utkastet till vägledning framgår att vissa kostnader för producentansvarsorganisationen ingår i det som kommissionen kallar för ”base fee”, på svenska en grundavgift. En möjlig tolkning är att kommissionen i grundavgiften inkluderar samtliga kostnader för att utföra det uppdrag som organisationen har från producenterna förutom kostnaderna för behandling av avfallet. Grundavgiften ska sättas på ett kostnadseffektivt sätt men i övrigt avgör producentansvarsorganisationen själv grunderna för beräkningen av denna del av avgiften.

Naturvårdsverkets föreskrifter om differentierad ersättning

I miljöbalken har det nyligen införts ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om kriterier för hur ersättning som en producentansvarsorganisation tar ut från producenterna ska bestämmas (15 kap. 15 § 4). Detta bemyndigande ger möjlighet att meddela föreskrifter som kan genomföra bestämmelserna om differentierad ersättning i avfallsdirektivet. Föreskrifterna ska således reglera producentansvarsorganisationens skyldigheter när det gäller hur

den ersättning som producentansvarsorganisationen tar ut av producenterna ska bestämmas, t.ex. att hänsyn ska tas till hur lätt det är att materialåtervinna olika produkter när de blir avfall. Det rör sig om en näringsrättslig reglering, dvs. bestämmelserna kan inte åberopas av en enskild gentemot en annan enskild. I stället kommer det att vara en tillsynsmyndighet som övervakar att bestämmelserna följs (prop. 2020/21:198 s. 64).

Med stöd av bemyndigandet i miljöbalken bör det i den nya förordningen införas en bestämmelse om att en producentansvarsorganisation när ersättningen bestäms ska ta hänsyn till bland annat förpackningarnas återanvändbarhet, materialåtervinningsbarhet och innehåll av återvunnet material. Vidare bör Naturvårdsverket få meddela föreskrifter om kriterier för hur ersättningen ska bestämmas. På så sätt kan Naturvårdsverket precisera de kriterier som anges i förordningen, men också besluta om ytterligare kriterier. Naturvårdsverket kan även ange på vilket sätt de uppräknade kriterierna i förordningen ska påverka avgiften. Vid utarbetandet av föreskrifter bör Naturvårdsverket beakta kommissionens kommande vägledning om minimikraven i avfallsdirektivet.

Nya krav på förpackningars utformning kan förväntas påverka marknaden för förpackningar och förpackningsavfall betydligt under kommande år, bl.a. som en följd av ändringar i förpackningsdirektivet. Producentansvarsorganisationerna kan därför ha anledning att se över sin differentiering varje kalenderår. Naturvårdsverkets föreskrifter kan också behöva följas upp och revideras med liknande frekvens. Även av den anledningen är det lämpligast att kriterierna fastställs av Naturvårdsverket.

9.9.5 Ekonomisk säkerhet

Förslag: Reglerna om ekonomisk säkerhet ska förtydligas genom att det anges att en producentansvarsorganisation ska ställa en ekonomisk säkerhet som motsvarar kostnaderna för att under en period av nio månader samla in och behandla det förpackningsavfall som producentansvarsorganisationen har ansvar för. Säkerheten ska ställas till och prövas av Naturvårdsverket.

Vid prövningen av en producentansvarsorganisation ska giltigheten av godkännandet kunna göras beroende av att en säkerhet ges in och godtas av Naturvårdsverket.

Skälen för förslaget: Enligt en bestämmelse i 2018 års förordning (50 §) ska ett insamlingssystem ställa en säkerhet som motsvarar kostnaderna för att bedriva verksamheten på ett sätt som uppfyller kraven i förordningen. Det är lämpligt att precisera att säkerheten ska motsvara kostnaderna för att bedriva verksamheten under en period av nio månader. Det bör också förtydligas att säkerheten ska ställas till och prövas av Naturvårdsverket.

För att på ett tydligare sätt koppla ställandet av säkerheten till driften av verksamheten bör det anges att Naturvårdsverket, precis som prövningsmyndigheter för tillstånd, får besluta att godkännandets giltighet görs beroende av att säkerheten ges in till myndigheten och anses vara betryggande för ändamålet. Att säkerheten ska vara betryggande för

ändamålet utgör samma krav som för tillståndspliktiga verksamheter enligt miljöbalken (jfr 16 kap. 3 § andra stycket miljöbalken). Det innebär att det ska göras en individuell prövning av säkerhetens form eftersom det finns olika former och sätt att ställa säkerheter och det inte går på förhand att avgöra vilken form som är bäst för en viss verksamhet.

Bestämmelsen om ekonomisk säkerhet är också en del av genomförandet av avfallsdirektivet i den del direktivet ställer krav på medlemsstaterna att säkerställa att alla organisationer som inom ramen för ett producentansvar utför uppgifter för producenternas räkning har de ekonomiska medel, eller de ekonomiska och organisatoriska medel som krävs för att fullgöra sina skyldigheter (artikel 8a.3 c).

Säkerheten bör ställas till Naturvårdsverket eftersom det finns flera kommuner som kan anse sig ha rätt att få del av säkerheten i en situation när pengarna ska betalas ut. I en sådan situation är det lämpligt att Naturvårdsverket avgör till vad och till hur stor del säkerheten ska täcka kraven.

9.9.6 Producentansvarsorganisationernas återanvändning och materialåtervinning

Förslag: I den nya förordningen ska producentansvarsorganisationernas ansvar för förberedelse för återanvändning och materialåtervinning förtydligas genom direkta hänvisningar till aktuella bestämmelser.

Skälen för förslaget: Bestämmelserna i 2018 års förordning innebär att ett insamlingssystem ska behandla allt förpackningsavfall som samlas in, främja materialåtervinning och effektivt bidrar till målen för materialåtervinningen (49 §). Vidare anges att insamlingssystemet ska verka för att de producenter som låter förpackningar omfattas av systemet ökar andelen återanvändbara förpackningar som släpps ut på marknaden (71 § 5). Det har nyligen också införts ett mål om minskad nedskräpning (25 a och 25 b §§ 2018 års förpackningsförordning och 10 f § retur-systemsförordningen). Bestämmelserna bör få en motsvarighet i den nya förpackningsförordningen. Det bör finnas en bestämmelse om till att producentansvarsorganisationen effektivt ska bidra till att nå materialåtervinningsmålen och målen för minskad nedskräpning och verka för att de producenter som anlitar producentansvarsorganisationen ökar andelen återanvändbara förpackningar som släpps ut på marknaden.

De krav på materialåtervinning och återanvändning som redan gäller bör förtydligas. Det bör anges att en producentansvarsorganisation ska ansvara för att allt förpackningsavfall som samlats in separat genomgår ett fullständigt behandlingsförfarande i enlighet med 15 kap. 10 § miljöbalken, som innehåller avfallshierarkin. Det bör hänvisas till den bestämmelse i avfallsförordningen som innebär att producentansvarsorganisationen ska se till att avfall som har samlats in separat för att förberedas för återanvändning eller materialåtervinning inte förbränns (3 kap. 19 § avfallsförordningen).

I engångsplastpromemorian finns ett förslag om materialåtervinning som återfinns i författningsförslaget (avsnitt 1.2).

9.9.7 Offentliggörande av information på producentansvarsorganisationens webbplats

Förslag: En producentansvarsorganisation ska på en webbplats offentliggöra information om

- vilka som är producentansvarsorganisationens ägare,
- vilka producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen,
- hur den förpackningsavgift som producenterna betalar ska beräknas, angett i kronor per såld produkt eller per ton produkter som släpps ut på den svenska marknaden,
- hur aktörer som anlitas för avfallshantering väljs ut, och
- hur producentansvarsorganisationens verksamhet bidrar till att nå målen för materialåtervinning och minskad nedskräpning i förordningen.

Skälen för förslaget: I avfallsdirektivet finns en skyldighet för medlemsstaterna att se till att en producent av en produkt, eller en organisation som genomför skyldigheter för en sådan producents räkning, offentliggör information om hur unionsmål och nationella mål för avfallshantering uppnås och hur andra nationella kvantitativa eller kvalitativa mål uppnås som anses relevanta för systemet för utökat producentansvar. Om skyldigheterna uppfylls kollektivt ska även information om ägande och medlemskap, ekonomiska bidrag som betalas av förpackningens producenter per såld förpackning eller per ton av förpackningen som släpps ut på marknaden och förfarandet för val av aktörer för avfallshantering offentliggöras (artikel 8 a.3 e). Någon motsvarande bestämmelse finns inte i 2018 års förpackningsförordning och behöver därför tas in i den nya förpackningsförordningen.

Att offentliggöra dessa uppgifter bidrar till att skapa en transparens på marknaden. Producenterna kan t.ex. bilda sig en uppfattning om hur avgifterna som producenterna betalar till producentansvarsorganisationen beräknas och på så vis avgöra om de behandlas lika som andra producenter i detta avseende. För att information ska vara lättillgänglig bör den publiceras på en webbplats.

Bestämmelserna kan meddelas av regeringen med stöd av 15 kap. 15 § miljöbalken.

9.9.8 Rutiner för internkontroll

Förslag: En producentansvarsorganisation ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa att den ersättning som tas ut av producenterna uppfyller kraven i förordningen och för att bedöma kvaliteten på de uppgifter som producentansvarsorganisationen ska lämna till Naturvårdsverket. Rutinerna ska även säkerställa att kraven i avfallstransportförordningen uppfylls.

Skälen för förslaget: Enligt avfallsdirektivet ska produkters producenter eller organisationer som med avseende på utökat producentansvar genomför skyldigheter för producenters räkning inrätta lämpliga system för egenkontroll (artikel 8a.3 d). Enligt bestämmelsen ska

kontrollen säkerställa att den ekonomiska förvaltningen är tillfredsställande. Egenkontrollen ska vid behov kompletteras av regelbundna oberoende kontroller. Kontrollen ska också säkerställa att kvaliteten på uppgifter som producenten eller producentansvarsorganisationen ska lämna om avfallshantering och om mängden produkter som har släppts ut på marknaden håller en bra kvalitet. Kontrollen ska också säkerställa att kraven i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 om transport (avfallstransportförordningen) uppfylls. Det finns inga krav på hur ett system för egenkontroll ska se ut. Syftet är dock att kontrollen ska ske på ett systematiskt sätt.

Det bör införas ett krav som motsvarar kraven om egenkontroll i avfallsdirektivet. För att inte belasta producenter och producentansvarsorganisationer med onödiga kostnader och omfattande administration bör kravet begränsas till att ta fram rutiner för internkontroll. I fråga om de rutiner för internkontroll som producenter ska ha, läggs detta krav in i samband med rapporteringsbestämmelserna.

Producentens ekonomiska förvaltning av det bolag där verksamheten bedrivs regleras utförligt i annan lagstiftning, framför allt i bokföringslagen (1999:1078). Någon ytterligare reglering för kontroll i den delen bedöms inte vara nödvändig.

Direktivet kräver även att kontrollen ska säkerställa att producenten uppfyller de krav om kostnader för avfallshanteringen som anges i direktivet (artikel 8a.3 d i)). Om producenterna fullgör sina skyldigheter kollektivt innebär dessa krav att avgiften som en enskild producent ska betala till det kollektiva systemet differentieras om det är möjligt (artikel 8a.4 b, se vidare avsnitt 9.9.4). Rutinen för internkontroll bör därför även säkerställa att beräkningen av producenternas avgifter är i överensstämmelse med de krav som anges i förordningen och i Naturvårdsverket kommande föreskrifter.

Eftersom det kan bli aktuellt för en producentansvarsorganisation att ansvara för transporter av förpackningsavfall över Sveriges gränser för behandling bör rutinerna för internkontroll även innebära att producentansvarsorganisationen säkerställer att kraven i avfallstransportförordningen uppfylls.

Enligt 2018 års förordning (56 §) gäller att ett tillstånd att driva ett insamlingssystem endast får ges till den som har personella, tekniska, organisatoriska och ekonomiska förutsättningar att driva ett insamlingsystem som uppfyller kraven i förordningen. Inom kravet på ekonomisk och organisatoriska förutsättningar bör det anses ingå att ha någon form av egenkontroll. Förslaget innebär därför en precisering av kravet på en producentansvarsorganisation att ha de organisatoriska och ekonomiska medel som krävs för att fullgöra sina skyldigheter (artikel 8a.3 c).

Bestämmelser om skyldighet att upprätthålla rutiner för internkontroll kan meddelas av regeringen med stöd av 15 kap. 15 §§ miljöbalken.

9.9.9 Ytterligare krav på en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem

Förslag: För en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska det, utöver de krav som ska gälla för alla producentansvarsorganisationer och de krav på insamlingskärl utomhus som nyligen införts, krävas att organisationen

- tillhandahåller ett rikstäckande system för separat insamling av plastflaskor och metallburkar,
- ser till att kostnaderna för retursystemet belastar producenterna, och
- informerar hushåll och verksamheter om insamlingen.

Skälen för förslaget: Enligt retursystems-förordningen ska retursystemet godkännas om sökanden visar att den som driver eller avser att driva systemet har personella, tekniska och ekonomiska förutsättningar att göra det på ett sätt som är godtagbart både från miljöskyddssynpunkt och konsumentsynpunkt. Vidare ska ett retursystem om det har en dominerande ställning på marknaden vara utformat så att de villkor som gäller för anslutning inte är diskriminerande, och de krav som ställs på flaskornas och burkarnas utformning och egenskaper är skäliga (5 §). I den nya förordningen bör det för en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem, på samma sätt som för andra producentansvarsorganisationer, krävas att producenter får anlita organisationen utan villkor som diskriminerar någon producent (se avsnitt 9.9.3).

Det har nyligen också införts särskilda krav på retursystemen som innebär att ett retursystem ska tillhandahålla insamlingskärl för insamling av plastflaskor och metallburkar utomhus där många människor vistas. Kravet ska börja gälla den 1 januari 2023 (10 c § retursystems-förordningen, SFS 2021:1005). De nya kraven bör föras över till den nya förordningen. Det bör dock även ställas uttryckliga krav när det gäller hur det övriga insamlingssystemet ska se ut.

Inom ramen för den aktörsdialog som genomförts för framtagandet av förslagen i denna promemoria, har Miljödepartementet noterat ett förhållande som kan ifrågasättas utifrån minimikraven i avfallsdirektivet. Butikerna måste i dag själva köpa in och driva sina pantautomater enligt Returpacks avtal med dem. Samtidigt erhåller butikerna en ersättning som enligt Returpack ska täcka alla kostnader. Enligt minimikraven ska producenterna täcka kostnaderna för separat insamling. I det fall en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem framöver önskar ha en modell där butikerna äger automater, kommer det således vara viktigt att kunna styrka att detta upplägg inte medför några nettokostnader för butikerna.

Det bör också införas bestämmelser om att en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska informera hushåll och verksamheter om utsortering och insamling. Information bör också lämnas om hur utsortering ska ske på platser utomhus.

9.9.10 Godkännande av en producentansvarsorganisation

Förslag: Frågor om godkännande av en producentansvarsorganisation för förpackningar ska prövas av Naturvårdsverket.

För att bli godkänd ska en producentansvarsorganisation ha de ekonomiska och organisatoriska förutsättningar som behövs för att genomföra de uppgifter som en producentorganisation ska ha. Producentansvarsorganisationen ska också kunna antas uppfylla de grundläggande krav som ställs på en producentansvarsorganisation enligt förordningen.

Ett godkännande ska tidsbegränsas till längst tio år. Naturvårdsverket ska få förena ett godkännande med de villkor som behövs.

En månad efter godkännandet ska producentansvarsorganisationen lämna in uppgifter om de producenter som har anlitat organisationen.

Naturvårdsverket ska, på eget initiativ, få ompröva ett villkor som ett godkännande är förenat med om det behövs för att producentansvarsorganisationen ska uppfylla kraven i förordningen. Omprövning ska även få ske på ansökan av en producentansvarsorganisation.

Naturvårdsverket ska få återkalla ett beslut om godkännande av en producentansvarsorganisation om producentansvarsorganisationen inte uppfyller kraven i förordningen och bristerna är av väsentlig betydelse. En producentansvarsorganisation som avser att inte längre driva en verksamhet ska underrätta Naturvårdsverket senast tre månader innan verksamheten avvecklas så att en återkallelse av godkännandet kan beslutas på producentansvarsorganisationens egen begäran.

Om det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation ska kommunen ansvara för att behandla det förpackningsavfall som kommunen samlat in. När det gäller verksamheternas förpackningsavfall ska verksamheterna ha ansvaret.

Skälen för förslaget

En producentansvarsorganisation bör vara godkänd

Det är viktigt att Naturvårdsverket i sin tillsyn kan ställa krav på och utöva tillsyn mot producentansvarsorganisationer. I annat fall skulle tillsynen enbart kunna riktas mot enskilda producenter.

I 2018 års förordning finns krav på tillstånd för att driva ett insamlings-system (43 §). Miljöbalken innehåller bestämmelser om tillstånd till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet som är av en helt annan karaktär än den prövning som bör ske av en producentansvarsorganisation. Det finns därför skäl att välja en annan term för den prövning av en producentansvarsorganisation yrkesmässiga drift som ska ske (15 kap. 15 § 3 miljöbalken).

För prövning av retursystemet används i dag termen godkännande. Detta är en lämplig term även för prövningen av en producentansvarsorganisation för förpackningar som inte driver ett retursystem. Prövningen av de två typerna av producentansvarsorganisationer bör samordnas både till innehåll och form.

Följderna av ett beslut om godkännande av en producentansvarsorganisation bör vara att producenter kan anlita organisationen. Ett godkännande innebär också att producentansvarsorganisationen är ansvarig gentemot Naturvårdsverket i dess tillsynsverksamhet.

När det gäller en producentansvarsorganisation som inte driver ett retursystem bör Naturvårdsverket, precis som i dag, vara prövningsmyndighet. I avsnitt 9.9.11 föreslås att Naturvårdsverket, i stället för Jordbruksverket, ska vara prövnings- och tillsynsmyndighet även för en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem.

Ett godkännande med stöd av en producentansvarsförordning har inte den rättskraft som ett tillstånd till vattenverksamhet eller miljöfarlig verksamhet har enligt miljöbalken. De regler om omprövning av beslut som finns i 24 kap. miljöbalken har inte anpassats efter den typen av godkännanden. Möjligheten att ändra ett beslut om godkännande bör i stället bedömas utifrån allmänna förvaltningsrättsliga principer. Ett godkännande kan således både ändras och återkallas enligt vad som anges i den författning som reglerar godkännandet. Tillsynsmyndigheten kan också meddela förelägganden av olika slag utan hinder av att godkännande har meddelats.

Krav för godkännande

För att bli godkänd bör producentansvarsorganisationen uppfylla de krav som föreslås i avsnitt 1.9.1–1.9.9. Vissa av kraven är framåtblickande, dvs. det kan inte säkerställas i samband med ansökan att kraven kommer att uppfyllas. För att ta höjd för detta bör det anges att det ska kunna antas att producentansvarsorganisationen uppfyller kraven. De nya kraven är i stort baserade på minimikraven i avfallsdirektivet och rör producentansvarsorganisationens drift och verksamhet. Den tidigare tillståndsprövningen enligt 2018 års förordning rörde till övervägande del insamlingssystemets struktur genom olika lämplighetskrav (43–53 §§). Med den förändring av prövningens omfattning som nu görs bör den situation som inträffade vid prövningen enligt 2018 års förordning då ingen producentansvarsorganisation erhöll tillstånd undvikas. De regler om ansvar för det fall det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation som redogörs för nedan bör också förhindra denna situation.

Enligt förslag i engångsplastpromemorian ska en producentansvarsorganisation inte åta sig att ta hand om en förpackning om inte producentansvarsorganisationen har förutsättningar för att kunna materialåtervinna minst 75 viktprocent av materialet i förpackningen eller ser till att någon annan som har sådana förutsättningar åtar sig att göra det (se författningsförslaget i avsnitt 1). Om och när det förslaget genomförs (se avsnitt 9.2) bör det också vara ett krav för godkännande att producentansvarsorganisationen kan antas uppfylla kravet.

Prövning av ansökan

I en ansökan från en producentansvarsorganisation bör anges hur organisationen avser att uppfylla krav på syfte och ansvarsområde, likabehandling och beräkning av förpackningsavgifter, ekonomisk säkerhet, återanvändning och materialåtervinning, offentliggörande av information samt interna rutiner. Det bör också finnas en redogörelse för på vilket sätt

producentansvarsorganisationen har ekonomiska och organisatoriska förutsättningar att genomföra de uppgifter som en producentansvarsorganisation har enligt förordningen.

En prövning av godkännande enligt ovan kommer att vara en något enklare process än tidigare tillståndsprövning. Naturvårdsverket bör ta emot ansökningar om godkännande och fatta beslut inom högst tolv veckor från den tidpunkt då all information har lämnats in. Beslut om godkännande bör meddelas senast den 31 oktober varje år för att vara gällande för en producentansvarsorganisation nästkommande år.

När den i promemorian föreslagna förordningen beslutas av regeringen, enligt plan under våren 2022, är det angeläget att så tidigt som möjligt kunna öppna för godkännandeprovning. Ett skäl är att insamlingen av verksamheternas avfall bygger på att Naturvårdsverket bland godkända producentansvarsorganisationer ska utse en organisation som blir ansvarig för utbyggnad och drift av mottagningsplatser för insamlingen av vissa verksamheters avfall i kommunerna. I avsnitt 9.15.1 föreslås därför att en producentansvarsorganisation ska kunna lämna in en ansökan till Naturvårdsverket om godkännande efter den 1 juli 2022 och att ett beslut ska ha meddelats senast den 30 november 2022 för att en producentansvarsorganisation ska kunna bedriva verksamhet från den 1 januari 2023. Ett annat skäl är att Naturvårdsverket skyndsamt behöver utveckla föreskrifter om en modell för ersättning till kommunerna (se avsnitt 9.11.1). Dialogen med aktörerna under föreskriftsprocessen underlättas av att kunna ske med godkända producentansvarsorganisationer.

Sedan den första prövningsomgången avslutats måste bestämmelserna vara öppna för att nya producentansvarsorganisationer kan vilja ansöka om ett godkännande. För att kunna fasa in dem på ett sätt som är hanterbart för redan godkända organisationer och för Naturvårdsverket, är det nödvändigt att lägga fast kalenderårsvisa hålltider i förordningen. Ansökan bör, förutom första året vara inlämnad senast den 30 april året innan verksamheten ska påbörjas. Beslut om godkännande bör meddelas senast den sista oktober varje år för att vara gällande för en producentansvarsorganisation nästkommande år.

Ett godkännande bör få förenas med de villkor som behövs och bör begränsas till att avse viss tid, dock längst tio år.

Omprövning och återkallelse

Naturvårdsverket bör kunna ompröva ett villkor som ett godkännande är förenat med och återkalla ett godkännande. Bestämmelserna om omprövning och återkallelse bör förtydligas i förhållande till bestämmelserna i 2018 års förordning (75 och 76 §§). Omprövning av villkor bör kunna ske på initiativ av antingen producentansvarsorganisationen eller Naturvårdsverket. Omprövning ska ske om det behövs för att uppfylla kraven i förordningen.

Att Naturvårdsverkets på eget initiativ återkallar ett godkännande bör enbart vara aktuellt om bristerna hos en producentansvarsorganisation är av väsentlig betydelse. Precis som för tillstånd enligt miljöbalken bör inte återkallelse vara aktuellt om det är fråga om obetydliga överträdelser eller överträdelser som går att rätta till. Normalt bör föreläggande om rättelse först ges, jfr 26 kap. 9 § miljöbalken. En återkallelse bör också ske på

producentansvarsorganisationens begäran för det fall verksamheten läggs ner.

Särskilt om retursystemet

I avsnitt 9.9.11 föreslås att Naturvårdsverket ska vara prövnings- och tillsynsmyndighet även för en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem. 2018 års förpackningsförordning och retursystems-förordningen har i dag olika ansatser och villkor vid prövning av tillstånd respektive godkännande. Prövningen bör i fortsättningen vara densamma för de båda typerna av producentansvarsorganisationer och endast anpassas efter att det i viss utsträckning ställs olika krav. De nya kraven när det gäller en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem innebär dock att det är lämpligt att kräva att det befintliga retursystemet måste ansöka om ett nytt godkännande.

Ansvar i andra hand

Det behöver regleras hur staten hanterar en situation i vilken det inte längre skulle finnas någon (godkänd) producentansvarsorganisation. I och med att ansvaret för insamling föreslås flyttas till kommunerna, säkerställs att det hela tiden sker en insamling. Om det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation uppstår dock frågan vem som ska ta ansvar för den fortsatta hanteringen av det insamlade förpackningsavfallet.

Om det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation bör kommunen se till att det insamlade förpackningsavfallet blir behandlat. I den situationen bör det vara producenterna som, via Naturvårdsverket, betalar producentavgift och årsavgift samt ersätter de kostnader som kommunerna har för att behandla förpackningsavfallet.

Om det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation behöver det också finnas någon som tar ansvar för verksamheternas förpackningsavfall. De verksamheter som i normalfallet lämnar sitt avfall till mottagningsstationerna bör i sådana fall själva ansvara för behandling.

9.9.11 Naturvårdsverket ska ansvara för prövning och tillsyn av retursystemet

Förslag: Naturvårdsverket ska ansvara för prövningen och tillsynen i fråga om en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem.

Skälen för förslaget

Samma prövnings- och tillsynsmyndighet för alla förpackningar

Bestämmelserna i förpackningsdirektivet och minimikraven i avfallsdirektivet tillämpas lika för alla förpackningar, oavsett om de ingår i ett generellt system eller i ett pantsystem. Jordbruksverket har i dag ansvar för prövningen av godkännande av retursystem och för tillsyn av producenterna. Naturvårdsverket har ansvaret för prövningen av tillstånd för övrig förpackningsinsamling, ansvar för registret över producenter samt tillsyn över förpackningsförordningen. Naturvårdsverket är även ansvarig myndighet för övriga producentansvar. Att Jordbruksverket kom

att bli ansvarig för pantsystemet kan antagligen främst härledas till de utmaningar som finns med import av drycker från andra länder och Jordbruksverkets kompetens på det området. Sedan retursystems-förordningen beslutades 2005 har det dock skett en väsentlig utveckling av producentansvaret i allmänhet och för förpackningar i synnerhet. I ljuset av EU:s höjda krav på materialåtervinning och minimikraven på utökade producentansvar, är det lämpligt att ansvaret för prövning och tillsyn läggs på en och samma myndighet. I annat fall uppstår en risk för olika kravnivåer, tolkningar och tillämpningar. Ett samlat ansvar underlättar också framtagandet av statistik. Det förenklar också för producenter och andra aktörer att bara behöva ha kontakt med en myndighet. Prövning och tillsyn när det gäller retursystemet bör därför flyttas från Jordbruksverket till Naturvårdsverket.

9.10 Beräkning av marknadsandelar som en grund för fördelning av ersättningsansvar och ansvar för materialåtervinning

Förslag: Naturvårdsverket ska varje kvartal fastställa producentansvarsorganisationernas marknadsandelar. Marknadsandelarna ska baseras på den mängd förpackningar som satts på marknaden av de producenter som anlitat producentansvarsorganisationen för vart och ett av förpackningsmaterialen papper, plast, metall, glas och övriga förpackningar. En producentansvarsorganisationens totala marknadsandel ska också fastställas.

Marknadsandelarna ska ligga till grund för fördelning av kommunernas kostnader mellan producentansvarsorganisationerna. Marknadsandelarna ska också användas för att fördela insamlade avfallsmängder från den fastighetsnära insamlingen från hushåll och samlokaliserade verksamheter liksom avfallsmängder som samlats in från verksamheter vid mottagningsstationer. Marknadsandelarna ska också vara grund för den största producentansvarsorganisationens debitering av övriga producentansvarsorganisationer när det gäller kostnaden för mottagningsplatser för verksamheternas avfall och information.

Besluten om marknadsandelar ska gälla omedelbart även om de överklagas.

Skälen för förslaget

Naturvårdsverkets beslut

Det behöver regleras hur kostnadsansvaret och ansvaret för det insamlade förpackningsavfallet ska fördelas om det finns fler än en producentansvarsorganisation. Det är lämpligt att ansvaret fördelas utifrån antingen en för alla material sammanvägd marknadsandel eller flera beräknade marknadsandelar för olika materialslag, beroende på ansvarets karaktär. Beräkningarna av marknadsandelar bör göras på ett enkelt och enhetligt sätt för att minska den administrativa bördan i systemet, samtidigt som strävan bör vara att beräkningarna ska uppfattas som någorlunda rätt-

visande. Enkelhet och enhetlighet kan inte minst motiveras med att insamlingen av förpackningar enligt förslagen i denna promemoria utgör en helhet. Producentansvarsorganisationerna ska hantera alla slags förpackningar, oavsett om de primärt är destinerade till hushåll eller verksamheter. Det görs inte heller i övrigt någon uppdelning i hushållsförpackningar och verksamhetsförpackningar.

Med en producentansvarsorganisations marknadsandel bör avses den andel förpackningar som de producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen har satt på marknaden i förhållande till den totala mängden förpackningar som satts på marknaden. Naturvårdsverket bör beräkna och fastställa marknadsandelar för materialslagen papper, plast, glas, metall och övriga förpackningar.

Naturvårdsverket bör också fastställa en producentansvarsorganisations totala marknadsandel. I fråga om de marknadsandelar som ska gälla initialt behöver det särskilt regleras när beslut ska vara fattade. Beslut bör fattas första gången den 31 december 2022.

Kostnaderna för lättillgängliga insamlingsplatser och för kommunernas information samt kostnaderna för att upprätthålla och driva mottagningsplatser för verksamheternas avfall härrör från övergripande tjänster där de enskilda materialslagens mer exakta bidrag är mindre betydelsefullt. Fördelningen av kostnaderna bör därför ske utifrån en marknadsandel som är en sammanvägning av de marknadsandelar som beräknats för de enskilda materialslagen. Kostnaderna för den fastighetsnära insamlingen bör i stället fördelas mellan producentansvarsorganisationerna utifrån marknadsandelar per materialslag.

Ansvar för det av kommunen insamlade avfallet bör fördelas mellan producentansvarsorganisationerna utifrån marknadsandel per materialslag. Även det avfall från verksamheter som samlats in vid mottagningsplatser som drivs av den största producentansvarsorganisationen (se avsnitt 9.7.3) bör fördelas utifrån marknadsandel per materialslag.

Naturvårdsverket bör fastställa marknadsandelar varje kvartal. Beräkningarna bör baseras på uppgifter som producenterna och producentansvarsorganisationerna lämnar till Naturvårdsverket. En producentansvarsorganisation bör varje kvartal till Naturvårdsverket lämna uppgifter om ändringar i fråga om vilka producenter som anlitat producentansvarsorganisationen och den mängd förpackningar som de producenter som anlitat producentansvarsorganisationen har tillhandahållit marknaden föregående kvartal i ton per förpackningsmaterial. Besluten om marknadsandelar bör sändas till producentansvarsorganisationerna och publiceras på Naturvårdsverkets webbplats.

Omedelbar verkställighet av beslut om marknadsandelar

För beslut som fattas av Naturvårdsverket om marknadsandelar enligt förslaget gäller bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900). Enligt denna får ett beslut som får överklagas inom en viss tid verkställas när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats (35 §). I vissa fall får dock ett beslut alltid verkställas omedelbart, t.ex. om beslutet gäller endast tillfälligt eller om kretsen av de som har rätt att överklaga är så vid eller obestämd att det inte går att avgöra när överklagandetiden går ut. En myndighet får även verkställa ett beslut omedelbart om ett väsentligt

allmänt eller enskilt intresse kräver det. Myndigheten ska dock först noga överväga om det finns skäl att avvakta med att verkställa beslutet på grund av att beslutet medför mycket ingripande verkningar för någon enskild, att verkställigheten inte kan återgå om ett överklagande av beslutet leder till att det upphävs eller någon annan omständighet.

Ett beslut om en producentansvarsorganisations marknadsandel är ett beslut om vilken ansvarsfördelning som ska gälla mellan producentansvarsorganisationer. I 15 kap. miljöbalken finns ett antal bemyndiganden rörande producentansvar som alla anger att det ansvar en enskild producent ska ha ska motsvaras av den andel av den totala marknaden som producenten innehar av nya produkter. Detsamma bör gälla för en producentansvarsorganisations ansvar. Att slå fast en producentansvarsorganisations ansvar är grundläggande och avgörande för att hela systemet med ett utökat producentansvar ska fungera om det finns fler än en producentansvarsorganisation. Regleringen av ärendehantering i fråga om beslut om marknadsandelar bör ge Naturvårdsverket förutsättningar att slå fast marknadsandelarna så skyndsamt som möjligt. Detta beslut kommer nämligen att styra flera efterföljande beslut om producentavgift och årsavgift samt andel avfallsmängder som en producentansvarsorganisation ska vara skyldig att ta emot.

Som framgår i avsnitt 9.5.1 bör det inte införas ett monopol där en enda producentansvarsorganisation tar hela ansvaret och då innehar hela marknaden. Så fort det finns fler än en producentansvarsorganisation behövs ansvaret regleras på ett sätt så att inte en producentansvarsorganisation kan skaffa sig otillbörliga fördelar på bekostnad av andra producentansvarsorganisationer. Kommunerna och den producentansvarsorganisation som ansvarar för mottagningsplatser för verksamhetens avfall måste kunna lämna över avfall till producentansvarsorganisationerna för behandling i en mängd som motsvarar marknadsandelen. Att avfallshandlingen fungerar är ett allmänt intresse. Naturvårdsverket kommer att fatta beslut varje kvartal om marknadsandelarna och har därför möjlighet att korrigera felaktigheter mellan kvartalen och besluta om den korrekta andelen.

En situation där alla aktörerna behöver invänta ett beslut som har laga kraft i ca 2–3 år kan inte tillåtas uppstå i och med att hela systemet i sådant fall skulle sluta att fungera. Varken överlämning av avfallsmängder eller betalning av producentavgifter och årsavgifter kan ske om marknadsandelen är osäker vilket i förlängningen leder till att avfall samlas på hög och kommunerna blir underfinansierade (se avsnitt 9.11.3).

Skäl som talar emot att låta beslut om marknadsandelar gälla omedelbart är risken för att en producentansvarsorganisations marknadsandel är felberäknad och att producentansvarsorganisationen till följd av det får ta ett för omfattande eller för litet ansvar. De beslut som kommer att baseras på marknadsandelen, t.ex. producentavgiften, kommer att avse höga belopp. Risken för felberäkningar av marknadsandelen är dock liten och kommer antagligen handla om någon eller några procentandelar, särskilt mot bakgrund av att beräkningarna baseras på uppgifter från producentansvarsorganisationerna.

För att uppnå syftet med en effektiv och förutsebar ansvarsfördelning och en fungerande hantering av avfall i kommunerna är det av avgörande betydelse att frågan om fördelning av marknadsandelar löpande kan

avgöras på ett sätt som innebär att beslutet löpande också kan läggas till grund för de övriga beslut som Naturvårdsverket ska fatta om avgifter som producentansvarsorganisationerna ska betala och om vilka mängder förpackningsavfall som producentansvarsorganisationer ansvarar för att ta emot och behandla. Den verkställighet av Naturvårdsverkets beslut om marknadsandelar som aktualiseras i dessa fall handlar alltså om att besluten bör kunna läggas till grund för avgiftsdebiteringen och avfallshandlingen. Det är inte den typen av situationer som bestämmelsen i 35 § tredje stycket förvaltningslagen tar sikte på (jfr prop. 2016/17:180 s. 326). Det är samtidigt angeläget att det inte råder någon tvekan om att myndigheten har rätt att meddela beslut om avgiftsdebitering och avfallshandling med utgångspunkt i den fördelning av marknadsandelar som gjorts. Detta förhållande talar starkt för att det i författning bör slås fast att besluten om marknadsandelar får verkställas även om de överklagans. Mot detta talar främst att berörda organisationer under en inte obetydlig tid kan behöva bära ett större ekonomiskt ansvar för avfallshandlingen än de i slutändan ska ta. Mot bakgrund av den bedömning som görs ovan i fråga om risken för felberäkningar och med beaktande av den stora vikten av att avgiftsbesluten har en solid grund görs bedömningen att övervägande skäl talar för omedelbar verkställbarhet.

Om ett beslut om marknadsandelar efter ett överklagande ändras kommer avgiftsdebiteringen i ett sådant fall att kunna anpassas genom beslut om ändring av de tidigare debiteringarna. Detta kan göras både till en enskildes fördel och till andra enskildas nackdel, eftersom avgiftsbesluten till sin natur är betungande och därför inte får rättskraft (jfr 37 § förvaltningslagen). Beträffande avfallsmängderna kan beslut fattas om korrigerande mängder inför kommande år.

För det fall en producentansvarsorganisation som överklagar får rätt i högre instans bör det finnas en återbetalningsskyldighet (se avsnitt 1.11.3) för kommunerna så att Naturvårdsverket kan betala tillbaka felaktigt inbetalda avgifter.

9.11 Finansiering av kommunernas insamlings- och informationsansvar

9.11.1 Utgångspunkter för ett nytt finansieringssystem

Förslag: Producentansvarsorganisationerna ska ersätta kommunerna för deras kostnader. Ersättningskyldigheten ska rikta sig mot producentansvarsorganisationer i första hand och i andra hand direkt mot producenterna.

Ersättningen ska täcka kommunernas kostnader för insamling, transport, anordnande av omlastningsplatser samt överlämning av avfall till producentansvarsorganisationerna. Ersättningen ska även täcka kommunens informationsansvar.

Det ska införas en modell för beräkning av kommunernas kostnader och ersättningsrätt. Vissa delar av modellen ska framgå i förordningen. I övrigt ska den fyllas ut av Naturvårdsverket i föreskrifter.

Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter om hur kommunernas kostnader och den ersättning som kommunerna ska få ska beräknas.

Skälen för förslaget

Producentansvarsorganisationerna bör ersätta kommunerna

I avsnitt 9.5.2 föreslås att kommunerna får ansvaret för insamlingen av förpackningsavfall från hushållen och de samlokaliserade yrkesmässiga verksamheterna fram till att de överlämnas till producentansvarsorganisationerna på omlastningsplatserna. Detta innebär att kommunerna tilldelas en uppgift som tidigare har legat på producenterna och som leder till nya kostnader för kommunerna. Producenterna bör ersätta kommunernas kostnader för insamling, transport, anordnande av omlastningsplatser samt överlämning av avfall till producentansvarsorganisationerna. Ersättningen bör även täcka kommunens informationsansvar.

I miljöbalken finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för producenter att ansvara ekonomiskt för avfallshantering och information om hantering (15 kap. 12 § 2). Sådana föreskrifter kan också meddelas när det gäller producentansvarsorganisationer (15 kap. 15 § 5).

Avfall Sverige och FTI har gemensamt tagit fram ett förslag till ersättnings- och beräkningsmodell vilken delgivits Miljödepartementet. TMR har kommenterat att företaget inte har något att invända eller tillägga kring ersättningsmodellen.

Modellförslaget baseras på en modell som Avfall Sverige utvecklade våren 2020 med hjälp av konsult. Syftet med denna modell var att kunna beräkna kostnader för fastighetsnära insamling vid småhus i kommuner som ville bli uppdragstagare åt ett tillståndspliktigt insamlingsssystem (TIS) inom ramen för 2018 års förordning. Modellen har visat sig fungera väl för ändamålet enligt Avfall Sverige.

Beräkning av ersättning till kommunerna enligt aktörernas förslag till modell

Enligt förslaget från Avfall Sverige och FTI bör det regleras i förordningen vilka fraktioner av förpackningsavfall som ska samlas in och med vilken servicegrad, dvs. vad som ska ersättas. Ersättningen bör beräknas med utgångspunkt i olika kategorier: småhus, flerbostadshus och "blandfastigheter" med mindre verksamheter samt skärgård och annan hämtning med speciella förutsättningar ur logistisk utgångspunkt. En formel för detta bör fastställas i förordningen. Formeln bör även inkludera en ersättning för antalet "publika samlingsplatser" som kompletterar den fastighetsnära insamlingen samt en "tonersättning" baserad på den kvantitet och kvalitet som kommunen samlat in av respektive materialslag.

En kostnadsberäkningsmodell bör enligt Avfall Sverige och FTI regleras på föreskriftsnivå. Modellen används för att räkna fram en genomsnittlig kostnad i fyra olika hushållstyper: småhus helår, småhus säsong, flerbostadshus samt verksamheter i blandfastighet. Utgångspunkten är vidare att ersättningen anpassas till förhållanden i de nio olika typkommunerna i Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) kommungruppsindelning. För varje hushållstyp och kommungrupp fastställs en

genomsnittlig ersättning per kilogram material (papper, plast, metall, glas) per hushåll och år. Ersättningsmodellens matris skulle således bestå av 154 olika ersättningsfaktorer kopplade till hushållstyper, en ”tonersättning” för respektive materialslag samt därutöver faktorer för tillägg eller avdrag för avfallens kvalitet. Aktörerna förutser att Naturvårdsverket kommer att behöva anlita en konsult som utvecklar förslag till genomsnittlig kostnad utifrån ett antal typkommuner i respektive kommungrupp. De önskar att representanter från kommuner, producenter och myndigheten ingår i en referensgrupp som enas om ett förslag avseende snittkostnad per hushåll.

Kostnaden per hushåll kommer med en sådan modell att bli teknikneutral och inte peka ut olika typer av system. Detta innebär att vissa typer av system kommer att vara dyrare än fastställd ersättning och vissa system billigare.

Den modell som Avfall Sverige utvecklat för småhus omfattar följande kostnadsparametrar: införande, administration, kärl och insamling. För system med optisk sortering omfattar modellen även kostnader för påsar, distribution av påsar, optisk sortering och eventuell omlastning och transport till upphandlad optisk sortering. Kostnaderna redovisas dels som en totalkostnad, dels uppdelat per hushåll. Redovisningen av kostnadsfördelningen har kompletterats med en beräkning av hur stor ersättning kommunen behöver för kostnadstäckning om hänsyn tas till tonersättning för insamlat material. För att beräkna kostnader för fastighetsnära insamling från flerbostadshus inklusive samlokaliserade verksamheter behöver en separat modell tas fram.

Den föreslagna ersättnings- och beräkningsmodellen kommer således att vara anpassad till det val som varje kommun står inför – att antingen driva insamlingen i egen regi eller upphandla tjänsten – i och med att kostnader för avskrivning av kärl och annan utrustning för insamling är inkluderad.

Avfall Sverige och FTI ser framför sig att en enskild kommun kan komma att behöva kompensera eventuella underskott med renhållningsavgift samtidigt som kommunerna i sådant fall också bör argumentera för en höjning av den genomsnittliga ersättningen när föreskrifterna ses över. Aktörernas förslag innebär i denna del att en kommun kan göra anspråk på tilläggsersättning hos Naturvårdsverket utifrån fördyrande omständigheter som påverkar insamlingskostnaderna. Tanken är att tilläggsersättning främst ska kunna aktualiseras under de första åren av modellens tillämpning. Utformningen av tilläggsersättning bör enligt aktörerna behandlas av nämnda referensgrupp.

Modellen bör enligt aktörerna också kompletteras med incitament för hög materialkvalitet, t.ex. att insamlat förpackningsavfall som överträffar kvalitetskrav berättigar till extra ersättning i syfte att skapa incitament för materialåtervinning.

Avfall Sverige och FTI:s förslag innebär vidare att varje kommun delger Naturvårdsverket antal hushåll och antal publika insamlingsplatser i kommunen. Lantmäteriet och Statistiska Centralbyrån (SCB) har visserligen statistik med avseende på lägenheter och antal hushåll efter hushållstyp men den bedöms vara för oprecis. Kommunen har det faktiska underlaget för antal hushåll med olika typer av abonnemang. Rapporteringen sker en gång per år, förslagsvis senast den 31 december, inför kommande utbetalningsperiod för att få förutsägbarhet och enklare administration. ”Tonersättningen” fastställs årligen av verket. Övrig

ersättning kan inledningsvis behöva ses över årligen och därefter med två-tre års mellanrum. Ersättningsnivåerna bör fastställas senast 31 mars året innan ersättningen ska gälla. Aktörerna föreslår också att enskilda kommuner bör ha möjlighet till tillägg vid fall av försvårande hämtningsomständigheter som gör att den genomsnittliga ersättningen inte blir adekvat.

Enligt aktörernas förslag rapporterar kommunen insamlade mängder förpackningsavfall kvartalsvis till Naturvårdsverket. Utbetalning sker så snart som möjligt kvartalsvis utifrån rapporterade mängder.

Modellen bör utgå från aktörernas förslag

Ersättningen bör utgå från FTI:s och Avfall Sveriges förslag. I förordningen bör det finnas en viss reglering av hur kommunernas kostnader ska beräknas. Beräkningen bör ske utifrån en formel som anges i en bilaga till förordningen, och variera utifrån vilken slags kommun det rör sig om. SKR:s kommungruppsindelning bör också finnas i en bilaga. Om SKR skulle ändra sin indelning bör även bilagan ändras. Det närmare innehållet i formlerna och ytterligare kriterier för beräkning av kostnaderna bör bestämmas i föreskrifter som meddelas av Naturvårdsverket. I förhållande till FTI:s och Avfall Sveriges förslag bör vissa kompletteringar göras. Det bör finnas en enkel formel enligt vilken ersättning för informationsinsatser står i direkt proportion till antalet invånare i kommunen.

Avfall Sverige och FTI har valt uttrycket ”publika insamlingsplatser” för att beskriva den insamling som kompletterar den fastighetsnära insamlingen. Förslagen i denna promemoria innebär att den fastighetsnära insamlingen byggs ut för samtliga fyra vanligast förekommande materialslag. Den fastighetsnära insamlingen kompletteras med lättillgängliga insamlingsplatser för skrymmande sällanförpackningar och för övriga materialslag. Det betyder att dagens system med återvinningsstationer successivt kommer att avvecklas. I den formel för ersättning som tas in som en bilaga till förordningen bör det därför ingå både en ersättning för lättillgängliga insamlingsplatser och en ersättning för återvinningsstationerna. När återvinningsstationerna har avvecklats får denna parameter sättas till noll vid beräkningen.

Naturvårdsverket bör få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om hur kostnaderna och den ersättning som kommunerna ska få ska beräknas. Det bör ligga i Naturvårdsverkets föreskriftsrätt att, såsom myndigheten finner lämpligt, inkludera kvalitetsaspekter när det gäller insamlingen i ersättningen liksom en mekanism genom vilka enskilda kommuner kan få extra ersättning för fördyrande omständigheter. Arbetet med föreskrifterna styr Naturvårdsverket enligt sina interna processer.

Det bör i nuläget inte anges någon formel för beräkning av ersättning för insamling av förpackningsavfall på allmän plats. Anledningen är att det inte varit möjligt att under framtagandet av förslagen i denna promemoria identifiera hur de ramarna i sådant fall skulle se ut. Det blir därför ett ansvar för Naturvårdsverket att identifiera en lämplig modell för ersättning och omsätta den i sina föreskrifter. I en sådan modell behöver minimikraven i avfallsdirektivet beaktas, bl.a. att de avgifter producenterna betalar inte överstiger de kostnader som krävs för att tillhandahålla avfallshantering på ett kostnadseffektivt sätt.

De preciserade bestämmelserna om insamling på allmän plats föreslås inte börja gälla förrän den 1 juli 2026, varför denna del av föreskrifterna kan utvecklas efter det att ersättningsmodellen för övrig insamling har fastställts.

Avfall Sverige och FTI föreslår också att det ska regleras att kommuner och producenter kan komma överens om utförande av andra tjänster mot avtalad ersättning än det som innefattas i grundkraven. Någon sådan reglering bör dock inte vara nödvändig. De förhållanden som gäller för producentansvaret för förpackningar kommer att regleras i förpackningsförordningen. I övrigt gäller annan relevant lagstiftning, såsom konkurrensregler, regler om kommuners upphandling av tjänster, etc.

Ersättningsbestämmelserna bör innehålla en möjlighet att ta ut ersättningen direkt från producenterna om det inte finns någon godkänd producentansvarsorganisation.

Alternativa ersättnings- och beräkningsmodeller

Avfall Sverige och FTI har i sitt underlag inte diskuterat någon alternativ ersättnings- och beräkningsmodell till sitt förslag. För ökad genomskinlighet kan det finnas anledning att översiktligt belysa två möjliga ytterligheter och en tredje möjlighet.

Det ena ytterligheten skulle bestå i att varje kommun kvartalsvis till Naturvårdsverket skulle skicka in en sammanställning av sina specifika kostnader. Verket skulle göra en bedömning av kostnadernas rimlighet, utifrån något slags underlag om kostnadsbild och effektivitet i olika typkommuner. Verket skulle sedan fatta kommunvisa beslut om slutlig ersättning. En utmaning med en sådan modell skulle vara den stora administrativa bördan för samtliga aktörer, men inte minst producentansvarsorganisationerna. Den administrativa bördan skulle sannolikt ge en betydande eftersläpning i utbetalning. Det skulle också finnas en uppenbar risk för att både kommuner och producentansvarsorganisationer skulle vilja överklaga besluten, vilket skulle förvärra eftersläpningen. Förutsägbarheten i modellen skulle därför, åtminstone initialt, också bli svag.

Den andra ytterligheten skulle bestå i en ersättning baserad på 1 000-talet invånare i kommunen. Den skulle vara mycket enkel att administrera och maximalt förutsägbar. Dess träffsäkerhet skulle dock vara dålig, eftersom den inte skulle ta hänsyn till olika slags fastigheter, geografiska förhållanden eller andra väsentliga parametrar.

En ytterligare möjlighet som lyfts och som kommer att tillämpas i t.ex. Finland är att ersättningen mellan kommuner och producentansvarsorganisationer bestäms i ett avtal i stället för av en myndighet, med utgångspunkt i bestämmelser i författning. Ingen av aktörerna har i aktörsdialogen varit intresserade av en sådan lösning.

9.11.2 Producentansvarsorganisationerna ska betala producentavgift och årsavgift

Förslag: Producentansvarsorganisationer ska betala en producentavgift varje kvartal för den verksamhet som kommunen bedriver. Producentansvarsorganisationerna ska också betala en årsavgift för Naturvårds-

verkets kostnader för beräkningar, beslut och annan administration för att tilldela kommunerna ersättning. Årsavgiften ska uppgå till 2,5 miljoner kronor som Naturvårdsverket fördelar mellan producentansvarsorganisationerna utifrån deras marknadsandel.

Naturvårdsverket ska beräkna och besluta producentavgiften och den ersättning som kommunerna ska få.

Skälen för förslaget: För att finansiera de kostnader som uppstår för kommuner och myndigheter i det nya producentansvaret, bör godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar betala två avgifter, en producentavgift för att finansiera kommunernas verksamhet och en årsavgift för Naturvårdsverkets verksamhet.

Den avgift som producentansvarsorganisationerna ska betala in till Naturvårdsverket för att kommunerna ska få erforderlig ersättning bör i praktiken vara summan av de ersättningar som kommunerna är berättigade till. I avsnitt 9.10 föreslås att Naturvårdsverket kvartalsvis ska besluta om producentansvarsorganisationernas marknadsandelar för respektive materialslag. Dessa fastställda marknadsandelar bör användas för kvartalsvis debitering av producentansvarsorganisationerna. I besluten bör det anges att det finns en möjlighet till eventuella justeringar i den slutliga årliga producentavgiften.

Årsavgiften till Naturvårdsverket bör täcka Naturvårdsverkets arbete som inte täcks av prövnings- och tillsynsavgiften (se avsnitt 9.10). Det handlar om arbete för beräkningar och beslut för att korrekta avgifter ska kunna krävas in och även det arbete som behövs för att tilldela kommunerna den ersättning de har rätt till. I befintliga liknande system i Europa betecknas denna uppgift som "clearing-house", dvs. en uppgift som avser att se över att det är rättvisa och konkurrensneutrala förhållanden mellan konkurrerande producentansvarsorganisationer. Denna uppgift går utöver tillsyn och behöver också finansieras av producenterna.

Eftersom Naturvårdsverket ansvarar för de uppgifter som kommer att ligga till grund för fastställandet av underlaget för ersättningen till kommunerna är det en naturlig och kostnadseffektiv lösning att myndigheten också ansvarar för att besluta om både ersättningarnas och avgifternas storlek. När det gäller årsavgiften bör dock det totala beloppet framgå av förordningen. I denna del bör Naturvårdsverket således besluta om en fördelning av en redan fastlagd ersättning.

För att administrera de kvartalsvisa besluten om marknadsandelar och ersättning från producentansvarsorganisationer liksom utbetalningar till kommunerna, kommer Naturvårdsverket bl.a. behöva bygga upp ett nytt it-system. Kostnaden för detta har skattats till cirka fyra miljoner kronor. En sådan engångskostnad är svår att integrera i avgifter som tas ut av producentansvarsorganisationerna och kommer därför till stor del behöva belasta anslaget. Naturvårdsverket har vidare skattat sina egna löpande årliga kostnader för transfereringssystemet till cirka 2,5 miljoner kronor per år. Kammarkollegiet har preliminärt bedömt att myndigheten bör kunna hantera uppgiften inom ramen sin anslagstilldelning under förutsättning de har möjlighet att krävställa hur underlaget från Naturvårdsverket ska utformas. Den kostnad som ska fördelas på producentansvarsorganisationerna som en årsavgift bör därför bestämmas till 2,5 miljoner kronor. Kostnaden bör ses över varje år. Kostnaderna för Naturvårdsverket

och Kammarkollegiet kan variera över tid beroende på t.ex. antalet producentansvarsorganisationer.

9.11.3 **Betalning av avgifter och utbetalningen av ersättning till kommunerna och till Naturvårdsverket**

Förslag: De avgifter som Naturvårdsverket har beslutat om ska sättas in på ett konto i Kammarkollegiet av producentansvarsorganisationerna (förpackningsproducenternas konto). Kammarkollegiet ska disponera medlen på förpackningsproducenternas konto och betala ut pengar till kommunerna enligt de beslut som Naturvårdsverket fattar. Årsavgiften ska betalas ut till Naturvårdsverket.

Kammarkollegiet ska underrätta Naturvårdsverket om betalningen från producentansvarsorganisationen inte kommer in i tid.

Besluten om avgifter ska gälla omedelbart även om de överklagas. Ett beslut om betalning av avgifter ska få verkställas enligt utsökningsbalken.

En kommun ska vara skyldig att återbetala ersättning till Naturvårdsverket om ersättning har grundats på oriktiga eller ofullständiga uppgifter eller om beräkningar eller bedömningar som Naturvårdsverket har utfört visat sig vara felaktiga. Beslut om kommunernas ersättning ska inte kunna överklagas.

Skälen för förslaget

Ett slutet finansieringssystem

En central del i det föreslagna finansieringssystemet är att skapa ett slutet system där de pengar som betalas in enbart används för att finansiera kommunernas kostnader för det ansvar de åläggs i förpackningsförordningen. Medlen bör därför specialdestineras till ett konto i Kammarkollegiet och därifrån betalas ut till kommunerna.

Insamlade medel bör hanteras åtskilda från övriga medel på statens budget. Det innebär också att medlen inte bör bli en del av de årliga budgetförhandlingarna om olika politiska prioriteringar och att tilldelningen av medel kommer att ligga utanför utgiftstaket. Det föreslagna systemet kommer således att fungera som ett slutet finansieringssystem. För att finansieringssystemet ska bli överblickbart och tydligt bör det framgå att de avgifter som Naturvårdsverket beslutar om ska sättas in på ett konto i Kammarkollegiet.

De belopp som Naturvårdsverket beslutar kvartalsvis ska betalas in till Kammarkollegiet och medlen ska omedelbart placeras på ett konto där. Det bör också framgå att Kammarkollegiet har rätt att disponera medlen på förpackningsproducenternas konto och att Kammarkollegiet ska underrätta Naturvårdsverket om producentansvarsorganisationerna är försenade med betalningen.

I avsnitt 9.10 föreslås att Naturvårdsverket varje kvartal ska besluta om storleken på avgifterna från producentansvarsorganisationerna och de överföringar som ska ske till kommunerna. Kammarkollegiet bör betala ut

avgiftsmedel från förpackningsproducenternas konto. Utbetalningarna till kommunerna ska överensstämma med de beslut som Naturvårdsverket har fattat. Det behövs bestämmelser om en årlig redovisning av rörelserna på kontot och att dessa uppgifter ska publiceras på Naturvårdsverkets webbplats.

Omedelbar verkställighet av besluten om producentavgift

För beslut som fattas av Naturvårdsverket om producentavgift enligt förslaget gäller bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900). Enligt denna får ett beslut som får överklagas inom en viss tid verkställas när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats. I vissa fall får dock ett beslut alltid verkställas omedelbart, t.ex. om beslutet gäller endast tillfälligt eller om kretsen av dem som har rätt att överklaga är så vid eller obestämd att det inte går att avgöra när överklagandetiden går ut. En myndighet får även verkställa ett beslut omedelbart om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det. Myndigheten ska dock först noga överväga om det finns skäl att avvakta med att verkställa beslutet på grund av att beslutet medför mycket ingripande verkningar för någon enskild, att verkställigheten inte kan återgå om ett överklagande av beslutet leder till att det upphävs eller någon annan omständighet.

Producentavgiften ska finansiera den ersättning som kommunerna får för sitt arbete med insamlingen av förpackningsavfallet. Saknas det förutsättningar att reglera finansieringen på ett solitt sätt som garanterar kommunerna ersättning finns det en stor risk för att förslaget att kommunerna ska ta ansvar för insamlingen inte kan genomföras. Det är av yttersta vikt att finansieringen av kommunernas verksamhet inte avstannar på grund av överklaganden. Får kommunen ingen ersättning under cirka 2–3 år riskerar insamlingen av förpackningsavfallet att avstanna med överfyllda behållare och en havererad avfallshantering som följd. I avsnitt 9.11.4 framgår att ersättningen från producenterna ska räknas av när kommunen bestämmer vilken renhållningsavgift som ska utgå. Syftet med detta bör vara att låta enbart mindre mellanskillnader till följd av att ersättningen från producenterna till stor del utgörs av en schablon finansieras via renhållningsavgiften. Utgångspunkten i ett system för utökat producentansvar enligt avfallsdirektivet är också att producenterna ska stå för insamlingskostnaderna. Ett scenario där avdraget från renhållningsavgiften är noll och kommunen därmed bär den fulla kostnaden för insamlingen av förpackningsavfallet skulle innebära att tillämpningen är i strid med förpackningsdirektivets krav på ett system för utökat producentansvar. Kommunerna kan inte heller förväntas kunna ändra avfallstaxan med kort varsel, utan har behov av att finansieringen är förutsebar.

Det är vidare inte lämpligt att öppna upp för att en av flera konkurrerande producentansvarsorganisationer kan skjuta på den kostnad som en producentavgift innebär och skaffa sig ekonomiska fördelar i förhållande till sina konkurrenter. Producentavgiften bör förfalla till betalning samtidigt för alla producentansvarsorganisationer för att undvika otillbörliga ekonomiska fördelar.

Avgiften utgörs av producentansvarsorganisationens marknadsandel av den totala summan som kommunernas ersättning ska uppgå till. I avsnitt

9.11 föreslås att kommunernas ersättning ska bestämmas av de föreskrifter som Naturvårdsverket beslutar om. Ersättningen kommer till största delen att utgå såsom en schablonersättning utifrån bostadstyper och invånarantal. Utrymmet för felaktiga beräkningar i denna del bör vara mycket små. Ersättningsmodellen kan dock komma att innehålla ytterligare kriterier, t.ex. ersättning för försvårande hämtningsomständigheter och ersättning utifrån det överlämnade avfallens kvalitet. Sådana faktorer bör avgöras utifrån Naturvårdsverkets bedömning. Av den totala avgiften som en producentansvarsorganisation ska betala förväntas den del som innefattar olika bedömningar dock vara betydligt mindre än den som utgår enligt en schabloniserad beräkning. Skäl som talar emot att låta beslut om producentavgift gälla omedelbart är att avgiftens totala belopp är högt. Liksom för besluten om marknadsandelar kommer dock sannolikt risken felberäkningar vara liten och avse de delar av producentavgiften som inte utgörs av schablon utan grundar sig på bedömningar. Beslut om producentavgift fattas varje kvartal och det finns möjlighet till justeringar inför det beslut som fattas i slutet på året. Det bör vara mest process-ekonomiskt för producentansvarsorganisationerna att påtala eventuella fel till Naturvårdsverket så att justeringar kan ske antingen genom omprövning eller i det beslut som sker nästkommande kvartal eller vid årets slut. För det fall ett överklagande sker och producentansvarsorganisationen har framgång bör kommunerna vara skyldiga att återbetala felaktigt utbetalad ersättning till Naturvårdsverket. På så sätt har Naturvårdsverket förutsättningar att återbetala felaktigt inbetalda producentavgifter till producentansvarsorganisationerna. En producentansvarsorganisation bör vidare vara så ekonomiskt stabil att det är möjligt att invänta en juridisk process för att återfå eventuellt felaktigt utbetalade medel. Det är en förutsättning för att erhålla ett godkännande att producentansvarsorganisationen har de organisatoriska och ekonomiska förutsättningar som krävs för att uppfylla sina skyldigheter enligt den nya förordningen (se avsnitt 9.9.10).

I avsnitt 1.10 görs överväganden i fråga om omedelbar verkställighet i fråga om beslut om fördelning av marknadsandelar. Samma skäl talar med styrka för att även avgiftsdebiteringarna i de aktuella fallen bör verkställas även om besluten överklagas.

Indrivning

En förutsättning för att finansieringssystemet ska fungera effektivt är att det finns tillgängliga rättsmedel för att säkerställa att ett beslut om producentavgifter betalas. Om betalning inte har skett i rätt tid bör Naturvårdsverket kunna se till att indrivning sker. Enligt utsökningsbalken får ett beslut inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft om det inte är särskilt föreskrivet (3 kap. 23 §). Det bör inte krävas att Naturvårdsverket utverkar en särskild exekutionstitel i domstol för att avgifterna ska kunna drivas in. Det bör därför anges i förordningen att ett beslut om betalning av avgifter får verkställas enligt utsökningsbalken (jfr 3 kap. 1 § första stycket 6 utsökningsbalken).

Beslut om kommunernas ersättning bör inte kunna överklagas

Ett beslut om att tilldela en kommun medel enligt föreskrifter meddelade av Naturvårdsverket bör inte få överklagas.

9.11.4 Den ersättning en kommun får ska räknas av från renhållningsavgiften

Förslag: I bestämmelsen i miljöbalken om hur renhållningsavgiften ska beräknas ska det anges att ersättning för avfallshantering som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken ska räknas av från kommunens kostnader.

Skälen för förslaget: Miljöbalken innehåller ett bemyndigande för kommuner att meddela föreskrifter om s.k. renhållningsavgifter, dvs. avgifter för insamling, transport och behandling av avfall (27 kap. 4 §). Möjligheten att ta ut avgift täcker avfallens hela hanteringskedja och avser allt avfall som kommunen hanterar. Avgiften ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga planerings-, kapital och driftskostnader för renhållningen. Från dessa kostnader ska kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än renhållningen räknas av (27 kap. 5 § andra stycket).

Enligt förslagen i denna promemoria ska kommunen samla in förpackningsavfallet från hushåll och vissa verksamheter. Kommunerna ska få ersättning för detta arbete genom producentavgifterna. Den ersättning som kommunerna erhåller från producenterna bör självklart räknas av när kommunen fastställer avgiften. Detta följer egentligen av den kommunala självkostnadsprincipen, men är ändå lämpligt att ange. Det bör därför anges i bestämmelsen i miljöbalken att ersättning för avfallshantering som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken ska räknas av från kommunens kostnader.

Genom en sådan bestämmelse framgår det samtidigt att kommunerna kan ta ut en eventuell mellanskillnad mellan faktiska kostnader och den ersättning som betalats. Detta kan förväntas hända innan kommunerna anpassat sina system till ersättningen. Det bör samtidigt framhållas att minimikraven i avfallsdirektivet innebär att kommunernas kostnader ska ersättas, vilket innebär att det enbart bör bli fråga om små mellanskillnader. Att helt frånta kommunerna möjligheten att använda renhållningsavgiften för hanteringen av förpackningsavfallet är dock inte förenligt med möjligheten att finansiera befintliga lösningar, som exempelvis sopsugar, som ibland drivs av kommunerna men inte bör bekostas av producenterna (se avsnitt 9.6.2).

9.12 Rapportering

Förslag: Producenter som årligen släpper ut förpackningar på marknaden vars sammanlagda vikt underskrider 1 000 kilogram ska inte behöva rapportera in uppgifter till Naturvårdsverket. För dessa producenter ska det räcka med en anmälan till producentregistret. Lättnaden ska dock inte gälla producenter av engångsprodukter.

Befintliga rapporteringsskyldigheter ska samlas i ett kapitel i den nya förordningen där det tydligt framgår vilka uppgifter som ska rapporteras årligen.

Marknadsdrivna återvinningssystem ska ha en mer omfattande rapporteringsskyldighet än i dag.

En producent ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa kvaliteten på de uppgifter som ska samlas in och rapporteras till Naturvårdsverket.

Skälen för förslaget

Små producenter bör undantas från kravet på rapportering

Rapporteringsbestämmelser i 2018 års förordning bör föras över till den nya förordningen. Enligt minimikraven för system för utökat producentansvar i avfallsdirektivet (artikel 8a.1 d.) ska medlemsstaterna säkerställa likabehandling av produkters producenter oavsett deras ursprung eller storlek, utan att lägga en oproportionerlig regelbörda på producenter, inbegripet små och medelstora företag, av små mängder produkter. Mot bakgrund av avfallsdirektivet bör det övervägas om det är möjligt och ändamålsenligt att införa en gräns för små producenter där de kan undantas från rapporteringskravet för att underlätta deras administrativa börda.

I EU:s vägledning om rapportering av uppgifter om förpackningar och förpackningsavfall berörs undantag för rapportering ur ett statistikproduktionsperspektiv (Guidance for the compilation and reporting of data on packaging and packaging waste according to Decision 2005/270/EC, version of 21 May 2021). I vägledningen framgår det att gränsvärden (*de minimis thresholds*) kan användas. Om ett gränsvärde ska användas så ska gränsvärdet anpassas så att dataförlusten minimeras samtidigt som det minskar rapporteringsbördan för mindre producenter. I vägledningen rekommenderas det att gränsvärdet bör baseras på årlig omsättning snarare än mängd förpackningar som tillförs marknaden. Motivet till detta är att uppgifter om omsättning är mer tillgängliga. I vägledningen framgår det inte exakt vilken omsättning som är lämplig som gränsvärde, men att det sannolikt kommer vara några miljoner euro.

Naturvårdsverket har undersökt två alternativa sätt att sätta en gräns för när en producent ska kunna undantas från rapporteringskraven; en gränsdragning baserad på företagets årliga omsättning och en gränsdragning baserad på den mängd förpackningar som producenten sätter på marknaden per år.

Naturvårdsverket anser att gränsen för vilka producenter som ska undantas från rapporteringskravet bör baseras på den mängd förpack-

ningar som producenten sätter på marknaden. Ett företags omsättning har inte koppling till hur många förpackningar som sätts på marknaden. Om skyldigheten bestäms utifrån mängd förpackningar som sätts på marknaden omfattas även utländska producenter. Utöver detta finns det behov av närmare analys av hur ett gränsvärde baserat på årlig omsättning skulle påverka tillförlitligheten på statistiken.

Naturvårdsverket anser att gränsen bör ligga på under 1 000 kilogram för samtliga materialslag och att gränsen bör gälla för den totala mängden förpackningar som en enskild producent sätter på marknaden, oavsett material. Baserat på uppgifterna som erhållits från insamlingssystemen bedömer Naturvårdsverkets avfallsstatistikgrupp att en gräns på under 1 000 kilogram, enligt ovan, är rimlig. Gränsvärdet kommer medföra en minskad administrativ börda för uppgiftslämnarna utan att påverka tillförlitligheten i statistiken i för stor utsträckning. Detta bedöms ligga i linje med EU:s vägledning där det framgår att om ett gränsvärde ska användas så ska gränsvärdet anpassas så att dataförlusten minimeras samtidigt som det minskar rapporteringsbördan för mindre producenter. Naturvårdsverket noterar att det i EU:s vägledning även framgår att det är viktigt att gränsvärdena är väl avvägda och det rekommenderas att medlemsländerna ser över gränsvärdena regelbundet.

Det bör införas ett undantag från rapporteringsskyldigheten i linje med Naturvårdsverkets förslag. Lättnaden bör dock inte avse producenter av sådana förpackningar som är engångsplastprodukter (plastlock till muggar, matlådor, muggar, m.fl.) för vilka de ska betala nedskräpningsavgifter enligt förordningen (2021:1002) om nedskräpningsavgifter utifrån hur många produkter de släpper ut på den svenska marknaden. För att detta ska fungera krävs en fullständig rapportering. Enligt engångsplastdirektivet ska Sverige också rapportera bl.a. vår konsumtion av vissa produkter, återvunnen plast i flaskor och separat insamling av plastflaskor till kommissionen. Även förbrukningen av plastbärkassarna ska rapporteras till kommissionen. De produkter som träffas av engångsplastdirektivet bör därför undantas från lättnaden för små producenter med avseende på rapportering.

Årliga rapporteringskrav bör samlas i ett kapitel

Vissa förslag i denna promemoria, t.ex. bestämmelserna om beräkning av marknadsandelar, innebär att uppgifter ska lämnas till Naturvårdsverket vid andra tillfällen än årligen. Uppgiftslämnande som inte sker en gång per år bör regleras i anslutning till de bestämmelser som uppgiftslämnandet rör. Årlig rapportering, som framför allt syftar till att ge Naturvårdsverket ett tillräckligt underlag för att kunna rapportera till EU, bör regleras i ett särskilt kapitel i den nya förordningen. Det rör sig i huvudsak om bestämmelser som flyttas över från 2018 års förpackningsförordning.

Sverige ska regelbundet rapportera uppgifter och statistik inom en rad olika områden, t.ex. enligt EU:s avfallsstatistikförordning (Europaparlamentets och rådets förordning nr 2150/2002 av den 25 november 2002 om avfallsstatistik) och avfallsdirektivet. Omfattande rapporteringskrav finns även i förpackningsdirektivet. Insamling av de uppgifter som krävs för att rapportera enligt kraven i förpackningsdirektivet sker i dag via enkäter och via en enklare e-tjänst när det gäller uppgifter om plastbärkassar. Framöver

är det tänkt att Naturvårdsverkets e-tjänst för utökat producentansvar ska användas.

Som konstateras i avsnitt 9.7.1 finns det för lite kunskap om verksamheternas avfall. Uppgifterna kommer huvudsakligen från producentansvarsorganisationerna. De marknadsdrivna återvinningssystemen bör därför enligt förslaget ha samma skyldighet som en producentansvarsorganisation att rapportera uppgifter i syfte att förbättra statistiken och få en bättre bild av deras arbete.

I minimikraven i avfallsdirektivet ställs det krav på rutiner för inrapporterade uppgifter. I avsnitt 9.9.8 föreslås att producentansvarsorganisationer ska ha rutiner för internkontroll för att säkerställa kvaliteten på de uppgifter som samlas in och rapporteras till Naturvårdsverket. Producenter bör vara skyldiga att ha motsvarande rutiner när det gäller den rapportering de ska göra.

9.13 Dialog och tillsyn

9.13.1 En löpande dialog mellan aktörerna

Förslag: Naturvårdsverket ska se till att producentansvarsorganisationerna, kommunerna, avfallsentreprenörerna, fastighetsägarna, miljöorganisationerna samt övriga berörda kan föra en löpande dialog i frågor som har betydelse för producentansvaret.

Skälen för förslaget: Enligt de allmänna minimikraven i avfallsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa en löpande dialog mellan relevanta aktörer som deltar i genomförandet av system för utökat producentansvar, inklusive producenter och distributörer, privata eller offentliga aktörer på avfallsområdet, lokala myndigheter, civilsamhällsorganisationer och, i tillämpliga fall, aktörer inom den sociala ekonomin, nätverk för återanvändning och reparation och aktörer inom förberedelse för återanvändning (artikel 8a.6). För att genomföra den aktuella bestämmelsen i avfallsdirektivet bör det införas en bestämmelse om att Naturvårdsverket ska ansvara för en sådan dialog.

Inom producentansvaret för förpackningar förekommer i dag regelbundna nätverksträffar mellan relevanta aktörer på området. När ett nytt regelverk kommer på plats behöver dock troligen fler träffar anordnas med olika aktörer med olika frekvens för att underlätta genomförandet. Kretsen av aktörer kan också behöva utvidgas något. I samband med framtagandet av förslagen i denna promemoria har flera aktörer efterlyst att det skapas ”kontrollstationer” vid vilka man följer utvecklingen av producentansvarets olika delar och som gör att regeringen kan vidta korrigerande åtgärder om målen inte nås. Ett forum vid Naturvårdsverket för fortlöpande dialog kommer till stor del att kunna fylla funktionen av ”kontrollstationer”. Verket har möjlighet att följa upp de delar som bedöms vara mest kritiska vid olika tidpunkter och samla de aktörer som är mest relevanta i respektive del. I vissa delar är det primärt producentansvarsorganisationerna och kommunerna som är relevanta. I andra delar bör även fastighetsägare och avfallsentreprenörerna finnas med i dialogen.

Även kommunala tillsynsmyndigheter, övriga relevanta statliga myndigheter och miljöorganisationer bör bjudas in vid behov.

För de delar av genomförandet där en återkoppling till regeringen bedöms särskilt angelägen, bör det för tydlighets skull övervägas att ge Naturvårdsverket i uppdrag att redovisa slutsatser och förslag.

9.13.2 Marknadskontroll och sekretess

Förslag: Utöver en upplysning om tillsynsbestämmelserna i miljöbalken och miljötillsynsförordningen ska det i den nya förordningen upplysas om att EU:s marknadskontrollförordning är tillämplig.

I offentlighets- och sekretessförordningen ska en följdändring göras så att sekretess gäller för utredning och prövning enligt den nya förordningen.

Skälen för förslaget: Förpackningsdirektivet omfattas av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets förordning EU 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll (se bilaga I punkt 9). Det innebär att kontrollen av att förpackningar uppfyller kraven i unionslagstiftningen när de tillhandahålls på marknaden ska ske med stöd av bestämmelserna i den förordningen. Kontrollen av att övriga krav i förordningen om producentansvar för förpackningar är uppfyllda ska ske med stöd av tillsynsbestämmelserna i miljöbalken. Det bör finnas en bestämmelse i förordningen som upplyser om att det utöver tillsynsbestämmelserna i balken finns bestämmelser om marknadskontroll i marknadskontrollförordningen.

I offentlighets- och sekretessförordningen bör följdändringar göras som innebär att den sekretess som gäller i dag fortsatt ska gälla. I stället för utredning och tillståndsgivning enligt 2018 års förordning bör det anges att sekretessen enligt 9 § första stycket gäller utredning och prövning enligt den nya förordningen. Det innebär att det kan gälla sekretess för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden i samband med dels den prövning av om en producentansvarsorganisation ska godkännas som Naturvårdsverket ska göra, dels prövningen efter en anmälan av den som driver ett marknadsdrivet insamlingssystem.

9.13.3 Små producenter ska slippa betala tillsynsavgift

Förslag: Producenter som årligen släpper ut mindre än 1000 kilogram förpackningsmaterial på den svenska marknaden ska inte behöva betala tillsynsavgift. För dessa producenter ska det räcka med en anmälan till producentregistret. Lättnaden ska inte gälla för producenter av engångsplastprodukter.

Tillsynsavgiften för producenter ska samtidigt höjas till 1 250 kronor per år.

Skälen för förslaget: Enligt avfallsdirektivets allmänna minimikrav för system för utökad producentansvar, artikel 8a.1 d, ska medlemsstaterna säkerställa likabehandling av produkters producenter oavsett deras ursprung eller storlek, utan att lägga en oproportionerlig regelbörda på

producenter, inbegripet små och medelstora företag, av små mängder produkter. Bestämmelserna bör, t.ex., motverka att producentansvarsorganisationer tar ut proportionerligt högre avgifter för små producenter jämfört med större.

Det finns i den gällande förpackningsförordningen ingen nedre gräns i definitionen av producent, vilket betyder att det finns en skyldighet att registrera sig hos Naturvårdsverket och ansluta sig till en producentansvarsorganisation från och med den första förpackningen som sätts ut på marknaden. Dessa bestämmelser bör inte ändras. Även små producenter bör fortsatt vara skyldiga att registrera sig hos Naturvårdsverket och att vara med i en producentansvarsorganisation och till dem betala avtalad ersättning.

I det regelverk som gäller nu betalar alla producenter en tillsynsavgift på för närvarande 500 kronor. För små producenter av förpackade varor som sätter ut, t.ex., ett 50-tal förpackade varor årligen, innebär en tillsynsavgift på 500 kronor att varje vara belastas med cirka 10 kronor. I andra länder förekommer det att lagstiftningen drar en nedre gräns för ansvar vid en viss vikt. Till exempel innebär reglerna i Belgien att producentansvaret börjar gälla först när producenten överskrider över 300 kilogram förpackningar per år. I samband med framtagandet av förslagen i denna promemoria har det också kommit in synpunkter från ett antal biodlare, grönsaksodlare och saftproducenter om att mindre volymer av sådan produktion borde kunna undantas.

Genom en viktgräns vid vilken en producent undantas från skyldigheter skulle det kunna förhindras att både avgifterna i sig och tidsåtgången för administration belastar de aktuella små företagen mer än större företag i proportion till deras omsättning. Kostnaderna för tillsyn som helhet och de undantagna producenternas förpackningar i synnerhet skjuts över på det övriga kollektivet. I stället får övriga producenter en något större börda.

Naturvårdsverket anser (se avsnitt 9.12) att gränsen för att undantas från att rapportera och betala tillsynsavgift bör vara en och samma. Naturvårdsverket anser att den gränsen bör baseras på den mängd förpackningar som producenter sätter på marknaden och att gränsen bör ligga på under 1 000 kilogram för den totala mängden förpackningar som enskild producent sätter på marknaden, oavsett material.

Ett genomförande av Naturvårdsverkets förslag leder till att Sverige bättre uppfyller minimikraven i avfallsdirektivet och även i övrigt tar tillräcklig hänsyn till små företag. Det finns anledning för Naturvårdsverket att följa vilka effekter undantaget får och vid behov föreslå ytterligare justeringar.

I engångsplastpromemorian ingick ett förslag att höja nuvarande tillsynsavgift från 500 kronor till 1 000 kronor. I och med att ett undantag införs för små producenter är det rimligt att justera upp det beloppet till 1 250 kronor för att säkerställa att Naturvårdsverket täcker sina totala kostnader för tillsynen. Det är samtidigt brukligt att differentiera tillsynsavgifter utifrån företagens storlek, vilken ofta står i någorlunda proportion till tillsynsbehovet. För tillsyn av producenter inom returssystemet har Jordbruksverket därför föreslagit en differentiering i sex olika kategorier där avgiften varierar, beroende på antalet flaskor och burkar som släpps ut på marknaden, mellan 2 000 kronor och 40 000 kronor (se avsnitt 9.13.4). Naturvårdsverket bör därför se över nuvarande tillsyns-

avgifter i beaktande av avgifterna för retursystem och återkomma till regeringen med ett förslag. Naturvårdsverket har samtidigt anledning att ge högsta prioritet åt att utveckla föreskrifter, vägledning och förfaranden som är oundgängliga för genomförandet av denna promemorias förslag. Det är därför rimligt att en översyn av tillsynsavgifterna får ske om några år. För att underlätta för producenterna och minimera den administrativa bördan är det en fördel att gränsen för att undantas från att rapportera och betala tillsynsavgift är densamma.

9.13.4 Avgifter för Naturvårdsverkets prövning och tillsyn

Förslag: Avgiften för prövning av om en producentansvarsorganisation ska godkännas ska vara 225 000 kronor.

Avgiften för Naturvårdsverkets tillsynsverksamhet med avseende på producentansvarsorganisationer för förpackningar som inte driver ett retursystem ska vara 270 000 kronor. Kostnaderna för tillsynen över en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem ska bäras direkt av producenterna, som ska betala en avgift beroende på antal plastflaskor och metallburkar som respektive producent sätter på marknaden.

Övriga förpackningsproducenter ska betala en tillsynsavgift på 1 250 kronor.

Skälen för förslaget: Nuvarande bestämmelser anger att avgiften för prövning av tillstånd är 275 000 kr. Naturvårdsverket har uppgivit att tillståndsprövningen under våren 2020 tog mer resurser i anspråk än vad som rymdes inom avgiften.

En godkännandeprovning kommer att vara något enklare än en tillståndsprövning, främst därför att det inte behöver ske någon provning av insamlingssystemet. I beaktande av Naturvårdsverkets erfarenheter bör provningsavgiften bestämmas till 225 000 kr. Samtidigt kommer det att ligga i de nya bestämmelserna att verket behöver fördjupa sin tillsyn av producentansvarsorganisationerna under drift.

Naturvårdsverket har föreslagit att den årliga tillsynsavgiften sätts till 270 000 kr.

Årsavgiften för tillsyn bör vara 270 000 kr i enlighet med Naturvårdsverkets förslag. På sikt bör dock behovet av tillsyn kunna minska något. Behovet av tillsyn gentemot producentansvarsorganisationerna hänger också samman med hur många tillsynsobjekt som finns, varför det är angeläget att Naturvårdsverket följer upp kostnaderna och vid behov återkommer till regeringen med förslag till justeringar av beloppen.

Prövningen av en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem kommer att vara lika omfattande som en provning av de övriga producentansvarsorganisationerna. De krav som ställs är desamma och även om retursystemet hanterar mer homogena produkter tillkommer andra krav i deras provning. Avgiften bör därför vara densamma.

Jordbruksverket har till regeringen inkommit med ett förslag till differentiering av tillsynsavgiften för producenter. Myndighetens förslag bör genomföras vilket innebär att det inte för retursystemet tillkommer

någon avgift för tillsyn gentemot den producentansvarsorganisation som driver systemet. Förslaget utgår från dagens förhållanden och kan behöva ändras beroende på producentansvarens utveckling.

Det bör övervägas att ge Naturvårdsverket ett regeringsuppdrag för att utveckla förslag för differentierade tillsynsavgifter för producentansvaret för förpackningar.

9.14 Sanktioner

Förslag: Det ska införas en miljöstraffavgift för en överträdelse som innebär att en producent inte anlitar eller tillhandahåller en godkänd producentansvarsorganisation innan en förpackning tillhandahålls på marknaden. Miljöstraffavgiften ska vara 30 000 kronor.

Skälen för förslaget: Vissa överträdelser bör sanktioneras med straff medan andra bör sanktioneras med miljöstraffavgift. Vilka överträdelser som är sådana att de lämpar sig för miljöstraffavgift är beroende av möjligheten att konstatera överträdelsen, men även andra överväganden som exempelvis vilken styreffekt en miljöstraffavgift kan förväntas få (prop. 1997/98:45 s. 536).

Miljöstraffavgifter prövas och beslutas av tillsynsmyndigheten som ett led i tillsynen. Den som överträtt reglerna behöver inte ha gjort det uppsåtligt eller av oaksamhet för att tillsynsmyndigheten ska besluta om miljöstraffavgiften. Eftersom miljöstraffavgiftssystemet bygger på en form av strikt ansvar är det lämpligast att använda sanktionen mot näringsidkare och inte enskilda personer (prop. 1997/98:45 s. 536).

Om det bör finnas utrymme för en bedömning av en gärnings klandervärdhet i varje enskilt fall och en möjlighet att bedöma vad den enskilde haft för insikt och uppsåt lämpar sig en straffsanktion bättre än en miljöstraffavgift. Detta beror bl.a. på att polisen har möjligheter att utreda omständigheterna runt en överträdelse genom att t.ex. hålla förhör och använda tvångsmedel, vilket en tillsynsmyndighet inte har.

Enligt miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om att en miljöstraffavgift ska betalas av den som påbörjar en verksamhet som är tillståndspliktig eller anmälningspliktig utan att tillstånd har getts eller anmälan har gjorts (30 kap. 1 § första stycket). Miljöstraffavgift får även föreskrivas vid åsidosättande av andra bestämmelser som meddelats med stöd av miljöbalken.

Avgiftens storlek ska framgå av föreskrifterna. Avgiften ska uppgå till minst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. När avgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser (30 kap. 1 § andra stycket).

I förordningen (2012:259) om miljöstraffavgifter regleras vilka överträdelser som en miljöstraffavgift kan tas ut för.

För de överträdelser av bestämmelser i de befintliga producentansvarsförordningarna för vilka miljöstraffavgifter föreskrivs är avgiften mellan 10 000 och 50 000 kronor. De sanktioner som används i de befintliga producentansvaren är främst miljöstraffavgifter.

Liksom i dag bör överträdelser av skyldigheter att lämna in föreskrivna uppgifter till Naturvårdsverket sanktioneras med en miljöstraffavgift.

Befintliga sanktionsavgifter för överträdelser av retursystemsförordningen bör också finnas kvar.

I avsnitt 9.8 föreslås att en producent som tillhandahåller en förpackning på den svenska marknaden ska anlita eller själv tillhandahålla en producentansvarsorganisation som har godkännande att ta hand om förpackningsavfall. Producenten ska i samband med en anmälan till Naturvårdsverket ange vilken producentansvarsorganisation som tillhandahålls eller har anlåtats. Det underlättar för Naturvårdsverkets kontroll och gör att verket relativt enkelt kan konstatera om en överträdelse har skett eller inte. En överträdelse av denna bestämmelse, vilken är av väsentlig betydelse för fullgörandet av producentansvaret, bör leda till en miljöstraffavgift. En lämplig nivå på avgiften är 30 000 kronor. Förpackningsproducenternas storlek varierar mycket. En sanktionsavgift på 30 000 kr kan tyckas liten för en stor producent. För de riktigt stora företagen kan det därför vara lämpligt att också använda möjligheten att meddela förelägganden vid vite för att åstadkomma rättelse. Miljöstraffavgifter avser alltid förfluten tid och en överträdelse som redan har hänt medan ett vitesföreläggande syftar till att få till stånd en förbättring för framtiden.

I fråga om små företag innehåller bestämmelserna om miljöstraffavgifter mycket begränsade möjligheter till eftergift av avgiften (30 kap. 2 § miljöbalken). Det som är möjligt är att tillsynsmyndigheten sätter en längre betalningsfrist än huvudregeln på 30 dagar och att dessutom dela upp betalningarna i olika poster. Detta kan enligt uttalanden i förarbetena ske exempelvis när en påfordrad avgift med hänsyn till sin storlek, företagets likviditetsförhållanden och liknande kan hota företagets existens om den tas ut inom just trettiodagarsperioden (prop. 1997/98:45 del 2 s. 317). Motsvarande kan gälla enskilda personer med små ekonomiska marginaler (30 kap. 5 § första stycket miljöbalken).

9.15 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

9.15.1 Den nya förpackningsförordningen

Förslag: Förordningen om producentansvar för förpackningar ska träda i kraft den 1 januari 2023. Bestämmelsen om att en producentansvarsorganisation inte får dela ut vinst till sina ägare ska dock träda i kraft den 1 januari 2026.

I de kommuner som anmält att de vill överta insamlingsansvaret och där Naturvårdsverket beslutat att anmälningsplikten är uppfylld ska förordningen tillämpas den 1 januari 2024 eller 2025. I de kommuner som inte anmält sig ska den upphävda förordningen från år 2006 fortfarande tillämpas för förpackningsavfall under år 2024 och 2025. Den 1 januari 2026 ska förordningen tillämpas i alla kommuner.

En producentansvarsorganisation som vill driva verksamhet från den 1 januari 2023 ska kunna ansöka om godkännande från den 1 juli 2022. För att verksamheten ska kunna drivas från 2023 ska ett beslut om godkännande ha meddelats senast den 30 november 2022.

Producentansvarsorganisationernas insamlingssystem för verksamheternas förpackningsavfall ska tillämpas första gången i fråga om avfall som samlas in efter utgången av december 2023. Bestämmelserna

i 2006 års förpackningsförordning, som har upphävts, ska fortfarande gälla för förpackningsavfall från verksamheter som samlas in före utgången av december 2023.

Bestämmelsen om insamling från allmän plats ska tillämpas första gången på avfall som producerats på allmän plats efter utgången av december 2025.

Det ska införas övergångsbestämmelser i fråga om rapporterings-skyldighet för en producentansvarsorganisation som innebär att bestämmelserna ska tillämpas första gången efter utgången av december 2023. Under år 2023 ska den upphävda förordningen från 2006 tillämpas i fråga om producenters rapporteringsskyldighet.

För ett marknadsdrivet återvinningssystem ska rapporteringsskyldig-heten tillämpas första gången i fråga om uppgifter som ska lämnas efter utgången av december 2023. För tiden fram till 2023 ska rapportering ske enligt de bestämmelser i förordningen från år 2018 som rör insamlare.

Dispenser som meddelats av Jordbruksverket enligt retursystems-förordningen ska fortsätta att gälla.

Skälen för förslaget: Flera av förslagen i denna promemoria syftar till att genomföra krav i avfallsdirektivet som ska vara genomförda senast den 5 januari 2023 (artikel 8a.7). Den nya förordningen bör därför träda i kraft den 1 januari 2023. De olika kapitlen i den nya förordningens bör börja tillämpas vid olika tidpunkter. Precis som när det gäller övergångsbestämmelserna till 2018 års förordning behöver i vissa fall bestämmelser i den upphävda förordningen från år 2006 fortsätta att gälla under viss tid. Vissa rapporteringsbestämmelser i 2018 års förordning behöver också fortsätta att gälla.

Dagens insamlingsystem består av producenternas återvinningssystem och fastighetsnära insamling som tillhandahålls av avfallsentreprenörer efter avtal med enskilda fastighetsägare eller kommuner genom egna initiativ. Den nya förordningen om producentansvar för förpackningar träder i kraft den 1 januari 2023. Det bör dock vara rimligt att kommunerna, som ska bygga ut en insamlingsinfrastruktur som kräver planering, får tid att bygga ut denna. I avsnitt 9.6.4 föreslås att en successiv ansvarsövergång ska ske som tillgodoser behoven för både de kommuner som står mer eller mindre redo att överta ansvaret och bygga ut resterande delar av insamlingen och de kommuner som i dag inte har någon fastighetsnära insamling och som därmed behöver mer tid för att bygga ut en sådan. Kommunerna ska anmäla sin önskan att ta över insamlingsansvaret vid vissa tidpunkter och Naturvårdsverket ska fatta beslut om huruvida anmälningskyldigheten har uppfyllts. För de kommuner som inte tillämpar de nya reglerna bör det framgå i övergångsbestämmelserna till den nya förordningen att producenterna fortfarande har ansvaret för insamlingen, enligt de bestämmelser som finns i 2006 års förordning.

Kravet i fråga om insamling från allmän plats bör tillämpas första gången på avfall som producerats på allmän plats efter utgången av december 2025.

Som anges i avsnitt 9.9.2 bör kravet på att en producentansvarsorganisation inte får dela ut vinst till sina ägare bör träda i kraft den 1 januari 2026.

För att göra det möjligt att det finns godkända producentansvarsorganisationer vid förordningens ikraftträdande bör det vara möjligt för en producentansvarsorganisation att kunna ansöka om godkännande från och med juli 2022. För att verksamhet ska få bedrivas den 1 januari 2023 bör Naturvårdsverket ha fattat beslut senast den 30 november 2022. Bestämmelserna om producentansvarsorganisationernas ansvar för insamlingen av verksamheternas avfall bör tillämpas efter utgången av december 2023. En tid om ett och ett halvt år för att uppfylla kraven om mottagningsplatser i hela landet får anses rimligt.

Rapporteringsbestämmelser som avser nya aktörer såsom producentansvarsorganisationer och marknadsdrivna återvinningssystem bör börja gälla först vid den tidpunkt då aktörerna varit verksamma ett år och kan rapportera i enlighet med bestämmelserna vilket är efter utgången av december 2023. För år 2022 och 2023 bör därför relevanta rapporteringsbestämmelser i 2006 och 2018 års förpackningsförordning fortsätta gälla.

Eventuella dispenser som meddelats av Jordbruksverket enligt den upphävda retursystemsforordningen bör fortsätta att gälla.

9.15.2 Övriga författningsförslag

Förslag: Ändringarna i miljöbalken, förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken, miljötillsynsförordningen, förordningen om miljöstraffavgifter och avfallsförordningen ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Bestämmelserna i avfallsförordningen om krav på att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet ska tillämpas första gången i fråga om avfall som produceras efter utgången av december 2023.

Skälen för förslaget: Ändringarna i miljöbalken och i avfallsförordningen hänger samman med bestämmelserna i den nya förpackningsförordningen. De förslag till ändringar i lagar och förordningar som lämnas i denna promemoria bör därför träda i kraft samma datum som den nya förordningen, den 1 januari 2023.

I avsnitt 9.3.1 föreslås att det införs en bestämmelse om att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet. Av Naturvårdsverkets redovisning av bioavfallsuppdraget 2021-09-02 framgår att förpackat livsmedelsavfall från grossister och detaljhandelslokaler i dag till största delen förbränns. Det är lämpligt att berörda aktörer får viss tid att anpassa sig till kraven. Bestämmelserna om att den som har en förpackning som innehåller avfall ska se till att förpackningen skiljs från innehållet bör därför tillämpas första gången i fråga om avfall som produceras efter utgången av december 2023.

I avsnitt 9.3.1 föreslås också att det ska införas nya bestämmelser om hushållens och verksamheternas utsortering av förpackningsavfall och var förpackningsavfallet ska lämnas. Eftersom det nya insamlingssystemet inte kommer att vara fullt utbyggt förrän 2026 bör det genom övergångsbestämmelser som hänvisar till övergångsbestämmelserna till den nya

förpackningsförordningen framgå att det i vissa fall är producenternas insamlingsystem som avses.

I avsnitt 1.4 finns ett förslag till ändringsförordning av den nya förordningen. Ändringsförslagen bygger på redan beslutade eller föreslagna ändringar i 2018 års förpackningsförordning, och berörs därför inte närmare här.

10 Alternativet att producenterna ansvarar för insamling vid hushållen

Insamlingen av förpackningsavfall kan antingen skötas av producenterna eller av det offentliga. I det senare fallet kommer insamlingen i praktiken att ske genom kommunerna.

Förslaget i denna promemoria (se avsnitt 9.5 och 11) innebär att kommunerna ska ansvara för insamling vid hushållen och på allmän plats medan producenterna ska ansvara för insamling av förpackningsavfall från de yrkesmässiga verksamheterna. Förslaget har utvecklats i beaktande av synpunkter från berörda aktörer i en dialog inom ramen för en intern utredning inom Miljödepartementet. I denna dialog har olika alternativ diskuterats. Vanligtvis redovisas inte alternativa förslag i promemorior av det aktuella slaget utan beskrivningen av dem integreras i motiven till det förslag som förordas. Eftersom det varit producenternas ansvar att sköta insamlingen vid svenska hushåll sedan 1994 och det aktuella förslaget därmed innebär en väsentlig förändring, finns anledning att i denna del ändå beskriva hur ett alternativ med fortsatt ansvar för producenterna skulle kunna utformas, vilka för- och nackdelar det skulle medföra samt dess övergripande konsekvenser för olika aktörer. De alternativ som avhandlas är i tur och ordning:

- Utveckling av tillståndssystemet (avsnitt 10.2)
- Tildelning av monopol, och (avsnitt 10.3), och
- Ett statligt upphandlingssystem (avsnitt 10.4).

En hybrid modell mellan kommunalt ansvar och ansvar för producenterna diskuteras i avsnitt 10.5.

10.1 Utveckling av tillståndssystemet

Som redovisas i avsnitt 6 kan bestämmelserna i 2018 års förpackningsförordning leda till den ohållbara situationen att ingen aktör får samla in förpackningar. Detta kan ske antingen när de aktuella producentansvarsorganisationerna inte kan (eller vill) samarbeta, och ingen av dem erhåller tillstånd, samtidigt som kommunerna inte får samla in om de inte har ingått avtal med en producentorganisation. En liknande problematisk situation skulle kunna uppstå i det fall ingen producentorganisation ansöker om tillstånd eller om någon av organisationerna går i konkurs utan att ha lämnat tillräckliga säkerheter.

Utifrån besluten om avslag, de brister och oklarheter som Naturvårdsverket pekar på i sin hemställan samt de synpunkter som olika aktörer lämnat på verkets hemställan, är bedömningen att det tillståndssystem som inrättats genom 2018 års förordning inte kan förväntas fungera.

10.2 Tilldelning av monopol

Ett alternativt scenario där producenterna ska ansvara för insamlingen vid hushållen, behöver därför innebära att producentansvarsorganisationernas ansvar är tydligt fördelat. Teoretiskt skulle staten kunna fördela ut ett monopol på insamling i landet. Enligt huvudregeln i EU är inrättandet av nya monopol handelshindrande och därmed otillåtna om de inte anpassas så att ingen diskriminering sker mellan medlemsstaternas medborgare (se artikel 37 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Från huvudregeln finns undantag och en riklig praxis. Det kan också konstateras att det är förenligt med EU-rätten att låta kommuner eller andra offentliga myndigheter ansvara för delar av ett producentansvar. Det är då ofta regleringen om offentlig upphandling som ger tillträde till marknaden.

Att låta en privat aktör få monopolställning i fråga om hela producentansvaret som inbegriper tre olika marknader (system för producentansvar, insamling och materialåtervinning) bedöms inte försvarbart. Bedömningen är därför sammantaget att ett privat lagstadgat monopol är förenat med många utmaningar och därför inte är ett lämpligt förstahandsalternativ.

Det finns exempel från andra EU-länder som visar på möjligheten att, inom eller via lagstiftningen, *främja* att producenterna enas om att verka inom en enda organisation. Den organisationen får då naturligen en monopolliknande ställning utan att behöva ifrågasättas på juridiska grunder. Den finska förslaget till producentansvar för förpackningar bygger på att producenterna sluter sig samman till en (1) organisation som söker enas om ett avtal med kommunerna (se avsnitt 8.4). Det förslaget förefaller vara väl förankrat i det finska producentkollektivet. Det belgiska genomförandet av förpackningsdirektivet har i praktiken inneburit att endast en producentansvarsorganisation har ackrediterats för insamling vid hushållen och en annan för insamling vid yrkesmässiga verksamheter (se avsnitt 8.1). Samtliga aktörer i Belgien förefaller vara tillfreds med det utfallet. Mot bakgrund av att det i dag finns två konkurrerande producentansvarsorganisationer på svensk marknad är bedömningen att ett främjande av en enda organisation inte heller är ett lämpligt förstahandsalternativ.

10.3 Ett statligt upphandlingssystem

Det alternativ som därmed återstår är att inordna producentansvarsorganisationerna i ett obligatoriskt samarbete där inflytande, ansvarstagande och kostnader fördelas utifrån respektive organisations marknadsandelar. Ett sådant system tillämpas sedan 2019 i Tyskland (se avsnitt 8.3).

Eftersom avfallsområdet är ett ansvar för Naturvårdsverket, skulle det vara naturligt att låta myndigheten ta huvudansvar för statens uppgifter i ett system liknande det i Tyskland. I och med att uppgifterna till betydande del samtidigt handlar om konkurrensfrågor, borde det övervägas om Konkurrensverket skulle ge stöd åt Naturvårdsverket.

Myndighetsuppgifterna bör betraktas som en oundgänglig del av producentansvaret, varför det skulle ligga på producentansvarsorganisationerna att betala särskilda avgifter för myndighetens verksamhet.

I det tyska systemet tycks ansvars- och kostnadsfördelningen mellan producentansvarsorganisationerna primärt hanteras genom tilldelningen av insamlingsområden. Ju större marknadsandelar en organisation har desto fler kommuner får den sig tilldelad. Systemet får därmed antas bygga på en noggrann bedömning på förhand av vilka kostnader som är förenade med insamling från respektive kommun. En enklare modell, åtminstone i ett initialt skede, skulle eventuellt kunna vara att staten sköter all upphandling, i samråd med organisationerna, och fungerar som ett "clearing house" för organisationernas ersättning till insamlingsföretagen. I en sådan modell skulle man slippa en potentiell besvärlig identifiering på förhand av kostnader för insamling i vitt skilda kommuner.

Det nya tyska systemet beslutades 2017 och började tillämpas 2019, dvs. sattes i bruk inom två år. Det är en i avfallssammanhang mycket kort övergångstid och möjligen inte realistisk utifrån nuvarande svenska situation. Vad som därutöver skulle behöva beaktas är ett eventuellt stegvis införande. Promemorians förslag om kommunernas ansvar för insamling innebär en stegvis infasning, i syfte att öppna för att de kommuner som redan har fastighetsnära insamling snabbt kan ta över medan andra kommuner som inte har sådan insamling ges erforderlig tid för planering och utbyggnad. Eftersom det i ett upphandlingssystem skulle handla om att bygga upp en helt ny funktion, skulle ett stegvis införande också kunna övervägas för att kunna lära av eventuella misstag orsakade av bristande erfarenhet. Sammantaget skulle det därför kunna röra sig om fem-sex år från beslut till dess att samtliga kommuner är inne i systemet.

I Tyskland upphandlas insamlingstjänsterna för treårsperioder. Liknande intervall borde vara lämpliga i Sverige. I kommissionens beslut om det tyska systemet DSD uttalades att tre år är en lämplig avtalstid när det finns en utbyggd insamlingsinfrastruktur (kommissionens beslut av den 17 september 2001 om ett förfarande enligt artikel 81 i EG-fördraget och artikel 53 i EES-avtalet (2001/837/EG)). I ett inledande skede kan således längre avtalstider kunna tillämpas för att sedan avse maximalt tre år. Om det sker ett stegvis införande kommer således arbetsbördan för myndigheterna och producentansvarsorganisationerna bli någorlunda jämnt fördelad över åren.

10.3.1 Övergripande konsekvenser för aktörerna

För producentansvarsorganisationerna säkerställer ett upphandlingssystem rättvisa konkurrensförhållanden för insamling. I och med att infrastrukturen för insamling ska vara permanent och oberoende av vem som vinner upphandlingen över tid, kommer det sannolikt bli ett något

svagare incitament för producentansvarsorganisationer att introducera nya och mer kostnadseffektiva lösningar för insamling. Producenternas möjlighet till besparingar i insamlingen ligger i stället i att åstadkomma framgångsrika upphandlingar. Korta upphandlingsperioder kan här vara till producenternas fördel.

Jämfört med när producentansvarsorganisationerna själva styr sitt insamlingssystem och sin upphandling av insamlingstjänster, innebär ett upphandlingssystem klart ökade kostnader för administration, både internt och för att bekosta de nya myndighetsuppgifterna.

De kommuner som i dag ansvarar för insamlingen – främst närmare 70 kommuner med s.k. fyrfackssystem – kommer att lämna över ansvaret till producentansvarsorganisationerna. I den utsträckning de har haft kostnader som inte kunnat täckas fullt ut via avfallstaxan kommer de kostnaderna att försvinna. Övriga kommuner kommer att få fastighetsnära insamling utan att ta några kostnader.

Kommunala avfallsbolag kommer kunna lämna anbud på insamlingen. Hur de bolagen påverkas av ett upphandlingssystem beror således på hur framgångsrikt de kan konkurrera.

För kommunerna innebär en statligt uppstyrd upphandling möjligen ett något tydligare förfarande för samråd med producentansvarsorganisationerna.

Återvinningsföretag kommer att konkurrera med varandra och med kommunala bolag om att få insamlingsansvaret i kommunerna. Jämfört med dagens situation, vilken av Återvinningsindustrierna beskrivs i termer av ”50 000 avtal”, kommer det sannolikt att handla om färre men mer omfattande tjänster. I och med att den fastighetsnära insamlingen byggs ut kommer den totala tjänstevolymen att öka jämfört med i dag.

För fastighetsägarna innebär alternativet att producenterna ansvarar för insamling vid hushållen genom ett statligt upphandlingssystem ingen skillnad i förhållande till kommunal insamling.

De cirka 55 procent av fastighetsägare för flerbostadshus som i dag själva har ordnat fastighetsnära insamling kommer att få hämtning av det företag som vunnit upphandlingen. De förlorar därmed inflytande över hur tjänsten utförs. I den utsträckning fastighetsägaren haft en skraddarsydd tjänst, möjligen med extra tjänster i form av statistik och städning, kan förändringen upplevas som en något sänkt servicegrad. Fastighetsägarna slipper samtidigt alla kostnader för insamling, jämfört med idag där de får betala avfallsentreprenörerna för tjänsten.

De cirka 45 procent av fastighetsägarna för flerbostadshus som i dag inte har fastighetsnära insamling får en höjd servicegrad utan extra kostnad. De kan precis som övriga fastighetsägare behöva iordningsställa och anpassa sina källsorteringsutrymmen.

För hushållen innebär alternativet att producenterna ansvarar för insamling vid hushållen genom ett statligt upphandlingssystem ingen större skillnad i förhållande till kommunal insamling. Hushållen slipper bära fastigheternas kostnader för fastighetsnära insamling men kommer samtidigt att till stor del få bekosta den förbättrade hämtningen genom att producenterna försöker höja priset på sina varor i en omfattning som motsvarar de höjda förpackningsavgifterna. Skillnaden gentemot kommunal insamling består i att hushållen kommer att få information om

utsortering av förpackningsavfall från producentansvarsorganisationer och om övrigt kommunalt avfall från kommunen.

Naturvårdsverket har att bygga upp en för myndigheten helt ny verksamhet. Konkurrensverket kommer också att behöva ha en central roll i att styra upphandlingen. För Naturvårdsverket och Konkurrensverket innebär det en stor omställning som också kommer att kräva nya resurser. Omställningen blir mer omfattande än vad som är fallet för kommunal insamling.

10.3.2 Aktörernas syn på den administrativa bördan

I den dialog med aktörerna som hållits för framtagandet av denna promemoria, har aktörerna gett uttryck för att ett kommunalt insamlingsansvar är att föredra framför en statligt styrd upphandling. I ett upphandlingssystem kommer insamlingen i praktiken fungera på samma sätt som i ett system där kommunerna ansvarar för insamlingen. Båda systemen är därmed likvärdiga med avseende på att uppfylla bestämmelser och mål i förpackningslagstiftningen.

En väsentlig skillnad mellan systemen ligger i den administrativa bördan för producentansvarsorganisationerna och för de statliga myndigheterna. I den dialog med aktörerna som Miljödepartementet har haft under framtagandet av denna promemoria, har producentansvarsorganisationerna uttryckt en stor skepsis mot ett statligt upphandlingssystem. Enligt deras erfarenheter har det tyska systemet visat sig vara administrativt mycket tungrott. Det gäller särskilt den omfattande produktkatalog (i form av en databas) som utvecklats av Zentrale Stelle för att kunna identifiera en given förpackning som hushålls- eller verksamhetsförpackning.

10.4 Hybrida modeller

Det är också möjligt att skapa insamlingssystem där ansvaret delas upp mellan kommuner och producenter eller där producenterna ges företrädesrätt till insamlingen. Eftersom en uppdelning ger en ökad komplexitet, bör sådana konstruktioner bygga på en bedömning att producenterna och kommunerna i det aktuella landet har bättre förutsättningar att civilrättsligt enas om hur insamlingen bör organiseras jämfört med om staten lägger ansvaret på den ena eller andra parten. Minimikraven för utökat producentansvar i avfallsdirektivet (artikel 8a) förblir en viktig ram för sådana konstruktioner. Till exempel behöver producenterna i normalfallet bära de fulla kostnaderna för insamlingen. Producenters eller organisationers ansvar får heller inte begränsas till områden där det är mest lönsamt (eller minst kostsamt) att samla in.

Den lag som antogs av den finska riksdagen i juli 2021 utgör ett exempel på en hybrid modell med en sådan uppdelning (se vidare avsnitt 8.4). Enligt lagen ska kommuner och en producentansvarsorganisation komma överens i avtal om hur den separata insamlingen av förpackningsavfall ska ordnas. Ramarna för avtalet är bl.a. att den fastighetsvisa insamlingen ska ordnas i tätbefolkade områden av kommunerna och (kompletterande) områdesvis insamling av producentorganisationen. I den aktördialog som

hållits för framtagandet av denna promemoria har ingen av aktörerna uttryckt intresse för att utveckla en hybrid modell liknande den i Finland.

11 Konsekvensanalys

I konsekvensutredningen analyseras och beskrivs effekter för samhällets olika aktörer av promemorians förslag. Utredningen är strukturerad med beaktande av 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

11.1 Tidigare utredningar

Miljö- och energidepartementet remitterade våren 2018 promemorian Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper - utveckling av producentansvaren. Bedömningen i promemorian var att producentansvaren för förpackningar och returpapper behövde ses över för att bättre tillgodose medborgarnas behov av en lättillgänglig insamling och för att andelen avfall som materialåtervinns ska öka. Promemorian innehöll därför bl.a. förslag till ändringar i förpackningsförordningen, fram för allt om fastighetsnära insamling från hushåll, som beslutades i juni 2018. Konsekvensanalysen i promemorian har fortfarande stor giltighet, särskilt i den del som rör fördelarna med fastighetsnära insamling.

Miljödepartementet lät 2015 göra en intern utredning (bokstavsutredning M 2015A) om insamling av förpackningsavfall, med uppdrag att föreslå hur det fysiska ansvaret för insamlingen av förpackningsavfall och returpapper från hushållen ska överföras från producenterna till kommunerna. Förslaget skulle leda till att alla hushåll får tillgång till mer lättillgängliga insamlingssystem så att mängderna insamlat avfall ökar och att en hög materialåtervinning därmed möjliggörs. Utredningen hade också i uppdrag att föreslå hur producenterna ska ge kommunerna ekonomisk ersättning för insamlingen. Förslagen i promemorian kom inte att genomföras. Konsekvensanalyserna som gjordes i den promemorian har emellertid fortfarande en stor allmän giltighet.

Konsekvensanalysen i denna promemoria utgår därför i många fall från analyserna i promemorian Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper och redovisningen av utredning M2015:A. Samtidigt är analysen uppdaterad och utvecklad utifrån det aktuella förordningsförslaget.

11.2 Problembeskrivning och utgångspunkter

Detta avsnitt utgör en sammanfattning av den problembeskrivning som redovisas i avsnitt 9.1.

Problemen med producentansvaret för förpackningar består bl.a. i tydligt ansvar, osäkerhet kring krav på servicenivå för producenternas

insamlingssystem, svårigheter att få in uppgifter till statistik, nedskräpningsproblem, dubbelbetalning för insamling och behandling samt otillräcklig utsortering av förpackningsavfall från restavfallet. Regeringen beslutade i juni 2018 om ändringar i förpackningsförordningen (förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar). Avsikten var att den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfall skulle byggas ut och erbjudas utan extra kostnad. Producentansvarsorganisationerna skulle för att få tillstånd för sin hantering kunna erbjuda borttransport från minst 60 procent av bostadsfastigheterna till 2021 och från alla bostadsfastigheter senast i april 2025.

Naturvårdsverkets beslutade i maj 2020 att avslå de två ansökningar om tillstånd för insamling av förpackningar som inkommit till myndigheten. Avslagen motiverades främst med att de föreslagna systemen varken enskilt eller tillsammans levde upp till kravet på att erbjuda borttransport. Flera andra bestämmelser i förordningen visade sig också svåra att tillämpa i praktiken. Naturvårdsverket lämnade i juni 2020 en hemställan till regeringen om att se över förordningen i olika delar. Regeringen beslutade den 24 september 2020 att skjuta upp ikraftträdandet av förordningens bestämmelser om tillståndskrav och bekräftade samtidigt sin avsikt att se över förordningen.

Sedan 2018 har insikten vuxit om behovet av att ställa om till en cirkulär ekonomi för att minska resursanvändningen och därmed begränsa klimat- och miljöpåverkan. Regeringen beslutade i juli 2020 en nationell strategi för en cirkulär ekonomi och i januari 2021 en handlingsplan. Enligt handlingsplanen bör man underlätta för hushåll och verksamheter att enkelt kunna göra sig av med allt sitt källsorterade avfall. Det ska därför finnas en hög servicegrad med tydlig information och rationella system.

Det har sedan 2018 samtidigt inte kommit fram några rön som ger anledning att ompröva slutsatsen att en utbyggd fastighetsnära insamling vid hushållen är det bästa sättet att åtgärda en del av problemen och öka insamlingen. Även insamlingen från verksamheter och på allmän plats behöver utvecklas. I och med att tillståndskraven i förpackningsförordningen visat sig svåra att tillämpa i praktiken behöver bestämmelserna ses över i grunden.

11.3 Effekter om någon reglering inte kommer till stånd (nollalternativet)

Nollalternativet innebär att regeringen inte skulle fatta något ytterligare beslut om förpackningsinsamlingen i Sverige, varken i förhållande till de skärpta kraven i EU:s lagstiftning eller övriga brister som identifierats. Om regeringen inte fattar något beslut så kommer 2018 års förordning börja gälla efter den 1 januari 2023. Det innebär att ingen aktör har tillstånd att samla in och att inte heller kommunerna har rätt att fortsätta den pågående insamlingen som de delvis bedriver. Avfallshanteringen är en samhällsviktig funktion varför ett sådant scenario måste undvikas. Regeringen skulle i sådant fall behöver skjuta upp 2018 års förordning ytterligare en gång och låta 2006 års upphävda regler fortsätta gälla.

Sverige skulle i sådant fall snart bli föremål för Europeiska kommissionens granskning med stor risk att dras inför EU-domstolen för att inte ha genomfört de aktuella bestämmelserna i svensk rätt. Sannolikt skulle Sverige också bli fället och tvingas betala löpande vite. Sverige skulle därutöver ha försvårat sina möjligheter att nå EU:s materialåtervinningsmål, med risk för ytterligare rättsliga följder. De olika problem som identifierades i 2018 års promemoria skulle kvarstå. Den bristfälliga insamlingen skulle leda till onödiga utsläpp av koldioxid och onödig resursförbrukning och bromsa utvecklingen mot en cirkulär ekonomi.

Eftersom Sverige aldrig avstår från att genomföra de bestämmelser som åligger EU:s medlemsländer, är nollalternativet inte ett realistiskt alternativ.

11.4 Aktörer som berörs av förslagen

De aktörer som berörs av förslagen är producenter av förpackningar, producentansvarsorganisationer, kommuner, fastighetsägare, avfallsentreprenörer (återvinningsföretag), hushåll och verksamheter som genererar avfall samt statliga myndigheter. Ägare av småhus betraktas i denna analys som fastighetsägare i sin relation till kommunen eller återvinningsentreprenören. Samma ägare är ofta synonyma med ett hushåll som indirekt betalar för insamlingen via ett (osynligt) påslag på varans pris.

Det finns för närvarande två producentansvarsorganisationer på den svenska marknaden – Förpacknings- och Tidningsinsamlingen (FTI) AB med cirka 90 procent av marknaden och Tailor-Made Responsibility (TMR) AB med cirka 10 procent av marknaden.

FTI angav i sin ansökan om tillstånd våren 2020 att fler än 10 000 producenter var anslutna till dem.

Det finns 290 kommuner i Sverige, varav det i cirka 85 kommuner finns fastighetsnära insamling av förpackningar i någon form. Cirka 70 av dessa samlar in i fyrfackssystem från en- och tvåfamiljshus.

I Sveriges finns det totalt cirka 135 000 flerbostadshus (hyresrätter och bostadsrätter). I flerfamiljshusen finns det totalt 2 388 000 lägenheter. Av samtliga lägenheter utgörs 40 procent av bostadsrätter. Privata fastighetsägare äger 30 procent av alla lägenheter genom direkt ägande eller i bolagsform. Knappt 30 procent av alla lägenheter ägs av kommunägda bostadsbolag. Hälften av Sveriges befolkning bor i ett ägt småhus, 24,5 procent bor i en hyresrätt i ett flerbostadshus och 15,1 procent i en bostadsrätt i ett flerbostadshus.

Sveriges drygt tio miljoner invånare lever i 4,7 miljoner hushåll. Nästan 1,9 miljoner av hushållen består av en person, eller ensamstående utan barn (<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/hushall-i-sverige/>, hämtad 2021-03-04).

Enligt SCB:s företagsregister finns det 1 674 052 företag och 1 324 079 arbetsställen (<https://www.scb.se/vara-tjanster/bestall-data-och-statistik/foretagsregistret/>; Hämtad 2021-08-20.).

11.5 Förslaget att kommunerna ansvarar för insamlingen vid hushållen

11.5.1 Kommuner

Förslaget innebär att kommunerna tar över ansvaret för den operationella insamlingen av förpackningarna från producenterna. Det innebär ett nytt åläggande på kommunerna som behöver bedömas utifrån kommunernas självstyrelse. Principen om den kommunala självstyrelsen fordrar att en inskränkning inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till förslagets syfte (14 kap. 3 § regeringsformen). I detta fall är syftet att insamlingssystemen ska bli mer lättillgängliga och att den miljömässiga behandlingen av avfallet ska öka. Kommunernas skyldighet att sörja för att deras insamlingssystem för förpackningsavfall säkerställer en viss hämtning, samt det faktum att de inte själva kan bestämma vilken ersättning de får från producenterna, innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Bedömningen är att inskränkningen inte går utöver vad som är nödvändigt och att nämnda princip därmed uppfylls.

Ett kommunalt ansvar för insamlingen av förpackningsavfall innebär att kommunerna får möjlighet att samordna den fastighetsnära insamlingen av förpackningar med andra fraktioner av kommunalt avfall. Framför allt vid insamling från småhus finns möjlighet till synergier med insamling av rest- och matavfall. I större orter kan det också finnas en generell potential till samordning och stordriftsfördelar. I 2015 års utredning konstaterades att det mycket stora antalet civilrättsliga avtal mellan fastighetsägare och återvinningsföretag utgjorde ett hinder för att kunna göra en kvantitativ bedömning av denna potential till samordning. Vidare konstaterades att denna typ av synergier i hög utsträckning är beroende av lokala förhållanden och därför även är svår att beskriva genom generell forskning gällande vinster med samordning av transporter.

Kommunerna har ett starkt incitament att få så mycket som möjligt av förpackningsavfallet utsorterat och insamlat separat eftersom det minskar volymen av restavfallet och därmed kostnaderna för omhändertagandet för detsamma. Enligt beräkningar av Avfall Sverige kan mängden förpackningar i restavfallet genom fastighetsnära insamling minska med 0,5–1 kg förpackningar per hushåll och vecka, motsvarande upp till 50 procent av mängden förpackningar i restavfallet. Naturvårdsverket har i en studie om kostnaderna för fastighetsnära insamling vid hushållen uppskattat att de årliga totala kostnaderna för förpackningar i restavfallet ligger mellan 373 och 1 007 miljoner kronor. Att kommunerna tar över ansvaret för insamling bedöms alltså ge dem goda möjligheter till besparingar.

För det 85-tal kommuner som delvis redan har ordnat fastighetsnära insamling av förpackningsavfall, innebär förslaget att de, så snart de anmält intresse att ta över ansvaret för insamlingen, kan börja få ersättning av producenterna. Därmed kan de avveckla sin finansiering via renhållningsavgifter. Eftersom de flesta av dessa kommuner främst har byggt ut den fastighetsnära insamlingen vid småhus, kommer det för denna grupp handla om att ordna insamling vid flerbostadshus.

De cirka 200 kommuner som i dag inte har ordnat någon fastighetsnära insamling står inför en något mer omfattande uppgift i att, för samtliga hushåll, planera och genomföra utbyggnad av insamling eller upphandling

av tjänster. Dessa kommuner kommer att kunna ta tillvara de erfarenheter som vunnits av de kommuner som redan ordnat fastighetsnära insamling.

Utgångspunkten är att kommunerna som kollektiv ska få full ersättning för insamling och information, i enlighet med minimikraven i EU:s avfallsdirektiv. De avgifter som staten tar ut av producenterna, liksom den ersättning som staten fördelar ut till kommunerna, kommer samtidigt med nödvändighet att behöva bli något schabloniserad. Det kommer därmed finnas kommuner som täcker sina kostnader och andra som gör det i något mindre utsträckning. De sistnämnda kan, åtminstone på kortare sikt, välja att täcka mellanskillnaden genom renhållningsavgifter. Över tiden bör Naturvårdsverkets avgiftsföreskrifter successivt bli mer träffsäkra och kommunerna successivt skickligare i att anpassa sina investerings- och driftskostnader till den faktiska ersättningsnivån.

I och med att det nuvarande systemet med återvinningsstationer avvecklas, kommer kommunerna inte längre behöva lägga tid på samråd med producenterna om var stationer bör placeras etc. De kommer sannolikt heller inte att i lika stor utsträckning behöva ordna städning runt de lättillgängliga insamlingsplatserna p.g.a. nedskräpning. Även här finns alltså möjligheter till besparingar.

Som en del av förslagen i promemorian kommer kommunernas ansvar för information till hushållen att utvecklas. Att kommunerna bär ett enhetligt ansvar för både insamling och information torde skapa bättre förutsättningar att informera hushållen om hur källsorteringen ska gå till och vilka vinster för miljö och ekonomi som den för med sig.

Sammantaget medger förslaget möjligheter för kommunerna att effektivisera insamlingen av kommunalt avfall. Den etappvisa infasningen i systemet medger att de kommuner som ännu inte initierat fastighetsnära insamling, eller upplever specifika utmaningar, ges flexibilitet. De omfattande erfarenheter som vunnits hos de kommuner som redan kommit långt i utbyggnaden bör kunna spridas och väsentligen kunna underlätta utbyggnaden i övriga kommuner.

11.5.2 Producenter och producentansvarsorganisationer

Förslaget innebär att producenterna inte längre har det operationella ansvaret för insamlingen av förpackningsmaterial. I sin tur betyder det att producentansvarsorganisationerna intar en delvis ny roll vad gäller insamling. Organisationerna bör i det nya systemet framför allt kontinuerligt följa upp att insamlingen bedrivs på ett kostnadseffektivt sätt och vid behov föreslå Naturvårdsverket hur ersättningen bör justeras. Vidare blir det organisationernas ansvar att anpassa de interna avgifterna till den totala ersättningen till kommunerna och att samlat överföra avgifter motsvarande ersättningen till Kammarkollegiet.

Den positiva effekt för producentkollektivet som kan uppstå genom den utbyggda kommunala hushållsnära insamlingen är att den leder till större volymer utsorterat material som håller högre renhet och därmed kräver mindre efterbehandling för att materialåtervinning ska kunna ske. Större volymer och bättre kvalitet förbättrar möjligheterna att nå materialåtervinningsmålen, till vilka organisationerna är skyldiga att bidra effektivt (49 § i 2018 års förordning).

Enligt 2018 års bestämmelser skulle 60 procent av hushållen erbjudas fastighetsnära insamling till 1 januari 2021 och samtliga hushåll till 1 april 2025. Det aktuella förslaget genomför ambitionsnivån i 2018 års bestämmelser att samtliga hushåll ska ha fastighetsnära insamling. Om utgångspunkten för den aktuella konsekvensanalysen är den ambitionshöjning som beslutades genom 2018 års bestämmelser, innebär det aktuella förslaget alltså ingen egentlig förändring i de kostnader som läggs på producenterna annat än att de förläggs till en senare tidpunkt.

Utbyggd fastighetsnära insamling från hushållen

Producenterna kommer under utbyggnadsfasen att behöva betala successivt högre avgifter till producentansvarsorganisationerna för att till slut finansiera fastighetsnära insamling för alla. Olika beräkningar av kostnader för fastighetsnära insamling redovisades i den promemoria som Miljö- och energidepartementet remitterade 2018. Det återgavs till Avfall Sverige 2016 låtit beräkna kostnader för kommunal insamling av mat- och restavfall, förpackningsavfall och returpapper för olika typer av insamlingslösningar i åtta pilotkommuner. Kostnaderna låg för de flesta kommuner i grova drag i intervallet 1 200–2 000 kronor per hushåll och år men i något fall var kostnaden högre (upp till 3 500 kronor). Generellt var kostnaden per hushåll högre i befolkningsmässigt små kommuner än i stora. FTI:s dåvarande insamlings- och återvinningssystem kostade enligt promemorian cirka en miljard kronor per år. De kostnader för fastighetsnära insamling som finansierades av hushållen gick inte att uppskatta eftersom de såg olika ut i olika kommuner och även skiljde sig åt i olika delar av kommunen.

Naturvårdsverket lät år 2020 beräkna de aktuella kostnaderna för förpackningsinsamling. De årliga kostnaderna uppskattades då till 820 miljoner kronor för återvinningsstationer, 1 282 miljoner kronor för fastighetsnära insamling i flerfamiljshus och 257–305 miljoner kronor för fastighetsnära insamling i småhus. Totalt uppskattades kostnaderna för förpackningsinsamlingen till 2 359–2 407 miljoner kronor per år (WSP Sverige AB, ”Kostnader för insamling av hushållens förpackningar och returpapper med utbyggd fastighetsnära insamling. Underlagsmaterial del 1: kostnader för dagens insamlingsystem.” 2020). Utifrån de skattade kostnaderna, förhållandet att cirka 55 procent av hushållen i flerbostads- respektive 15 procent av hushållen i småhus har fastighetsnära insamling, samt ett antagande om att alla återvinningsstationer kan avvecklas, skulle de slutliga framtida kostnaderna kunna beräknas till 4 364 miljoner kronor per år ($(1\,282 / 0,55) + (305 / 0,15)$).

FTI lät 2019 en konsult beräkna kostnaderna för genomförandet av 2018 års bestämmelser om fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper. Beräkningarna gjordes med antagandet att småhus med redan kommuninförd borttransport från fastighetsgränsen inte påverkas av den systemutbyggnation som följer av nya förordningskrav. Konsulten kom fram till att den totala årliga kostnaden för insamlingsystemet uppgår till cirka 3,4 miljarder kronor när hushållens returpapper och förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen samlas in vid fastighetsgränsen. Investeringskostnader uppskattades till cirka 13,5 miljarder

kronor (Roland Berger, ”Beräkning av kostnader och miljönytta med fastighetsnära insamling. Jämförelse mellan två scenarier”, rapport 2019).

Fastighetsnära insamling från samlokaliserade verksamheter

Förslaget innebär att kommunen även ska samla in förpackningsavfall hos yrkesmässiga verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushåll i flerbostadshus. Producentansvarsorganisationerna ska alltså ersätta kommunerna även för denna insamling, vilket innebär en ny kostnad för producenterna. Förslaget motiveras av att både producentansvarsorganisationer och kommuner bedömt att alternativa lösningar för denna kategori av yrkesmässiga verksamheter inte skulle vara praktiska eller kostnadseffektiva. Merkostnaderna har inte beräknats. Bedömningen är att merkostnaderna är marginella i förhållande till de totala kostnaderna för utbyggd fastighetsnära insamling.

Fler producenter är med och betalar

Avsikten med förslagen i denna promemoria i sin helhet är bl.a. att tillsynen och överblickbarheten över producentansvaret ska förbättras. Tillsammans med kravet på att producenter ska registrera sig hos Naturvårdsverket, vilket började gälla 1 januari 2021, bör förslaget leda till att fler producenter kommer med och betalar för insamlingen. När kostnaderna därmed kan fördelas på fler producenter leder det till att bördan för varje enskild producent minskar.

Information

Eftersom information till hushållen i förslaget ses som en del av det lämpliga insamlingssystemet, är även detta en kostnad som ska bäras av producenterna. Enligt förslaget kommer Naturvårdsverket att utfärda föreskrifter om vilken ersättning som ska utgå till kommunerna. Den ungefärliga storleken på denna ersättning har inte uppskattats. Merkostnaderna för information är små i förhållande till de totala kostnaderna för utbyggd fastighetsnära insamling.

Producentavgift, årsavgift och tillsynsavgift

Producentansvarsorganisationerna ska kvartalsvis betala en producentavgift till Naturvårdsverket för ersättning till kommunerna (se avsnitt 9.11.2) som motsvarar kommunernas kostnader för insamling och information. Naturvårdsverket ska enligt förslaget ta ut en årsavgift på 2,5 miljoner kr av producentansvarsorganisationerna gemensamt och en årlig tillsynsavgift på 270 000 kronor av respektive producentansvarsorganisation. Kostnaderna för dessa avgifter kommer producentansvarsorganisationerna i sin tur att föra vidare till sina anslutna producenter. Det bör i sammanhanget noteras att alternativa sätt att organisera en förbättrad insamling, t.ex. genom en statligt styrd upphandlingsmodell (se avsnitt 10) också skulle vara förenade med utökade, och sannolikt högre, administrativa kostnader.

Administrativa kostnader

Producentansvarsorganisationernas resursåtgång för godkännandeprovning kommer att minska något jämfört med tillståndsprövning enligt 2018 års förordning, samtidigt som det kommer att gå åt mer resurser för att möta krav på mer omfattande redovisningar vid den löpande tillsynen.

Att delta i utvecklandet av ersättningsmodeller och framtagandet av avgiftsföreskrifter för att ersätta kommunerna, liksom att regelbundet betala in avgift till Naturvårdsverket innebär nya administrativa uppgifter för producentansvarsorganisationerna. Jämfört med alternativet att låta de enskilda producenterna, vilka är fler än 10 000, betala avgiften direkt till Naturvårdsverket, innebär det en enklare administration för producentkollektivet.

När producentansvarsorganisationernas upphandling av insamlings-tjänster förvinner innebär det en administrativ lättnad.

Producentansvarsorganisationerna kommer även fortsatt att behöva debitera producenterna en förpackningsavgift. Producentansvarsorganisationerna behöver anpassa avgifterna till de kriterier för differentiering vilka tas fram av Naturvårdsverket (se avsnitt 9.9.4). Sammantaget bedöms de administrativa kostnaderna för producenter och producentansvarsorganisationers interna transaktioner öka jämfört med dagens situation.

Förändrad konkurrenssituation

Förslaget innebär att det befintliga insamlings- och återvinningssystemet delas upp i två delvis åtskilda system i olika regi. I dag finns det två producentansvarsorganisationer, FTI och TMR, som konkurrerar om insamling och återvinning. Det kan inte uteslutas att ytterligare producentansvarsorganisationer kan tillkomma över tid. I och med att kommunerna tar över ansvaret för insamling försvinner producentansvarsorganisationernas möjlighet att konkurrera i insamlingsdelen av systemet. Det som återstår är möjligheten att konkurrera om ett rikstäckande system för återvinning. Marknadsförutsättningar för att enbart konkurrera om materialåtervinningen har inte analyserats. I Tyskland beslutades för några år sedan att införa nya bestämmelser som innebär att staten styr upphandling av insamlingen (se avsnitt 8.3). Samtidigt finns det fortfarande närmare tio konkurrerande organisationer för producenterna att välja bland för att sköta återvinningen.

Att nuvarande systemoperatörer förlorar möjligheterna att själva styra över hela insamlings- och återvinningskedjan innebär potentiellt en risk för minskade synergier och lägre effektivitet i vissa led. Sådana risker bör dock kunna förebyggas genom den kontinuerliga uppföljning av insamling som ska ske mellan kommuner och producentansvarsorganisationer inom ramen för Naturvårdsverkets aktörsdialog. Det bör ligga i både kommunernas och producentansvarsorganisationernas intresse att främja en successiv effektivisering av insamlingen där sådan är möjlig.

Priset på varorna höjs

I ett producentansvar kommer producenterna alltid att försöka föra över kostnaden för ansvaret på konsumenterna. Förpackningsproducenterna

kommer sannolikt att till stor del lyckas överföra de merkostnader som det aktuella förslaget medför på hushållen genom att priset på varorna höjs i motsvarande grad. Möjligheten underlättas av att det för förpackningar rör sig om ett stort antal varor på marknader med varierande grad av efterfrågan och konkurrens. Producenter av glasförpackningar och metallförpackningar har emellertid fört fram farhågor om att höjda förpackningsavgifter skulle kunna inverka negativt på varor förpackade i dessa material, se följande avsnitt.

Producenter av glasförpackningar

Kvalitetsaspekter i insamling och återvinning av glasförpackningar beskrivs närmare i avsnitt 7.13.

Optimal fraktionsstorlek för återvunnen glaskross för tillverkning av nya glasförpackningar är cirka 20–60 mm. Enligt underlag från Svensk Glasåtervinning (SGÅ) skulle konsekvenserna av en fullt utbyggd fastighetsnära insamling bli en ökad andel nedkrossat glas, från dagens 12 procent till 20 procent. Det motsvarar en ökning av nedkrossat glas med 19 200 ton. Denna volym skulle inte längre kunna användas till nya glasförpackningar utan skulle behöva säljas som råvara för tillverkning av skumglas eller i sämsta fall deponeras (Miljöbyrån i Örebro, ”Rapport från jämförande provtagningar på glas från återvinningscentraler och från fastighetsnära insamling.” 2021). Detta skulle alltså medföra minskade intäkter för SGÅ. Någon storleksordning på denna minskning har inte redovisats. Avfall Sverige delar inte FTI och SGÅ:s bedömningar.

FTI och SGÅ har också fört fram att en fullt utbyggd fastighetsnära insamling innebär en risk för snedvridning av konkurrens mellan olika materialslag. Fastighetsnära insamling är enligt dem förenat med mycket höga kostnader för glasförpackningar, särskilt vid småhus. De relativt höga kostnaderna för glas beror på att kostnaderna mellan de olika materialslagen fördelas utifrån tilldelad volym i de olika facken, samtidigt som det är stor skillnad mellan materialen i hur stora mängder förpackningar som sätts ut på marknaden. De avgiftshöjningar som skulle bli effekten av en fullt utbyggd fastighetsnära insamling skulle enligt FTI och SGÅ bli så höga att de redan på kort sikt skulle påverka tillverkarens val av förpackning. FTI och SGÅ:s uppfattning är att förpackningar av glas (och metall) skulle tvingas bort från marknaden till förmån för andra förpackningsslag (FTI/Materialbolagen, ”Producenternas sammanfattade kommentarer till Miljödepartementets bokstavsutredning”, skrivelse. 2021; Svensk Glasåtervinning, skrivelse. 2021). FTI och SGÅ har inte redovisat några skattningar av volymer i eller kostnader för den befarade snedvridningen.

Det bör finnas goda möjligheter att förbättra hämtningsteknik och logistik. Det bör också finnas ett gemensamt intresse hos producenter och kommuner att utveckla insamlingen så att ökade volymer kan förenas med hög kvalitet, se avsnitt 9.6.1.

Producenter av metallförpackningar

FTI och materialbolagen har kommit in med underlag enligt vilket metallförpackningar skulle missgynnas av en fullt utbyggd fastighetsnära

insamling. Metallförpackningar används till stor utsträckning till varor med låg enhetskostnad, dvs. förpackningsavgifter utgör en inte oväsentlig del av varans pris. Förpackningsavgiften för metall har ökat de senaste åren, bl.a. p.g.a. minskade volymer satt på marknaden samt fluktuerande värde på materialet. Tillkommande kraftiga ökningarna i avgiften med anledning av utbyggd fastighetsnära insamling torde enligt FTI leda till att producenter väljer andra materialslag. Med krav på fastighetsnära insamling för samtliga hushåll kommer, enligt FTI, kraftigt ökade kostnader för insamling att ge kraftigt ökade förpackningsavgifter vilket i sin tur mycket väl kan leda till att metallförpackningar som sådana konkurreras ut från marknaden. Resultatet skulle enligt FTI bli en kapitalförstörelse när det insamlingssystem som förorsakade kostnadsökningarna blir obsolet samtidigt som ett cirkulärt material försvinner från marknaden (FTI/Materialbolagen, ”Producenternas sammanfattade kommentarer till Miljödepartementets bokstavsutredning”, skrivelse. 2021; Underlag från FTI ”Metallförpackningar, 2021).

Merkostnaderna för metallförpackningar bedöms vara rimliga i förhållande till merutbytet vid insamlingen, se vidare avsnitt 9.6.1.

Producenter av skrymmande sällanförpackningar

Förslaget innebär att utsorterade stora förpackningar som normalt förekommer sällan i ett hushåll (skrymmande sällanförpackningar), t.ex. större möbelförpackningar i wellpapp, ska samlas in via lättillgängliga insamlingsplatser. Det är således samma krav som gällde enligt bestämmelserna i 2018 års bestämmelser. Producenterna av sådana förpackningar får således inte några merkostnader med anledning av förslaget.

Producenter av förpackningar av sällan förekommande materialslag

Förslaget innebär att förpackningar av annat material än papp, papper, kartong, wellpapp, plast, glas och metall ska samlas in via lättillgängliga insamlingsplatser. Sådana material kan till exempel vara trä, keramik och textil. För träförpackningar finns särskilda materialåtervinningsmål medan övriga materialslag omfattas av målet för allt förpackningsavfall.

Dessa mer sällan förekommande materialslag har tidigare inte omfattas av specifika utsorterings- och insamlingskrav. Det saknas underlag om hur många producenter och hur stora volymer det rör sig om. Konsekvenserna av förslaget är därför svåra att bedöma och behöver följas upp. Det är samtidigt nödvändigt för uppfyllande av förpackningsdirektivet att det finns ett lämpligt insamlingssystem för samtliga materialslag. För flera av de aktuella förpackningarna i denna kategori bör det finnas möjlighet att, vid behov, gå över till något av de vanligen förekommande materialslag som omfattas av fastighetsnära insamling om de nya kraven på insamling skulle upplevas som betungande.

Särskilda hänsyn till små företag

Avfallsdirektivets minimikrav på utökade producentansvar, innebär bl.a. att medlemsstaterna ska säkerställa likabehandling av produkters producenter oavsett deras ursprung eller storlek. Förslaget innebär att

producenter som årligen sätter ut förpackningar vars sammanlagda vikt underskrider 1 000 kg inte ska behöva rapportera in uppgifter till Naturvårdsverket. Dessa producenter ska också slippa att betala årlig tillsynsavgift, som för närvarande ligger på 500 kr men som föreslås höjas till 1 250 kr. Producenter av engångsplastprodukter och plastflaskor och metallburkar undantas från lättnaden.

Enligt en preliminär och icke-kvalitetssäkrad analys av Naturvårdsverket skulle det kunna handla om 20–40 procent av de i dag registrerade producenterna som på detta sätt får en lättnad.

11.5.3 Fastighetsägare

Ägare av flerbostadshus – allmänt

I dag kan vissa fastighetsägare av flerbostadshus fritt välja vilket återvinningsföretag man vill anlita för den fastighetsnära insamlingen, förutsatt att företaget har en överenskommelse med FTI eller TMR. I vissa kommuner erbjuds även småhusägare fastighetsnära insamling, vilket då oftast utförs av kommunala bolag och bekostas genom tillägg i renhållningsavgiften

Överlag kommer fastighetsägare av flerbostadshus att påverkas positivt av en utbyggd fastighetsnära insamling som tillhandahålls utan extra kostnader. De fastighetsägare som redan har fastighetsnära insamling kommer att kunna kraftigt reducera sina kostnader för densamma. De fastighetsägare som i dag inte har någon hushållsnära insamling får en bättre service utan extra kostnad.

Fastighetsägarna behöver även fortsättningsvis bära vissa kostnader. De fastighetsägare som inte investerat i utrymmen för källsortering av förpackningsavfall kommer att behöva göra så. Även underhåll och städning av utrymmen kommer fortsättningsvis att bekostas av fastighetsägaren. Naturvårdsverket beräknade 2020 den totala kostnaden för fastighetsnära insamling i flerfamiljshus till 929 kronor per lägenhet och år och entreprenörskostnaden för insamling till 187 kronor. Övriga kostnadsposter utgjordes av städning, eftersortering och snöröjning, insamling och bortforsling med egna fordon, investeringar i utrymmen och utrustning, kostnaden för själva utrymmet samt information till boende (se avsnitt 7.7).

Förslaget innebär att en fastighetsägare som inte är nöjd med kommunens service inte kan vända sig till någon annan entreprenör. Det är inte troligt att varje fastighetsägare genom kommunal insamling kan få samma servicenivå och samma flexibilitet som i dag tillhandahålls av avfallsentreprenörerna. Kommunerna har dels anledning att ge alla hushåll en likvärdig service, dels att anpassa sig till de ramar som sätts av ersättningen från producenterna. Fördelarna med en insamling utan extra kostnader får samtidigt anses vara betydligt större än nackdelarna med en eventuell lägre servicenivå och flexibilitet.

I dag kan fastighetsägare till flerbostadshus beställa tilläggstjänster - bl.a. städning, underhåll och statistik – från samma företag som hämtar avfallet. I ett kommunalt ansvar får fastighetsägarna köpa de tjänsterna separat. Det är dock bara kommunerna som skulle kunna tillhandahålla fastighetsvis statistik och deras intresse för det bedöms vara lågt.

Nedan analyseras konsekvenserna fortsättningsvis uppdelat i mindre flerbostadshusägare, större flerbostadshusägare samt småhusägare.

Andelen hushåll i flerbostadshus med fastighetsnära insamling är i dag 55 procent.

Mindre flerbostadshusägare

Mindre fastighetsägare av flerbostadshus, exempelvis bostadsrättsföreningar och mindre hyresvärdar, som i dag har fastighetsnära insamling betalar i dag ett återvinningsföretag för tjänsten.

De mindre flerbostadshusägare som redan har fastighetsnära insamling kommer med förslaget att slippa betala för entreprenörskostnaden.

Övriga mindre flerbostadshusägare kommer att behöva investera i utrymmen samt ta kostnader för underhåll och städning men erhåller samtidigt fastighetsnära insamling.

En begränsad negativ konsekvens för ägarna av mindre flerbostadshus som en följd av kommunaliseringen är att de inte kommer ha samma möjlighet att välja mellan olika återvinningsföretags erbjudanden och ta del av det urval av tilläggstjänster som företagen erbjuder idag.

Större flerbostadshusägare

Större fastighetsägare kommer i hög utsträckning påverkas på samma sätt som mindre fastighetsägare, enligt ovan. Större fastighetsägare som i dag har ordnat hushållsnära insamling har dock i dag en annan möjlighet att förhandla om kostnaderna för den fastighetsnära insamlingen jämfört med mindre fastighetsägare. Deras relativa besparingar av en utbyggd hushållsnära insamling blir därför något mindre.

Större fastighetsägare som redan har ordnat hushållsnära insamling och som har fastighetsbestånd i flera kommuner kommer inte längre ha möjlighet att upphandla ett enda återvinningsföretag, eftersom varje kommun själva upphandlar insamlingen eller sköter insamlingen med eget kommunalt bolag. Detta kan ses som en negativ, om än liten, konsekvens för större fastighetsägare, eftersom det innebär att man inte själv kan styra över hur den fastighetsnära insamlingen ska utformas i hela sitt bestånd. Å andra sidan innebär förslaget att fastighetsägaren inte behöver hantera avtal om insamling.

Småhusägare

Andelen hushåll i småhus med fastighetsnära insamling är i dag 15 procent. Insamlingen vid småhus sker vanligen med s.k. fyrfackskärl. De småhusägarna som i dag har fastighetsnära insamling bär kostnaden för insamling genom den kommunala renhållningsavgiften avfallstaxan. Den genomsnittliga årliga insamlingskostnaden för fastighetsnära insamling i ett småhus har med fyrfackskärl som modell skattats till 820–980 kronor per hushåll.

De småhusägare som inte har fastighetsnära insamling i dag kommer att behöva upplåta mark för det ändamålet.

Småhusägare kommer att få fastighetsnära insamling utan avgift

11.5.4 Avfallsentreprenörer

Avfallsentreprenörernas marknad kommer att påverkas av hur kommunerna väljer att organisera insamlingen. En beskrivning av den kommunala avfallsverksamheten finns i avsnitt 7.8.

Marknaden för insamling

Förslaget att bygga ut hushållsnära insamling under kommunalt ansvar kommer att öka återvinningsmarknadens totala storlek, men förändrar avfallsentreprenörernas marknadsförutsättningar i huvudsak på tre olika sätt.

- Offentlig upphandling ersätter avtal med fastighetsägare och producentansvarsorganisationer.
- Marknaden för tilläggstjänster förändras.
- Kommunala bolag kan komma att ta en större del av marknaden på sikt.

Avfallsentreprenörerna har ingått ca 50 000 civilrättsliga avtal med fastighetsägare. Dessa avtal kommer inte att fylla någon funktion efter det att en kommun tagit över ansvaret för insamlingen vid fastigheten.

Eftersom kommunerna får viss möjlighet att själva utforma sitt insamlingssystem inom de ramar som ges av förordningen, kommer marknaden för insamling att förändras. Hur omfattande förändringen blir beror på hur kommunerna väljer att organisera insamlingen. På kort sikt bedöms andelen kommuner som sköter insamlingen av förpackningsavfall genom ett kommunalt bolag vara i huvudsak oförändrat. Hur fördelningen kan förändras på längre sikt till följd av förslaget är oklart. Ett möjligt utfall är att fler kommuner, med stöd i andra kommuners erfarenheter, ser möjligheter att driva insamlingen i egen regi. Det kan också uppstå samarbeten mellan kommuner. Å andra sidan kan många kommuner även fortsätta vilja upphandla insamlingen. Den utbyggda fastighetsnära insamlingen bör sammantaget innebära utökade affärsmöjligheter för avfallsentreprenörerna (inklusive kommunala bolag). Även om företagen skulle förlora vissa uppdrag p.g.a. att kommuner önskar driva insamlingen i egen regi, borde det totalt sett bli en något större marknad för avfallsentreprenörerna.

I de fall kommunen väljer att sluta avtal med en eller flera avfallsentreprenörer för att utföra insamlingen, kan olika konsekvenser uppstå beroende på hur upphandlingen utformas. Det är möjligt att det kan ske en koncentration av antalet entreprenörer som utför insamlingen, åtminstone i större städer där det i dagsläget kan finnas ett jämförelsevis större antal aktörer som utför hämtningen. De större entreprenörerna skulle kunna ha bättre möjligheter att tillgodose kommunernas krav i upphandlingen, som eventuella krav på samordning av insamlingen av hushållsavfall och förpackningsavfall samt returpapper. Det är också möjligt att kommunerna föredrar att sluta avtal med ett fåtal företag snarare än ett större antal företag för att utnyttja skalfördelar och effektivisera transporter. Det finns i sådant fall viss risk för att mindre entreprenörer får svårare att konkurrera. Det är dock möjligt att större entreprenörer i sin tur anlitar eller köper upp mindre entreprenörer för att fullgöra sina uppdrag.

Marknaden för tilläggstjänster

Avfallsentreprenörerna erbjuder i dag tilläggstjänster i samband med fastighetsnära insamling, t.ex. städning, underhåll, information och statistik. När kommunerna tar över ansvaret för insamlingen kommer de inte att tillhandahålla sådana tjänster. Fastighetsägarna kommer således att ta behöva ta ställning till vilka tjänster de fortsatt önskar att köpa. Avfallsentreprenörerna å sin sida har att ta ställning till vad de eventuellt vill fortsätta att erbjuda. Sannolikt kommer avfallsentreprenörerna att i högre utsträckning än tidigare möta konkurrens från företag som är specialiserade på renhållningstjänster. Det är troligt att fastighetsägarna kommer att vilja köpa in en del sådana tjänster via andra kanaler och att återvinningsföretagens relativa intäkter i denna del kommer att minska något. Behovet av städning och underhåll kommer samtidigt att öka totalt när resterande 45 procent av flerbostadshusen ska få fastighetsnära insamling.

Avfallsentreprenörerna kommer inte att kunna erbjuda informations- och statistik tjänster i samma utsträckning som tidigare, vilket innebär minskade intäkter.

11.5.5 Hushåll

Förslaget innebär att i stort sett alla hushåll i landet kommer att kunna lämna sina vanligast förekommande utsorterade förpackningar nära bostaden.

I de fall fastighetsägare behöver investera i utrymmen för källsortering kommer hushållen att få stå för de kostnaderna. Naturvårdsverket beräknade 2020 den totala kostnaden för fastighetsnära insamling i flerfamiljshus till 929 kronor per lägenhet och år och entreprenörs-kostnaden för insamling till 187 kronor. Övriga kostnadsposter utgjordes av städning, eftersortering och snöröjning, insamling och bortforsling med egna fordon, investeringar i utrymmen och utrustning, kostnaden för själva utrymmet samt information till boende (se avsnitt 7.7 och 11.5.3).

För de cirka 35 procent av hushållen som i dag betalar extra för fastighetsnära insamling – via renhållningsavgift (småhusägare), avgift (bostadsrättsförening) eller hyra (hyresvärd) – kommer den extra kostnaden att försvinna.

För resterande cirka 65 procent av hushåll kommer den ökade närheten bidra till att hushållens tidsåtgång för att lämna det utsorterade avfallet minskar. I bokstavsutredningen från 2015 konstaterades att även om många hushåll uppges vara relativt motiverade att källsortera så värderas tid spenderad på källsortering i genomsnitt som en kostnad snarare än en nytta för hushållen, enligt de studier som har undersökt kostnader för källsortering. Hushållens kostnad för tid spenderad på källsortering värderades till 9–66 kronor per timme, beroende på i vilken utsträckning alternativet till källsortering antas vara avlönat arbete eller fritid. De hushåll som i dag har behov av att ta bilen till en återvinningsstation kommer därutöver att spara in pengar på drivmedel. I och med att det blir enklare att lämna sina förpackningar till insamling, kan det ske något oftare, vilket bör kunna frigöra förvaringsutrymme i hemmen.

Hushållen kommer att behöva ta sina skrymmande sällanförpackningar (t.ex. större möbelförpackningar) och förpackningar av sällan förekommande materialslag (t.ex. trä, keramik och textil) till en lättillgänglig insamlingsplats. Även det innebär en lättnad i och med att hushållen slipper frakta dem till en återvinningscentral.

För att uppnå materialåtervinningsmålen krävs samtidigt att betydligt fler hushåll över huvud taget sorterar ut förpackningar och även sorterar rätt förpackning i rätt fraktion. Hushållen har en skyldighet att sortera ut sitt avfall. När hushållen kan lämna sorterade förpackningar fastighetsnära uppstår ett större socialt tryck vilket motverkar friåkning.

Hushållen förväntas bära en betydande del av merkostnaderna för den utbyggda insamlingen genom att producenterna kommer försöka höja priset på varorna i proportion till de höjda avgifterna till producentansvarsorganisationen. Hur bördan slutligen kommer att fördelas beror på de berörda varornas priskänslighet. Det rör sig om förpackningar för ett stort antal varor på marknader med varierande grad av efterfrågan och konkurrens bland producenter.

11.5.6 Verksamheter samlokalisade med flerbostadshus

Förslaget innebär att verksamheter som är lokalisade i flerbostadshus, och som delar källsorteringsutrymme med hushållen i huset, ska inkluderas i kommunernas fastighetsnära insamling vid hushåll. Förslaget motiveras av att både producentansvarsorganisationer och kommuner bedömt att alternativa lösningar för denna kategori av verksamheter inte skulle vara praktiska eller kostnadseffektiva.

För de samlokalisade verksamheterna innebär förslaget att de gynnas något i förhållande till övriga verksamheter i och med att de slipper betala kostnader för transport av avfallet till mottagningsstationer (se avsnitt 11.5.8). De samlokalisade verksamheterna kan samtidigt överlag antas vara relativt små, vilket betyder att de till viss del konsumerar varor som primärt är ämnade till hushåll. Samlokalisade verksamheter kommer därför bidra till finansieringen av sin fastighetsnära hämtning genom de höjda priser på varorna som blir en effekt av att förpackningsproducenterna kommer försöka höja priset på varorna i proportion till de höjda avgifterna till producentansvarsorganisationen.

11.5.7 Myndigheter

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket får en rad nya och utvecklade ansvarsområden i och med förslaget, både för insamling av förpackningar som helhet och för insamling vid fastigheterna specifikt. De nya ansvarsområdena är främst:

- prövning av godkännande av producentansvarsorganisationer,
- utökad löpande tillsyn av godkända producentansvarsorganisationer
- beslut efter anmälan av marknadsdrivna insamlingsssystem

- kvartalsvis beräkning av producentansvarsorganisationernas marknadsandelar för respektive materialslag,
- föreskrifter för beräkning av ersättning till kommuner för insamlingen och för information,
- beslut om debitering av avgifter från producentansvarsorganisationerna samt fördelning av ersättning till kommunerna,
- hantering av anmälningar från kommunerna om att få ta över ansvar för insamling innan den bortre tidsgränsen,
- föreskrifter om kriterier för producentansvarsorganisationernas differentiering av förpackningsavgifterna,
- tillhandahållande av ett forum för dialog mellan aktörerna, samt
- beslut om dispens i fråga om utsortering och separat insamling av förpackningsavfallet olika material,

Det kan därutöver finnas behov för myndigheten att utveckla förfaranden och vägledning för ansökningar, anmälningar, dispenser och rapportering. Det kommer också att behöva tas fram rutiner för hantering mellan Naturvårdsverket och övriga inblandade myndigheter.

Naturvårdsverkets kostnader för godkännandeprövning respektive tillsyn kommer att täckas med dels en prövningsavgift på 225 000 kronor, dels en tillsynsavgift på 270 000 kronor som betalas av respektive producentansvarsorganisation.

Naturvårdsverkets löpande kostnader för beräkning och beslut om avgifter och ersättningar etc. kommer att täckas genom en årsavgift som betalas av gemensamt av producentansvarsorganisationerna. Myndigheten har uppskattat kostnaderna till 2,5 miljoner kronor.

Myndighetens kommer att behöva bygga upp ett nytt IT-system för att administrera de kvartalsvisa besluten om marknadsandelar och ersättning från producentansvarsorganisationer liksom utbetalningar till kommunerna. Engångskostnaden har av myndigheten skattats till ca 4 miljoner kr och kommer att behöva belasta myndighetens anslag.

Kammarkollegiet

Förslaget innebär att Kammarkollegiet ska förvalta avgiftsmedlen på förpackningsproducenternas konto i en affärsbank med statligt ramavtal och betala ut avgiftsmedel till kommunerna. Utbetalningarna ska ske utifrån den fördelning som Naturvårdsverket har beslutat. (Naturvårdsverkets beslut om fördelning av avgiftsmedel till kommunerna kan inte överklagas). Därutöver ska Kammarkollegiet betalas ut årsavgift till Naturvårdsverket vid varje kalenderårs utgång

Kammarkollegiet ska också årligen lämna en redogörelse till Naturvårdsverket om de in- och utbetalningar som gjorts.

Kammarkollegiet har preliminärt bedömt att myndigheten bör kunna hantera uppgiften inom ramen sin anslagstilldelning under förutsättning de har möjlighet att ställa krav på hur underlaget från Naturvårdsverket ska utformas.

11.6 Förslaget om producentansvarsorganisationernas insamling från verksamheter

11.6.1 Producenter och producentansvarsorganisationer

Förslaget om producentansvarsorganisationernas insamlingsssystem (se avsnitt 9.7.2) innebär att producenterna behöver ordna minst en mottagningsstation per kommun där verksamheter som inte har en kommunal insamling, eller de avfallsentreprenörer verksamheterna anlitar, ska kunna lämna avfallet utan extra kostnad och utan restriktioner i de mängder som kan lämnas per tillfälle. I kommuner med över 200 000 invånare ska det finnas en mottagningsplats extra per 200 000 invånare.

I dag har FTI mottagningsstationer i cirka 90 kommuner. Om en verksamhet innehar en mindre mängd förpackningsavfall kan den lämna det kostnadsfritt på någon av FTI:s mottagningspunkter. I vissa kommuner kan det dock tas ut en avgift (i t.ex. Göteborg är avgiften 300 kr/gång). Att lämna själv bedöms vara dyrare än att anlita en återvinningsentreprenör som kan samla in från fler verksamheter i ett och samma fordon (Naturvårdsverket, ”Förbättrad styrning av plastförpackningar från verksamheter”, rapport 6999. 2021).

Redan i 2006 års förordning om producentansvar för förpackningar föreskrevs att en producent ska se till att det finns ett lämpligt insamlings-system för förpackningar som är hänförliga till producenten och att ett insamlingsystem ska anses som lämpligt om det är ”lättillgängligt, underlättat för den som innehar förpackningsavfall att lämna ifrån sig detta och i övrigt ger god service åt dem som ska lämna förpackningsavfall till systemet”. Enligt 2018 års förordning skulle insamlingsystemet för att anses lämpligt tillhandahålla insamlingsplatser för förpackningsavfall som uppkommer i yrkesmässig verksamhet (48§).

I sin ansökan om tillstånd i mars 2020 angav FTI att man avsåg att ordna mottagningspunkter där verksamheterna själva kan lämna sitt avfall kostnadsfritt (med en begränsning av maximalt en kubikmeter avfall per materialslag och avlämningstillfälle, i samtliga kommuner. Av ansökan framgick att FTI också hade avtal med återvinningscentraler i 26 kommuner samt att man därutöver kunde ta emot begränsade mängder verksamhetsavfall vid de 35 balningsanläggningar som FTI har avtal med.

Förslaget innebär således en viss höjning i ambition jämfört med FTI:s befintliga verksamhet och deras ansökan om tillstånd 2018. Eftersom denna del av ansökan aldrig kom att prövas av Naturvårdsverket, finns det ingen bedömning av huruvida FTI:s föreslagna utbyggnad skulle anses ”lämplig”.

I rapporten från Naturvårdsverket i juni 2021 om insamling av plastförpackningar vid verksamheter konstaterades emellertid att insamlingen i dag har flera brister då mottagningsplatserna ofta är mindre tillgängliga, att systemet ger svaga incitament för separat insamling, materialåtervinning och återanvändning samt att det ofta är svårt för mindre verksamheter att hantera en separat fraktion t.ex. på grund av utrymmesbrist

Producentansvarsorganisationerna kommer i och med förslaget inte längre kunna ta ut avgifter när avfall lämnas, vilket innebär något minskade intäkter. De kommer även att behöva bygga ut antalet mottagningspunkter i landet vilket medför ökade kostnader. Bedömningen är sammantaget att förslaget, åtminstone vad gäller plastförpackningar, till stor del bör anses förtydliga och genomföra de krav på lämplighet som gällt sedan 15 år tillbaka men som p.g.a. uppskjutna bestämmelser inte har kommit att realiseras. Att 2018 års bestämmelser blev uppskjutna har inneburit att producenterna kunnat skjuta fram sina kostnadshöjningar.

Förslaget innebär vidare att den största producentansvarsorganisationen kommer att bli ansvarig för att ordna erforderligt antal mottagningsplatser medan övriga organisationer får ersätta den största utifrån sina marknadsandelar. Den största producentansvarsorganisationen kommer därigenom få en större arbetsbörda men får samtidigt stort inflytande över utförandet och kostnaderna. De mindre producentansvarsorganisationerna får, omvänt, en mindre arbetsbörda men också ett mindre inflytande. Bedömningen är att konstruktionen är kostnadseffektiv och balanserad.

Producenterna kommer försöka föra över kostnaden på köparna.

Avsikten med förslaget i dess helhet är att tillsynen och överblickbarheten över producentansvaret förbättras. Tillsammans med det tidigare beslutade kravet på att producenter ska registrera sig hos Naturvårdsverket, bör det leda till att väsentligt färre producenter friåker och att fler producenter kommer med och betalar för insamlingen. När förpackningsrespektive producentavgifterna därmed kan fördelas på fler producenter leder det till att bördan för varje enskild producent minskar.

11.6.2 Verksamheter

Verksamheter som är lokaliserade i flerbostadshus, och som delar källsorteringsutrymme med hushållen i huset, kommer inkluderas i kommunernas fastighetsnära insamling vid hushåll, se avsnitt 11.5.6.

Förslaget har liten påverkan på de verksamheter som i dag hanterar förpackningar som ingår i ett system för återanvändning eller de verksamheter som lämnar wellpapp eller annat materialslag med mervärde till ett marknadsdrivet system under en annan insamlare än en producentansvarsorganisation (se avsnitt 9.7.4). De marknadsdrivna systemen kommer att åläggas striktare krav på att anmäla uppgifter till Naturvårdsverket. Den ökade administrativa bördan det medför skulle möjligen kunna leda till ett något mindre överskott och i sin tur till något sänkt ersättning till verksamheterna.

Övriga verksamheter och övriga förpacknings- och materialslag kommer liksom i dag att vara hänvisade till mottagningsstationer som producentansvarsorganisationerna tillhandahåller. Förslaget innebär samtidigt en bättre service i och med att mottagningsstationer ska finnas i alla kommuner och att verksamheterna inte ska behöva betala någon avgift när de levererar sitt avfall, oavsett volymer eller antal leveranstillfällen. Många verksamheter kommer därmed kunna sänka sina kostnader för transport av avfallet.

För att uppnå materialåtervinningsmålen krävs samtidigt att betydligt fler verksamheter över huvud taget sorterar ut förpackningar och även

sorterar bättre, så att rätt förpackning hamnar i rätt fraktion. Alla innehavare av förpackningsavfall har en skyldighet att sortera ut sitt avfall. De verksamheter som inte sorterar alls är ”friåkare” i den bemärkelsen att de inte avsätter den tid och de resurser för utsortering som samhället förväntar sig av dem.

I dag tar producentansvarsorganisationerna en avgift på verksamhetsförpackningar som enbart motsvarar producentansvarsorganisationernas administrativa kostnader. Det är troligt att organisationerna kommer att höja avgifterna för att bära kostnaden för utbyggnad och drift av mottagningsstationer i landet.

11.6.3 Kommunerna

Kommunerna ges inte någon roll i insamlingen av verksamheternas avfall (annat än vad gäller samlokaliserade verksamheter, se avsnitt 11.5.6 ovan) och påverkas därför inte direkt. Det är dock viktigt för kommunerna att utsortering och insamling vid verksamheter ska fungera bättre än i dag. I annat fall finns risk för att kommunerna även fortsättningsvis belastas med kostnader för onödigt stora mängder förpackningar i restavfallet.

Förslaget innebär att verksamheterna ges bättre incitament för utsortering vilket bedöms minska förpackningsavfall i restavfallet. Det bedöms därför vara positivt för kommunerna.

11.6.4 Avfallsentreprenörer

Förslaget kommer att gynna avfallsentreprenörerna. Förslaget ger ett bättre incitament till verksamheter att sortera ut och låta samla in sitt förpackningsavfall. Verksamheterna kan även fortsättningsvis välja att transportera sitt avfall själva och kan i sådant fall få lägre kostnader genom att mottagningsavgifterna försvinner. Troligen kommer det för många verksamheter förbli billigare att anlita en avfallsentreprenör. En förbättrad närhet till mottagningsstationer bör leda till att transportkostnaden blir något lägre vilket bör öka efterfrågan på insamlingstjänster från avfallsentreprenörer.

11.6.5 Naturvårdsverket

De striktare anmälningskraven för system för marknadsdrivna system kommer att innebära en något större arbetsvolym än tidigare. Kostnaderna kommer att täckas av den nya producentavgiften.

Naturvårdsverket får en ny uppgift i att besluta om vilken producentansvarsorganisation som ska anordna och driva mottagningsplatser för verksamheternas avfall, Kostnaden kommer att täckas av den nya årsavgiften.

11.7 Förslaget om insamling av hushållens förpackningsavfall på allmän plats

Förslaget innebär att kommunerna ska samla in förpackningsavfall vid av kommunen särskilt iordningsställda platser. Sådan insamling ska ske på platser där det produceras förpackningsavfall i betydande omfattning.

Förslaget bör ses som ett förtydligande av de krav som redan gäller för insamling på sådana platser. Det nya är att det är kommunerna som ska stå för insamlingen.

11.7.1 Producenter och producentansvarsorganisationer

Miljödepartementet har i dialogen med berörda aktörer för framtagandet av förslagen i denna promemoria fått bekräftat att varken producenter eller kommuner bedriver någon omfattande eller systematisk insamling i andra miljöer. Förtydligandet av de krav som gäller kommer därför i praktiken leda till att kommunerna behöver ordna, och producentansvarsorganisationerna finansiera, en utbyggd insamling av förpackningsavfall på allmän plats.

I praktiken kommer det att medföra ökade kostnader för producentansvarsorganisationerna och producenterna. Det har saknats underlag för att beräkna de ungefärliga kostnaderna. Utifrån producentorganisationernas bedömning att det rör sig om mindre än en procent av det totala förpackningsavfallet, är bedömningen att kostnaderna inte kommer att vara försumbara men samtidigt utgöra en liten del av de totala kostnaderna för insamling. Producentansvarsorganisationerna kommer att behöva höja förpackningsavgiften i motsvarande grad. Producenterna kommer därefter försöka föra över kostnaden på hushållen.

Förslaget innebär som nämnts att samtliga fem vanligen förekommande materialslag ska samlas in. Naturvårdsverket kommer att bemyndigas att utfärda föreskrifter om den ersättning som ska utgå till kommunerna. Föreskrifterna kommer att åtföljas av en konsekvensanalys.

11.7.2 Kommunerna

För kommunerna innebär ansvaret för insamling på allmän plats många fördelar. Kommunerna har ett starkt incitament att minska mängden restavfall eftersom det är förenat med kostnader för insamling och förbränning. Bättre utsortering på allmän plats kan bidra till de strävandena. Här finns också möjligheter till samordning med insamlingen vid hushåll.

Eftersom kommunerna har bättre lokalkännedom än producenterna om var avfall uppstår, förbättras möjligheterna till en effektiv utplacering av insamlingskärl. Det behöver heller inte avsättas tid till samråd mellan kommuner och producenter om utplaceringen.

11.7.3 Avfallsentreprenörerna

I och med att en majoritet av de svenska kommunerna efter upphandling anlitar privata entreprenörer för insamling av hushållens avfall, är det troligt att förslaget leder till en ökad efterfrågan på tjänsten att samla in förpackningsavfall på allmän plats. Sannolikt utgör insamlingen på allmän plats då en mindre del i en samlad upphandling av insamlingen från hushåll i kommunen. Återvinningsföretagen gynnas därför av förslaget, dock i mindre utsträckning än om producenterna skulle ha haft ansvaret, eftersom cirka 40 procent av arbetet kan förväntas utföras av kommunala bolag.

11.7.4 Hushållen

Med en utbyggd insamling av förpackningsavfall även på allmän plats kommer hushållen att konsekvent möta närmast likadana system för utsortering, oavsett var avfallet uppstår. Detta bör på sikt leda till att konsumenterna blir bättre motiverade att sortera korrekt även på allmän plats.

Ansvarstagande hushåll behöver inte längre ta med sig förpackningsavfallet hem eller till närmsta återvinningsstation, vilket innebär en ökad bekvämlighet och kan spara tid.

Producenterna kommer försöka föra över kostnaderna för de (i denna del marginellt) höjda förpackningsavgifterna på hushållen.

11.7.5 Kiosker och mobila serveringsverksamheter

Förslaget innebär att kommunerna har en skyldighet att samla in det avfall som uppstår från sådana näringsverksamheter som serverar mat eller dryck till allmänheten och som saknar sittplatser. Detta ansvar täcker även mobila verksamheter s.k. ”food trucks”. Avgränsningen motiveras med att de som köper mat och dryck på sådan ställen inte sällan konsumerar det på annan plats. Bedömningen är att de serveringsställen som saknar sittplatser inte heller med gällande regler bör anses ha någon skyldighet att erbjuda utsortering och sällan erbjuder någon möjlighet till sortering. De påverkas därför varken positivt eller negativt av förslaget.

11.7.6 Arrangörer av offentliga tillställningar

Förslaget innebär att arrangörer av offentliga tillställningar ska ansvara för insamlingen av sitt förpackningsavfall. Bedömningen är att många arrangörer av offentliga tillställningar har en hög miljöprofil, där de dels undviker onödiga förpackningar eller engångsplast, dels strävar efter god källsortering. Eventuella merkostnader för arrangörerna bör därför inte bli omfattande och bör därutöver vara i linje med det ansvar de ändå vill axla.

11.7.7 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket kommer att behöva utveckla en modell för ersättning till kommunerna och föreslå hur den modellen ska införlivas i förordningen.

Sannolikt behöver Naturvårdsverket parallellt utveckla en vägledning för hur förordningens bestämmelse bör tillämpas. Föreskriftsarbete finansieras via myndighetens anslag.

11.8 Förslaget om förtydligande rörande utsortering vid matserveringar

Förslaget om förtydligande av utsorteringskravet vid matserveringar innebär att den som har ett serveringsställe där det säljs mat eller dryck i förpackningar ska ge den som har förpackningsavfall som producerats i lokalen möjlighet att sortera ut avfallet. Serveringsstället ska sedan lämna det till det insamlingssystem som erbjuds.

Förtydligandet innebär inte några konsekvenser för de serveringsställen som redan sorterar ut det förpackningsavfall som uppstår i serveringslokalen.

För de serveringsställen som i dag lämnar osorterat förpackningsavfall till förbränning kommer förtydligandet i praktiken leda till ökade kostnader. Det handlar då om kostnader som verksamheterna redan borde bära utifrån syftet med bestämmelserna men inte tagit p.g.a. otydligheter i lagstiftningen.

11.9 Förslaget om att en förpackning som innehåller avfall ska skiljas från innehållet i förpackningen

11.9.1 Verksamheter

Förslaget innebär att utsorteringskravet innefattar en skyldighet att skilja en förpackning som innehåller avfall från innehållet i förpackningen. Kravet föreslås börja gälla den 1 januari 2024. I praktiken träffar det främst livsmedelsbutiker som inte lyckats sälja eller skänka bort förpackade livsmedel vars bäst-före-datum eller sista-förbrukningsdag har passerats. Även andra verksamheter som har förpackningar som innehåller avfall träffas av kravet.

I 28 § i 2006 års förpackningsförordning finns en skyldighet för bl.a. förbrukare än hushåll att sortera ut förpackningar från hushållsavfall och annat avfall och lämna dem för borttransport i de insamlingssystem som producenterna eller kommunen tillhandahåller för sådant avfall. Av kommissionens tillkännagivande från 2018 om teknisk vägledning om klassificering av avfall (2018/C 124-01), framgår det att en förpackning för att vara förpackningsavfall bör vara ”nominellt tom”.

I Naturvårdsverkets redovisning Uppdrag att föreslå genomförande av artikel 22 om bioavfall Europaparlamentets och rådet direktiv 2008/98/EG i den svenska lagstiftningen (redovisningen av bioavfallsuppdraget, 2021-09-02) framhåller verket att en skyldighet att manuellt eller maskinellt packa upp förpackat livsmedelsavfall i butik kan innebära betungande ekonomiska konsekvenser och andra praktiska svårigheter, t.ex. brist på utrymme och personal. Det kan även uppkomma sanitära svårigheter. Mot

bakgrund av detta har förslaget utformats på ett sätt som innebär att den som innehar en förpackning som innehåller avfall ska ”se till” att förpackningen skiljs från innehållet. Detta innebär att innehavaren kan uppfylla skyldigheten genom att själv skilja innehållet på platsen där avfallet producerats eller genom att se till att förpackningen skiljs från innehållet på en behandlingsanläggning. Bedömningen är verksamheterna har stora möjligheter att undvika att denna situation uppstår genom att vidta olika avfallsförebyggande åtgärder. Här tas flera sådana initiativ redan i dag av exempelvis livsmedelshandeln i form av prissänkningar för varor med kort bäst före-datum eller att livsmedlen skänks till sociala verksamheter. Om förpackat matavfall uppstår ska matavfallet skiljas från förpackningen, så att det kan behandlas biologiskt så att biogas kan produceras. I det fallet innebär detta även att mer förpackningsavfall kan sorteras ut och materialåtervinnas och användas som en resurs. Det är förpackningar som redan nu omfattas av producentansvaret och som därför ska hanteras i avfallsledet precis som övriga förpackningar.

Naturvårdsverket bedömer att det kommer att finnas en potential för nya affärsmöjligheter på detta område då det behöver ske en utbyggnad av förbehandlingskapacitet hos de aktörer som behandlar avfallet. Geografiska skillnader förekommer utifrån om det finns behandlingsanläggningar för bioavfall som även kan ta emot förpackade livsmedel. Den typen av anläggningar förekommer vanligtvis vid större biogas-anläggningar. Kapaciteten för biogasproduktion och uppgradering till fordonsgas är centrerad till södra och mellersta Sverige, nära storstadsregionerna. Tillgången till service för avpaketering bedöms vara centrerad på motsvarande sätt. Maskinell avpaketering behövs särskilt för större butiker med stora mängder förpackade produkter. I dagsläget är det generellt en högre behandlingskostnad för förpackat livsmedel än för källsorterat avfall, eftersom sådant avfall kräver en annan typ av behandling. Det finns större butikskedjor som har upphandlat centrala avtal med privata avfallsbolag och på det viset har påverkat sin kostnad för avfallshantering på ett positivt sätt. Mindre butiker har i dagsläget ofta kommunal avfallshantering.

Undantag från kravet att skilja en förpackning från dess innehåll föreslås för en förpackning som 1) på grund av sitt innehåll utgör farligt avfall, eller 2) innesluter läkemedelsavfall, om förpackningen underlättar den praktiska hanteringen av läkemedelsavfallet. Vidare föreslås att Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter om undantag från kravet på att skilja en förpackning som innehåller avfall från innehållet. Detta bedöms underlätta för verksamheter.

11.9.2 Kommuner

För kommuner är förslaget positivt på så sätt att mängden restavfall som består av förpackade avfall som går till förbränning kommer att minska. I de fall det förpackade avfallet som skiljs består av matavfall så kan avfallsmängderna öka. Samtidigt kan detta avfall behandlas biologiskt så att avfallet används som en resurs för att producera biogas. Ikraftträdandet föreslås harmoniseras med de krav som ska införas enligt artikel 22 i EU:s avfallsdirektiv om utsortering och behandling av bioavfall. Detta bedöms

minska konsekvenserna för kommunerna avseende kraven för hanteringen av matavfall.

11.10 Förslaget om att farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall

Förslaget innebär att det ska införas en bestämmelse i avfallsförordningen om att farligt avfall ska sorteras ut och hanteras skilt från annat avfall. Förslaget gäller både avfall som produceras av hushåll och avfall som produceras av verksamheter. Merparten av de kommunala renhållningsordningarna innehåller redan i dag bestämmelser om att farligt avfall ska sorteras ut, hållas skilt från annat avfall och lämnas i kommunens insamlingssystem för farligt avfall. Förslaget bedöms därför huvudsakligen få vissa konsekvenser för det fall det finns kommuner som inte har en infrastruktur för hantering av farligt avfall. Den som producerar farligt avfall i eller i samband med en yrkesmässig verksamhet ska redan i dag uppfylla vissa skyldigheter avseende anteckningar och tillstånd. För dessa aktörer bedöms förslaget därför inte få några konsekvenser.

11.11 Förslagen om retursystemet

De förslag som påverkar retursystem för plastflaskor och metallburkar innebär i sammanfattning att ansvaret för provning och tillsyn flyttas från Jordbruksverket till Naturvårdsverket, att godkännandeprövningen i många delar blir identisk med den för producentansvar för övriga förpackningar samt att tillsynsavgiften bör differentieras utifrån producenternas volymer

11.11.1 Producenterna

Förslaget att tillsynsavgiften bör differentieras utifrån producenternas volymer gör att avgiften blir mer rättvist för mindre producenter. Det bedöms nödvändigt för att möta minimikraven i EU avfallsdirektivs minimikrav om proportionerlig behandling av producenterna.

I nuvarande lagstiftning ska företag betala en årlig avgift uppgående till 10 000 kr/kalenderår oavsett hur många burkar eller flaskor de säljer. För att öka flexibilitet i systemet samt att göra det mer ekonomiskt rättvist har Jordbruksverket föreslagit en differentierad avgift utifrån antalet behållare och år.

11.11.2 Dagligvaruhandeln

Prövningen av godkännande av en producentansvarsorganisation utifrån avfallsdirektivets allmänna minimikrav för utökat producentansvar skulle kunna påverka dagligvaruhandeln.

I dag köper butikerna in och äger den komprimerande automaten. Kostnaden för en automat kan variera mellan ca 80 000 kronor för en

mindre automat upp till ca 1 500 000 kronor för de största automaterna. Det förekommer också att större butiker investerar i flera automater för att underlätta pantningen och minska eventuell köbildning. Principen för Returpacks hanteringsersättning är att den ska täcka handelns kostnader för panthanteringen (pantautomat, service, arbete, lokalutrymme, material) och spegla kostnaden i en genomsnittlig butik. Grundersättningen ligger på 20 000 kronor vilket ska täcka avskrivning och service för en mindre maskin. Därutöver får butiken en ersättning på cirka 20 öre per förpackning. Mindre butiker ser anslutningen till Returpack främst som en service till sina kunder medan större butiker även kan se fördelar ur konkurrenssynpunkt och vinstmöjligheter.

Den producentansvarsorganisation som ansöker om bör alltså kunna styrka att producenterna bär de fulla kostnaderna för automaterna. Om systemet ska bygga på att butikerna ska äga automaterna, bör butikerna dels ersättas för sina räntekostnader, dels kunna sälja tillbaka sin automat utan förlust om de önskar gå ur systemet.

11.11.3 Myndigheterna

Förslaget innebär att tillsynsansvaret för en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem flyttas från Jordbruksverket till Naturvårdsverket. Resursåtgången för handläggning av dispenser, övrig handläggning, besvara frågor, etc. har av Jordbruksverket för ett normalår uppskattats till 0,1 årsarbetskrafter vilka finansieras genom förvaltningsanslaget. För tillsynen av producenter under åren 2016–2020 krävdes i genomsnitt 2,8 årsarbetskrafter. Uppgifterna utfördes av 6–8 personer och finansierades av avgifter för retursystemet.

Tillsynen av retursystemet ingår organisatoriskt i kontroller relaterade till växtverksamhet, t.ex. virkesföretag, trädgårdsföretag eller utsäde. I antal kontroller utgör retursystemet där den största posten. Till sin karaktär avviker samtidigt kontrollerna av retursystemet från övriga slags kontroller. Det flyttade ansvaret medför en renodling av både Jordbruksverkets och Naturvårdsverkets ansvar.

Naturvårdsverket har i dag ansvar för samtliga producentansvar utom retursystemet. Naturvårdsverket har därför goda förutsättningar att kunna ta över ansvaret för retursystemet på ett smidigt sätt. Att retursystemet sorteras in under Naturvårdsverket främjar en enhetlig tillämpning av krav på producentansvar.

Naturvårdsverkets prövning och tillsyn kommer liksom under Jordbruksverkets ansvar att finansieras genom avgifter.

11.12 Förslaget om differentierad ersättning

Förslaget innebär att Naturvårdsverket bemyndigas att ta fram föreskrifter om kriterier för hur ersättning som en producentansvarsorganisation tar ut från producenterna ska bestämmas. Förslaget genomför avfallsdirektivets artikel 8a.4 b, enligt vilket de ekonomiska bidrag som betalas av producenter (förpackningsavgifter) om möjligt ska anpassas utifrån produkternas (i detta fall förpackningarnas) egenskaper. Särskild hänsyn

ska tas till produkternas hållbarhet, reparerbarhet, återanvändbarhet och materialåtervinningsbarhet samt till förekomsten av farliga ämnen. Det engelska begrepp som används i sammanhanget är ”fee modulation” vilket i svenska sammanhang brukat översättas till ”differentierad ersättning”.

Regeringen beslutade den 22 juli 2021 att uppdra åt Naturvårdsverket att med stöd av Konkurrensverket och Jordbruksverket förbereda sådana myndighetsföreskrifter. En redovisning av uppdraget ska lämnas till regeringen (Miljödepartementet) senast den 31 mars 2022.

Syftet med bestämmelser om differentierade ersättning är att ge incitament till mer hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Föreskrifterna ska säkerställa att de ersättningar som producentansvarsorganisationerna tar ut anpassas utifrån produkternas egenskaper och skapar lika villkor för alla aktörer.

Europeiska kommissionen förväntas publicera en vägledning om tillämpningen av vissa delar av minimikraven, däribland de differentierade ersättningarna.

11.12.1 Producenter och producentansvarsorganisationer

Naturvårdsverkets föreskrifter ska leda till en ökad tillämpning av differentierade förpackningsavgifter där sådana är möjliga att tillämpa. Den differentierade ersättningen kommer att gynna producenter av mer miljöanpassade förpackningar och missgynna producenter av mer miljöbelastande förpackningar. Det ligger i Naturvårdsverkets bemyndigande att överväga olika handlingsalternativ och att analysera konsekvenserna av desamma. I denna analys ligger även att studera hur en ökad användning av differentierad ersättning eventuellt kan påverka producentansvarsorganisationerna.

Att delta i samråd om kriterierna innebär en något ökad administrativ börda för producentansvarsorganisationer och producenter.

11.12.2 Myndigheter

För Naturvårdsverket innebär det en ny uppgift att utveckla föreskrifter av detta slag. Med stor sannolikhet kommer föreskrifterna behöva ses över med regelbundenhet för att bl.a. anpassa dem utifrån den observerade effekten på marknaden, till den tekniska och vetenskapliga utveckling av förpackningar samt även till hur andra länder tillämpar bestämmelserna.

11.12.3 Övriga aktörer

Differentiering av avgifter ska ske genom en omfördelning av kostnaderna inom producentkollektivet. De totala kostnaderna för producenterna ska förbli oförändrade. Fastighetsägare, hushåll eller verksamheter kommer därför inte att indirekt bära några kostnader totalt sett, såsom är fallet för de ökade kostnaderna för insamling.

11.13 Förslaget om att producentansvarsorganisationer ska vara icke vinstdrivande

11.13.1 Inledning

Det är upp till medlemsländerna att, för respektive producentansvarssystem, avgöra om producentansvarsorganisationer ska vara icke-vinstdrivande (eng. "non profit") eller vinstdrivande (eng. "profit"). Som framgår i avsnitt 8.6 är det vanligt förekommande i andra länder att staten påbjuder eller främjar icke vinstdrivande producentansvarsorganisationer. Utifrån de få studier i vilka man försökt jämföra vinstdrivande och icke-vinstdrivande system har det inte varit möjligt att se några skillnader i prestanda eller kostnader. Det saknas alltså vetenskapligt stöd för att det ena eller andra vägvalet presterar bättre än det andra.

11.13.2 Producenter och producentansvarsorganisationer

Förslaget innebär att producentansvarsorganisationer fr.o.m. 1 januari 2026 ska vara icke-vinstdrivande. I praktiken innebär det att en eventuell vinst i verksamheten behöver återinvesteras i verksamheten. Det kommer inte längre vara möjligt att dela ut vinst åt aktieägare.

I övrigt påverkas inte ramarna för producentansvarsorganisationernas verksamhet. Det är fortfarande öppet för både producenter och andra aktörer att driva en producentansvarsorganisation. Dessa kommer fortfarande konkurrera med varandra genom så låga förpackningsavgifter som möjligt, vilket de försöker uppnå genom mer kostnadseffektiva återvinningstjänster. Det kommer därmed fortfarande att finnas incitament för att finna nya innovativa lösningar.

De aktörer som avsett att, eller står inför övervägandet att, bedriva en producentansvarsorganisation efter 1 januari 2026 med vinstuttag, har att ta ställning till om de vill driva sin verksamhet i en annan företagsform.

En majoritet av svenska producenter bör, utifrån de synpunkter det gett uttryck för i aktörsdialogen, uppleva att konkurrensförhållandena mellan producentansvarsorganisationerna blir sundare. Incitamenten för en mer linjär återvinning minskar vilket i sin tur leder till mer rättvisa förpackningsavgifter. Enskilda producenter bör också uppleva att deras ansträngningar för att använda mer cirkulära förpackningar ger ett ökat mervärde.

Den uteblivna möjligheten att ta ut vinst skulle kunna få den effekten att intresset att driva producentansvarsorganisationer minskar något. Det skulle i sådant fall kunna leda till att producenternas valmöjligheter minskar i motsvarande utsträckning, vilket i sin tur kan påverka utvecklingen av mer effektiva återvinningslösningar och leda till högre förpackningsavgifter. I den utsträckning en grupp producenter inte skulle vara tillfreds med utbudet av producentansvarsorganisationer och deras avgifter, står det dem fritt, nu liksom tidigare, att skapa en konkurrerande organisation.

11.13.3 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har ansvaret att pröva godkännande av producentansvarsorganisationer och därefter att utöva tillsyn över att organisationerna lever upp till bl.a. EU:s minimikrav för producentansvar. Det finns i dag en betydande utmaning för myndigheten att i praktiken kunna kontrollera huruvida en producentansvarsorganisation låter återvinna sina förpackningar i enlighet med avfallsdirektivets och förpackningsdirektivets regler. Det finns också utmaningar i att sanktionera eventuella överträdelser.

Att en organisation är icke-vinstdrivande bedöms ge ett svagare incitament än annars att pröva lagstiftningens gränser, t.ex. genom att välja en återvinning till en lägre kvalitet. För Naturvårdsverket kommer därför prövning och tillsyn att underlättas. Myndigheten bör på sikt kunna antingen dra ned på tillsynen, alternativt och vid behov utnyttja de frigjorda resurserna till att förstärka övriga delar av tillsynen. På sikt kan ett minskat behov av tillsyn bli positivt för producentansvarsorganisationerna om deras tillsynsavgifter då skulle kunna sänkas något.

11.13.4 Avfallsentreprenörer

Volymen av de tjänster som producentansvarsorganisationer önskar upphandla påverkas inte av förslaget. Organisationerna kommer fortfarande att ha incitament att välja entreprenör utifrån pris och kostnadseffektivitet. Eventuella konsekvenser för avfallsentreprenörerna bör vara marginella.

11.13.5 Kommunerna

För kommunernas relation med producentansvarsorganisationerna saknar det betydelse vilken verksamhetsform som en producentansvarsorganisation har.

11.13.6 Övriga aktörer

Fastighetsägare, hushåll och verksamheter har ingen relation till producentansvarsorganisationer och påverkas därmed inte av förslaget.

11.14 Förslaget om krav på förmedlare av distansförsäljning

Förslaget innebär att den som är etablerad i Sverige och yrkesmässigt förmedlar distansförsäljning av förpackningar och förpackade varor till slutanvändare i Sverige endast får förmedla distansförsäljning från producenter som har anlitat en eller flera producentansvarsorganisationer som åtar sig att ta hand om producentens förpackningar när de blivit avfall. Förslaget berör förmedlare (e-handelsplatser, postorderföretag etc.), företag med säte utanför EES-området som har avtal med förmedlare samt hushåll som köper varor av förmedlare.

Utredningen om producentansvar för textil föreslog i sitt betänkande (SOU 2020:72 Producentansvar för textil – en del av den cirkulära ekonomin) att en digital marknadsplats ska tvingas säkerställa att säljare med producentansvar som använder tjänsten, själva eller genom en producentrepresentant, har slutit ett avtal med ett tillståndsgivet insamlingssystem. Utredningen bedömde, i beaktande av uttalanden från OECD och EU-kommissionen om behov av förtydligande av producentansvaren, att den konkurrensnackdel förslaget kunde komma att medföra för svenska digitala marknadsplatser kommer att vara av övergående natur. Utredningen antog att förmedling av ny textil förekommer på 50 digitala marknadsplatser.

Kostnaderna för marknadsplatserna att genomföra ändringarna i sina avtal antogs vara fyra (4) arbetstimmar för personal eller konsult med juridisk kompetens. Kostnaden blev då 150 000 kronor ($4 \times 750 \times 50 = 150\,000$). Administration av avtal bedömdes omfatta en veckas heltidsarbete (40 timmar) för administrativ personal med en timkostnad om 363 kronor per timme. Den totala kostnaden för administreringen beräknades därför till cirka 700 000 kronor ($363 \times 40 \times 50 = 726\,000$).

Utredningen konstaterade att rapportering av sålda mängder måste utföras oavsett om det sker till insamlingssystemet eller till producentrepresentanten. Då en stor andel av framför allt de utomeuropeiska aktörerna endast tycks skicka mindre mängder, var bedömningen att den administrativa bördan blir liten. Kostnaden för rapportering för de utländska aktörerna skattades till cirka 1,1 miljoner kronor per år.

Även om adressaten för förslaget är den svenska distansförmedlaren, kan det indirekt bli en effekt på de producenter utanför EU som önskar sälja sina produkter via förmedlaren. Dessa kan i viss utsträckning komma att antingen välja att sälja på svensk marknad via en återförsäljare i annat land eller avstå från att sälja på den svenska marknaden.

En konsekvens av förslaget kan också bli att svenska konsumenter får ett något mindre utbud av produkter via distansförsäljning. Samtidigt bör inte lagstiftningen gynna att hushållen köper produkter av sådana producenter som inte uppfyller sitt producentansvar.

11.15 Effekter på domstolsväsendet

Antalet mål i domstol bedöms öka något på grund av en ny typ av mål och ett antal tillkommande ärenden som kommer att kunna överklagas från Naturvårdsverket. Bedömningen är ändå att de tillkommande arbetsuppgifterna inte ökar i sådan utsträckning att det kommer att leda till märkbart ökade kostnader för rättsväsendet. Förslaget bedöms därför inte få statsfinansiella konsekvenser.

11.16 Effekter på jämställdhet

Den utbyggda fastighetsnära insamlingen kommer att leda till att hushållen behöver lägga ned mindre tid på utsortering och transport av förpackningar. Det saknas uppgifter om huruvida ansvaret inom hushållen för

utsortering är jämnt fördelat mellan kvinnor och män eller om någon av dem tar ett större ansvar. Därför går det inte att dra några slutsatser om förslagets eventuella effekter på jämställdheten.

11.17 Miljömässiga konsekvenser

11.17.1 Förbättrad förpackningsinsamling minskar utsläppen av växthusgaser och förbrukningen av jungfruliga råvaror

Den samhällsekonomiska nyttan av att öka materialutnyttjandet av förpackningsavfallet består i den negativa miljöpåverkan som kan undvikas både genom minskad förbränning och ett ökat resursutnyttjande. Den positiva miljöpåverkan består bl.a. av minskade växthusgasutsläpp, minskad försurning, minskad övergödning, minskade utsläpp av kväveoxider (NO_x) samt minskad bildning av fotooxidanter (Miljö- och energidepartementet, ”Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper – utveckling av producentansvaren”. 2018). Exempelvis gjordes koldioxidbesparingar på 180 000 ton 2019 genom insamlad pant i Sverige, vilket motsvarar lika mycket koldioxid som en mindre svensk stad släpper ut på ett år (<https://pantamera.nu/pantsystem/varfor-pantar-vi/att-panta-ar-miljosmart/>, hämtad 2021-02-09).

IVL tog 2019 på uppdrag av Naturvårdsverket fram ett underlag som visar på nuvarande och framtida potentiella klimatvinster med ökad materialåtervinning och återanvändning för ett antal olika avfallsflöden i olika scenarier. När det gäller förpackningar så konstaterades att återvinning av pappersförpackningar leder till höga potentiella klimatvinster, följt av plast exkl. PET och därefter glas och PET. För papper och glas är det främst möjligheten att producera material från återvunnen råvara som ger vinsten. För plastförpackningar är det till stor del också att förbränning av plastavfallet kan undvikas som ger en klimatvinst (IVL, ”Beräkning av klimatvinster med återanvändning och återvinning”, rapport U 5585, 2018).

11.17.2 Fastighetsnära insamling vid hushåll förbättrar utsortering och ökar insamlingen

Det har de senaste tio åren gjorts ett flertal olika studier om effekterna av fastighetsnära insamling. Den sammantagna bilden är att den fastighetsnära insamlingen tydligt främjar en bättre utsortering av samtliga materialslag, minskar felsorteringen och ökar insamlingen.

En studie gjord av Kretsloppskontoret i Göteborg visade att fastighetsnära insamling vid villor (fyrfackskärl) gav större insamlingsmängder för alla fraktioner än genomsnittet i Sverige. Fastighetsnära insamling vid flerfamiljshus gav större insamlingsmängder för alla fraktioner förutom glas och plastförpackningar (Göteborgs Stad Kretslopp, 2012). Flera studier visade dessutom på hög kvalitet på det insamlade materialet när fastighetsnära insamling införs, t.ex. Miljö- och avfallsbyrån (2016), Profu (2014) och Göteborgs stad (2012) (Miljö- och energidepartementet, ”Mer

fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper – utveckling av producentansvaren”. 2018).

Avfall Sverige publicerade 2017 en rapport med resultat från insamling av förpackningar i separata kärl i lägenheter i några exempelområden i Skåne och Blekinge. Innehållet av förpackningar i restavfallet var lågt och låg i de flesta exempelområden på cirka 1 kilogram per hushåll och vecka. Detta jämfördes med nationella nyckeltal för hög anslutningsgrad till fastighetsnära insamling (>80 procent av lägenheterna) på i genomsnitt 1,5 kilogram per hushåll och vecka respektive låg insamlingsgrad (<20 procent av lägenheterna) på i genomsnitt 2 kilogram per hushåll och vecka. Den fastighetsnära insamlingen hade alltså enligt denna rapport en potential att halvera felsorteringsgraden (Avfall Sverige, ”Fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper i SAMSA-området.” 2017). I rapporten Svensk Avfallshantering 2019 framgick att mängden restavfall i Sverige hade minskat med fyra procent sedan året innan, samtidigt som andelen kommuner med fastighetsnära fyrfacksinsamling från småhus har ökat från 15 till 19 procent. Enligt Avfall Sverige visade dessa siffror sammantaget att den ökande fastighetsnära insamlingen ger resultat (Avfall Sverige, ”Svensk Avfallshantering 2019.” 2020.).

FTI lät 2019 en konsult granska de nya förordningarna om producentansvar för förpackningar och returpapper genom att jämföra två nationella scenarier för borttransport från bostadsfastigheter. I det första scenariot insamlades returpapper och förpackningar av de vanligast förekommande materialen vid fastighetsgränsen. Andelen producentmaterial i restavfallet minskade med 7,6 procentenheter. Utsläppen av koldioxidekvivalenter minskade med 86 000 ton (Roland Berger, ”Beräkning av kostnader och miljönytta med fastighetsnära insamling. Jämförelse mellan två scenarier.” Rapport. 2019).

Naturvårdsverket beräknade, baserat på Profu (2013), att materialåtervinningen från hushållen skulle kunna öka med 60 000 ton till 2020 genom en kraftigt utbyggd infrastruktur för fastighetsnära insamling. Beräkningarna byggde på att 98 procent av befolkningen får tillgång till fastighetsnära insamling för villor och flerbostadshus. Utsläppen av växthusgaser förväntades minska med i genomsnitt 91 000 ton koldioxid-ekvivalenter per år då materialåtervinningen ökar till följd av en ökad servicenivå för insamling av förpackningar och tidningar. I redovisningen kvantifierades inte hur stora miljövinster är avseende minskad användning av ny råvara, minskade utsläpp av övergödande ämnen, minskade utsläpp av försurande ämnen, minskad bildning av fotooxidanter eller minskad energianvändning.

I den utsträckning dagens förpackningsavfall och returpapper lämnas vid återvinningsstationer genom transport med bil bedöms utsläppen från dessa transporter minska när fastighetsnära insamling byggs ut. Däremot kommer en del av dessa miljövinster att ätas upp av ökade transporter av fordonen som transporterar avfallet. Dessa bilar drivs dock i allt större grad av biogas eller andra miljödrivmedel.

Miljönyttan med materialåtervinning inom det svenska systemet studerades genom livscykelanalyser av Ambell m.fl. (2010), Profu (2011) samt Profu (2013). Miljönyttan av att ta till vara resurser i avfall var större än den miljöpåverkan som sker vid insamling, transport och behandling. Ambell m.fl. (2010) fann att det finns stora miljövinster med ökad

materialåtervinning av framförallt plastavfall samt pappers- och returpappavfall. De positiva miljöeffekterna av ökad materialåtervinning och minskad förbränning översteg dessutom de negativa miljöeffekterna av eventuellt ökade transporter enligt exempelvis Ambell m.fl. (2010) och Hunhammar (1999), vilket dock inte bör tas som argument för att miljöbelastningen från transporter ska negligeras (Miljödepartementet, ”Redovisning av utredning om insamlingen av förpackningsavfall (M2015:A)”).

11.17.3 Fastighetsnära insamling vid hushåll kan minska buller och nedskräpning

Dagens återvinningsstationer kommer att försvinna med förslaget. Den lättillgängliga insamling som etableras kommer hantera betydligt mindre volymer. Problem vid återvinningsstationer med nedskräpning och med buller vid tömningar försvinner därmed i stor utsträckning från sådana platser. Till viss del skulle det kunna innebära att bullret istället flyttas närmare bostadsfastigheterna. I den aktörsdialog som varit en del av framtagandet av denna promemoria har det dock inte kommit fram att den hittillsvarande utbyggnaden av fastighetsnära insamling lett till problem med buller.

Förslaget om insamling av förpackningsavfall på allmän plats bedöms i viss utsträckning kunna bidra till minskad nedskräpning i naturen. I Håll Sverige Rents skräpmätningar i tätorter 2019 utgjorde förpackningar den tredje vanligaste skräpfraktionen efter fimpar och portionssnus. I de skräpdykningar som organisationen genomförde i hamnar och på grunda bottenar samma år var metallburkar, glasflaskor och plastförpackningar bland det vanligaste skräpet (Håll Sverige Rent, ”Skräppporten”, 2020).

11.17.4 Förbättrad insamling från verksamheter kommer att öka utsorteringen av plastförpackningar

Förslaget innebär att antalet mottagningsplatser för verksamhetsavfall kommer att utökas och att verksamheterna inte kommer att behöva betala någon avgift om de själva lämnar sitt avfall.

Konsulter som anlits av Naturvårdsverket redovisade i en kartläggning genomförd i juni 2021 av plastförpackningar från verksamheter att återvinningsentreprenörer och dagligvaruhandeln uppskattat andelen plastförpackningar i verksamheternas restavfall till ca 25 procent. Bedömningen var att det finns en stor potential i att samla in verksamheternas förpackningsavfall av plast på liknande sätt som för hushållen. SMED uppskattade 2019 i en kartläggning av plastflöden att så mycket som 70 procent av alla plastförpackningar går till energiåtervinning. I ett underlag till Miljödepartementet 2021 redovisade FTI att cirka 58 000 ton plastförpackningar skulle kunna återfinnas i verksamheternas restavfall.

Förslaget bör leda till en bättre utsortering av samtliga materialslag, minskad felsortering och ökad insamling.

12 Författningskommentar till förslaget till lag om ändring i miljöbalken

15 kap.

15 §

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om producentansvarsorganisationer.

I *femte punkten*, vars innehåll är nytt, införs ett bemyndigande att meddela föreskrifter som innebär att en producentansvarsorganisation för förpackningar inte ska få dela ut vinst till sina ägare. En producentansvarsorganisation är en juridisk person som förebygger eller hanterar avfall från producenters produkter (9 §).

I *sjunde punkten*, som är ny, införs en bestämmelse som ger en möjlighet att föreskriva att en producentansvarsorganisation ska hantera mer avfall än som motsvarar organisationens marknadsandel eller som står i rimlig proportion till den verksamhet som bedrivs av de producenter som anlitar organisationen. Med producentansvarsorganisationens marknadsandel avses den andel av marknaden för produkter som de producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen står för (jfr 12 § andra stycket). Enligt femte punkten kan det föreskrivas att producentansvarsorganisationer ska fullgöra skyldigheter som kan föreskrivas producenter enligt 12 §, dvs. t.ex. föreskrifter om att producentansvarsorganisationen ska hantera avfall. I 12 § andra stycket finns en begränsning som innebär att föreskrifter om producentansvar endast får avse den del av marknaden som motsvarar producentens andel av marknaden för produkterna i fråga eller som står i rimlig proportion till producentens verksamhet. Bestämmelsen innebär en begränsning även för vilket ansvar som kan åläggas en producentansvarsorganisation. Det nya aktuella bemyndigandet ger därför en möjlighet att göra avsteg från den begränsningen. Bemyndigandet kan t.ex. användas för att föreskriva att en viss producentansvarsorganisation ska ta emot allt avfall av viss typ, även om det finns andra producentansvarsorganisationer på området.

I *andra stycket*, som är nytt, införs en begränsning av vad föreskrifterna enligt första stycket 7 får avse. Föreskrifterna får endast avse hantering av avfall som producentansvarsorganisationen kan få skälig ersättning för. Bemyndigandet kan därför inte användas för att ålägga en producentansvarsorganisation att ta emot allt avfall när det finns andra producentansvarsorganisationer, om den mottagande producentansvarsorganisationen inte kan få ersättning för den hantering som överstiger organisationens marknadsandel. I 16 b § finns en bestämmelse som syftar till att reglera kostnadsansvaret om en producentansvarsorganisation för förpackningar har fått ansvar för insamling av allt förpackningsavfall från verksamheter. Det är därför möjligt att med stöd av bemyndigandet i sjunde punkten föreskriva att en producentansvarsorganisation för förpackningar t.ex. ska anordna mottagningsplatser för avfall från verksamheter.

Övriga ändringar är endast redaktionella.

Övervägandena finns i avsnitt 9.9.2 och 9.7.3.

16 b §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om skyldighet för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar att ersätta en annan sådan producentansvarsorganisation för viss insamling och information.

I *första stycket* anges att övriga producentansvarsorganisationer ska ersätta den producentansvarsorganisation som ansvarar för insamling av förpackningsavfall från verksamheter och information om avfallshandlingen för skäligena kostnader för verksamheten, i förhållande till sin marknadsandel. Bestämmelsen blir relevant om regeringen med stöd av bemyndigandet i 15 § 3 har meddelat föreskrifter om godkännande för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation för förpackningar. En producentansvarsorganisation är en juridisk person som förebygger eller hanterar avfall från producenters produkter (9 §). För att bestämmelsen ska tillämpas krävs också att det finns flera godkända producentansvarsorganisationer och att en av dem ansvarar för insamling av förpackningsavfall från verksamheter. Sådana föreskrifter kan meddelas med stöd av bemyndigandet i 15 § 7. Enligt den bestämmelsen kan regeringen meddela föreskrifter om att en producentansvarsorganisation ska ansvara för hantering av avfall (jfr 12 § 1).

En producentansvarsorganisation ska ersätta den ansvariga producentansvarsorganisationen för skäligena kostnader för verksamheten i förhållande till sin marknadsandel. Med producentansvarsorganisationens marknadsandel avses den andel av marknaden för förpackningar som de producenter som har anlitat producentansvarsorganisationen står för.

Enligt *andra stycket* ska den myndighet som regeringen bestämmer vid behov besluta om hur stor en producentansvarsorganisationens marknadsandel ska anses vara. Hur beräkningen ska göras kan bestämmas i verkställighetsföreskrifter.

Tvist om ersättningsskyldigheten prövas av mark- och miljödomstol som första instans (21 kap. 1 § 13).

Övervägandena finns i avsnitt 9.7.3.

21 §

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om kommunens insamling och behandling enligt 20 och 20 a §§.

Det införs en punktuppställning i paragrafen. *Första punkten* motsvarar det bemyndigande som finns i paragrafen i dag.

I *andra punkten* införs ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldigheter för kommuner att vidta åtgärder som krävs för att ansvarsfördelningen mellan kommuner och producenter eller producentansvarsorganisationer ska fungera. Vad som avses med producentansvarsorganisationer anges i 9 §. Med stöd av bemyndigandet kan det meddelas föreskrifter om t.ex. platser där avfall som har samlats in av kommunen ska överlämnas till producenter eller producentansvarsorganisationer och om de rutiner som bedöms nödvändiga för ett sådant överlämnande. Övriga ändringar är endast redaktionella.

Övervägandena finns i avsnitt 9.6.3.

22 §

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att kommunen ska ansvara för annat avfall än sådant som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken.

Första punkten motsvarar det bemyndigande som finns i paragrafen i dag.

I *andra punkten*, som är ny, införs ett nytt bemyndigande som innebär att kommunen kan åläggas att ta hand om avfall som omfattas av producentansvar, om det finns samordningsfördelar med att kommunen hanterar sådant avfall tillsammans med avfall som kommunen ansvarar för enligt 20 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av första punkten. Samordningsfördelarna kan bestå i en mer effektiv hantering av avfallet, t.ex. genom samordnade transporter. Övriga ändringar är endast redaktionella.

Övervägandena finns i avsnitt 9.5.1.

21 kap.

1 §

Paragrafen innehåller en uppräkningslista av vilka mål som mark- och miljödomstolen prövar som första instans.

I *trettonde punkten*, som är ny, görs ett tillägg som innebär att mark- och miljödomstolen som första instans prövar mål om kostnadsansvar för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar enligt 15 kap. 16 b §.

Vad som avses med producentansvarsorganisation anges i 15 kap. 9 §. Övriga ändringar är endast redaktionella.

Övervägandena finns i avsnitt 9.7.3.

27 kap.

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om renhållningsavgiften.

I *andra stycket* görs ett tillägg när det gäller hur de kostnader som ligger till grund för avgiften ska beräknas. Tillägget innebär att ersättning för avfallshantering som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken ska räknas av. Vid tillämpning av denna paragraf ska med producent avses detsamma som i 15 kap. 8 a §. Vad som avses med producentansvarsorganisation anges i 15 kap. 9 §.

Övervägandena finns i avsnitt 9.11.4.

Översikt över hur bestämmelserna i 2018 års
förpackningsförordning och
retursystemsförordningen föreslås bli
behandlade

Förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar	Den nya förordningen om producentansvar för förpackningar
1 §	1 kap. 1 §
2 §	1 kap. 2 §
3 §	6 kap. 1 §
4 §	1 kap. 28 §
4 a §	1 kap. 29 §
5 §	1 kap. 30 §
6 §	1 kap. 31 §
7 §	1 kap. 7 §
8 §	1 kap. 12 §
9 §	1 kap. 8 §
9 a §	1 kap. 11 §
10 §	1 kap. 3, 4 och 9 §§
11 §	1 kap. 10 §
12 §	1 kap. 13 §
13 §	1 kap. 14 §
13 a §	1 kap. 15 §
14 §	1 kap. 16 §
15 §	1 kap. 27 §
16 §	2 kap. 9 §
17 §	2 kap. 1 §
18 §	2 kap. 2 §
19 §	2 kap. 3 §
20 § <i>upphävd</i>	
21 §	2 kap. 4 §
22 §	2 kap. 5 §
23 §	2 kap. 6 §
24 §	2 kap. 7 §
25 §	2 kap. 8 §
25 a §	2 kap. 10 §
25 b §	2 kap. 11 §
25 c §	2 kap. 12 §
25 d §	2 kap. 13 §

25 e §	2 kap. 14 §
26 §	1 kap. 17 §
27 §	1 kap. 18 §
28 §	1 kap. 19 §
29 §	1 kap. 20 §
30 §	1 kap. 21 §
31 §	1 kap. 22 §
32 §	1 kap. 23 §
33 §	1 kap. 24 §
34 §	1 kap. 25 §
35 §	1 kap. 26 §
36 §	3 kap. 1 §
36 a §	4 kap. 5 §
36 b §	4 kap. 6 §
36 c §	4 kap. 7 §
37 §	3 kap. 2 §
38 §	3 kap. 3 §
-	3 kap. 3 a § ¹
-	3 kap. 4 § ²
40 §	3 kap. 5 §
40 a §	3 kap. 6 §
40 b §	10 kap. 4 §
40 c §	3 kap. 7 §
41 §	3 kap. 8 §
41 a §	3 kap. 10 §
-	3 kap. 12 § ³
42 §	<i>utgår</i>
43 §	<i>utgår</i>
44 §	<i>utgår</i>
45 §	<i>utgår</i>
46 §	<i>utgår</i>
47 §	<i>utgår</i>
48 §	<i>utgår</i>
49 §	<i>utgår</i>
50 §	<i>utgår</i>

¹ Motsvarar 38 a § förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar i den lydelse som föreslås i promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035).

² Motsvarar 39 § förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar i den lydelse som föreslås i promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035).

³ Motsvarar 79 a § förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar i den lydelse som föreslås i promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035).

Bilaga

51 §	<i>utgåår</i>
52 §	<i>utgåår</i>
53 §	<i>utgåår</i>
54 §	<i>utgåår</i>
55 §	<i>utgåår</i>
56 §	<i>utgåår</i>
57 §	<i>utgåår</i>
58 §	5 kap. 23 §
59 §	5 kap. 24 §
60 §	5 kap. 22 §
61 §	<i>utgåår</i>
-	5 kap. 5 a § ⁴
62 §	10 kap. 6§
63 §	<i>utgåår</i>
64 §	<i>utgåår</i>
65 §	<i>utgåår</i>
66 §	<i>utgåår</i>
67 §	<i>utgåår</i>
68 §	10 kap. 9 §
69 §	<i>utgåår</i>
69 a §	10 kap. 10 §
70 §	6 kap. 12 §
71 §	<i>utgåår</i>
72 §	4 kap. 4 §
73 §	10 kap 1 §
73 a §	10 kap. 3 §
73 b §	10 kap. 14 §
74 §	10 kap. 12 §
74 a §	10 kap. 13 §
74 b §	10 kap. 11 §
75 §	<i>utgåår</i>
76 §	<i>utgåår</i>
77 §	11 kap. 1 §
78 §	11 kap. 3 §
79 §	3 kap. 16 §, 10 kap. 15 § och 11 kap 3 §
80 §	11 kap. 4 §

⁴ Motsvarar 61 a § förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar i den lydelse som föreslås i promemorian Genomförande av EU:s engångsplastdirektiv och andra åtgärder för en hållbar plastanvändning (M2020/02035).

Förordning (2005:220) om retursystem för plastflaskor och metallburkar	Den nya förordningen om producentansvar för förpackningar
1 §	1 kap. 8, 9 och 16 §§
1 a §	1 kap. 6 §
1 b §	1 kap. 5 §
2 §	4 kap. 2 §
3 §	5 kap. 16 §
4 §	5 kap. 17 och 18 §§
5 §	5 kap. 19 §
6 §	5 kap. 19 §
7 §	4 kap. 3 §
8 §	3 kap. 9 §
9 §	5 kap. 22 §
10 §	3 kap. 11 §
10 a §	10 kap. 6 §
10 b §	10 kap. 7 §
10 c §	5 kap. 12 §
10 d §	5 kap. 13 §
10 e §	5 kap. 14 §
10 f §	5 kap. 8 §
11 §	1 kap. 29 och 30 §§
12 §	11 kap. 1 §
12 a §	10 kap. 15 §
13 §	11 kap. 4 §

Remiss, Detaljplan för
Tryckluftsfabriken, del av
fastigheterna Sicklaön 83:22
m.fl.

10

NTN 2021/282

2021-12-27

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2021/282

Remiss, Detaljplan för Tryckluftsfabriken, del av fastigheterna Sicklaön 83:22 m.fl. Samråd

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden antar förslag till yttrande enligt tjänsteskrivelsens bilaga 1, 2021-12-27

Sammanfattning

Detaljplanen syftar därmed till att möjliggöra att planområdes befintliga parkeringsområden och låga handelsbyggnader omvandlas till en tät stadsmiljö med arbetsplatser, bostäder, verksamheter och offentliga rum, gator och stråk. De offentliga rummen föreslås delvis som privatägda kvartersgator likt idag och delvis som allmän plats i form av en central park, en öst-västlig lokalgata och ett nordsydligt stråk med prioritet för gång- och cykeltrafik. Bebyggelsen bedöms kunna innehålla cirka 500 lägenheter och upp till cirka 7000 arbetsplatser.

På en övergripande nivå så ser nämnden ett behov av att verksamheterna, inom ramen för det fortsatta arbetet, tillsammans analyserar och arbetar igenom de framtidsvisioner som tagits fram för Nackas nya stadskvarter. I syfte att skapa gemensamma, förankrade målsättningar och funktionella inriktningar för utformningen av de allmänna ytorna i en tätare stadsmiljö, som nu ska växa fram.

Nämnden identifierar en utmaning på sikt med att lägga underjordiska parkeringsgarage under det som är allmän plats och vill gärna delta i den fortsatta utredningen kring detta.

Nämnden anser också att en separerad gång- och cykelbana längs Siroccogatan är motiverad, för att säkerställa god framkomlighet och trafiksäkerhet för gående och cyklister till området.

Natur och trafiknämnden övriga synpunkter redovisas i sin helhet i samrådsyttrandet, enligt tjänsteskrivelsens bilaga 1, 2021-12-27.

Ärendet

Detaljplanen syftar därmed till att möjliggöra att planområdes befintliga parkeringsområden och låga handelsbyggnader omvandlas till en tät stadsmiljö med arbetsplatser, bostäder, verksamheter och offentliga rum, gator och stråk.

Området omfattar de östra delarna av Sickla Köp kvarter och präglas idag av stora markparkeringar och låga handelsbyggnader från tidigare industriepok. Planområdet ligger i ett låglänt område mellan ett antal markerade berg. Den planerade upphöjningen av Saltsjöbanan, tillsammans med denna detaljplan, ger förutsättningar för norra och södra Sickla att knytas samman till en stadsdel. Norr om planområdet pågår utbyggnad av tunnelbana och en framtida entré kommer vända sig mot planområdet.

Detaljplanen innebär att områdets befintliga bebyggelse och markparkeringar ersätts med tät stadsbebyggelse med 4 till 7 våningar. Planerade funktioner är i huvudsak arbetsplatser, bostäder och förskola, samt handel och service i kvarterens entréplan. Blandade funktioner bedöms bidra till upplevelsen av en händelserik och levande stad där korta avstånd uppmuntrar till att gå och cykla. De offentliga rummen föreslås delvis som privatägda kvartersgator likt idag och delvis som allmän plats i form av en central park, en öst-västlig lokalgata och ett nordsydligt stråk med prioritet för gång- och cykeltrafik. Bebyggelsen bedöms kunna innehålla cirka 500 lägenheter och upp till cirka 7000 arbetsplatser. Två äldre byggnader föreslås bevaras. Som en del i detaljplanens genomförande behöver allmännyttiga tekniska system för exempelvis vatten, spillvatten, dagvatten, värme, el och avfall förändras och anpassas till nya behov.

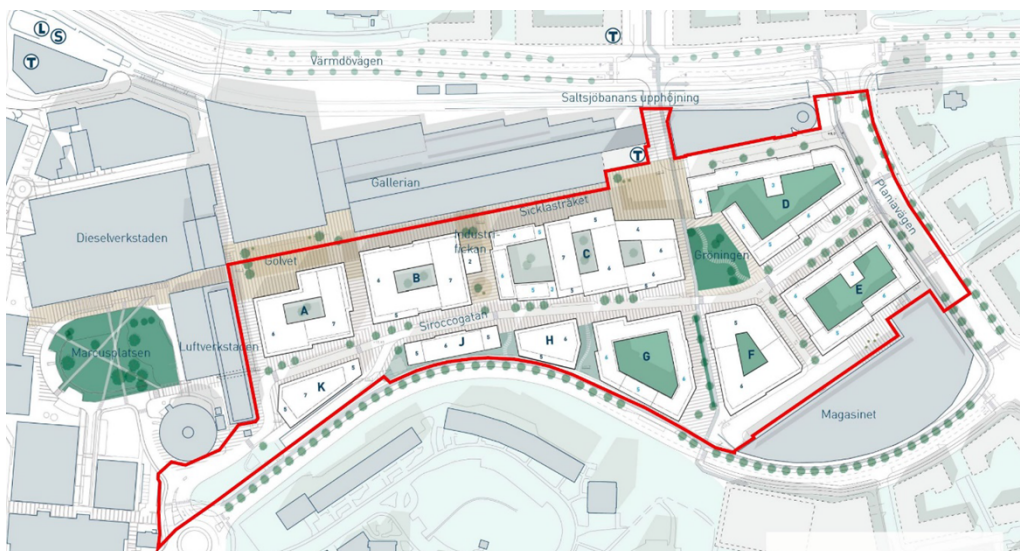
Detaljplanen och den stora förändring som föreslås medför en mängd konsekvenser, dessa kan uppfattas som positiva och negativa beroende på utgångspunkt och värdering. Den täta bebyggelsen innebär att fastighetsvärden ökar vilket i sin tur möjliggör omfattande marksaneringar samt anläggande av parkeringsgarage. En övergripande konsekvens är att planen ger möjligheter för en mer kontinuerlig tät stadsbebyggelse, både österut mot Centrala Nacka och västerut mot Hammarby sjöstad och Henriksdal.

Eftersom planområdet, bortsett från kommunens mark, endast omfattar en privatägd fastighet bedöms planen inte innebära några fastighetsrättsliga konsekvenserna för närliggande enskilda fastigheter. Sett till planförslaget omfattning och den täta bebyggelse som föreslås kommer det dock bli en allmän omgivningspåverkan i ett större närområde.

Andra projekt/beslut som berör planen

Detaljplanen angränsar till en av tunnelbanans planerade entréer. Delar av planområdet angränsar även till Saltsjöbanan där det pågår planering för att höja upp järnvägen på en bro genom Sickla. Upphöjningsprojektet syftar till att ta bort den stora barriären som Saltsjöbanan utgör och att skapa en långsiktig och robust infrastruktur med gator, ledningar

och avrinningsvägar. Planområdet och Sicklas långsiktiga funktioner hänger tätt ihop med Saltsjöbanans upphöjning.

Bilagor

Förslag till yttrande
Samrådshandlingar

Ulrika Hajj
Enhetschef
Trafikenheten

Förslag till yttrande

Dnr: NTN 2021/282

Dnr KFKS 2020/321

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Detaljplan för Tryckluftsfabriken, del av fastigheterna Sicklaön 83:22 m.fl.

Nämnden lämnar följande synpunkter över förslaget till detaljplan när den nu är i samrådsskedet.

På en övergripande nivå så ser nämnden ett behov av att verksamheterna, inom ramen för det fortsatta arbetet, tillsammans analyserar och arbetar igenom de framtidsvisioner som tagits fram för Nackas nya stadskvarter. I syfte att skapa gemensamma, förankrade målsättningar och funktionella inriktningar för utformningen av de allmänna ytorna i en tätare stadsmiljö, som nu ska växa fram.

Park och grönområden

Utformningen av allmän plats, däribland centralparken/gröningen, är beskriven med svävande ord i gestaltungsprogrammet och till granskningen behöver detta förankras med de landskapsarkitekter som är knutna till driftorganisationen. De allmänna anläggningarna bör följa kommunens ambitionsnivåer samt utformas i enlighet med teknisk handbok för att uppnå en effektiv skötsel. Då det finns idag en avsaknad av allmän lek i närområdet, även om allmän lek föreslås på den s.k. gröningen, så bör lek i trafiksäkra och ljusa lägen säkerställas på plankartan. Detta kan ske genom att LEK redovisas med text och illustrationslinje på plankartan för exempelvis respektive kvarter.

Konstruktion

Nämnden identifierar en utmaning på sikt med att lägga underjordiska parkeringsgarage under det som är allmän plats och vill gärna delta i den fortsatta utredningen kring detta. Utmaningen som nämnden identifierat är att konstruktionen i framtiden behöver isoleras, och då kan behovet kräva att hela gatan till området behöver stängas av. I samband med det finns en risk att kommunen kan få stå för kostnaden av en omisolering, eftersom halkbekämpningen, med salter/klorider, kan ha en frätande effekt på garagekonstruktionen. Omisoleringar behöver ske med ett intervall på ca 40 år, så på sikt kan denna lösning bli en utmaning för kommunen.

Väg & Trafik

Tekniska handbok bör följas i det fortsatta arbetet för allmänna anläggningar.

Parkeringsfickor mellan träd är inte lämpligt eftersom det försvårar såväl vinterunderhåll som funktionen i trädens växtbäddar. Även snöhanteringen kommer behöva beaktas i ett senare skede och i framtagande av systemhandling, då den kan exempelvis försvåras av att fasaderna sticker ut i olika sektioner mot den allmänna gatan.

Sektionerna i planbeskrivningen och trafikutredningen är bara delvis måttsatta och svåra att tyda. I dagsläget saknas belysning och det finns ytor i plankartan utan tydligt ägandeskap. Utifrån nämndens verksamhetsansvar behöver alla ytor i planen redovisas, om det är allmän eller enskild plats. En ny sektion med minimimått behöver också tas fram för att visa hur det kommer se ut där allmän plats blir som trängst.

Längs hela Siroccogatan finns både bostäder och centrumverksamheter och enligt trafikutredningen kommer ÅDT i väster vara cirka 10 000 fordon och i öster 5 400 fordon. Nämnden anser därför att en separerad gång- och cykelbana är motiverad längs hela sträckan för att säkerställa framkomlighet och trafiksäkerhet för gående och cyklister.

I det fortsatta arbetet bör även utfartsförbud längst med hela Järlaleden analyseras och övervägas, så som i befintlig detaljplan. Detta för att säkerställa en god trafiksäkerhet. Även den gata som är inlagd längst med Järlaleden bör få en tydligare funktionsbeskrivning.

Nämnden vill också överlämna följande synpunkter på trafikutredningen:

- Öster om Gröningen är det trädplantering i gångbanan, och det behöver vara en tydligare gräns mellan trädplantering och gångbana.
- Den nya cykelbanan bör planeras enligt god standard och i förslaget är det endast ca 2,5 meter avsatt.

Parkering

Enligt trafikutredningen ska cirka 900 parkeringsplatser byggas i garage och i det fortsatta arbetet bör antalet utifrån markförhållandena säkerställas till granskningen.

Enligt parkeringsutredningen är parkeringsbehovet för anställda vid förskolan noll, här bör ett p-tal uppges då parkeringsbehov kommer att finnas även när tunnelbanan är utbyggd. I det fortsatta arbetet bör även behovet av hämta-/lämnplatser utredas.

Hans Peters
Ordförande
Natur och trafiknämnden

Mats Bohman
Trafik och fastighetsdirektör
Natur och trafiknämnden

Planbeskrivning
SAMRÅDSHANDLING
Upprättad november 2021
Utökat förfarande

Dnr: KFKS 2020/321

Nacka stad
Ingår i tunnelbaneavtalet

Tryckluftsfabriken Sickla

Detaljplan för Tryckluftsfabriken, del av fastigheterna Sicklaön 83:22 m.fl.,
på Sicklaön, Nacka kommun

Kartan visar områdets avgränsning. Den lilla kartan visar var i Nacka kommun området ligger.

Sammanfattning

Nacka stad kallas det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön. Planområdet är beläget i Sickla, på västra Sicklaön, och avgränsas av Järlaleden i söder, Planiavägen i öster, Sickla Galleria i norr och Smedjegatan i väster. Området omfattar de östra delarna av Sickla Köp kvarter och präglas idag av stora markparkeringar och låga handelsbyggnader från tidigare industriepok. Planområdet ligger i ett låglänt område mellan ett antal markerade berg. Den planerade upphöjningen av Saltsjöbanan, tillsammans med denna detaljplan, ger förutsättningar för norra och södra Sickla att knytas samman till en stadsdel. Norr om planområdet pågår utbyggnad av tunnelbana och en framtida entré kommer vända sig mot planområdet.

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	E-POST	SMS	WEBB	ORG.NUMMER
Nacka kommun, 131 81 Nacka	Stadshuset, Granitvägen 15	08-718 80 00	info@nacka.se	716 80	www.nacka.se	212000-0167

Detaljplanen innebär att områdets befintliga bebyggelse och markparkeringar ersätts med tät stadsbebyggelse med 4 till 7 våningar. Planerade funktioner är i huvudsak arbetsplatser, bostäder och förskola, samt handel och service i kvarterens entréplan. Blandade funktioner bedöms bidra till upplevelsen av en händelserik och levande stad där korta avstånd uppmuntrar till att gå och cykla. De offentliga rummen föreslås delvis som privatägda kvartersgator likt idag och delvis som allmän plats i form av en central park, en öst-västlig lokalgata och ett nordsydligt stråk med prioritet för gång- och cykeltrafik. Bebyggelsen bedöms kunna innehålla cirka 500 lägenheter och upp till cirka 7000 arbetsplatser. Två äldre byggnader föreslås bevaras. Som en del i detaljplanens genomförande behöver allmännyttiga tekniska system för exempelvis vatten, spillvatten, dagvatten, värme, el och avfall förändras och anpassas till nya behov.

Detaljplanen och den stora förändring som föreslås medför en mängd konsekvenser, dessa kan uppfattas som positiva och negativa beroende på utgångspunkt och värdering. Den täta bebyggelsen innebär att fastighetsvärden ökar vilket i sin tur möjliggör omfattande marksaneringar samt anläggande av parkeringsgarage. Rivningar av industrihallar/handelsbyggnader är negativt sett till upplevelsen av Sickla som kulturmiljö och den historiska avläsbarheten. För närboende kan det vara positivt med en mer befolkad stadsmiljö och kopplingar till framtida tunnelbana, samtidigt som ny bebyggelse kan påverka utblickar och innebära störningar under byggtid. En övergripande konsekvens är att planen ger möjligheter för en mer kontinuerlig tät stadsbebyggelse, både österut mot Centrala Nacka och västerut mot Hammarby sjöstad och Henriksdal. Tät bebyggelse innebär större skuggning och högre slitage på friytor än vid glesare bebyggelse. Planförslaget innebär att dagvattnets föroreningsbelastning på Järlasjön minskar avsevärt jämfört med dagsläget vilket bidrar till att uppnå god vattenkvalitet.

Genomförandet av allmänna och enskilda anläggningar beskrivs närmare i avsnittet ”så genomförs planen” i denna planbeskrivning. Som en del av planens genomförande kommer exploateringsavtal tecknas, där regleras skyldigheter och ansvarsförhållanden samt säkerställande av tekniskt, ekonomiskt och juridiskt genomförande.

Eftersom planområdet, bortsett från kommunens mark, endast omfattar en privatägd fastighet bedöms planen inte innebära några fastighetsrättsliga konsekvenserna för närliggande enskilda fastigheter. Sett till planförslaget omfattning och den täta bebyggelse som föreslås kommer det dock bli en allmän omgivningspåverkan i ett större närområde. Ändrade utblickar från närområdet och från omgivande bebyggelse, förändrade trafikflöden och störningar under genomförandet är dock ofrånkomliga konsekvenser.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Planens syfte och huvuddrag.....	4
Syfte	4
Bakgrund och huvuddrag	4
Planhandlingar och underlag	4
Plandata och tidigare ställningstaganden	5
Läge, areal & markägoförhållande.....	5
Statliga och regionala intressen.....	6
Kommunala intressen.....	9
Undersökning om betydande miljöpåverkan.....	14
Förutsättningar och planförslag	15
Övergripande struktur	15
Offentliga rum och grönområden	16
Markanvändning	19
Bebyggelse	20
Teknisk infrastruktur	30
Störningar och risker	34
Markens beskaffenhet.....	42
Dagvatten, grundvatten och skyfall	44
Så genomförs planen	46
Organisatoriska frågor.....	46
Huvudmannaskap.....	47
Ansvarsfördelning.....	47
Avtal	48
Tekniska frågor	49
Fastighetsrättsliga frågor	50
Ekonomiska frågor	53
Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande.....	56
Avvikelse från översiktsplanen.....	56
Miljökonsekvenser.....	56
Sociala konsekvenser	58
Ekonomiska konsekvenser.....	59
Avvägning mellan motstående intressen	60
Fastighetskonsekvensbeskrivning.....	61
Medverkande i planarbetet	62

Planens syfte och huvuddrag

Syfte

Detaljplanens övergripande syfte är att möjliggöra en stadsutveckling i enlighet med Nacka kommuns översiktsplan. Detaljplanen syftar därmed till att möjliggöra att planområdes befintliga parkeringsområden och låga handelsbyggnader omvandlas till en tät stadsmiljö med arbetsplatser, bostäder, verksamheter och offentliga rum, gator och stråk.

I detta ingår att pröva lämplig markanvändning i förhållande till omgivningen och rådande förhållanden, samt att reglera tillkommande byggnadsvolymer, utförande, gestaltungsfrågor och principer för bottenvåningar på lämpligt sätt så att förutsättningar för stadsliv skapas. Vidare syftar planen till att möjliggöra cirka 500 nya bostäder och cirka 7000 tillkommande arbetsplatser i direkt anslutning till kommande tunnelbanestation i Sickla. Detaljplanen möjliggör även att förskoleplatser kan tillkomma för att möta det behov som uppstår i och med den nya bebyggelsen. Som en del i syftet ingår även att ge planstöd för ombyggnad av Planiavägen och möjliggöra en framtida anslutning av Planiavägen till Värmdövägen. Planen syftar även till att utreda och reglera frågor som omgivningsbuller, dagvattenhantering, markföroreningar och trygghetsfrågor med mera så att en långsiktigt god miljö uppnås. Behållande av en viss historisk avläsbarhet i stadsstruktur och bebyggelse är också ett av planens syften, vilket exempelvis uttrycks i reglering om hänsyn till områdets industrikaraktär och avgränsade rivningsförbud.

Bakgrund och huvuddrag

För att möjliggöra fortsatt utveckling av Sickla med ny bebyggelse med blandat innehåll och offentliga rum behöver en ny detaljplan upprättas. Sickla är en del av ett större utvecklingsområde på västra Sicklaön, kallat Nacka stad, och områdets utveckling relaterar till övrig stadsutveckling samt till utbyggnad av tunnelbana och annan infrastruktur. Området är ett storskaligt handelsområde och före detta industriområde. Tidigare industrier har medfört att föroreningar finns i marken, men också bidragit med byggnader och miljöer med vissa kulturhistoriska värden.

Huvuddragen i planförslaget är att befintliga parkeringsytor och byggnader i huvudsak ersätts med ny tät stadsbebyggelse där viktiga stråk och grönområden planläggs som allmän plats. Bebyggelsen som helhet planeras med en blandning av funktioner med utåtriktade verksamheter i bottenvåningarna. Arbetsplatser koncentreras till den västra delen och bostäder till den östra. Förskola planeras som motsvarar områdets behov och bilparkering föreslås i garage.

Planhandlingar och underlag

Kommunstyrelsen antog start-PM för projektet den 7 juni 2021. Planförslaget är därmed upprättat enligt plan- och bygglagen PBL (2010:900) enligt dess lydelse efter den 1 januari 2015.

Detaljplaneförslaget omfattar följande planhandlingar:

- Detaljplanekarta med planbestämmelser

- Denna planbeskrivning
 - Bilaga 1 fastighetskonsekvensbeskrivning
- Fastighetsförteckning
- Illustrationsplan

Detaljplaneförslaget grundas på följande underlag:

- Miljöredovisning (*Miljöbeten Nacka kommun 2021-11-19*)
- Gestaltungsprogram (*Gehl 2021-10-28*)
- Bullerutredning (*Tyréns 2021-06-29*)
- Dagvattenutredning (SWECO, 2021-10-22)
- Skyfallutredning (SWECO, 2021-10-22)
- Miljöteknisk markundersökning (*WSP, 2021-01-21*)
- Kulturmiljöanalys (*White arkitekter, 2021-06-04*)
- Antikvarisk konsekvensanalys (*White arkitekter, 2021-10-06*)
- PM Berättelseburen stadsplanering (*White arkitekter, 2021-11-24*)
- Trafikutredning (*Tyréns 2021-09-14*)
- PM Geoteknik (*Tyréns 2021-06-24*)
- Teknisk förstudie, infrastruktur (*Atrium Ljungberg 2021-10-08*)
- PM översyn av barnperspektiv konsekvensanalys (*Tyréns 2021-09-03*)
- Trygghetskonsekvensanalys (*Stiftelsen Tryggare Sverige 2021*)
- Risk-PM, Traversen (*Brandkonsulten 2020-02-03*)

Utöver ovanstående underlag baseras förslaget även på underlag framtaget i andra sammanhang, exempelvis detaljplaneprogram för Planiaområdet (2016), förstudie Järlaleden och Planiavägen (SWECO 2018) och bilaga om olycksrisk framtagen av Region Stockholm som underlag för miljökonsekvensbeskrivningen för tunnelbanans järnvägsplan.

Plandata och tidigare ställningstaganden

Nedan beskrivs områdets läge och tidigare ställningstaganden av betydelse för detaljplanen.

Läge, areal & markägoförhållande

Planområdet ligger i Sickla, på västra Sicklaön, och omfattar de sydöstra delarna av Sickla köp kvarter. Planområdet avgränsas av Järlaleden i söder, Planiavägen i öster, Sickla Galleria i norr och Smedjegatan väster. Området omfattar cirka 7 hektar och ägs, bortsett från viss kommunal mark, av Sickla Industrifastigheter KB, ett bolag som ägs av Atrium Ljungberg AB. Planiavägen och Järlaleden ligger inom fastighet ägd av Nacka kommun.

Figur 1. Kartan visar ett flygfoto över planområdet. Röd linje anger planområdets ungefärliga gräns.

Statliga och regionala intressen

Nedan beskrivs de statliga och regionala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

Riksintressen enligt 3 och 4 kap MB

Planområdet berörs av inflygningskorridor till Bromma flygplats samt angränsar till Saltsjöbanan, dessa utgör riksintressen för kommunikationer. Vidare ligger planområdet några hundra meter från Södra länken (riksväg 75) och Värmdöleden (länsväg 222) inklusive trafikplats Lugnet, som också utgör riksintresse för kommunikationer. Detaljplanens genomförande bedöms inte medföra sådana förändringar att dessa riksintressen skadas.

I Nacka kommuns översiktsplan från 2018 anges att länsstyrelsen bedömer att befintligt och planerat stamnät för eldistribution utgör riksintresse, även om det inte har pekats ut från Energimyndigheten. Översiktsplanens översiktligt illustrerade stråk för planerad 220 kV elledning från Skanstull till centrala Nacka passerar genom planområdet vilket därför behöver kommenteras. Sedan översiktsplanen togs fram har arbetet med framtida stamnät för eldistribution kommit längre och arbete pågår med att precisera sträckningen. Ingen av de nu aktuella sträckningarna berör planområdet och riksintresset påverkas därmed inte negativt.

Östlig förbindelse

Några hundra meter nordväst om planområdet finns sedan länge ett översiktligt lokaliserat riksintresse för Östlig förbindelse, planerad trafikled i tunnel öster om Stockholms innerstad. I den nationella transportplanen, beslutad av regeringen, ingår inte finansiering av Östlig förbindelse. Detta innebär enligt Trafikverket att arbetet med projektet avslutas. Det sedan länge utpekade riksintresset för Östlig förbindelse, för kommunikation enligt 3 kapitlet 8§ miljöbalken, kvarstår dock. Trafikverket anger vidare att det är viktigt att kunna återuppta arbetet med en eventuell Östlig förbindelse om förutsättningarna förändras. Därför har Trafikverket under flera år arbetat med en precisering av befintligt riksintresse där även ramper från Värmdöleden (väg 222) till tunnelsystemet ingår. Det kan konstateras att remissversionen av riksintressepreciseringen anger att trafikledens ramper kan komma att lokaliseras inom

planområdet och att dessa planeras att utföras som bergtunnlar. Trafikverket har ännu inte fattat något beslut om riksintresseprecisering men av tillgängligt underlag framgår följande.

Östlig förbindelse är en tänkt koppling mellan E20 i Värtan och väg 222 i Nacka och skulle utgöra en sista del av ringen runt Stockholms innerstad. En Östlig förbindelse skulle bidra till ökad tillgänglighet mellan norra och södra länshalvorna genom att öka kapaciteten över Saltsjö-Mälarsnittet, tillfredsställa den ökande befolkningens reseefterfrågan i den östra delen av regionen samt bidra till ett mer robust trafiksystem i centrala Stockholm. Med hänsyn till den betydelse som infrastrukturen har i Storstockholm skall Östlig förbindelse hanteras som riksintresse. Riksintresset omfattar den relation leden utgör mellan E20 och väg 222, vilket i stort sammanfaller med de ungefärliga sträckningar som finns redovisade i RUFSS (den regionala utvecklingsplanen för Stockholms län), Stockholms stads översiktsplan, den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken Stockholmsdelen samt den tidigare Österleden. Riksintresset omfattar även de ramper som förbinder Östlig förbindelse med andra anslutande leder och gator samt alternativ D enligt förstudie från 2006. Leden kommer med största sannolikhet utgöra transportled för farligt gods.

Eftersom något beslut om precisering ännu inte har fattats ska bedömningen av om detaljplanen innebär ett sådant försvårande av tillkomsten av Östlig förbindelse som anges i 3 kapitlet 8§ miljöbalken göras utifrån dess lokalisering enligt nu gällande precisering. Eftersom det finns en remissversion om ny riksintresseprecisering som illustrerar åtgärder inom planområdet väljer dock kommunen att inkludera även dessa åtgärder i bedömningen. Sammantaget görs bedömningen att detaljplanen, utifrån föreslagen reglering, är förenlig både med det nuvarande översiktligt lokaliserade riksintresset Östlig förbindelse och den framtida preciseringen som ännu inte har beslutats. Detaljplanen innebär således inte att tillkomsten eller utnyttjandet av den eventuellt kommande trafikaneläggningen Östlig förbindelse försvåras. Särskilt inte med beaktande av att delar av det aktuella området redan är bebyggt med byggnader och anläggningar med djup grundläggning. Detaljplanens utformning innebär en god hushållning med marken inom planområdet genom att intresset av att utveckla området för stadsbebyggelse kan kombineras med ett säkerställande av möjligheterna till en framtida kombinerad markanvändning med trafiktunnlar, 3 kapitlet 1§ miljöbalken.

Miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap MB

Luft

Enligt Östra Sveriges luftvårdsförbunds beräkningar för Nacka kommun, gjord år 2017, klaras de nu gällande miljö kvalitetsnormerna för luft inom planområdet, både i dagsläget och efter planens genomförande. Enligt framtagen trafikutredning kommer trafikmängderna generellt sett att öka i planområdets närhet, samtidigt beräknas själva planområdet endast generera marginellt fler fordonsrörelser efter genomförandet jämfört med idag. I ett större sammanhang bedöms detaljplanens täta bebyggelse med blandade användningar i direkt anslutning till framtida tunnelbanestation, övrig kapacitetsstark kollektivtrafik och prioriterade cykelstråk ge sällsynt goda förutsättningar för resandemönster utan förorenande utsläpp till luften.

Vatten

Järlasjön (SE657807-163399) är en preliminär vattenförekomst enligt Vatteninformationssystem Sverige (VISS) och ingick tidigare i den större vattenförekomsten Nackaån. Järlasjön har klassats med måttlig ekologisk status och uppnår ej god kemisk status. Järlasjön är Nackas största sjö och det finns ett lokalt åtgärdsprogram för sjöns vattenkvalitet. Under 2020 utfördes en fällning av näringsämnen och under 2021 påbörjas en reningsanläggning för dagvatten vid Kyrkviken. Järlasjön är näringsrik och har fått ta emot föroreningar från industrier och hushåll under en lång tid. Utredningar har visat att dagvatten generellt sett är en betydande källa till föroreningar och näringsämnen. Eftersom Järlasjön inte har några fastställda miljö kvalitetsnormer (MKN) utgår bedömningen istället från Sicklasjöns MKN.

MKN för Sicklasjön (vattenförekomst SE657791-163223) är god ekologisk status till 2027 och god kemisk ytvattenstatus, med undantag i form av mindre stränga krav för PDBE och kvicksilver samt tidsfrister till 2027 för antracen, kadmium och bly. Sicklasjön har klassats som dålig ekologisk status och uppnår ej god kemisk status vid VISS senaste bedömning. Miljöproblemen i Sicklasjön är framförallt övergödning och miljögifter. Även Sicklasjön omfattas av lokalt åtgärdsprogram och under 2020 utfördes en fällning av näringsämnen.

Detaljplanen bedöms inte innebära någon försämring av möjligheterna att klara miljö kvalitetsnormerna för vatten. Se avsnitt om dagvatten längre ned i planbeskrivningen.

Områdesskydd och förordnanden

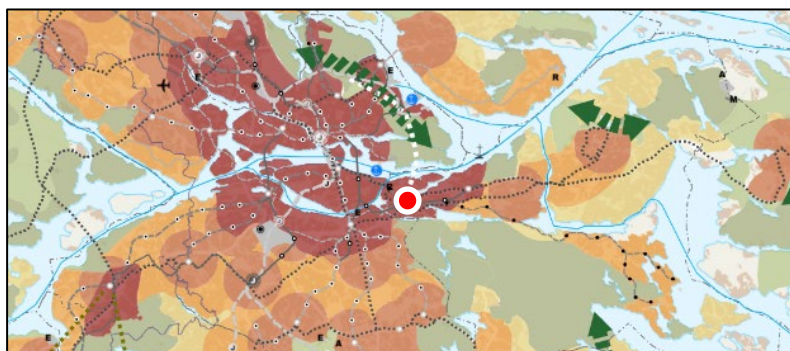
Biotopskydd

Eftersom detaljplanen förutsätter omfattande marksaneringar, anläggande av underjordiska parkeringsanläggningar och förändrat höjdläge på Planiavägen kommer de gatuträd som finns inom planområdet att behöva fällas. Gatuträd finns vid parkeringsplatserna vid Härdgatan, vid nedfarten till Sickla testgruva, gränden vid nuvarande Mc Donalds samt vid Planiavägen. Gatuträden är delvis planterade i rader med fler än fem träd vilket kan liknas vid enkelsidiga alléer. Alléer med vuxna träd omfattas av biotopskydd. Av flygbilder kan det utläsas att samtliga berörda träd har planterats omkring 2002 och därmed uppfylls inte ålderskriteriet om 30 år som utlöser biotopskydd enligt miljöbalken. Vid inventering våren 2021 uppmättes dock flera träd till en stamdiameter på mer än 20 cm i brösthöjd vilket utgör det andra kriteriet för att träden ska betraktas som vuxna. Minst hälften av träden i en allé ska vara vuxna för att utlösa biotopskyddet. Detta gäller för oxelallén längs med gränden vid nuvarande Mc Donalds. Nacka kommun gör därmed tolkningen att den eventuellt kan omfattas av biotopskydd. Det noteras dock att träden står i direkt anslutning till befintlig bebyggelse vilket, enligt Naturvårdsverkets vägledning från 2014-04-15, innebär undantag från biotopskyddet. Länsstyrelsen fattar dock slutligt beslut angående biotopskydd och eventuella dispenser i en separat prövning. En dialog om behov av dispens kommer initieras inför vidare planarbete och genomförande. Nacka kommun gör tolkningen att inga andra träd inom planområdet omfattas av biotopskyddet.

Mellankommunala intressen

Planområdet ligger i närheten av kommungränsen till Stockholm. Omfattande bebyggelseutveckling, arbetsplatsområden och förändringar av exempelvis köpcentrum kan innebära en regional och mellankommunal påverkan. Aktuell plan bedöms dock inte vara av sådan omfattning att andra kommuner behöver delta i planeringen utöver som remissinstans.

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, redovisar Sicklaområdet som en del av den centrala regionkärnan, mörkröd färg i bilden nedan. För Sicklaområdet visas även flera viktiga infrastrukturanläggningar bland annat, Tvärbanan, Saltsjöbanan, Södra länken och väg 260 (Järlaleden och Ältavägen), samt den framtida tunnelbanan till Nacka och planerad Östlig förbindelse. Detaljplanen bedöms vara förenlig med inriktningen och målen i RUFS 2050.

Figur 2. Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen. Planområdets läge visas med röd markering. Bild: Region Stockholm

Kommunala intressen

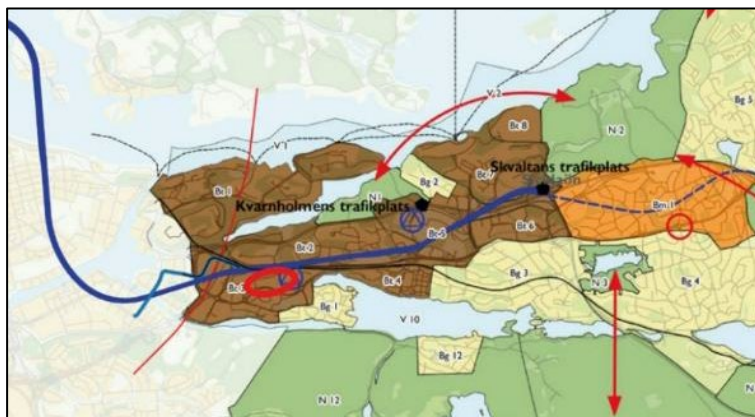
Nedan beskrivs de kommunala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

Översiktlig planering

Enligt Nacka kommuns översiktsplan, Hållbar framtid i Nacka från 2018, ligger planområdet inom område för tät stadsbebyggelse. Tät stadsbebyggelse beskrivs som bebyggelse med sådana funktioner som är typiska för en blandad stad, det vill säga bostäder, handel, kontor, skolor och förskolor, lokaler för kulturella ändamål, lokaler för vård, anläggningar för idrott och rekreation samt andra verksamheter som inte innebär betydande störning. I översiktsplanens områdesvisa riktlinjer anges att område Bt3 (som är större än planområdet) planeras för cirka 2000 tillkommande bostäder och cirka nya 2500 arbetsplatser. Översiktsplanen nämner att kommunens utvecklade strukturplan för Nacka stad anger 5–6 våningar som en lämplig huvudsaklig bebyggelsehöjd.

Planförslaget bedöms vara förenligt med översiktsplanen, dock finns en skillnad i att området nu bedöms kunna inrymma fler arbetsplatser än de cirka 2500 som anges för översiktsplanens område Bt3. Samtidigt bidrar ett ökat antal arbetsplatser till att uppfylla översiktsplanens mål om 15 000 nya arbetsplatser i Nacka till år 2030. Exakt antal arbetsplatser är dock starkt beroende av

vilka verksamheter som slutligen blir aktuella i området. Antalet våningar föreslås i vissa delar överskrida de angivna 5–6 våningarna som nämns i den utvecklade strukturplanen för Nacka stad och som refereras i översiktsplanen. I vissa delar föreslås dock färre än 5 våningar, vilket totalt sett ger ett huvudsakligt spann om 4–7 våningar.

Figur 3. Nacka kommuns översiktsplan 2018, utsnitt av västra Sicklaön. Brun färg anger markanvändningen tät stadsbebyggelse. Planområdets läge visas med röd oval markering. Bild: Nacka kommun

Planområdet ingår i Nacka stad - det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön. Nacka stad ska vara en nära och nyskapande del av Stockholmsregionen. Här är det attraktivt att leva, vistas och verka. 14 000 nya bostäder och 10 000 nya arbetsplatser gör det möjligt att bygga tunnelbanan till Nacka.

Utvecklad strukturplan för Nacka stad

Nacka kommun har tagit fram en utvecklad strukturplan för Nacka stad (2016) som är en övergripande sammanställning av pågående och framtida stadsbyggnadsprojekt på västra Sicklaön. Inom aktuellt planområde illustreras schablonmässigt att nuvarande markanvändning och byggnader planeras att ersättas med ny bebyggelse samt utrymme för några offentliga platser. Strukturplanen visar också ett möjligt gång- och cykelstråk mellan Sicklasjön och Svindersvik, genom det nu aktuella planområdet.

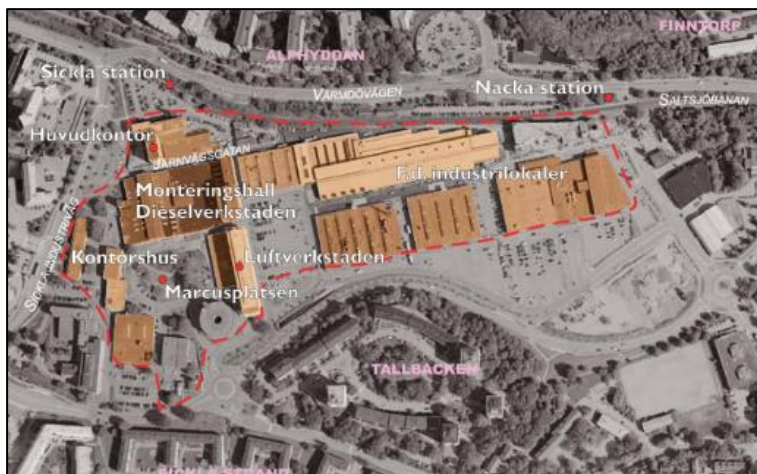

Figur 4. Utsnitt från utvecklad strukturplan för Nacka stad, med projektområdet markerat. Bild: Nacka kommun

Kommunövergripande program för grönstruktur och kulturmiljö

Nacka kommuns grönstrukturprogram från 2011 är ett översiktligt program som bland annat anger mål, värden, strategiska frågor och åtgärder. Grönområden vid Sickla strand, Tallbacken, Svindersvik och Marcusplatsen omnämns. Programmet identifierar dock inga specifika värden eller åtgärder inom planområdet.

Nacka kommuns kulturmiljöprogram från 2011 pekar ut kulturmiljöer av riksintresse och lokalt intresse. Området Sickla-Marcusplatsen identifieras som en industrimiljö av lokalt intresse för kulturmiljövärden, delar av planområdet ingår i utpekade område. Det beskrivs hur området omvandlats från industri till handel och arbetsplatser genom att viktiga byggnader från den industriella epoken har bevarats och kompletterats med ny bebyggelse. Genom materialanvändning, volymgestaltning och rumsliga sammanhang har området trots omfattande nybyggnation utvecklats till en väl sammanhållen miljö. Karaktäristiskt för Sickla är bebyggelsens höga arkitektoniska kvaliteter och områdets täta struktur. Marcusplatsen (utanför planområdet), tillsammans med den öppnare östra delen med bebyggelse från efterkrigstiden (inom planområdet) beskrivs som centrala delar för upplevelsen av området. Ett antal förhållningssätt för området beskrivs enligt följande. *Förståelsen av områdets historiska funktion respekteras*, här anges att ny bebyggelse placeras och utformas så att den bildar nya tydliga årsringar i miljön. *Karaktärskapande platsbildningar och gaturum behålls*, här anges att områdets täta struktur behålls i möjligaste mån och att karaktäristiska platser och stråk behålls och förstärks. *Industribebyggelsens grundläggande karaktärsdrag bevaras*, här anges att variationen i bebyggelsens skala, volymer och formspråk är ett viktigt karaktärsdrag som ska respekteras. Vidare anges att tidstypiska utformningar av fasader, tak, fönster och entrépartier behålls. Centrala byggnader av större betydelse i Sicklaområdet är Dieselvekstaden, den gulputsade Luftverkstaden, kontorshuset vid Sickla industriväg, huvudkontoret, Expohallen och äldre byggnader närmast järnvägen. Samtliga byggnader ligger utanför planområdet. Planområdets låga industribyggnader från efterkrigstiden omnämns inte särskilt.

Figur 5. Bild från Nacka kommuns kulturmiljöprogram där gräns för område av lokalt intresse för kulturmiljövärden visas med röd streckad linje. Bild: Nacka kommun

Detaljplaneprogram

Planiavägen i planområdets östra del ingår i detaljplaneprogram för Planiaområdet som antogs av kommunstyrelsen 2016. Detaljplaneprogrammets inriktning anger att Planiavägen ska byggas om till en stadsgata med gatuträd och gång- och cykelbanor samt kompletteras med omgivande bebyggelse. Det visas även hur Planiavägen kan förlängas till Värmdövägen. Berörd del av planområdet bedöms vara i linje med detaljplaneprogrammet.

Figur 6. Utsnitt från detaljplaneprogram för Planiaområdet, med Planiavägen mitt i bild. Av det nu aktuella detaljplaneområdet är det endast själva Planiavägen som ingår i detaljplaneprogrammet. Bild: Nacka kommun

Andra projekt/beslut som berör planen

Detaljplanen angränsar till en av tunnelbanans planerade entréer. Delar av planområdet angränsar även till Saltsjöbanan där det pågår planering för att höja upp järnvägen på en bro genom Sickla. Upphöjningsprojektet syftar till att ta bort den stora barriären som Saltsjöbanan utgör och att skapa en långsiktig och robust infrastruktur med gator, ledningar och avrinningsvägar. Planområdets och Sicklas långsiktiga funktioner hänger tätt ihop med Saltsjöbanans upphöjning. I norr angränsar en del av planområdet till den pågående detaljplanearbetet Traversen, som syftar till att pröva möjligheten till en hög byggnad i östra änden på Sickla Galleria.

Gällande detaljplaner

Området är planlagt sedan tidigare. Planförslaget som nu tas fram kommer inom planområdet att ersätta; del av detaljplan 451 (DP 451) som vann laga kraft 2008-08-28, del av detaljplan 238 (DP 238), laga kraft 2000-06-28, samt en mindre del av stadsplan 16 (S16) fastställd 1960-04-01. Ingen av dessa gällande detaljplaner har någon pågående genomförandetid. Gällande DP 451 omfattar stora delar av Sicklaområdet och anger i huvudsak markanvändning centrumändamål. Industrimiljön som sådan och de två västra gamla industribyggnaderna har varsamhetsbestämmelser som även anger att ett bevarande av dessa byggnader är motiverat.

Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka

Nacka kommun har antagit en strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka. Syftet med strategin är att vara vägledande i stadsutvecklingen genom att miljö- och klimatarbetet förankras tidigt i stadsbyggnadsprojekten samt i de olika skedena i stadsbyggnadsprocessen. Detaljplanen utgör ett delprojekt av ett större stadsbyggnadsprojekt som även innehåller utbyggnadsfasen. För stadsbyggnadsprojektet har följande ambitioner formulerats i samband med start-PM, med vissa kompletteringar.

1. Tillgängliga och utvecklade park- och naturområden

Tillgången och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelar där bostäder och förskolor planeras och uppförs. Den övergripande ambitionen i projektet handlar om att skapa offentliga rum och parkmiljöer som är tillgängliga för allmänheten. Offentliga rum och parkmiljöer ska kunna användas av boende, verksamma och besökare. Utformning behöver ta hänsyn till ett förväntat högt nyttjande. Det utpekade framtida stråket mellan Svindersviks gård och Sicklasjön behöver uppmärksammas särskilt i projektet.

2. Hållbart resande och mobilitet

Nya bostäder, arbetsplatser samt skolor, förskolor, idrottsanläggningar och kulturlokaler ska ha god kollektivtrafikförsörjning. Projektet har goda förutsättningar för att nyttja befintlig och planerad kollektivtrafik, för boende, verksamma och besökare. Tillgänglighet till tunnelbaneentré vid byten mellan kollektivtrafikslag samt för gång- och cykeltrafik blir en viktig fråga i projektet.

3. Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande

Ny bebyggelse bör i första hand uppföras på mark som redan är ianspråktagen. Projektet ligger i linje med detta eftersom hela projektområdet bedöms vara ianspråktaget för bebyggelse, parkeringsytor och gator. Vad gäller byggnader har kommunen begränsade möjligheter att styra frågor om energieffektivitet och sunda material. Frågorna kommer dock att tas upp med fastighetsägaren under projektets gång. Detaljplanen innebär även att markföroreningar behöver åtgärdas vilket bidrar till en sund livsmiljö.

4. Hållbar hantering av vatten i bebyggelsen

Växlighet och grönska ska rena dagvattnet och jämna ut flöden och på så vis bidra till att Nacka kan ha livskraftiga sjöar, våtmarker, kustvatten och vattendrag och att havsmiljöerna inte försämras. Fördröjning och rening av dagvatten ska ske i enlighet med framtagna dagvattenutredning och med kommunens anvisningar och principlösningar för dagvattenhantering på kvartersmark och allmän plats. Dagvattenlösningar kan utformas och gestaltas på ett sätt som bidrar positivt till biologisk mångfald och upplevelsen av stadsmiljön. Projektet har goda möjligheter att minska föroreningarna till Järlasjön.

5. Hållbar avfallshantering och återbruk

Nacka ska ta initiativ för att öka insamlingen av matavfall, främst i flerfamiljshus där man inte kommit lika långt som i småhusområdena. Inriktningen passar projektet då tillskottet av bostäder kommer att vara i flerfamiljshus. Möjligheter finns även att utveckla effektiva lösningar för verksamheternas avfallshantering samt utveckla de etablerade funktionerna för återbruk som redan finns i Sicklaområdet. Under fortsatt planprocess kommer inriktningen studeras ytterligare.

6. Anpassning framtida klimat

Anpassning till framtida klimat sker i all planering och genomförande. Aktuella frågor i projektet är exempelvis hantering av skyfall och översvämningar samt komfort i stadsmiljön med avseende på temperatur, vind och sol/skugga. Under fortsatt planprocess kommer inriktningen preciseras och exemplifieras i tillhörande gestaltungsprogram i samråd med fastighetsägaren. Då projektet omfattar en stor del av Sickla behöver det framtida mikroklimatet beaktas. Studier av exempelvis solförhållanden ska vid behov kunna påverka planens utformning för att uppnå goda vistelse- och boendekvaliteter i den färdiga miljön.

Hur ambitioner avses uppfyllas beskrivs nedan under avsnitt *Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande* rubrik *Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka*.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Sett till ändamålen för föreslagen markanvändning innebär detaljplanen inte några större förändringar mot gällande detaljplan och nuvarande markanvändningars ändamål. Idag är i princip hela området planlagt som kvartersmark för centrumändamål ”kultur, kontor, hantverk, butik, restaurang, utbildning mm”. De förändringar som föreslås sker inom mark som sedan länge är ianspråktagen för verksamheter, bebyggelse och parkering. Den största förändringen sker genom att tre industribyggnader från efterkrigstiden och ytterligare några byggnader rivs och ersätts med ny tät stadsbebyggelse med annan karaktär och volym, samt att bostäder tillåts inom området.

Planförslaget bedöms överensstämma med gällande översiktsplan, även om en tidig uppskattning indikerar att fler arbetsplatser kommer inrymmas än vad översiktsplanen anger. Planförslaget bedöms inte strida mot några kommunala eller nationella riktlinjer, lagar eller förordningar, bortsett från viss risk för överskridande av miljömål för luft (PM10 och NO2). Vidare berör inte planförslaget områden som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt. Ett genomförande av detaljplanen bedöms sammantaget inte medföra betydande påverkan på miljön, natur- eller kulturvärden, människors hälsa.

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. En miljöbedömning enligt miljöbalken behöver därför inte göras för detaljplanen. De miljöfrågor som har betydelse för projektet undersöks under planarbetet och redovisas i planbeskrivningen och tillhörande underlag. Inom detaljplanen bedöms påverkan på kulturmiljö, markföroreningar, buller från väg och järnväg samt dagvattenhantering vara av särskild vikt att utreda, analysera, reglera och konsekvensbedöma. Som underlag för planbeskrivningen tas en separat miljöredovisning fram som redovisar bedömningar vad gäller miljökonsekvenser. För den formella undersökningen av betydande miljöpåverkan har ett separat dokument upprättats i form av en checklista med kommentarer, undersökningen samråds samtidigt med detaljplanen. Kommunalt beslut om undersökningen av betydande miljöpåverkan kommer fattas innan detaljplanens granskningsperiod.

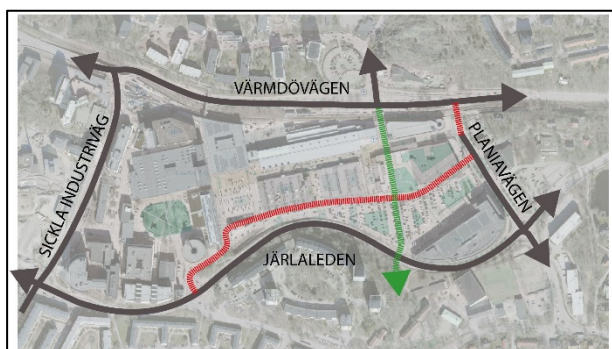
Förutsättningar och planförslag

Under detta avsnitt beskrivs områdets förutsättningar och planförslaget, med dess konsekvenser, utifrån olika aspekter.

Övergripande struktur

Områdets stadsstruktur har vuxit fram stegvis och under lång tid. Från att ha varit odlingsmark till Sickla gård fram till 1800-talets slut utvecklades området med industrier som expanderade kraftigt under 1800- och 1900-talet. Efter nedläggning av industrierna i slutet av 1900-talet och början av 2000-talet utvecklades Sicklaområdet med handel, kulturverksamheter och arbetsplatser och stora markparkeringar. Det tidigare industriområdet omges av bostäder av olika karaktär och från olika tider. Runt planområdet finns ett antal berg som är en del av Nackas karaktäristiska sprickdalslandskap. Landskapet har styrt hur Sicklaområdet har bebyggts och gett förutsättningar för infrastrukturstråken mellan Sicklaön, Stockholm och Älta. Värmdövägen och Saltsjöbanan förstärker landskapets öst-västliga riktning. Saltsjöbanan med sina tidigare industrispår har varit styrande för orienteringen av befintlig bebyggelse och stråk. Inom planområdet har de tidigare industribyggnaderna från efterkrigstiden byggts om och byggts ut för att möta handelns behov.

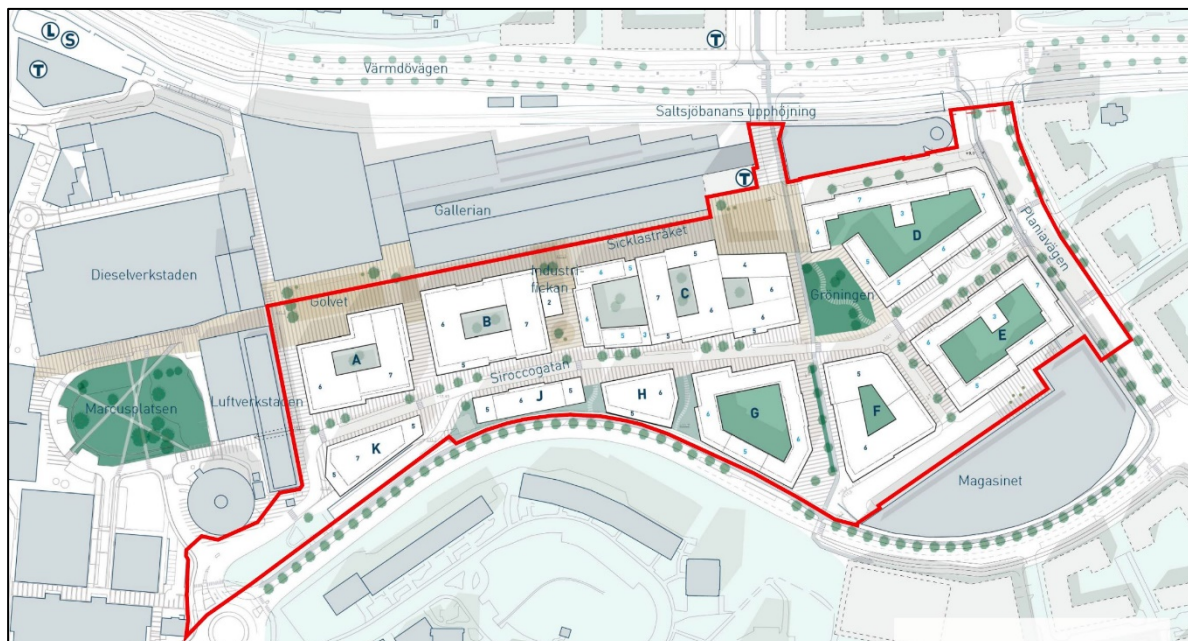
Till följd av den planerade upphöjningen av Saltsjöbanan har det öppnats möjligheter för Sickla köpvarter att knytas ihop med Värmdövägen, Alphyddan, Svindersviken och Finntorp. Därmed kan ny och befintlig bebyggelse och offentliga rum integreras till en tydligare och mer sammanhållen stadsdel än idag. De nordsydliga riktningarna förstärks genom Planiavägens förlängning till Värmdövägen och genom ett nord-sydligt stråk från Sicklasjön till Svindersviks gård, se illustration nedan. Det nordsydliga stråket prioriteras för gång- och cykeltrafik och ansluter bland annat till större lokala och regionala cykelstråk, och även till målpunkter som Sickla skola, Sickla Galleria, framtida tunnelbaneentré, busshållplatser och flera offentliga platser.

Figur 7. Nuvarande huvudstråk (grå), förlängning av Planiavägen till Värmdövägen samt ny öst-västlig lokalgata (röd), nytt nord-sydligt stråk med prioritet för gång- och cykeltrafik (grön)

I syfte att uppnå en levande och händelserik stadsmiljö, samt säkerställa tillgänglighet och tekniska funktioner, planeras den befintliga Siroccogatan flyttas norrut till ett delvis nytt läge i mitten av området. På så sätt skapas utrymme för bebyggelse mellan Siroccogatan och Järlaleden. Den nya Siroccogatan omges då av bebyggelse på båda sidor och blir områdets lokalgata. Nya

Siroccogatans funktion som uppsamlande stadsdelsgata kompletterar Simbagatan/Sicklastråket som har gångfartskaraktär och Järaleden som är mer av en trafikled. Nya Siroccogatans läge i väster ansluter till det redan etablerade gångstråket genom Luftverkstaden och vidare mot Marcusplatsen. I öster ansluter nya Siroccogatan till Planiavägen vid korsningen med Sjötorpsvägen. Gatan kan på sikt fortsätta längre österut mot framtida bebyggelse.

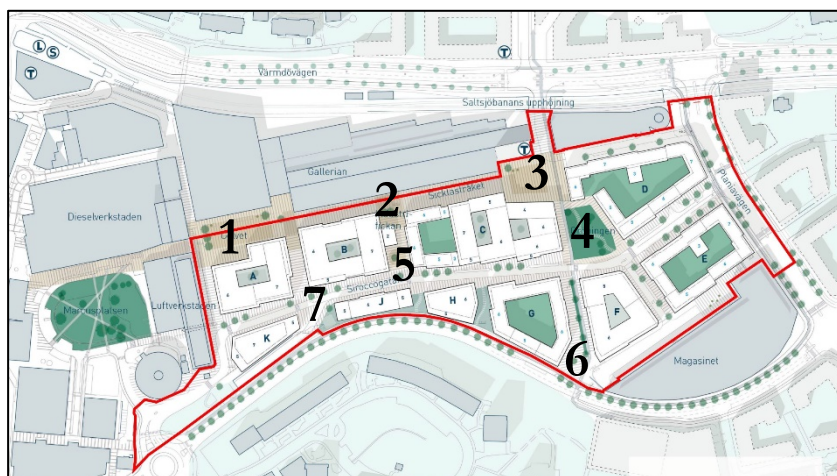

Figur 8. Övergripande situationsplan för planområdet, föreslagen ny bebyggelse i vitt, befintlig bebyggelse i grått, och idéer om eventuell framtida bebyggelse utanför planområdet visas i ljusgrått med streckade linjer. Bokstäver A-K används för benämning av de olika kvarteren. Preliminär plangräns visas med röd linje. Bild: Gehl

Offentliga rum och grönområden

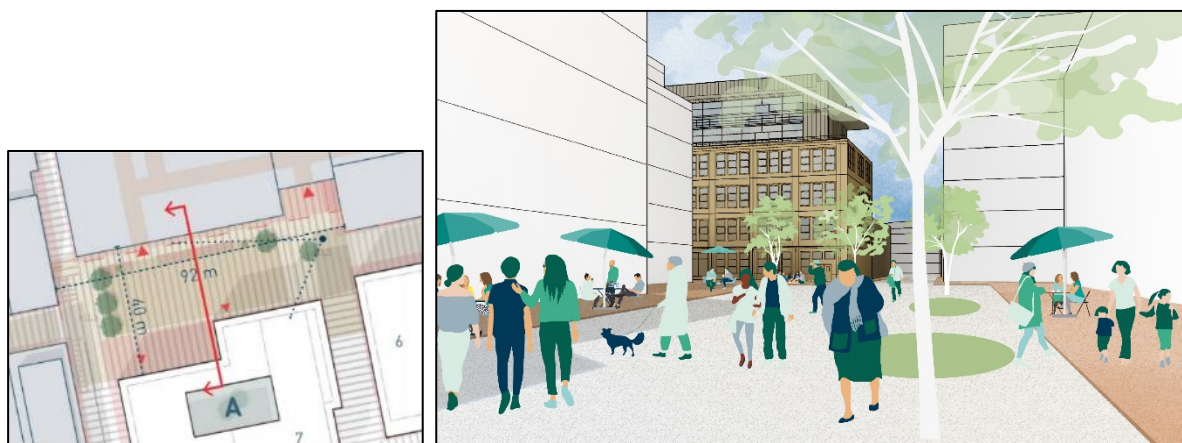
Idag finns begränsad grönska inom området, huvudsakligen bestående av ett antal gatuträd och planteringskärl. Längs Planiavägen och Järaleden finns träd och vissa gräsytor. Järaledens kontinuerliga trädrad söder om planområdet är ett viktigt rumsskapande element. Det finns inte någon park inom planområdet och heller inga lekfunktioner, men i nära anslutning finns Marcusplatsen, grönområden vid Sickla skola och Tallbacken samt grönområdet norr om Kyrkviken. På ett kort promenadavstånd nås även Sickla strand, Svindersvik och Nackareservatet. De offentliga rummen domineras av handelsverksamhet och behoven av parkering och angöring.

Planförslaget innebär att dagens stora bilparkeringar försvinner från marknivå vilket ger helt nya möjligheter att skapa gator, stråk och gränder med en balans mellan olika trafikslag. Utöver gator, stråk och gränder planeras ett antal platsbildningar inom området, vissa platser är tydliga och avgränsade stadsrum medan andra platser är mer informella. Platsbildningar har lokaliserats utifrån målpunkter och stråk, samt för att kunna erbjuda både sol och skugga på olika tider.

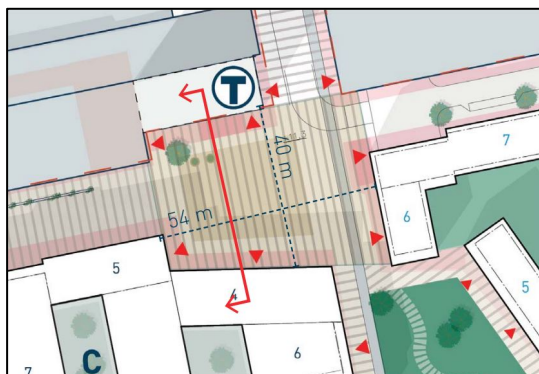
Figur 9. Illustrationsplan för planområdet. Föreslagna platsbildningar markeras med siffror (1-7). Bild: Gehl

Planförslaget innehåller två tydliga torg, ett i väster (nummer 1 i kartan ovan) och ett mer centralt i området (3). Torgen är nära sammankopplade med Sickla Gallerias funktioner och regleras därför i huvudsak som kvartersmark i detaljplanen. Det västra torget, framför huvudentrén till Sickla Galleria, föreslås utformas med en större och öppnare del i väster och en något mindre del i öster. Utformningen gör att den karaktäristiska och kulturhistoriskt intressanta Luftverkstaden med sin gula putsfasad framhävs och blir en del av torgmiljön.

Figur 10 och 11. Principiell skiss över det västra torget och vybild med Luftverkstadens fasad mot torget. Bilder: Gehl

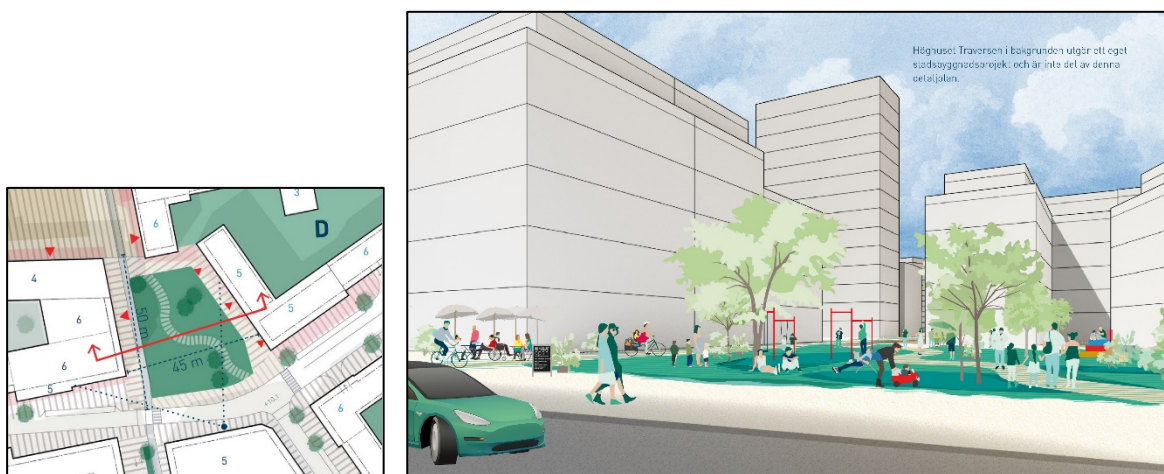
Det föreslagna mer centrala torget (3 i kartan ovan) ligger där Sicklastråket/Simbagatan korsar det planerade nord-sydliga stråket genom Sickla. Precis norr om platsen kommer en framtida tunnelbaneentré att finnas, vilket innebär att torget har goda förutsättningar för att präglas av flöden, möten och stadsliv. Från torget finns även en direktkoppling söderut till den centrala parken, där torg och park möts hörn mot hörn.

Figur 12. Principiell skiss över det mer centrala torget med omgivande bebyggelse. Bild: Gehl

De två mindre platsbildningarna vid den gamla panncentralen (2 och 5) samt platserna vid Järlaleden (6) och vid nedfarten till Sicklas testgruva (7) är exempel på öppningar i stadsmiljön som kompletterar övriga gator, torg och parker. Dessa platser kan exempelvis erbjuda ett soligt hörn, vindskydd, sittplatser eller lite extra grönska.

En allmän park (4 i kartan ovan) planeras centralt i området, där den nya Siroccogatan och det nord-sydliga stråket korsas. Det centrala läget för parken innebär att grönskan blir synlig från flera gator/stråk, och kan skimras från torget vid tunnelbaneentrén och Värmdövägen i norr. Parkens läge med omgivande stråk innebär att många kommer passera, vilket i sin tur kan bidra till trivsel och trygghet. Funktioner i parken är inte studerade i detalj, inslag av lekmöjligheter, träd och sittplatser med mera kommer utredas längre fram i processen. Parkens placering och den omgivande bebyggelsens utformning ger förutsättningar för goda solförhållanden, framförallt på parkens östra sida. Utöver parken planeras grönska i form av planteringar och gatuträd. Längs stora delar av husfasaderna ges möjlighet till privata entrézoner med möjlighet till planteringar.

Figur 13 och 14. Principiell skiss över parken samt vybild som visar parken sett från söder. Den höga byggnadsvolymen som illustreras mitt i vybilden ingår inte i detaljplanen utan är ett förslag i ett angränsande detaljplanearbete benämmt Traversen. Bilder: Gehl

I planområdets sydvästra del finns en äldre ek som bedöms ha höga biologiska och miljöskapande värden. Eken står idag på privat mark som i planen föreslås övergå till allmän plats, park. Trädet omges på ena sidan av en hög mur och har därför troligen ett påverkat rotsystem och även i övrigt svåra förutsättningar. Trots trädets skick bedöms det ändå kunna stå kvar, dock oklart hur länge. Eftersom eken kommer stå på allmän plats har kommunen rådighet över trädets skötsel, därför bedöms det inte vara befogat med en planbestämmelse om skydd av trädet. Om trädet trots allt behöver fällas i framtiden, sett till risk för människors hälsa, finns det goda möjligheter att se över behovet av stödmur och återplantera en solitär ek på samma plats.

Markanvändning

I gällande detaljplan (DP 451) är planområdets privatägda mark reglerad för centrumändamål, som exemplifieras med kultur, kontor, hantverk, butik, restaurang, utbildning med mera. I denna nya detaljplan föreslås den västra delen, i anslutning till befintliga kontorskvarter och Sickla Galleria, i huvudsak inrymma kontor, verksamheter, handel och parkering, **CKP**. Dessa användningar innebär breda möjligheter till olika typer av verksamheter som inte innebär betydande störningar, exempelvis inryms hantverk, kultur- och scenverksamhet samt vuxenutbildning såsom yrkesutbildningar, högskola och liknande. Längre österut övergår den tillkommande bebyggelsen gradvis till att innehålla i huvudsak bostäder **B** med inslag av verksamheter i entréplan **C** samt parkering **P**. Bostadskvarteret längst i sydost föreslås innehålla en förskola **S₁**. Blandningen av verksamheter och bostäder avses bidra till en blandad stad där de offentliga rummen befolkas över olika tider på dygnet. Detta har fördelar trygghetsmässigt och kan bidra till gynnsamma förutsättningar för närservice. Bostäderna i östra delen ges också närhet till Kyrkviken och de parkmiljöer som utvecklas mellan Saltsjöbanan och Järlasjön.

Figur 15. Principiell illustration av föreslagen huvudsaklig markanvändning. Kontor och verksamheter huvudsakligen i väst (brun) och bostäder med verksamheter i entréplan huvudsakligen i öst (gul).

Vidare regleras områden för allmän plats i form av gata, huvudgata, torg och park samt ett område med kvartersmark för teknisk anläggning för transformatorstation för elkraft **E₁**. I planområdets sydvästra del finns befintliga bergrum med nedfart parallellt med Järlaleden samt en äldre tornliknande transportlave. Dessa områdens användning bekräftas i detaljplanen som industriändamål **J** och centrumändamål **C**, samt med kvartersmarksområde under mark för samma ändamål (**J**) och (**C**). Detaljplanen medger parkeringsändamål **P**, och underjordisk parkering (**P**) för huvuddelen av planområdet.

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN	
<i>Allmän plats</i>	
GATA	Gata
GATA ₁	Huvudgata
PARK	Park
TORG	Torg
<i>Kvartersmark</i>	
B	Bostäder
C	Centrum
(C)	Centrum
E ₁	Transformatorstation
(J)	Industri
J	Industri
K	Kontor
(P)	Parkering
P	Parkering
S ₁	Förskola

Figur 16. Användningsbestämmelser i detaljplanen.

För att förtydliga av att markanvändning inom parantes avser användning under marknivå införs en egenskapsbestämmelse om hur användningarna fördelas i höjdded, s₁.

- s₁: Användningsbestämmelse inom parantes avser användning under marknivå.

Bebyggelse

Befintlig bebyggelse – kulturmiljö

Sicklas historiska industriverksamheter har lämnat efter sig en mängd byggnader som, tillsammans med sentida tillägg, skapar en stark industrikaraktär. Planområdets värden har utretts genom en kulturmiljöanalys (*White arkitekter 2021-06-04*), som tillsammans med kommunens kulturmiljöprogram ligger till grund för bedömningar och avvägningar i detaljplanen.

De största befintliga byggnaderna är de tre stora industrihallarna, uppförda under 1960- och 1970-talen som var en expansiv tid i Atlas Copcos historia. Byggnaderna har sedan slutet av 1990-talet byggts om, byggts ut, och anpassats för handelsverksamhet. Industribyggnaderna är uppförda efter ritningar av Karl G.H. Karlsson, en arkitekt med inriktning mot industribebyggelse. De två västra byggnaderna från 1960-talet har ett kulturhistoriskt värde bland annat genom sina volymer, material och rationella utformning samt tydliga koppling till den historiska industriverksamheten. Den östra industrihallen, är uppförd under sent 1970-tal och har byggts om kraftigt omkring år 2000 och år 2008, men bedöms ändå vara en del av den kulturhistoriskt intressanta horisontella strukturen. Den östra byggnaden bedöms dock inte ha några antikvariska värden av betydelse knutna till själva byggnaden. Karaktärsskapande är även bebyggelsens orientering som uppstått genom anpassning till tidigare stickspår från Saltsjöbanan

in till industrierna. Utöver de tre industrihallarna finns även det så kallade Glashuset i områdets sydvästra del som är en sentida byggnad ritad av Nyréns arkitektkontor.

Figur 17. Flygbild från 1975 där de två västra industrihallarna ses mitt i bilden. Industrihallen längst i öster hade ännu inte uppförts. Bild: Kulturmiljöanalys (White arkitekter 2021-06-04)

Inom planområdets sydvästra del finns en liten tornliknande byggnad som fungerat som transportlave och centralt i området finns en före detta panncentral med hög tegelskorsten. Den ursprungligen fristående panncentralen har motbyggts med den västra industrihallen, men dess ursprungliga volym kan ändå avläsas tydligt. Dessa mindre byggnader har utifrån sin historiska funktion, läge och karaktär bedömts ha kulturhistoriska och miljöskapande värden. Byggnadernas läge och grundläggning innebär också att det bedöms finnas tekniska och ekonomiska möjligheter för ett bevarande, för panncentralen behöver dock de tekniska förutsättningarna utredas mer i detalj. Ett bevarande av dessa byggnader fungerar också väl med den framtida bebyggelsestruktur som föreslås i detaljplanen. Den tornliknande transportlaven föreslås bevaras med dagens utseende. Panncentralen, som idag är motbyggd från två sidor, föreslås i den nya bebyggelsestrukturen friläggas på tre av fyra sidor vilket stärker upplevelsen av att det är en enskild byggnad som ursprungligen varit fristående.

Transportlaven ges följande planbestämmelser

r₁: Byggnad får inte rivras

k₁: Byggnadens industrikaraktär, med takform, putsfasad samt placering av fönster och portar, ska bibehållas.

Panncentralen ges följande planbestämmelser

r₂: Byggnad (inkluderat skorsten) får inte rivras

k₂: Byggnadens (inkluderat skorsten) industrikaraktär med tegelfasad och spår av tidigare ombyggnader, ska bibehållas.

Till följd av den historiska industriverksamheten är området kraftigt förorenat och kommer behöva genomgå omfattande sanering där i princip alla jord- och fyllnadsmassor behöver grävas bort ned till flera meters djup. Det har inte bedömts vara tekniskt eller ekonomiskt genomförbart att genomföra en sådan sanering och samtidigt bevara de tre industrihallarna. Det har också varit ett viktigt mål att minska markparkeringen för bilar och istället lösa parkeringen i underjordsgarage vilket innebär omfattande byggnadsarbeten i området där industrihallarna står. När detta vägs samman med industribyggnadernas nuvarande skick och värde samt påverkan på kulturmiljön i stort, vilket utvecklas i framtagen kulturmiljöanalys och konsekvensbeskrivning (*White arkitekter 2021-06-04 och 2021-10-06*), är bedömningen att rivning av industrihallarna kan medges. Sådan rivning innebär en negativ påverkan på kulturmiljön. Utöver byggnaderna som beskrivits ovan finns även ett parkeringsdäck i souterräng med synlig fasad mot Planiavägen. Parkeringsdäcket och den sentida handelsbyggnaden Glashuset i planområdets västra del föreslås rivras för att ge utrymme till Siroccogatans nya sträckning och föreslagen bebyggelse.

I kulturmiljöanalysen betonas några av områdets värdebärande berättelser, knutna till verksamhet, byggnader eller området i stort. En metod som avses tillämpas under fortsatt planprocess och efterföljande genomförande kallas för berättelseburen stadsplanering. Genom metoden områdets transformation kan analyseras och resultera i förslag om hur områdets tidsdjup och berättelser fortsatt komma till uttryck även i den nya miljön (*White arkitekter 2021-11-24*).

Ny bebyggelse

Planområdet har en tydlig riktning som kan avläsas i Sickla Gallerias och de befintliga industrihallarnas orientering. Byggnaderna är parallella i en riktning som uppstått genom anpassning till tidigare stickspår från Saltsjöbanan in till industrierna. De nya kvarter som nu föreslås respekterar denna riktning mot norr och bibehåller de parallella och mer strikta riktningarna, även om fasadsträckorna föreslås brytas upp i kortare delar genom förskjutningar och gränder.

I områdets södra del, längre bort från de gamla stickspåren, föreslås stråk och stadsrum med friare former. Den nya Siroccogatan ges en lätt böjd sträckning som förhåller sig till Järlaleden och berget söder om Järlaleden. Även mot nya Siroccogatan behåller kvarteren i huvudsak stickspårens riktning, i mötet med den böjda gatan skapas då en mängd hörn vilket ger ett upplevelserikt och slutet gaturum där bebyggelse alltid finns i fonden av gatan. Längst i söder följer kvarteren Järlaledens riktning, vilken relaterar till det angränsande berget.

Figur 18. Principiell illustration av bebyggelseförslagets riktningar. Norra delen respekterar de gamla stickspårens riktning (orange) och den nya Siroccogatan återspeglar landskapets och Järlaledens böjande riktning (grön)

Föreslagen bebyggelse innebär en kraftig exploatering och att en tät stadsmiljö skapas i en skala som liknar innerstadsmiljöer. Exploateringsgraden motiveras bland annat av det mycket centrala läget och den sällsynt goda kollektivtrafikförsörjningen i området med tunnelbana, närhet till Tvärbanan, Saltsjöbanan och busslinjer i flera riktningar. Detaljplanen reglerar inte bebyggelsens våningsantal, utan anger istället en högsta tillåten nockhöjd över grundkartans nollplan, h_x . Angivna nockhöjder har beräknats utifrån bebyggelseförslagets våningsantal och ger utrymme för byggande med bjälklag i trä om det blir aktuellt i genomförandeskedet. Utöver angiven nockhöjd får mindre byggnadsdelar sticka upp, exempelvis räcken, mindre pergola/vindskydd, skorstenar, mindre delar av ventilationsutrymmen eller hisstoppar och liknande. Sådana uppstickande byggnadsdelar ska vara av mindre omfattning och inte uppfattas volymsskapande eller som en ytterligare våning.

Bortsett från några undantag tillämpas en princip där nockhöjderna motsvarar kvarter i fem våningar som skapar en takfot mot de offentliga rummen, sedan medges i regel ytterligare en eller två tydligt indragna våningar. Detta syftar till att hålla nere takfotshöjden och därmed minska den

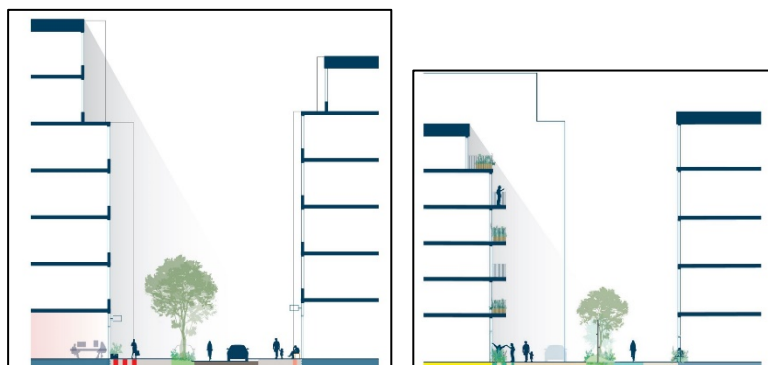
upplevda bebyggelsehöjden från marknivå, något som även är positivt för solljusförhållandena. Bostadskvarteren i norr är högre mot Saltsjöbanan för att skärma buller och skapa tysta gårdar. Indrag av översta våningar regleras med nockhöjder och med utformningsbestämmelserna nedan, med gatufasad avses både sida mot allmän plats och mot kvartersgator.

f₁: Översta våningen ska utföras indragen minst 2,4 meter från byggnadens gatufasad, och minst 1,2 meter från fasad mot innergård.

f₂: Översta våningen ska utföras indragen minst 1,2 meter från byggnadens gatufasad, och minst 2,0 meter från fasad mot innergård.

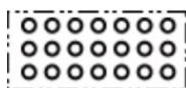
f₃: De två översta våningarna ska utföras indragna minst 1,2 meter byggnadens gatufasad. Den översta våningen ska utföras indragen minst 1,5 meter från fasad mot innergård.

f₄: De två översta våningarna ska utföras indragna minst 1,2 meter från byggnadens gatusida och från fasad mot innergård.

Figur 19 och 20. Två sektioner som illustrerar exempel på principen med indragna översta våningar, i varierande omfattning. Den vänstra sektionen visar ett snitt genom två kontorsbyggnader vid nya Siroccogatan. Den högra sektionen visar ett snitt genom ett bostadshus och ett kontorshus vid det nord-sydliga stråket. Bild: Gehl

Utöver de bebyggelsekvarter som medges enligt detaljplanen finns stora områden med privatägda kvartersgator. Dessa kvartersgator kan enligt detaljplanen underbyggas med garage för att möjliggöra garage som är gemensamma för flera kvarter. Underbyggnadsrätten regleras med så kallad ringmark. Bestämmelsen är formulerad i enlighet med Boverkets föreskrifter, ordet ”endast” ska dock inte tolkas som att allt annat än byggnader är förbjudet inom området. Syftet med bestämmelsen är att marknivån ska vara fri från byggnader. Byggnadsverk och anläggningar som inte upptar byggnadsarea, såsom murar, skärmtak, trädäck, väderskydd med mera medges alltså både över och under gatunivå. Med mark avses det som uppfattas vara fast mark, även om det i praktiken är taket på en garagebyggnad.

Endast byggnader under mark.

Planförslaget bedöms möjliggöra cirka 500 nya bostäder och upp emot cirka 7000 arbetsplatser. Både kontors- och bostadskvarteren planeras ha verksamhetslokaler i entréplan för att skapa förutsättningar för lokal service och fortsatt utveckling av handelsverksamheten. Blandningen av användningar är en viktig del i att skapa förutsättningar för stadsliv. Kvarter som är lite större och som planeras med innergård föreslås delas upp gestaltningsmässigt så att de upplevs bestå av flera olika hus, detta för att bryta ner skalan och uppnå en varierad bebyggelse. Planområdet bedöms inte kräva någon specifik reglering av fasadmaterial, däremot föreslås en generell planbestämmelse om hänsyn till områdets industrikaraktär och egenart. Exempel på lämplig gestaltning är att eftersträva fasadmaterial med djupverkan och som har anknytning till områdets industrihistoria, exempelvis tegel, puts och inslag av betong, plåt och glas. Även för området nyare inslag som trä kan fungera väl. Hela glasfasader som upplevs släta, samt bländande eller för området främmande kulörer, bör dock undvikas. Vid val av byggnadsmaterial och kulörer bör hänsyn tas till påverkan på värmestrålning och risk för att lokala värmeöar uppstår.

Vidare är även den arkitektoniska detaljutformningen av stor vikt för att skapa förutsättningar för en god stadsmiljö. Även om en detaljplan inte bör styra exakt utformning av ny bebyggelse kan det finnas behov av att genom planbestämmelser ge möjlighet att vid bygglovskedet följa upp vissa viktiga aspekter. Bebyggelsens sockelvåningar är en stor del i hur en stadsmiljö upplevs och viktiga kvaliteter om användning och utformning har därför reglerats med planbestämmelser. Följande generella planbestämmelser för all kvartersmark reglerar ovanstående aspekter.

- Utformning

Gestaltning hela planområdet:

Planområdet ingår i ett större kulturhistoriskt intressant område. Tillkommande byggnader ska utformas med hänsyn till områdets industrikaraktär och egenart.

Bebyggelse med innergård/ljuskärl ska utformas med varierade gatufasader, så att varje kvarterssida upplevs bestå av flera olika hus.

Sockelvåning mot allmän plats och kvartersgator ska vara markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad stadsmiljö. Fasader mot Järlaleden och Planiavägen utformas med förhöjd och markerad sockelvåning.

- Byggnaders användning:

Mot allmän plats och mot kvartersgator ska fasaden på entréplan utgöras av minst 50% verksamhetslokaler. För bostadsbebyggelsen ska resterande delar av fasad på entréplan mot allmän plats och kvartersgator inrymma bostadskomplement och trapphus, inslag av bostadslägenheter medges förutom mot Planiavägen och Järlaleden. Eventuella bostadslägenheter på entréplan ska utformas upphöjda från gatunivå alternativt med direktentré.

Figur 21. Illustration från planerat torg vid Sickla Galleria, i riktning österut. Bebyggelse med varierande fasader och med verksamheter i entréplan mot de offentliga rummen. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglovskedet. Den höga volymen i vänstra delen av bilden ingår inte i planområdet utan prövas i en separat detaljplaneprocess. Bild: Atrium Ljungberg AB

För att anpassa bebyggelsen till den kvarvarande delen av Sickla industrimiljö är utformningen av fasaderna i planområdets nordvästra del, närmast Luftverkstaden, särskilt viktig. Här bör en enkel och stram fasadutformning eftersträvas, som utgår ifrån den omgivande industrikarakteren. Befintlig industribebyggelse präglas av en horisontell riktning snarare än vertikal, något som lämpligen kan plockas upp i den nya bebyggelsen.

Kontorskvarteren har större husdjup än bostäderna och de små kvarteren kombinerat med den höga exploateringsgraden innebär att kontorens gårdar föreslås som inglasade ljusgårdar från andra våningen och uppåt räknat från entréplan. I ljusgården avses inslag av trappor och vilplan medges, dock inte ytterligare våningsplan. Bostadskvarteren är större, och husen är både smalare och lägre. Där finns goda förutsättningar för urbana innergårdar med grönska, gemensamma uteplatser, lekmiljöer, rening och fördröjning av dagvatten samt säker avledning av skyfall. För att ge förutsättningar för ljusgårdar och grönskande bostadsgårdar införs följande planbestämmelser.

- Utformning
f₅: Ljusgård från och med våning 2 och uppåt, som får glasas in.
- Utförande
b₃: Terrassbjälklag för underbyggd innergård ska dimensioneras för att bära ett jorddjup om minst 0,8 meter på minst 50% av gårdsytan. Innergård ska planteras och utformas för rekreation och dagvattenhantering.

För de tre stora bostadskvarteren i planområdets östra del medges att mindre komplementbyggnader uppförs på gården, sådana byggnader får överskrida den angivna nockhöjden vilket regleras med bestämmelse **e₁**. Syftet är att möjliggöra exempelvis mindre förråd, väderskydd för cyklar, växthus eller liknande.

- Utnyttjandegrad
e₁: Utöver nockhöjd får högst två komplementbyggnader uppföras på bostadsgård, med högsta sammanlagda byggnadsarea om 15 kvm och högsta nockhöjd om 3 meter.

Balkonger och burspråk är i första hand aktuellt för bostadskvarteren, men kan även förekomma för kontor- och centrumändamål. Utskjutande burspråk och balkonger mot bostadsgårdar regleras inte särskilt. Eftersom planerade gator och gränder är smala och bebyggelsen är hög behöver principer för utskjutande byggnadsdelar på kvarterens gatusida regleras för att konsekvenserna av planförslaget ska kunna bedömas. Utskjutande byggnadsdelar mot gata, kvartersgata eller torg ska i första hand rymmas inom angiven förgårdsmark/kvartersmark, men om förgårdsmarken är smal eller saknas medges utkrågning över allmän plats.

Vid bostadsbebyggelse får burspråk skjuta ut högst 0,5 meter och balkonger högst 1,4 meter över allmän plats och över kvartersmark markerad med ringar (där byggnader endast får uppföras under mark). Måttet om 1,4 meter för balkonger syftar till att medge tillgängliga balkonger medan utskjutande burspråk begränsas till 0,5 meter från gatufasad. För bostadsbebyggelsen mot huvudgatorna Planiavägen och Järlaleden, som är gator med mer offentlig prägel, begränsas dock utskjutande del av balkonger till 1 meter över allmän plats eller över kvartersmark markerad med ringar. Djupare balkonger medges men behöver då utföras helt eller delvis indragna. För kontorsbebyggelse begränsas utskjutande balkonger och burspråk till 0,5 meter över allmän plats och kvartersmark markerad med ringar.

Balkonger ska utformas med en öppen karaktär, delvis inglasning kan dock vara lämpligt. Fri höjd om 4 meter under utskjutande byggnadsdel från gatufasad regleras generellt för att säkerställa framkomlighet på gatunivå. Nedanstående generella planbestämmelse som gäller för all kvartersmark reglerar utskjutande byggnadsdelar.

- Utformning

Vid bostadsbebyggelse får burspråk skjuta ut högst 0,5 meter och balkonger högst 1,4 meter över allmän plats och över kvartersmark där byggnader endast får uppföras under mark (ringmark), undantaget mot Planiavägen och Järlaleden där balkonger får skjuta ut högst 1,0 meter. Vid kontors- och centrumbbyggelse får burspråk och balkonger skjuta ut högst 0,5 meter över allmän plats och ringmark. Balkonger ska ha en öppen karaktär. Byggnadsdel som skjuter ut över allmän plats eller ringmark får inte hänga närmare marken än 4,0 meter.

I planområdets sydöstra del, i närheten av Planiavägen och Järlaleden, är grundvattennivån relativt nära marken. Avsikten är att det planerade underjordiska garaget ska ligga grunt i området närmast Planiavägen, med golvnivå ungefär på motsvarande nivå som Planiavägen har i områdets sydöstra hörn. Det innebär en ungefärlig golvnivå i garage på mellan +6 och +7 meter över grundkartans nollplan. Denna nivå motsvarar även det undre planet i det redan befintliga parkeringsdäcket. Eftersom grunda garage planeras närmast Planiavägen ska inte konstruktioner eller arbeten, annat än undantagsvis, behöva utföras under grundvattennivån. Längre västerut i planområdet kan det dock bli aktuellt med flera parkeringsplan och djupare konstruktioner. För att tydliggöra att det handlar om grunda garagekonstruktioner i planområdets sydöstra del införs

en planbestämmelse för kvartersmark och för del av gata med underbyggnadsrätt som reglerar att schaktning inte får ske lägre än +5,0 meter från grundkartans nollplan, **b₁**. Längre västerut, närmare Järlaleden, regleras att schaktning inte får ske djupare än +2 meter från grundkartans nollplan, **b₂**. Schaktdjupsbegränsningen hindrar dock inte pålning till berg eftersom det bedömts vara en förutsättning för att bygga sett till markförhållandena (*Tyréns 2021-06-24*). Detaljplanen reglerar inte schaktnivåer i övriga planområdet, där bedöms garage i ett eller två plan bli aktuellt.

Schaktdjupsbegränsningen sammanfaller med den sträckning som Trafikverket presenterat för eventuella framtida motorvägsramper tillhörande framtida Östlig förbindelse. Utifrån det remissmaterial som gjorts tillgängligt för eventuell Östlig förbindelse kan tunnarna komma att lokaliseras närmare markytan än de 25 meter som remissmaterialet schablonmässigt redovisat som skyddsområde för tunnarna. Befintlig bebyggelse i form av Magasinet söder om planområdet och befintligt parkeringsdäck med skyddsrum inom planområdet, samt befintliga outnyttjade byggrätter, ligger alltså redan idag innanför det schablonmässigt preliminärt redovisade skyddsområdet. Befintliga byggnader är grundlagda med pålning.

Planbestämmelsen om schaktdjupsbegränsning tydliggör att tillkommande bebyggelse inom aktuella delar inte kommer utföras lägre än nivåerna +5,0 respektive +2,0 meter från grundkartans nollplan, vilket vid en avvägning har bedömts varit det rimligaste sättet att förhålla sig till den osäkerhet som finns angående den eventuellt framtida preciseringen av riksintresse för Östlig förbindelse. Längre västerut i den planerade tunnelkorridoren kommer eventuella ramper ligga på större djup och där behöver ramperna även ta hänsyn till det befintliga djupa tråget för nedfarten till Sickla testgruva, i den västra delen bedöms det därför inte finnas behov av schaktdjupsbegränsningar.

Schaktdjupsbegränsning regleras av nedanstående sekundära egenskapsbestämmelser. Sekundär egenskapsbestämmelse innebär att regleringen inte förhåller sig till plankartans vanliga egenskapsgränser utan begränsas av sekundär egenskapsgräns och användningsgräns.

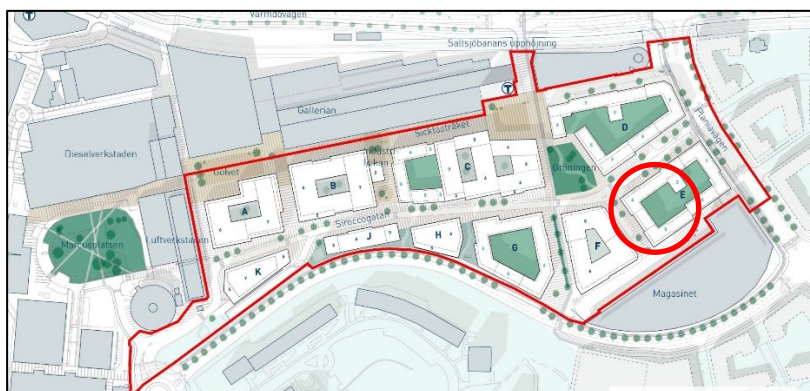
- Utförande (Avgränsas av sekundär egenskapsgräns och användningsgräns)
 - b₁**: Lägsta schaktningsnivå är 5,0 meter över nollplanet.
 - b₂**: Lägsta schaktningsnivå är 2,0 meter över nollplanet.

Figur 22. Översiktlig bild där Trafikverkets redovisade område för Östlig förbindelses ramper illustreras med röd färg. Inom mörkröd yta med röd kantlinje planeras eventuella framtida tunnlar ligga närmare markytan än 25 meter. Gröna ytor med raster illustrerar det område som omfattas av schaktdjupsbegränsning till nivåerna +2,0 och +5,0.

Förskola

I planområdets sydöstra del finns ett bostadskvarter som bedöms lämpligt för förskola, det uppskattade behovet är cirka 100 förskoleplatser. I planskedet har det inte utretts i detalj hur alla förskolans funktioner ska lösas, det bedöms dock vara den lämpligaste platsen utifrån angöringsmöjligheter och läge i området. Förskolan bedöms uppta cirka 1000 kvadratmeter inomhusyta. Lämpligen iordningställs förskolelokaler i entréplan från gata med möjlighet till kompletterande ytor en våning upp och en våning ned.

Figur 23. Illustrationsplan med förskolans placering markerat med röd cirkel.

Innergårdens storlek begränsar hur stor förskolegård som är möjlig med denna lokalisering. Möjlig gårdsyta uppskattas till mellan 8 och 14 kvadratmeter per barn, beroende på hur stor del av gården som avsätts till förskolan. Från barnperspektiv är det negativt att gården endast motsvarar ungefär en fjärdedel av den friyta som rekommenderas från Boverket. Direkt norr om förskolan finns den centrala parken, och söder om Järaleden finns grönytor och lekplats inom cirka 200–400 meter, ytor som kan komplettera förskolegården.

Teknisk infrastruktur

För att försörja den nya bebyggelsen behövs en omfattande ombyggnad av den tekniska infrastrukturen vilket beskrivs utförligare nedan.

Gator och trafik

Planområdet har en mycket god tillgång till kollektivtrafik redan idag med ett flertal busslinjer, Saltsjöbana och Tvärbana som nås inom några hundra meter. När tunnelbanan öppnar omkring 2030 kommer kollektivtrafikens tillgänglighet öka avsevärt, från en redan god nivå. De större gång- och cykelstråken i planområdets närhet finns längs Järlaleden, Värmdövägen och Ältavägen, i övrigt finns flera gång- och cykelkopplingar mot västra Sickla och vidare i riktning mot Hammarby sjöstad, samt stråk mot Sickla strand. Norrgående trafikkopplingar saknas, bortsett från en gångpassage med begränsad tillgänglighet genom Sickla Galleria och vidare på bro mot Alphyddan samt en ej tillgänglighetsanpassad gångtunnel under Saltsjöbanan utanför områdets nordvästra del.

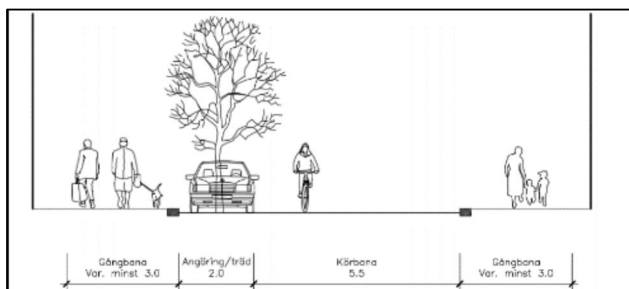
Detaljplanen möjliggör, tillsammans med det angränsande projektet för upphöjning av Saltsjöbanan, en principiell förändring av Sicklas trafikstruktur. Upphöjningen av Saltsjöbanan innebär att Planiavägen kan kopplas ihop med Värmdövägen och att Planiavägen då kan byggas till en stadsgata med träd, cykelbanor och trottoarer. Planiavägen bildar då, tillsammans med Värmdövägen, Sickla industriväg och Järlaleden, ett robust och logiskt huvudnät för alla trafikslag. Upphöjningen skapar också en direkt koppling till det regionala cykelstråket längs Värmdövägen. Vidare innebär upphöjningen att ett nord-sydligt stråk med fokus på gång- och cykeltrafik kan skapas genom planområdet och binda ihop Sicklasjön och Svindersviks gård. Detta stråk planeras ansluta till viktiga målpunkter såsom Sickla skola, planerad tunnelbanestation och planområdets centrala park. I öst-västlig riktning planeras en lokalgata med cykel i blandtrafik, benämnd nya Siroccogatan. Gatan blir den transportmässiga stommen i planområdet och löser behoven av exempelvis tillgänglig angöring, leveranser och avfallshantering. De allmänna gatorna och stråken kompletteras med kvartersgator för gående och angöringstrafik.

Idag angör biltrafik och leveranser från Planiavägen i öster och från Järlaleden/Gillerondellen i väster, något som kommer kvarstå även med planförslaget. Den trafikökning som planförslaget medför är svår att beräkna och den faktiska mängden bilar i närområdet avgörs till stor del av andra faktorer i samhället, av förändringar i trafiknätet och ändrade trafikflöden från resten av Nacka. Bedömningen är att planförslaget bidrar med ytterligare 1200–1500 fler fordon per dygn jämfört med ett nollalternativ år 2040 (*Tyréns 2021-09-14*). Den framtagna trafikutredningen använder det högre talet om +1500 fordon för att minska risken att räkna för lågt.

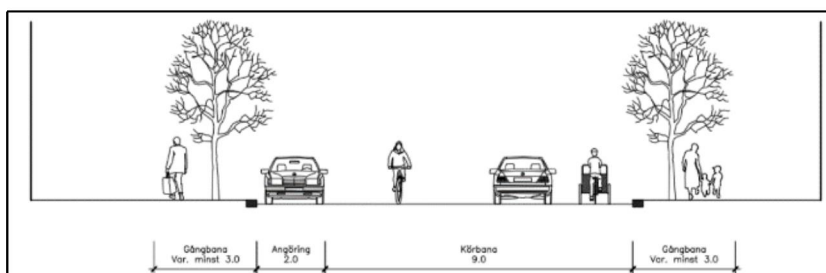
Trafikökningen bedöms fördela sig med cirka +540 fordon mot Gillerondellen i väster och med cirka +960 fordon mot Planiavägen i öst. I och med att framtida trafikflöden väntas jämnas ut över dygnet till följd av att området får mer blandade funktioner än idag, samt tunnelbanans tillkomst, bedöms trafiksituationen sammantaget inte bli mer belastad än idag.

Påverkan på berörda korsningar har analyserats i trafikutredningen, Gillerondellen beräknas kunna hantera de tillkommande trafikmängderna med god marginal. Nya Siroccogatans korsning med Planiavägen beräknas bli påtagligt belastad, men ändå fungerande, i en framtida situation där Planiavägens förlängts till Värmdövägen. Risk för köbildning finns för trafik som ska ut från området till Planiavägen. Till följd av detta planeras nya Siroccogatan med utrymme för svängkörfält och de östra in- och utfarterna till garaget placeras så att vänstersvängar undviks och så att avståndet till korsningen blir tillräckligt för att minimera påverkan från köer. Med hänsyn till trafiksäkerhet och kapacitet bör korsningen mellan nya Siroccogatan och Planiavägen utformas med trafikljus, konsekvenserna av trafikljus behöver utredas vidare i fortsatt planering.

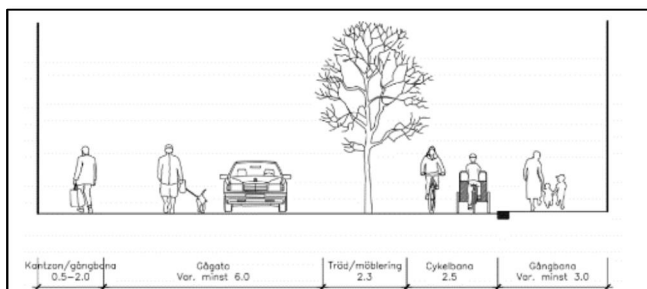
Allmänna gator i området planeras antingen med kombinerad angöringszon och möbleringszon på gatans ena sida, eller med kontinuerlig möbleringszon på ena eller båda sidor, vilket ger utrymme för lokala upplag av snö. Vid större snömängder finns utrymme söder om den centrala parken samt på parkyta längst västerut i planområdet. Ytor kommer studeras vidare i fortsatt planering. Även inom kvartersmark bedöms det finnas utrymme för lokala upplag av snö.

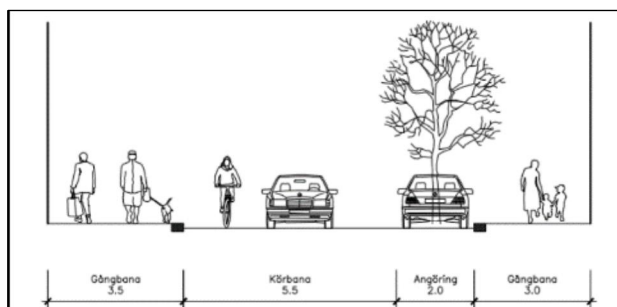
Figur 24. Möjlig principsektion för nya Siroccogatan på sträckan väster om den centrala parken.

Figur 25. Möjlig principsektion för nya Siroccogatan på sträckan öster om den centrala parken.

Figur 26. Möjlig principsektion för det nord-sydliga stråket, gata med gångfartskaraktär.

Figur 27. Möjlig principsektion för Simbagatan/Sicklastråket i planområdets nordöstra del.

Utformning av allmän plats regleras inte i detalj utan kommer studeras i framtida projektering, höjdsättningen anges dock med så kallade plushöjder så att det framgår vilka framtida gatuhöjder som kan förväntas, se bestämmelse nedan. Plushöjder finns även inom kvartersmark.

+0.0: Markens höjd över angivet nollplanet

Parkering

Kommunens modell för beräkning av parkeringsbehov för bostäder ska följas, den anger riktlinjer för både bil- och cykelparkering. Kommunens parkeringstal för bostäder är dynamiska och flexibla vilket innebär att parkeringsbehovet kan förändras under projektets gång, exempelvis om förhållandet mellan stora och små lägenheter förändras. En avstämning av parkeringstal görs i bygglovsskedet. Kommunen möjliggör även för en reduktion av parkeringstalet om vissa mobilitetsåtgärder genomförs. Sådana mobilitetsåtgärder kommer utredas vidare i den fortsatta planeringen och stäms slutligen av i bygglovsskedet. Kommunen har inga fastställda parkeringstal för andra användningar än bostäder, då ska istället ett rimligt parkeringsbehov utredas och bedömas i samband med detaljplanen för att se att behovet kan tillgodoses. Enligt den trafikutredning som tagits fram (*Tyréns 2021-09-14*) bedöms det vid full utbyggnad behövas cirka 900 bilparkeringsplatser med samnyttjande som förutsättning, och cirka 3600 cykelplatser. Bebyggelsens parkeringsbehov ska i sin helhet lösas inom kvartersmark, i huvudsak i garage under marknivå. Garaget planeras kopplas samman inom området och föreslås preliminärt ha tre in- och utfarter, en i väster och två i öster. Dessa placeras nära huvudgatorna för att minska trafiken i mitten av området, men ändå med tillräckligt avstånd för att inte blockeras av köer vid högtrafik. Parkeringsgaragets utbredning kommer studeras vidare under planprocessen för att komma fram till lämplig utformning och lämpliga avgränsningar mellan privata och allmänna anläggningar.

Cykelplatser för kvartersmark avses placeras ut inom området, placering och utformning kommer variera beroende på ändamålet. Cykelplatser för boende och arbetsplatser sker lämpligen i cykelrum eller på innergårdar, medan cykelplatser för kunder och besökare lämpligen placeras med en större andel utomhus.

Parkeringsplatser för bil och cykel på allmän plats tillgodoser ett allmänt behov av angöring och tillgänglighet, sådana allmänna parkeringar kan inte tillgodoräknas för bebyggelsen vid bygglov. I anslutning till planerad tunnelbaneentré i planområdets norra del har det beräknats ett behov om cirka 210 cykelplatser, dessa avses inrymmas under den planerade upphöjningen av Saltsjöbanan. Om Saltsjöbanans upphöjning fördröjs eller uteblir kommer behovet vara mindre eftersom cyklisterna då inte kan angöra planområdet från Värmdövägen. Då beräknas cirka 100 allmänna cykelplatser behövas vilket bedöms kunna iordningsställas inom allmän plats.

Teknisk försörjning

Området omfattas av kommunalt verksamhetsområde för vatten och spillvatten, och är anslutet till dessa nät. Vissa anslutningspunkter sker direkt till det allmänna nätet medan andra anslutningar har lösts genom omfattande system av enskilda ledningar. Huvuddelen av spillvattnet leds idag till en lokal privatägd pumpstation som sedan ansluter till det allmänna spillvattennätet norr om planområdet, delar av spillvattnet leds till det allmänna nätet i Planiavägen.

Planförslaget förutsätter att VA-nätet som helhet ses över och att det allmänna nätet i närområdet förbereds i enlighet med de utbyggnadsplaner som finns. Nacka vatten och avfall har för avsikt att anlägga en pumpstation för spillvatten vid Kyrkviken, utanför planområdet. Befintligt spillvattennät i området är inte dimensionerat för fler brukare än idag varför en förutsättning för att kunna ansluta planområdet är att en ny pumpstation, med tillhörande ledningar är utbyggd. Huvuddelen av planområdets spillvatten avses ledas till den nya pumpstationen vid Kyrkviken som sedan leder vidare till allmänt huvudnät. Planområdets västra delar kan dock vara svåra att leda med självfall till den allmänna pumpstationen, därför kan det även i framtiden finnas behov av en lokal privatägd spillvattenpumpstation. En sådan lokal privatägd pumpstation föreslås preliminärt lokaliseras på samma nivå som underjordiskt garage, lösningen innebär behov av fortsatta studier avseende riskavstånd och störningar i form av luft eller översvämningar. Sådan privat pumpstation kommer inte tas över av Nacka vatten och avfall i senare skede. Vattenförsörjningen behöver också förstärkas och ses över med nya ledningar för att klara ökad exploatering.

Efter att dagvattnet fördröjts och renats i enlighet med kommunens dagvattenstrategi och med kommunens anvisningar och principlösningar för dagvattenhantering kan dagvattnet ledas vidare till allmänt dagvattennät. Nya allmänna dagvattenledningar planeras både inom och i anslutning till planområdet samt hela vägen till recipient.

Elnätet på Sicklaön ägs av Nacka Energi AB. Inom planområdet finns ett befintligt elnät som Nacka Energi har inom privat mark med stöd av ledningsrätt. I samband med detaljplanens genomförande kommer elnätet behöva byggas ut med nya nätstationer och nya ledningsstråk. I detaljplanens sydvästra del föreslås ett E-område med utrymme för en ny dubbel nätstation. Nätstationen utformas lämpligen med anpassning till terrängen och kan med fördel motfyllas på

södra sidan i mötet mot Järlaledens slänt, detta för att om möjligt undvika stödmurar och djupa frischakt som kan innebära behov av fallskydd från den högre belägna Järlaleden. Ytterligare nätstationer kommer krävas inom området, exakt placering av dessa har inte detaljstuderats men avsikten är att stationerna placeras i garage för att inte ta upp värdefull friyta på gator, torg eller park. Dessa nätstationer bedöms inte kräva preciserade E-områden i detaljplanen utan ryms inom föreslagna markanvändningar. Frågor om utrymmen, lokalisering, åtkomst och andra tekniska frågor hanteras mellan Nacka Energi och fastighetsägaren.

Hushållsavfall och hushållsnära sortering av förpackningar och tidningar kan hanteras i traditionella miljörum i respektive byggnad och hämtning bedöms kunna ske med angöring från planerade gator, torg och kvartersgator. Detta är ett system med mycket manuell hantering, till skillnad från de maskinella system som generellt sett är att föredra utifrån effektivitet och arbetsmiljö. De stora kontorskvarteren bedöms ha goda förutsättningar för en samordnad avfallshantering från kontor och handel, som med fördel kan ske i garageplan med i huvudsak maskinell hantering. Detaljplanen hindrar inte sådana samordnade lösningar med exempelvis sopsug eller containerhantering i garage. Dessa frågor kommer att studeras vidare i en avfallsutredning inför detaljplanens granskningsskede. Detta för att komma längre kring vilket system, eller kombination av system, som är lämpligast utifrån arbetsmiljö, driftsäkerhet, störningsrisker och uppmuntran till en hållbar avfallshantering. Fortsatta studier bör även titta på om manuell avfallshantering från bostäder kan minskas genom samordning med verksamheterna.

Störningar och risker

Planförslaget innebär risker och störningar avseende buller och översvämning vilket beskrivs utförligare nedan. Även förhållningssätt till skyddsrum och transporter av farligt gods beskrivs.

Säkerhet

Det finns befintliga skyddsrum i planområdets östra del. Det är inte klarlagt ifall skyddsrummen kan behållas eller ifall de behöver rivas eller ändras i samband med detaljplanens genomförande. Om rivning eller ändring blir aktuellt åligger det fastighetsägaren att följa de lagar och regler som finns avseende skyddsrum och fastighetsägaren ska tillse att motsvarande skyddsrumsfunktion finns i den nya bebyggelsen om inget annat beslutas. Detta är en känd förutsättning och något som fastighetsägaren är informerad om. Frågan är härmed bevakad och då den regleras i egen ordning föreslås ingen reglering i detaljplanen med stöd av plan- och bygglagen.

Buller

Planområdet berörs av omgivningsbuller från väg och järnväg, och till viss del av buller från tekniska installationer och leveranstrafik. Eftersom detaljplanen föreslår bostäder, offentliga rum och kontor behöver bullersituationen utredas och redovisas. Bedömningen av bullersituationen utgår från ett framtida läge år 2040 med prognostiserade trafikmängder på omgivande vägar (*Tyréns 2021-06-29, rev. 2021-09-24*). Vad gäller Saltsjöbanan pågår ett projekt för att höja upp järnvägen genom Sickla, en sådan upphöjning är ännu inte beslutad men behöver beaktas när den

framtida situationen bedöms. Bullerutredningen har därför räknat både på ett scenario med Saltsjöbanan på marken som idag, och på ett scenario där järnvägen höjts upp på en bro. En upphöjd järnväg har betydligt större bullerspridning, därför har upphöjningen varit styrande för utredningens slutsatser.

Enligt plan- och bygglagen (PBL), plan- och byggförordningen (PBF) och Boverkets byggregler (BBR) ska buller beaktas vid planering, projektering och utförande av bebyggelse. För kontor och verksamheter finns inte några riktvärden för bullernivåer vid fasad, däremot finns inomhusnivåer reglerade i bland annat Boverkets byggregler (BBR) och av arbetsmiljöverket. Planförslagets bebyggelse för kontor och centrumändamål bedöms kunna dimensioneras så att regler och riktvärden uppfylls.

Vad gäller bostäder utgår bedömningen från utomhusvärden vid fasad, både ekvivalent och maximal nivå, samt nivåer på uteplats. Bedömningen ska följa förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader och detaljplanen ska utformas så att förordningen kan följas. Inomhusvärden för bostäder regleras i BBR. För att hantera de höga bullernivåerna från Saltsjöbanan i norr har föreslagen bebyggelse närmast järnvägen utformats med högre våningsantal på norra sidan. På så sätt kan bebyggelsen skärma bullret så att innergårdar med möjlighet till tyst sida skapas. Trafikbuller från Järlaleden, Planlavägen och lokalgatorna hanteras på motsvarande sätt, genom att med slutna kvarter skapa en tyst sida mot innergård. Mot gatorna kan det dock i vissa fall även byggas enkelsidiga smålägenheter mindre än 35 kvadratmeter. Bullernivåer från planerade lokalgator är betydligt lägre än från Järlaleden och Planlavägen, trots detta kan vissa lägen kräva exempelvis genomgående lägenheter eller smålägenheter mindre än 35 kvadratmeter.

Vid Järlaleden finns en busshållplats vilket generellt kan innebära en risk för lågfrekvent buller och störningar från högtalarutrop. Trafikförvaltningen (Region Stockholm) anger i sina riktlinjer för buller och vibrationer att busshållplats i nybyggda bostadsområden inte bör lokaliseras närmare än 5 meter från bostadsfasad med sovrum. Vid den nu aktuella hållplatsen vid Järlaleden är det föreslagna avståndet till ny bostadsbebyggelse 9 meter, alltså nästan det dubbla mot Trafikförvaltningens minimiavstånd. Till följd av detta bedöms inte busshållplatsen föranleda någon specifik reglering i detaljplanen. Hänsyn till relevanta bullerkällor ska dock ändå tas vid projektering och byggande, det kan innebära att fasad och balkonger i busshållplatsens närhet behöver studeras vidare inför genomförandet.

Det finns idéer om en framtida utveckling av den närliggande Sicklavallen där det kan bli aktuellt med ett nytt västligare läge för bollplan. Idrottsanläggningar kan medföra störningar för omgivningen, vilket med fördel kan beaktas vid placering och utformning av balkonger för de bostäder som har fasader mot Järlaleden.

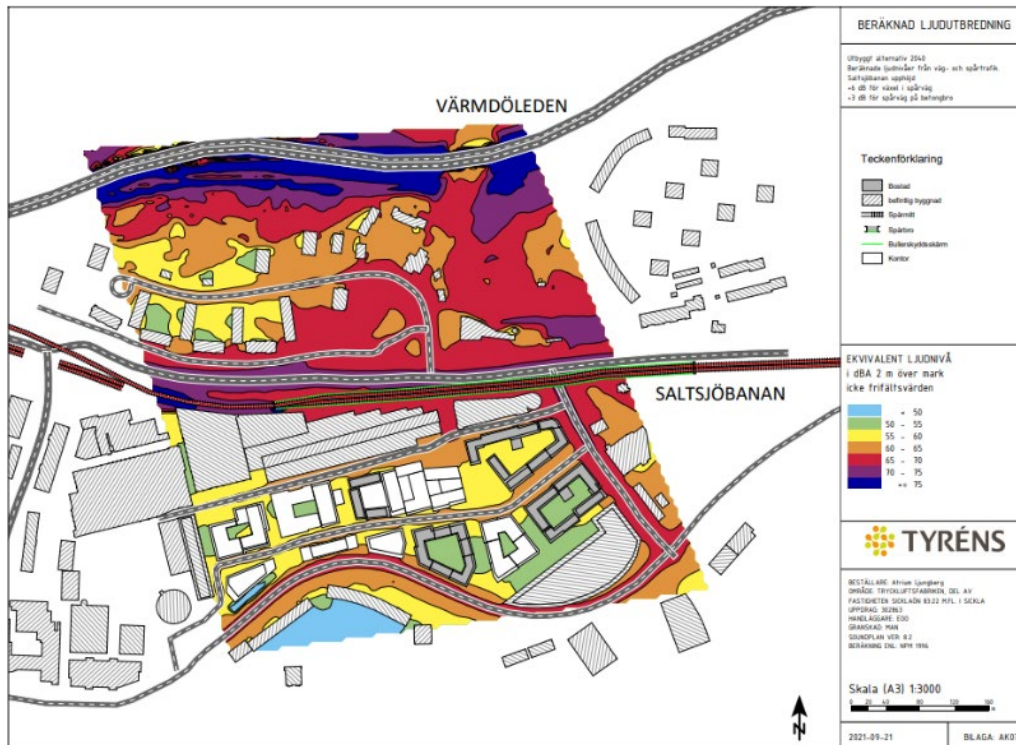
Två av bostadskvarterens innergårdar, och dess fasader mot innergård, är på gränsen att klara nivåerna för att räknas som tyst sida, dvs. ekvivalent ljudnivå om högst 55dBA och maximal

Ljudnivå nattetid på uteplats om högst 70 dBA. Här kommer vidare studier krävas till detaljplanens granskningskede. Åtgärder kan exempelvis vara att forma byggnaderna så att skärmande effekt uppstår, och att kontinuerligt samverka med det angränsande projektet för Saltsjöbanans upphöjning eftersom bättre skärmning nära järnvägen bedöms ha stor positiv effekt för planområdet. Till granskningskedet kommer även möjliga principer för planlösningar att behöva studeras och redovisas.

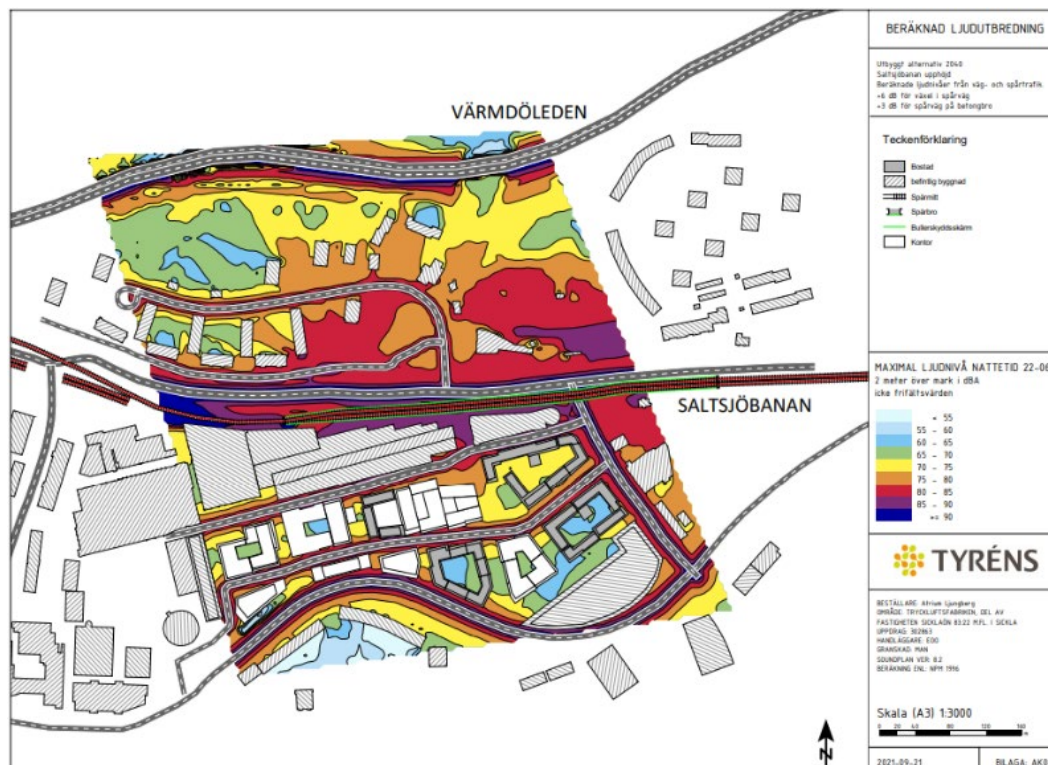
Innergården i det bostadskvarter där förskola föreslås beräknas få ekvivalenta bullernivåer på mellan 50 och 55 dBA, främst från spårtrafik. För gården kan mer exakta beräkningar och anpassad utformning krävas för att klara ljudnivåer om högst 50 dBA på minst halva förskolegården. Förskola på en bostadsgård innebär även en risk för att barnens lek uppfattas som störande för närboende. Det är dock inte säkert att sådana störningar innebär en olägenhet i miljörättslig mening. För att undvika konflikter mellan användningarna bör berörda bostadsbyggnader dimensioneras för att uppfylla Folkhälsomyndighetens nivåer för bostäders inomhusmiljö.

Detaljplanen bedöms inte innebära några negativa konsekvenser avseende buller för omkringliggande bebyggelse. Reflekterande trafikbuller från nya fasader längs Järlaleden innebär enligt bullerutredningen inte att några riktlinjer överskrids vid den närmast belägna bostadsbebyggelsen på Tallbacken. Dessa bostäder kan dock, till följd av sitt läge på berget få något högre bullernivåer till följd av Saltsjöbanans upphöjning. Det är dock inte en störning som skapas i och med denna detaljplan, bullerberäkningar och eventuella förslag på åtgärder hanteras istället i planeringen för Saltsjöbanans upphöjning.

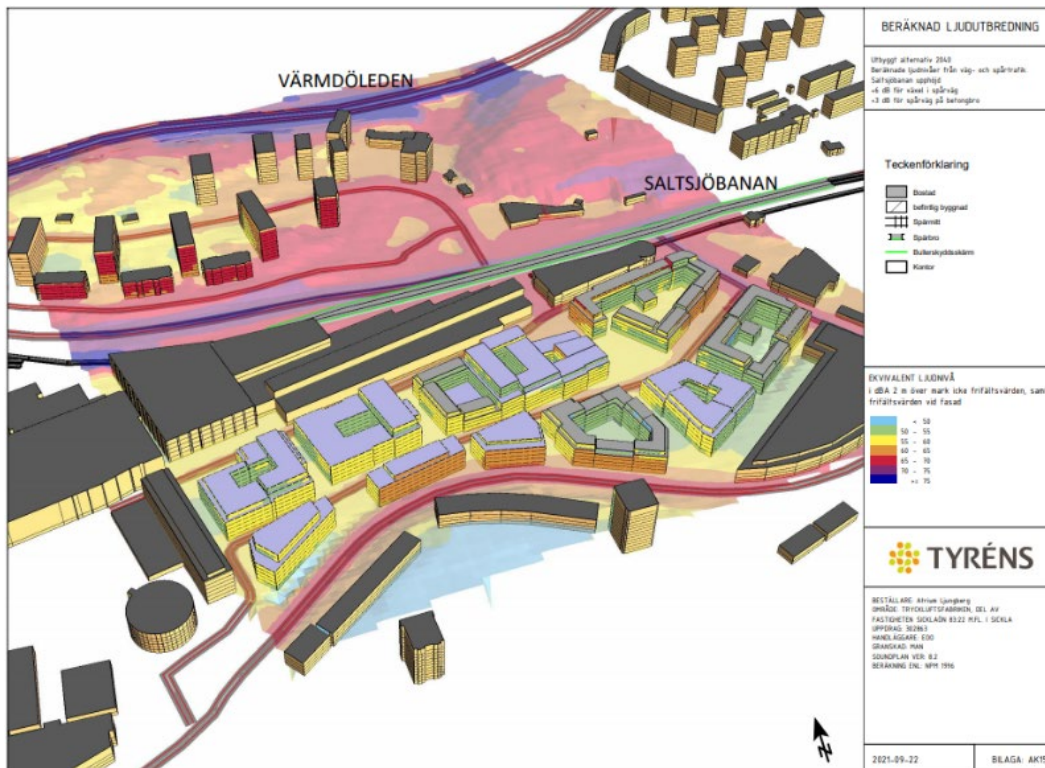
Beräknade bullernivåer redovisas här nedan, både för ekvivalent och maximalt buller. Den situation som visas i beräkningarna är med upphöjd Saltsjöbana, alltså ett bullermässigt worst-case scenario, där tillägg gjorts om +6 dBA för växel och ytterligare +3 dBA för spårväg på betongbro. Scenariona med Saltsjöbanan i befintligt läge, samt i upphöjt läge men utan +3 dBA tillägg för spår på betongbro, innebär lägre bullernivåer, dessa beräkningar framgår av bullerutredningen.

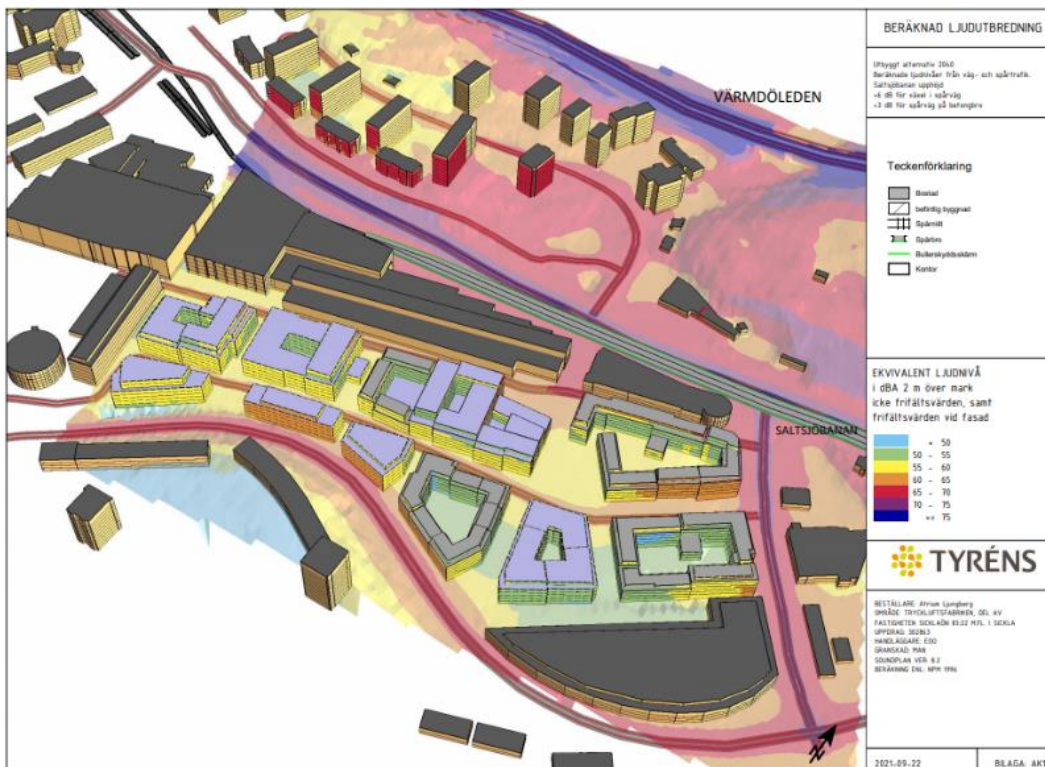
Figur 28. Beräknad ekvivalent ljudnivå, två meter över mark icke frifältsvärden. Med upphöjd Saltjöbanan. Bild: Tyréns

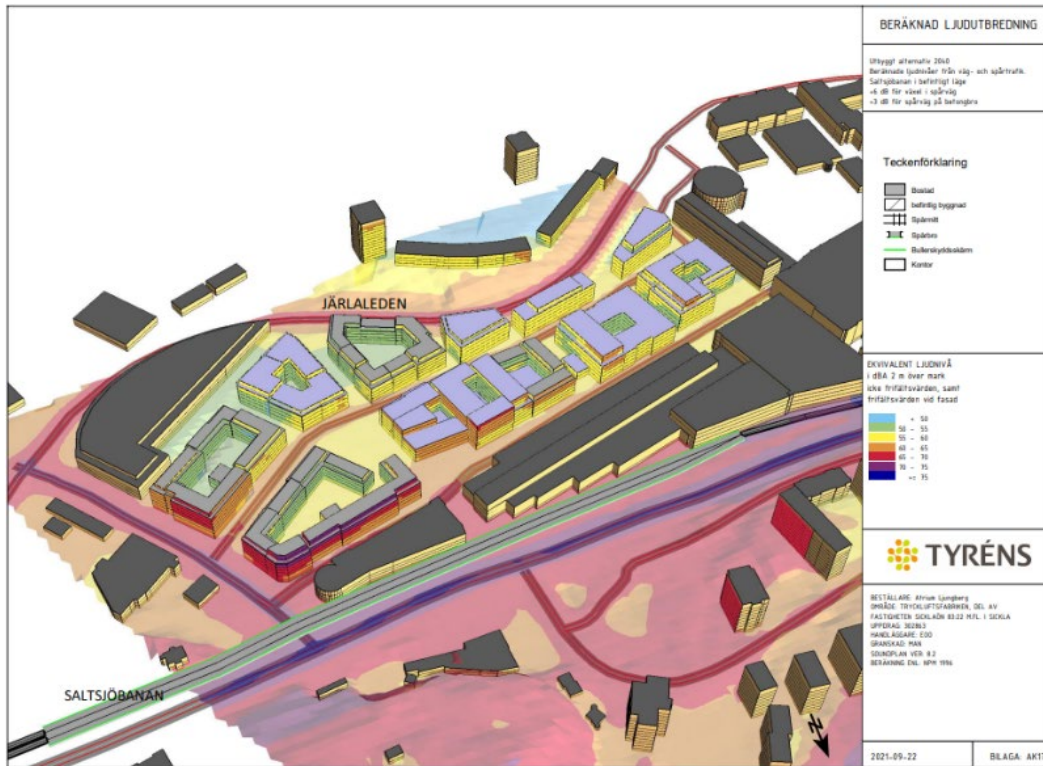
Figur 29. Beräknad maximal ljudnivå nattetid kl. 22-06, två meter över mark icke frifältsvärden. Med upphöjd Saltjöbanan. Bild: Tyréns

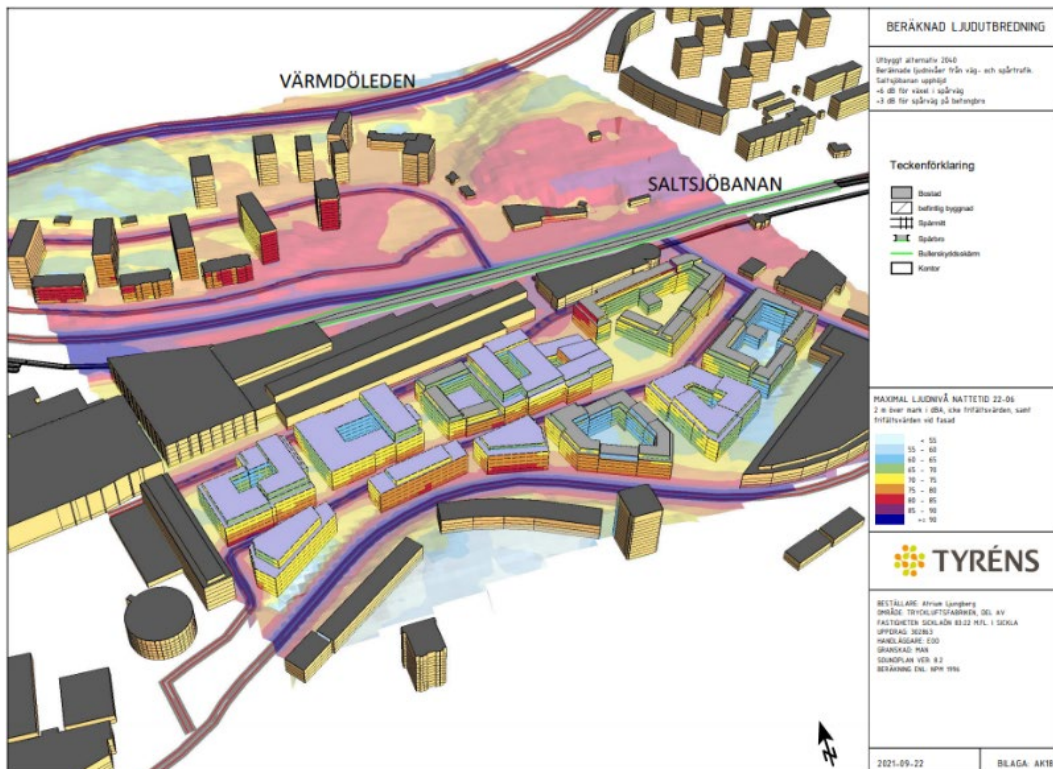
Figur 30. Beräknad ekvivalent ljudnivå sett från sydväst med Järlaleden närmast i bild. Två meter över mark icke frifältsvärden, samt frifältsvärden vid fasad. Med upphöjd Saltsjöbana. Bild: Tyréns

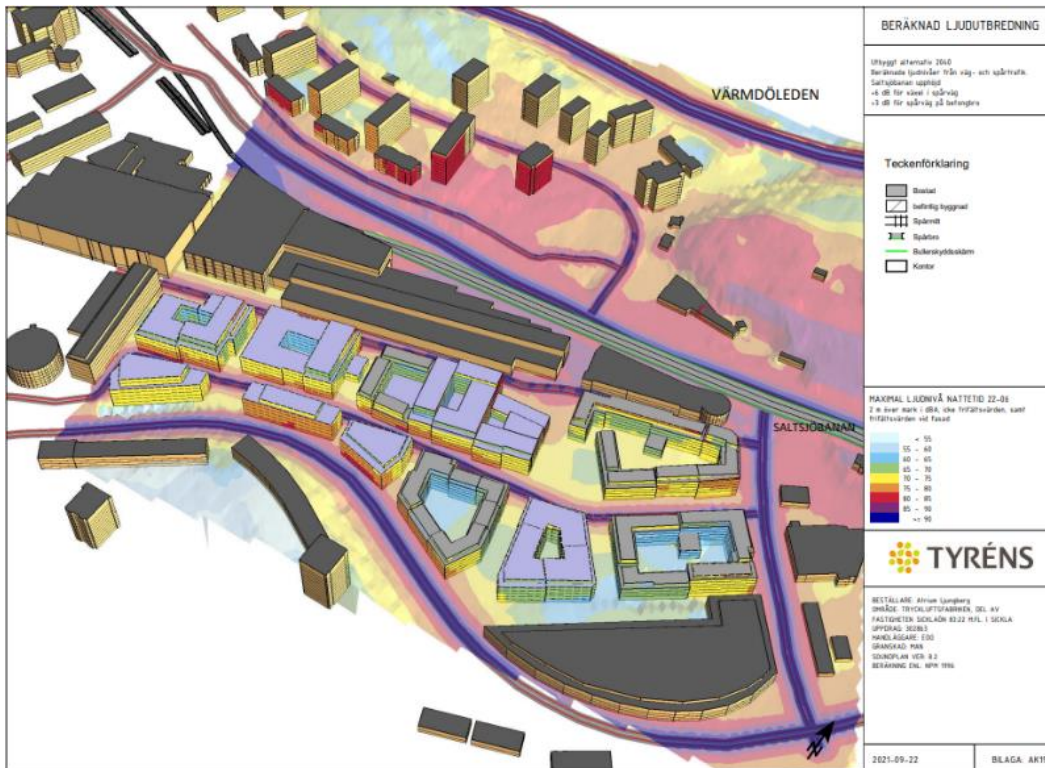
Figur 31. Beräknad ekvivalent ljudnivå sett från sydost med Järlaleden närmast i bild. Två meter över mark icke frifältsvärden, samt frifältsvärden vid fasad. Med upphöjd Saltsjöbana. Bild: Tyréns

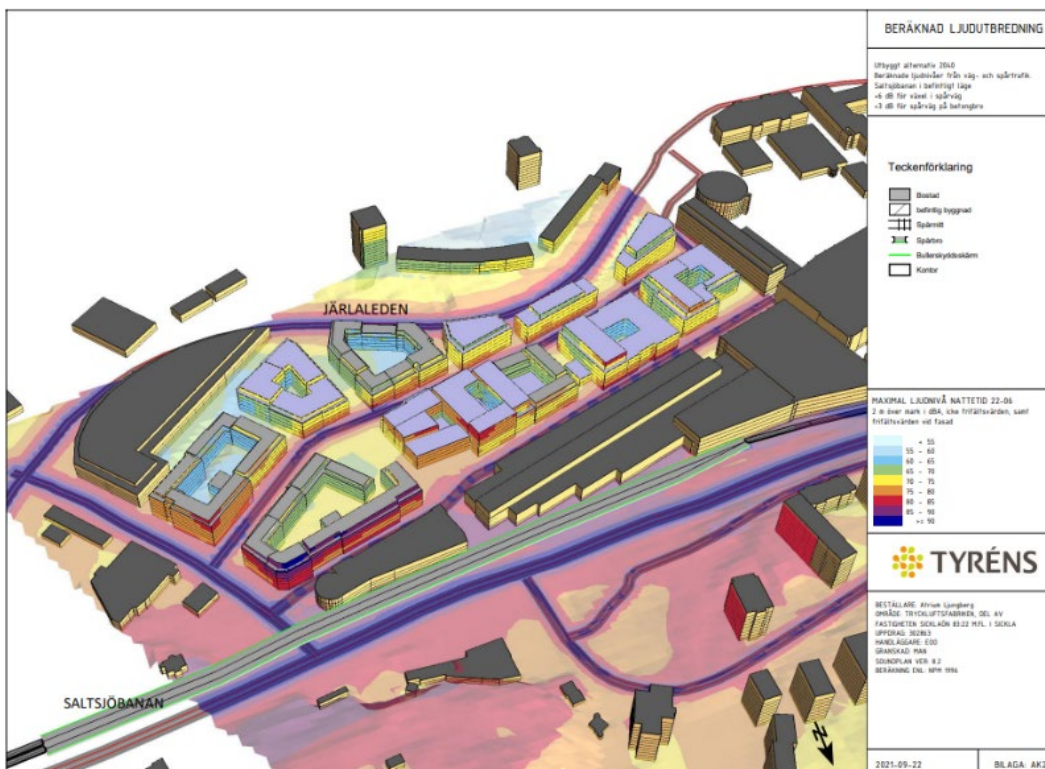
Figur 32. Beräknad ekvivalent ljudnivå sett från nordost med Saltsjöbanan närmast i bild. Två meter över mark icke frifältsvärden, samt frifältsvärden vid fasad. Med upphöjd Saltsjöbana. Bild: Tyréns

Figur 33. Beräknad maximal ljudnivå nattetid kl. 22-06. Sett från sydväst med Järlaleden närmast i bild. Två meter över mark icke frifältsvärden, samt frifältsvärden vid fasad. Med upphöjd Saltsjöbana. Bild: Tyréns

Figur 34. Beräknad maximal ljudnivå nattetid kl. 22-06. Sett från sydost med Järlaleden närmast i bild. Två meter över mark icke frifältsvärden, samt frifältsvärden vid fasad. Med upphöjd Saltsjöbana. Bild: Tyréns

Figur 35. Beräknad maximal ljudnivå nattetid kl. 22-06. Sett från nordost med Saltsjöbanan närmast i bild. Maximal ljudnivå, två meter över mark icke frifältsvärden, samt frifältsvärden vid fasad. Med upphöjd Saltsjöbana. Bild: Tyréns

Eftersom planområdet ligger i närheten av både Saltsjöbanan och den framtida tunnelbanan bedöms att risk för stomljud och vibrationer föreligger. Det har inte bedömts möjligt att beräkna exakt vilket område som berörs av denna risk, framtagna bullerutredningar utgår från att det kan påverka alla delar av planområdet i någon grad. Till följd av detta kompletteras detaljplanens generella bestämmelse om skydd mot störning från omgivningsbuller även med bestämmelse om skydd mot störning till följd av stomljud.

Följande generella planbestämmelse tillämpas i detaljplanen och gäller för all kvartersmark:

- Skydd mot störning

Där dygnsekvivalent ljudnivå från väg- och spårtrafik överskrider 60 dBA vid bostadsfasad ska hälften av bostadsrummen orienteras mot bullerdämpad sida med dygnsekvivalent ljudnivå högst 55 dBA samt maximal ljudnivå nattetid högst 70 dBA.

Bostäder med en boarea om högst 35 m² kan byggas där dygnsekvivalent ljudnivå från väg- och spårtrafik uppgår till som mest 65 dBA.

Boende ska ges tillgång till gemensam eller egen uteplats där dygnsekvivalent ljudnivå från väg- och spårtrafik inte överskrider 50 dBA och maximal ljudnivå inte överskrider 70 dBA dagtid.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att maximal stomljudsnivå i bostadsrum ej överskrider 30 dBA SLOW vid tågpassage.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att komfortvägd vibrationsnivå i bostadsrum ej överskrider 0,4 mm/s vid tågpassage.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att maximal stomljudsnivå i kontorslokal för tyst verksamhet ej överskrider 30 dBA SLOW vid tågpassage.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att komfortvägd vibrationsnivå i kontorslokal för tyst verksamhet ej överskrider 0,4 mm/s vid tågpassage.

Utemiljöerna inom och i anslutning till planområdet bedöms inte vara mer bullerutsatta än normalt för offentliga rum i stadsmiljö. Den föreslagna parken och de två torgen föreslås i lägen som är skyddade från de större bullerkällorna. Vid Järlaleden och Planiavägen, som är de större gatorna, bedöms utemiljön under högtrafik kunna påverkas negativt av trafikbuller. Längs dessa huvudgator finns möjligheter att tillgodose uteplatser på innergård och att med exempelvis detaljutformning och planteringar mildra negativa konsekvenser.

Farligt gods

I planområdets närhet finns inga utpekade transportleder för farligt gods, varken primära eller sekundära. På Saltsjöbanan i planområdets närhet förekommer inga farligt godstransporter. Norr om planområdet, på Värmdövägens norra sida, finns en mindre drivmedelsstation (OKQ8). Transporterna till OKQ8 kommer från Lugnets trafikplats och svänger sedan in vid Alphyddevägen. Drivmedelsstationen planeras att avvecklas i framtiden till följd av stadsutvecklingen i närområdet, men en bedömning behöver ändå ske utifrån nuvarande situation. Från planområdets gräns är det som närmast cirka 45 meter till körbana där transporter till OKQ8 går, och cirka 70 meter till stationens område. Från den närmaste föreslagna bebyggelsen inom planområdet är dessa avstånd längre, cirka 95 meter till körbana och cirka 120 meter till stationens område. Mellan planerad bebyggelse och Värmdövägen finns befintliga byggnader i flera våningar i form av parkeringshus och Sickla Galleria. Den aktuella drivmedelsstationen har analyserats i riskutredning som tagits fram samband järnvägsplanen tunnelbaneutbyggnaden (*FUT, Olycksrisk – Bilaga 1*). Drivmedelsstationen och risker förknippade med järnvägen och eventuell urspårning har även analyserats i riskutredning som tagits fram samband med planeringen för närliggande detaljplan Traversen (*Risk-PM, Brandkonsulten 2020-02-03*). Utifrån dessa utredningar bedöms aktuell situation och avstånd inte föranleda några behov av ytterligare utredningar eller särskild riskreducerande reglering i detaljplanen. Utöver de transporter som sker till OKQ8 finns inga uppgifter om farligtgodstransporter i närområdet.

Markens beskaffenhet

Geoteknik

Utifrån planområdets läge i landskapet och historisk information om tidigare industrianvändning har det funnits skäl att utreda områdets geotekniska förutsättningar närmare (*Tyréns 2021-06-24*). I detta arbete har det även ingått frågeställningar om vilka eventuella tekniska åtgärder som kan behövas under genomförandet.

Jordlagren i området består av fyllnadsjord på lera, torv, gytta och silt, följt av morän innan berg. Jordmaktigheten i planområdet och dess närmaste omgivning varierar mellan 0 och 20 meter, där den största mäktigheten bedöms finnas mitt i ett koncentrerat område som sträcker sig under föreslagen park och under delar av kvarteret väster om parken. Området klassas enligt Sveriges geologiska undersökning (SGU) som högradonmark. Geotekniskt PM anger att det enligt tidigare undersökningar förekommer grundvatten i två magasin, ett övre och ett undre som skiljs åt av ett lager med lera. Tidigare undersökningar har indikerat att de två magasinen har god kontakt inom området samt att det övre magasinet i sin tur kan vara uppdelat i flera lokala magasin. Grundvattnets huvudsakliga flödesriktning är mot Järlasjön, men det finns även tolkningar som anger att vissa delar av grundvattnet flödar söderut mot Sicklasjön.

Av geotekniskt PM framgår att marken i området inte bedöms vara olämplig för planerad bebyggelse. Dock bedöms att samtliga planerade byggnader, helt eller delvis, behöver grundläggas

med pålar. Det framhålls även att det inför framtida genomförande behövs geotekniska undersökningar och undersökning av grundvatten, detta för att fastställa grundläggningsförhållandena i detalj. Bland annat för att bedöma lerlagrens egenskaper, risk för sättningar, avgöra lämplig typ av pålning, lämpliga släntlutningar vid schaktning, behov av vattentäta konstruktioner och eventuella lokala behov av tillfällig pumpning av grundvatten. Pumpning av länsvatten/grundvatten ska ske i samråd med, och under tillsyn av, tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken. I geotekniskt PM konstateras även att högradonmark innebär att vidare undersökningar och åtgärder behövs vid genomförandet, exempelvis kan radonsäkert utförande vara ett sätt att förhindra radon i inomhusmiljöer. Vid schaktning och dimensionering av grundläggning behöver även hänsyn tas till områdets konstaterade markföroreningar, som i många fall överstiger nivåer för farligt avfall. Föroreningar kan innebära behov av att grundläggning hindrar ånggenomträngning och att vissa aggressiva ämnen behöver beaktas vid val av material.

Markmiljö

Till följd av tidigare industriverksamhet med bland annat tippning av industriavfall är stora delar av jorden i området förorenad av metaller och polycykliska aromatiska kolväten (PAH), även andra föroreningar förekommer (*WSP 2021-01-21*).

Enligt *WSP 2021-01-21* finns låga eller måttligt förhöjda halter av metaller och PFAS i grundvattnet, men det har också uppmätts höga halter av klorerade kolväten.

Även förhöjda halter av klorerade nedbrytningsprodukter har noterats i jämförelse med holländska riktvärden. I inomhusluften i de två västra industrihallarna, hus 315 källarplan, hus 326 kryppgrund, har det påvisats en tydlig påverkan av klorerade kolväten. Det är oklart om orsaken till detta finns i byggnadsmaterial och ledningar eller i marken under byggnaden. Det krävs kompletterande utredningar innan detaljplanens granskningsskede för att klarlägga om det är en större föroreningsförekomst och för att bedöma risker och behov av åtgärder. Under dessa kompletterande utredningar behöver dialog ske med tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken. Det kan uppmärksammas att de två identifierade byggnaderna, hus 315 och 326, planeras att rivas, bortsett från den gamla panncentralen som är sammanbyggd med hus 315. För den gamla panncentralen föreslås markanvändningarna centrum- kontors- och parkeringsändamål, CKP.

Avgränsade marksaneringar har gjorts i samband med sentida utbyggnader i planområdets sydöstra del. För att detaljplanens föreslagna markanvändningar med bostäder, förskola, centrumändamål, kontor och allmän plats ska vara lämpliga behöver fyllnadsjorden inom området åtgärdas för att minska riskerna för människors hälsa samt förbättra situationen för markmiljön och i grundvattnet.

Utifrån hälsa och säkerhet behöver jorden inom i planområdet åtgärdas. Åtgärdad mark ska ersättas med, för ändamålet, rena massor och/eller med underjordisk garagekonstruktion. För att

säkerställa att avhjälpande av föroreningar sker till en av tillsynsmyndigheten för miljöbalken godkänd nivå finns följande generella planbestämmelse för all kvartersmark.

- Villkor för lov
Marklov får inte ges för markarbeten, och bygglov får inte ges för ändrad markanvändning, förrän tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken har godkänt avhjälpandeåtgärder avseende markföroreningar.

Eftersom det inte krävs marklov för att iordningsställa allmän plats i enlighet med detaljplanen fyller inte heller en planbestämmelse om villkor för lov någon funktion inom allmän plats som inte har underliggande kvartersmark. Behov av sanering inom områden som är allmän plats enligt detaljplanen avses därför regleras i exploateringsavtal med fastighetsägaren och hanteras enligt reglerna i miljöbalken.

Dagvatten, grundvatten och skyfall

Dagvatten

Områdets dagvatten avrinner till den preliminära vattenförekomsten Järlasjön via ledningar och ytavrinning, och sedan vidare via Sicklasjön till Strömmen. Planområdet är i huvudsak mycket flackt med en svag generell lutning österut mot den lägre belägna Planiavägen. I dagsläget utgörs nästan hela planområdet av hårdgjorda ytor såsom tak och stora parkeringsytor, endast mindre planteringar förekommer. Områdets avrinning är därmed snabb och dagvattnet tar med sig föroreningar framförallt från parkeringsytor och gator vidare till Järlasjön. Befintlig situation och framtida dagvattenhantering har utretts i en dagvattenutredning (*SWEKO 2021-10-22*).

En detaljplans genomförande får inte bidra till att en miljökvalitetsnorm (MKN) överskrids. Den preliminära vattenförekomsten Järlasjön har ännu inte några fastställda MKN, därför utgår dagvattenutredningens bedömningar och beräkningar från Sicklasjöns MKN då det är den närmaste vattenförekomsten nedströms. I dagvattenutredningen visas att detaljplanens genomförande och den förändrade markanvändningen, där markparkering föreslås ersätts med bebyggelse för kontor, bostäder och handel samt offentliga rum, i sig innebär att avrinningen och föroreningsbelastningen till Järlasjön minskar. Detta utan att åtgärder för lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) för rening och fördröjning räknats in.

Detaljplanens genomförande motverkar inte möjligheterna att uppnå MKN utan tvärt om bidrar detaljplanen till en bättre vattenkvalitet i Järlasjön. För alla beräknade föroreningsämnen, se tabell nedan, visas en kraftig minskning redan utan LOD-åtgärder, och en ytterligare minskning efter att ett restriktivt antagande om LOD-åtgärder räknats in. Fosfor är ett av Järlasjöns stora problem och tillförseln behöver minska. Planområdets bidrag av fosfor beräknas kunna minska med nästan 14 kg/år. Denna förändring från 17 kg till 3,2 kg/år motsvarar en minskning med ca 80% jämfört med nuläget.

Ämne	Nuläge kg/år	Planförslag utan LOD		Planförslag med LOD	
		kg/år	Kvarstående förorening jämfört med nuläge	kg/år	Kvarstående förorening jämfört med nuläge
Fosfor (P)	17	7,4	44%	3,2	19%
Kväve (N)	86	51	59%	40	47%
Bly (Pb)	1,5	0,69	46%	0,19	13%
Koppar (Cu)	1,4	0,92	66%	0,4	29%
Zink (Zn)	9,5	3,7	39%	1,4	15%
Kadmium (Cd)	0,054	0,024	44%	0,0054	10%
Krom (Cr)	0,42	0,38	90%	0,13	31%
Nickel (Ni)	0,52	0,25	48%	0,098	19%
Suspenderat material (SS)	15 000	2600	17%	890	6%
Bens(a)pyren (BaP)	0,0054	0,0031	57%	0,00051	9%

Tabell 1. Föroreningsbelastning nuläge, planförslag utan LOD och planförslag med LOD.

De dimensionerande dagvattenflödena från planområdet vid 10-, 30- och 100-årsregn har beräknats med en uppräkningsfaktor med 1,25 (så kallad klimatfaktor). Trots uppräkningsfaktorn beräknas framtida flöde från planområdet i stort motsvara befintligt dimensionerande flöde, detta till följd av den ändrade markanvändningen och färre hårdgjorda ytor än idag. Den årliga avrinningen från området beräknas minska från 41 000 m³ till cirka 29 000 m³, trots restriktiva antaganden om LOD-lösningar för att inte överskatta LOD-åtgärdernas effektivitet.

Vad gäller LOD-åtgärder ska planområdets byggnader, innergårdar, kvartersgator, kvarterstorg och allmänna platser följa Nacka kommuns dagvattenstrategi, och dokumentet ”Anvisningar och principlösningar för dagvattenhantering på kvartersmark och allmän plats” daterad 2018-03-22. I detaljplaner finns det begränsade möjligheter att detaljreglera dagvattenlösningar på kvartersmark. I planen föreslås dock en bestämmelse som i första hand reglerar innergårdarnas utformning och grönska men som även anger att gårdarna bland annat ska utformas för dagvattenhantering.

Grundvatten

Marken består av fyllnadsmassor, lera, torv, gyttja, silt och morän ovanpå berget. I geotekniskt PM (*Tyréns 2021-06-24*) och miljöteknisk markundersökning (*WSP 2021-01-21*) beskrivs att grundvatten finns i två magasin som skiljs åt av ett lerskikt. Bebyggelse, anläggningar, ledningar och övrig schakt planeras så långt som möjligt att hållas ovanför grundvattennivån. Om parkeringsgarage utförs i mer än ett plan under mark finns dock stor risk för kontakt med grundvattennivån. Vid arbeten under grundvattennivån krävs åtgärder och analyser för att undvika grundvattenpåverkan och föroreningsutbredning till och från omgivande mark. Sådana åtgärder ska ske i samråd med kommunens tillsynsmyndighet enligt miljöbalken. Vid pumpning av grundvatten där allmänna eller enskilda intressen påverkas krävs tillstånd enligt miljöbalken.

Skyfall

Huvuddelen av planområdet är väldigt flackt med endast små nivåskillnader. Mot Järlaleden i väster och mot Planiavägen i öster förekommer mer tydliga nivåskillnader. Områdets förutsättningar gör det utmanande att hitta tillräckliga lutningar som säkerställer en fungerande ytlig skyfallsavledning. Att ta fram en framtida höjdsättning av marken som säkerställer en lutning mot allmän gata, i första hand mot Planiavägen, har därför varit en viktig fråga att utreda. Framtagen skyfallsutredning (*SWECO 2021-10-22*) visar att extremregn kan avledas på ett säkert sätt från planområdet till Planiavägen och vidare mot Järlasjön. Detaljplanen reglerar markhöjder på allmän plats och på kvartermark för att säkerställa principiella lutningar.

Sedan tidigare har Nacka kommun tagit fram en förstudie för Planiavägen där en ombyggnad föreslås som en del i ett större åtgärds paket för att bland annat avhjälpa två instängda lågpunkter i Sickla. Dessa lågpunkter som riskerar att översvämmas ligger vid planerad tunnelbaneentré vid korsningen Alphyddevägen/Värmdövägen, samt vid Planiarondellen. Förstudien för Planiavägen visar en lösning där Planiavägen kopplas samman med Värmdövägen i norr, under en upphöjd Saltsjöbana, och där gatan ges en ny höjdsättning så att en ny lågpunkt skapas på Planiavägen, i planområdets sydöstra hörn. Från denna lågpunkt kan stora vattenflöden vid extremregn ledas vidare österut mot Järlasjön. Detaljplanen anpassas till framtagen förstudie och möjliggör därmed ombyggnad av Planiavägen. Den sista delen av avledningssvågen för skyfall är tänkt som ett dike eller en kanal, den sträckan ingår inte i aktuell detaljplan utan avses planläggas i framtida detaljplan för området öster om Planiavägen kallat Sodafabriken. I väntan på planläggning för Sodafabriken behöver skyfallsavledningen säkerställas genom ett servitut belastande fastigheten Sicklaön 117:17.

Så genomförs planen

För genomförandet av en detaljplan krävs i de flesta fall fastighetsrättsliga åtgärder som till exempel fastighetsreglering, avstyckning och bildande av servitut, ledningsrätt eller gemensamhetsanläggning. I detta kapitel finns information om hur detaljplanen är avsedd att genomföras. Av redovisningen framgår de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt.

Organisatoriska frågor

Nedan redovisas tidplaner för detaljplanarbetet och genomförandet av detaljplanen.

Tidplan

Planarbete

Samråd	december 2021
Granskning	kvartal 3-4 2022
Antagande i kommunfullmäktige	kvartal 3-4 2023

Laga kraft tidigast*

kvartal 4 2023

**Under förutsättning att detaljplanen inte överklagas*

Genomförande

Exploateringsavtal ska ingås i samband med detaljplanens antagande. Utbyggnad av allmän platsmark och kvartersmark enligt planförslaget kan ske efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Byggstart med stöd av detaljplanen kan tidigast ske i början av 2024 under förutsättning att detaljplanen inte överklagas. Produktionsstart inom planområdets östra del bedöms tidigast ske 2028. Tidplan för genomförande innebär att utbyggnad av allmän plats enligt detaljplan sker etappvis i takt med utbyggnad av kvartersmarken.

Enskilt byggande med stöd av detaljplanen, det vill säga ansökan om bygglov, kan ske när detaljplanen vunnit laga kraft. Fastigheterna kan anslutas till det kommunala VA-nätet efter det VA-utbyggnaden är klar och förbindelsepunkt är upprättad och slutbesiktigad. Eftersom VA-utbyggnaden planeras ske succesivt kommer även genomförandet inom kvartersmark att ske etappvis. VA-anslutningsavgift debiteras efter att anläggningarna är utbyggda och slutbesiktade.

Genomförandetid

Under genomförandetiden har fastighetsägarna en garanterad bygg rätt i enlighet med planen. Efter genomförandetidens slut fortsätter detaljplanen att gälla tills den ändras, ersätts eller upphävs. Genomförandetiden är 10 år från den dag planen vinner laga kraft.

Huvudmannaskap

Med huvudman för allmän plats menas den som ansvarar för och bekostar anläggande samt drift och underhåll av det område som den allmänna platsen avser. Kommunen är huvudman för allmän plats. Med tanke på detaljplanens utformning och komplicerade genomförande kommer ansvarsfrågor och gränser för fastighetsägarens respektive kommunens utbyggnader att studeras vidare under planprocessen och regleras i exploateringsavtal.

Ansvarsfördelning

Nedan redovisas hur ansvarsfördelningen ser ut vid genomförandet av detaljplanen.

Allmänna anläggningar

Vatten- och spillvatten

Nacka vatten och avfall AB (NVOA) ansvarar för utbyggnad, drift och underhåll av det allmänna VA-nätet. Nyförläggning av VA-ledningar krävs för att ansluta tillkommande bebyggelse till det allmänna ledningsnätet. Även vissa omförläggningar av ledningar kommer behövas. Planområdet ingår i det kommunala verksamhetsområdet för vatten och spillvatten. Om eventuella avsteg blir aktuellt där fastighetsägaren bygger ut delar av VA-nätet behöver det regleras i avtal med NVOA.

Utöver allmänt VA-nät kommer det troligen finnas ett privat VA-nät med ledningar där det i vissa lägen finns behov av att korsa allmän plats. Detta kan medföra behov av servitut för privata ledningar på allmän plats.

Dagvatten

Nacka vatten och avfall AB ansvarar för utbyggnad, drift och underhåll av det allmänna dagvattenätet. Planområdet ingår i det kommunala verksamhetsområdet för dagvatten. Fastighetsägaren ansvarar för att dagvatten från kvartersmark omhändertas enligt Nacka kommuns dagvattenstrategi och anvisningar för dagvattenhantering. Nacka kommun ansvarar för dagvatten från allmän plats, inkluderat säker avledning vid extremregn.

Elförsörjning, telenät och fibernät

Nacka Energi AB ansvarar för utbyggnad av det allmänna elnätet. Nya elnätsstationer och nytt ledningsnät kommer anläggas inom området. Detaljplanen reserverar E-område för en elnätstation men placering av elnätstationer förutsätts även ske i garage/källarplan.

Skanova och Stokab har ledningsnät för tele respektive fiber i anslutning till planområdet.

Fjärrvärme

Stockholm Exergi ansvarar för fjärrvärmenätet i området. Åtgärder för anslutning av planerad bebyggelse till fjärrvärmenätet kommer krävas.

Kvartersmark

Fastighetsägaren ansvarar för utbyggnad inom kvartersmark och för att säkerställa och ingå erforderliga avtal och överenskommelser med andra aktörer, exempelvis avseende vatten och avlopp, fjärrvärme, el, tele eller motsvarande som behöver ingås.

För tekniska anläggningar (användningsbestämmelse E) svarar respektive huvudman eller ägare.

För de fastighetsägare som får en utökad byggrätt i detaljplanen är det viktigt att tänka på att flera åtgärder kräver lov och tillstånd, såsom bygglov, rivningslov eller marklov.

Avtal

Nedan redovisas de avtal som ska tecknas/har tecknats och som har betydelse för genomförandet av planen.

Principöverenskommelse

En principöverenskommelse har tecknats mellan fastighetsägaren och Nacka kommun. Principöverenskommelsen reglerar bland annat kostnader för utredning och utförande av allmän plats samt andra principer som ska gälla inför och vid tecknande av exploateringsavtal.

Exploateringsavtal

För genomförandet av detaljplanen är det nödvändigt att teckna exploateringsavtal. Ett exploateringsavtal är ett avtal om genomförandet av en detaljplan mellan en kommun och en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen. Exploateringsavtal tecknas i samband med detaljplaneläggning av mark som inte tillhör kommunen.

Exploateringsavtal ska tecknas mellan Nacka kommun och fastighetsägaren före antagande av detaljplanen. Exploateringsavtalet ska reglera ansvarsfördelning och ekonomiska förutsättningar för genomförandet av detaljplanen. Principen ska vara att fastighetsägaren bekostar samtliga bygg- och anläggningsåtgärder som är hänförliga till exploateringen, både lokala allmänna anläggningar och bebyggelse inom kvartersmark. Fastighetsägaren ska även erlagga ersättning för övergripande allmänna anläggningar. Utöver detta ska medfinansiering erläggas för tunnelbanans utbyggnad och Saltsjöbanans upphöjning. Som bilaga till exploateringsavtalet tas även utbyggnadsavtal fram med Nacka vatten och avfall AB.

Överenskommelse om fastighetsreglering

En överenskommelse om fastighetsreglering ska tecknas för mark som ska överföras mellan fastigheter och ska biläggas ansökan om fastighetsreglering.

Tekniska frågor

Nedan redovisas de tekniska lösningar som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen.

Marksanering – avhjälpande av föroreningar

Markanvändning enligt detaljplanen förutsätter att fastighetsägaren åtgärdar föroreningar i mark, grundvatten, byggnader och inomhusluft i byggnader. Planbestämmelse finns som anger att marklov inte får ges för markarbeten, och att bygglov inte får ges för ändrad markanvändning, förrän tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken har godkänt avhjälpandeåtgärder avseende markföroreningar. Innan schaktarbeten påbörjas i förorenad mark ska dessa anmälas till kommunens tillsynsmyndighet enligt miljöbalken.

Vatten och spillvatten

Planområdet är redan anslutet till kommunalt ledningsnät för vatten och avlopp. Ny bebyggelse ska anslutas till nätet i enlighet med anvisningar från Nacka vatten och avfall AB.

Spillvattennätet kommer byggas ut successivt och i planområdets västra del kommer det sannolikt behövas en tillfällig eller permanent lokal pumpstation. Planområdets östra del avses ledas till planerad kommunal pumpstation i närheten av Kyrkviken. Principerna för det framtida vatten- och spillvattennätet beskrivs närmare i teknisk förstudie (*Atrium Ljungberg 2021-10-08*).

Dagvatten

Lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) enligt kommunens anvisningar avses ske både från kvartersmark och allmän plats, innan avledning till allmän dagvattenledning.

Vid skyfall leds dagvattnet österut längs nya Siroccogatan mot Planiavägen och lågpunkten i planområdets sydöstra del. Därifrån krävs ytterligare åtgärder för att leda skyfallsvattnet vidare österut till Järlasjön på ett säkert sätt, i enlighet med den förstudie som tagits fram för Planiavägen och Järlaleden. För att omhänderta skyfallsvatten fristående från framtida ombyggnader utanför planområdet, föreslås ytlig avledning säkerställas genom servitut över fastigheten Sicklaön 117:17.

Vinterväghållning

Vinterväghållning på kvartersmark och allmän plats hanteras så långt som möjligt med lokala upplag av snö i exempelvis möbleringszoner. Frågan kommer studeras vidare under fortsatt planering och projektering.

El, tele och fiber

Ledningar för el, tele och fiber finns i Planiavägen. Lokalisering av anslutningspunkter kommer utredas vidare men i detta tidiga skede bedöms anslutning från Planiavägen vara möjlig.

Värme

Planområdet kommer ha möjlighet att ansluta till fjärrvärmenät. Lämpliga anslutningspunkter kommer utredas vidare, men anslutning bedöms kunna ske från Järlaleden i söder.

Avfall

Möjlighet till avfallshämtning finns från områdets allmänna och privata gator. Varje kvarter har ett eller flera möjliga lägen för miljörum vilket bedöms vara tillräckligt i detta skede. Hantering av visst avfall genom underjordiskt garage kan vara en lösning, men behöver studeras vidare. Bebyggelse och gränsdragningar mellan allmän plats och kvartersmark kan behöva ses över i detaljplanens granskningsskede, exempelvis om avfallsutredning visar att bottentömmande avfallsbehållare är ett önskvärt system.

Särskild hänsyn under byggnadstiden

I områdets närhet planeras även andra byggnads- och infrastrukturprojekt. Särskild hänsyn till samordning med dessa projekt kommer att krävas under utbyggnadstiden. Vidare kommer genomförandet i detta och angränsande projekt innebära en påverkan och störningar för omgivningen, där behöver bostäder, skolor och förskolor beaktas särskilt.

Fastighetsrättsliga frågor

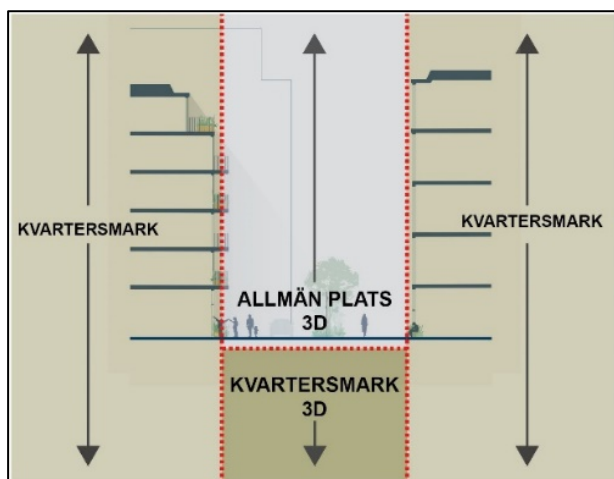
Nedan redovisas de fastighetsrättsliga frågor som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen.

Fastighetsbildning

Fastighetsbildning krävs för att genomföra detaljplanen och möjliggörs när detaljplanen vinner laga kraft. Nedan följer en beskrivning av vilken fastighetsbildning kommunen anser behöver vidtas och hur denna kan genomföras. Beskrivningen är dock inte bindande för

lantmäterimyndigheten vid prövning i kommande lantmäteriförrättningar och det kan i vissa fall finnas andra möjliga åtgärder att vidta för att genomföra en viss del av planen. Inlösen av allmän plats kan genomföras tvångsvis i händelse av att överenskommelse om fastighetsreglering inte har träffats. För fastigheten Sicklaön 83:22 pågår en förrättning om avstyckning och bildande av gemensamhetsanläggning, ansökan överensstämmer inte med nuvarande planförslag.

Fastighetsbildning i höjdded (3D-fastighet) kommer bli aktuell i de delar där allmän plats kan underbyggas med garage (**P**) samt där underjordiska bergtrum finns (**C₁**) och (**J₁**). Detaljplanen anger både allmän plats och kvartersmark för dessa ytor, dock med tillägget att kvartersmarken är under gatunivå. I situationer med underliggande garage är en lämplig princip att fastigheten för den privata kvartersmarken fortsätter nedåt från garagetak, och vidare i underliggande mark, medan fastigheten för allmän plats är från garagetak och uppåt. Preliminärt bedöms gränsen ligga 1–1,5 meter under gatunivå och att gränsen läggs i överkant skyddsbetong över garagets tätskikt. Se principsektion nedan.

Figur 36. Principsektion för avgränsning i höjd mellan allmän plats och kvartersmark. Tillämplig i planområdets delar där kvartersmark medges under allmän plats genom användningsbestämmelserna (**P**), (**C₁**) eller (**J₁**).

Till detaljplanens granskningsskede förväntas ett mer detaljerat underlag för planerat garage vilket ger möjlighet för en mer preciserad avgränsning av planens 3D-utrymmen. Principer för gränsdragningar i höjdded kommer även förtydligas i exploateringsavtal i överenskommelser om fastighetsreglering. Ytterligare 3D-fastigheter kan bli aktuellt även inom kvartersmarken, exempelvis för att dela upp förskola, övriga bottenvåningar eller garage i olika fastigheter, eller ägarlägenheter, detta är dock möjligheter och inget som detaljregleras.

Servitut

Ett servitut är en rättighet som är knuten till en viss fastighet. Servitut gäller därför oberoende av vilka personer som äger fastigheterna. Ett servitut kan till exempel avse rätt att för ägaren till en viss fastighet ta väg över en annan fastighet. Servitut kan bildas genom lantmäteriförrättning (officialservitut) eller genom avtal mellan två fastighetsägare (avtalservitut).

Inom planområdet finns följande kända servitut:

- Avtalsservitut 0182IM-10/52982.1 för allmänt gång- och cykelstråk samt väg. Detta servitut bedöms inte påverkas, det fortsätter att gälla även om ändrad fastighetsbildning enligt detaljplanen innebär att området som berörs minskar.

- Avtalsservitut 01-IM8-84/2608.1 för vattenledning med mera. Detta servitut avser allmänna spillvattenledningar, bland annat i området vid Planiavägen. Aktuella ledningar har, eller kommer att, avvecklas/ersättas, varför servitutet bedöms kunna tas bort.

Som en del i planens genomförande behöver ett antal nya servitut bildas:

- Beroende på fastighetsindelning inom kvartersmark kan det behövas en mängd servitut mellan olika privatägda fastigheter, avseende exempelvis tillfart och garage, tillträde till kvartersgator, ledningar eller beroenden mellan olika konstruktioner.

- I något eller några lägen kan det bli aktuellt att befintliga privata ledningar behöver korsas allmän plats, dessa kan då komma att ligga kvar inom det som i detaljplanen övergår till allmän plats. Här bedöms servitut vara ett lämpligt sätt att reglera sådan rättighet.

- Avledning av skyfallsvatten behöver möjliggöras över fastigheten Sicklaön 117:17, utanför planområdet, från Planiavägen och vidare österut mot Järlasjön. Här bedöms ett servitut vara ett lämpligt sätt att reglera sådan rättighet för kommunen. Fastigheten Sicklaön 117:17 ägs av Sickla Industrifastigheter KB (AtriumLjungberg AB), det vill säga samma fastighetsägare som idag äger det område som berörs av aktuell detaljplan för Tryckluftsfabriken.

Gemensamhetsanläggningar

En gemensamhetsanläggning är en anläggning som är gemensam för flera fastigheter och som ska skötas gemensamt. Inrättandet av en gemensamhetsanläggning prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten med stöd av anläggningslagen. I beslutet (så kallat anläggningsbeslut) om att inrätta en gemensamhetsanläggning framgår vad som ingår i anläggningen (till exempel en väg eller en brunn).

En samfällighetsförening kan bildas för förvaltning av en eller flera gemensamhetsanläggningar. Samfällighetsföreningen har endast rätt att ansvara för underhåll och drift av den eller de anläggningar som beskrivs i anläggningsbeslutet. Om det inte bildas en samfällighetsförening sker förvaltningen av gemensamhetsanläggningen genom så kallad delägarförvaltning, vilket innebär att alla deltagare i gemensamhetsanläggningen måste vara överens om de beslut som fattas.

Inga gemensamhetsanläggningar finns inom planområdet. Beroende på hur framtida fastighetsindelning kommer se ut kan det bli aktuellt med en eller flera gemensamhetsanläggningar, exempelvis för gemensamt garage, kvartersgator, ledningar, innergårdar och utrymmen för avfallshantering. Detaljplanen anger inte några bestämmelser eller

markreservat för sådana gemensamhetsanläggningar, bedömningen är att frågorna kan hanteras i samband med fastighetsbildning.

Ledningsrätter

En ledningsrätt innebär en rättighet för ledningshavaren att vidta de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller annan anordning på den belastade fastigheten. Inrättandet av en ledningsrätt prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten med stöd av ledningsrättslagen.

Inom planområdet finns följande ledningsrätter:

- Nacka vatten och avfall AB har ledningsrätt för dagvattenledning med aktnummer 0182K-2007/5. Delar av sträckan planläggs som allmän plats vilket medför att ledningsrätten kan tas bort i berörd del. Övriga områden där ledningsrätten idag gäller föreslås som kvartersmark för ny bebyggelse vilket kommer innebära behov av ledningsflytt och förändring av ledningsrätten.
- Nacka Energi AB har en ledningsrätt med aktnummer 0182K-2007/4.1, avseende ledningsstråk och nätstationer. Ledningsrätten behöver förändras med anledning av omförläggning av ledningsstråk, nya nätstationer och bildande av allmän plats.

Exakta lägen för framtida ledningar och inbyggda nätstationer är inte klarlagt eller projekterat, behov av nya ledningsrätter kan komma att uppstå men detaljplanen har inga markreservat (u-områden) för detta då lägen och behov är osäkra. Bedömningen är att frågorna kan hanteras i samband med fastighetsbildning, alternativt att planen kompletteras med u-område till granskningsskedet.

Ekonomiska frågor

Nedan redovisas ekonomiska frågor till följd av detaljplanens genomförande.

Värdeökningar

I samband med att detaljplanen vinner laga kraft förväntas värdeökningar uppkomma för tillkommande bygggrätter inom planområdet, tillkommande bygggrätter ligger inom en och samma fastighet, Sicklaön 83:22.

Inlösen och ersättning

De fastigheter som vid planläggning får avstå mark för allmän plats har rätt till kompensation. Ersättningens storlek bestäms i lantmäteriförrättningen eller genom överenskommelser med fastighetsägaren. Principen för genomförande av denna detaljplan är dock att fastighetsägaren bekostar samtliga bygg- och anläggningsåtgärder inom detaljplanen, även allmänna anläggningar, vilket inkluderar inlösen av mark. Generella principer för överenskommelser i exploateringsavtal regleras i Nacka kommuns program för markanvändning.

De fastigheter som ska belastas av rättigheter såsom servitut eller ledningsrätt har rätt till kompensation. Ersättningens storlek bestäms i lantmäteriförrättningen eller genom överenskommelser med fastighetsägaren. Områden som berörs av fastighetsreglering respektive upplåtelse av servitut beskrivs i bilaga 1, *Fastighetskonsekvensbeskrivning*.

Utbyggnads-, drift- och underhållskostnader

Nedan redovisas kostnader kopplade till utbyggnaden av detaljplanen samt kostnader för löpande drift och underhåll.

Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll av allmän plats

Kommunen är huvudman för allmän plats och svarar för framtida drift- och underhållskostnader. Kostnader för utbyggnad av allmänna anläggningar samt åtagande vid utbyggnad kommer att regleras i exploateringsavtal mellan Nacka kommun och fastighetsägaren. Utgångspunkten ska vara att fastighetsägaren ersätter kommunen utifrån principen om faktiska kostnader, alternativt, om kommunen finner det motiverat, på egen bekostnad bygger ut anläggningarna och överlåter dem vederlagsfritt till kommunen.

Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll inom kvartersmark

Kostnaden för bygg- och anläggningsåtgärder inom kvartersmark samt drift och underhåll bekostas av respektive fastighetsägare.

Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av vatten- och spillvattenanläggningar

Nacka vatten och avfall AB ska vara huvudman för utbyggnad och skötsel av det allmänna VA-nätet. Utbyggnadsordning, etappindelningar, överlämningar och ekonomiska regleringar hanteras i utbyggnadsavtal mellan fastighetsägaren och Nacka vatten och avfall AB.

Inom kvartersmark ansvarar fastighetsägaren för utbyggnad och samtliga kostnader gällande vatten- och spillvattenanläggningar.

Kostnad för dagvattenhantering

Nacka vatten och avfall AB ansvarar för upprättande av förbindelsepunkt för dagvatten och avledning därifrån. Nacka vatten och avfall AB tar bara emot dagvatten enligt riktlinjerna i Allmänna bestämmelser VA (*ABVA Svenskt vatten*).

Fastighetsägaren ansvarar för och bekostar omhändertagande av dagvatten från kvartersmark. Nacka kommun ansvarar för och bekostar omhändertagande av dagvatten från allmän plats.

För drift och underhåll av dagvattenmagasin inom kvartersmark svarar fastighetsägaren. Nacka kommun har drift- och underhållsansvar för dagvattenanläggningar inom allmän plats.

Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av el-, tele- och fibernät samt fjärrvärme

Respektive ledningsdragande bolag ansvarar för kostnader för drift och underhåll av de allmänna ledningsnäten. Kostnader för nyanläggning/omläggning av ledningar regleras mellan fastighetsägaren och ledningsbolagen.

Kostnader för anläggande samt drift och underhåll av statliga vägar

Trafikverket ansvarar för drift och underhåll på statliga vägar. Planområde angränsar i söder till den statliga vägen Järlaleden, väg 260.

Taxor och avgifter

Nedan redovisas kostnader kopplade till taxor och avgifter till följd av detaljplanens genomförande.

Förrättningskostnader

Fastighetsägaren svarar för samtliga förrättningskostnader för genomförandet av detaljplanen, förutom förrättningskostnader förknippade med reglering av mark vid Planiovägen och Järlaleden.

Planavgift

Kostnaden för att ta fram detaljplanen har reglerats i ett planavtal. Någon planavgift tas därmed inte ut i samband med bygglovsansökan.

Avgifter för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser

Avgift för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser betalas av fastighetsägaren/den som söker lovet, enligt vid tidpunkten gällande taxor.

Anslutningsavgifter

Nacka vatten och avfall AB tar ut en anslutningsavgift av respektive fastighetsägare för framdragnings- och avfallsanläggningar samt upprättande av förbindelsepunkt enligt VA-taxan för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen. Avgifter enligt denna taxa tas ut för att täcka de nödvändiga kostnaderna för de allmänna vatten- och avloppsanläggningarna. Avgifterna ska betalas av ägare till fastigheter inom anläggningens verksamhetsområde. Avgiftsskyldigheten inträder när Nacka vatten och avfall AB har upprättat förbindelsepunkter och informerat fastighetsägaren om dessa. Den för varje tillfälle gällande taxan finns tillgänglig på Nacka vatten och avfalls webbplats.

Avgifter för avfallshantering betalas av respektive fastighetsägare till Nacka vatten och avfall enligt vid tidpunkten gällande avfallstaxa avseende kommunalt avfall. För verksamheterna kan det dock under vissa förutsättningar bli aktuellt med avfallshantering i egen regi.

Anslutningsavgifter för el-, tele- och fibernät betalas av fastighetsägare till respektive ledningsägare enligt vid tidpunkten gällande taxor.

Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande

I detta avsnitt beskrivs de övergripande konsekvenserna av planförslaget dels ur ett långsiktigt helhetsperspektiv och dels för enskilda berörda fastigheter.

Avvikelse från översiktsplanen

Principiellt sett överensstämmer detaljplanen väl med översiktsplanen och dess strategier och mål. Översiktsplanen anger dock ett betydligt lägre antal nya arbetsplatser inom Sicklaområdet, cirka 2500, jämfört med de 7000 som detaljplanen preliminärt kan resultera i. Denna höga uppskattning kommer från fastighetsägaren och är en preliminär bedömning utifrån antaganden om personaltäthet och om fördelning mellan handel, kontor, utbildning och andra verksamheter. Olika typer av verksamheter har väldigt olika personaltäthet, vilket gör att det faktiska antalet arbetsplatser beror på vilken typ av verksamheter som etableras inom området. Då översiktsplanen är vägledande och inte bindande bedöms denna skillnad kunna accepteras. Ett ökat antal arbetsplatser bidrar också till att uppnå översiktsplanens mål om 15 000 nya arbetsplatser i Nacka till år 2030. Under planprocessen kommer dock uppskattningarna om antalet arbetsplatser ses över kontinuerligt så att de blir så korrekta som möjligt.

Översiktsplanen refererar till den utvecklade strukturplanen för Nacka stad där det nämns att 5–6 våningar är ett lämpligt våningsantal för tillkommande bebyggelse. Planförslaget innehåller nu flera delar med 7 våningar vilket inte överensstämmer till fullo med det som står i översiktsplanen. Eftersom översiktsplanen är vägledande, och planförslaget även innehåller 4–6-våningsdelar samt konsekvent tillämpar indragna översta våningsplan, bedöms skillnaden kunna accepteras.

Miljökonsekvenser

Planen innebär ett effektivt markutnyttjande där ett gammalt industri- och handelsområde omvandlas till tät stadsbebyggelse för arbetsplatser, bostäder, handel och service. Detaljplanen innebär positiva konsekvenser vad gäller rening av dagvatten, och därmed även positiva konsekvenser för Järlasjöns vattenkvalitet. Planen innebär att förorenad mark hanteras och åtgärdas för att uppfylla kraven för föreslagen markanvändning, vilket är positivt för grundvattensituationen, närliggande sjöar och för miljö och hälsa generellt.

Vägrafikbuller och buller från befintlig Saltsjöbana bedöms kunna hanteras med bebyggelsens utformning och anpassningar av planlösningar. Buller från framtida upphöjd Saltsjöbana är dock en stor utmaning vad gäller bullerhantering i detaljplanen, detta eftersom bullernivåerna bedöms öka och få större spridning samt eftersom det handlar om en framtida anläggning där alla detaljer om bullerskydd och tågmodeller inte är kända. Bullerutredningen visar dock att det är rimligt att klara riktvärden för bullernivåer, men vidare utredningar behövs för bebyggelsens detaljutformning. Detaljplanen innebär inte någon negativ påverkan för omgivande bebyggelse vad gäller buller. Vid byggskedet är det dock troligt med störningar för omgivningen.

Vad gäller lokalklimat innebär detaljplanen möjlighet att utforma stadsmiljön med träd, planteringar och skuggningar så att höga temperaturer kan hanteras bättre än i dagens asfalterade och solexponerade situation. Detaljplanen innebär en negativ konsekvens för kulturmiljön i och med föreslagen rivning av befintliga industrier från efterkrigstiden. Upplevelsen av den hårda industrikaraktern påverkas också negativt av ökade inslag av vegetation.

En utförligare sammanställning av miljökonsekvenserna finns i en separat miljöredovisningen som utgör underlag till detaljplanen.

Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka

I planeringen finns alltid ett generellt hållbarhetsarbete som återspeglas i planens utformning. I enlighet med kommunens strategi Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka har ambitioner inom strategins sex strategiska inriktningar formulerats. Nedan redovisas åtgärder som är aktuella att vidtas i projektet för att uppnå respektive ambition.

1. Tillgängliga och utvecklade park- och naturområden

Ambition: Se beskrivning på sida 13.

Aktuella åtgärder: Planläggning av ny allmän plats i form av gator och park inom planområdet, samt stråk mot park- och natur i närområdet.

2. Hållbart resande och mobilitet

Ambition: Se beskrivning på sida 13.

Aktuella åtgärder: Tillämpning av kommunens flexibla parkeringstal för bostäder, övrig bilparkering utreds i separat trafikutredning där hänsyn tas till områdets läge och mycket goda kollektivtrafikutbud.

3. Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande

Ambition: Se beskrivning på sida 13.

Aktuella åtgärder: Detaljplanen styr inte energiåtgång i bygg- eller driftskede eller specifika materialval. Tät bebyggelse med modern standard innebär dock goda förutsättningar för hög energieffektivitet. Detaljplanen ger möjligheter för exempelvis byggande med trästomme och installation av solceller på tak, det är dock inget som tvingas fram utan är upp till fastighetsägaren att utveckla i bygglovskedet. Utformning och placering av offentliga rum ger varierande miljöer där sol och skugga växlar över dygnet. För bostadskvarteren finns det möjligheter till skyddade innergårdar, balkonger och takterrasser vilket tillsammans med det centrala läget och närservice kan bidra till goda boendekvaliteter. Detaljplanens genomförande förutsätter avhjälpande av markföroreningar vilket bidrar till en sund livsmiljö.

4. Hållbar hantering av vatten i bebyggelsen

Ambition: Se beskrivning på sida 13.

Aktuella åtgärder: Höjdsättning av mark regleras för att säkerställa en ytlig avledning av dagvatten vid stora regn. Gator och kvartersgator har utrymme för träd och andra dagvattenfördröjande åtgärder. Utformningen av föreslagen park kan studeras vidare för att bidra till en hållbar dagvattenhantering. Hantering av dagvatten i övrigt regleras inte i detalj, men den föreslagna markanvändningen innebär i sig minskade föroreningshalter. Kommunens anvisningar för dagvattenhantering ska tillämpas både inom allmän plats och kvartersmark.

5. Hållbar avfallshantering och återbruk

Ambition: Se beskrivning på sida 13.

Aktuella åtgärder: Dessa aspekter regleras inte på detaljnivå. Avfallshanteringen kan lösas via gator på allmän plats och kvartersmark, samt eventuellt i garage. Avfallslösningar avses utredas vidare för att hitta lämpliga avfallssystem.

6. Anpassning framtida klimat

Ambition: Se beskrivning på sida 14.

Aktuella åtgärder: Stadsmiljöer är ofta hårdgjorda och innebär risk för höga temperaturer vid värmeböljor, vilket förväntas bli vanligare i framtiden. Detaljplanens höga bebyggelse och smala gator innebär att gatumiljöerna till stor del kommer vara skuggade, men med sol vissa delar av dygnet. Trädplanteringar längs gator och i planerad park, samt möjlighet till plantering på bostadsgårdar och förgårdsmark bedöms vara positivt för stadsmiljöns temperatur.

Sociala konsekvenser

Att ersätta dagens bilpräglade handelsområde med en tät och blandad stadsbebyggelse bedöms ge stora positiva konsekvenser för framtida boende, verksamma, närboende och en bredare allmänhet. En detaljplans konsekvenser när det gäller sociala frågor är svåra att bedöma eftersom fysisk planering bara är en av många faktorer som påverkar social hållbarhet. Många människor på liten yta med närhet till kollektivtrafik och service ger förutsättningar för ett befolkat stadsrum under olika tider på dygnet vilket är positivt för det sociala livet och kan bidra till trygghet. Förslaget innebär att Sicklas centrala delar ännu tydligare blir ett centrum och även fortsättningsvis kan fungera som en mötesplats både för närområdet och ett större område. Detaljplanen styr inte frågor om lägenhetsstorlekar, upplåtelseform eller boendestandard. Sådana aspekter är dock exempel på sådant som påverkar människors dagliga liv i en stadsdel men som inte kan konsekvensbedömas i planskedet.

Trygghet och säkerhet är viktiga frågor i hela området. I västra delen med mestadels arbetsplatser finns risk att området upplevs tomt under sena kvällar efter handelns stängning, något som behöver vägas in när bebyggelsen och de offentliga rummen studeras vidare inför genomförandet. Utformning och funktioner längs Järlaleden och Planiavägen påverkar upplevelsen att röra sig till, från eller förbi planområdet. Där bör sockelväningar utformas så att

de inte upplevs slutna eller monotona. I övrigt är det viktigt att vid framtida projektering göra aktiva val avseende siktlinjer, belysning, vegetation och annan detaljutformning för att öka känslan av trygghet. Stora parkeringsgarage är miljöer som kan kräva särskild omsorg för att inte upplevas otrygga.

Eftersom en tunnelbanestation kommer finnas vid planområdets norra del innebär det stora flöden av verksamma, boende och besökare under stora delar av dygnet. Platser som många rör sig vid är särskilt viktiga från trygghetsperspektiv. Som en del i framtagandet av detaljplanen har trygghetsfrågor utvärderats och analyserats särskilt i en trygghetskonsekvensanalys (Stiftelsen Tryggare Sverige 2021). Där bedöms planförslaget som helhet fungera väl från trygghetsperspektiv. Aspekten om tydlighet har dock fått något lägre bedömning bland annat till följd av att det är svårt att bedöma i planskedet men också för att de föreslagna privatägda gatorna kan leda till en otydlighet vad gäller ansvar, ägande och rättigheter. Analysen rekommenderar bland annat att tillåta viss fordonstrafik utöver lokalgatorna, som ett sätt att öka antalet rörelser i området, samt att organisera och dela upp parkeringsgarage på ett genomtänkt sätt.

Till följd av detaljplanens omfattning och läge i förhållande till befintliga bostäder, idrottsanläggningar, skolor och förskolor har även barnperspektivet analyserats närmare (*Tyréns 2021-09-03*). Detta som ett sätt att adressera viktiga frågor för barn och ungas bästa och utifrån deras rättigheter enligt barnkonventionen och stadsbyggnadsprojektets mål. Den största utmaningen som lyfts fram är att skapa tillräckliga friytor såväl på förskolegård och bostadsgårdar som i det offentliga rummet. Brist på friytor innebär risk för högt slitage, sämre kvalitet och höga driftkostnader för de grönytor som erbjuds. På det stora hela bedöms dock planeringsinriktningen med en tät och blandad stadsmiljö med gång- och cykelprioriterade stråk, innebära stora positiva konsekvenser för barn och unga jämfört med dagens miljö.

Ekonomiska konsekvenser

Detaljplanen medför att allmän plats kommer att byggas ut för att bidra till en ökad tillgänglighet, nya rekreationsytor och bättre trafiksäkerhet för gående och cyklister i anslutning till den nya bebyggelsen och den framtida tunnelbanestationen. Planförslaget i stort bedöms innebära mycket goda förutsättningar för kollektivt resande för boende, verksamma och besökare. Den nya bebyggelsen bedöms också ge goda förutsättningar för verksamheter, handel och lokal service vilket är positivt för Nackas näringsliv.

Fastighetsägaren bidrar med exploateringsersättning för sin nytta av de allmänna anläggningarna, alternativt bygger ut de lokala anläggningarna på egen bekostnad och sedan lämnar över dessa till kommunen. Fastighetsägaren medfinansierar även utbyggnaden av tunnelbanan och Saltsjöbanans upphöjning. Som helhet beräknas projektets utbyggnad vara kostnadsneutral för kommunen. Samtidigt innebär planens genomförande ökade driftkostnader för kommunen. De driftkostnader som uppstår för kommunen är skötsel och underhåll av nya anläggningar, till

exempel lokalgator, park och det norrsydliga stråket med prioritet för gång- och cykelstråket. Detaljplanen väntas på sikt medföra ökade fastighetsvärden inom området då detaljplanen möjliggör för fler bostäder, arbetsplatser, service och handel i ett mycket kollektivtrafikhögt läge.

Avvägning mellan motstående intressen

Tät stadsmiljö – friytor

Detaljplanen innebär en stor mängd bostäder och arbetsplatser som, sett till planområdet, får relativt lite friytor i form av grönytor. Området behöver dock ses i ett större sammanhang där en mycket hög bebyggelsestäthet kan förväntas i Sickla, med sitt centrala läge och sin mycket goda kollektivtrafikförsörjning. Inom några hundra meter från planområdet finns fina grönområden med vattenkontakt och på promenadavstånd nås även Nackareservatet. Även om de allmänna grönytorerna i planområdet kommer vara begränsade bedöms det i ett helhetsperspektiv vara en rimlig avvägning mellan berörda intressen och jämfört med områdets befintliga innehåll.

Bebyggelse och stadsutveckling - Östlig förbindelse

Framtagandet av denna detaljplan innebär förändrad reglering för området som eventuellt kan komma att bli aktuellt för en framtida Östlig förbindelse. Planens utformning innebär att Nacka kommuns inriktning för stadsbyggandet som pekas ut i översiktsplanen kan tillgodoses, detta samtidigt som ett framtida preciserat riksintresse för Östlig förbindelse kan tillgodoses. Om en sådan kombinerad markanvändning inte skulle vara möjlig påverkas Nacka kommuns möjligheter att uppfylla kommunens aktuella mål och planeringsinriktning samt möjligheterna att uppfylla de avtal som tecknats mellan kommunen och staten om bostadsbyggande. Detta till följd av ett intresse som i dagsläget varken är utpekad riksintresse eller har något beslut om genomförande. Till sammanhanget hör också att det redan idag finns befintliga byggnader, garage, brokonstruktioner och skyddsrum med djup grundläggning inom berört område. Utöver detta finns även outnyttjade byggrätter i gällande detaljplan i området för en eventuell Östlig förbindelses ramper. Kommunens avvägning mellan berörda intressen är att ny stadsbebyggelse kan tillåtas inom området, utan att påtagligt försvåra ett genomförande av en eventuell framtida Östlig förbindelse. Eventuella negativa konsekvenser för Östlig förbindelse begränsas med föreslagna planbestämmelser om schaktdjupsbegränsning (dock med tillåten pålning till berg). Detta bedöms vara en rimlig avvägning som sammantaget leder till en lämplig och rationell markanvändning, och som även beaktar det eventuella behovet av en framtida kombinerad markanvändning med underliggande bergtunnlar.

Ekonomisk genomförbarhet, sanering av mark, och underjordisk parkering – bevarande av bebyggelse av kulturhistoriskt intresse.

Den sanering som krävs för planerade markanvändningar bedöms vara omfattande och kostsam. Flera av detaljplanens positiva aspekter kommer från att bilparkeringen flyttas från markytan till underjordiska garage, även detta är en kostsam åtgärd med komplicerade konstruktioner. Sammantaget, sett till befintliga byggnader och miljöns kulturhistoriska värden, har det bedömts att det varken är tekniskt eller ekonomiskt rimligt att bevara befintliga byggnader och samtidigt

sanera marken och bygga garage. Denna avvägning innebär negativa konsekvenser från kulturmiljöperspektiv. Inom planområdet föreslås en ny park och gatuplanteringar. Detta är generellt sett positivt ur många aspekter, men kan innebära att den renodlade och hårda industrikaraktären försvagas.

Kvartersmark – allmän plats

I traditionella stadsmiljöer utgör gator och torg allmän plats. I detaljplanen har det gjorts en avvägning mellan behoven av allmän plats och fastighetsägarens tydliga vilja att precis som idag kunna fortsätta äga och ansvara för områdets friområden. De viktigaste övergripande stråken och den centrala parken planeras som allmän plats och alla bostadskvarter ansluter till allmän gata, medan flera gågator, kvartersgator, gränder och torg även fortsättningsvis planeras som kvartersmark.

Fastighetskonsekvensbeskrivning

Detta kapitel beskriver vilka fastighetsrättsliga konsekvenser som detaljplanen medför för fastighetsägare inom planområdet.

Fastigheten Sicklaön 83:22 utgör huvuddelen av planområdet. Fastigheten bedöms få stora värdeökningar i samband med detaljplanen samtidigt som fastigheten påverkas negativt av avstående av mark för allmän plats. Införandet av allmän plats innebär även att behovet av belastningar i form av ledningsrätter för allmännyttiga ledningar minskar jämfört med idag. Vidare innebär detaljplanen stora åtaganden för fastighetsägaren i samband med genomförandet och framtida drift av exempelvis kvartersgator. Enligt detaljplanen belastas fastigheten även med rivningsförbud för två byggnader, byggnaderna bedöms dock vara i gott skick och regleringen bedöms inte medföra några omedelbara behov av åtgärder.

Fastigheten Sicklaön 117:17 ingår inte i planområdet men föreslås upplåta område för servitut för avledning av skyfall från Planiavägen till Järlasjön. Servitutet bedöms behövas i väntan på permanent lösning i framtida detaljplan för området Sodafabriken där Sicklaön 117:17 ingår. Fastigheten påverkas därmed negativt av förslaget även om den inte ingår i planområdet. De negativa konsekvenserna för fastighetsägaren bedöms dock som begränsade då fastigheten är en del av ett större fastighetsinnehav som ägs av samma fastighetsägare som äger fastigheten Sicklaön 83:22.

Fastigheten Sicklaön 76:1, som inrymmer Saltsjöbanan och ägs av Storstockholms Lokaltrafik AB (Trafikförvaltningen Region Stockholm), angränsar till planområdet. Fastigheten påverkas inte direkt av detaljplanens reglering, men efter planens genomförande kommer det finnas bostäder på närmare avstånd än i dagsläget vilket kan vara negativt sett från dagens användning. Detaljplanen är också anpassad efter planerna på att höja upp Saltsjöbanan på en bro genom Sickla, planen förutsätter dock inte att upphöjningen genomförs.

I bilaga 1, fastighetskonsekvensbeskrivning, redovisas en sammanställning av de fastighetsrättsliga konsekvenser som uppkommer för respektive fastighet som berörs av planen.

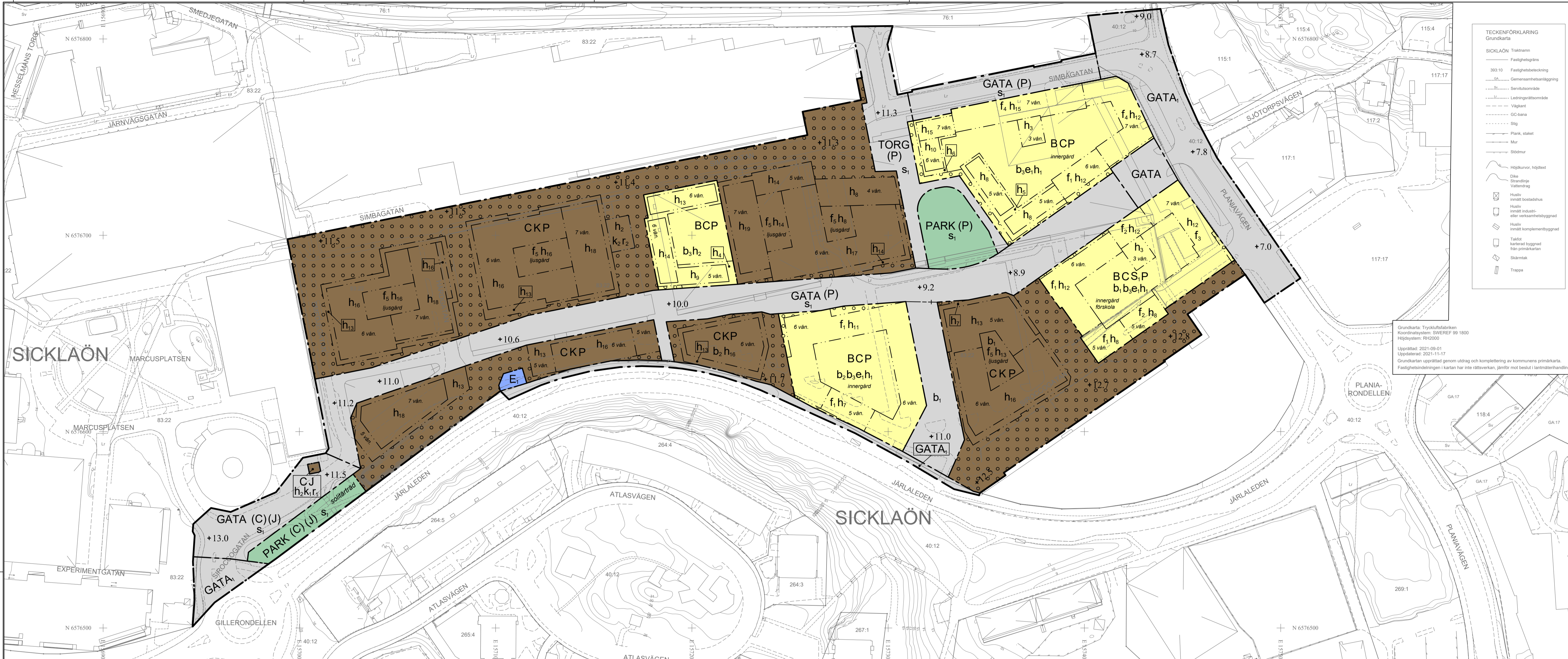
Medverkande i planarbetet

Jerk Allvar	planarkitekt	planenheten
Hanna Flygt	projektledare	exploateringsenheten Nacka stad
Oscar Haeffner	trafikplanerare	planenheten
Marie Edling	landskapsarkitekt	planenheten
Alice Ahoniemi	miljöplanerare	miljöenheten
Sofia Bergström	sakkunnig föroreningar	miljöenheten
Rebecca Kolmodin	sakkunnig buller	miljöenheten
Johannes Kruusi	byggnadsantikvarie	konsult KMV forum
Lejla Lindh	delprojektledare	enheten för bygg och anläggning
Anna-Karin Gillström		
Romanus	bygglovhandläggare	bygglovenheten
Ingrid Jansson	förrättningslantmätare	lantmäterimyndigheten Nacka
Jan Wennberg	Projektledare VA	Nacka vatten och avfall (NVOA)
Mats Eriksson	avfallshandläggare	Nacka vatten och avfall (NVOA)

Planenheten

Susanne Werlinder
Planchef

Jerk Allvar
Planarkitekt

TECKENFÖRKLARING
Grundkarta

SICKLAÖN: Trastarm

- Fasthetsgräns
- 393.10 Fasthetsbeteckning
- Gemensamhetsavgränsning
- Servitutsområde
- Ledningsområde
- Väglant
- CC-bana
- Slig
- Plank, staket
- Mur
- Slödmur
- Höjdnurvor, höjdst
- Dike
- Ständring
- Vattnedrag
- Husvis smält bostadsbus
- Husvis smält industri- eller verksamhetsbyggnad
- Husvis smält komplementbyggnad
- Taklåg
- Kontorsbyggnad från primärkarta
- Skärtnak
- Trappa

Grundkarta: Tryckluftfabriken
Koordinatsystem: SWEREF 99 1800
Höjdsystem: RH2000
Upprättad: 2021-09-01
Uppdaterad: 2021-11-17
Grundkartan upprättad genom utdrag och komplettering av kommunens primärkarta.
Fasthetsbeteckningen i kartan har inte rättverkat jämfört med beställarens teckning.

PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten. Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom hela planområdet.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- Användningsgräns
- Egenskapsgräns
- Sekundär egenskapsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

- Allmän plats
- GATA: Gata
 - GATA: Huvudgata
 - PARK: Park
 - TORG: Torg

- Kvartersmark
- B: Bostäder
 - C: Centrum
 - (C): Centrum
 - E: Transformatorstation
 - (J): Industri
 - J: Industri
 - K: Kontor
 - (P): Parkering
 - P: Parkering
 - S: Förskola

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS

Upprättad av allmän plats

+0.0: Markens höjd över angivet nollplan

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

Begränsning av markens utnyttjande

Endast byggnader under mark

Byggnaders användning

S_i: Användningsbestämmelse inom parantes avser användning under mark

Höjd på byggnadsverk

- h₁: Högsta nockhöjd är 12.0 meter över angivet nollplan
- h₂: Högsta nockhöjd är 19.0 meter över angivet nollplan
- h₃: Högsta nockhöjd är 23.5 meter över angivet nollplan
- h₄: Högsta nockhöjd är 24.0 meter över angivet nollplan
- h₅: Högsta nockhöjd är 26.5 meter över angivet nollplan
- h₆: Högsta nockhöjd är 28.5 meter över angivet nollplan
- h₇: Högsta nockhöjd är 29.0 meter över angivet nollplan
- h₈: Högsta nockhöjd är 29.5 meter över angivet nollplan
- h₉: Högsta nockhöjd är 30.0 meter över angivet nollplan
- h₁₀: Högsta nockhöjd är 31.5 meter över angivet nollplan
- h₁₁: Högsta nockhöjd är 32.0 meter över angivet nollplan
- h₁₂: Högsta nockhöjd är 32.5 meter över angivet nollplan
- h₁₃: Högsta nockhöjd är 33.0 meter över angivet nollplan
- h₁₄: Högsta nockhöjd är 33.5 meter över angivet nollplan
- h₁₅: Högsta nockhöjd är 34.5 meter över angivet nollplan
- h₁₆: Högsta nockhöjd är 37.0 meter över angivet nollplan
- h₁₇: Högsta nockhöjd är 37.5 meter över angivet nollplan
- h₁₈: Högsta nockhöjd är 41.0 meter över angivet nollplan
- h₁₉: Högsta nockhöjd är 41.5 meter över angivet nollplan

Markens anordnande och vegetation

+0.0: Markens höjd över angivet nollplan

Rivningsförbud

- r₁: Byggnad får inte rivas
- r₂: Byggnad (inkluderat skorsten) får inte rivas.

Utformning

- f₁: Översta våningen ska utföras indragen minst 2,4 meter från byggnadens gatufasad, och minst 1,2 meter från fasad mot innergård.
- f₂: Översta våningen ska utföras indragen minst 1,2 meter från byggnadens gatufasad, och minst 2,0 meter från fasad mot innergård.

f₃

De två översta våningarna ska utföras indragna minst 1,2 meter från byggnadens gatufasad. Den översta våningen ska utföras indragen minst 1,5 meter från fasad mot innergård.

f₄

De två översta våningarna ska utföras indragna minst 1,2 meter från byggnadens gatufasad och från fasad mot innergård.

f₅

Ljusskärm från och med våning 2 och uppåt, som får glansas in.

Utförande (Angränsning via sekundär egenskapsgräns och användningsgräns)

b₁: Lägsta schaktningnivå är 5.0 meter över nollplanet

b₂: Lägsta schaktningnivå är 2.0 meter över nollplanet

Utförande

b₃: Terrassbjälklag för underbyggd innergård ska dimensioneras för att bära ett jordlag om minst 0,8 meter på minst 50% av gårdsytan. Innergård ska planteras och utformas för rekreation och dagvattenhantering.

Utnyttjandegrad

e₁: Utöver angiven nockhöjd får högst två komplementbyggnader uppföras på bostadsgård, med högsta sammanlagda byggnadsarea om 15 kvm och högsta nockhöjd om 3 meter.

Varsamhet

k₁: Byggnadens industrikaraktär, med takform, putsfasad samt placering av fönster och portar, ska bibehållas

k₂: Byggnadens (inkluderat skorsten) industrikaraktär, med tegelfasad och spår av tidigare ombyggnader, ska bibehållas

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALL KVARTERSMARK

Byggnaders användning

Mot allmän plats och mot kvartersgator ska fasaden på entréplan utgöras av minst 50% verksamhetslokaler. För bostadsbebyggelsen ska resterande delar av fasad på entréplan mot allmän plats och kvartersgator inrymma bostadskomplement och trapphus, inslag av bostadslägenheter medges förutom mot Planvägen och Järtaleden. Eventuella bostadslägenheter på entréplan ska utformas upphöjda från gatunivå alternativt med direktentré.

Skydd mot störningar

Där dygnsekvivalent ljudnivå från väg- och spårtrafik överskrider 60 dBA vid bostads fasad ska hälften av bostadsrummen orienteras mot bullerdämpad sida med dygnsekvivalent ljudnivå högst 55 dBA samt maximal ljudnivå natttid högst 70 dBA.

Bostäder med en boarea om högst 35 m² kan byggas där dygnsekvivalent ljudnivå från väg- och spårtrafik uppgår till som mest 65 dBA.

Boende ska ges tillgång till gemensam eller egen uteplats där dygnsekvivalent ljudnivå från väg- och spårtrafik inte överskrider 50 dBA och maximal ljudnivå inte överskrider 70 dBA dagtid.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att maximal stomljudsnivå i bostadsrum ej överskrider 30 dBA SLOW vid tågpassage.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att komfortvägd vibrationsnivå i bostadsrum ej överskrider 0,4 mm/s vid tågpassage.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att maximal stomljudsnivå i kontorslokaler för tyst verksamhet ej överskrider 30 dBA SLOW vid tågpassage.

Byggnader ska grundläggas och utformas så att komfortvägd vibrationsnivå i kontorslokaler för tyst verksamhet ej överskrider 0,4 mm/s vid tågpassage.

Utformning

Balkong och burspråk:

Vid bostadsbebyggelse får burspråk skjuta ut högst 0,5 meter och balkonger högst 1,4 meter över allmän plats och över kvartersmark där byggnader endast får uppföras under mark (ringmark), undantaget mot Planvägen och Järtaleden där balkonger får skjuta ut högst 1,0 meter. Vid kontors- och centrumbbyggelse får burspråk och balkonger skjuta ut högst 0,5 meter över allmän plats och ringmark. Balkonger ska ha en öppen karaktär. Byggnadsdel som skjuter ut över allmän plats eller ringmark får inte hänga närmare marken än 4,0 meter.

Gestaltning hela planområdet:

- Planområdet ingår i ett större kulturhistoriskt intressant område. Tillkommande byggnader ska utformas med hänsyn till områdets industrikaraktär och egenart.

- Bebyggelse med innergård/ljusskärm ska utformas med varierande gatufasader så att varje kvarterssida upplevs bestå av flera olika hus.

- Sockelväning mot allmän plats och kvartersgator ska vara markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad stadsmiljö. Fasader mot Järtaleden och Planvägen utformas med förhöjd och markerad sockelväning.

Villkor för lov

Marklov får inte ges för markarbeten, och bygglov får inte ges för ändrad markanvändning, förrän tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken har godkänt avhjälpandeåtgärder avseende markföroreningar.

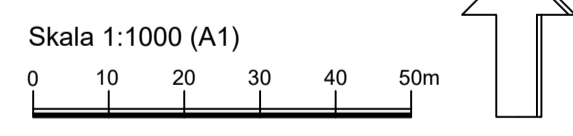
ILLUSTRATION

6 vån./innergård/solitträd Illustrationstext

GENOMFÖRANDETID

Genomförandetiden är 10 år från den dag planen vinner laga kraft.

UPPLYSNINGAR:
Planen är upprättad enligt plan- och bygglagen PBL (2010:900) enligt dess lydelse efter den 1 januari 2015.

Koordinatsystem: SWEREF 99 18 00
Höjdsystem: RH2000

SAMRÅDSHANDLING

Detaljplan för Tryckluftfabriken, del av fastigheterna Sicklaön 83:22 m.fl., på Sicklaön, Nacka kommun
Utökad förfarande
Planenheten i november 2021

Till planen hör:
Planbeskrivning
Fastighetsförteckning
Illustrationsplan

Susanne Werlinder Planchef
Jerk Allvar Planarkitekt

Tillstyrkt av MSN
Antagen av KF
Laga kraft

KFKS 2020/321

Remiss, detaljplan för
Björknäs-Värmdövägen i Boo,

11

NTN 2020/149

2021-12-17

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2020/149

Remiss, detaljplan för Björknäs-Värmdövägen i Boo, Samråd 2

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden antar förslag till yttrande enligt tjänsteskrivelsens bilaga 1, 2021-12-17.

Sammanfattning

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för ny, småskalig och väl gestaltad bostadsbebyggelse i ett kollektivtrafikhärlä läge längs Värmdövägen, öster om Björknäs centrum. Planförslaget innehåller cirka 90 lägenheter, främst i små flerbostadshus, men förslaget innehåller även parhus. De allmänna anläggningarna utgörs av nya in- och utfarter i anslutning till gatumark.

Nämnden framför synpunkter på att trafiksäkerheten behöver utredas närmare, att skrivelsen i planbeskrivningen kring Boo Energis personal- och besöksparkering behöver förtydligas, att behovet av parkeringsplatser för fastigheten Björknäs 1:427 även bör inkludera en redovisning av antal parkeringsplatser som behövs om fastigheten inte bebyggs med studentbostäder samt att två privata infarter borde planläggas som kvartersmark istället för allmän plats gata.

Planförslaget

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för ny, småskalig och väl gestaltad bostadsbebyggelse i ett kollektivtrafikhärlä läge längs Värmdövägen, öster om Björknäs centrum. Planen syftar även till att bekräfta befintliga verksamheter, skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och värdefulla träd samt säkerställa att tillkommande bebyggelse samspelar med Björknäs kulturmiljövärden och karaktär.

Ett första samråd hölls under maj-augusti 2020. Under samrådet inkom en stor mängd synpunkter. Planförslaget har därefter arbetats om för ett andra samråd vilket prövar en lägre exploateringsgrad än tidigare förslag. Fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 har sedan det första samrådet utgått ur planförslaget.

Ny bebyggelse föreslås utgöras av en till fyra våningar. Planförslaget innehåller cirka 90 lägenheter, främst i små flerbostadshus, men förslaget innehåller även parhus. Befintlig

kontors- och lagerverksamhet för Boo Energi inom fastigheterna Björknäs 1:860 och 1:852 får bekräftad användning, och planen möjliggör för kontorslokaler i bottenvåningen på fastigheten Björknäs 1:719.

Planförslaget innehåller skyddsbestämmelser för ett flertal träd så som tallar och ekar, främst i områden som angränsar till befintlig villabebyggelse. Ett antal träd föreslås dock fällas samtidigt som kompensationsåtgärder som bland annat återplantering, kronbeskärning och utplacering av död ved föreslås.

De allmänna anläggningarna utgörs av nya in- och utfarter i anslutning till gatumark.

Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller innebära att några miljö kvalitetsnormer riskeras överskridas.

Förslag till yttrande

Nämnden ser positivt på att planbeskrivningen kompletterats med tydligare beskrivningar av vilken påverkan planförslaget får på gatorna och trafiksäkerheten i området. De

åtgärder som föreslås är emellertid vaga och vidare utredning, samt utbyggnad av åtgärder, bör ske inom projektet innan det lämnas över till Natur- och trafiknämnden.

Enligt planförslaget ska fastigheten Björknäs 1:427 bebyggas med studentlägenheter och behovet av p-platser är beräknat utifrån det. Natur- och trafiknämnden anser att parkeringsbehovet för andra typer av boende också behöver beskrivas, eftersom planen även medger andra typer av bostäder. Kommunens parkeringsnormer ska följas.

På sida 34 i Planbeskrivningen står det: "Trafikmängden kommer alstras av Boo Energis personal- och besöksparkering som föreslås placeras längs Kärrstigen." Det finns ingen plats för parkering längs Kärrstigen och det är även parkeringsförbud längs med Kärrstigen. Om meningen syftar till att infarten till parkeringsplatsen är från Kärrstigen behöver det förtydligas.

När det gäller park- och naturfrågorna har planförslaget justerats i samklang med NTN:s synpunkter under samråd 1. Parkremsan utmed Värmdövägen finns kvar men samrådsyttrandet klargör de plantekniska förhållandena till varför remsan måste finnas kvar; för att säkerställa utfartsförbud mot Värmdövägen. Nämnden anser att de två infarterna som föreslås vara allmän plats gata, och som angränsar till denna parkremsa, ska planläggas som kvartersmark. Nämnden bör inte vara ansvarig för beläggnings- och vinterunderhåll för privata infarter.

Bilagor

Bilaga 1: förslag till yttrande

Samrådshandlingar

Kristina Petterqvist
Enhetschef
Enheten offentlig utemiljö

Förslag till yttrande

Dnr: NTN 2020/149

Dnr KFKS 2017/1029

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Detaljplan för Björknäs-Värmdövägen i Boo

Natur- och trafiknämnden lämnar följande synpunkter:

Nämnden ser positivt på att planbeskrivningen kompletterats med tydligare beskrivningar av vilken påverkan planförslaget får på gatorna och trafiksäkerheten i området. De åtgärder som föreslås är emellertid vaga och vidare utredning, samt utbyggnad av åtgärder, bör ske inom projektet innan det lämnas över till Natur- och trafiknämnden.

Enligt planförslaget ska fastigheten Björknäs 1:427 bebyggas med studentlägenheter och behovet av p-platser är beräknat utifrån det. Natur- och trafiknämnden anser att parkeringsbehovet för andra typer av boende också behöver beskrivas, eftersom planen även medger andra typer av bostäder. Kommunens parkeringsnormen ska följas.

På sida 34 i Planbeskrivningen står det: "Trafikmängden kommer alstras av Boo Energis personal- och besöksparkering som föreslås placeras längs Kärrstigen." Det finns ingen plats för parkering längs Kärrstigen och det är även parkeringsförbud längs med Kärrstigen. Om meningen syftar till att infarten till parkeringsplatsen är från Kärrstigen behöver det förtydligas.

När det gäller park- och naturfrågorna har planförslaget justerats i samklang med NTN:s synpunkter under samråd 1. Parkremsan utmed Värmdövägen finns kvar men samrådsyttrandet klargör de plantekniska förhållandena till varför remsan måste finnas kvar; för att säkerställa utfartsförbud mot Värmdövägen. Nämnden anser att de två infarterna som föreslås vara allmän plats gata, och som angränsar till denna parkremsa, ska planläggas som kvarterersmark. Nämnden bör inte vara ansvarig för beläggnings- och vinterunderhåll för privata infarter.

Hans Peters
Ordförande
Natur och trafiknämnden

Mats Bohman
Trafik och fastighetsdirektör
Natur- och trafiknämnden

Björknäs-Värmdövägen

Detaljplan för Björknäs-Värmdövägen i Boo, Nacka kommun

Figur 1. Kartan visar områdets avgränsning. Den lilla kartan visar var i Nacka kommun området ligger.

Sammanfattning

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för ny, småskalig och väl gestaltad bostadsbebyggelse i ett kollektivtrafiknära läge längs Värmdövägen, öster om Björknäs centrum. Planen syftar även till att bekräfta befintliga verksamheter, skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och värdefulla träd samt säkerställa att tillkommande bebyggelse samspelar med Björknäs kulturmiljövärden och karaktär.

Ny bebyggelse föreslås utgöras av en till fyra våningar. Inom samtliga fastigheter som innehåller tre- eller fyra våningsbebyggelse regleras den översta våningen att upplevas som en vindsvåning och en del av taklandskapet. Samtliga bebyggelseförslag regleras med gestaltungsprinciper vilka anger bland annat fasadmateriell, kulörer, och takutformning. Planförslaget innehåller cirka 90 lägenheter, främst i små flerbostadshus, men förslaget innehåller även parhus. Befintlig kontors- och lagerverksamhet för Boo Energi inom fastigheterna Björknäs 1:860 och 1:852 får bekräftad användning, och planen möjliggör för kontorslokaler i bottenvåningen på fastigheten Björknäs 1:719.

I detaljplanen föreslås en byggnad ges varsamhetsbestämmelser i syfte att bevara värdefull kulturmiljö. En utbyggnad enligt planförslaget medför dock att ett par arkitektoniskt värdefulla villor i områdets mitt rivs, vilket gör att kulturvärden försvinner. Planförslaget innehåller skyddsbestämmelser för ett flertal träd så som tallar och ekar, främst i områden som angränsar till befintlig villabebyggelse. Ett antal träd föreslås dock fällas samtidigt som kompensationsåtgärder som bland annat återplantering, kronbeskärning och utplacering av död ved föreslås. Samtidigt som planförslaget medger en förtätning med bostadsbebyggelse som tar gröna ytor i anspråk så ligger den föreslagna exploateringen på en nivå som bedöms ha goda möjligheter till stora och gröna gårdar. Detaljplanen innebär ett tillskott av bostäder och verksamheter som kan upplåtas i olika boendeformer, vilket kan skapa förutsättningar för fler att bo och verka i området i livets olika skeden. Detta medför en blandad boendemiljö med möjlighet till social interaktion. Möjliggörande av fler människor som rör sig i området kan även generellt sett öka upplevelsen av trygghet.

Framtagandet av detaljplanen och dess genomförande inklusive åtgärder inom angränsande kommunal gatumark bekostas av exploatörerna, vilket regleras i planavtal och exploateringsavtal. De allmänna anläggningarna utgörs av nya in- och utfarter i anslutning till gatumark.

Ett första samråd hölls under maj-augusti 2020, vilket redovisade två alternativa utformningar. Under samrådet inkom en stor mängd synpunkter. Planförslaget har därefter arbetats om för ett andra samråd vilket prövar en lägre exploateringsgrad än tidigare förslag. Fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 har utgått ur planförslaget.

Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller innebära att några miljö kvalitetsnormer riskeras överskridas.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Planens syfte och huvuddrag	4
Syfte	4
Bakgrund och huvuddrag	4
Planhandlingar och underlag	5
Plandata och tidigare ställningstaganden.....	5
Läge, areal & markägoförhållande	5
Statliga och regionala intressen.....	7
Kommunala intressen	8
Undersökning om betydande miljöpåverkan	11
Förutsättningar och planförslag	11
Övergripande struktur.....	11
Offentliga rum och grönområden.....	15
Bebyggelse	17
Bebyggelse på fastigheterna Björknäs 1:719, 1:852 och 1:860	19
Bebyggelse på fastigheten Björknäs 1:427	22
Bebyggelse på fastigheterna Björknäs 1:360, 1:376 & 1:980	24
Bebyggelse på fastigheterna Björknäs 22:3 & 1:580	26
Bebyggelse på fastigheten Björknäs 50:10	30
Referensbilder.....	31
Teknisk infrastruktur.....	32
Störningar och risker	36
Markens beskaffenhet	37
Dagvatten och skyfall.....	38
Så genomförs planen	39
Organisatoriska frågor.....	39
Huvudmannaskap	40
Ansvarsfördelning	40
Avtal41	
Tekniska frågor.....	42
Fastighetsrättsliga frågor.....	43
Ekonomiska frågor	44
Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande.....	46
Miljökonsekvenser	46
Sociala konsekvenser	48
Ekonomiska konsekvenser.....	48
Avvägning mellan motstående intressen.....	49
Fastighetskonsekvensbeskrivning	49
Medverkande i planarbetet.....	49

Planens syfte och huvuddrag

Syfte

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för ny, småskalig och väl gestaltad bostadsbebyggelse i ett kollektivtrafiknära läge längs Värmdövägen, öster om Björknäs centrum. Planen syftar även till att bekräfta befintliga verksamheter, skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och värdefulla träd samt säkerställa att tillkommande bebyggelse samspelar med Björknäs kulturmiljövärden och karaktär.

Bakgrund och huvuddrag

Flera fastighetsägare har sedan 2015 tagit initiativ till fastighetsutveckling i området, dels genom ansökan om planbesked, men även genom informella förfrågningar. Bedömningen är att det finns intresse av förtätning och utveckling i området som inte kan tillgodoses utifrån gällande planer.

Under 2016–2017 gjordes en kartläggning av omoderna detaljplaner i kommunen som pekade ut områden som idag saknar detaljplan, eller omfattas av stadsplaner och byggnadsplaner med omoderna eller svårtolkade bestämmelser. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden gav planenheten i uppdrag genom beslut den 22 mars 2017, §66 att initiera planarbete för att åtgärda omoderna detaljplaner i ett eller två av de områden som planenheten i kartläggningen pekade ut som prioriterade. Björknäs-Värmdövägen var ett av dessa områden bland ett tiotal som pekades ut.

I kommunens översiktsplan Hållbar framtid i Nacka (2018) berörs projektet av stadsbyggnadsstrategin *Utveckla lokala centrum och deras omgivning*. Bland åtgärderna för att genomföra strategin anges att det i samarbete med intresserade markägare ska påbörjas detaljplanearbete för att utveckla området runt Björknäs centrum.

En första startpromemoria till projektet antogs av kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott den 2 maj 2018, §77. En revidering av startpromemorian antogs av kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott den 21 maj 2019, §82. Anledningen till revideringen var att projektet tydligare avgränsades till att främst inkludera fastigheter längs Värmdövägens norra sida där bebyggelsen redan idag har inslag av flerbostadshus, samt att sätta en tydligare inriktning gällande den exploateringsgrad och våningsantal som provas inom projektet.

Ett första samråd hölls under maj-augusti 2020. Under samrådet inkom en stor mängd synpunkter. Planförslaget har därefter arbetats om för ett andra samråd vilket prövar en lägre exploateringsgrad än tidigare förslag. Fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 har sedan det första samrådet utgått ur planförslaget.

Planhandlingar och underlag

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott antog start-PM den 21 maj 2019, §82. Planförslaget är därmed upprättad enligt plan- och bygglagen PBL (2010:900) enligt dess lydelse efter den 1 januari 2015.

Detaljplaneförslaget omfattar följande planhandlingar:

- Detaljplanekarta med planbestämmelser
- Denna planbeskrivning
 - Bilaga fastighetskonsekvensbeskrivning
- Illustrationsplan
- Fastighetsförteckning

Detaljplaneförslaget grundas på följande underlag:

- Miljöredovisning (*Nacka kommun, oktober 2021*)
- Trafikbullerutredning (*Brekke & Strand, mars 2020*)
- Dagvattenutredning (*AFRY, oktober 2021*)
- Trädinventering (*Pro Natura, januari 2019*)
- Förenklad antikvarisk förundersökning (*Nacka kommun, mars 2020*)
- Samrådsredogörelse samråd 1 (*Nacka kommun, oktober 2021*)
- Bebyggelseförslag för fastigheterna Björknäs 1:719, 1:852 & 1:860 (*Anderson Arfwedson, oktober 2021*)
- Bebyggelseförslag för fastigheten Björknäs 1:427 (*VIDA Arkitektkontor, oktober 2021*)
- Bebyggelseförslag för fastigheterna Björknäs 1:360, 1:376 & 1:980 (*VIDA Arkitektkontor, juni 2021*)
- Bebyggelseförslag för fastigheterna Björknäs 22:3 & 1:580 (*CF Møller, oktober 2021*)

Plandata och tidigare ställningstaganden

Nedan beskrivs områdets läge och tidigare ställningstaganden av betydelse för detaljplanen.

Läge, areal & markägoförhållande

Planområdet ligger strax öster om Björknäs centrum och omfattar fastigheter som huvudsakligen angränsar till Värmdövägens norra sida. Inom projektet deltar fem fastighetsägare och/eller exploatörer. Uppdelningen av dessa fem är som följande;

- Björknäs 50:10 (privat fastighetsägare)
- Björknäs 22:3 och Björknäs 1:580 (Xedra Fastigheter)
- Björknäs 1:360, Björknäs 1:376 och Björknäs 1:980 (Renber Förvaltning)
- Björknäs 1:427 (Ledstängen)
- Björknäs 1:719, Björknäs 1:852 och Björknäs 1:860 (Boo Energi)

Värmdövägen och övriga vägar inom området ligger inom del av fastigheten Björknäs 1:1 som ägs av kommunen. Delar av Värmdövägen och Kärrestigen är inkluderade i planområdet i syfte att reglera utfartsförbud från kvartersmarken.

Figur 2. Karta över markägoförhållanden. Respektive exploatörers fastigheter är markerade i rött. Kommunens mark är markerad med blå skraffering.

I området finns idag ett antal flerbostadshus, vilka samtliga är förlagda till norra sidan av Värmdövägen. Bedömningen är att en fortsatt förtätning är lämplig i anslutning till befintliga flerbostadshus. Samtliga fastigheter inom planområdet ligger på Värmdövägens norra sida, med undantag för fastigheten Björknäs 1:427 på södra sidan av vägen. Denna fastighet har bedömts vara lämplig att inkludera i projektet på grund av sitt strategiska läge i korsningen vid Vintervägen och Bågspännarvägen, i direkt närhet till kollektivtrafik.

Totalt omfattar planområdets 10 privata fastigheter cirka 20 000 kvadratmeter.

Figur 3. Kartan visar ett flygfoto över planområdet. Röd linje anger planområdesgränsen.

Statliga och regionala intressen

Nedan beskrivs de statliga och regionala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

Regional utvecklingsplan

Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050) pekar ut Björknäs och Orminge som primärt bebyggelseområde. Enligt RUFS har dessa bebyggelseområden potential att utvecklas till täta och sammanhängande miljöer med vissa urbana kvaliteter.

Förhållningssättet som rekommenderas är bland annat ett utnyttjande av de bästa kollektivtrafikområdena, planering för en funktionsblandad bebyggelsemiljö och en hög ambitionsnivå i arkitekturen.

Riksintressen enligt 3 och 4 kap MB

Planförslaget berörs inte av något riksintresseområde.

Miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap MB

Planförslaget bedöms vara förenligt med miljö kvalitetsnormerna (MKN) för luft respektive vatten.

Luft

Områdets luftkvalitet påverkas av trafiken på den intilliggande Värmdövägen, samt av Värmdöleden cirka 300 meter söderut. Halterna av partiklar och kvävedioxider bedöms inte vara så höga att miljö kvalitetsnormerna riskerar att överskridas inom planområdet. Den

ökade mängden trafik som den genomförda detaljplanen kan ge upphov till är förhållandevis liten och den bedöms inte heller påverka luftkvaliteten i en sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna påverkas.

Vatten

Planområdets olika delar är redan idag ianspråktagna. Föreslagen förtätning innebär att ytor hårdgörs i något högre utsträckning. Huvuddelen av dagvattnet från planområdet avrinner mot Skurusundet. Övrigt dagvatten avrinner i ledningar mot Askrikefjärden. Skurusundets ekologiska status har klassats som måttlig med hög tillförlitlighet, samt uppnår ej god kemisk status på grund av att gränsvärdena för de prioriterade ämnena kadmium (Cd), bly (Pb), antracen, tributyltenn (TBT), Kvicksilver (Hg) och polybromerade difenyleterar (PBDE) överskrids i vattenförekomsten. Askrikefjärden är klassificerad till en otillfredsställande ekologisk status med hög tillförlitlighet, samt uppnår ej god kemisk status på grund av att gränsvärdena för de prioriterade ämnena antracen, tributyltenn (TBT), kvicksilver (Hg) och polybromerade difenyleterar (PBDE) överskrids i vattenförekomsten.

En generell planbestämmelse införs om att *dagvatten inom fastighet ska fördröjas med en minsta lagringsvolym om 1 m³ per 100 m² av fastighetens hårdgjorda yta*. För att säkerställa genomförandet - och att miljökvalitetsnormerna klaras - behöver bestämmelsen kombineras med exploateringsavtal som innebär att byggherren tar ansvar för att åtgärderna genomförs. Med föreslagna åtgärder, eller motsvarande, renas dagvattnet så att icke-försämringskravet uppfylls och ett genomförande av detaljplanen riskerar inte arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormerna. Med dagvattenåtgärderna ökar inte heller det totala flödet från planområdet.

Kommunala intressen

Nedan beskrivs de kommunala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

Översiktlig planering

I kommunens översiktsplan Hållbar framtid i Nacka (2018) berörs detaljplanen av stadsbyggnadsstrategin *Utveckla lokala centrum och deras omgivning*. Bland åtgärderna för att genomföra strategin anges att det i samarbete med intresserade markägare ska påbörjas detaljplanearbete för att utveckla området runt Björknäs centrum.

Översiktsplanen anger planområdet som medeltät stadsbebyggelse. Enligt översiktsplanen bör medeltät stadsbebyggelse ha alla funktioner som är typiska för en blandad stad. Inriktningen för ny bebyggelse är en bebyggelsehöjd på två till sex våningar. Inom områden för medeltät stadsbebyggelse förekommer betydande inslag av småhusbebyggelse som bör bevaras. För delområdet Björknäs-Eknäs (Bm2 i översiktsplanen) anges att den befintliga bebyggelsestrukturen i huvudsak bör behållas, men att förtätning är lämplig längs Värmdövägen, i centrala Björknäs och i Eknäs.

Planförslaget är förenligt med översiktsplanen.

Andra projekt/beslut som berör planen

Trafikverkets vägplan för Nya Skurubron vann laga kraft i december 2016, vilket innebär att en ny bro kommer byggas 15–20 meter söder om nuvarande Skurubro. För Värmdövägen innebär det att vägen kommer kopplas på den äldre bron cirka 700 meter väster om planområdet. Den äldre bron kommer sedan utgöra en kompletterande lokalgata till Värmdöleden som leds om över ny bro. Nya Skurubron förväntas vara klar för trafik under slutet av 2022.

Gällande detaljplaner

Delar av planområdet omfattas av detaljplaner och äldre stadsplaner, men det finns även planlösa områden.

Figur 4. Karta över gällande detaljplaner.

Inom planområdets västra del omfattas fastigheten Björknäs 50:10 av detaljplan DP 270 från 2001 vilken anger markanvändningen *bostäder*. Detaljplanen reglerar byggrätter till friliggande hus i två våningar, samt med prickmarkerad mark mot Värmdövägen och Solhöjdsvägen.

Fastigheten Björknäs 1:427 omfattas av stadsplan S 303 vilken fastställdes 1980. Stadsplanen anger markanvändningen *handel* och reglerar högsta byggnadshöjd till tre meter. Prickmark på fastigheten reglerar byggrätten till cirka 100 kvadratmeter byggnadsarea.

Fastigheterna Björknäs 1:719, Björknäs 1:860 och Björknäs 1:852 omfattas av stadsplan S 275 vilken fastställdes 1977. Stadsplanen anger markanvändningen *område för*

småindustriändamål. Fastigheten Björknäs 1:719 är i sin helhet täckt av prickmark. Österut regleras bebyggelsen med prickmark 24 meter från fastighetsgräns. Längs Kärrstigen finns även en cirka tre meter bred prickmarkerad remsa mark som regleras till *planterat skyddsområde*.

Delar av den kommunägda fastigheten Björknäs 1:1 omfattas av stadsplan S 303, byggnadsplan B 68 och byggnadsplan B 119. Planerna anger markanvändningen *gata eller torg, park eller plantering, gatumark* och *vägmark*. Inom planområdet utgörs dessa områden delar av Värmdövägen och Kärrstigen.

Genomförandetiden för samtliga planer har gått ut.

Övriga fem fastigheter i planområdets mitt (Björknäs 22:3, Björknäs 1:580, Björknäs 1:960, Björknäs 1:360 och Björknäs 1:376) saknar detaljplan.

Denna detaljplan kommer inom planområdet att ersätta samtliga underliggande planer, vilka utgörs av detaljplan DP 270 stadsplanerna S 275, S 303 och byggnadsplanerna B 68 och B 119.

Planbesked och önskemål om fastighetsutveckling

Kommunen har fått in ett antal ansökningar om planbesked och initiativ om fastighetsutveckling inom planområdet. Initiativ har inkommit för de privatägda fastigheterna Björknäs 50:10, Björknäs 22:3, Björknäs 1:580, Björknäs 1:360, Björknäs 1:376, Björknäs 1:980, glasmästeriet på fastigheten Björknäs 1:427 och från Boo Energi på fastigheterna Björknäs 1:719, Björknäs 1:860 och Björknäs 1:852.

Fastigheterna Björknäs 1:360 och Björknäs 1:980 fick den 9 december 2015, §243 ett negativt planbesked i miljö- och stadsbyggnadsnämnden med hänvisning till att förtätning bör ske i ett större sammanhang med angränsande fastigheter, vilket nu sker inom ramen för detta planarbete.

Målområden för hållbart byggande

Nacka kommun har tagit fram riktlinjer för hållbart byggande. Syftet med riktlinjerna är att öka hållbarheten i stadsbyggnade och underlätta uppföljningen av prioriterade hållbarhetsområden.

Denna detaljplan utgör en viktig grund för att prioriterade frågor beaktas, eftersom detaljplanen utgör ett delprojekt av ett större stadsbyggnadsprojekt som även innehåller utbyggnadsfasen. För stadsbyggnadsprojektet har följande målområden valts ut som prioriterade:

- En god ljudmiljö
- Hållbart resande
- Skapa rum för verksamheter, blandad bebyggelse och mötesplatser

Hur målen uppfylls beskrivs nedan under avsnitt *Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande* rubrik *Målområden för hållbart byggande*.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Planförslaget överensstämmer med gällande översiktsplan. Planförslaget bedöms inte strida mot några kommunala eller nationella riktlinjer, lagar eller förordningar. Planförslaget berör inte områden som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt. Planförslaget medför en områdespåverkan i och med att förtätning sker av ett område som i dag består av en variation av enbostadshus och flerbostadshus. Denna påverkan bedöms inte vara av sådan art eller omfattning att ett genomförande av detaljplanen medför betydande påverkan på miljön, natur-, kulturvärden, eller människors hälsa.

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. En miljöbedömning enligt miljöbalken behöver därför inte göras för detaljplanen. De miljöfrågor som har betydelse för detaljplanen undersöks under planarbetet och redovisas i planbeskrivningen. Som underlag för planbeskrivningen tas en miljöredovisning som redovisar miljökonsekvenserna fram.

Samråd har skett med länsstyrelsen som instämmer i kommunens bedömning att detaljplanen inte kan antas innebära en betydande miljöpåverkan.

Förutsättningar och planförslag

Under detta avsnitt beskrivs områdets förutsättningar och planförslaget utifrån olika aspekter.

Övergripande struktur

Värmdövägen sträcker sig, mellan Björknäs centrum och Orminge centrum, upp på en svagt sluttande höjd, med högsta punkten i planområdets mitt. Vägen utgjorde tidigare den enda kopplingen mellan Stockholm och Värmdö och var tungt trafikerad fram till dess att Värmdöleden byggdes under 1960-talet. Värmdövägen har breddats och rätats ut successivt under årens gång och har idag flera, bitvis sprängda, berghällar som angränsar mot vägen.

Planområdet omfattar en sträckning längs Värmdövägens norra del, cirka 700 meter mellan Solhöjdsvägen och fastigheten Björknäs 1:860, öster om Vintervägen. Totalt angränsar cirka 25 fastigheter direkt till Värmdövägen längs planområdets sträckning. Området består till stor del av villabebyggelse, men innefattar även ett antal flerbostadshus i upp till fyra våningar längs Värmdövägens norra del. Villabebyggelsen är huvudsakligen uppförd med fasader i trä, men andra material så som tegel förekommer också. Gemensamt för både villorna och flerbostadshusen är att majoriteten av områdets byggnader har sadeltak. Utformningen är brokig och varierad eftersom bebyggelsen tillkommit successivt från tidigt 1900-tal fram till idag. På de flesta ställen är bebyggelsen tydligt indragen från Värmdövägen.

Området har ett mycket kollektivtrafikhärläge och har även ett antal servicefunktioner.

I området finns idag några verksamheter, bland annat Boo Energis kontors- och lagerlokaler, en bilglasfirma, pizzeria, frisör, och en secondhand butik. Huvuddelen av verksamheterna ligger i Värmdövägens korsning med Vintervägen och Bågspännarvägen. I områdets direkta närhet finns även både förskolor och en fritidsgård.

Detaljplanens indelning av allmän platsmark och kvartersmark följer den befintliga strukturen. På plankartan redovisas gränsen mellan kvartersmark och allmän platsmark med linjen ”**användningsgräns**”. För olika delar av kvartersmarken gäller varierande egenskapsbestämmelser och gränsen mellan områden med olika egenskapsbestämmelser utgörs av en ”**egenskapsgräns**”.

Figur 5. Illustrationsplan för hela planområdet, föreslagna nya byggnader i ljusgrått, planområdesgränsen är markerad i rött. Byggnaderna inom fastigheterna Björknäs 50:10 till vänster i bild utgör endast en möjlig placering, men visar maximal föreslagen byggnadsarea. Inom övriga fastigheter styrs bebyggelsens omfattning med bestämmelser om prickmark. En större illustrationsplan finns även som bilaga till planbeskrivningen.

Ny bebyggelse föreslås utgöras av en till fyra våningar. Inom samtliga fastigheter som innehåller tre- eller fyrvåningsbebyggelse regleras den översta våningen att upplevas som en vindsvåning och en del av taklandskapet. Detta genom gestaltungsprinciper och bestämmelser om byggnadshöjd, vilka beskrivs mer utförligt under avsnittet *Bebyggelse* nedan. I områdets mitt sparas en äppellund mellan ny bebyggelse och bakomliggande villor. Verksamhetslokaler inom fastigheten Björknäs 1:860 bekräftas, men besöks- och

personalparkeringen flyttar till Kärrstigen till förmån för ny bebyggelse på dagens parkering vid Vintervägen.

Kulturmiljö

På 1870-talet, när ångbåtstrafiken runt Stockholm hade kommit i gång på allvar, blev området kring Skurusundet tillgängligt som fritidsområde. Längs stränderna uppfördes påkostade sommarvillor. Mot slutet av 1800-talet började villor uppföras och på 1870-talet började avstyckningen av villatomter. Utvecklingen i Björknäs liknar den i andra delar av Nacka där villabebyggelsen expanderade kraftigt vid samma tid.

Kring sekelskiftet 1900 började avstyckningen av villatomter i de centrala delarna av Björknäs. Flera av de nya Björknäsborna var hantverkare eller småföretagare som både ritade och byggde villorna själva. Den centrala delen av Björknäs saknade byggnadsplan vilket redan tidigt resulterade i en varierad bebyggelsestruktur. Efter invigningen av Skurubron 1915 förbättrades kommunikationerna avsevärt och 1920 startade busstrafiken till Stockholm. Björknäs utvecklades till Boo kommuns kommersiella centrum med flera affärer, restauranger, kaféer, biograf med mera.

Området mellan Solhöjdsvägen och Vintervägen präglas idag av en blandad bebyggelse med flera villor från 1900-talets första hälft, men även yngre bebyggelse, flerbostadshus och verksamheter. Inom planområdet finns det fem villor, uppförda under 1920-tal, 1980-tal och den senaste 2005. De äldsta villorna ligger i planområdets centrala del.

Vid Värmdövägens korsning med Vintervägen och Bågspännarvägen är bebyggelsen karaktäriserad av bostadsbebyggelse blandat med verksamheter. På fastigheten Björknäs 1:427 söder om Värmdövägen ligger en bilglasfirma i en mindre enplansbyggnad. Norr om Värmdövägen, längst österut i planområdet ligger Boo Energis huvudkontor och lager.

Detaljplaneförslaget innebär rivning av villor på fastigheterna Björknäs 50:10, 22:3, 1:580, 1:360 och 1:376. Berörda byggnader ligger inte inom ett område som är utpekad i kommunens kulturmiljöprogram eller riksintresse för kulturmiljövården. Dock har två 1920-talsvillor på fastigheterna Björknäs 1:360 och 1:376 arkitekturhistoriska värden och bidrar även med miljömässiga upplevelser för närmiljön, vilka försvinner vid en utbyggnad av planförslaget. Norra sidan av Värmdövägen präglas idag av varierande bebyggelsevolym och karaktärer. Öster om Björknäs 1:376 står ett fyrvåningshus. Den nya bebyggelsen som planeras väster om villorna innebär en ytterligare skalförskjutning i kvarteret vilket innebär att villorna förlorar en stor del av sitt kulturhistoriska samband. Kommunens sammanvägda bedömning i detta fall är därför att möjligheten till fler bostäder väger tyngre än kulturmiljövärdena.

Figur 7. Den gula 1920-talsvillan på fastigheten Björknäs 1:376 vilken föreslås rivas. Foto: Maria Legars

Figur 8. Elverkshuset på fastigheten Björknäs 1:860. Foto: Maria Legars

Inom fastigheten Björknäs 1:860 står en industribyggnad, Elverkshuset, byggd 1977 som utgör Boo Energis huvudkontor. Det är en modernistisk kontorsbyggnad som framförallt karaktäriseras av den kraftiga takfoten av plåtkassetter i olika nyanser. Byggnaden är tidstypisk och har ett visst värde för stads- och landskapsbilden. Byggnadens värde ligger främst i dess horisontella uppbyggnad och fasadens kompakta övre del, vilken står i kontrast till en mer transparent bottenvåning mer vertikalt stående fönster.

Byggnaden föreslås skyddas med varsamhetsbestämmelsen **"k₁"** vilken anger;
Särskilt värdefull byggnad som inte får förvanskas. Byggnaden ska bevara sin brutalistiska karaktär med rationellt skuren volym, kraftig takfot med plåtar i olika kulörer.

Offentliga rum och grönområden

De offentliga rum som är planlagda i planområdets närhet utgörs till största del av Värmdövägen och angränsande mindre områden för parkmark i direkt anslutning till vägen. Dessa områden parkmark bedöms generellt sett inte ha höga natur- eller rekreativvärden. Värmdövägen utgör ett regionalt cykelstråk och under 2019–2020 byggdes norra sidan av vägen ut med en ny gång- och cykelbana. Området runt busshållplatsen Skottvällsvägen utgör ett offentligt rum i form av ett parkeringstorg med restauranger och servicefunktioner. Detta område är privatägt och angränsar till detaljplanen men ingår inte i planområdet.

Markanvändning

Planområdet utgörs till största del av privata fastigheter som planläggs för kvartersmark. Den allmänna platsmark som föreslås i detaljplanen omfattar delar av Värmdövägen och Kärrstigen i syfte att reglera placering av infarter mot vägen. Dessa delar planläggs som **"GATA"** vilket är en användningsbestämmelse för både fordons-, gång- och cykeltrafik. De delar av Värmdövägen som i dagsläget är planlagda som parkområden får även fortsättningsvis bestämmas **"PARK"** vilket är en användningsbestämmelse för grönområden som helt eller delvis är anlagda.

Naturvärdesträd

En trädinventering (Pro Natura 2019) har identifierat 37 naturvärdesträd inom planområdet, varav elva tallar som bedöms vara särskilt skyddsvärda. Samtliga naturvärdesträd står inom, eller direkt vid gränsen till privat mark.

I planförslaget regleras ett flertal naturvärdesträd med skyddsbestämmelser varav fyra av dessa är särskilt skyddsvärda. Skyddsbestämmelsernas omfattning beror till stor del på trädets art och förväntade livslängd. Det starkaste skyddet ges till tallar och ekar. Dessa skyddas genom att enskilda träd markeras med skyddsbestämmelsen **"n₁"** på plankartan. Områden med flera träd markeras med skyddsbestämmelsen **"n₂"**. Bestämmelserna innebär att träden inte får fällas eller skadas till följd av till exempel jordkompaktering, skador på stam, rötter eller grenverk. Om ett träd utgör risk för liv, egendom eller för spridning av epidemisk trädssjukdom kan det efter lovprövning få fällas. Vid ansökan om marklov för trädfällning bedöms trädets naturvärde och eventuella skaderisker. En avvägning mellan enskilt och allmänt intresse görs vid bedömningen. Riktlinjer finns framtagna av Nacka kommun som stöd för bedömning vid ansökan om marklov för trädfällning. Vid eventuell fällning av riskträd ska återplantering ske på platsen med motsvarande trädslag. I planområdet finns även ett antal fruktträd, bland annat inom norra delen av fastigheterna Björknäs 1:580 och 1:980. Fruktträden sparas med fördel på grund av sina värden gällande rekreation och lokalklimat. De bidrar även med rumslighet och ingår som ett

kulturhistoriskt inslag i den nya bebyggelsens bostadsgård. Då dessa träd har en mycket kortare förväntad livslängd jämfört med tallar och ekar skyddas de i plankartan enbart med bestämmelsen ”**prickmark**”, vilket innebär att marken inte får förses med byggnad.

För de naturvärdesträd som föreslås tas ner har en bedömning av lämpliga kompensationsåtgärder gjorts. Dessa kompensationsåtgärder redovisas utförligare i miljöredovisningen.

Berg i dagen

Flera fastigheter möter Värmdövägen med branta höjdskillnader och berghällar. Enligt planförslaget placeras den nya bebyggelsen indragen från Värmdövägen. Detta gör det möjligt att behålla bergsskärningarna som är karaktärsskapande för vägmiljön. På ett antal fastigheter skyddas denna mark genom skyddsbestämmelsen ”**n₃**” på plankartan, vilken tillsammans med en administrativ bestämmelse reglerar att marklov krävs för schaktning, sprängning och utfyllnad.

Figur 9. Exempel på synliga berghällar inom västra delen av fastigheten Björknäs 50:10. Ett dött träd, tillika naturvärdesträd, till höger i bild. Foto: Viktor Wallström

Bebyggelse

Fastigheterna inom planområdet är idag bebyggda med enbostadshus, mindre flerbostadshus och verksamhetslokaler. Bebyggelsen varierar mycket i karaktär, ålder och storlek. Samtliga byggnader står på privat mark.

Markanvändning

Den huvudsakliga markanvändningen på kvartersmark i detaljplaneförslaget är bostäder. Bostäder regleras i plankartan genom bestämmelsen **"B"**. Inom fastigheten Björknäs 1:719 anges användningen kontor, **"K"** i syfte att möjliggöra för kontorslokaler i bottenvåning.

För Boo Energis fastigheter Björknäs 1:860 och 1:852 bekräftas dagens användning i plankartan. Fastigheterna är planlagda som småindustri, vilket är en äldre användningsbestämmelse som inte används längre. I plankartan bekräftas markanvändningen genom den i dag aktuella bestämmelsen **"Z"**, vilken är en generell användningsbestämmelse för *Verksamheter*. I markanvändningen ingår olika typer av ytkrävande verksamheter som har en begränsad omgivningspåverkan. Syftet med att planlägga fastigheterna är dels att upphäva gällande utfartsförbud inom delar av Kärrstigen och Värmdövägen för att möjliggöra att personal- och besöksparkeringen flyttas från fastigheten Björknäs 1:719, men även att skydda träd med rekreativa värden inom östra delen av fastigheten Björknäs 1:860.

Hur mycket som kan byggas på kvartersmark och den enskilda fastigheten kallas ofta för "byggrätt". Det betyder att det är vad som får uppföras, under förutsättning att detaljplanens övriga bestämmelser uppfylls samt gällande lagar och regler i övrigt efterlevs.

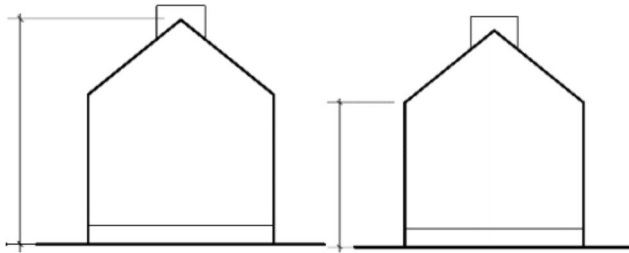
Bostäder

Totalt beräknas detaljplanen möjliggöra 92 nya bostäder. Av dessa föreslås;

- 12 bostäder i flerbostadshus inom fastigheten Björknäs 1:719,
- 28 bostäder i flerbostadshus inom fastigheten Björknäs 1:427, som exploatören planerar uppföra som studentbostäder,
- 24 bostäder i flerbostadshus inom fastigheterna Björknäs 1:360, 1:376 och 1:980,
- 24 bostäder i flerbostadshus inom fastigheterna Björknäs 22:3 och 1:580,
- 4 bostäder i en- eller tvåbostadshus inom fastigheten Björknäs 50:10

Plankartan reglerar inte antalet bostäder inom de fastigheter där flerbostadshus föreslås, så slutgiltigt antal lägenheter som uppförs kan bli antingen fler eller färre beroende på vilken storlek på lägenheter som uppförs. Slutligt antal lägenheter avgörs i samband med bygglov. Inom fastigheten Björknäs 50:10 regleras antalet bostäder till 4 genom bestämmelsen **"v1"** på plankartan. Denna reglering sker på grund av fastighetens läge på Solhöjdsvägen som inte bedöms vara lämplig för en större förtätning med hänvisning till vägens smala bredd och låga kapacitet för trafik.

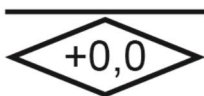
Höjden på bostadshusen varierar mellan två och fyra våningar vilket regleras med bestämmelser i plankartan som reglerar byggnadernas **”nockhöjd”** och **”byggnadshöjd”**. Skillnaden mellan dessa sätt att reglera höjden är att nockhöjden anger en högsta höjd för byggnadens taknock medan byggnadshöjd anger en högsta höjd för byggnadens takfot, med andra ord hur hög byggnadens fasad tillåts vara.

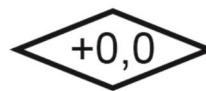
Samtliga höjder anges med ett +, vilket innebär att höjden anges i meter över angivet nollplan och bör läsas tillsammans med markhöjder. Markhöjder framgår av grundkartan. I syfte att säkerställa att antalet våningar inte överskrids anges egenskapsbestämmelser **”e2.4”** för respektive fastighet vilka reglerar antal våningar. För att göra plankartan lättare att läsa anges det högsta tillåtna våningsantalet även som en illustrationstext.

Ett par bostadshus regleras även med en bestämmelse om **”takvinkel”** i grader som reglerar att taket uppförs med sadeltak.

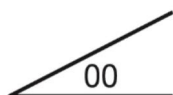
Plankartan reglerar även en mer preciserad utformning av bebyggelsen genom gestaltungsprinciper som anges för respektive fastighet nedan. Dessa anges i plankartan med utformningsbestämmelserna **”f1.5”**

Nockhöjd – Högsta nockhöjd i meter över angivet nollplan.

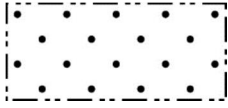

Byggnadshöjd – Högsta byggnadshöjd i meter över angivet nollplan.

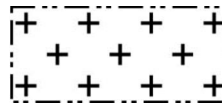

Takvinkeln exakt angiven i grader

Byggnadernas placering regleras genom bestämmelser om **”prickmark”** på de delar av fastigheten där byggnader inte får uppföras, samt med bestämmelsen **”korsmark”** vilken betyder att endast komplementbyggnad får placeras. Inom korsmark får även entrétrappor till byggnadernas andra våningsplan uppföras.

Prickmark – marken får inte förses med byggnad.

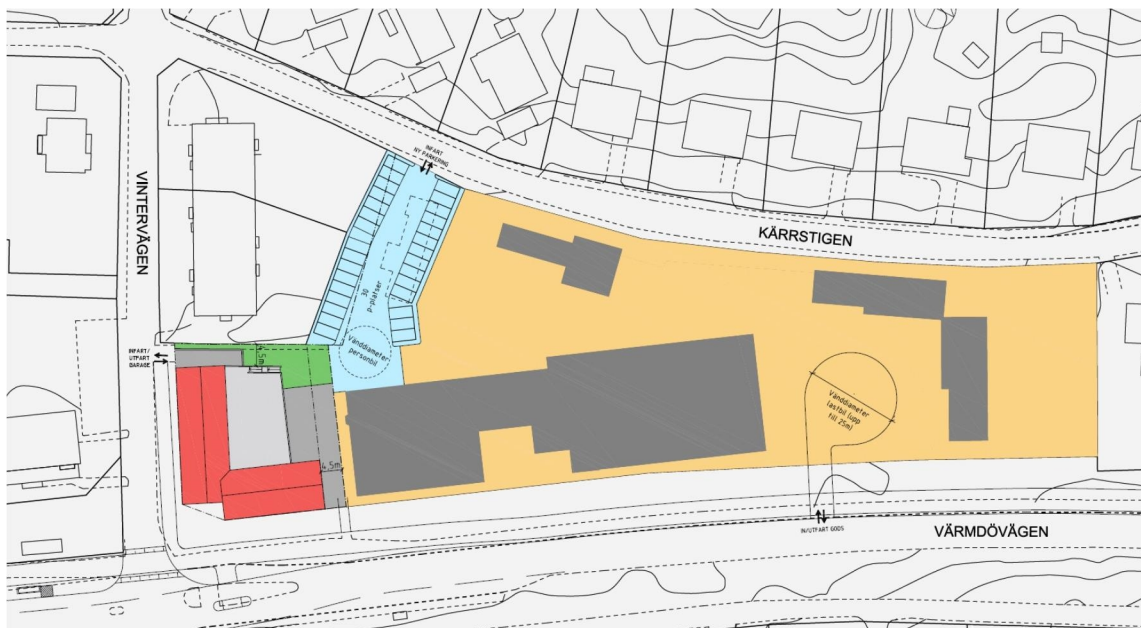

Korsmark – endast komplementbyggnad får placeras. Entrétrappor får uppföras.

Bebyggelse på fastigheterna Björknäs 1:719, 1:852 och 1:860

Fastigheterna omfattar i dagsläget verksamheter i form av Boo Energis kontor och lager. Fastigheten Björknäs 1:719 utgörs av verksamhetens personal- och besöksparkering. Befintlig bebyggelse ligger inom fastigheten Björknäs 1:860 och består av huvudbyggnaden Elverkshuset som uppfördes 1978 och omfattar cirka 2000 kvadratmeter samt ett antal mindre byggnader som utgör bland annat lagerutrymmen. Huvudbyggnaden bedöms ha ett arkitekturhistoriskt värde och skyddas genom skyddsbestämmelsen ”k₁” vilken beskrivs utförligare under stycket *Kulturmiljö*.

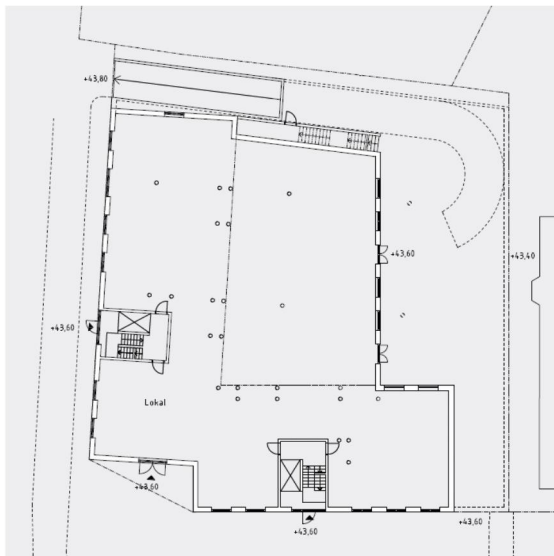
Planförslaget innebär att fastigheterna Björknäs 1:860 och 1:852 får en bekräftad användning för verksamheter i plankartan. I planen möjliggörs ingen vidare avstyckning av fastigheten genom bestämmelsen ”d₁” som anger att minsta fastighetsstorlek är 6000 kvadratmeter.

Björknäs 1:719 möjliggörs att bebyggas med bostäder i upp till fyra våningar med underbyggt garage. Byggnadens bottenvåning föreslås uppta en större del av fastigheten och utföras med upphöjd bostadsgård vilken nås från trapphusen samt med en trappa i

byggnadens nordöstra hörn, se figur 12 och 13. Uteplats och plats för lek kan anordnas på taket av bottenvåningen eller öster om byggnaden. Plankartan möjliggör för kontorslokaler på totalt cirka 680 kvadratmeter i bottenvåning genom användningsbestämmelsen ”K”. Egenskapsbestämmelsen ”e₆” anger att användningen kontor endast gäller mellan nivåerna +43 och +47 meter över angivet nollplan, vilket motsvarar byggnadens bottenvåning.

Byggnadens höjd regleras med bestämmelser om både ”nockhöjd” och ”byggnadshöjd”. Genom att reglera med både nockhöjd och byggnadshöjd reglerar plankartan både höjden på byggnadens taknock och takfot, se figur 10. Nockhöjden föreslås vara högst +59 meter över nollplanet, vilket innebär en höjd över befintlig marknivå på cirka 15,5 meter. Byggnadshöjden föreslås vara högst +54 meter över nollplanet, vilket innebär att byggnadens takfot får placeras högst cirka 10,5 meter över befintlig marknivå. Syftet med detta är att den översta våningen ska upplevas som en del av taklandskapet. Takutformningen regleras även genom gestaltungsprinciper vilka redovisas nedan. Den del av byggnaden som föreslås utgöras av kontor regleras med en bestämmelse om nockhöjd på +47,5 meter över nollplanet, vilket innebär en höjd över befintlig marknivå på cirka 4 meter. Våningsantalet regleras att vara högst fyra genom egenskapsbestämmelsen ”e₄” i plankartan.

Figur 12 (t.v.) Illustration över föreslagen byggnads entréplan med kontorslokaler

Figur 13 (t.h.) Illustration över föreslagen byggnads våningsplan 2, 3 och 4 innehållande bostäder.

Parkeringen föreslås lösas i garage en våning under mark, överbyggt med kontor och bostäder. Planerad utformning utgår ifrån att nedfarten till garaget är belägen 1 meter från gränsen mot fastigheten Björknäs 1:718 norrut. Plankartan reglerar utfartsförbud mot Värmdövägen. Byggnaden föreslås få en L-form och möta Vintervägen och Värmdövägen med varsin gavel som tydligt accentuerar byggnadens sadeltak.

Figur 14. Fasad mot Vintervägen med exempel på utformning. Grannhuset på Vintervägen 4 till vänster i bild. Illustration: Andersson Arfvedson

Figur 15. Fasad mot Värmdövägen. Illustration: Andersson Arfvedson

Gestaltungsprinciper

Utformningen av ny bebyggelse regleras i plankartan med utformningsbestämmelsen ”f1” vilken innebär att följande gestaltungsprinciper ska följas;

- Byggnadens fasader ska utföras huvudsakligen i puts
- Fasadkulörer ska vara i varma färger i en färgskala som samspelar med omgivningen och flerbostadshusen på Vintervägen 4 och Värmdövägen 653.
- Eventuella elementskarvar ska vara dolda
- Sockelvåning mot allmän plats ska vara tydligt markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet
- Översta våningen ska uppföras med sadeltak med takkupor
- Balkonger får endast uppföras in mot gård och på byggnadens kortsidor

Bebyggelse på fastigheten Björknäs 1:427

Inom fastigheten Björknäs 1:427 finns idag en mindre handelsbyggnad som inrymmer en bilglasfirma. Markanvändningen föreslås ändras till bostäder.

Föreslagen bebyggelse har en oregelbunden takutformning som bryter upp volymen i tre delar med sadeltak som möter byggnadens långsida med sina gavlar. Byggnadens höjd regleras med en bestämmelse om **”nockhöjd”** till högst +53 meter över nollplanet, vilket innebär en höjd över befintlig marknivå på cirka 10,5 meter. Takutformningen regleras genom gestaltungsprinciper vilka redovisas nedan. Våningsantalet regleras att vara högst två genom egenskapsbestämmelsen **”e₂”** i plankartan.

Byggnadernas placering regleras genom bestämmelser om **”prickmark”** på de delar av fastigheten där byggnader inte får uppföras. Närmast Bågspännarvägen är marken reglerad med bestämmelse om **”korsmark”** vilken reglerar att endast komplementbyggnader får placeras inom området.

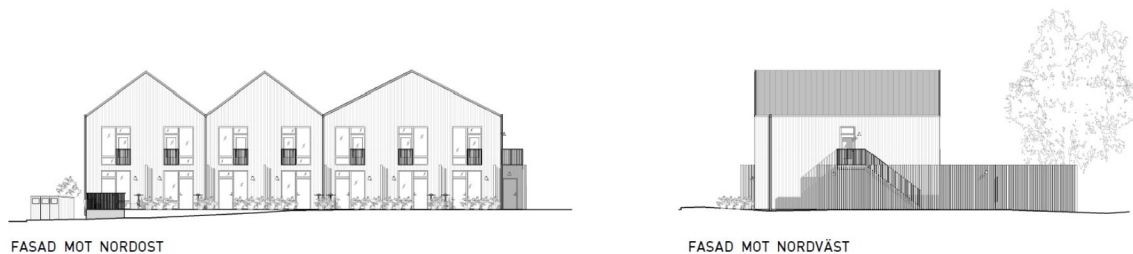
Figur 17 & 18. Perspektiv med exempel på utformning sett från Värmdövägen respektive Bågspännarvägen. Illustrationer: VIDA Arkitektkontor

Figur 19. Exempelutformning. Situationsplan över föreslagna bebyggelse. Illustration: VIDA Arkitektkontor

Byggnaden planeras av exploatören att innehålla 28 studentlägenheter. Användningen i plankartan preciserar dock inte någon särskild boendeform, eller antal lägenheter, utan reglerar endast att fastigheten bebyggs med bostäder.

För att möjliggöra en tyst uteplats trots det bullerutsatta läget nära Värmdövägen möjliggörs ett bullerskydd på prickad mark genom bestämmelsen **"m₁"** vilken reglerar *Bullerskydd med en höjd av 3,5 meter över anslutande marknivå ska uppföras.*

Figur 20. Fasader med exempelutformning av bebyggelseförslaget. Fasad mot nordost respektive nordväst. I högra illustrationen syns även bullerplanket mot Värmdövägen. Illustrationer: VIDA Arkitektkontor

Gestaltungsprinciper

Utformningen av ny bebyggelse regleras i plankartan med utformningsbestämmelsen **"f₂"** vilken innebär att följande gestaltungsprinciper ska följas;

- Byggnadens fasader ska utföras huvudsakligen i trä
- Fasadkulörer ska vara i varma färger i en färgskala som samspelar med omgivningen och omkringliggande villor. Se referensbilder på sida 30.
- Byggnaden ska uppföras med uppbrutet sadeltak som möter Värmdövägen med gavlar, enligt figur 17–20. Takkupor får inte uppföras.

Bebyggelse på fastigheterna Björknäs 1:360, 1:376 & 1:980

Inom fastigheterna Björknäs 1:360 och 1:376 ligger i dag två villor uppförda under 1920-talet, samt en mindre byggnad inom fastigheten Björknäs 1:376. Villorna bedöms ha arkitektur- och socialhistoriska värden. Se avsnittet *Kulturmiljö*. En utbyggnad av planförslaget innebär att dessa två villor rivs.

Ny bebyggelse på fastigheterna planeras vara flerbostadshus i tre våningar där den tredje våningen ska upplevas som inredd vind. Byggherrens ambition är att dessa ska ha radhuskaraktär, i den mening att bostäderna planeras utgöras av etagelägenheter med separata entréer. Principen är att enplanslägenheter placeras på bottenplan samt etagelägenheter på våning två vilka nås via trappor. Detta regleras dock inte i plankartan utan är en möjlig lösning. I gestaltungsprinciperna regleras att räcken till dessa trappor ska utföras med hög genomsiktighet, i syfte att de inte ska kunna avläsas som en del av byggnadens volym. I anslutning till trapporna finns plats för eventuell framtida utbyggnad av hiss. Byggherren planerar för totalt 24 bostadslägenheter.

Byggnadernas placering regleras genom bestämmelser om **"prickmark"** på de delar av fastigheten där byggnader inte får uppföras. En del av marken är reglerad med bestämmelse om **"korsmark"** vilken reglerar att endast komplementbyggnader får placeras inom området. En maximal byggnadsarea för komplementbyggnader regleras till 30 kvadratmeter genom bestämmelsen **"e₁"**. Maximal höjd regleras vara 4 meter. Detta i syfte att möjliggöra uppförandet av eventuella miljöhus och förrådsbodnar. Bebyggelsen är placerad indragen

från Värmdövägen i syfte att spara berg i dagen, vilket även skyddas med bestämmelsen ”n₃” vilken anger ett område med värdefull mark och vegetation som ska bevaras.

Figur 21 & 22. Fasader med exempelutformning av bebyggelseförslaget. Fasad mot sydost respektive sydväst. Illustration: VIDA Arkitektkontor

Byggnadernas höjd regleras med bestämmelser om ”nockhöjd” till högst +55 meter över nollplanet, vilket innebär en höjd över befintlig marknivå på cirka 11 meter. Takutformningen regleras genom bestämmelser om ”takvinkel” om minst 45 grader, samt genom gestaltungsprinciper vilka redovisas nedan. Våningsantalet regleras att vara högst tre genom egenskapsbestämelsen ”e₃” i plankartan.

Figur 23. Exempelutformning. Situationsplan över föreslagna bebyggelse. Illustration: VIDA Arkitektkontor

I syfte att minska påverkan på angränsande fastigheter från strålkastarljus från föreslagna parkering redovisas en placering för avskärmande plank i situationsplanen, samt med en

illustrationstext i plankartan. Vid behov kan uppförandet av plank regleras genom exploateringsavtal.

Gestaltningssprinciper

Utformningen av ny bebyggelse regleras i plankartan med utformningsbestämmelsen ”f₃” vilken innebär att följande gestaltungsprinciper ska följas;

- Byggnadernas fasader ska utföras huvudsakligen i trä
- Fasadkulörer ska vara i faluröd färg eller i en färgskala som samspelar med omgivningen och omkringliggande villor. Se referensbilder på sida 30.
- Respektive huskropp ska uppföras med sadeltak som möter Värmdövägen och fastigheten Björknäs 1:580 med gavlar,
- Utanpåliggande trappors räcken ska utföras med ett nätt uttryck och med en minsta genomsiktighet om 80%

Figur 24. Perspektiv med exempel på utformning sett från Värmdövägen. Illustration: VIDA Arkitektkontor

Bebyggelse på fastigheterna Björknäs 22:3 & 1:580

Inom fastigheterna ligger i dag två villor byggda under 1980-talet, vilka inte bedöms vara av intresse för kulturmiljövärden.

Ny bebyggelse på fastigheterna planeras vara flerbostadshus i tre våningar där den tredje våningen ska upplevas som inredd vind. Byggherrens ambition är att dessa ska ha radhuskaraktär, i den mening att bostäderna planeras utgöras av etagelägenheter med separata entréer. Principen är att enplanslägenheter placeras på bottenplan samt

etagelägenheter på våning två vilka nås via trappor. Detta regleras dock inte i plankartan utan är en möjlig lösning. I gestaltungsprinciperna regleras att räcken till dessa trappor ska utföras med hög genomsiktighet, i syfte att de inte ska kunna avläsas som en del av byggnadens volym. I anslutning till trapporna finns plats för eventuell framtida utbyggnad av hiss. Byggherren planerar för totalt 24 bostadslägenheter. Plankartan reglerar dock inte antalet lägenheter.

Byggnadernas placering regleras genom bestämmelser om **”prickmark”** på de delar av fastigheten där byggnader inte får uppföras. Inom norra delen av fastigheten syftar prickmarken även till att skydda två äldre fruktträd för att bevara området grönska. En del av marken är reglerad med bestämmelse om **”korsmark”** vilken reglerar att endast komplementbyggnader får placeras inom området. En maximal byggnadsarea för komplementbyggnader regleras till 30 kvadratmeter genom bestämmelsen **”e₁”**. Maximal höjd regleras vara 4 meter. Detta med syfte att uppföra eventuella förrådsbodar samt ett miljöhus närmast Mercuriusvägen.

Figur 25. Situationsplan med exempelutformning. Illustration: C.F. Møller

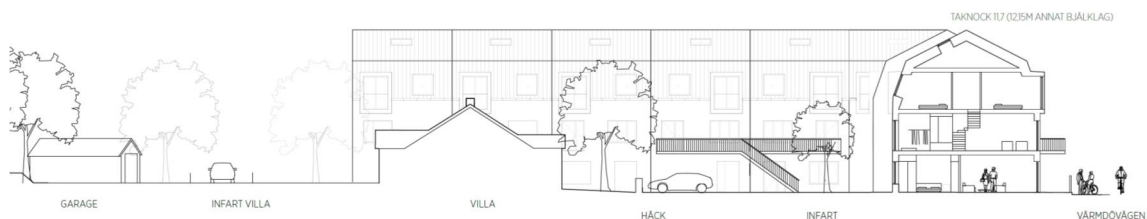
Bebyggelsehöjden medges vara maximalt motsvarande tre våningar och kan utföras med brutet tak genom att plankartan reglerar bestämmelser om både **”nockhöjd”** och **”byggnadshöjd”**, samt genom gestaltungsprinciper vilka beskrivs nedan. Genom att reglera med både nockhöjd och byggnadshöjd reglerar plankartan både höjden på byggnadens taknock och takfot, se figur 10. Våningsantalet regleras att vara högst tre genom egenskapsbestämmelsen **”e₃”** i plankartan.

Figur 26. Perspektiv med exempel på utformning sett från Värmdövägen. Illustration: C.F. Møller.

Figur 27. Elevation mot Värmdövägen med exempel på utformning. Illustration: C.F. Møller.

Figur 27. Sektion över befintlig villa på fastigheten Björknäs 1:595 samt relationen till föreslagen bebyggelse, vy från väst. Illustration: CF Møller

Byggnadens höjd regleras med bestämmelser om både **”nockhöjd”** och **”byggnadshöjd”**. Genom att reglera med både nockhöjd och byggnadshöjd reglerar plankartan både höjden på byggnadens taknock och takfot, se figur 10. Nockhöjden föreslås vara högst +56 meter över nollplanet, vilket innebär en höjd över befintlig marknivå på cirka 12 meter. Byggnadshöjden föreslås vara högst +51 meter över nollplanet, vilket innebär att

byggnadens takfot får placeras högst cirka 7 meter över befintlig marknivå. Syftet med detta är att den översta våningen ska upplevas som en del av taklandskapet och att möjliggöra mansardtak. Takutformningen regleras även genom gestaltungsprinciper vilka redovisas nedan. Våningsantalet regleras att vara högst tre genom egenskapsbestämmelsen ”e3” i plankartan.

För att möjliggöra en tyst uteplats trots det bullerutsatta läget nära Värmdövägen regleras att ett bullerskydd ska uppföras genom bestämmelsen ”m1” vilken reglerar *Bullerskydd med en höjd av 3,5 meter över anslutande marknivå ska uppföras.*

Två naturvärdesträd och en större ek i fastighetens södra del närmast Värmdövägen skyddas med bestämmelsen ”n2”, vilken anger värdefulla träd som ska bevaras.

I syfte att minska påverkan på angränsande fastigheter från strålkastarljus från föreslagen parkering redovisas en placering för avskärmande plank i situationsplanen, samt med en illustrationstext i plankartan. Vid behov kan uppförandet av plank regleras genom exploateringsavtal.

Gestaltungsprinciper

Utformningen av ny bebyggelse regleras i plankartan med utformningsbestämmelsen ”f4” vilken innebär att följande gestaltungsprinciper ska följas;

- Byggnadernas fasader ska utföras huvudsakligen i trä
- Fasadkulörer ska vara i varma färger i en färgskala som samspelar med omgivningen och omkringliggande villor. Se referensbilder på sida 30.
- Byggnaderna ska uppföras med brutet sadeltak eller mansardtak och med takkupor
- Utanpåliggande trappors räcken ska utföras med en minsta genomsiktighet om 80%

Figur 28. Fågelperspektiv med exempel på utformning. Vy från norr. Illustration: C.F. Møller

Bebyggelse på fastigheten Björknäs 50:10

På fastigheten står i dag en villa från 2004 som inte bedöms ha värde för kulturmiljövården. Villan föreslås rivas och ersättas av två parhus. Inom plankartan regleras inte en exakt avgränsning av ny bebyggelse, då flera olika lösningar kan vara lämpliga. Bebyggelsens storlek regleras istället med att byggnadsarean, det vill säga byggnadernas yta på marken, får vara högst 300 kvadratmeter genom egenskapsbestämmelsen **"e5"**. I fastighetens södra del längs Värmdövägen regleras ett område med bestämmelse om **"prickmark"** vilket anger att byggnader inte får uppföras. En bestämmelse om placering **"p1"** reglerar att huvudbyggnad ska placeras minst 4,5 meter från fastighetsgräns.

Byggnadernas höjd regleras med en bestämmelse om **"nockhöjd"** till högst +55 meter över nollplanet, vilket innebär en höjd över befintlig marknivå mot Solhöjdsvägen på cirka 8 meter. Takutformningen regleras genom gestaltungsprinciper vilka redovisas nedan. Våningsantalet regleras även att vara högst två genom egenskapsbestämmelsen **"e2"** i plankartan. Antalet bostäder regleras till högst 4 genom egenskapsbestämmelsen **"v1"**. Plankartan reglerar även att byggnaderna ska utgöras av en- eller tvåbostadshus genom egenskapsbestämmelsen **"f6"**. Fastighetsägaren ämnar uppföra ny bebyggelse som två parhus. Fastighetsstorleken regleras därför till minst 450 kvadratmeter genom bestämmelsen **"d3"** vilket möjliggör att fastigheten avstyckas till fyra.

För att möjliggöra en tyst uteplats trots det bullerutsatta läget nära Värmdövägen regleras att ett bullerskydd ska uppföras genom bestämmelsen **"m1"** vilken reglerar *Bullerskydd med en höjd av 3,5 meter över anslutande marknivå ska uppföras.*

Bebyggelsen regleras vara indragen från Värmdövägen i syfte att spara berg i dagen, vilket skyddas med bestämmelsen **"n3"** vilken anger ett område med värdefull mark och vegetation som ska bevaras. Ett naturvärdesträd i fastighetens västra del skyddas med bestämmelsen **"n1"**, vilken anger värdefullt träd som ska bevaras.

Gestaltungsprinciper

Utformningen av ny bebyggelse regleras i plankartan med utformningsbestämmelsen **"f5"** vilken innebär att följande gestaltungsprinciper ska följas;

- Byggnadernas fasader ska utföras huvudsakligen i trä
- Fasadkulörer ska vara i varma färger i en färgskala som samspelar med omgivningen och omkringliggande villor. Se referensbilder på sida 30.
- Suterrängvåning mot Värmdövägen får inte uppföras
- Byggnaden ska utformas med pulpettak i sedum eller motsvarande material
- Byggnadens form ska brytas upp genom variationer i takets höjdsättning

Referensbilder

Nedan redovisas referensbilder som visar några av de fasadkulörer som finns i området.

Figur 29. Exempel på fasadkulörer på Värmdövägen 649. Foto: Viktor Wallström

Figur 30 (uppe till vänster) Exempel på fasadkulörer på Skogdalsvägen 16. Foto: Google

Figur 31 (till vänster) Exempel på fasadkulörer på Värmdövägen 650. Foto: Google

Figur 32 (till höger) Exempel på fasadkulörer på Lövdalsvägen 35. Foto: Google

Figur 33. Exempel på fasadkulörer på Värmdövägen 631. Foto: Viktor Wallström

Teknisk infrastruktur

För att försörja den nya bebyggelsen behövs de befintliga vägarna, kollektivtrafiken samt nya parkeringsplatser, vilket beskrivs utförligare nedan.

Gator och trafik

Värmdövägen trafikeras av flera busslinjer mellan Slussen och Orminge. Busshållplatsen Skottsvallsvägen ligger intill planområdet, i höjd med Vintervägen. Från Centralplan, väster om planområdet, ansluter bussarna direkt till Värmdöleden och det tar cirka 5 minuter till Nacka Trafikplats och 17 minuter till Slussen. Planförslaget innebär inga förändringar vad avser kollektivtrafik.

Enligt mätningar från 2019 ligger trafikmängderna för Värmdövägen runt 5000–6500 fordon per dygn, varav cirka 15 % är tung trafik. Planförslaget bedöms medföra en ökning av antalet fordonsrörelser med cirka 300 fordon per dygn vilket inte bedöms innebära en större påverkan på trafiksystemet.

Trafiksäkerhetsåtgärder

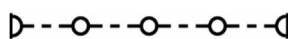
Planförslaget innebär att ett antal infarter både tas bort, tillkommer och flyttas längs med Värmdövägen. Nedan redovisas den påverkan som respektive fastighets utbyggnad bedöms innebära för trafiksäkerheten längs Värmdövägen och angränsande lokalgator. Relevanta trafiksäkerhetshöjande åtgärder planeras att utföras även där det bedöms vara nödvändigt. Detta kan bestå till exempel av att samtliga anslutningar inom planen mot Värmdövägen utförs med så kallad överkörningsbar kantsten och öka uppmärksamheten i korsningar vilket medför en dämpning av hastigheten. Belysning kan ses över där uppsikten är i behov av förbättring, samt för att eliminera skymda skuggpartier. Uppmärksamhet och perception för förare kan ökas vid övergångsställen. Där det är möjligt kan refug placeras för att ytterligare öka oskyddade trafikanters säkerhet och sikten i korsningar förbättras för god

uppmärksamhet. Detta är dock inte frågor som kan regleras med bestämmelser i detaljplanen.

Kommunen är huvudman för samtliga gator inom området och det är kommunens trafikenhet som ansvarar samt bedömer om föreslagna åtgärder ska utföras. I området pågår i dagsläget en breddning av gångbanan på Kärrstigen mellan Vintervägen och Mossvägen. Ny gångbana blir 2 meter bred och körbanan blir smalare på ett par punkter längs vägen. Parkeringsförbud införs längs hela sträckan. Trafikenheten undersöker även möjligheten att bredda gångbanan längs Vintervägen mellan Kärrstigen och Värmdövägen.

Björknäs 1:719, 1:852 och 1:860.

I dag sker angöring till Boo Energis parkering och lager genom en infart på Vintervägen över fastigheten Björknäs 1:719 vilken trafikeras av tung trafik. Fastigheten Björknäs 1:719 föreslås bebyggas med bostäder vilket innebär att angöringen till verksamhetsområdet behöver flyttas. Parkeringen till bostäderna föreslås läggas i garage under mark, med parkeringsgaraget infart på samma ställe som idag. Boo Energis personal- och besöksparkering föreslås flyttas norrut, med en ny infart på Kärrstigen cirka 50 meter från Vintervägen. För den tunga trafiken till Boo Energis lager föreslås en ny infart för tung trafik på Värmdövägen. Infarten kommer korsa cykelbanan längs Värmdövägen vilket är ett regionalt cykelstråk. Korsningen behöver i genomförandet utformas på ett trafiksäkert sätt. Detta bedöms vara en lämpligare lösning än att leda in tung trafik längs Kärrstigen. I plankartan planläggs en remsa allmän platsmark med markanvändningen **"GATA"** längs Värmdövägen för att möjliggöra en ny infart. För övriga delar av fastigheten mot Kärrstigen och Värmdövägen regleras **"utfartsförbud"** Se figur 23 för en situationsplan.

Utfartsförbud för körtrafik

Trafiksäkerhetsåtgärder för fastigheten Björknäs 1:719 (bostäder)

Föreslagen bebyggelse inom Björknäs 1:719 innehåller 12 lägenheter samt 670 kvadratmeter kontorslokal. Antalet parkeringsplatser kommer fastställas i bygglovsskedet men planeras uppgå till minst 19. Förslaget uppskattas alstra färre än cirka 30 trafikrörelser per dygn, vilket inkluderar besökande samt transporter såsom diverse service- och leveranstrafik. Denna trafikmängd kommer i stort sett endast påverka anslutningen till Värmdövägen. I samband med att befintlig in- och utfart från Boo Energi flyttar från Vintervägen bedöms trafiksituationen kunna förbättras avseende tung trafik längs gatan. Sammantaget är bedömningen att trafiksäkerheten inte påverkas negativt längs med Vintervägen eller Värmdövägen till följd av planförslaget. Vid ett genomförande av planen behöver dock in- och utfarten från det planerade garaget utformas på ett säkert sätt och samordnas med eventuella utbyggnadsplaner av gångbanan längs sträckan. Om behov finns att öka trafiksäkerheten ytterligare kan de generella åtgärder som redovisas ovan under rubriken *Trafiksäkerhetsåtgärder* tillämpas.

Figur 34. Korsningen Kärrstigen/Vintervägen. I området pågår i dagsläget en breddning av gångbanan som syns till vänster i bild. Foto: Google

Trafiksäkerhetsåtgärder för fastigheterna Björknäs 1:852 och 1:860 (verksamhetsområdet)

För fastigheterna Björknäs 1:852 och 1:860 innebär planförslaget en ökad trafikmängd på Kärrstigen. Trafikmängden kommer alstras av Boo Energis personal- och besöksparkering som föreslås placeras längs Kärrstigen. Parkeringen föreslås innehålla 30 parkeringsplatser. Personal- och besöksparkering kommer mestadels beröra vardagsdygnstrafiken med ett uppskattat personalantal på cirka 50 inklusive besökande ger cirka 90 fordon per vardagsdygn, vilket har viss, men låg trafikpåverkan på Kärrstigen och Vintervägen. Bedömningen är att den påverkan som planförslaget får på trafiksäkerheten längs Kärrstigen och Vintervägen är marginell och bedöms vara godtagbar. Om behov finns att öka trafiksäkerheten kan de generella åtgärder som redovisas ovan under rubriken *Trafiksäkerhetsåtgärder* tillämpas. Utöver dessa kan siktförbättring- och hastighetsdämpande åtgärder utföras, så som exempelvis fartgupp eller avsmalning av gatan.

I och med att in- och utfarten för tung trafik till fastigheterna Björknäs 1:852 och 1:860 föreslås flyttas från Vintervägen till Värmdövägen innebär planförslaget att mängden tung trafik kommer minska på Vintervägen. Då en ny utfart föreslås mot Värmdövägen innebär dock förslaget påverkan på Värmdövägen och det regionala cykelstråket som får fler konfliktpunkter längs med Värmdövägen. Antalet trafikrörelser från verksamhetsområdet bedöms vara låga och består mestadels av arbetsfordon till Boo Energis kontor och lager dagligen under vardagar samt helger vid felavhjälpning. Därtill lastbilar med godstransporter minst en gång per dag. Angöringen över det regionala cykelstråket kan behöva kompletteras med fasad överfartstöd eller likande för att minska hastiga svängde trafikrörelser samt öka försiktigheten i korsningen. Uppsikten kan även förbättras genom belysning eller målad asfalt. Om behov finns att öka trafiksäkerheten ytterligare kan de generella åtgärder som redovisas ovan under rubriken *Trafiksäkerhetsåtgärder* tillämpas.

Björknäs 1:427

Inom fastigheten Björknäs 1:427 består en stor del av ytan närmast Bågspännarvägen i dagsläget av infarter för tvärställda parkeringsplatser och en ramp som leder ner till garage under befintlig byggnad. Enligt planförslaget föreslås infarten koncentreras till fastighetens södra del, där den befintliga infarten mot rampen ligger idag.

Planförslaget innehåller 28 studentlägenheter och det totala antalet parkeringsplatser planeras uppgå till 4. Fordonsrörelser från bebyggelsen bedöms vara minimal utan nämnvärd påverkan på Bågspännarvägen, förskolan Bågens parkeringsplatser eller korsningen Värmdövägen. Studentboende ökar däremot cykelrörelser samt behovet av god kollektivtrafik. Korsande rörelser kan säkras med åtgärder såsom överfartstöd för att både minska hastiga svängde trafikrörelser samt öka försiktigheten i korsningar. Om behov finns att öka trafiksäkerheten kan de generella åtgärder som redovisas ovan under rubriken *Trafiksäkerhetsåtgärder* tillämpas.

Björknäs 1:360, 1:376 och 1:980

För fastigheterna Björknäs 1:360, 1:376 och 1:980 kommer befintlig in- och utfart till fastigheten Björknäs 1:376 att försörja samtliga tre fastigheter. Den befintliga in- och utfarten på fastigheten Björknäs 1:360 föreslås tas bort och kan istället komma att användas för gående till fastigheterna. Planförslaget innehåller 24 lägenheter och det totala antalet parkeringsplatser planeras uppgå till 16. Antalet parkeringsplatser fastställs i bygglovsskedet men har i tidigt skede beräknats med 10% rabatt från Nackas rekommenderade parkeringstal genom användandet av mobilitetsåtgärder, så kallade gröna parkeringstal. Byggherren har i detta skede angett erbjudande om SL-kort, cykelverkstad och infopaketer till boende som lämpliga mobilitetsåtgärder. En slut Trafikmängden som föreslagen bebyggelse alstrar bedöms inte innebära någon påverkan på framkomligheten längs Värmdövägen. Om behov finns att öka trafiksäkerheten kan de generella åtgärder som redovisas ovan under rubriken *Trafiksäkerhetsåtgärder* tillämpas.

Björknäs 22:3 och 1:580

För fastigheterna Björknäs 22:3 och 1:580 innebär planförslaget att befintlig utfart mot Värmdövägen tas bort och samtliga bostäder föreslås få en gemensam in- och utfart mot Mercuriusvägen. Planförslaget innehåller 24 lägenheter. Antalet parkeringsplatser kommer fastställas i bygglovsskedet men planeras uppgå till minst 19. Trafikmängden som föreslagen bebyggelse alstrar bedöms inte innebära någon större påverkan på framkomligheten längs Mercuriusvägen eller Värmdövägen. Om behov finns att öka trafiksäkerheten kan de generella åtgärder som redovisas ovan under rubriken *Trafiksäkerhetsåtgärder* tillämpas.

Björknäs 50:10

För fastigheten Björknäs 50:10 kommer befintlig in- och utfart till fastigheten ligga kvar i samma läge som i dag. Planförslaget innehåller 2 parhus och totalt 4 bostäder. Antalet parkeringsplatser kommer fastställas i bygglovsskedet men kommer uppgå till minst 6. Trafikmängden som föreslagen bebyggelse alstrar bedöms inte innebära någon påverkan på

framkomligheten längs Solhöjdsvägen eller övriga lokalgator i närheten. Om behov finns att öka trafiksäkerheten kan de generella åtgärder som redovisas ovan under rubriken *Trafiksäkerhetsåtgärder* tillämpas.

Parkeringsstal

Kommunens rekommendationer för parkeringsstal vid ny- och ombyggnad ska användas. Kommunens parkeringsstal är dynamiska och flexibla vilket innebär att parkeringsbehovet kan förändras under projektets gång, exempelvis om förhållandet mellan stora och små lägenheter förändras.

Teknisk försörjning

Vatten- och avloppsledningar samt dagvattenledningar finns förlagda i Värmdövägen. Samtliga fastigheter inom detaljplaneområdet är tänkta att anslutas.

Fjärrvärme är förlagd i Värmdövägen i riktning från Björknäs centrum till korsningen Värmdövägen-vintervägen. Det är ännu inte utrett om kommande bebyggelse inom planområdet kan anslutas till fjärrvärmerna.

Störningar och risker

Planförslaget innebär risker och störningar avseende bland annat trafikbuller och dagvatten, vilket beskrivs utförligare nedan under respektive underrubrik.

Buller

Området närmast Värmdövägen är förhållandevis bullerutsatt, och den nya bebyggelsen föreslås intill vägen eller i dess närhet. En bullerutredning genomfördes till detaljplanens första samråd, vilken visar en framtida bullerprognos beräknad på trafikuppgifter för 2030. Utredningen ledde till justeringar av planförslaget som sammantaget innebär att bullerriktvärdena bedömdes kunna klaras för den nya bebyggelsen, samt att ljudnivåerna vid befintlig bebyggelse inte nämnvärt skulle öka. Ny bebyggelse skulle delvis skärma av buller för bakomliggande befintlig bebyggelse. Nu har planförslaget arbetats om ytterligare och bebyggelsen har generellt sett flyttats längre bort från Värmdövägen. Förutsättningarna att klara buller bedöms därför vara bättre i det nya förslaget jämfört med det förslag som utredningen redovisar. En uppdatering av bullerutredningen har därför inte gjorts till detta andra samråd, utan den kommer uppdateras till granskningskedet. Till granskningskedet kommer planbeskrivningen att redovisa beräknade värden för omgivningsbuller vid bostadsbyggnaders fasader och uteplatser.

I plankartan anges följande störningsskydd som gäller för hela detaljplaneområdet, utformad i enlighet med rådande bullerriktvärden;

Bostäderna ska utformas avseende trafikbuller så att:

- 60 dBA ekvivalent ljudnivå (frifältsvärde) vid bostadsbyggande fasad ej överskrids. Då så inte är möjligt ska minst hälften av bostadsrummen i varje bostad få högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad samt högst 70 dBA maximal ljudnivå vid fasad kl. 22.00-06.00 (frifältsvärden).

- Bostäder upp till 35 m² får högst 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad (frifältsvärden).
- Ljudnivån vid minst en uteplats i anslutning till bostäder inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå och 70 dBA maximal ljudnivå. Maximal ljudnivå får överskridas med högst 10 dBA fem gånger per timme kl. 06.00-22.00.

På fastigheterna Björknäs 1:427, Björknäs 1:580 och Björknäs 50:10 anges följande egenskapsbestämmelse **"m₁"** i syfte att möjliggöra ett bullerskydd på prickmarkerad mark för att fastigheterna ska kunna klara riktvärden för uteplats: *Bullerskydd med en höjd av 3,5 meter över anslutande marknivå ska uppföras.*

Luftkvalitet

Beräkningar av luftkvaliteten visar att miljö kvalitetsnormerna för partiklar och kvävedioxider klaras inom planområdet. Miljö kvalitetsmålet för kvävedioxid bör klaras, men det finns en risk för att miljö kvalitetsmålet för partiklar inte kan nås.

Bebyggelseförslagen bedöms ligga i linje med målen i Översiktsplanen, men luftföroreningshalterna kan inte förväntas bli lägre till följd av planförslaget varför delar av Nackas lokala miljömål inte klaras. För att minimera luftföroreningarnas påverkan på de boendes inomhusmiljö regleras bebyggelsen närmast Värmdövägen med en egenkapsbestämmelse **"b₁"** vilken reglerar att friskluftsintag ska placeras bort från Värmdövägen.

Markens beskaffenhet

Marken i planområdet består till största delen av berg, lera samt ett tunt ytlager av morän. Vid behov kommer de geotekniska förutsättningarna utredas vidare inför granskningsskedet, gällande risk för ras och skred eller vibrationer från Värmdövägen.

Figur 35. Jordarts- och jorddjupskarta. Gul yta är glacial lera, röd yta är berg, blå prickar är osammanhängande eller tunt ytlager av morän. Källa: SGU, hämtad 2019-12-11.

Någon betydande mängd markradon finns inte i området varför detta inte påverkar byggtekniken i någon större omfattning.

På Björknäs 1:719, på vilken det idag finns en parkeringsplats, och på Björknäs 1:427, med ett glasmästeri och större parkeringsyta, planeras ny bostadsbebyggelse. Utanför planområdet men på den näraliggande fastigheten Björknäs 1:720, där det idag bland annat finns en pizzeria, har Björknäs bilverkstad funnits med bilvårdsanläggning och åkeri. Den har av Länsstyrelsen klassats som riskklass 3, måttlig risk. Branschtypiska föroreningar för bilvårdsanläggningar är olja, aromater, tungmetaller, PAH, klorerade lösningsmedel och glykoler. På Björknäs 1:860, nära planerad bebyggelse på Björknäs 1:719 har också Boo energi sin verksamhet. Dessa förhållanden motiverar att en utredning av eventuella föroreningar genomförs efter plansamrådet.

Planområdet ligger inom ett område som har potential att vara sulfidförande. Bergvolymerna som avses tas ut är dock förhållandevis små och de miljöer som skulle kunna påverkas av eventuellt surt lakvatten bedöms inte vara särskilt känsliga.

Dagvatten och skyfall

Dagvatten

Vattenförekomsterna i Nacka kommun får en stor del av sin närings- och föroreningsbelastning från dagvatten. Nacka kommuns *Anvisningar och principlösningar för dagvattenhantering på kvartersmark och allmän plats* från 2018 ska följas vid dagvattenhantering på kvartersmark. Av anvisningarna framgår bland annat att en viktig hållpunkt är att flöden och föroreningsbelastning ut från ett planområde inte får öka när planen genomförs. Därutöver framgår att anläggningar för lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) ska dimensioneras för ett regndjup på minst 10 millimeter innan avledning sker till dagvattenledningsnätet.

I plankartan regleras krav om att tillskapa dagvattenfördröjande anläggning inom kvartersmark, med en minsta lagringsvolym om 1 kubikmeter per 100 kvadratmeter av fastighetens hårdgjorda yta. För att säkerställa genomförandet kombineras bestämmelsen med exploateringsavtal som innebär att byggherren tar ansvar för att åtgärderna genomförs. Därigenom får uppfyllandet av miljö kvalitetsnormer för vatten anses vara säkerställt.

Infiltrationskapaciteten bedöms vara ganska låg inom planområdet då de dominerande jordarterna är lera och berg, med ett tunt moränlager. Dagvattenutredningen föreslår därför i första hand öppna lösningar såsom växtbäddar och krossdiken för att ta hand om dagvatten från kvartersmark. I de fall det är ont om tillgängliga markytor har underjordiska makadammagasin föreslagits. För detaljerad info om lösningsförslag för respektive fastighet, se underlagsrapporten *Dagvattenutredning Björknäs-Värmdövägen. AFRY 2020*.

Efter genomförd dagvattenutredning har planförslaget arbetats om. Även dagvattenutredningen har justerats. Förutsättningarna att klara miljökvalitetsnormerna för vatten bedöms fortfarande vara goda. Detta då de hårdgjorda ytorna har minskat något med nuvarande förslag jämfört med tidigare utredda alternativ. Med dagvattenåtgärderna ökar inte det totala flödet från planområdet.

Förutsatt att dagvattenåtgärder genomförs i enlighet med de principer som redovisas i dagvattenutredningen bedöms såväl de lokala miljömålen som det nationella målet att vattnens status inte försämras kunna klaras. Beroende på vilka lösningar som väljs kan dagvattnet bli en positiv resurs i stadsbyggandet, vilket är ett mål i Nacka kommuns översiktsplan.

Skyfall

Flera av fastigheterna bedöms kunna översvämmas vid ett eventuellt skyfall. Åtgärder för att lösa översvämningsproblematiken kommer att utredas vidare inför granskningskedet så att planen inte innebär att bebyggelsen blir olämplig i förhållande till risken för översvämmning. Det bedöms vara möjligt att nå det lokala miljömålet att Nackas sårbarhet inför effekterna av klimatförändringar ska minska vad gäller översvämningsrisken, förutsatt att åtgärder vidtas.

Så genomförs planen

För genomförandet av en detaljplan krävs i de flesta fall fastighetsrättsliga åtgärder som till exempel avstyckning och bildande av servitut, ledningsrätt eller gemensamhetsanläggning. I detta kapitel finns information om hur detaljplanen är avsedd att genomföras. Av redovisningen framgår de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt.

Organisatoriska frågor

Nedan redovisas tidplaner för detaljplanarbetet och genomförandet av detaljplanen.

Tidplan

Samråd 1	maj-augusti 2020
Samråd 2	november 2021-januari 2022
Granskning	kvartal 3, 2022
Antagande i kommunfullmäktige	kvartal 1, 2023
Laga kraft tidigast*	kvartal 1, 2023

**Under förutsättning att detaljplanen inte överklagas*

Genomförande

Ett genomförandeavtal i form av ett exploateringsavtal, ska arbetas fram och ingås i samband med detaljplanens antagande. Utbyggnad av allmän platsmark och kvartersmark enligt planförslaget kan efter eventuell fastighetsreglering ske och efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Byggstart kan tidigast ske kvartal 1 år 2023 under förutsättning att

detaljplanen inte överklagas. Enskilt byggande på kvartersmark kan påbörjas efter att bygglov beviljats.

Fastigheterna ansluts till det kommunala bolaget Nacka Vatten och Avfall AB (NVOA) och dess VA-nät efter det att VA-utbyggnaden är klar och förbindelsepunkt är upprättad och slutbesiktigad.

Anslutning och upprättande av förbindelsepunkt för övriga ledningsägare exempelvis för el, tele och fiber, upprättas av respektive ledningsägare.

Genomförandetid

Under genomförandetiden har fastighetsägarna en garanterad bygg rätt i enlighet med planen. Efter genomförandetidens slut fortsätter detaljplanen att gälla tills den ändras, ersätts eller upphävs. Genomförandetiden är 10 år från den dag planen vinner laga kraft.

Huvudmannaskap

Med huvudman för allmän plats menas den som ansvarar för och bekostar drift och underhåll av det område som den allmänna platsen avser. Vad som i detaljplanen är allmän plats framgår av plankartan. Kommunen är huvudman för allmän platsmark inom detaljplanen.

Ansvarsfördelning

Nedan redovisar hur ansvarsfördelningen ser ut vid genomförandet av detaljplanen.

Allmänna anläggningar

Vatten- och spillvatten

Nacka Vatten och Avfall AB ansvarar för utbyggnaden, drift och underhåll av vatten-, spillvattenledningar samt omförläggning av ledningar vid behov. Planområdet kommer att ingå i det kommunala verksamhetsområdet för vatten och spillvatten.

Dagvatten

Det är Nacka Vatten och Avfall AB som ansvarar för utbyggnaden, drift och underhåll av dagvattenledningar samt omförläggning av ledningar vid behov. Planområdet avses ingå i det kommunala verksamhetsområdet för dagvatten. Respektive fastighetsägare ansvarar för att rena och fördröja dagvatten inom fastighet innan det förs vidare till Nacka Vatten och Avfall AB:s ledningar.

Elförsörjning, telenät och fibernät (bredband)

Boo Energi är huvudman för utbyggnaden, drift och underhåll av det allmänna elnätet. Skanova (Telia) svarar för utbyggnad, drift och underhåll av teleledningar och bredband. Inriktningen för el-, tele och eventuella bredbandsledningar, är att de ska samförläggas i marken. Nacka kommun samordnar mellan de olika ledningsägarna.

Kostnaderna för utbyggnader, fördelas enligt gällande markgenomförandeavtal mellan kommunen och respektive ledningsägare.

Fjärrvärme

Stockholm Exergi har ett befintligt fjärrvärmenät inom området. I granskningsskedet ska det utredas om det finns kapacitet att nyttja befintlig fjärrvärme. Nya förbindelsepunkter kan behöva anläggas i samband med genomförandet av detaljplanen. Lokalisering av eventuella nya förbindelsepunkter för kvartersmarken bestäms i ett senare skede.

Allmän plats

Nacka kommun ansvarar för utbyggnad och skötsel av allmän plats. Eventuella anpassningar till allmän plats som till exempel in- och utfarter som behöver tillskapas till privata fastigheter över allmän platsmark bekostas av respektive fastighetsägare.

Kvartersmark

Respektive fastighetsägare är huvudman för kvartersmarken, det vill säga ansvarar för all utbyggnad och skötsel av områden för bostäder och arbetsplatser.

Fastighetsbildningsfrågor, inrättande av gemensamhetsanläggningar, servitut och andra fastighetsrättsliga frågor handläggs av lantmäterimyndigheten i Nacka kommun. Beställning av nybyggnadskarta handläggs av lantmäterienheten i Nacka kommun. Ansökan om marklov, rivningslov, bygglov och anmälan handläggs av bygglovenheten i Nacka kommun.

Avtal

Exploateringsavtal

För genomförandet av detaljplanen är det nödvändigt att teckna exploateringsavtal. Ett exploateringsavtal är ett avtal om genomförandet av en detaljplan mellan en kommun och en exploatör (eller fastighetsägare) avseende mark som inte ägs av kommunen. Exploateringsavtal tecknas i samband med detaljplaneläggning av mark som inte tillhör kommunen.

Inom denna detaljplan kommer exploateringsavtal att tecknas mellan kommunen respektive exploatör för fastigheterna Björknäs 50:10, Björknäs 1:580 och 22:3, Björknäs 1:360, 1:376 och 1:980, Björknäs 1:427 och Björknäs 1:719, 1:860 och Björknäs 1:852 och Björknäs 1:427. Exploateringsavtalet ska vara undertecknat innan detaljplanens antagande.

Exploateringsavtalet reglerar parternas ansvar för genomförandet av detaljplanen samt kostnadsansvar. I detta exploateringsavtal kommer följande att regleras: Fastighetsrättsliga frågor, skydd av mark och vegetation, dagvattenåtgärder, gestaltning av bebyggelsens utformning, med mera. Avtalet ger även en anvisning om tidplan, fastighetsbildning och kontakten med olika myndigheter.

Konsekvenserna av att genomföra detaljplanen med stöd av ett exploateringsavtal är att förutsättningar och åtaganden mellan respektive exploatör/fastighetsägare och kommunen blir förutsägbara. Utbyggnad av allmänna anläggningar bedöms vara av mindre omfattning inom detta projekt vilket innebär att kommunen inte tar några större ekonomiska risker om någon av exploatörerna skulle gå i konkurs.

Tekniska frågor

Nedan redovisas de tekniska lösningar som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen. Standarden på allmänna anläggningar ska följa kommunens Teknisk handbok. Ytterligare utredningar kan behövas under genomförandeskedet som exempelvis sulfid i berg och förorenade massor.

Vatten och spillvatten

Befintliga VA-ledningar med tillräcklig kapacitet finns i området, dock behöver nya förbindelsepunkter anläggas i samband med genomförandet av detaljplanen. Vid detaljplanens genomförande kan Nacka Vatten och Avfall AB genomföra eventuella omläggningar, utbyggnationer och anläggandet av förbindelsepunkter till kommunalt vatten och spillvatten. Lokalisering av nya förbindelsepunkter för kvartersmarken bestäms i ett senare skede.

Dagvatten

Planområdet består av lera och berg i dagen vilket medför att infiltrationsmöjligheterna är relativt små. Åtgärder som föreslås för dagvattenhantering (rening och fördröjning) på kvartersmark är i första hand öppna lösningar såsom växtbäddar och dagvattenmagasin. Detta regleras i första hand i exploateringsavtal med respektive exploatör/fastighetsägare. Vissa åtgärder regleras genom planbestämmelser i plankartan.

El, tele och fiber

Befintliga elledningar finns i området, dock behöver nya förbindelsepunkter anläggas i samband med genomförandet av detaljplanen. Vid detaljplanens genomförande kan Skanova och Boo Energi komma att genomföra eventuella omläggningar, utbyggnationer och anläggandet av förbindelsepunkter för fiber och el. Lokalisering av nya förbindelsepunkter för kvartersmarken bestäms i ett senare skede.

Avfall

Nacka Vatten och Avfall AB:s tekniska handbok för avfall har varit vägledande vid planering och genomförande av avfallshanteringen.

Insamling av avfall från de boende inom planområdet föreslås ske i huvudsak från de lokala parallellgatorna till Värmdövägen. Värmdövägen är genomfartsväg med förhållandevis tät trafik vilket gör det trafiksäkerhetsmässigt mindre lämpligt att stanna där med sopbil. Dessutom löper en bred cykelbana längs Värmdövägens norra sida, vilket gör att maskinell hämtning med så kallad sidlastarbil inte är möjligt utan att sopbilen kör på cykelbanan.

Enligt Nacka kommuns avfallsföreskrifter ska hushållens avfall sorteras i minst två fraktioner, rest- och matavfall. Sedan 2018 gäller nya förordningar om producentansvar för förpackningar och tidningar, med krav på fastighetsnära insamling av dessa fraktioner. Fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar kommer bli standard 2025, och därför bör bostäder som planeras nu förberedas för att möjliggöra fullständig sortering av rest- och matavfall, samtliga förpackningsslag och tidningar. Dessutom är det lämpligt med någon form av service kring grovavfall, elavfall och smått farligt avfall.

För flerfamiljshus gäller enligt Boverkets byggregler att de boende bör ha tillgång till plats för lämning av rest- och matavfall inom 50 meter från respektive port. Angöringsplats för sophämtningsfordon ska ligga inom 10 meters dragväg från soprum vid manuell kärllhantering, vilket bedöms uppfyllas för planområdets fastigheter.

Generellt tillämpar Nacka Vatten och Avfall AB (NVOA) följande prioriteringsordning vid val av insamlingssystem:

1. Stationär sopsug (vid minst 500 lägenheter)
2. Bottentömmande behållare
3. Kärll i miljörum eller liknande
4. Mobil sopsug

Inom denna detaljplan bedöms bottentömmande behållare eller kärllhantering vara lämpliga system. Vilket som är lämpligast i den enskilda fastigheten beror på utformningen och antalet lägenheter, bottentömmande behållare har större kapacitet och lämpar sig därför för fastigheter med minst cirka 25 hushåll.

Dimensionerande för alla insamlingssystem är att volymen ska beräknas för tömning högst en gång i veckan per fraktion för att minska antalet avfallstransporter.

Fastighetsrättsliga frågor

Nedan redovisas de fastighetsrättsliga frågor som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen. Konsekvenserna för fastigheterna inom detaljplaneområdet är även redovisade i bilagan *Fastighetskonsekvensbeskrivning*.

Fastighetsbildning

Fastighetsbildning krävs för att genomföra detaljplanen och möjliggörs när detaljplanen vinner laga kraft. Nedan följer en beskrivning av vilken fastighetsbildning kommunen anser behöver vidtas och hur denna kan genomföras. Beskrivningen är dock inte bindande för lantmäterimyndigheten vid prövning i kommande lantmäteriförrättningar och det kan i vissa fall finnas andra möjliga åtgärder att vidta för att genomföra en viss del av planen.

I planförslaget föreslås fastigheterna Björknäs 1:580 och 22:3, samt Björknäs 1:360, 1:376 och 1:980 få sammanhängande bebyggelse och fastigheterna kan därför komma att sammanläggas, alternativt få justerade gränser genom fastighetsreglering. Fastigheten Björknäs 50:10 föreslås kunna styckas i fyra mindre fastigheter.

Servitut

Ett servitut är en rättighet som är knuten till en viss fastighet. Servitut gäller därför oberoende av vilka personer som äger fastigheterna. Ett servitut kan till exempel avse rätt att för ägaren till en viss fastighet ta väg över en annan fastighet. Servitut kan bildas genom lantmäteriförrättning (officialservitut) eller genom avtal mellan två fastighetsägare (avtalsservitut).

Mellan fastigheterna Björknäs 1:980 (förmån) och Björknäs 1:360 (last) finns i dag ett officialservitut 018K-2014/86.1 med ändamål för väg. Servitutet innebär att för fastigheten Björknäs 1:980 följer rätt att använda en del av Björknäs 1:360 för utfart till allmän väg. Servitutet kommer upphävas i samband med en lantmäteriförrättning. En förutsättning för att detta är att fastigheterna Björknäs 1:360 och 1:980 läggs samman.

Ledningsservitut finns idag över del av Björknäs 1:719 för Nacka Vatten och Avfall AB:s ledningar. Detta är ett officialservitut som endast kan ändras eller upphävas genom lantmäteriförrättning. Eventuell flytt av ledningar, upphävande av servitutet med mera utreds till granskningskedet och bekostas av exploatören/fastighetsägaren.

Ledningsrätter

En ledningsrätt innebär en rättighet för ledningshavaren att vidta de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller annan anordning inom den belastade fastigheten. Inrättandet av en ledningsrätt prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten med stöd av ledningsrättslagen.

Ledningshavare svarar själva för att trygga sina ledningsnät, exempelvis genom avtal eller ledningsrätt.

I detaljplanen föreslås ett markreservat för ledningsrätt för Nacka Vatten och Avfall AB:s vattenledningar som är placerade inom fastigheterna Björknäs 1:580 och Björknäs 1:980. Denna är markerad i plankartan med den administrativa bestämmelsen "u₁" vilken anger markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar.

Ekonomiska frågor

Nedan redovisas ekonomiska frågor till följd av detaljplanens genomförande.

Värdeökningar

I samband med att detaljplanen vinner laga kraft förväntas värdeökningar uppkomma för de fastigheter som får ökade byggrätter enligt detaljplanen. Förväntningsvärden för fastigheterna kan uppstå tidigare.

Inlösen och ersättning

De fastigheter som ska belastas av rättigheter såsom servitut eller ledningsrätt har rätt till kompensation. Ersättningar kan även vara aktuellt vid reglering av mark mellan fastigheter. Ersättningens storlek bestäms i lantmäteriförrättningen eller genom överenskommelser mellan berörda fastighetsägare.

Områden som upplåts för servitut och ledningsrätter beskrivs i bilagan
Fastighetskonsekvensbeskrivning.

Utbyggnads-, drift- och underhållskostnader

Nedan redovisas kostnader kopplade till utbyggnaden av detaljplanen samt kostnader för löpande drift och underhåll.

Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll av allmän plats

Utbyggnad av allmän platsmark planeras i samband med genomförandet av detaljplanen. Detta i form av nya infarter till några av fastigheterna. Utbyggnad av allmän plats bekostas av exploatörerna/fastighetsägarna och kommunen står för framtida drift- och underhållskostnader.

Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll inom kvartersmark

Kostnaden för bygg- och anläggningsåtgärder inom kvartersmark samt drift och underhåll bekostas av respektive fastighetsägare.

Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av vatten- och spillvattenanläggningar

Nacka Vatten och Avfall AB bekostar anläggande, drift och underhåll av vatten- och spillvattenledningar i samband med genomförandet av detaljplanen. Hur detta genomförs utreds vidare fram till granskning av detaljplanen.

Kostnad för dagvattenhantering

Nacka Vatten och Avfall AB ansvarar för och bekostar omhändertagandet av dagvatten från allmän platsmark och respektive fastighetsägare ansvarar för och bekostar omhändertagande av dagvatten inom kvartersmark.

Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av el-, tele- och fibernät (samt eventuell fjärrvärme)

Huvudman för respektive ledningsslag bekostar anläggande, drift och underhåll av berörda ledningar. Exploatören/fastighetsägaren bekostar eventuell uppdimensionering och ledningsomläggning som är nödvändig till följd av exploateringen enligt kommunens avtal med ledningsägaren.

Taxor och avgifter

Nedan redovisas kostnader kopplade till taxor och avgifter till följd av detaljplanens genomförande.

Förrättningskostnader

Avgifter för fastighetsrättsliga åtgärder inom allmän platsmark respektive kvartersmark hanteras i exploateringsavtalet mellan kommunen och exploatörerna/fastighetsägarna. För övrig reglering av fastigheter, bildande av servitut eller andra fastighetsrättsliga åtgärder

inom kvarteretsmark ansvarar fastighetsägaren själv. Lantmäterimyndigheten tar ut en avgift enligt gällande taxa.

Planavgift

Kostnaden för att ta fram detaljplanen har reglerats i planavtal. Någon planavgift tas därmed inte ut i samband med bygglovsansökan.

Avgifter för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser

Avgift för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser betalas av fastighetsägaren/den som söker lovet, enligt vid tidpunkten gällande taxor.

Anslutningsavgifter

Anslutningsavgifter för vatten och avlopp (VA) och avfallshantering betalas av fastighetsägare till Nacka Vatten och Avfall AB enligt vid tidpunkten gällande VA- och avfallstaxor. Anslutningsavgifter för el-, tele- och fibernät betalas av fastighetsägare till respektive ledningsägare enligt vid tidpunkten gällande taxor.

Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande

I detta avsnitt beskrivs de övergripande konsekvenserna av planförslaget dels ur ett långsiktigt helhetsperspektiv och dels för enskilda berörda fastigheter.

Miljökonsekvenser

Den föreslagna exploateringen innebär att ett antal fastigheter i planområdet förtätas med bostäder. Bebyggelsen planeras utföras med viss hänsyn till de träd som är utpekade i framtagna trädinventering (Pro Natura, 2019) genom att särskilt skyddsvärda träd skyddas med planbestämmelser. Dock innebär planförslaget att ett antal träd, både särskilt skyddsvärda samt med betydelse för naturmiljö och landskapsbild försvinner, vilket kan ha en negativ påverkan på lokala biologiska värden. Möjligheten till spridning för växter och djur bedöms därmed minska något, även om införandet av skyddsbestämmelser i planen bidrar till att bevara en del av områdets naturvärden jämfört med ett nollalternativ där området förblir planlöst och att träden inte ges skydd. Ett antal kompensationsåtgärder för bland annat återplantering, kronbeskränning och utplacering av död ved föreslås i syfte att minska denna påverkan. Detta regleras i exploateringsavtal.

Ett genomförande av planförslaget med dagvattenlösningar beräknas innebära en minskning av föroreningar i dagvattnet och recipienterna. Andelen hårdgjord yta och trafiktätheten i området kommer dock att öka något i och med förtätningen med flerbostadshus. Flera fastigheter i området riskerar redan idag att översvämmas vid ett kraftigt skyfall. En genomtänkt höjdsättning kommer att behövas inom planområdet, och även andra anpassningar kan behövas. Med dessa bedöms det inte bli några negativa konsekvenser av planförslaget vare sig för ny eller befintlig bebyggelse. Halterna av partiklar och kvävedioxidier bedöms inte vara så höga att miljö kvalitetsnormerna riskerar att överskridas inom planområdet.

Inga miljö kvalitetsnormer bedöms således överskridas till följd av genomförandet av detaljplanen.

Ett utbyggnadsprojekt av den här typen ökar utsläppen av växthusgaser (på grund av materialåtgång, transporter etcetera). Olika faktorer kan dock minska påverkan. Det kan exempelvis finnas möjlighet att ansluta området till fjärrvärme. Se även Hållbart resande nedan.

Målområden för hållbart byggande

I planeringen finns alltid ett generellt hållbarhetsarbete som återspeglas i planens utformning. Vissa aspekter har varit i fokus under framtagande av planförslaget i enlighet med kommunens riktlinjer för hållbart byggande. De åtgärder/indikatorer som är aktuella för projektet är följande.

En god ljudmiljö

Detta hållbarhetsmål har varit viktigt i detaljplanearbetet i och med att större delen av tillkommande bebyggelse möjliggörs längs med Värmdövägen som genererar mycket trafikbuller. En bullerutredning har utförts inom ramen för detaljplanens första samråd, men har inte uppdaterats till samråd 2. Efter utförd utredning har ett antal ändringar gjorts för föreslagna bebyggelse. Med undantag av för fastigheterna Björknäs 1:427 och Björknäs 50:10 har samtliga bebyggelseförslag flyttats längre bort från Värmdövägen, vilket bedöms förbättra bullersituationen för den nya bebyggelsen. För fastigheten Björknäs 50:10 medges bullerplank uppföras inom fastigheten i syfte att skapa en tyst uteplats. Inom fastigheten Björknäs 1:580 har bebyggelsen öppnats upp mot Värmdövägen vilket kan innebära att det blir svårare att klara riktvärden för buller vid de uteplatser som läggs närmast vägen. Mot bakgrund av detta möjliggörs bullerplank även på denna fastighet. Sammantaget bedöms förslaget klara trafikbullerförordningens riktvärden. Bullerutredningen kommer att uppdateras till granskningskedet.

Planerad bebyggelse innebär ingen betydande ökning av ljudnivån vid befintliga bostäder. Delvis skärmar de nya byggnaderna av buller för bakomliggande befintlig bebyggelse så att situationen blir bättre där.

Hållbart resande

Värmdövägen trafikeras av flertalet bussar mellan Orminge centrum och Slussen, varav den snabbaste restiden till Slussen är cirka 17 minuter. Två busshållplatser finns i direkt närhet till planområdet. Ett nytt regionalt cykelstråk har även byggts ut längs Värmdövägen. I fortsatt planarbete är det viktigt att de nya infarter som möjliggörs över Värmdövägens cykelbana får en säker utformning.

Skapa rum för verksamheter, blandad bebyggelse och mötesplatser

Detaljplanen möjliggör fler bostäder i området med varierad utformning, storlek och upplåtelseform. Planförslaget medger dock ingen möjlighet till nya verksamheter. En ökning av antalet boende i området kan utgöra kundunderlag för restauranger och service som i dagsläget finns vid Vintervägen, Lövdalsvägen och längs Värmdövägen.

Sociala konsekvenser

Uppfattningen om vad som är en god boendemiljö kan skilja sig åt, bland annat när det handlar om upplevelsen av områdets karaktär och täthet. Bebyggelsen består i dagsläget av friliggande enbostadshus blandat med mindre flerbostadshus längs Värmdövägens norra del. I och med en förtätning kommer områdets karaktär att påverkas. Dock har planförslaget ambitionen att förtätningen ska kunna smälta in i befintlig äldre bebyggelse, detta genom regleringen av bland annat byggnadernas höjder samt gestaltungsprinciper för respektive fastighet. Genom att exploateringsnivån stiger kommer områdets gröna karaktär också att påverkas genom att större delar av områdets fastigheter tas i anspråk. I planförslaget skyddas dock ett antal träd, vilket innebär att grönska på privat mark skyddas i större utsträckning än idag.

Planförslaget innebär att ett par arkitektoniskt värdefulla villor i områdets mitt rivs, vilket gör att kulturvärden försvinner gällande både byggnaderna i sig men även den historiska struktur som villornas placering utmed Värmdövägen är en del av.

Exploatörerna/fastighetsägarna som ingår i projektet har planerat för olika typer av bostadsstorlekar och upplåtelseformer, bland annat bostads- och hyresrätter och studentlägenheter. Boendeformer regleras inte i detaljplanen, men genom ett möjliggörande av olika boendeformer skapas förutsättningar för fler att bo och verka i området i livets olika skeden. Detta ger förutsättningar för en blandad boendemiljö med möjlighet till social interaktion, vilket skulle kunna verka brottsförebyggande genom granngemenskap. Möjliggörandet av ett bostadsområde med fler människor som rör sig i området kan även generellt sett öka upplevelsen av trygghet.

Detaljplanens genomförande bedöms innebära vissa indirekt negativa konsekvenser för barn, då möjligheter till lek inom större villaträdgårdar till viss del försvinner. Planförslaget innebär inga förbättrade möjligheter till lek och rekreation i form av formella lekplatser eller parker, men ger möjlighet till fler bostäder med närhet till förskola inom 100 meters avstånd med olika former av lekmöjligheter. Samtidigt som planförslaget medger en förtätning med bostadsbebyggelse som tar gröna ytor i anspråk så ligger den föreslagna exploateringen på en nivå som bedöms ha goda möjligheter till stora och gröna gårdar inom planområdet. I planområdets mitt regleras ett område med befintliga äppel- och päronträd med bestämmelser om prickmark och korsmark. I och med en förtätning tillgängliggörs området som bostadsgård för fler barn. Inom planområdets östra del längs Kärrstigen ges ett antal ekar skyddsbestämmelser i plankartan, vilket säkerställer att områdets gröna karaktär bevaras, vilket bedöms vara positivt ur ett barnperspektiv.

Ekonomiska konsekvenser

Kommunen påverkas ekonomiskt inte nämnvärt av utbyggnaden då exploatör/fastighetsägare bekostar både utbyggnaden av kvartersmark och allmän platsmark. Detaljplanen bidrar med en måttlig exploatering på cirka 90 lägenheter och till en förtätning av området.

Avvägning mellan motstående intressen

Detaljplanarbetet har inneburit ställningstaganden och avvägningar mellan motstående intressen. Ett starkt intresse från närboende har varit att värna områdets karaktär och flera närboende har uttryckt en önskan att ny bebyggelse underordnas storleken på de befintliga villor och parhus som finns i området. Detta har behövt vägas mot behovet av tillkommande bostadsbebyggelse. Planenheten bedömer att det allmänna intresset att möjliggöra för bostäder i kollektivtrafikhärläge i detta fall väger tyngre än värdet av att området bevaras utan exploatering med fler flerbostadshus. För att begränsa negativa konsekvenser för närboende och påverkan på områdets karaktär har planförslaget utformats så att ny bebyggelse underordnar sig de höjder som övriga flerbostadshus har i närområdet. Samtliga nya byggnader inom detaljplanen föreslås även regleras med gestaltungsprinciper som tydligt anknyter till områdets befintliga karaktär.

Fastighetskonsekvensbeskrivning

I bilagan *Fastighetskonsekvensbeskrivning* redovisas de fastighetsrättsliga konsekvenser som uppkommer för respektive fastighet och marksamfällighet inom planområdet. Där beskrivs vilka fastighetsrättsliga konsekvenser som detaljplanen medför för fastighetsägare inom planområdet. Berörda fastighetsbildningar i samband med genomförandet av detaljplanen beskrivs ovan under *Fastighetsrättsliga åtgärder*.

Medverkande i planarbetet

Erik Wiktorsson	projektledare	Exploateringsenheten
Viktor Wallström	planarkitekt	Planenheten
Emilie Hellström	planarkitekt	Planenheten
Hannu Rauhala	trafikplanerare	Planenheten
Marie Edling	landskapsarkitekt	Planenheten
Johannes Kruusi	byggnadsantikvarie	Planenheten
Anna Dominkovic	miljöplanerare	Miljöenheten
Sofie Hofvander	bygglovshandläggare	Bygglovsenheten
Per Sundin	bygglovshandläggare	Bygglovsenheten
Per Johnsson	VA-ingenjör	NVOA
Jonas Jansson	förrättningslantmätare	Lantmäterienheten
Sabina Rodriguez Loudot	kartingenjör	Lantmäterienheten

Planenheten

Angela Jonasson
Gruppchef Nacka

Viktor Wallström
Planarkitekt

SAMRÅDSREDOGÖRELSE I

2021-06-02, rev 2021-11-02

Dnr KFKS 2017/1029

Standardförfarande

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

SAMRÅDSREDOGÖRELSE I

Detaljplan för Björknäs-Värmdövägen i Boo, Nacka kommun

Sammanfattning

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för ny, småskalig och väl gestaltad bostadsbebyggelse i ett kollektivtrafikhärläge längs Värmdövägen, öster om Björknäs centrum. Planen syftar även till att bekräfta befintliga verksamheter, skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och värdefulla träd samt säkerställa att tillkommande bebyggelse samspelar med Björknäs kulturmiljövärden och karaktär.

Denna samrådsredogörelse redogör för detaljplanens första samråd vilket hölls mellan maj och augusti 2020.

Samrådsförslaget redovisade två alternativa förslag, där det ena innebar en bebyggelse som ligger nära Värmdövägen med dess entréer mot gata och det andra innebar en bebyggelse mer indragen från gatan för att kunna ge plats för grönyta. Syftet med att ta fram två alternativ var att ge närboende och andra berörda en möjlighet att yttra sig om vilken karaktär Värmdövägen bör ha i framtiden. Förutsättningar gällande fastigheters storlek, läge och möjlighet att hantera trafikbuller begränsade möjligheten att skapa stor skillnad mellan alternativen inom vissa fastigheter. Vissa förslag till bebyggelse var därför identiska mellan alternativen.

Inom båda alternativ föreslogs cirka 200 lägenheter. Detaljhandel föreslogs i bottenvåningar inom ett par byggnader. Bebyggelsen utgjordes huvudsakligen av fyra våningar närmast Värmdövägen och trappades ned i våningsantal mot angränsande villabebyggelse. Befintlig verksamhet för Boo Energi inom fastigheterna Björknäs 1:860 och 1:852 föreslogs få bekräftad användning i plan.

I det första samrådsförslaget föreslogs ett antal byggnader få skyddsbestämmelser i syfte att bevara värdefull kulturmiljö. En utbyggnad enligt planförslaget skulle dock innebära att ett par arkitektoniskt värdefulla villor i området mitt rivs, vilket skulle medföra att kulturvärden försvann.

Samrådsförslaget innehöll skyddsbestämmelser för ett flertal träd så som tallar och ekar, främst i områden som angränsar till befintlig villabebyggelse. Ett antal träd föreslogs dock fällas och ersättas med kompensationsåtgärder som bland annat återplantering, kronbeskärning och utplacering av död ved.

Under samrådet inkom en stor mängd synpunkter från boende som är kritiska till bland annat planförslaget exploateringsgrad, höjden på den nya bebyggelsen och att det saknades en generell anpassning till områdets karaktär. Planförslaget har därefter arbetats om för ett andra samråd där en lägre exploateringsgrad än tidigare förslag prövas. Antalet föreslagna lägenheter har minskat från cirka 200 till cirka 90. Byggnadshöjderna har sänkts inom samtliga fastigheter undantaget fastigheten Björknäs 1:427. Byggnaderna föreslås placeras med tydligare indrag från Värmdövägen i syfte att bättre följa strukturen som finns i området. Samtliga bebyggelseförslag regleras med gestaltungsprinciper. I plankartan sker en hänvisning-till gestaltungsprinciper och illustrationsbilder som redovisas tydligare i planbeskrivningen för att säkerställa att gestaltningen efterföljs. Fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 har utgått ur planförslaget. Utöver dessa förändringar innehåller det reviderade planförslaget fortsatt bestämmelser till skydd för värdefulla träd, mark och en byggnad.

Bedömningen är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller innebära att några miljö kvalitetsnormer riskeras överskridas.

Planförslaget syfte och innehåll, samråd I

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för ny, småskalig bostadsbebyggelse och verksamheter i ett kollektivtrafiknära läge längs Värmdövägen, öster om Björknäs centrum. Planen syftar även till att skydda ett antal befintliga byggnader samt värdefulla träd inom planområdet.

Flera fastighetsägare har sedan 2015 tagit initiativ till fastighetsutveckling i området, dels genom ansökan om planbesked, men även genom informella förfrågningar. Bedömningen är att det finns intresse av förtätning och utveckling i området som inte kan tillgodoses utifrån gällande planer.

Under 2016–2017 gjordes en kartläggning av omoderna detaljplaner i kommunen som pekade ut områden som idag saknar detaljplan, eller omfattas av stadsplaner och byggnadsplaner med omoderna eller svårtolkade bestämmelser. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden gav planenheten i uppdrag genom beslut den 22 mars 2017, § 66 att initiera planarbete för att åtgärda omoderna detaljplaner i ett eller två av de områden som planenheten i kartläggningen pekade ut som prioriterade. Björknäs-Värmdövägen var ett av dessa områden bland ett tiotal som pekades ut.

I kommunens översiktsplan Hållbar framtid i Nacka (2018) berörs projektet av stadsbyggnadsstrategin *Utveckla lokala centrum och deras omgivning*. Bland åtgärderna för att genomföra strategin anges att det i samarbete med intresserade markägare ska påbörjas detaljplanearbete för att utveckla området runt Björknäs centrum.

En första startpromemoria till projektet antogs av kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott den 2 maj 2018, § 77. En revidering av startpromemorian antogs av

kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott den 21 maj 2019, § 82. Anledningen till revideringen var att projektet tydligare avgränsades till att främst inkludera fastigheter längs Värmdövägens norra sida, samt att sätta en tydligare inriktning gällande den exploateringsgrad och våningsantal som prövas inom projektet. Startpromemorian angav målet att möjliggöra byggrätter för cirka 100 bostäder.

Under samrådet redovisades två alternativa förslag, där det ena innebar en bebyggelse som ligger nära Värmdövägen med dess entréer mot gata och det andra innebar en bebyggelse mer indragen från gatan för att kunna ge plats för grönyta. Syftet med att ta fram två alternativ var att ge närboende och andra berörda en möjlighet att yttra sig om vilken karaktär Värmdövägen bör ha i framtiden. Inom båda alternativen föreslogs cirka 200 lägenheter, vilket var ett resultat av att det inom flera fastigheter föreslås smålägenheter. Detaljhandel föreslogs i bottenvåningar inom ett par byggnader. Bebyggelsen utgjordes huvudsakligen av fyra våningar närmast Värmdövägen och trappades ned i våningsantal mot angränsande villabebyggelse. Flertalet byggnader reglerades med utformningsbestämmelser om sadeltak. Befintlig verksamhet för Boo Energi inom fastigheterna Björknäs 1:860 och 1:852 föreslogs få bekräftad användning i plan.

I samrådsförslaget föreslogs ett antal byggnader få skyddsbestämmelser i syfte att bevara värdefull kulturmiljö. En utbyggnad enligt planförslaget skulle dock innebära att ett par arkitektoniskt värdefulla villor i områdets mitt rivs, vilket gör att kulturvärden skulle försvinna. Planförslaget innehåller skyddsbestämmelser för ett flertal träd så som tallar och ekar, främst i områden som angränsar till befintlig villabebyggelse. Ett antal träd föreslogs dock fällas och ersättas med kompensationsåtgärder som bland annat återplantering, kronbeskäring och utplacering av död ved.

Genomförandet av detaljplanen inklusive åtgärder inom angränsande kommunal gatumark bekostas av exploitörerna. De allmänna anläggningarna utgörs av nya in- och utfarter i anslutning till gatumark, samt en ny placering av gångvägen mellan Solhöjdsvägen och Värmdövägen. Inom planen föreslogs även fastighetsregleringar som tar i anspråk delar av kommunägd mark, samt att en ny kommunägd fastighet bildas och upplåtes till fastighetsägaren för Björknäs 1:239 med tomträtt för en ny byggnad i fyra våningar.

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Bakgrund

Beslut om att skicka ut förslaget på samråd fattades av planchefen på delegation den 19 maj 2020. Samrådstiden varade mellan den 29 maj 2020 och 31 augusti 2020, sammanlagt 13 veckor. Ett digitalt samrådsmöte hölls den 10 juni 2020.

Yttranden under samråd

Följande remissinstanser har inga synpunkter på planförslaget

- Käppalaförbundet
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Naturvårdsverket
- Vattenfall Eldistribution

Följande remissinstanser har synpunkter på planförslaget

- Kommunstyrelsen
- Länsstyrelsen
- Lantmäterimyndigheten i Nacka kommun
- Nacka Vatten och Avfall AB
- Natur- och trafiknämnden, Nacka kommun
- Naturskyddsföreningen i Nacka
- Skanova
- Stockholm Exergi
- Södertörns brandförsvärsförbund
- Trafikförvaltningen, Region Stockholm
- Trafikverket
- Utbildningsnämnden

Synpunkter har även inkommit från 24 boende i hyreslägenheter inom planområdet, 87 fastighetsägare och boende utanför planområdet, samt ett antal samlade yttranden med namnunderskrifter som uppgår till totalt cirka 800 personer.

Inkomna synpunkter

Under samrådet inkom en stor mängd synpunkter. Efter samrådets slut gjordes bedömningen att detaljplanen var i behov av en omarbetning för att därefter skickas ut på nytt samråd. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden noterade till protokollet den 21 oktober 2020, § 240 att nästa samråd för Björknäs-Värmdövägen ska beslutas av nämnden. Planförslaget har därefter arbetats om för ett andra samråd där en lägre exploateringsgrad än tidigare prövas. Antalet lägenheter i planförslaget har sänkts från cirka 200 till cirka 90. Det omarbetade förslaget är tydligare anpassat till den befintliga karaktären i området, främst vad gäller bebyggelsens utformning och placering, bland annat genom tydligare indrag från väg, samt reglering av fasadmaterial och takutformning. Fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 har utgått ur planförslaget.

Synpunkter i inkomna yttranden redovisas nedan i sammanfattad och förkortad form med planenhetens kommentarer.

Återkommande synpunkter

Inom samrådet för Björknäs-Värmdövägen inkom en stor mängd synpunkter och namnlistor från boende i Björknäs. De synpunkter som är återkommande i flera av dessa yttranden är sammanfattade nedan och redovisas tematiskt.

Exploateringsgrad, byggnadshöjder och gestaltning

Den främst återkommande synpunkten gäller bebyggelsens omfattning och att planen är dåligt anpassad till omgivningen. Majoriteten av boende och fastighetsägare som lämnat synpunkter menar att husen är för höga i båda alternativen till plankarta. Flera anser att planens syfte att möjliggöra för småskalig bebyggelse inte följs och att exploateringsgraden strider mot detaljplanens syfte. Flera anser att en förtätning av Värmdövägen behöver harmoniera med området tydligare när det gäller höjder och storleken men även placering. Många anser att planen inte tagit hänsyn till Nackas översiktsplans skrivelser om estetiska värden och att planförslaget är fult. Flera ställer

sig negativa till att planförslagets bebyggelse, som de menar kommer upplevas som höga murar som ändrar hela områdets karaktär.

Ett antal yttranden lyfter upp exempel på hur planen kan förbättras och föreslår;

- maximal höjd på nya byggnader bör hållas till två våningar med en nockhöjd om maximalt 8 meter,
- förtätning kan ske med radhus eller parhus,
- husen kan ha brutna tak,
- byggnaderna bör placeras med ett tydligare indrag från gatan,
- loftgångar bör undvikas,
- gestaltningen bör arbetas om och läsas tydligare i plankartan.

Planenhetens kommentar. Planförslaget har arbetats om i syfte att anpassa planen bättre till den befintliga karaktär som finns i Björknäs i dag. Bebyggelsehöjderna har sänkts för större delen av planområdet i syfte att göra förslaget mer småskaligt. I det första samrådsförslaget innehöll flertalet byggnader fyra våningar. I det nya förslaget har våningsantalet sänkts till tre våningar inom flertalet fastigheter. Syftet är även att den tredje våningen ska upplevas som en vindsvåning och en del av taklandskapet. Det regleras bland annat att taken ska utgöras av sadeltak och brutet tak/mansardtak. Inom fastigheten Björknäs 50:10 möjliggör det nya förslaget parhus i två våningar.

Indraget från Värmdövägen, det vill säga avståndet mellan byggnad och väg, har utökats och bebyggelsen har brutits upp tydligare för att inte upplevas som en mur mot Värmdövägen. Nytt förslag ger även skydd för en större andel träd och områden med berg i dagen längs med Värmdövägen. Bebyggelsen föreslås inte utformas med loftgångar, men det medges trappor upp till andra våningen inom ett antal bostäder. Gestaltungsprinciper reglerar att räckena till dessa trappor ska utföras med hög genomsiktighet, i syfte att de inte ska kunna avläsas som en del av byggnadens volym. Samtliga bebyggelseförslag har getts gestaltungsprinciper vilka låser gestaltningen tydligare. I plankartan sker en hänvisning-till gestaltungsprinciper och illustrationsbilder som redovisas i planbeskrivningen för att säkerställa att gestaltningen efterföljs.

Helhetsperspektiv & det allmänna intresset

I en stor del av inkomna yttranden anses att Nacka kommun ska ta fram en genomtänkt och långsiktig helhetsplan för hela Björknäs där boende i området bjuds in att vara delaktiga i ett tidigare skede och att planeringen ska ta hänsyn till helheten och inte enskilda fastigheter. I ett flertal yttranden önskar boende och/eller fastighetsägare att det sker genom att kommunen tar fram ett planprogram för området innan arbetet med detaljplanen fortsätter. I andra yttranden kräver boende att planarbetet stoppas helt. Många önskar en plan som inte är exploatörsdriven, utan driven av en vilja att varsamt utveckla ett mycket omtyckt område i Nacka. Det är flera som tycker att exploatörens intresse har vägts tyngre än allmänhetens och Björknäsbornas intresse i planprocessen.

Planenhetens kommentar. Planförslaget har arbetats om i syfte att anpassa planen bättre till inkomna synpunkter och den befintliga karaktär som finns i Björknäs i dag. Detaljplanen skickas även ut på nytt samråd i syfte att fånga upp Björknäsbornas synpunkter innan

planförslaget går vidare i processen. Fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 har utgått ur planförslaget. Den återkommande synpunkten att det efterfrågas ett helhetsgrepp för Björknäs har inte varit möjligt att hantera inom ramen för detaljplanens gränser. Planenheten instämmer dock i att Björknäs centrum med omgivning, om man ser till områdets långsiktiga utveckling, bör planeras i ett sammanhang för ett större område.

Kulturmiljö

Flera boende och fastighetsägare tycker att planförslaget inte harmonierar med området eller dess kulturvärden. I ett flertal yttranden uttrycks en negativ syn på planförslaget, som visar en överexploatering som inte tar hänsyn till områdets småskalighet och kulturella värden. De anser att områdets karaktär som ett lummigt villaområde med anor från tidigt 1900-tal hotas. I flera yttranden framförs önskemål att de två 1920-talsvillorna i områdets mitt inte ska rivas, då de är viktiga för Björknäs identitet och karaktär. Ett antal synpunkter innehåller även kritik mot att de två alternativa planförslagen är identiska i sin karaktär, och att inget av alternativen relaterar till den befintliga karaktären i området.

Planenhetens kommentar. Planförslaget har arbetats om och bebyggelsen minskats i omfattning och höjd för att bättre harmoniera med områdets karaktär. I det nya förslaget regleras även gestaltningen tydligare med gestaltungsprinciper som preciserar bland annat takutformning, fasadmaterial och fasadkulörer som tydligare ansluter till äldre bebyggelse i området. Till skillnad från det första samrådet som redovisade två alternativ innehåller det nya samrådsförslaget enbart ett förslag som tydligare tar avstamp i den befintliga karaktären i området. De två 1920-talsvillorna på fastigheterna Björknäs 1:376 och Björknäs 1:360 föreslås dock fortfarande rivas till förmån för flerbostadshus. I det nya samrådsförslaget har fastigheten Björknäs 1:239 utgått, vilket betyder att de tidigare föreslagna varsamhetsbestämmelserna på befintligt flerbostadshus inte längre ingår i planen.

Antal lägenheter & lägenhetsstorlekar

Det är många boende och/eller fastighetsägare som tycker att planförslagen saknar variation i lägenhetsstorlekar. Kritik riktas mot att förslaget innehåller för många smålägenheter och att detta uppmuntrar till ett tillfälligt boende som inte passar i ett villaområde. Det framförs en önskan om att det ska finnas olika boendeformer som radhus och parhus. Flera anser att planförslaget går emot projektets startpromemoria som anger ett mål på cirka 100 bostadslägenheter. Planförslagen innehåller cirka 200 lägenheter vilket innebär en fördubbling av antalet lägenheter som anges i startpromemorian.

Planenhetens kommentar. Bebyggelseförslagen har arbetats om och byggrätterna har minskats och möjliggör i nytt förslag cirka 90 bostäder. Den största förändringen från det tidigare samrådsförslaget sker på fastigheterna Björknäs 1:360 m.fl. Byggrätten har minskats och motsvarar nu ungefär 24 lägenheter jämfört med tidigare förslag om ett flerbostadshus med 93 studentlägenheter. Generellt sett så har byggrätterna minskats även för övrig bebyggelse. Undantaget är fastigheten Björknäs 1:427 där ingen förändring av byggnadens storlek eller höjd föreslås. Exploatören ämnar nu uppföra 28 studentlägenheter inom byggnaden, i kontrast till det förra samrådsförslaget som föreslog 6 LSS-bostäder och 6 studentlägenheter.

I det tidigare samrådsförslaget reglerades generellt sett inga lägenhetsantal för bebyggelsen vilket gjorde det möjligt med uppförande av smålägenheter och/eller studentlägenheter. Detta förändras inte i det nya förslaget till plankarta. Antalet lägenheter regleras inte för varje specifik fastighet, med undantag för fastigheten Björknäs 50:10 där antalet bostäder regleras till högst 4. Detta görs bland annat med hänsyn till Solhöjdsvägens begränsade kapacitet.

Antalet lägenheter som möjliggjordes i samråd 1 jämfört med de som möjliggörs i samråd 2 redovisas i samrådredogörelsens sista avsnitt, *Ändringar som gjorts efter samråd*, längst ner i detta dokument.

Planområdets avgränsning

I ett flertal yttranden kritiseras planområdets avgränsning, vidare anser boende att olika fastigheter behöver plockas bort från detaljplanen. Denna kritik framförs genom olika yttranden mot samtliga delar av planområdet. Flera anser även att enbart fastigheter som har en direkt utfart mot Värmdövägen i dagsläget ska inkluderas i planen. Bland annat önskar de att fastigheten Björknäs 22:3 ska utgå ur planen i och med att den angörs från Mercuriusvägen.

Planenhetens kommentar. I det nya samrådsförslaget har fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 utgått. I övrigt har ingen förändring skett mellan samråd 1 och samråd 2 avseende vilka fastigheter som är inkluderade i detaljplanen utan planförslaget följer fortsatt i huvudsak den avgränsning som beslutades i detaljplanens startpromemoria.

Trafiksituation, kollektivtrafik och parkering

Flera påpekar att planförslaget saknar tillräckliga utredningar som visar att trafiksäkerheten i området inte försämrats. Det framförs att behovet av en god trafikmiljö på tvärgatorna till Värmdövägen är stort, och att planförslaget försämrar trafiksäkerheten. Flera anser att en förtätning inte bör ske på Solhöjdsvägen, där det i planbeskrivningen konstateras att vägen har en låg trafikkapacitet. Flera yttranden beskriver liknande förhållanden för Vintervägen. Förslaget anses medföra betydande olägenheter och en osäker miljö för närboende.

Det nämns även att Värmdövägen redan idag är hårt trafikerad, med mycket bullerstörningar för de boende längs vägen. Antalet planerade nya lägenheter plus de handelslokaler som förslås i detaljplanen kommer att förvärra trafiksituationen ytterligare och utgöra ett allvarligt hot mot trafiksäkerheten. Området klarar inte mer trafik eller befolkning. Det är även flera som kritiserar att det föreslås utfarter över cykelbanan, särskilt med den tunga trafik som föreslås ledas över cykelbanan från fastigheten Björknäs 1:860. Att det föreslås byggnader nära trottoaren menar man utgöra livsfara för cyklister och fotgängare.

Många påpekar att trots att Björknäs är försett med flera busslinjer och hög turtäthet så är bussarna oftast fulla vid rusningstrafik. Kollektivtrafiken anses vara för högt belastad i dagsläget och det finns inte kapacitet för ytterligare förtätning av området.

Planenhetens kommentar. När det gäller områdets trafiklogistik så är det viktigt att hålla isär vad som orsakas av detaljplanen för Björknäs-Värmdövägen och vad som är en fråga om trafiksäkerheten på befintliga gator, där kommunens trafikenhet har ansvar för utbyggnad och enheten för offentlig utemiljö har ansvar för driften. Planenheten vidarebefordrar de synpunkter på trafiksäkerhet som framkommit under samrådet till berörda enheter som ansvarar för detta.

Det omarbetade planförslaget innebär att trafiken på Värmdövägen ökar med cirka 300 fordon per dygn, vilket inte bedöms innebära någon större påverkan på trafiksystemet. Jämfört med tidigare planförslag har dock ett antal justeringar gjorts, vilka innebär att nytt planförslag ger en mindre påverkan på områdets trafik. Byggnadernas omfattning är generellt sett lägre inom hela förslaget, och samtliga nya handelslokaler som fanns i samråd 1 har tagits bort i det nya planförslaget. På den lokalgata som påverkades kraftigast av det tidigare samrådsförslaget (Solhöjdsvägen) har ny bebyggelse minimerats och föreslagen bebyggelse på fastigheten Björknäs 1:443 har utgått från planförslaget.

Antalet infarter mot Värmdövägen minskar i antal vid en utbyggnad enligt det nya samrådsförslaget jämfört med dagsläget och tidigare samrådsförslag. Detta i och med att ett antal fastigheter föreslås slås samman och får gemensamma infarter. Bebyggelsen har dragits in tydligt från Värmdövägen i det nya förslaget och ligger inte längre nära cykelbanan. Utöver detta har planbeskrivningen kompletterats med tydligare beskrivningar av vilken påverkan respektive bebyggelseförslag ger på gatorna och trafiksäkerheten i området. Läs mer i avsnittet *Gator och trafik* i planbeskrivningen.

God bebyggd miljö och grönska

I flertalet yttranden framförs kritik mot att planförslaget innebär att grönska försvinner i området. Detta gäller både på villafastigheter och på den grönyta som används som innergård av hyresgästerna i lamellhuset på Lövdalsvägen 1. Flera synpunkter handlar om en önskan om en detaljplan där mycket grönt bevaras parallellt med en eventuell förtätning. I flera yttranden framförs önskemål om fler offentliga parker, grönområden och lekplatser. Många yttranden innehåller även kritik mot att naturvärdesträd och särskilt skyddsvärda träd med rödlistade arter föreslås fällas. Flera önskar även en redovisning av grönytefaktor i detaljplanen.

Planenhetens kommentar. Bebyggelsens omfattning har minskats generellt för hela planområdet och indraget mot Värmdövägen har utökats, vilket möjliggör för bevarande av mer grönska och berghällar. Fastigheterna Björknäs 1:443 och Björknäs 1:239 har utgått från nytt planförslag, vilket betyder att ingen ny bebyggelse föreslås invid lamellhuset på Lövdalsvägen 1.

Planområdet omfattar i stort sett endast privata fastigheter, varför inga offentliga parker, grönområden eller lekplatser för allmänheten föreslås.

Samtidigt som det omarbetade samrådsförslaget innebär att byggrätter föreslås på platser som innehåller naturvärdesträd så ger även detaljplanen skydd av ett antal träd som idag inte omfattas av några skyddsbestämmelser. Vad gäller grönytefaktor har detta inte använts i detta projekt. Grönytefaktor används i nuläget främst i detaljplaner inom Nacka stad samt i vissa större detaljplaner i lokala centrum.

Barnperspektiv och trygghet

I en stor del av yttranden anser boende att säkerheten för barn försämras vid en utbyggnad enligt planförslaget, och att barnperspektivet saknas. Bland annat är många kritiska mot en exploatering av fastigheten Björknäs 1:427 på Bågspännarvägen. Många menar att det är olämpligt att förtäta fastigheten som ligger mellan förskolan Bågen och en vältrafikerad korsning. Barn rör sig förbi denna korsning på väg till skolan, och trafikmiljön upplevs som riskfylld och osäker för barn redan idag.

Planenhetens kommentar. Planförslaget har arbetats om inför ett andra samråd där en lägre exploateringsgrad än tidigare prövas. Det omarbetade förslaget är tydligare anpassat till den befintliga karaktären i området, främst vad gäller bebyggelsens utformning och placering. Detaljplanens genomförande bedöms innebära vissa negativa konsekvenser för barn, då möjligheter till lek inom större villaträdgårdar till viss del försvinner. Planförslaget innebär inga förbättrade möjligheter till lek och rekreation i form av allmänna lekplatser eller parker, men ger möjlighet till fler bostäder med närhet till förskola inom 100 meters avstånd med olika former av lekmöjligheter.

Samtidigt som planförslaget medger en förtätning med bostadsbebyggelse som tar gröna ytor i anspråk så ligger den föreslagna exploateringen på en nivå som bedöms ha goda möjligheter till gröna gårdar inom planområdet. I planområdets mitt regleras ett område med befintliga äppel- och päronträd med bestämmelser om prickmark och korsmark. Inom planområdets östra del längs Kärrstigen ges ett antal ekar skyddsbestämmelser i plankartan, vilket säkerställer att områdets gröna karaktär bevaras, vilket bedöms vara positivt ur ett barnperspektiv. En förtätning av fastigheten Björknäs 1:427 bedöms inte påverka trafiksituationen för förskolan Bågen. Planbeskrivningen har kompletterats med tydligare beskrivningar av vilken påverkan respektive bebyggelseförslag får på gatorna och trafiksäkerheten i området. Läs mer i avsnittet *Gator och trafik* i planbeskrivningen.

Insyn, skuggning och olägenhet

Flera som bor i området tycker att byggnaderna behövas skalas ned i både våningsantal och volym för att undvika betydande olägenheter i form av bland annat insyn och skuggning mot omgivningen. I ett antal yttranden anges specifikt föreslagen bebyggelse på fastigheten Björknäs 1:719, vilken anses behöva placeras längre bort från fastighetsgräns. Ett antal yttranden anger även att föreslagen bebyggelse inom fastigheterna Björknäs 1:580 och 22:3 behöver justeras så att den intilliggande villan utanför planområdet inte omringas av nya byggnader.

Flera boende önskar även tydligare illustrationsbilder för att bättre kunna bilda sig en uppfattning av förslaget och vilken påverkan det ger på grannfastigheterna.

Planenhetens kommentar. Planförslaget har arbetats om inför ett andra samråd där en lägre exploateringsgrad än tidigare prövas. Det omarbetade förslaget är tydligare anpassat till den befintliga karaktären i området, främst vad gäller bebyggelsens utformning och placering. Bland annat genom tydligare indrag från väg, samt reglering av fasadmaterial och takutformning. Byggnaderna har minskats på samtliga håll med undantag för fastigheten Björknäs 1:427 som har samma höjd som i tidigare samrådsförslag.

Föreslagen byggnad på fastigheten Björknäs 1:719 har flyttats längre bort från fastighetens norra gräns, och nedfarten till den nya byggnadens garage har flyttats en meter söderut från fastighetsgräns. Byggnadens nockhöjd har samtidigt sänkts med 4,5 meter jämfört med tidigare samrådsförslag vilket innebär att höjden relaterar tydligare till befintlig bebyggelse norr om fastigheten. Byggnadens bottenvåning föreslås dock bli 2,5 meter högre i nytt förslag i syfte att inrymma kontorslokaler.

Föreslagna byggnader på fastigheterna Björknäs 1:580 och 22:3 har flyttats längre bort från intilliggande villa jämfört med det första samrådsförslaget.

I planbeskrivningen redovisas fler illustrationsbilder, vilka även kopplas till gestaltungsbestämmelser som regleras i plankartan för samtliga fastigheter.

Inkomna synpunkter från kommunala nämnder

1. **Miljö- och stadsbyggnadsnämnden** framför i ett tilläggsbeslut att följande aspekter ska beaktas i det fortsatta planarbetet:
 1. Säkerställa att byggnadsvolymer inte överstiger volymen av de 100 normalstora lägenheter som anges i Start-PM. Småskalighet ska vara vägledande och områdets karaktär ska fortsatt präglas av villabebyggelse med inslag av flerfamiljshus.
 2. Att tillkommande bebyggelse gestaltas på ett sätt som tydligt ansluter till omkringliggande bebyggelse. Den huvudsakliga inriktningen bör vara träfasader.
 3. Bebyggelsen på Björknäs 1:443 tas bort alternativt minimeras.

Planenhetens kommentar. Planförslaget har arbetats om och innehåller enligt nuvarande förslag byggrätter som motsvarar cirka 90 lägenheter. Bebyggelsen har sänkts i våningsantal och arbetats om för att tydligare ansluta till omkringliggande bebyggelsens karaktär. Samtliga fastigheter har försetts med gestaltungsprinciper i plankartan. För flertalet av dessa anges att fasadmaterialet ska utgöras av trä. Slutligen har fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 utgått ur planförslaget.

2. **Kommunstyrelsen** ställer sig bakom tilläggsbeslutet i miljö- och stadsbyggnadsnämnden inför samrådet. Det innebär att planförslaget ska hålla sig till det antalet lägenheter som angavs i startpromemoria (50–100 lägenheter av normalstorlek), att småskalighet ska vara vägledande samt att tillkommande bebyggelse ska gestaltas på ett sätt som tydligt ansluter till omkringliggande bebyggelse.

Kommunstyrelsen anser därför att detaljplanen behöver omarbetas inför granskning med en alternativ gestaltning och skala, som i större utsträckning ansluter till och harmoniserar med den omkringliggande bebyggelsens villakaraktär.

Kommunstyrelsen noterar och är positiv till att planförslaget kan bidra med blandade upplåtelse- och bostadsformer såväl som arbetsplatser och därigenom bidra till att uppfylla Nackas bostads- och arbetsplatsmål.

Planenhetens kommentar. Se svar till miljö- och stadsbyggnadsnämnden ovan.

3. **Natur- och trafiknämnden** har lämnat följande yttrande;

Park

Enligt förslaget ska en grönremsa som finns längst med Värmdövägen behållas som allmän plats Park i enlighet med gällande detaljplan. Natur- och trafiknämnden ser positivt på att området förblir skyddat ur ett grönperspektiv men anser att den har mindre värden som allmän plats. Natur- och trafiknämnden förslår därför att området blir kvartersmark med planbestämmelse n₃.

Natur

Alternativ 1 (bebyggelse nära gatan)

Det finns inte någon allmän plats Natur i området, men det är positivt att naturvärdesträd får skyddsbestämmelser, så att delar av grönstrukturen bibehålls. Detta bidrar också till gröna gårdar för de boende.

Alternativ 2 (bebyggelse indragen från gatan)

Detta alternativ bedömer natur- och trafiknämnden vara en aning mer positivt i detta hänseende då mer yta inom fastighet Björknäs 1:360 har potential att bli en sammanhållen gård då bebyggelsen koncentreras till en större byggnad. Att spara en mer sammanhängande vegetation ger också bättre förutsättningar för spridningsfunktioner.

Detaljplanen bör utformas så att bebyggelsen medger att äppelträdslunden kan bevaras. Detta för att säkerställa de biologiska spridningsvägarna och därigenom främja den biologiska mångfalden.

Väg och trafik

I det fortsatta detaljplanarbetet behöver trafiksäkerheten utmed de berörda lokalgatorna ses över. Detta kan till exempel vara utbyggnad/komplettering av gångbanor, hastighetsdämpande åtgärder med mera.

Den föreslagna bebyggelsen närmast Värmdövägen kommer att vara utsatt för trafikbuller. Det är viktigt att de föreslagna bestämmelserna och åtgärderna är sådana att acceptabla bullernivåer säkerställs, för att säkerställa att väghållaren inte ska ha ansvar för eventuella bullerdämpande åtgärder i framtiden.

Planenhetens kommentar:

Park

Remsan med allmän platsmark i form av *Park* och *Gata* är inkluderad i plankartan i syfte att reglera utfartsförbud mot Värmdövägen. Det är inte möjligt att lägga utfartsförbud i planområdesgräns, vilket innebär att remsan med allmän platsmark måste inkluderas i planområdet. Det bedöms inte vara aktuellt för de privata fastigheterna att köpa in denna mark.

Natur

Vad gäller naturvärdesträd har planförslaget ritats om efter samråd 1 och föreslår att en större andel träd ges skyddsbestämmelser. Bebyggelsen är i nytt förslag tydligare indragen

från Värmdövägen, där ett antal träd får skyddsbestämmelser. Bebyggelsen har flyttats något längre norrut mot äppelträdslunden, men majoriteten av befintliga träd omfattas av prickmark, vilket ger ett visst skydd även om träden inte belagts med fällningsförbud.

Väg och trafik

När det gäller området trafiklogistik så är det viktigt att hålla isär vad som orsakas av detaljplanen för Björknäs-Värmdövägen och vad som är en fråga om trafiksäkerheten på befintliga gator, där kommunens trafikenhet har ansvar för utbyggnad och enheten för offentlig utemiljö har ansvar för driften. Planförslaget har justerats efter samråd 1 och minskats i exploateringsnivå och antal bostäder. På den lokalgata som påverkades kraftigast av det tidigare samrådsförslaget (Solhöjdsvägen) har ny bebyggelse minimerats. Tidigare planförslag möjliggjorde omkring 28–34 lägenheter i flerbostadshus. Trots att det reglerades utfartsförbud mot Solhöjdsvägen förväntades det förra samrådsförslaget generera viss trafik. I det nya samrådsförslaget föreslås Solhöjdsvägen förtätas med högst 4 bostäder i parhus.

Utöver detta har planbeskrivningen kompletterats med tydligare beskrivningar av vilken påverkan respektive bebyggelseförslag får på gatorna och trafiksäkerheten i området. Detta avsnitt inkluderar bland annat förslag på möjliga hastighetsdämpande åtgärder. Läs mer i avsnittet *Gator och trafik* i planbeskrivningen.

Då bebyggelsen placerats med ett tydligare indrag från Värmdövägen jämfört med förra samrådsförslaget bedöms trafikbullerförutsättningarna bli bättre i det nya samrådsförslaget.

4. **Utbildningsnämnden** noterar att planförslaget inte föreslår några nya förskole- eller skolplatser. Under förutsättning att nuvarande utbud av förskoleplatser är intakt finns inget behov av nya platser med anledning av nybyggnationen. Detta gäller även skolplatser.

Planenhetens kommentar: Planenheten noterar informationen. I samband med omarbetningen som skett av planförslaget mellan samråd 1 och 2 vill planenheten upplysa om att antalet bostäder minskat från cirka 200 till cirka 90 vilket därmed minskar behovet av förskoleplatser.

Inkomna synpunkter från myndigheter och remissinstanser

5. **Länsstyrelsens** yttrande i sin helhet:

Nacka kommun har översänt förslag till detaljplan, upprättat i maj 2020, till Länsstyrelsen för samråd.

Planen syftar till att möjliggöra för ny, småskalig bostadsbebyggelse och verksamheter i ett kollektivtrafiknära läge längs Värmdövägen samt att skydda ett antal befintliga byggnader och värdefulla träd inom planområdet. Planförslaget rymmer ca 200 nya bostäder. Planförslaget är förenligt med översiktsplanen och Länsstyrelsens granskningsyttrande.

Detaljplaneförslaget är upprättat med standardförfarande enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Av 5 kap. 14 § PBL följer att länsstyrelsen under samrådet särskilt ska

- ta till vara och samordna statens intressen,
- verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken inte upphävs i strid med gällande bestämmelser,
- verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och
- verka för att en bebyggelse eller ett byggnadsverk inte blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Under samrådet ska länsstyrelsen också särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. PBL samt i övrigt ge råd om tillämpningen av PBL om det behövs från allmän synpunkt

Länsstyrelsen har, i sin roll att samordna statens intressen, tagit del av synpunkter från Trafikverket daterat den 20 augusti 2020.

Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att föreslagen utformning av planen innebär att risk finns för att miljökvalitetsnormer för luft och vatten enligt 5 kap. miljöbalken inte följs, att bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till människors hälsa (buller, vibrationer, stömljud och förorenade områden) och att risk för översvämning och skred finns.

Eventuella åtgärder som krävs för att säkerställa att planförslaget inte utgör risk för människors hälsa och säkerhet behöver regleras i plankartan.

Om dessa problem kvarstår vid ett antagande kan Länsstyrelsen komma att ta upp planen för prövning enligt 11 kap. 10 § PBL. Planen kan då komma att upphävas enligt 11 kap. 11 § PBL.

Prövningsgrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Av 11 kap. 11 § PBL följer att Länsstyrelsen ska upphäva en kommuns beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan om det enligt 10 § andra stycket kan antas att beslutet innebär bland annat att ett riksintresse inte tillgodoses, att miljökvalitetsnormer inte följs eller att bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till människors hälsa.

Synpunkterna nedan syftar till att ge kommunen underlag, råd och synpunkter inför nästa skede i planprocessen. Kommunen får på så sätt möjlighet att förtydliga och/eller komplettera planförslaget, så att ett statligt ingripande kan undvikas.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer för vatten

Kommunen anger att planområdet har två recipienter som är vattenförekomster, Skurusundet och Askrikefjärden. Båda recipienterna har ekologisk status sämre än god med övergödningpåverkan på grund av belastning av näringsämnen.

Planförslaget redovisar två olika utbyggnadsalternativ med olika dagvattenlösningar. I alternativ två minskar föroreningsbelastningen för samtliga ämnen, medan föroreningsbelastningen bibehålls för näringsämnen i alternativ ett. Kommunen gör bedömningen att icke-försämringskravet uppfylls för båda alternativen. Länsstyrelsen kan konstatera att alternativ två bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten kan uppnås, medan alternativ ett inte gör det, även om det inte heller uppenbart hindrar att de kan nås. Länsstyrelsen instämmer i kommunens bedömning att icke-försämringskravet uppfylls för alternativ två förutsatt att de föreslagna dagvattenåtgärderna implementeras och har visad effekt. Om planen utformas enligt förslag behöver kommunen visa att förslaget inte hindrar att miljö kvalitetsnormerna kan nås. Länsstyrelsen anser vidare att eventuella åtgärder som krävs ska säkerställas i plankarta.

Miljö kvalitetsnormer för luft

Kommunen anger att miljö kvalitetsnormen för partiklar och kvävedioxid klaras i området och refererar till luftföroreningskartor från SLB-analys, 2015. Länsstyrelsen anser att det underlaget inte är tillräckligt för att visa att miljö kvalitetsnormen klaras och att marken därmed är lämplig för sitt ändamål. Kommunen behöver visa hur föreslagen bebyggelse påverkas av och påverkar föroreningarna, genom att redovisa ett framtidsscenario (lämpligen 2030) och vid behov införa lämpliga planbestämmelser på plankartan. Länsstyrelsen vill också uppmärksamma kommunen på att luftföroreningskartorna som gäller för år 2015 endast ska ses som en indikation på föroreningssituationen. Till nästa skede behöver kommunen komplettera planhandlingarna med mer detaljerade luftföroreningskartor.

Hälsa och säkerhet

Buller

Kommunen har utfört bullerberäkningar för bostäderna i de två alternativa förslagen. Länsstyrelsen noterar några lägen där riktvärdena för buller inte klaras. Detta gäller bland annat våning tre i den östra delen av huset på fastigheten Björknäs 50:10, där riktvärdet om 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte klaras vid den bullerdämpade sidan. Det gäller även bostäder på fastigheten Björknäs 1:719 som redovisar enkelsidiga lägenheter mot Värmdövägen och där den ekvivalenta ljudnivån blir ca 62 dBA vid Värmdövägen. Länsstyrelsen anser att kommunen inför granskningen behöver visa att planförslaget klarar riktvärdena för alla bostäder.

I bullerutredningen framkommer det att industribuller inte har utretts. Länsstyrelsen anser att industri- och annat verksamhetsbuller behöver utredas då bullernivåerna inom området generellt är höga. Till granskning behöver kommunen säkerställa att ljudnivåerna inte överskrider gällande riktvärden, speciellt på den bullerdämpade sidan på de olika byggnaderna.

Länsstyrelsen noterar att flera busslinjer trafikerar Värmdövägen och att planförslagets båda alternativ föreslår bostäder i nära anslutning till vägen, vilket medför en risk för störning kopplad till vibrationer och stömljud. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver undersöka vibrationer och stömljud relaterade till områdets geotekniska förutsättningar och Värmdövägens busstrafik och vid behov införa lämpliga planbestämmelser på plankartan.

På fastigheten Björknäs 1:360, 1:376 och 1:980 ger detaljplanen utrymme för två huskroppar som avses ha loftgång och vara sammanbyggda med gemensamt trapphus och hiss. Utformningen innebär att lägenheterna som föreslås kommer att ha sin bullerdämpade sida mot loftgång och hiss/trapphus. Inga fönster illustreras dock på typlägenheten mot den bullerdämpade sidan. Länsstyrelsen anser generellt att en del av syftet med att ha en bullerdämpad sida är möjligheten att kunna vädra mot en mindre bullerstörd miljö. När en bullerdämpad sida med vädringsfönster tillskapas mot en loftgång finns dock risken att boende av trygghetsskäl undviker att vädra och därmed upplever försämrade boendemiljö. Utformning och placering av dessa bostäder behöver ses över inför granskningskedet för att skapa bättre förutsättningar för en bra boendemiljö i det bullerutsatta läget.

Förorenade områden

Kommunen noterar att det finns verksamheter inom och i närheten av planområdet som kan ha givit upphov till markföroreningar och anger att en utredning angående detta ska göras när utredningsalternativ har valts. I Länsstyrelsens register över potentiellt förorenade områden, EBH-stödet, finns information om verksamheter i planområdet som bekräftar detta. Länsstyrelsen är enig med kommunen avseende behov av utredning och anser utöver detta att kommunen i planbeskrivningen behöver redogöra för vilka ställningstaganden som har gjorts utifrån slutsatserna i utredningen och med detta visa att den ändrade markanvändningen som planen möjliggör inte utgör någon risk för människors hälsa.

Risk för översvämning

Dagvattenutredningen visar att det finns lågpunkter i planområdet som riskerar att översvämmas vid skyfall och att flera av planförslagens byggnader ligger i dessa lågpunkter. Även den kulturhistoriskt värdefulla byggnaden som flyttas i alternativ ett lokaliseras till en lågpunkt. Dagvattenutredningen rekommenderar kommunen att inför granskning studera höjdsättning av mark och placering av byggnader noga för att undvika översvämning. Länsstyrelsen anser i enlighet med dagvattenutredningens slutsatser att kommunen behöver se över placering och utformning av byggnader till granskningskedet, och vill understryka att områden dit vattnet leds måste ha kapacitet att ta hand om vattenmängderna. Beroende av valet av åtgärd som krävs för att undvika översvämning så kan dessa behöva regleras i plankartan. Länsstyrelsen anser även att kommunen behöver säkerställa framkomligheten för utryckningsfordon vid översvämning.

Risk för skred

Kommunen anger att de geotekniska förutsättningarna vid behov kommer utredas vidare inför granskningskedet, när ett alternativ för planförslaget valts. I planbeskrivningen konstateras att marken i planområdet till stora delar består av lera och i Länsstyrelsens WebbGIS framgår att delar av planområdets norra del består av ett akksamhetsområde (SGU:s övergripande kartering av områden där det finns förutsättningar för skred). Länsstyrelsen anser därför att kommunen inför granskningskedet behöver visa att det planförslag som kommunen väljer att gå vidare med är lämpligt med hänsyn till risk för skred. Kommunen behöver i detta

arbete även beakta att markens stabilitet kan påverkas av ett förändrat klimat och vid behov införa lämpliga planbestämmelser på plankartan.

Rådgivande synpunkter

Samrådet ska syfta till att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Utöver synpunkter på de statliga ingripande-grunderna ska länsstyrelsen särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. PBL. Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna i plan- och bygglagen, om det behövs från allmän synpunkt. Kommunen bör med hänsyn till synpunkterna fundera över om och hur planens utformning eventuellt kan ändras.

Barnperspektivet

Kommunen bedömer att detaljplanens genomförande innebär vissa negativa konsekvenser för barn, då möjligheter till lek till viss del försvinner och inga nya möjligheter till lek och rekreation i form av formella lekplatser eller parker tillskapas. Kommunen anger dock att planen ger möjlighet till fler bostäder med närhet till förskola inom 100 meters avstånd med olika former av lekmöjligheter.

Länsstyrelsen konstaterar att gårdarna för tillkommande bostäder är relativt små och riskerar att bli mörka. Det saknas en beskrivning av hur solljusförhållanden och mikroklimatet förväntas bli på gårdarna vilket Länsstyrelsen anser att kommunen bör redovisa. Tillgång till dagsljus och solljus är en viktig aspekt att ta hänsyn till när det kommer till hur byggnader placeras och var barnens utemiljö planeras.

Länsstyrelsen konstaterar att planförslaget innebär att fler barn kommer att behöva korsa Värmdövägen för att komma till skolor, lekmöjligheter och förskolor. Länsstyrelsen anser att trafiksituationen på Värmdövägen bör med fördel studeras vidare utifrån ett barnperspektiv för att säkerställa barns säkerhet och hälsa.

Kulturmiljö

Kommunen anger att ett antal byggnader har bedömts omfattas av 8 kap. 13 § PBL och har värden som motiverar att de förenas med skyddsbestämmelser och rivningsförbud, däribland ett antal villor. Två av dessa villor föreslås dock rivas. På plankartan bedöms likvärdiga byggnader omfattas av 8 kap. 13 § PBL och förenas med rivningsförbud. Det framgår inte i planbeskrivningen varför kommunen har bedömt att det finns förutsättningar att riva byggnaderna eller vilka avväganden som gjorts mellan kulturmiljö och andra intressen. Länsstyrelsen gör därmed bedömningen att det saknas förutsättningar för att riva byggnaderna.

I planförslagets alternativ ett förekommer förslag om flyttning av en byggnad som bedömts som kulturhistoriskt värdefull. När en byggnad flyttas och placeras i en ny omgivning försvåras läsbarheten av byggnadens kulturhistoriska värden. Byggnader bör därför i första hand bevaras på sin ursprungliga plats. Att enskilda byggnader skyddas är positivt för kulturmiljön, men värden återfinns också i byggnadernas omgivande tomter och placering. Länsstyrelsen saknar uppgifter och motivering till hur båda alternativen i planförslaget utformats för att tillgodose hänsynsbestämmelserna i 2 kap. 6 § PBL. Länsstyrelsen saknar även en beskrivning

av konsekvenserna för kulturmiljö samt vilka avväganden som gjorts mot andra intressen.

Övriga synpunkter som har betydelse för planens genomförbarhet

Sulfidberg

Kommunen anger att delar av planområdet har potential att vara sulfidförande och att en fortsatt bedömning av om det behövs en närmare undersökning rörande eventuell förekomst av förorenande sulfidförande berg ska göras när ett utbyggnadsalternativ har valts. Länsstyrelsen kan konstatera att berg som innehåller inslag av sulfidmineraler kan leda till allvarliga miljöskador vid plansprängning. Vid konstaterad förekomst kan kommunen med fördel beskriva hur sprängmassorna planeras att tas om hand på ett säkert sätt. Detta på grund av att det finns nära kopplingar mellan sprängning av sulfidmineraler och miljöskador.

Fornlämning

Länsstyrelsen har ingen erinran ur fornlämnings synpunkt på något av de föreslagna alternativen på detaljplaner, men vill upplysa om att om fornlämning likväl påträffas under arbetets gång ska arbetet i enlighet med 2 kap. 10 § i kulturmiljölagen omedelbart avbrytas. Den som leder arbetet ska omedelbart anmäla förhållandet hos Länsstyrelsen.

Planbestämmelser

Länsstyrelsen anser att det är otydligt vad planbestämmelsen f1 innebär och hur den ska tolkas i bygglovskedet. Kommunen behöver se över planbestämmelsen till granskningskedet.

Behovsbedömning/undersökning

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning.

Planenshetens kommentar. Planförslaget har arbetats om till nytt samrådsförslag.

Huvudsyftet med omarbetningen är att pröva en lägre grad av förtätning och en tydligare reglerad gestaltning av ny bebyggelse som relaterar till områdets befintliga karaktär. Nytt samrådsförslag redovisar även endast en plankarta, till skillnad från de två alternativ som redovisades i det första samrådsförslaget. För några av frågeställningarna, till exempel miljö kvalitetsnormer för luft och vibrationsrisk, har förtydliganden gjorts inför samråd 2. Till det samrådet har även dagvatten- och skyfallsutredningen uppdaterats. Övriga utredningar kommer uppdateras till granskningskedet, varpå större delen av ovanstående synpunkter kommer behandlas.

I det nya samrådsförslaget förtydligas skälen till att befintliga villor på fastigheterna Björknäs 1:360 och Björknäs 1:376 rivs. Den tidigare föreslagna flytten av en befintlig byggnad på Björknäs 1:376 har utgått ur nytt förslag och byggnaden föreslås istället rivas.

Vad gäller utformningsbestämmelser i plankartan har dessa arbetats om och förtydligats.

6. **Lantmäterimyndigheten i Nacka** påpekar ett antal viktiga frågor där planen måste förbättras

I plankartan alternativ 1 (bebyggelse nära gatan) redovisas ett område som kvartersmark för handel. Enligt fastighetskonsekvensbeskrivningen ska detta avstås till en ny kommunägd fastighet. En fastighet på 80 kvadratmeter med den formen är ej en lämplig fastighet, den får ej heller någon utfart. Om intentionen är att detta område på 80 kvadratmeter ska ingå en annan fastighet och 3d-fastighetsbildas för handel bör det framgå av planbeskrivningen.

Delar av planen som bör förbättras

Planbeskrivning

Sid 40: det är oklart när genomförandetiden för kvartersmark börjar.
Genomförandetiden enligt plankartan börjar när detaljplanen vinner lagakraft.

Sida 45: Båda alternativen leder till att Björknäs 1:719 ska lösa in mark från 1:1.
Oklart vad som eventuell 3d-fastighetsbildningen ska avse och om det är genomförbart.

Sidan 45: Ledningsservitutet är till förmån för en fastighet, Björknäs 1:1. Björknäs 1:719 kan bli tvungna att betala ersättning om servitut för ledningar upphävs.

Grundkarta och fastighetsförteckning

Grundkartan behöver uppdateras.

Andra planhandlingar

Fastighetskonsekvensbeskrivningen är en del av planbeskrivningen.

Planenhetens kommentar. I och med omarbetningen av planförslaget till att inte längre föreslå fastighetsjusteringar med kommunmark är större delen av synpunkterna inte längre relevanta i nytt planförslag.

Gällande ledningsservitutet på Björknäs 1:1 förtydligas det i planbeskrivningen. Planenheten noterar även informationen att fastighetskonsekvensbeskrivningen är en del av planbeskrivningen. Genomförandetiden förtydligas i planbeskrivningen.

7. **Nacka Vatten och Avfall AB** har tagit del av planhandlingar och ifrågasätter hur höjdsättningen säkerställs i planen samt hur omgivande fastigheter berörs av planen, och påpekar att det är ett kommunalt ansvar att fastigheter inte drabbas vid översvämningar. Om översvämningar är troliga bör bebyggelse betraktas som olämplig. Höjdsättning för att motverka översvämning vid skyfall saknas på båda plankartorna. En utredning av ledningsflytt inom fastigheten Björknäs 1:719 rekommenderas.

Nedanstående synpunkter gäller dagvattenutredningen:

1. Höjdsättning måste utredas mer detaljerat för att kommunalt ansvar om flöden vid skyfall skall kunna svaras för
2. Även för att säkra att befintlig bebyggelse som ej ändras ej skall skadas behöver höjdsättning ses över och ev. ändras för att motverka skador på byggnader vid skyfall.
3. Om avsikten är att skapa ett centrum bör 30-årsregn användas som beräkningsgrund (istället för 20-årsregn).
4. Observera att 100-årsregn är minimikravet, och eftersom inte ens detta säkerställs med hjälp av höjdsättning uppfylls inte kraven
5. Hela planområdet är ej privat fastighetsmark då en del är verksamhetsområde (Boo energi).
6. Varför är grönytefaktor ej relevant?
7. Viktigt att kraven säkerställs, hur hanteras detta?
8. Hänsyn måste säkerställas till angränsande områden, kommunens ansvar.
9. Är det inte PBL-vänligare att reglera/avsätta ytor snarare än volymer?
10. Saknar samlad redovisning av flöden efter exploatering med åtgärder.

Planenhetens kommentar. Syftet med detaljplanen är inte att skapa ett centrum. Grönytefaktor används i nuläget främst i detaljplaner inom Nacka stad samt inom vissa större detaljplaner i lokala centrum.

Planförslaget har arbetats om till nytt samråd. Dagvattenutredningen har uppdaterats och redovisas i underlaget *Dagvattenutredning Björknäs-Värmdövägen (AFRY 2021)*.

8. **PostNord** har i uppdrag att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten vilket bland annat innebär att det är Postnord som ska godkänna placeringen och standarden på postmottagningsfunktionen. I denna roll representerar Postnord samtliga postoperatörer som är verksamma i det aktuella området.

Post ska kunna delas ut miljövänligt, kostnadseffektivt, trafiksäkert och med hänsyn till arbetsmiljön för chaufförer och brevbärare. För att det ska kunna genomföras i praktiken behöver utdelningen standardiseras.

Vid nybyggnation av villor/radhus och verksamhetsområden placeras postlådan i en lådsamling vid infarten till området. I flerfamiljshus ska man ta emot sin post i en fastighetsbox på entréplan. En placering som inte är godkänd leder till att posten inte börjar delas ut till adressen

Planenhetens kommentar. Planenheten noterar informationen.

9. **Södertörns brandförsvarsförbund** har följande synpunkter på planförslaget: Risker ska beaktas vid framtagande av detaljplaner inom 150 meter från väg och järnväg där det transporteras farligt gods. Närmaste farligtgoodsled är 222:an Värmdöleden som ligger mer än 300 meter söder om aktuella fastighet. Södertörns brandförsvarsförbund känner inte till verksamheter med förhöjd risk såsom

bensinstationer eller industrier inom 100 meter från aktuella fastigheter. Närmsta industri är Boo Energi drygt 100 meter NÖ om aktuella fastigheter. Södertörns brandförsvarsförbund har inget övrigt att erinra.

Räddningstjänstens möjlighet till insats

- Utrymning beroende av räddningstjänst
Enligt plankartan kommer vissa byggnader uppföras i 4 våningsplan. Upp till 11 meter (mark till underkantfönster) normalt 4 våningar, kan räddningstjänsten utgöra utrymningsväg med bärbar stege.
Detta medför krav på max 50 meter från uppställningsplats för räddningsfordon samt hårdgjord yta för stegarna. Södertörns brandförsvarsförbund anser att detta bör beaktas. Alternativt löser man utrymning med brandsäkra trapphus (Tr2 trapphus) vilket innebär att räddningstjänsten inte används som alternativ utrymningsväg.
- Framkomlighet
För att säkerställa trygg utrymning i byggnad med fönsterutrymning via räddningstjänstens stegutrustning och för att inte förhindra insats vid brand eller annan olyckshändelse ska framkomlighet för räddningstjänstens fordon beaktas. För områden som byggs ut etappvis eller om byggnader tas i bruk innan området är färdigbyggt ska framkomlighet säkerställas även under själva byggskedet.

Övrigt

Södertörns brandförsvarsförbund önskar få ta del av handlingar inför tekniskt samråd och i övrigt beredas möjlighet att som kommunens sakkunnige inom brandskydd delta i kommande byggprocess

Planenhetens kommentar. Planenheten noterar informationen.

10. **Stockholm Exergi** skriver att det inom planområdet finns befintliga fjärrvärmeledningar. För att kunna planera eventuella ledningsomläggningar och nya ledningsdragningar samt säkra befintlig drift med så få driftstörningar som möjligt är det bra med tidig information och samrådsmöten. Åtgärder i Stockholm Exergis distributionsanläggningar utförs av Stockholm Exergi och bekostas av byggherre enligt gällande avtal, viktigt att det tecknas genomförandeavtal snarast möjligt. Stockholm Exergi kan erbjuda fjärrvärme till planerad bebyggelse.

Planenhetens kommentar. Planenheten noterar informationen.

11. **Skanova** har markförlagda teleanläggningar i och i anslutning till planområdet. De förväntar sig att åtgärder för nya serviser för att kunna ansluta dessa fastigheter till Skanovas nät meddelas, möjliggörs och bevakas under ledningssamordningen i kontakter med Skanovas representant för området.

Skanova önskar att så långt som möjligt behålla befintliga teleanläggningar i nuvarande läge för att undvika olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning.

Tvingas Skanova att vidta undanflyttningsåtgärder eller skydda telekablar för att möjliggöra den föreslagna ledningsförläggningen förutsätter Skanova att den part som initierar åtgärden även bekostar den.

Planenhetens kommentar. Planenheten noterar informationen.

12. **Trafikförvaltningen Region Stockholm** skriver följande; Det är positivt att kommunen exploaterar områden i närheten av befintlig kollektivtrafik. Det är viktigt att eventuella störningar från busstrafik beaktas. Vad gäller bussar är det oftast maximalnivåerna som genererar klagomål.

Trafikförvaltningens erfarenhet är även att framförallt lågfrekvent buller vid tomgångskörning och start upplevs som störande. Dessa problem kan till exempel uppkomma vid korsningar och busshållplatser. För de bostäder som vetter mot gator som trafikeras av buss ska utformning av byggnader ske så att Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus (FoHMFS 2014:13) för lågfrekvent buller innehålls i sovrum.

Planenhetens kommentar. Planenheten noterar informationen.

13. **Trafikverket** yttrar sig i egenskap av ansvarig myndighet för den långsiktiga infrastrukturplaneringen för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart och luftfart samt för byggande och drift av statliga vägar och järnvägar med utgångspunkt i ett trafikslagsövergripande perspektiv.

Planområdet är beläget intill Värmdövägen vilken har kommunalt väghållarskap. Avståndet från Värmdöleden, väg 222, vilken har statligt väghållarskap, är knappt 500 meter. Väg 222 vid Björknäs är högt trafikerad och trafikeras ett genomsnittsdrygt av drygt 50 000 (ÅDT 2017).

Trafikverket uppskattar att planförslaget skulle generera 150 fordon ÅDT, och vidare 12–18 fordon/maxtimme på Värmdövägen, väg 222. Trafikverket anser att den specifika exploateringen har en obetydlig påverkan på väg 222. Trafikverket vill ändå uppmärksamma om framtida framkomlighetspåverkan på väg 222.

Utöver ovanstående har Trafikverket inget att erinra mot att planen provas positivt.

Planenhetens kommentar. Planenheten noterar informationen.

Inkomna synpunkter från föreningar

14. **Naturskyddsföreningen i Nacka och Boo Miljö- och Naturvänner** meddelar att de har tagit del av samrådshandlingarna för förslag till Detaljplan för Björknäs-Värmdövägen i Boo och lämnar följande synpunkter.

Splittrat planförslag – helhetstänkande i program saknas

Detaljplaneförslaget utgörs av fyra små separata områden längs Värmdövägen för totalt 12 fastigheter. Planförslaget har tillkommit på initiativ av fastighetsägarna. Flera fastighetsägare har sedan 2015 ansökt om planbesked eller gjort förfrågningar hos Nacka kommun med intresse av att exploatera och förtäta. Precis som i andra delar av Björknäs omfattas de flesta fastigheterna i planområdet av äldre stadsplaner och fem fastigheter i planområdet saknar detaljplan.

Kommunen har själva i en kartläggning 2016–2017 av områden i Nacka som saknar detaljplan eller regleras genom äldre stadsplaner pekat ut Björknäs-Värmdövägen som ett av två områden, som bör prioriteras i behov av ny planläggning. I kommunens översiktsplan *Hållbar framtid i Nacka* framhålls som en stadsbyggnadsstrategi att *Utveckla lokala centrum och deras omgivningar*.

Med detta som bakgrund anser föreningarna att det förväntade är att kommunen tar initiativ till i första hand ett programarbete för hur Björknäs centrum och Värmdövägen kan tänkas utvecklas i framtiden. Först därefter kan ett detaljplanearbete i linje med programmet ta vid och bli aktuellt. Föreningarna framhåller att det är kommunens uppgift att ta det övergripande ansvaret i planeringen oavsett enskilda fastighetsägares önskemål eller påtryckningar.

Föreningarna anser att de senast tillkomna flerbostadshusen längs Värmdövägen, Vintervägen 1 och Värmdövägen 629, båda är exempel på byggande som helt saknar anpassning till befintlig bebyggelse och miljö i gamla Björknäs. Ett antal byggnader har bedömts som *särskilt värdefulla* eller *värdefulla*. I korsningen Vintervägen/Värmdövägen ligger Boo Energi, en byggnad som bedöms som *särskilt värdefull* och har givits rivningsskydd och skydd av kulturvärde q₂ i detaljplaneförslaget. Precis intill men utanför planområdet ligger ytterligare två byggnader som bedöms som *värdefulla*. Föreningarna anser att det är obegripligt att hela hörnet i korsningen föreslås bebyggas med flerfamiljshus i 4 våningar så att vyn mot öster mot Boo Energi helt byggs för. En annan konsekvens blir att Boo Energi måste ges en ny utfart mot Värmdövägen som korsar cykelbanan och dessutom en infart inne på villagatan Kärrstigen.

Naturinventeringen borde breddats

Inför detaljplanearbetet har en trädinventering genomförts av Pro Natura där 37 naturvärdesträd identifierades inom planområdet. Föreningarna anser att det är positivt att en trädinventering gjorts men även andra eventuella naturvärden borde ha eftersökts. I *PM Inventering av naturvärdesträd – Björknäs, Värmdövägen* framgår att *”Kartering och bedömning av andra strukturer, element eller naturvärden ingår ej”*. Föreningarna menar att det kan finnas olika typer av naturvårdeselement utöver träd även i en mer bebyggd miljö, till exempel stenrosen/murar med håligheter och gömslen för olika djur. När man ändå har en inventerare på plats borde uppdraget också innefatta att söka efter andra naturvårdeselement, anser föreningarna. Tidsåtgången, och därmed kostnaden, borde inte bli så mycket större och det skulle i vilket fall som helst vara värt det med tanke på att underlaget skulle förbättras och en bredare bild av värdena på platsen skulle fås.

Grön infrastruktur måste behandlas i planen

Begreppet grön infrastruktur nämns inte i planhandlingarna. Föreningarna menar att alla detaljplaner måste sättas i ett större sammanhang avseende påverkan på den gröna infrastrukturen. Det gäller även om det, som i detta fall, inte finns några stora sammanhängande naturområden i planområdet.

Regeringen gav 2015 landets samtliga Länsstyrelser i uppdrag att ta fram en handlingsplan för grön infrastruktur. Under 2018 var handlingsplanen för Stockholms län på samråd. I den betonas att den kommunala planeringen är av avgörande betydelse för den gröna infrastrukturen.

Nacka kommun har gjort en del i arbetet med grön infrastruktur bland annat genom att ta fram underlag om ekologiska spridningsvägar på Sicklaön. Föreningarna anser att liknande bör göras för hela Nacka kommun och ligga med som underlag i alla detaljplaner som på något sätt berör gröna värden.

Planens påverkan på natur och grön infrastruktur

Enligt Miljöredovisningen ”bedöms förslagen innebära en något negativ påverkan på det lokala miljömålet om ett rikt växt- och djurliv.” Vidare sägs att ”Om de nedan föreslagna åtgärderna för natur genomförs uppfylls målen för attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter samt ett varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter.”

Föreningarna ifrågasätter att föreslagna åtgärder i någon verklig mening kan kompensera för förlusten av naturvärdesträd. Att fåglar eller fladdermöss i någon större utsträckning skulle gynnas av holkar när en stor del av träden i området tas bort och stora huskroppar tillkommer är inte troligt. Föreningarna noterar att någon kommunekolog inte tycks ha deltagit i framtagandet av miljöredovisningen.

Föreningarna meddelar att det i finns några grönområden i Björknäs som föreningarna inventerade under 2015–16. Resultatet finns i rapporten *Små grönområden i Boo*. De inventerade områdena bedömdes ha höga naturvärden. För att dessa värden ska bestå behöver dessa områden ha förbindelser med varandra genom träd och grönska i de bebyggda områdena, anser föreningarna. Planområdet ligger mellan dessa grönområden och kan antas ha betydelse för de ekologiska sambanden. Se karta nedan med naturvärdesobjekten och planområdets centrala del markerat med ljusblå ring.

Planenhetens kommentar. Planenhetens uppdrag är fortsatt att pröva ny bebyggelse i detaljplan, men planförslaget har omarbetats i syfte att tydligare anpassa ny bebyggelse till befintlig struktur och att därigenom bevara mer befintlig mark och vegetation. Se svar under återkommande synpunkter ovan. En minskning av exploateringen enligt nytt förslag innebär att mer grönska skulle kunna bevaras inom området. Byggnaden på Boo Energis fastighet har i nytt förslag dragits in längre från Vintervägen och Värmdövägen och håller sig enbart inom nuvarande fastighetsgräns. Byggnaden täcker dock fortfarande vyn från Vintervägen mot verksamhetsområdet.

I planarbetet gjordes en trädinventering inom planområdet. Då området huvudsakligen består av privata villaträdgårdar har det bedömts att områdets naturvärden främst är kopplade till de träd som identifierats i inventeringen. Detaljplanen inför skydd för ett antal träd som identifierats i trädinventeringen, vilka idag inte omfattas av några skyddsbestämmelser.

Inkomna synpunkter från fastighetsägare utanför planområdet

Nedan redovisas en lista på de yttranden som inkommit från ägare till de fastigheter i nära anslutning till planområdet som ingår i fastighetsförteckningen. Synpunkterna redovisas inte separat här utan är sammanställda i avsnittet *Återkommande synpunkter* längre upp i detta dokument. Synpunkter har inkommit från ägarna till följande fastigheter;

15. Björknäs 1:108
16. Björknäs 1:264
17. Björknäs 1:265
18. Björknäs 1:391
19. Björknäs 1:489
20. Björknäs 1:594
21. Björknäs 1:595
22. Björknäs 1:647
23. Björknäs 1:656
24. Björknäs 1:695
25. Björknäs 1:721
26. Björknäs 1:708 & 1:718 (BRF Wienermunken)
27. Björknäs 1:731
28. Björknäs 1:732
29. Björknäs 1:744
30. Björknäs 1:776
31. Björknäs 1:784
32. Björknäs 1:845
33. Björknäs 1:857
34. Björknäs 1:861 (BRF Montrose)
35. Björknäs 1:873
36. Björknäs 1:891
37. Björknäs 1:902
38. Björknäs 1:929
39. Björknäs 1:968
40. Björknäs 22:1

Övriga inkomna synpunkter

Nedan redovisas en lista på övriga skrivelser och de boende i Björknäs som inkommit med synpunkter inom samråd 1. Synpunkterna redovisas inte separat här utan är sammanställda i avsnittet *Återkommande synpunkter* längre upp i detta dokument.

41. Skrivelse ”**Vi vill att Björknäs ska utvecklas på ett varsamt och väl genomtänkt sätt!**” vilken uppgick till 758 underskrifter vid samråd tidens slut.
42. Skrivelse ”**Synpunkter på samrådsförslag, Björknäs-Värmdövägen**” med 12 underskrifter
43. Skrivelse ”**Synpunkter på samrådsförslag KFKS 2017/1029 Björknäs-Värmdövägen (Nacka bilglas)**” med 11 underskrifter
44. Skrivelse ”**Synpunkter på samrådsförslag KFKS 2017/1029 Björknäs-Värmdövägen (Boo Energis fastigheter)**” med 21 underskrifter
45. 24 boende i flerbostadshuset på fastigheten Björknäs 1:239
46. Björknäs Trädgård
47. Boende på Bågspännarvägen 7
48. Boende på Bågspännarvägen 9
49. Boende på Kärrstigen 16
50. Boende på Kärrstigen 18
51. Boende på Kärrstigen 45
52. Boende på Lövdalsvägen 14B
53. Boende på Lövdalsvägen 29
54. Boende på Lövdalsvägen 37
55. Boende på Lövdalsvägen 65
56. Boende på Mercuriusvägen 3
57. Boende på Mercuriusvägen 5
58. Boende på Mercuriusvägen 6
59. Boende på Mossvägen 1
60. Boende på Skjutbanevägen 1
61. Boende på Skogdalsvägen 6
62. Boende på Skogdalsvägen 7
63. Boende på Solhöjdsvägen 10
64. Boende på Vintervägen 1D
65. Boende på Vintervägen 4A
66. Boende på Vintervägen 4A
67. 38 yttranden från boenden på okänd adress

Ändringar efter samråd

Efter samrådet har följande ändringar av planförslaget gjorts:

Generella ändringar:

- Fastigheterna Björknäs 1:239 och Björknäs 1:443 har utgått ur planförslaget.
- Föreslagna höjder på ny bebyggelse har sänkts inom samtliga fastigheter (undantaget fastigheten Björknäs 1:427). Hur detta sker för respektive fastighet redovisas nedan
- Byggnaderna har försetts med en utformningsbestämmelse i plankartan som genom en hänvisning till gestaltungsprinciper och illustrationer i planbeskrivningen redovisar tydligare hur gestaltningen regleras.

- Den utökning av privat kvartersmark mot allmän plats som föreslogs i samråd 1 har tagits bort ur nytt samrådsförslag, ny bebyggelse håller sig inom nuvarande fastighetsgränser
- Antalet möjliggjorda lägenheter har minskats från cirka 200 till cirka 90, dels genom att byggrätterna minskats avseende den totala volymen men även genom att nytt samrådsförslag innehåller färre smålägenheter
- Detaljplanens syfte har preciserats för att möjliggöra en tydligare reglerad gestaltning av ny bebyggelse
- Dagvattenutredningen har uppdaterats och redovisar föreslagen dagvattenhantering samt översiktlig hantering av skyfall
- Behovet av trafiksäkerhetsåtgärder har utretts och redovisas i planbeskrivningen under avsnittet *Gator och trafik*

Ändringar inom fastigheten Björknäs 1:719:

- Byggnaden följer tidigare förslag enligt *Alternativ 1* men har minskats i storlek och ligger nu innanför fastighetsgräns samt längre från angränsande flerbostadshus i norr
- Antalet möjliggjorda lägenheter har minskats från cirka 38 till cirka 24
- Rampen till byggnadens garage har flyttats från att ligga dikt an fastighetsgränsen mot norr till att ligga 1 meter från fastighetsgränsen
- Byggnadens nockhöjd har tagits ner 4,5 meter jämfört med tidigare förslag.
- Det parkeringsgarage som i samråd 1 föreslogs en halv våning under mark har i nytt förslag placerats så det ligger helt under jord. I samband med detta har byggnadens bottenvåning fått en ny utformning och föreslås utföras med en upphöjd gård på del av fastigheten. Nockhöjden på bottenvåningen som inte blir överbyggd med bostäder föreslås regleras till cirka 3,5 meter över marknivån. Uteplatser kan anläggas på bottenvåningens tak.
- Våningsantalet föreslås fortfarande vara fyra våningar, vilket i nytt förslag regleras med en bestämmelse i plankartan
- Byggnaden regleras med en ny bestämmelse om byggnadshöjd. Den tidigare bestämmelsen om takvinkel har tagits bort.
- Användningen handel har tagits bort och byggnaden föreslås innehålla bostäder. Inom bottenvåningen regleras användningen att vara kontor.
- Byggnaden har försetts med en utformningsbestämmelse i plankartan som genom en hänvisning till gestaltungsprinciper och illustrationer i planbeskrivningen redovisar tydligare hur gestaltningen regleras

Ändringar inom fastigheten Björknäs 1:427:

- Användningen handel har tagits bort och byggnaden föreslås endast innehålla bostäder
- Byggnadsvolymen ser likadan ut som tidigare förslag men byggherren planerar uppföra 28 studentlägenheter istället för tidigare förslag om sex gruppobostadslägenheter och sex studentlägenheter. Detta regleras dock inte i plankartan och har inte ändrats sedan förra samrådet

- Byggnaden har försetts med en utformningsbestämmelse i plankartan som genom en hänvisning till gestaltungsprinciper och illustrationer i planbeskrivningen redovisar tydligare hur gestaltningen regleras

Ändringar inom fastigheterna Björknäs 1:360, 1:980 och 1:376:

- Nya byggnader följer inget av förra samrådets alternativ till utformning utan har arbetats om helt
- Antalet möjliggjorda lägenheter har minskats från cirka 93 till cirka 24, dels genom att byggrätterna minskats avseende den totala volymen men också genom att nytt samrådsförslag innehåller färre smålägenheter
- Våningsantalet har tagits ner från fyra till tre våningar. Ny bebyggelse föreslås helt utgöras av trevåningsbebyggelse där den översta våningen upplevs som en vindsvåning
- Byggnadernas nockhöjd har tagits ner 5 meter jämfört med förra samrådets alternativ 1, och 3 meter jämfört med den högsta volymen i alternativ 2
- I förra samrådet föreslogs en befintlig byggnad att sparas alternativt flyttas. Denna byggnad föreslås i nytt samrådsförslag att rivas
- Nytt planförslag föreslår bebyggelse längre indragen från Värmdövägen och skyddar berg i dagen längs med vägen med en bestämmelse som anger att marken ska bevaras
- Nytt planförslag skyddar ett naturvärdesträd på fastigheten Björknäs 1:376. Detta är ett annat träd jämfört med de olika skyddsbestämmelserna som föreslogs i förra samrådets alternativ
- Byggnaderna har flyttats norrut och går längre in på fastigheten Björknäs 1:980 än i tidigare samrådsförslag
- Byggnaderna har försetts med en utformningsbestämmelse i plankartan som genom en hänvisning till gestaltungsprinciper och illustrationer i planbeskrivningen redovisar tydligare hur gestaltningen regleras

Ändringar inom fastigheterna Björknäs 1:580 och 22:3:

- Nya byggnader följer det tidigare *Alternativ 2* med ett tydligt indrag från Värmdövägen. Bebyggelsen har dock flyttats längre österut i syfte att tydligare hålla undan från befintlig villa på grannfastigheten Björknäs 1:560. Byggnaderna har samtidigt flyttats något längre norrut än i tidigare samrådsförslag. Bebyggelsen har slutligen utformats för att vara mer uppbruten mot Värmdövägen.
- Antalet planerade lägenheter har ökat från cirka 23 till cirka 24, byggrätten har dock minskats avseende volym och nytt förslag innehåller något mindre lägenheter än det tidigare samrådsförslaget
- Våningsantalet har tagits ner från fyra till tre våningar. Ny bebyggelse föreslås helt utgöras av trevåningsbebyggelse där den översta våningen upplevs som en vindsvåning med brutet tak/mansardtak och takkupor
- Byggnadernas nockhöjd har tagits ner 4 meter närmast Värmdövägen och 1 meter för de östra volymerna
- Byggnaderna regleras med en ny bestämmelse om byggnadshöjd. Den tidigare bestämmelsen om takvinkel har tagits bort
- Tre träd närmast Värmdövägen regleras med skyddsbestämmelser i plankartan

- I samband med att bebyggelsen brutits upp blir det svårare för alla lägenheter att klara bullerkraven för uteplats. I plankartan har det därför lagts till en bestämmelse om bullerplank närmast Värmdövägen
- Byggnaderna har försetts med en utformningsbestämmelse i plankartan som genom en hänvisning till gestaltungsprinciper och illustrationer i planbeskrivningen redovisar tydligare hur gestaltningen regleras

Ändringar inom fastigheten Björknäs 1:443 och 1:239

- Fastigheterna har utgått ur planförslaget.

Ändringar inom fastigheten Björknäs 50:10

- Byggnadsareans storlek har minskats från 475 kvadratmeter till 300 kvadratmeter
- Ny bebyggelse föreslås utföras som en- eller tvåbostadshus, fastighetsägaren ämnar uppföra två parhus. Plankartan möjliggör ett uppförande av parhus alternativt en- och tvåbostadshus.
- Minsta fastighetsstorlek har minskats från 1900 kvadratmeter till 450 kvadratmeter i syfte att möjliggöra för parhus där varje bostad har en egen fastighet
- Största antal lägenheter har minskats jämfört med det första samrådsförslaget som reglerade antal lägenheter till 10 i alternativ 1 och 6 i alternativ 2. I nytt samrådsförslag regleras största antal lägenheter till 4
- Ett bredare område prickmark har lagts till längs med Värmdövägen. Prickmarken i fastighetens norra del har delvis tagits bort och ersatts av en bestämmelse som reglerar att huvudbyggnader ska placeras 4,5 meter från fastighetsgräns.
- I samband med att bebyggelsen brutits upp bedöms det bli svårare för nya bostäder att klara bullerkraven för uteplats. I plankartan har det därför lagts till en bestämmelse om bullerplank närmast Värmdövägen
- Byggnaderna har försetts med en utformningsbestämmelse i plankartan som genom en hänvisning till gestaltungsprinciper och illustrationer i planbeskrivningen redovisar tydligare hur gestaltningen regleras

Planenheten

Angela Jonasson
Gruppchef Nacka

Viktor Wallström
Planarkitekt

Medborgarförslag gällande
på/avstigningszon rondellen
Ekuddsvägen 21-23

12

NTN 2021/271

2022-01-04

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2021/271

Medborgarförslag gällande på/avstigningszon rondellen Ekuddsvägen 21-23

Inkom den 15 november 2021

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden beslutar att avslå förslaget i medborgarförslaget då utrymmet i cirkulationsplatsen är begränsat och busstrafikens framkomlighet behöver säkerställas. Medborgarförslaget är där med behandlat.

Sammanfattning av ärendet

I medborgarförslaget föreslås att en på- och avlastningszon med en till två platser skapas i anslutning till Ekuddsvägen 23. Motivering bakom förslaget är att det i dagsläget inte finns någon möjlighet för boende att lagligt stanna till och lasta på eller av tunga matkassar, bära upp eller ner resväskor, plocka upp passagerare eller bli upplockad av exempelvis taxi.

Trafikenheten anser inte att förslaget att tillskapa en på- och avlastningsficka är motiverat då det är begränsat med utrymme i cirkulationsplatsen och busstrafikens framkomlighet och möjlighet att vända måste säkerställas. Det finns även möjlighet att lasta på och av bilen i nära anslutning till fastigheten. Därmed föreslås medborgarförslaget att avslås.

Förslagen i medborgarförslaget

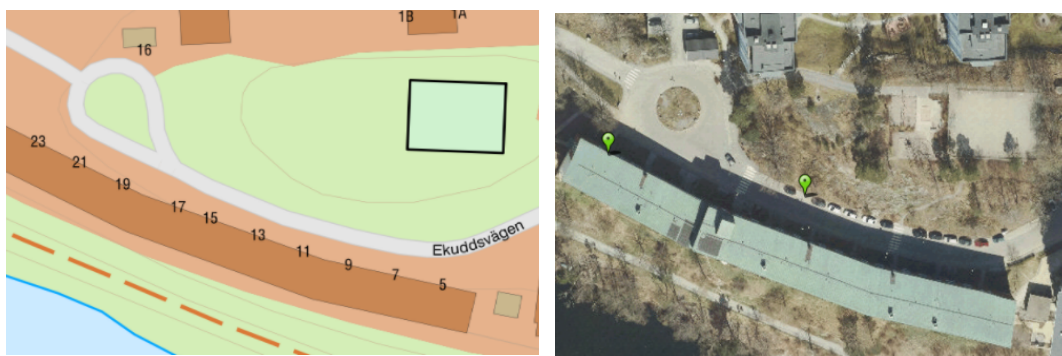
I medborgarförslaget föreslås att en på- och avlastningszon med en till två platser skapas i anslutning till Ekuddsvägen 23. Motivering bakom förslaget är att det i dagsläget inte finns någon möjlighet för boende att lagligt stanna till och lasta på eller av tunga matkassar, bära upp eller ner resväskor, plocka upp passagerare eller bli upplockad av exempelvis taxi.

Platserna föreslås i cirkulationsplatsen nedre del, utanför Ekuddsvägen 23.

Enhetens utredning och bedömning

Trafikenheten anser inte att förslaget att tillskapa en på- och avlastningsficka är motiverat då utrymmet i cirkulationsplatsen är begränsat då det behöver finnas tillräckligt med utrymme för att buss ska kunna vända i cirkulationsplatsen. Cirkulationsplatsen har utformats med generöst utrymme för att bussar ska kunna vända bekvämt. En parkeringsficka i cirkulationsplatsen skulle medföra begränsningar för busstrafikens framkomlighet.

I dagsläget finns det även möjlighet att lasta på och av bilen i nära anslutning till fastigheten. Bland annat finns det möjlighet att stanna och lasta på och av bilen cirka 30 meter bort, vid Ekuddsvägen 15.

Därmed föreslås medborgarförslaget att avslås.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslaget medför inte några konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

1. Medborgarförslag gällande på-/avstigningzon rondellen Ekuddsvägen 21-23, 2021-11-15.

Mats Bohman
Trafik- och fastighetsdirektör

Sandra Seljeseth
Trafikplanerare
Trafikenheten

måndag 2021-11-15 13:42

Inkommande mail

Till: registrator@nacka.se;

Från: [REDACTED]

Skickat: 2021-11-15:13:42

Medborgarförslag - på/avstigningzon rondellen Ekuddsvägen 21-23

Hej jag bor på Ekuddsvägen och har tidigare skickat in flera förslag på såväl tillfällig uppställningsplats, fler möjligheter till modedparkering mm.

Jag har inte erhållit någon återkoppling gällande dessa. (Skickar dem i separata mail)

Huvudsynpunkten har varit att vi som bor på Ekuddsvägen 21-23 inte har möjlighet att stanna till för att lagligt lasta på eller av tunga matkassar, bära upp eller ner resväskor eller ens ta ombord en passagerare. inte ens taxi får stanna utanför oss för att ta upp en passagerare.

I praktiken händer det ändå att bilar stannar här för i eller urlastning. Rondellen är generöst tilltagen och bussar kan passera utan problem även om en bil tillfälligt stannat till.

Plats finns på motstående sida i rondellen men är dels ofta upptagen eller så har vi ändå att bara tunga saker över hela rondellen.

Mitt förslag har varit att formalisera en eller två avstigningsfickor i rondellens nedre del (mot trappan) en del som redan idag används t ex för uppställning av markentreprenad. (just nu är även en hel grävsropa parkerad i rondellen under pågående bygge och bussen parkerar hela dagligen).

Så förslaget är enkelt. skapa en en - tvåbilars avlastnings/plastningszon vid 23:an.

Med vänliga hälsningar

[REDACTED]

Medborgarförslag om gångbana till Svindersvik

13

NTN 2021/253

2021-05-06

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2021/253

Medborgarförslag om gångbana till Svindersvik

Inkom den 25 oktober 2021

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden beslutar att avslå förslaget om att anlägga en gångbana längs med Svindersviksvägen. Medborgarförslaget är därmed behandlat.

Sammanfattning av ärendet

I medborgarförslaget föreslås att anlägga en separerad gångbana till Svindersvik längs med Svindersviksvägen vid passagen under Värmdöleden.

Trafikenheten har tillsammans med enheten för offentlig utemiljö sett över förslaget om att anlägga en gångbana på Svindersviksvägen samt förbättra belysningen. Vägen är en återvändsgata med en hastighetsbegränsning på 30km/h vilket har en begränsad trafik av bilar som ska till Svindersvik. Enheternas bedömning är att den aktuella sträckan har godtagbara siktförhållanden och vägbredd för att möjliggöra för blandtrafik, och att de gångtrafikanter som rör sig i området kan på ett trafiksäkert sätt. Det finns belysning utmed vägen fram till Värmdöledens bro.

Natur- och trafiknämnden beslutar att avslå förslaget om att anlägga en separerad belyst gångväg till Svindersvik längs med Svindersviksvägen.

Förslagen i medborgarförslaget

Svindersvik är ett populärt utflyktsmål och det är svårt att ta sig dit utan bil eftersom det saknas en separerad gångväg. Gående som kommer med buss från hållplats Alphyddan hänvisas till vägbanan på Svindersviksvägen, under Värmdöleden som är mörk och otillgänglig. En gångväg under Värmdöleden skulle underlätta för besökare att ta sig till Svindersvik utan bil.

Enhetens utredning och bedömning

Trafikenheten samt enheten för offentlig utemiljö har sett över förslaget om att anlägga en gångbana på Svindersviksvägen samt förbättra belysningen. Nacka

kommun är väghållare för sträckan fram till bron vid Värmdöleden och därefter är det Trafikverket och Nordiska museet som är markägare, varpå vi endast kan ta beslut för den del av sträckan som rör Nacka kommun.

Vägen är en återvändsgata med en hastighetsbegränsning på 30km/h vilket har en begränsad trafik av bilar som ska till Svindersvik eller till anlagda parkeringar. Vägen används av bilister, gående och cyklister vilka idag rör sig i blandtrafik. Vägen har en godtagbar bredd för att möjliggöra för de gångtrafikanter som rör sig i området att kunna ta sig till Svindersvik. Det finns belysning utmed Svindersviksvägen fram till Värmdöledens bro.

Delar av Svindersviksvägen ingår i dagsläget i den kommande detaljplanen för Svindersberg. Det medför att delar av den aktuella sträckan kommer ses över av kommunen inom ramen för det planarbetet.

Med anledning av ovanstående motiv föreslås Natur- och trafiknämnden att avslå förslaget om att anlägga en gångbana till Svindersvik längs med Svindersviksvägen.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslaget medför inga konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

1. Medborgarförslag om att anlägga en gångväg till Svindersvik, 2021-10-25.

Mats Bohman
Trafik- och fastighetsdirektör

Elisabet Sandblom
Gruppchef
Trafikenheten

måndag 2021-10-25 11:26

Inkommande mail

Till: registrator@nacka.se;

Från: [REDACTED]

Skickat: 2021-10-25:11:26

Bilagor: image1.jpeg;

Medborgarförslag om gångväg till Svindersvik

Mitt förslag är att anlägga en gångväg till Svindersvik längs med Svindersviksvägen vid passagen under värmdöleden

Svindersvik är ett populärt utflyktsmål för nackaborna. Tyvärr är det svårt att ta sig dit utan bil eftersom det saknas gångväg. Gäende som till exempel kommer med buss från hållplats Alphyddan hänvisas till vägbanan under Värmdöleden som är både mörk och otillgänglig

En gångväg under värmdöleden skulle underlätta för besökare att ta sig till Svindersvik utan bil.

Hälsningar

[REDACTED]

Skickat från min iPhone

Medborgarförslag,
konstgräsplan i Lillängen

14

NTN 2021/234

2022-01-14

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2021/234

Medborgarförslag, konstgräsplan i Lillängen

Inkom den 29 september 2021

Förslag till beslut

Natur- och trafiknämnden avslår förslaget då behovet av konstgräsplaner redan är uppfyllt i området. Medborgarförslaget är därmed hanterat.

Sammanfattning av ärendet

Förslag om att lägga konstgräs och sätta upp belysning på den lilla gräsplanen i Lillängen. Det skulle höja nyttjandegraden och vara till glädje för områdets barn och föreningslivet.

Kommunen är medveten om att efterfrågan på konstgräsplaner är stor och ser hela tiden över var behovet är som störst. På allmän plats är det efterfrågan från föreningslivet som till viss del styr detta och just nu finns det tillräckligt många 5 spelarplaner i konstgräs inom kommundelen.

För de som spelar spontanfotboll är det nära till Storängens konstgräsplan så för dem får behovet också anses vara uppfyllt.

Kostnaden för att anlägga en konstgräsplan med staket och belysning på en befintlig grusplan är ca 850 000 kronor och i Lillängen skulle den summan bli högre eftersom det även krävs förberedande markarbeten.

Förslagen i medborgarförslaget

I Lillängen finns en liten fotbollsplan på gräs med låg nyttjandegrad. Förslaget är att anlägga en konstgräsplan med mått enligt fotbollsförbundets 5-spelarplan istället. För att få en bra plan behöver några träd tas bort, staket sättas upp och belysning tillföras. Hänsyn bör även tas till att det finns en pulkabacke i det sydvästra hörnet av området. Planen skulle vara till för områdets barn och även kunna komplettera föreningslivets knattefotboll liksom på planen i Storängen.

Enhetens utredning och bedömning

Kommunen är medveten om att efterfrågan på konstgräsplaner är stor och ser hela tiden över var behovet är som störst. På allmän plats är det efterfrågan från föreningslivet som till viss del styr detta och just nu finns det tillräckligt många 5 spelarplaner i konstgräs inom kommundelen. För de som spelar spontanfotboll är det nära till Storängens konstgräsplan, som lades för några år sedan, så för dem får behovet också anses vara uppfyllt.

Ekonomiska konsekvenser

Anläggande av en femspelarplan i konstgräs med staket på en befintlig grusplan kostar ca 700 000 kronor och i Lillängen skulle det bli dyrare eftersom det även tillkommer markarbeten. Belysningen beräknas till ca 150 000 kronor.

Konsekvenser för barn

Det finns en fin konstgräsplan i Storängen som är området intill. Det får anses uppfylla behovet och därför ger avslaget inga konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

Medborgarförslaget

Mats Bohman
Trafik- och fastighetsdirektör

Charlotte Svedlund
Parkingenjör
Enheten offentlig utemiljö

NACKA 2021-09-29

MEDBORGARFÖRSLAG: 5-SPELSPLAN KONSTGRÄS LILLÄNGEN NACKA

Plats: På den södra sidan av Lillängsvägen 47 och 49, mot den skog som ligger mot Terrassvägen finns redan idag en fotbollsplan naturgräs som är illa underhållen och därmed har fått låg nyttjandegrad. Marken är perfekt för att anlägga en mer användarvänlig konstgräsplan. Det finns inga villor i direkt anslutning till planen, vilket talar för att kunna utveckla platsen till en träffpunkt utan att omgivningen störs allt för mycket. För att öppna upp platsen för bättre ljusinsläpp borde minst tre träd tas ned mot vägen.

Syfte: Lillängen saknar en fotbollsplan för barnens spontanfotboll och platsen ligger strategiskt rätt i närheten av Lillängens station vid Saltsjöbanan, där det även finns tunnel under. Detta gör planen tillgänglig för många barn och ungdomar i området, på båda sidor rälsen. Det skulle också kunna bli ett välkommet komplement för föreningslivet för knattefotboll vardagar likt planen i Storängen.

Förslag: Anlägga en 5-spelsplan konstgräs med måtten 30x20 meter (SvFF:s officiella storlek) med omgivande staket. Även 30x15 meter går att överväga. Viktigt med belysning eftersom platsen ligger vid skog och har begränsat ljusinsläpp. Hänsyn borde tas till att det i sydvästra hörnet finns en traditionell pulkabacke vintertid, om staket ska anläggas.

Förslaget inskickat av [REDACTED] Lillängen i Nacka.
Kontaktinfo för eventuell komplettering: [REDACTED]
[REDACTED]

BILDER PÅ PLATSEN NEDAN:

Nuvarande plan, östlig riktning.

Nuvarande plan mot norr och Lillängsvägen.

Redovisning av
delegationsbeslut och
anmälda handlingar

18

NTN 2021/286

NACKA
KOMMUN

2021-12-20

I (4)

Delegationsbeslut
NTN 2021/251

Beslutsattestanter 2022 för Natur- och trafiknämnden

Kommunstyrelsen utsåg den 20 december 2021 trafik- och fastighetsdirektör Mats Bohman som beslutsattestant för natur och trafiknämndens samtliga ansvar. Trafik- och fastighetsdirektör Mats Bohman fick i samma beslut rätt att besluta om *alla* lägre nivåers attesträtt. Utsedd beslutsattestant kan i sin tur inte uppdra åt annan anställd att vara beslutsattestant. Delegationsbesluten ska anmälas till nämnden.

PA avser det personaladministrativa systemet, EK avser extern fakturahantering i ekonomisystemet, HB avser intern bokföringsorder.

Från och med 2022 anges beloppsgränser för beslutsattestanter.

Vid förändringar ska ett nytt delegationsbeslut fattas. Förändringar anges i bifogad tabell genom att borttag markeras med genomstruken text i rött och tillägg i svart.

Mats Bohman
Trafik- och fastighetsdirektör

Ansvar	Beskrivning	Beloppsgräns	Gäller PA	Gäller EK	Gäller HB	Namn Ordinarie	Befattning Ordinarie	AnvId Ord	Namn Ersättare	Befattning Ersättare	AnvId Ersätt.	AnvID Fakt.mott.
18000	Natur- och trafiknämnden	10 000 000	PA	EK		Mats Bohman	Trafik och fastighetsdirektör	mbn	Ulrika Haij	Biträdande Trafik och fastighetsdirektör	ulrhaj	annlju01
18001	NTN Tillstånd	1 000 000		EK		Elisabet Sandblom	Gruppchef Trafik	elisan01	Ulrika Haij	Biträdande Trafik och fastighetsdirektör	ulrhaj	ulrhaj
18001	NTN Tillstånd	3 200 000		EK		Ulrika Haij	Biträdande Trafik och fastighetsdirektör	ulrhaj				
18003	Vägdrift	1 000 000		EK		Niklas Eklöf	Gruppchef	nikekl	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	nikeng
18003	Vägdrift	3 200 000		EK		Kristina Petterqvist	Enhetschef	Kripet				nikeng
18004	Park- och naturdrift	1 000 000		EK		Torvald Duan	Gruppchef	tordua	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	nikeng
18004	Park- och naturdrift	3 200 000		EK		Kristina Petterqvist	Enhetschef	Kripet				nikeng
18005	Förvaltning utemiljö	1 000 000		EK		Fredrik Sandell	Gruppchef	fresan	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	sofilin
18005	Förvaltning utemiljö	3 200 000		EK		Kristina Petterqvist	Enhetschef	Kripet				nikeng
18006	Trafikenheten Ledning	3 200 000		EK		Ulrika Haij	Biträdande Trafik och fastighetsdirektör	ulrhaj	Sandblom Elisabet	Gruppchef Trafik	elisan01	elisan01
18007	Enheten offentlig utemiljö	3 200 000		EK		Kristina Petterqvist	Enhetschef	Kripet				nikeng

Ansvar	Beskrivning	Beloppsgräns	Gäller PA	Gäller EK	Gäller HB	Namn Ordinarie	Befattning Ordinarie	AnvId Ord	Namn Ersättare	Befattning Ersättare	AnvId Ersätt.	AnvID Fakt.mott.
18008	Nyckelviken Stallet	1 000 000		EK		Torvald Duan	Gruppchef	tordua	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	bns0
18008	Nyckelviken Stallet	3 200 000		EK		Kristina Petterqvist	Enhetschef	Kripet				nikeng
18009	NTN Trafikplanering	3 200 000		EK		Ulrika Haij	Biträdande Trafik och fastighetsdirektör	ulrhaj	Sandblom Elisabet	Gruppchef Trafik	elisan01	elisan01

POSTADRESS

Nacka kommun, 131 81 Nacka

BESÖKSADRESS

Stadshuset, Granitvägen 15

TELEFON

08-718 80 00

E-POST

info@nacka.se

SMS

716 80

WEBB

www.nacka.se

ORG.NUMMER

212000-0167

Ansvar	Beskrivning	Beloppsgräns	Gäller PA	Gäller EK	Gäller HB	Namn Ordinarie	Befattning Ordinarie	AnvId Ord	Namn Ersättare	Befattning Ersättare	AnvId Ersätt.	AnvID Fakt.mou.
18000	NTN		PA	EK		Mats Bohman	Trafik och fastighetsdirektör	mbn	Ulrika Haij	Biträdande Trafik och fastighetsdirektör	ulrhai	annju01
18001	NTN			EK		Ulrika Haij	Biträdande Trafik och fastighetsdirektör	ulrhai	Sandblom Elisabet	Gruppchef Trafik	elisan01	Madasa
18003	NTN			EK		Niklas Eldöf	Gruppchef	nikekl	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	nikeng
18004	NTN			EK		Torvald Duan	Gruppchef	tordua	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	nikeng
18005	NTN			EK		Fredrik Sandell	Gruppchef	fresan	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	sofflin
18007	NTN			EK		Kristina Petterqvist	Enhetschef	Kripet				nikeng
18008	NTN			EK		Torvald Duan	Gruppchef	tordua	Kristina Petterqvist	Enhetschef	kripet	bnso

DELEGATIONSBESLUT

2022-01-04

Dnr NTN 2022/4

Nacka kommun Natt och larmpatrull

Nina Regetti

Talluddsvägen 12

132 48 Saltsjö-Boo

Nyttoparkeringstillstånd

Detta beslut har fattats av handläggare vid trafikenheten enligt Natur- och trafiknämndens delegationsordning 2019-12-10 §186, punkt 3.2.

Giltigt from: 2022-01-05

Giltigt to m: 2023-01-05

Registreringsnummer: WRP00E

Företag: Nacka kommun Natt och larmpatrull

Organisationsnummer: 212000-0167

Tillståndet gäller för parkering upp till två (2) timmar per parkeringstillfälle på allmän platsmark inom Nacka kommuns kommungräns.

Nacka 2022-01-04

Camilla Gunneby
Trafikingenjör/handläggare

Delges sökande och Natur- och trafiknämnden samt polismyndigheten.

Nyttoparkeringstillståndet är knutet till ett enskilt fordon.

Tillståndet kan när som helst återkallas vid misskötsel.

Fordonet får ställas upp dygnet runt, men högst två (2) timmar i sträck på allmän platsmark inom Nacka kommun.

Uppställning får ske på gata med parkeringsförbud som beslutats genom lokala trafikföreskrifter och utan att erlagga avgift.

Tillståndet gäller inte på tidsangivna eller veckodagsangivna stannande-förbud eller parkeringsförbud.

På parkeringsplatser med kortare uppställningstid än två (2) timmar gäller tidsbegränsningen som framgår på respektive plats.

Tillståndet gäller inte där det gäller stannande och parkeringsförbud enligt trafikförordningen, exempel fordonet för ej ställas upp hindrande, nära vägkorsning, på gång/cykelbana eller på eller nära övergångsställe med flera.

Tillståndet gäller inte på platser för ett särskilt ändamål - vändplats, lastplats med flera - eller reserverade parkeringsplatser, till exempel för motorcyklar, bussar eller för rörelsehindrade.

Tillståndet gäller inte inom gångfartsområde eller på gågata.

Tillståndet gäller inte på tomtmark/privat mark/torgyta eller på parkmark.

Tillståndet ska placeras väl synligt i främre vindruta på vänster sida.

NACKA
KOMMUN

Kortnr: 202130

Nacka kommun Natt och larmpatrull

212000-0167

NTN 2022/4

NYTTOPARKERING
WRPOOE

Giltigt to m:

2023-01-05

Tillståndet gäller för parkering upp till två (2) timmar per parkeringstillfälle på allmän platsmark inom Nacka kommuns kommungräns.

2021-12-17

DELEGATIONSBESLUT
NTN 2021/101

Natur och trafiknämnden

Upphandling av väglinjemålning 2021

Beslut

Natur och trafiknämnden beslutar att inleda upphandling av väglinjemålning 2021.

Detta beslut fattas av trafik och fastighetsdirektören med stöd av punkten 1.12 i natur och trafiknämndens delegationsordning.

Sammanfattning

Entreprenaden omfattar utförande av vägmarkering som längsgående linjer, pilar och symboler samt tvärgående linjer som till exempel övergångsställen som komplettering av befintliga markeringar samt ny markering på nya beläggningsytor.

Krav på överrullningsklass på vägmarkeringsmaterialet ställs i upphandlingen.

Beräknat värde för avtalet är cirka 1 100 000 kronor årligen, sammanlagt 4 400 000 kronor för hela avtalstiden.

Avtalet börjar gälla i mars 2022 och slutar att gälla den 31 december 2023 med möjlighet att förlänga avtalet till och med 31 december 2025.

Skäl för beslutet

Bakgrund och syfte med upphandlingen

Kommunen har sedan 1 januari 2016 ett avtal för väglinjemålning. Avtalet går ut och en ny upphandling behöver utföras. Kommunen har inte resurser för att utföra arbetena och behöver anlita en entreprenör.

Enheten offentlig utemiljö avropar tjänsterna och ansvarar för avtalet.

Omfattning

Entreprenaden omfattar utförande av vägmarkering som komplettering av befintliga markeringar. Ny markering på nya beläggningsytor kan också förekomma. Markeringarna omfattar längsgående linjer, pilar och symboler samt tvärgående linjer som till exempel övergångsställen. Bortfräsning av befintliga linjer ska också ingå.

Utöver kraven som ställdes i den förra upphandlingen ställs även krav på överrullningsklass på vägmarkeringsmaterialet. Det vägmarkeringsmaterial som används ska vara certifierat och uppfylla lägst krav för aktuell P-klass enligt ”Nordic certification system for road marking materials” (eller likvärdig). Mindre justeringar i tekniska beskrivningen har gjorts för att inte avvika från kraven i AMA anläggning 13. Dessa krav ställs av bland annat Trafikverket och flera andra kommuner.

Varje år inventerar kommunen behovet av väglinjemålning och avropar det från entreprenören.

Avtalet börjar gälla i mars 2022 och slutar att gälla den sista december 2023 med möjlighet att förlänga avtalet med ett år i taget till och med sista december 2025.

Avtalstiden möjliggör för kommunen att ansluta sig till STICs avtal för väglinjemålning som går ut i april 2024.

Roller och ansvar

Namn	Befattning	Roll
Kristina Petterqvist	Enhetschef, enheten offentlig utemiljö	Avtalsägare
Kim Mitts	Gatuingenjör, enheten offentlig utemiljö	Projektledare
Tommy Wiberg	Arbetsledare vägdrift, enheten offentlig utemiljö	Projektmedlem
Camilla Blomdahl	Inköpare	Inköpsansvarig

Tidsplan

Process	Klart
Behovsanalys	November 2021
Marknadsanalys	Maj 2021
Annonsering	December 2021
Utvärdering	Februari 2021
Tilldelningsbeslut	Februari 2021
Kontraktsskrivning	Mars 2021
Avtalstid	Mars 2021 – December 2023

Marknadsanalys och inköpsstrategi

Marknaden inom det här området är väldigt liten. Det finns två aktörer i Stockholmsområdet. Dialogmöten har genomförts med dem för att hitta möjligheter till förbättringar i avtalet.

Avtal gällande drift och underhåll av utemiljön i Nacka kommun är indelad i olika avtal, asfaltsbeläggningsarbeten, parkskötsel, trafiksignaler, vinterväghållning, drift och underhåll av gatubelysning med flera. Väglinjemålning är ett av dessa avtal.

Kontraktet tilldelas inte i separata delar på grund av att det är mest ekonomiskt fördelaktigt både för entreprenör och beställare att kommunens behov av tjänsten inte delas upp.

Risker

Om upphandlingen inte genomförs har kommunen inte tillgång till en entreprenör som kan utföra väglinjemålning. Det skulle innebära att väglinjerna i kommunen med tiden försvinner eftersom de slits bort av trafiken och av plogningen av snö under vintern.

En risk är att det inkommer få ansökningar eftersom det bara finns två aktörer i Stockholmsområdet. Dialogmöten har genomförts med båda aktörerna för att säkerställa att de finner villkoren i avtalet attraktiva och lämnar anbud.

Ekonomiska konsekvenser

Beräknat sammanlagt värde för avtalet är cirka 1 100 000 kronor årligen, vilket ger en total kostnad på cirka 4 400 000 kronor. Denna siffra är en uppskattning utifrån historiska kostnader de senaste 4 åren.

Detta ryms inom den föreslagna budgeten för vägdrift.

Konsekvenser för barn

Tydligt målade väglinjer bidrar till en säkrare trafikmiljö för alla som trafikerar kommunens gator. Linjer som väjningsplikt, stopplinjer och övergångsställen vid skolor är extra viktiga och prioriteras vid målning på våren. Att dessa linjer är tydliga bidrar till en säkrare trafikmiljö för fordon, men även för fotgängare och cyklister.

Miljömässiga, sociala och arbetsrättsliga aspekter

Delegaten har beaktat ramverket för miljömässiga, sociala och arbetsrättsliga villkor, antaget av kommunstyrelsen den 19 februari 2018, § 61 med dnr KFKS 2017/1106.

Mats Bohman
Trafik och fastighetsdirektör

Detta delegationsbeslut är signerat med elektronisk signatur.

Bygglovsenheten

Remissvar gällande Bygglov för tillbyggnad och utvändig ändring av affärslokaler och rivningslov för rivning av delar av affärslokal samt anmälan av ändrad planlösning på fastigheten ERSTAVIK 26:112 (FISKSÄTRA TORG 20)

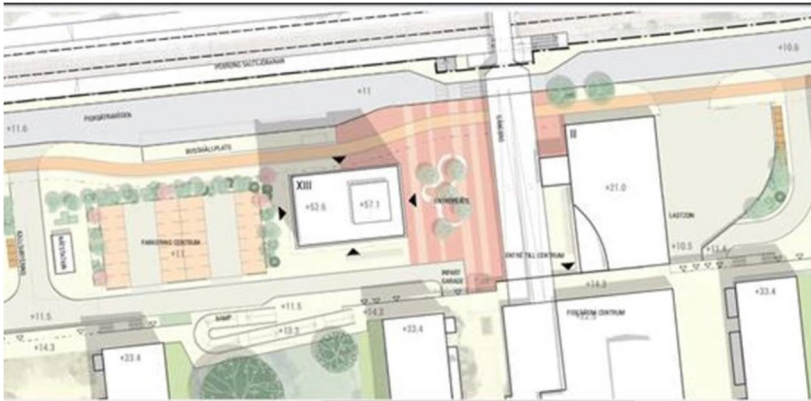
Beslut

Parkering och torg

I den gällande detaljplanen (dp 660) är en del av den befintliga parkeringsytan klassad som torg.

Planering av parkeringsplatser på denna yta får inte omöjliggöra genomförandet av torget enligt den gällande detaljplanen (dp 660). Enheterna anser att en långsiktig parkeringslösning behöver redovisas som inkluderar en lösning när den befintliga parkeringsytan byggs om till torg i enlighet med detaljplanen.

Vi önskar att sökanden kompletterar handlingarna med en tidplan/skedesplan för när befintlig parkering utanför centrumbyggnaden ska byggas om till torg. Detta då den nu redovisade parkeringslösningen inte är förenlig med den nya detaljplanen.

Parkeringsbehov

Antalet parkeringsplatser ska följa parkeringsutredningen som framtofs i samband med planarbetet för Fisksätra Entré. Den redovisar att det finns ett behov av 55 platser för handeln varav 30 platser ska vara markparkering och 25 platser ska tillgodoses i befintligt parkeringsgarage (norra) med direktaccess till handeln.

In och utfart

Enligt bygglovshandlingarna anordnas parkeringsplatser för besökande till Fisksätra centrum i det befintliga garaget. Omsättningen per besöksparkeringsplatser till centrumanläggningar är fler än boendeparkeringsplatser. En omvandling av boendeparkering till besöksparkering medför därför fler fordonsrörelser till och från garaget jämfört med i dag.

In- och utfart till garaget kommer att ske via den enkelriktade porten som finns idag där endast ett fordon i taget tillåts passera. En ökad trafik till och från garaget kan medföra köer inne och utanför garaget. För att avhjälpa detta och förbättra framkomligheten och trafiksäkerheten behöver sökande redovisa tekniska förslag som till exempel uppsättning av varningslampor eller liknande för att uppmärksamma mötande trafik och säkerställa en god trafiksituation i anslutning till garageporten.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

**DELEGATIONSBESLUT
REMISSYTTRANDE**

Dnr: NTN

Dnr: B2021-001316

Bygglovsenheten

Bygglov för tillbyggnad av annan byggnad samt installation av eldstad på fastigheten TOLLARE I:136 (TELEGRAMVÄGEN I)

Beslut

Parkering

Parkeringsplatserna är arrenderade med förlängning ett år i taget. Parkeringsbehov för verksamheten behöver redovisas då bygglovet innebär fler besökare än idag. Det finns 12 platser idag som även delas med thaikiosken.

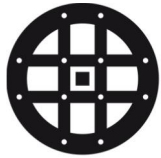
Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

2021-01-11/286

1 (1)

2021-01-11

DELEGATIONSBeslut
REMISSYTTRANDE

Dnr: NTN

Dnr: B2021-001408

Bygglövsenheten

Marklov för ändring av marknivå på fastigheten SICKLAÖN 40:25 (KYRKSTIGEN I)

Beslut

Marknivåerna behöver vara anpassade till de projekterade handlingarna för ombyggnationen av Värmdövägen. Även arbetet måste samordnas med projektet för ombyggnationen av Värmdövägen.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

2021/786/2021/286

1 (1)

2021-12-14

DELEGATIONSBESLUT
REMISSYTTRANDE

Dnr: NTN

Dnr: B2021-001785

Bygglovsenheten

Remissvar gällande Bygglov för nybyggnad av flerbostadshus, 90 lägenheter på fastigheten SICKLAÖN 40:14 SICKLAÖN 73:119

Beslut

Enheterna har inga synpunkter på förslaget efter omarbetning. Däremot behöver följande beaktas i det fortsatta arbetet på allmän plats:

- Flytt av befintliga belysningsstolpar ske i samråd med Nacka kommun.
- Angöringsfickan och passagen över Skuruhallsvägen behöver ses över i samråd med kommunen då de ligger utanför planen men påverkas av förändrade förutsättningar. Vägförvaltaren på Förvaltning utemiljö kan kontaktas vid byggskedet för samkoordinering.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

2021/786/2021/286

1 (1)

2022-01-11

DELEGATIONSBESLUT
REMISSYTTRANDE

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002145

Bygglövsenheten

Bygglov för upplag, återvinningsstation på fastigheten NEGLINGE 26:1

Beslut

Enheterna vidhåller tidigare synpunkt att placeringen är olämplig då marken är reglerad som parkmark.

Körspårsmallen visar att vändning och tömning av kärnen är möjligt.

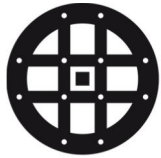
Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

2021-12-20/2021/286

1 (1)

2021-12-20

**DELEGATIONSBeslut
REMISSYTTRANDE**

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002210

Bygglövsenheten

**Bygglövsbeslut för nybyggnad av förskola och
komplementbyggnader, permanent lov på fastigheten
SICKLAÖN 40:11 (RYSSVIKSVÄGEN 3)**

Beslut

Enheterna har inga synpunkter på förslaget.

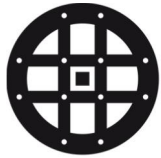
Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens
delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

2021/286/2021/286

1 (2)

2021-12-21

DELEGATIONSBESLUT
REMISSYTTRANDE

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002239

Bygglovsenheten

**Tidsbegränsat lov av för ändrad från kontor till
gymnasieskola from 2022-08-01, tom 2027-07-31, plan 6,
10 och 11 på fastigheten SICKLAÖN 369:33
(AUGUSTENDALSVÄGEN 19)**

Beslut

Parkering

Enheterna önskar en redovisning av parkeringsbehovet för skolan, för bil, moped/mopedbil och cykel för personal och elever, samt hur det kan uppfyllas i området utan att parkering tas i anspråk från andra verksamheter.

Trafiksäkerhet

Enheterna påpekar att det kommer att ske mycket väg- och byggnadsarbeten i området under många år framöver vilket kan påverka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter till och från skolan.

Övrigt

Enheterna undrar var idrottsverksamhet samt matsal är lokaliserad.

Yttrandet gäller endast vid användning för gymnasieskola då skolor med yngre eller annat elevunderlag har olika förutsättningar gällande parkeringsbehov, trafiksäkerhet samt hämta- och lämnplatser (vi har haft exempel tidigare när skolans elevunderlag har ändrats vilket skapar nya förutsättningar för området).

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Trafikplanerare
Trafikenheten

Elisabet Rosell

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

2021-12-20

**DELEGATIONSBeslut
REMISSYTTRANDE**

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002264

Bygglövsenheten

Bygglövsbeslut för nybyggnad av flerbostadshus på fastigheten SICKLAÖN 134:1

Beslut

Utemiljö

Plats för lek ska redovisas i markplaneringsritningen inom kvartersmark då allmän lek saknas i området.

In och utfart

Handlingarna visar inte tydligt om garageporten är dimensionerad för dubbelriktad trafik eller inte. Med hänsyn till antalet parkeringsplatser och för att undvika körer på den allmänna gatan vid in- och utkörning behöver garageporten anpassas/dimensioneras för dubbelriktade trafik.

Även varningslampor ska sättas upp intill garageporten för att uppmärksamma gående och förbättra trafiksäkerheten.

Balkonger och utstickande element

Om balkongerna sticker ut utanför fastighetsgränsen eller över allmänna gång- och cykelbanor ska minsta fri höjd vara 3,5 meter.

Entrédörrar mot allmän plats

Entrédörrar bör regleras så att det inte är utåtgående dörrar över allmän platsmark. Utåtgående dörrar mot gångbanan kan riskera att utgöra en fara för förbipasserande.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

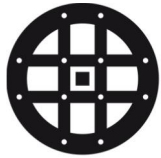

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Trafikplanerare
Trafikenheten

Elisabet Rosell

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

2021-12-21/286

1 (1)

2021-12-21

DELEGATIONSBESLUT
REMISSYTTRANDE

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002286

Bygglovsenheten

Bygglov för nybyggnad av mur/plank på fastigheten SICKLAÖN 40:11 (RYSSVIKSVÄGEN 3)

Beslut

Vid anläggning av plank ska befintlig vegetation runt omkring skyddas.

Planket får inte sticka ut länge än till framkant på behållarna på båda sidor.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

NACKA
KOMMUN

2021/786/2021/286

1 (1)

2021-12-20

DELEGATIONSBeslut
REMISSYTTRANDE

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002308

Bygglövsenheten

Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av byggbod, t.o.m 2023-10-01 på fastigheten SICKLAÖN 146:19

Beslut

Naturvärden

Byggbodarna måste placeras utanför de inhägnade ytorna som finns runt träden för att skydda dessa. Sökande måste kontakta projektet för ok på placering.

Parkering

Enheterna påpekar att det inte finns några parkeringsplatser i området och vill veta hur parkering för personal kommer att anordnas.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

2022-01-13

**DELEGATIONSBESLUT
REMISSYTTRANDE**

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002325

Bygglövsenheten

Bygglov för tillbyggnad av flerbostadshus på fastigheten ÄLTA 19:1, ÄLTA 27:3 (ÄLTAVÄGEN 202)

Beslut

Parkering

Enheterna efterfrågar att sökande redovisar ett skissförslag av garaget i kvarter 3 och 4 som möjliggör för cirka 350 platser som framgår i 'Älta Centrum: Parkeringsutbud vid bygglov för Kvarter 2' som ska kompensera underskottet av parkeringsplatser (17 st) i kvarter 1, 6 och 2.

Sökande ska redovisa hur underskottet kan tillgodoses om kvarter 3 och 4 förskjuts längre fram samt hur platserna tillgodoses under tiden garaget i kvarter 3 och 4 byggs ut.

Höjdsättning

Höjdsättningen av entréer till både bostäder och lokaler ska överstämja med allmän yta.

Entrédörrar mot allmän plats

Entrédörrar bör regleras så att det inte är utåtgående dörrar över allmän platsmark. Utåtgående dörrar mot gångbanan kan riskera att utgöra en fara för förbipasserande.

Balkonger och utstickande element

Generellt för hela planområdet gäller att balkonger och skärmtak över allmän plats eller kvartersgata maximalt får kraga ut 1,5 meter, med en minsta fri höjd om 3,5 meter.

Övrigt

Bredden på kvartersgatan på 2,9 m behöver förankras hos räddningstjänsten för att säkerställa framkomligheten för räddningstjänst.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

**DELEGATIONSBESLUT
REMISSYTTRANDE**

Dnr: NTN

Dnr: B2021-002415

Bygglovsenheten

**Tidsbegränsat bygglov för nybyggnad av byggbod
t.o.m. 2022-06-30 på fastigheten SICKLAÖN 134:1
(GRIFFELVÄGEN 11)**

Beslut

Enheterna påpekar att trädet i närheten av byggboden inte får skadas.

Om placeringen av byggboden medför att cykelparkeringsplatser tas i anspråk bör de flyttas/ersättas i nära anslutning till platsen.

Detta beslut fattas med stöd av punkten 3 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Mahmood Mohammadi
Sandra Seljeseth

Elisabet Rosell

Trafikplanerare
Trafikenheten

Kommunekolog
Enheten offentlig utemiljö

Delegationsbeslut Parkeringstillstånd för rörelsehindrad

BIFALL

Ärende Id	Löpnummer	Beslutsdatum	Förartyp
266/21	42233	2021-12-03	Passagerare
306/21	42277	2021-12-03	Förare
316/21	42288	2021-12-03	Förare
256/21	42222	2021-12-03	Förare
319/21	42291	2021-12-03	Förare
312/21	42284	2021-12-03	Förare
268/21	42235	2021-12-03	Förare
298/21	42268	2021-12-03	Förare
307/21	42278	2021-12-03	Förare
313/21	42285	2021-12-03	Förare
288/21	42257	2021-12-03	Förare
318/21	42290	2021-12-03	Förare
303/21	42273	2021-12-13	Förare
315/21	42287	2021-12-13	Passagerare
311/21	42283	2021-12-13	Förare
326/21	42298	2021-12-13	Förare
324/21	42296	2021-12-13	Passagerare
323/21	42295	2021-12-13	Förare
322/21	42294	2021-12-13	Förare
321/21	42293	2021-12-13	Förare
320/21	42292	2021-12-21	Förare
339/21	42311	2021-12-21	Förare
338/21	42310	2021-12-21	Förare
337/21	42309	2021-12-21	Förare
336/21	42308	2021-12-21	Passagerare
334/21	42306	2021-12-21	Passagerare
317/21	42289	2021-12-21	Förare
299/21	42269	2021-12-21	Förare
309/21	42281	2021-12-21	Passagerare
327/21	42299	2021-12-21	Förare
515/17	42312	2021-12-22	Passagerare
331/21	42303	2021-12-28	Förare
330/21	42302	2021-12-28	Förare

AVSLAG

Ärende Id	Löpnummer	Beslutsdatum	Förartyp
329/21	42301	2021-12-13	Passagerare
314/21	42286	2021-12-28	Förare

Nacka kommuns lokala trafikföreskrifter om cykelöverfart på Rådjursvägen;

beslutade den 10 januari 2022.

Nacka kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 4 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerad plats på Rådjursvägen enligt kartbild ska vara cykelöverfart.

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2022.

På Natur- och trafiknämndens vägnar.

Dennis Wassenin

Nacka kommuns lokala trafikföreskrifter om cykelöverfart på Ugglevägen;

beslutade den 10 januari 2022.

Nacka kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 4 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerad plats på Ugglevägen enligt kartbild ska vara cykelöverfart.

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2022.

På Natur- och trafiknämndens vägnar.

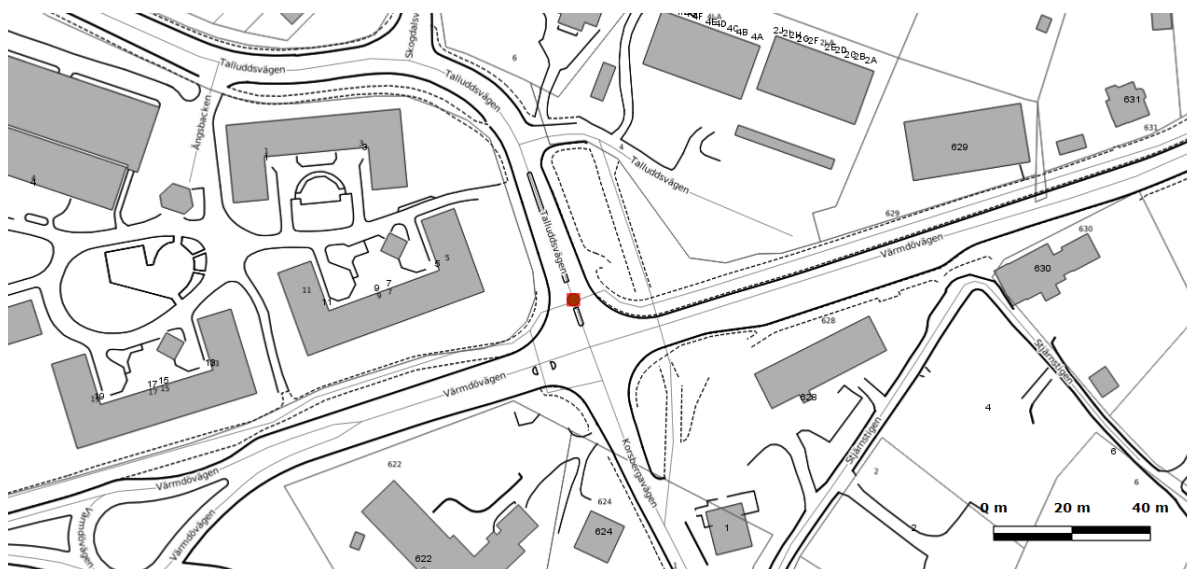
Dennis Wassenin

Nacka kommuns lokala trafikföreskrifter om cykelöverfart på Talluddsvägen;

beslutade den 10 januari 2022.

Nacka kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 4 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerad plats på Talluddsvägen enligt kartbild ska vara cykelöverfart.

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2022.

På Natur- och trafiknämndens vägnar.

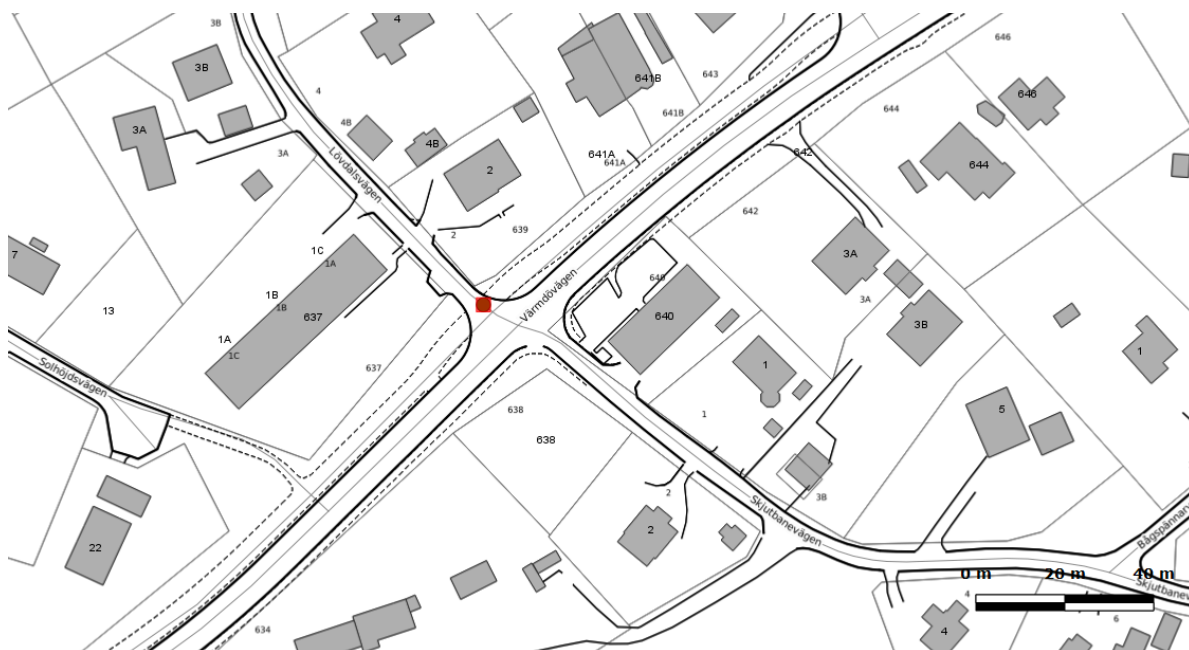
Dennis Wassenin

Nacka kommuns lokala trafikföreskrifter om cykelöverfart på Lövdalsvägen;

beslutade den 10 januari 2022.

Nacka kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 4 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerad plats på Lövdalsvägen enligt kartbild ska vara cykelöverfart.

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2022.

På Natur- och trafiknämndens vägnar.

Dennis Wassenin

Nacka kommuns lokala trafikföreskrifter om cykelöverfart på Mercuriusvägen;

beslutade den 10 januari 2022.

Nacka kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 4 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerad plats på Mercuriusvägen enligt kartbild ska vara cykelöverfart.

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2022.

På Natur- och trafiknämndens vägnar.

Dennis Wassenin

Nacka kommuns lokala trafikföreskrifter om cykelöverfart på Vintervägen;

beslutade den 10 januari 2022.

Nacka kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 4 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerad plats på Vintervägen enligt kartbild ska vara cykelöverfart.

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2022.

På Natur- och trafیکنämndens vägnar.

Dennis Wassenin

Nacka kommuns lokala trafikföreskrifter om cykelöverfart på Koldalsvägen;

beslutade den 10 januari 2022.

Nacka kommun föreskriver med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 4 och 3 § första stycket trafikförordningen (1998:1276) följande.

Markerad plats på Koldalsvägen enligt kartbild ska vara cykelöverfart.

Denna författning träder i kraft den 1 februari 2022.

På Natur- och trafiknämndens vägnar.

Dennis Wassenin

DELEGATIONSBESLUT

Dnr: NTN 2022/13

Charles Conn
Camilla Borg
Kungsborgsvägen 4
131 46 Nacka

Beslut om anvisad plats för avlämning av rest- och matavfall

Beslut

Med stöd av Nacka kommuns avfallsföreskrifter 27 § beslutas om att anvisa följande plats för avlämning av rest- och matavfall från fastigheten SICKLAÖN 12:104 (Kungsborgsvägen).

Anvisad plats: korsningen Kungsborgsbacken/Bergkantstigen, framför elskåpen, markerat i rött nedan. Anvisningen gäller årligen under perioden 1 december till 31 mars.

På denna plats finns gemensamma avfallskärl som ska nyttjas vintertid. Denna plats har använts för gemensamma avfallskärl vintertid under föregående vintersäsonger, och innebär därför ingen förändring i praktiken.

Detta beslut fattas av Handläggare med stöd av punkten 2.2 i Natur- och trafiknämndens delegationsordning.

Skäl för beslut

Kungsborgsbacken som leder fram till Kungsborgsvägen är brant vilket gör att sopbilen inte på ett säkert sätt kan framföras vintertid. Det innebär att sophämtning från samtliga fastigheter på Kungsborgsbacken och Kungsborgsvägen vintertid behöver lösas på närmaste farbara väg.

För att hämtning av rest- och matavfall från berörda fastigheter ska fungera hänvisas till gemensamma avfallskärl på anvisad plats.

Överklagandehänvisning

Så här överklagar du

Om du är missnöjd med beslutet kan du överklaga det skriftligt. Överklagandet ska ha kommit in till Natur- och trafiknämnden inom tre veckor från den dag då du fick del av beslutet. Gör så här:

1. Tala om vilket beslut du överklagar.
2. Beskriv vilken ändring i beslutet som du vill ha.
3. Motivera varför du anser att beslutet är oriktigt.
4. Uppge namn, person- eller organisationsnummer, adress och telefonnummer.

5. Underteckna överklagandet.
6. Bifoga gärna en kopia av beslutet.
7. Lämna eller skicka överklagandet till Natur- och trafiknämnden i Nacka kommun
131 81 Nacka.

Om ni har frågor, vänd er till Nacka kommun på telefon 08-718 80 00 eller mail info@nacka.se. Postadress: Nacka kommun, 131 81 Nacka

Bilaga

1. Delgivningskvitto

Olivia Hallberg
Trafikingenjör
Trafikenheten

Till Polismyndigheten i Stockholm
Förvaltningsrätt 3 Stockholm RA**Yttrande i ansökan om upplåtelse av offentlig plats enligt ordningslagen**

Sökande: Fabrikören Restaurang AB

Plats: Augustendalsvägen 64, 66

Tid: 2022-01-01 - 2023-01-01

Typ av verksamhet: Markupplåtelse

Yttrande: Nacka kommun äger ej markytan och vi kan därför ej yttra oss i ärendet.

Tillstånd ska erhållas hos markägaren PEFAB Nacka Strand AB på Vikdalsvägen 10 A, 131 52, Nacka.
Väghållare är Nacka Strand.

Tänk på framkomligheten för genomfart till och från allmänt gång- och cykelstråk på väster och öster sida om uteserveringen på vägen samt framkomlighet för räddningstjänst och polis.

Detta yttrande är undertecknat av handläggare vid trafikenheten enligt Natur- och Trafiknämndens delegationsordning punkt 1.14.

För Natur- och Trafiknämnden

Vänliga hälsningar,
Olivia Hallberg
Trafikingenjör
Trafikenheten
Nacka kommun

Stärk kropp och knopp

Vi rekommenderar kommunen att bygga UteGym för äldre. De platser som finns idag är till för mycket vältränade personer och det är ganska få personer över 45 - 50 år som klarar att ha nytta av dem. Detta har framkommit vid en snabb muntlig enkät som gjorts av undertecknade.

De UteGym vi rekommenderar finns på många platser i Spanien inklusive Kanarieöarna och nyttjas friskt av äldre.

Det är numera väl belagt att fysisk träning gör hjärnan alert. Minnesförmågan ökar och de kognitiva strategierna stärks. En av dem som berättar mycket om dessa forskningsresultat är Anders Hansen, läkare, psykiatriker, författare och programledare.

Rörelse för äldre betyder mycket till exempel bättre balans som ger minskade fallolyckor, starka muskler som gör att livet blir mer mångfacetterat med promenader, cykelturer, paddling, tennis och boule och mycket mer. Helt enkelt en besparing i reda pengar för samhället.

Om UteGymen byggs på ett bra sätt kan de också utgöra en naturlig mötesplats för äldre. Varför inte några trevliga bänkar att sitta på, vilket är efterlängtat efter ett för många påfrestande Corona-år i isolering. Se också <https://www.libenplay.se/utegympaket-senior/>

Nacka kommun placerar sig oftast i topp vid olika rankningar av kommuner att leva bra i. Här är ytterligare ett sätt för kommunen att positionera sig i topp genom att så påtagligt värna om de äldre.

UteGym i Spanien.

Ösby Elin

Från: Ösby Elin
Skickat: den 10 januari 2022 16:21
Till: Teljstedt Karin
Kopia: Svedlund Charlotte
Ämne: SV: Skrivelse om utegym för äldre personer
Bifogade filer: 6_Skrivelse_Rörelse_för_styrka.pdf

Hej Karin och Seniorrådet.
Hoppas ni har haft en fin jul och nyårshelg.

Enheten offentlig utemiljö har tagit emot ert förslag om att anlägga utegym för äldre.
Vi kommer ta med förslaget i planeringen av kommande utegym.

Ni kan redan nu rekommendera de äldre som vill träna att ta sig till Sarvträsk i Orminge.
Runt sjön finns det ett utegym med tre stationer vars övningar är riktade till seniorer.

Önskar er en god fortsättning på det nya året.

Vänligen

Elin Ösby

Landskapsingenjör

Enheten offentlig utemiljö/ Förvaltning utemiljö

TEL DIR 08-7189385

POST Nacka kommun, 131 81 Nacka

BESÖK Nacka stadshus, Granitvägen 15

FAKTURA Nacka kommun, Box 50546, 202 50 Malmö

E-POST elin.osby@nacka.se

WEBB www.nacka.se

Facebook www.facebook.com/Nackakommun

Instagram www.instagram.com/nackakommun

LinkedIn www.linkedin.com/company/nacka-kommun

[Så här behandlar Nacka kommun personuppgifter.](#)

Nyval av 1e vice ordförande i nacka naturvårdsråd

19

NTN 2022/14

2022-01-18

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: NTN 2022/14

Nyval av 1e vice ordförande i nacka naturvårdsråd

Förslag till beslut

Natur och trafiknämnden utser Richard Wendt (M) som 1e vice ordförande i nackas naturvårdsråd

Sammanfattning

Peter Zethraeus (M) som valts som 1vice ordförande i nacka naturvårdsråd har fått ändrat politiskt uppdrag. Natur och trafiknämnden behöver utse en representant från natur- och trafiknämndens ledamöter.

Mats Bohman

Trafik- och fastighetsdirektör